

INFLUENȚA ORIENTALĂ

ASUPRA

LIMBEI ȘI CULTUREI ROMÂNE

DE

LAZĂR ȘAINEANU

II

VOCABULARUL

2. VORBE ISTORICE

ÎMPRUMUTURÎ LITERARE. — INDICE GENERAL

BUCURESCI

EDITURA TIP. GUTENBERG, JOSEPH GÖBL

20, STRADA DÔMNEI, 20.

(Biserica Kalinderu)

1900

ACADEMIA R. I. I.
FILIAL IASI
Inv. 23.848

Inv. 1942

PREFAȚA

Cu această parte se încheie opera noastră despre «Influența orientală asupra Limbei și Culturei române».

Ea e consacrată în cea mai mare parte Vorbelor istorice, cari au avut odinioară însemnătatea și rostul lor, până ce au împărtășit soarta însăși a instituțiilor trecutului, intrând definitiv în domeniul Istoriei. Ca și Vorbele populare, de origină osmanlie, cele istorice au un interes particular pentru Cultura națională, întru cât ele resună o influență seculară sub raportul ei politico-social. Cunoșterea și înțelegerea lor e neapărată pentru o pătrundere mai adâncă în scrierile cronicarilor și în cântecele din bătrâni. De aceea am căutat, în tratarea acestor elemente dispărute dar odinioară mai mult sau mai puțin populare, să aplicăm aceiași scrupuloasă utilizare a izvoarelor și să tindem și aci la epuizarea materialului istorico-cultural.

Cu totul de altă natură sînt Imprumuturile așa-zise literare, ce le-am grupat într'o secțiune specială. Valoarea lor culturală este aproape nulă, dar ele sînt interesante pentru educațiunea scriitorului și pentru curentul epocii. Majoritatea acestor termeni, rămași în genere străini de limba cronicarilor, revin câte una și singură dată în anumite documente ale trecutului:

acésta dovedesce și extrema lor raritate și caracterul lor pronunțat artificial. In cazul când nu aparțin exclusiv, ca vorbe tehnice, Tarifelor și Condicelor, le întâlnim (ca neologisme pur literare) într'un număr de scrieri întipărite de acțiunea covârșitoare a curentului osmanliu. In primul rînd a suferit o asemenea influență predominantă autorul necunoscut al Istoriei din 1715 (V. Bibliografia) și acela prea cunoscut al Istoriei împéraților otomani, Ianache Văcărescu, după care vin Stolnicul Dumitrache și mai ales Vornicul Beldiman, spre a nu mai vorbi de istoricii cari, prin materia tratată de dînșii, au fost nevoiți să recurgă la amănuntele lumii orientale (cum au fost Cantemir și Fotino). In acest mod, Imprumuturile literare forméză un comentariu indispensabil pentru înțelegerea acestor diferite categorii de scrieri și scriitori.

In privința materialului oriental, am recurs adesea, afară de dicționare, la izvóre istorice relative la Orient (a căror enumerare o dă Bibliografia din Introducerea). Și cu tóte acestea, un număr însemnat de imprumuturi osmanlii, mai ales în acéstă parte a Vorbelor istorice, lipsesc în tóte operele lexicale ce mi-au fost accesibile. Am cređut interesant de a releva aceste lacune în indicele consacrat osmanliei și 'mi iaú libertatea de a atrage atențiunea orientaliștilor, și în special a turcologilor, asupra acestei părți a lucrării.

Seria de indice e menită a înlesni folosirea practică a materialelor acumulate în cursul întregii opere.

Nu mă pot opri, înainte de a-mi lua rămas bun de la acéstă lucrare, de a mă gândi un moment la epoca când ea a fost pentru întâia óră concepută. Mă aflam încă pe băncile Universității, când lectura monografiei lui Miklosich «Elementele turcesci în limbile din Sud-estul și din Estul Europei» (1884) 'mi dete îndemnul de a contribui la sporirea materialului cunoscut. Cu entuziasmul ce inspiră percurgerea unor regiuni necunoscute, am colindat atunci întregul cuprins al cronografiei nóstre și am spicuit un seceriș

îmbelșugat și spornic. Care filolog n'a cunoscut, la începutul carierei sale, acele clipe delicioase, când aflarea și elucidarea unor termeni obscuri îi umple sufletul cu bucuria inerentă creațiunilor inteligenței? De atunci furtuna adversității a înfiorat entuziasmul juvenil, egoismul ómenilor și fatalitatea vremii a apăsát greú asupra-mí. În timpul din urmă mai ales, împrejurările deveniră din cale afară triste : învrăjbit cu mine însumi și copleșit de nedreptatea omenéscă, aș fi succombat, de sigur, dacă totala absorbire în acéstă operă nu mi-ar fi adus o salvare momentană, făcându-mé să respir cât-va timp o atmosferă străină de pasiunile dilei.

Acéstă carte mi-e ast-fel îndoit de dragă : ea m'a făcut să simț primele emoțiuni ale cercetării sciințifice și mi-a picurat balsamul alinării în grelele nevoi ale vieții.

Lazăr Șaineanu.

București, Novembre, 1900.

acésta dovedesce și extrema lor raritate și caracterul lor pronunțat artificial. În cazul când nu aparțin exclusiv, ca vorbe tehnice, Tarifelor și Condicelor, le întâlnim (ca neologisme pur literare) într'un număr de scrieri întipărite de acțiunea covârșitoare a curentului osmanliu. În primul rând a suferit o asemenea influență predominantă autorul necunoscut al Istoriei din 1715 (V. Bibliografia) și acela prea cunoscut al Istoriei împéraților otomanî, Ianache Văcărescu, după care vin Stolnicul Dumitrache și mai ales Vornicul Bel-diman, spre a nu mai vorbi de istoricii cari, prin materia tratată de dînșii, au fost nevoiți să recurgă la amănuntele lumii orientale (cum au fost Cantemir și Fotino). În acest mod, Imprumuturile literare forméză un comentariu indispensabil pentru înțelegerea acestor diferite categorii de scrieri și scriitori.

În privința materialului oriental, am recurs adesea, afară de dicționare, la izvoare istorice relative la Orient (a căror enumerare o dă Bibliografia din Introducerea). Și cu toate acestea, un număr însemnat de împrumuturi osmanlii, mai ales în acésta parte a Vorbelor istorice, lipsesc în toate operele lexicale ce mi-au fost accesibile. Am creșut interesant de a releva aceste lacune în indicele consacrat osmanliei și 'mi iau libertatea de a atrage atențiunea orientaliștilor, și în special a turcologilor, asupra acestei părți a lucrării.

Seria de indice e menită a înlesni folosirea practică a materialelor acumulate în cursul întregii opere.

Nu mă pot opri, înainte de a-mi lua rămas bun de la acésta lucrare, de a mă gândi un moment la epoca când ea a fost pentru întâia óră concepută. Mă aflam încă pe băncile Universității, când lectura monografiei lui Miklosich «Elementele turcesci în limbile din Sud-estul și din Estul Europei» (1884) 'mi dete îndemnul de a contribui la sporirea materialului cunoscut. Cu entuziasmul ce inspiră percurgerea unor regiuni necunoscute, am colindat atunci întregul cuprins al cronografiei noastre și am spicuit un seceriș

îmbelșugat și spornic. Care filolog n'a cunoscut, la începutul carierei sale, acele clipe delicioase, când aflarea și elucidarea unor termeni obscuri îi umple sufletul cu bucuria inerentă creațiunilor inteligenței? De atunci furtuna adversității a înfiorat entuziasmul juvenil, egoismul omenilor și fatalitatea vremii au apăsător greș asupra-mi. În timpul din urmă mai ales, împrejurările deveniră din cale afară triste: învrăjbit cu mine însumi și copleșit de nedreptatea omenescă, aș fi sucombat, de sigur, dacă totala absorbire în această operă nu mi-ar fi adus o salvare momentană, făcându-mă să respir cât-va timp o atmosferă străină de pasiunile șilei.

Acastă carte mi-e ast-fel îndoit de dragă: ea m'a făcut să simț primele emoțiuni ale cercetării științifice și mi-a picurat balsamul alinării în grelele nevoi ale vieții.

Lazăr Șăineanu.

București, Novembre, 1900.

PARTEA A DOUA

VORBE ISTORICE

ABREVIĂȚIUNI

1. Aci s'a omis numele întregi și operele cari figură în Bibliografia.
2. Indicarea specială a volumului la cronicari se află asemenea în Bibliografia.
3. Prescurtări familiare (ca alb. = albanez, ar. = arab, fr. = francez, it. = italian, mcr. = macedo-român, ngr. = neo-grec, pers. = persan, pol. = polon, ung. = ungar; apol prov. = proverb, locuț. = locuțiune, sin(on.) = sinonim, Sn. = Snöve, V. = veți, Var. = variantă, f. do z. = fôie de zestre etc.) nu se mai înșiră în ordinea alfabetică.
4. Paragrafele citate se rapoartă la Introducerea.
5. În privința transcripțiunii vorbelor orientale: cf. § 20.

ADNOT.	Note manuscrise	GHEORGHI.	Gheorgache
AL.	Alexandri, Poes. p.	GLOS.	Gloșar
AL. T.	» Teatru	GORJ.	Gorjan (Halima)
AL. Pr.	» Prosă	GREC.	Grecénu
AMIR.	Amiras	HAM.	Hammer
ANON.	Anonimă (Cronica)	HRIST.	Hristache
AR.	Aricescu	IONESCU	Mehedinți (Agric.)
ARCH.	Archiva (Kogălnic.)	IPSIL.	Ipsilanti (Comnen)
ARCH. Ist.	Archiva (Hasdeu)	ISP.	Ispirescu (Basme)
AX.	Axinte	Ist.	Istoria (1715)
BĂLC.	Bălcescu	JIP.	Jipescu (Opincarul)
BARB.	Barbier de Meynard	KIK.	Kikirezu
BASME	Popescu (N. D.)	KOG.	Kogălnicénu (En.)
BELD.	Beldiman	LEX. BUD.	Lexicon Budan
BOGD.	Bogdan (N. A.)	MAG.	Magazin istoric
BUR.	Burada (Dobrogea)	MARIAN	Poesii populare
CAL.	Calendarul basmelor	MELCHIS.	Melchisedec
CAN.	Canianu	NĂD.	Nădejde (Sofia)
CANT. Chron.	Cantemir Chronicul	NEC.	Neculce
CANT. Mold.	» Moldova	NEGR.	Negruzzi (Const.)
CANT. Ier.	» Ist. Ieroglif.	OD.	Odobescu
CANT. Ist. ot.	» Ist. otomană	ORĂȘ.	Orășanu (N. T.)
CĂP(IT.)	Căpitanul	PANN	Povestea Vorbei
CARAG.	Carageale	PAPAZ.	Papazoglu
CARANF.	Caranfil	PARTEA I	Vorbe populare
COND.	Condica	PARTEA II	Vorbe istorice
CONV.	Convorbiri Literare	POP.	Popescu (Radu)
COST.	Costin	POP-RET.	Pop-Reteganul
COST.*	Glosar (Șaineanu)	R.-COD.	Rădulescu-Codin
CR.	Créngă	REV.	Revista (Tocilescu)
CRĂS.	Crăsescu	REV. N.	Revista (Hasdeu)
CRON.	Cronice (ed. Kogăln.)	ȘEP.	Șeștătorea (Gorovei)
CUV.	Cuvente den Bêtr.	ȘEV.	Șevastos (Căntece)
DAP.	Daponte	STAM.	Stamati (Cavalerul)
DASC.	Dascălul (Simeon)	STĂNC.	Stăncescu (Basme)
DELAVB.	Sultănică	TEOD.	Teodorescu (G. Dem.)
DION.	Dionisie (Eclesiarch)	TES.	Tesaur (Papiu-Ilar.)
DOC.	Documente	UR.	Uricariu (Codrescu)
DRĂGH.	Drăghici	ȚARA N.	Țara Nouă (Neniț.)
DUM.	Dumitrache	VĂC.	Văcărescu
EMIN.	Eminescu	VULP.	Vulpian
ETYM.	Etymologicum	XEN.	Xenopol (N.)
FIL.	Filimon	WEIG.	Weigand
FOT.	Fotino	ZIL.	Zilot

A

Accè f. numele banului de aramă al lui Ión-Vodă din 1573 (§ 9 și 110).

acic n. luntre în formă de șaică.

COND. 1693, p. 180: opacine pentru *acicuri* și pentru șeici; 275: gătirca *acicurilor* și a burazanelor și a gălételor. Dum. 71: cei ce se învîsliă pe Dunăre cu *acicurile*; 96: unii pe apă cu 28 *acicuri*.

— АСЫК (ca termin de marină), rade. V. ustu-acic.

adaliū m. locuitor pe insulele de lângă Dunăre.

COND. 1813, p. 391: oștile orînduite de prea înalta împăărătescă poruncă împotriva *adaliilor*. An. 224 (d. 1821): [un sătén din plaiul Cloșani] a fost și el luat de silă între pandurii *adaliū*.

— ADALY, insulaire (d. ada «tle»); bulg. adaliia.

agă m. 1. căpetenie militară, ofițer turc, în special comandantul ienicerilor, care era totdeauna și prefect de poliție la Constantinople: agalele erau în număr de 18, dintre cari 6 generali și 8 șefi de poliție.

Vorba are un întreit plural:

a. forma orientală *agalari* (cf. serb. *agalari* și alb. *agalară*).

M. Cosr. 372: Turcii *agalari* de Tighîncea. N. Cosr. 42: Antioh-Vodă fiind în cunoștință la toți *agalarii* din Curtea Vizirului.... Nec. 261: 30 de Pași fără de alți *agalari*... au luat atunci Nemții.

b. forma analogică *agale* (cf. și ngr. ἀγάδες).

BELO. 408: *agalelor* poruncesce mai bune măsuri să ia... Dron. 182: banii nenumărați de la Pași și de la *agale*... 185: au început a se arăta mai mare ca o agă între ceilalți cetățeni *agale*... An. 61 (d. 1821): asupra *agalelor* ce s'au orînduit de aici cu toți neferii lor.

Acastă formă revine și în cântecele noastre istorice.

TEOD. 538: Cu cinci-deci de măcelari, Toți *agale* și Turci mari... BOB. 121: Iar Turcii când o vedea, Chiar papucii lor își bea, *Agalele* cialmalele...

c. forma românzată *agi* (V. agă).

M. Cosr. 302: Șahîn-Aga, unul din *Agii* Divanului; 308: *Agii* den Brăila și den Măcin. BALC. 90: *agii* ianicerilor (dar 62: ianicerii cu *agalele*).

2. titlu militar ce se adaogă la numele proprii (în opozițiune cu «Efendi» dat exclusiv celor civili): Husein-Aga.

3. (ironic) în loc de «agă».

Az. T. 1336: [despre Aga Némuș] o încurcă *agaua*.

— **AGA**, frère aîné ; chef, maître, monsieur ; officier, commandant ; alb. bulg. serb. aga, ngr. ἀγάς. V. Partea I : agă.
agabaniu n. (și **aga[m]bani**) stofă scumpă din care Turcii făceau turbane.

MELCHIS. Roman II, 134 (d. 1785) : *agambani*, citarele, ghermesituri ; 124 : un fustanlic *aganbani* vătavului Sava ot Tutova. UR. XVI, 275 (f. de z. 1797) : rochie de *agabani* bună. Op. II, 33 : boccialicuri de stofă cu așternut de *agabaniu*.

— **AGABANI**, étoffe dont on fait des turbans Ham.

agârlîc n. 1. bagaj mai ales greu de transportat, în opozițiune cu «calabalic».

NĒC. 209: Dumitrașco-Vodă a trimis la Iași de și-a luat *agârlîcul*. MUSTRE, 15 : a trimis de și-a aridicat *agârlîcul* și l'a dus la Țarigrad. Doc. IV, 268 (d. 1794) : când se va întâmpla *agârlîcuri* mari și va cere Domniei caî...

2. în special, bagaje militare.

MUSTRE, 24 : de greutatea ierni mulți Leși aș perit și și-a lăsat *agârlîcul* lor, carele, căruțele, leficele și puscule cele mari.

Var.: **angarlîc** și **argalîc**

DION. 207 : Vodă Șuful aș sosit de la Țarigrad și aș tăbărit cu tot *angarlîcul* la Văcăresci. NĒC. 259 : aș trecut și ei cu zaherăua și cu tot *argalîcul* ; 283 : s'aș gătit Antioh-Vodă cu tot *argalîcul* lui... KOG. 276 : Mergând [capegiul] cu al seî *argalîc* La casele de bellic... Doc. IV, 262 (d. 1795) : să rămăie țara nebântuită de cererile și trebuințele menzilului și de *argalîcuri* altor mosaiiri măi mari.

— **AGYRLYK**, bagage (d. agyr «greu») ; bulg. agirlîk «zestre și greutate». Formele secundare sînt rezultatul unei epentese (*angarlîc*) și al unei metatese (*argalîc*).

Agem m. (și **Hagem**) I. (subst.) 1. Persia (în stilul cronicarilor), sinonim cu «Iran».

MUSTRE, 67 : în al șeptelea an al domniei lui Mihaî-Vodă, s'aș hainit o sumă de Turci de la *Agem*... 70 : măi mers-aș ôste turcescă la *Agem* și aș avut mare război cu Cazilbașii și multă ôste turcescă aș perit la acel război. TARIF 1761 : pelcele de *Hagem* de 7 un leu. GRUCA, Rev. N. II, 174 : odăile tôte așternute iarna cu covore scumpe de Ușak și de *Agem*, iar vara cu rogojină fine de India.

2. Persian, sinonim cu «Cazilbaș».

MUSTRE, 67 : o samă de Turci... s'aș ridicat asupra împăratului *Agemilor* ; 71 : cetatea Rcvanul, care cetate este mare în țara *Agemilor* și se hotăresce cu mîrginea țării turcesci. CĂRIT. 216 : Amurat aș făcut război cu Persii ce le dic *Agemi*.

3. semn în notele orientale bisericesci (Costinescu).

CANT. Collectanea, 85 : *adzem*, semnul prin care nota e reprezentată în transcrierea musicală a Turcilor.

II. (adj.) 1. persienesc, persian.

CĂRIT. 107 : Sultan Mehmet aș luat mulți robi *agemi* de i-aș dus la Țarigr.

2. se dice în special de stofele fabricate în Orient.

ETYM. 495 (d. 1681) : lastră roșie *agem*.

— **'AĜEM** (ar.), non-arabe, barbare, étranger, persan, la Perse ; nom d'un mode de musique orientale Barb. ; serb. Aĝam (Aĝem) «Persia, persian». V. Partea I : age(a)miu.

agemesc a. originar din Persia, vorbind în special de covorele cele scumpe (cu var. : **agimesc** și **haĝimesc**).

ETYM. 495 (d. 1681) : sîtă de saraser *agemescu* galben. Rev. I, 340 (f. de z. 1669) : covor *agimescu*. UR. XVI, 205 (d. 1793) : 6 covore *agimesci*, 4 covore măi próste. NĒC. 373 : în tôte ȝilele Grigorie-Vodă prea de avea vr'o

trébă mare să nu ăasă la cămp, ca să facă veselii cu naiuri și cu cântice *hagimesci*. *Mustr*, 71 : au agiuns la Spăhaciū [Ispahan], scaunul țării *hagimesci*.

agemoglanī pl. litt. copii de nēm străin, copii de creștini răpiți de Turci (din Grecia, Sērbia și din țările române), din cari se făceau, după șapte ani, ieniceri novici sau servitori ai Saraiului.

DASC. 410 : obiceiū au Turciī să ia a deca den copii parte bărbătescă... trimit 6meni împărătesci la Greci și la Sērbī care sint pre hotarul împărătesc creștin, alegēnd țara Moldovei și țara Muntenescă... Iară 6menii cei împărătesci imblānd den sat in sat, deca cum e satul așa aruncă și copii să dea după putere și cum se pot tocmi cu dișiī și cu bani încă se împacă... acestora le dic *agemoglanī* sau *tamoglanī* adecă nevinovați coconi. Dintr'acești copii strinși aleg de-i pun ieniceri, care se află pururea pe lângă Curtea împărătescă până la 12000.

Var. (grecizate) : **azamolian** (Tes. I, 72) și **iamoglan** (mai sus)

— 'AĖEMI OGLAN, on donnait ce nom aux enfants de familles chrétiennes enlevées pendant la guerre qu'on incorporait après un noviciat de sept ans dans les cohortes des janissaires Barb.; serb. gemoglani.

agiangle f. cheltuiala întreținerii Domnului.

UR. I, 2 (d. 1802) : rusumaturile cămării gospod cari sint pentru *agianzile* și alte cheltuieli a Domnului; III, 199 (d. 1803) : să se întocmescă dările... și *agianzările* a fi potrivite cu aceste de mai sus arătate sureturi.

— HARGI HANE, dépenses du ménage, vivres, entretien.

Câteși trele forme citate (agiangle și agianz[ar]e) sint corupțiuni de la un tip : *hargihanē* sau *hargihanți* (cf. hangiu).

ahci-bașa m. starostele bucătarilor din București cari formaū o corporațiune deosebită. Mai-marele peste bucătarii Curții se numia și *Șafar* (nsl. șafar «iconom» d. g. Schaffner).

DOC. II, 287 (d. 1792) : bucătarii de aici din București... au ales pe Panait *ahci-bașa* al cuhniei gospod.

— AHĖY BAŞY, chef des cuisines du Sérail qui commande à 200 cuisiniers (d'Ohsson); bulg. ahciabaşa, serb. aiçiabaşa.

ahinamea f. tractat de pace între Pōrta și puterile creștine, în special cu Rusia.

M. COSR. 36 : să iasă carte cu giurămint (care *ahiname* dic ei giurămintului). *G-RC.* 170 : *ahinamelele* împărătesci citindu-le, iarăși cu tunurile a da au început. *CONO.* 1802, p. 313 : între prea puternica împărăția mea și între împărăția rusescă următore șarturi, *ahinamele*... *DOM.* 117 : adevitōre scrisori, adecă *ahinamele*, care coprind tocmelile între Impărăția noastră și a Rușilor.

Var. : **ahtinam** și **actinamea**

UN. XXII, 303 : să plătescă vama după înaltele împărătesci *ahtinamuri*. *DOM.* 105 : luminata Pōrta se făgăduesce să metahirisescă către împărăția Rusiei titlul cel cuvios, dicēndu-i-se în fie-care *actinamea*... împărătrița a totă Rusia.

— 'AHD NAME, capitulation, traité de paix (d. ar. 'ahd «engagement» și pers. name «écrit»). Cf. Cant Ist. ot. 119.

aian m. 1. primarul unui oraș turcesc : raiaua Giurgiului și cele-lalte ținuturi turcesci de lângă Dunăre erau administrate de câte un aian (litt. «ochii», adică priveghetorii Statului).

VĂC. 281 : *aianul* Ruscucului era cap oștilor. *DOM.* 117 : fermanul ce s'au trimis la *aianī* i voevodi. *BALD.* 438 : s'au dus unii din Moldoveni și din Munteni la *aianul* locului [Șumla]. *ZIL.* 67 : lui Ismail-Aga cel d'acolo [Ruscuc] *aianul*,

2. pl. cetățeni notabili dintr'o localitate (sens ce are încă vorba în baladele dobrogene).

BON. 12 : Iar *aienii* Chiustengii și boierii Dobrogiî....

Var. : **aghian și haian**

DUM. 117 : cadîi, naipî i *aghiani*, DION. 175 : sarascherul aŭ pornit un *haian* cu o somă de Turci; 196 : voiŭ să merg și la Ostrov la *haian*; 200 : Tretenioglu, *haianul* Rusciucului.

— 'AYAN (ar. pl. d. 'ayin, litt. les yeux) les notables; (sing.) le maire d'une ville ou d'un village; bulg. serb. aian (*haian*). Cf. Devic, 16.

aieneso a. ce ține de aian saŭ de notabiliŭ orașului (în cantecele dobrogene).

BUR. 125 : De-î găsi oi *aienesci*, Să le scrii împărătesci; 127 : Cu măr-furî *aienesci*, *Aienesci* și domnesci.

Forma românescă corespunde adj. «aïanski» în cantecele populare bulgare și sêrbesci.

Akkermàn n. oraș în Basarabia numit de Moldoveni «Cetatea Albă» (Cant. Mold. 9, 20). Ocupat de Turci în 1476, el figură în istorie sub numele de «raiaua Akkermanului» până la 1812, când fu înapoiat Moldovei odată cu județele Ismail și Kilia, cari formaŭ câteși trele așa-numita Basarabia turcescă, în opozițiune cu Bugiacul saŭ Basarabia tătărescă.

KOG. III, 264 : Hanul îndată aŭ fugit spre *Akkerman* cu ôstea lui. VĂC. 259 : Sultan Baiazid II stăpâni *Akkermanul* și Kilia. DUM. 28 : luă și Cetatea Albă ce-î dăc Turcii *Akkerman*.

— AK KERMÁN, la ville d'Alba Julia (d. ak «blanc» și t. or. kerman «forteresse»). Numele e tătăresc.

Alah! int. Dumneđeule! strigătul de războiŭ al Turcilor (obiceiuit repetat : Alah! Alah!) spre a se îmbărbăta unii pe alții la luptă și care nu este altceva de cât o prescurtare a credului mahometan despre monoteism : la ilaha ill 'allah «nu e alt Dumneđeŭ de cât Alah!» (scurtat : halila).

ISR. 1715, p. 64 : precum strigă Turcii la duvaua lor sara și diminjeța *Alah! Alah! Alah!* apoi *hu! hu! hu!* după obiceiul lor. DION. 171 : Turcii aŭ dat năvală asupra Muscalilor răgnind ca leii *Alah! Alah!* dicend... BALC. 135 : glasurî din tabăra turcescă răspunseră cu o trufașă cutezare prin strigare : *Alah! Alah! hu!*

Var. : **Ala! Ala! Hala! Hala! și halila!**

M. COȘT.² 69 : măi bine să auđi în bisericile sale turcesce : *Ala!* de cât papistășesce : Aliluia! N. COȘT. 48 : Turcii *halaha*, Mahomet! și Perșiŭ cari puțin despărțiți de legea lui Mahomet, *halaha*, Hali! strigă. M. COȘT.² 666 : El-Agasi întâi singur ca un leu și după dînsul totă ôstea cu glas *hala! hala! hala!* aŭ purces. AMUR. 128 : Tătariŭ, după obiceiul lor, îndată s'aŭ apropiat de dînșiŭ [cătanele lui Mihaî-Vodă] strigând *hala! hala!* DION. 200 : apoi aŭ strigat toți ostașiŭ Pazvandului *hala! hala!* cu glas mare... ANON. 26 : Turcii tăbărîră făcend șanțurî și pocnind tunurile, sumeșînd mănecile, făcură toți salavat mare și strigară de trei ori *halila! halila! halila!* și numai de cât încălecară pe cai și purceseră asupra Nemților.

— ALLAH (ar.), Dieu; Allah! Allah! cri de guerre chez les mahométans (Bianchi); serb. alah (halah!), ngr. ἀλλάχ (ἀλλὰ), vaî! V. alalah (§ 25).

alaiŭ-beiŭ m. comandant de spahiŭ.

N. COST. 416 : pe acea vreme un *alaiü-beiü* cu multe oști turcesci aü lovit Ardélul. NEC. 293 : Iusuf-Paşa îndată nöptea aü gătit 300 de spahii cu *alaiü-beliü* de l'aü lovit fără veste pre Mihaiü-Vodă ; 412 : trimis-aü și Gri-gorie-Vodă pre *alaiü-beiü* cu Turci și cu lipcani.

— ALAY BEYI, autrefois commandant de district et officier des spahis feudataires Barb. V. alaiü și beiü.

alaiü-baș-ciauş m. cel dintăiü dintre alaiü-ciauşi. V. baș-alaiü-ciauş.

FOR. III, 311 : *alaiü-baș-ciauşul* cu alți doi ciauși...

alaiü-ciauş m. ciauş care pășia înaintea alaiului regu-lând ordinea și mersul paradei : alaiü-ciauşii erau în număr de 3 și țineau în mâini nisce bastonașe cu clopoșei și cu lăntu-șore numite «cioiene». La Turci, alaiü-ciauşii erau 12 la număr și țineau în mână bastöne argintate (d'Ohsson).

CANT. Mold. 54 : Princeps... precedentis *alai-czauszis* quatuor... ex aula Vezirü egreditur. Doc. I, 301 (d. 1783) : un *alaiü-ciauş* să aibă a umbra necontent înaintă îndreptând și întocmind mișcarea alaiului la mergere, ca să curgă cu orînduială bună.

— ALAY ČAUŠ, tchaouches qui précèdent les marches so-lennelles Ham. V. alaiü și ciauş.

alaiü-top n. tun de câmp.

ISR. 1715, p. 54 : aü purces topciiü cu gebehanéua cu 350 *alai-top*.

— ALAY-TOPY, canon de parade, salves d'artillerie.

Alamân m. 1. vechiul nume românesc al Nemților.

M. COST. 25 : némul nemțesc are acest nume mai ales întăiü și mai de cînste *Alaman*, că așa le ție și istoriile cele vechi și Turcii... DUM. 57 : prea vestitul împérat al *Alamanilor* (adică al Nemților).

2. ađi nume bărbătesc și de căine ciobănesc (Etym.).

— ALAMAN, Allemand ; serb. alamanka «sapie nemțescă».

alcăș n. aclamarea Domnului la urcarea și coborîrea de pe cal, când eșia cu alaiü : acéstă slujbă o împliniaü ciaușii (Cant. Ist. ot. 278 și § 49). La Turci formula sună : «D-đeü să dăruéscă viață lungă Pađișahului stăpănului nostru !»

— 'ALKYŠ, acclamation, espèce de *vive le roi!* prononcé par les huissiers du palais quand le Sultan entre dans la salle du trône ou s'en éloigne, quand il monte à cheval, etc. Barb.

além n. 1. semi-luna, simbolul credinței musulmane, pe giamii saü alte clădirii publice.

CANT. Mold. 62 : quorum [vexillorum] medium in apice *alem* sive dimi-diatam lunam habet. KOC. 274 : la o minară a unei giamii, în mijlocul *ale-mului*, s'aü arătat o cruce de aü vęđut'o lumea. CÄR. 167 : Tureul aü đis, de va pune semnul lui, adică *alemul*, în vîrful turnului [din Becü], il va lăsa și aü trimis Nemții de aü pus îndată *alemul* în vîrf.

2. stîndard mare și lat care, în loc de vîrful unei sulii, avea o placă de argint tăiată la mijloc în formă de semi-lună : *alemul*, numit obicinuit «sangiaco», era unul din insigniile suze-ranității ce Domniü țărilor române primiaü de la Sultan, odată cu cabanișa, tuiurile și buzduganul saü topuzul (§ 48).

AL. Despot-Vodă, 103 : Și mie trimițendu-mi o pală și un *alem*.

— 'ALEM (ar. «signe»), croissant ou étoile placée sur une

mosquée ou autre édifice publique, étendant; bulg. serb. alem; sp. alam. V. sangiac.

alim n. dare ce plătiău Tătarii Domnilor Moldovei pentru pășunatul vitelor pe o porțiune determinată de pământ la marginea țării. Sub Mihaiu Racovița, la 1716, Tătarii din Bugiac au cerut o parte de loc în Moldova, ca s'o lucreze și să-și pască vitele, Domnul a fost silit să le dea o bucată de pământ nelucrată de 32 césuri lungă și de 2 lată, îndatorând pe Tătarii să plătescă a țecea parte din roduri, sub nume de «ușur», și ôre-care sumă pentru pășunatul bucatelor, sub nume de «alim», ca să se scie că acel loc a fost al Moldovei (Cron. III, 460).

AMIR. 139: Tătarii, fiind bucuroși să ședă în locul Moldovei pentru hrana lor, alergat-au la El-Agasi și s'au rugat, ca să mijlocescă la Mihaiu-Vodă, apucându-se să dea țeceială din rôda pământului și câte un ort de casă pe an și de stogul de fin un ort și de pe oi și de pe alte bucate *alim*, și să-î lase să ședă pe locul acela; deci Mihaiu-Vodă pentru folosul său au primit tocmela și-î au lăsat. CANTA, 189: înțimplându-se într'acele vremi [sub Grigorie-Vodă] tulburare între Tătarii Bugegeni și Nohaii cu Hanul., n'au lipsit din trebile acele, adică a aședării Tătarilor, a hotarului celor 2 césuri de curmeziș, iar în lung 32 césuri ce s'au dat ședere Tătarilor, la aședatul ușurului și *alimului* ca să plătescă Tătarii. ARCH. ROM. I, 146 (d. 1769): *alimul* se ia de pe bucatele tătărăscî care pase pe locul Moldovei, însă 2 lei la 100 oi și 6 bani de cal, iapă, vacă, 40 bani de casă i de stogul de fin, în cele 2 césuri ce s'au dat Tătarilor pe pământul Moldovei. Un. III, 209 (d. 1803): să nu se supere [Tătarii de lângă Ismail] cu nimică altă fără numai cu ușurul și *alimul* pentru vite și stupi și casele lor, după învoiala care de la sine au primit să plătescă cu cuvînt de nămală.

— ALYM, redevance. Vorba tătărăscă e identică cu turc. alym «achat» (d. almak «prendre»). V. ușur.

almâs n. diamant.

ETYM. I, Addenda (d. 1580): on left cu *almas*... on *almas* mari migfloc...

— ALMAS (ar. elmas), diamant d. ἀδάμας; cum. yalmas; bulg. serb. rus. rut. almaz, alb. elmas.

altınbaş-tiriac n. un fel de tiriac ce se aplică la cataplasme. † V. tiriac.

ETYM. 929 (d. 1788): pentru ciumica, când nu se sparge curînd, să caute... *allınbaş-tiriac* de la băcan, cu cărpă să ungă, să puie de asupra bubei.

— ALTYNBAŞ («tête d'or»), narcotique nommé aussi *tiriak* Barb.; serb. altanbaş «auripigment», alb. altänbaş «blastru pentru îndepărtarea perilor de pe piele».

altmişlic m, monetă turcescă de 60 parale (Hurmuzachi X, 266, doc. d. 1824).

— ALTMYŞLYK, pièce de 60 paras (d. altmyş «soixante»).

Anadol n. 1. Asia-Mică, Turcia asiatică, în opozițiune cu «Rumelia» sau Turcia europénă.

M. COST. 21: *Anadol*, căruia ție istoriciei Asia; 294: Sultan Osman și-au ales calea spre *Anadol*, la mormîntul proorocului său spre închinăciune. Ax. 159: l'au făcut Sarascher peste tôte oștile *Anadolului* și Rumeliei. AMIR. 132: au rînduit robii la *Anadol* și la Misir. TARIF 1792: citul de Țarigrad i de *Anadol*.

2. blană de provenință asiatică.

TARIF 1870: blăni de nafea cu *anadoluri*.

— ANADOL, l'Asie mineure (d. ἀνατολή, orient); bulg. serb.id.

anadolén m. 1. originar din Asia-Mică (V. Partea I: nado-lencă); 2. soldat turc din Anadol.

DUM. 18 : Abaza-Paşa cu o sémă de *Anadoleni*. BELD. 374 : Din *Anadoleni* o parte şi Manahî dar nu prea mulţi.

anadolesc a. originar din Anadol.

AL. Pr. 452 (d. 1821) : Pedestriime ienicerescă, Călărime *anadoléseă*.

anatefter n. registru, protocol (litt. matriculă).

POP. 141 : aũ dat Măria sa Domnul Nicolai-Vodă totă socotela până la al şéselea an cu *anatefterurile* ale anilor trecuţi.

— ANA TEFTER, registre-matricule, protocoale (d. ana «mère» şi tefter «régistre»). V. tefter.

arcă m. protector, înalt dignitar al Porţii care lua sub protecţiunea sa pe Domnii români.

M. COSR. 305 : Matei-Vodă dedese scire şi la *arcalele* sale, ce avea la Împărăţie, de sila ce-i făcea Vasilie-Vodă. POP. 35 : aũdind Ştefan-Vodă de mórtea *arcalei* lui şi a nădejdi lui, adevă a lui Rechiap-Caimacanului, care îl făcuse Domn şi-l sprjinia despre Împăratul, s'aũ intristat până în suflet.

— ARKA, dos, appui, protection, protecteur ; bulg. serb. arka «spate, protecţiune».

arcaliũ m. bine protejat, cu mare vađa.

KOG. 240 : scriind acestă priedă la un icirliũ mare ce era *arcaliũ*.

— ARKALY (qui a le dos large), bien soutenu, bien protégé.

arpalic n. pensie, apanaj (litt. banî pentru ort).

CĂRIR. 149 : pre Cũrcut Paũ trimis cu nisee nădejdi la Magnesia, unde avea *arpalic* să şedă. Doc. III, 200 (d. 1788) : facem tot nẽmul şi totă casa ta apãrată de tôte dăjdiile vistieriei şi să aibî şi cămărăşia al doilea *arpalic*.

— ARPALYK (litt. orgerie), revenu additionnel accordé aux gouverneurs de quelques provinces, pension ; serb. arpaluk «pensie gratuită».

arz n. (şi *harz*) expunere de motive, memoriũ oficial, raport înaintat Porţii din partea boierilor saũ a Domnilor.

M. COSR. 309 : Împăratul aũ cetit *arzul* cel de jalobă asupra lui Vasilie-Vodă. N. COSR. 51 : când s'aũ trezit Antioh-Vodă, boierii dedese la Împărăţie *arz*, rugându-se ca să le dea Domn ţării dintre dũşii. N. 243 : aũ început a face pira şi *harzuri* la Pórtă, a pĩfire pre Muntenî ; 367 : Grigorie-Vodă trimis-aũ *arz* de jalobă la Împărăţie pentru stricaciunea ce aũ făcut Tãtarii ţării. ZU. 81 : Mitropolitul cu cei mai mari boieri numai de cât făcură *arz* la Pórtă cerẽnd Domn pe Constantin-Vodă Ipsilant. MUSTE, 39 : n'aũ lãsat loc Brãncovanul să nu ajungă cu pira şi cu *harzuri* pre la tofi Paşii, că este hain Domnul Moldovei. A. 206 (d. 1821) : *arzurile* ce s'aũ trimis de către Vizirul nostru şi din partea Caimacanului şi a inşişii boierilor. BELD. 355 : *Arz* a trimite la Pórtă nici cum n'aũ îndrãznit...

— 'ARZ, exposé. V. arzihal şi arz-mahzar.

arzihal n. petiţiune prezentată de un particular Sul-tanului saũ Marelui Vizir, în oposiţiune cu «arz-mahzar» (Cant. Ist. ot. 501).

AMIR. 117 : aũ dat Mihaiũ-Vodă la Vizir *arzihal* de la Edecule arătând în ce stare se află. ISR. 1715, p. 101 : o samă de spahii aũ fost dat *arzihal* la Împăratul...

Vorba se presintă la cronicari sub numerose variante :

1. **arzahal**, **arzaval**, **arzehal** şi **arzuhal**

N. COSR. 555 : aũ cerut *arzahalul* cel cu jalobă asupra lui Vasilie-Vod ; 554 : făcut-aũ Mateiũ-Vodă *arzehal* saũ rãvaş de jalobă la singur Împăratul

Kog. 209 : un *arzaval* către Împăratul Sultan Mehmet, făcând jaloabă pentru Domnul... Ax. 124 : dată acei boierii *arzuhalurii* la Divanul împărătesc ; 164 : au dat *arzuhal* copiilor lui la Vezirul...

2. *arzohal, arzoval* și *harzoval*

VAc. 296 : am trimis un *arzohal* cu unul din boierii la prea înaltul Devlet... DION. 181 : au făcut Dómna lui Mavroghene davă la Împăratul cu *harzoval*, cum că Domnul ei au fost credincios Impărăției ; 193 : să se unescă boierii și să den *arzoval* la Impăratul ; 199 : Vodă Moruz... au făcut *harzoval* adecă jalbă către Împăratul...

— 'ARZI HAL, 'ARZU HAL (vulg. *arzoval*), requête, pétition, supplique ; bulg. *harzoval*, serb. *arzoal* (*arzohal, arzuhal, arzovan*), alb. *arzuhal*, mcr. *arzoali*, ngr. ἀρζουχάλι, libellus (supplex) și ἀρζιχάλι, requête.

arz-mahzar n. suplică colectivă, petițiune prezentată Sultanului sau marelui Vizir în numele unei provincii întregi, în opozițiune cu «*arzihal*» (Cant. Ist. ot. 562).

CoMB. 1802, p. 308 : în urmă fiind grecesc și turcesc *arz-mahzar* din partea celor din Țara românească...

Var. : *arzmagzar, arzumazar* și *argimagzariu*

Pop. 26 : au început a scrie cărți la Impărăție... și cu acele *arzmagzare* l'au pîrit... CĂPIT. 290 : Matei-Vodă au trimis *arzumazaruri* despre țară, jăluindu-se că i-au mâncat Domnii străini cu Grecii. BELD. 353 : *Argimagzariul* la Pörtă să se facă rînduiesc ; 415 : În Țarigrad ca să mERGă, *argimagzariul* a da.

Vorba se presintă și sub forma abreviată **mahzar** sau **magzar** (cf. serb. *mazar* «suplică»).

Ar. 213 : acest prea plecat al nostru *mahzar*. Ax. 126 : făcând boierii *magzariii* cum că totă țara pohtesco Domn pe Matei-Vodă. BELD. 415 : au alcătuit *magzarul* cât se da pĕtrunĕtor. UR. III, 227 (d. 1822) : o scrisore grecească în chip de *magzar* cuprinĕtore de ořeși-care rugăminte.

— 'ARZI MAHZAR, pétition signée par toutes les personnes présentes ; serb. *arzi-mahzar* «memoriu».

asaul m. sub-hatman la Cazacii Zaporojeni (litt. executorul legii).

M. CoSt. 321 : au ședut Timuș aicea în Iași cu *asaulii*, polcovnicii și atamanii săi. Ax. 135 : luând și pe ceilalți Cazaci cu *asaulul* lor.

— YASAUL (litt. qui arrange), chambellan ou intendant aux services des Khans de Turkestan (d. *yasak* «lege, ordin») ; rus. rut. pol. *asaul* «locotenent de Cazaci». Vorba e tătărăscă. V. *iasaccii*.

aschër m. 1. soldat turc, identic cu «*ascherliu*».

ZIL. 6 : *ascherii* ce s'adună la Diu... BOL. 292 : Dece miș *ascheri* la mörte și treĕzeci de palicari!

2. (colectiv) corp de soldați turci.

Kog. 282 : *ascheriul* din Bender... UR. III, 229 (d. 1822) : să se trimită *ascheriul* cerșut și tunuri și alte trebuinĕose pentru război.

— 'ASKER (ar.), armée, soldat ; bulg. serb. alb. *asker*, mcr. *aschere*, ngr. ἀσκήρι.

ascherliu m. soldat turc, sinonim cu «*nefer*».

BELD. 373 : Frică c'auĕia mulțimea ce venia de *ascherlii*. DION. 187 : Pasvandoglu scris-au și ispravnicilor din țară să le dea zaherea pentru *ascherlii* ; 182 : Vodă Hangerliu iarăși nu mai înceta a scöte dăjdĕ cu cuvĕnt pentru lesile *ascherliilor*. UR. VI, 437 (d. 1774) : *ascherlii*... ce dorese a intra în Moldova să facă rĕutăți, unii ca accia să se trimată la cele d'apröpe sarhaturĕ.

— **'ASKERLÜ**, appartenant à l'armée, soldat.

atliü m. călăreț turc, sinonim cu «spahiü».

Doc. III, 222 (d. 1788): Cara Mustafa cu 300 de *atliü* lovind pe vrăjmași...

— **ATLY**, cavalier; ngr. ἀ-λίδυ, eques. V. Partea I: at.

atmişceà f. un fel de blană adusă din Akmecet (sau Ak-Mesgid), numele turcesc al orașului Simferopol.

ARCH. IST. I, 139 (d. 1620): o dulamă cabaniță cu guler cu vulpi de *atmişcele* roșii.

avgii m. pl. corp de vânători cari, în timp de pace, aduceau la masa domnască diferite vînături, iar în timp de război se aflau în tabără pe lângă Domn.

N. Cost. 34: pline crai odăile seimenilor și ale *avgilor*, nisce slujitori de ai lui Dumitrașcu-Vodă ce le pusese acest nume.

— **AVGI**, chasseur (d. av «chasse»); bulg. serb. avğiia.

avgi-bașa m. căpitan de vânători, șoimarul Curții.

Doc. II, 218 (d. 1791): cartea ce s'a dat lui Gavril *avgi-bașa*, ce este peste vânători; VII, 226 (d. 1798): poruncă la *avgi-bașa* să mERGă cu vânătorii săi pentru aducerea vînatului de trebuință Curții.

— **AVGI BAŞY**, officier des janissaires, chef du trente-troisième orta des seymens (d'Ohsson VII, 319).

Azac n. Azov (numele acestei mări la vechii cronicari).

N. Cost. 59: meșterșuguiu să mERGă la *Azac* să aprindă flotele (adecă galiónele) cele de óste de pe apă, ce se aflau acolo ale Moscului. Nec. 389: Turcii au pornit pre Căpitan-Pașa... să apere *Azacul*. CAPIT. 282: Moscalii au dat Turcilor *Azacul*.

— **AZAK** (deñizi), la mer d'Azof.

àzlu n. destituirea Domnului de către Pórtă.

UR. III, 175 (d. 1802): veți rămâne cu totul liniștiți despre îngrijirea *azlului* pomenitului Domn; 199 (d. 1802): să nu se facă *azlu* Domniei mai înainte de împlinirea celor șapte ani.

— **'AZL** (ar.), destitution. V. Partea I: mazil.

B

Bairactâr m. 1. la Turci, stegarul unei companii.

DOM. 118: nimeni din locuitorii de pe lângă Dunăre și din agale, *bairactari* și alți neferi.

2. grad militar în oștirea românească: cel ce purta bairacul sau stégul unui regiment.

COND. 1776, p. 78: trei zapcii de la stégul tufeciilor, adică odobașa, *bairactar*, ciauș... AR. 37: Tudor au omorît pe chiar *bairactarul* Sava, gospodarul arnăușilor... For. III, 306: *bairactari* ai spătăriei, *bairactari* ai agiei...

Var.: **baeractar**, **baraectar** și **baraietar**

Doc. IV, 514 (d. 1795): *baeractar* de levenți, *baeractar* de lefecii. Dron. 200: ciauș-baș cu *baraietari*... AR. 36: lua pe un Vuca *baraectarul* în brațe; 41: Turcii impușară pe *baraectar* Mihale.

— **BAYRAKTAR**, porte-drapeau, vétéran d'une compagnie; serb. bairaktar, ngr. πραιρακτάρης. V. Partea I: bairac.

bairàm n. sərbătórea turcescă prin excelență, care ține 4 zile și vine imediat după ramazan, singurele două festivi-

tăți religioase ale Mahometanilor : acesta-î bairamul cel mare sau ramazan-bairam, spre deosebire de bairamul cel mic (V. curban-bairam). În timpul bairamului, Sultanul primesce cu pompă omagiile diferiților funcționari, iar Turcii 'și ofer reciproc daruri (Varianta sună **baraiam**).

AMIR. 146 : n'au putut Ghica-Vodă să strângă haraciul, ca să-l trimită după obiceiul la bairam... VAC. 248 : Turcii postesc și ramazanul, căci la bairamul acesta s'a dat Curanul. NEC. 370 : era baraiamul Turcilor... COND. 1802, p. 311 : poclonul bairamului.

— BAYRAM (pers. vulg. bariam), fête, jour de fête ; alb. bulg. bairam, serb. bairam (bariam), mcr. bairame «sărbătorea și petrecerea rudelor la o logodnă», ngr. μπαράμι.

bairamlie n. peșcheșul său poclonul oferit cu ocaziunea bairamului și numit mai târziu *hedie*. Începând de la Vasile Lupu în Moldova și de la Ștefan Racoviță în Muntenia, Domnii trimiteau, cu ocaziunea bairamului, daruri în bani și în lucruri Sultanului, Sultanei-Validă și altori dignitari înalți ai Porții (Câzlar-agăi, Vizirului, Chehaili, Defterdarului, Reisefendi și omenilor Curții). Acest dar special, adăogat haraciului, purta obicinuit numele de *bairam-peșcheș* sau poclonul bairamului și se ridica pentru Moldova la suma de 40000 taleri (Cant. Mold. 111) sau 60000 lei (Rev. I, 53), iar pentru Muntenia la 90000 taleri (Cond. 1812, p. 301) sau 32500 lei (Fot. III, 215 și Tunusli 47, 55). O expunere amărunită a distribuirii acestor bani (§ 73).

Ax. 122 : pentru poclonul *bairamlieului*, boierii să dică că Nicolaï-Vodă l'au luat din țară și l'au poprit la sine. NEC. 283 : au pirit pe Mihail-Vodă pentru două biruri și pentru două *bairamlieuri*, că le au luat din țară când au fost Domn și la vistieria împărătească nu le au dat... Ua. III, 139 (d. 1792) : pentru *bairamlieuri* se vor da din Valahia în bani numărați și lucruri 90000 lei... și din Moldavia 90000 lei... COND. 1802, p. 308 : Împărăția mea la starea cea din vremea răzmiriței ce au suferit raiaua Țării românești au miluit-o cu sfinta poruncă de iertarea dăjdiilor de haraci, de *bairamlie*, de rechiabie și giaize.

Var. : **baeramlic**, **baraimlic** și **bariamlic**

Rev. I, 53 (d. 1796) : 4365 lei ramazanlic *baeramlic* ce s'au trimis la Bender... NEC. 185 : atunce au trimis Vasile-Vodă la Pörtă poclon, de au mulțamit Împăratului și Vezirului și altor Turci mari, blane de spinări de soboli, pentru binele ce au făcut de au așteptat țara ; care acest dar n'au fost de nici un folos țării, că au rămas obiceiul de da țara *baraimlic* de atunce încôce în toți anii. N. COSI. 46 : au început a cere Turcii toate obiceiurile deplin, cumu-i *bariamlicul*, mucareame, cêra, sêul și altele multe. COND. 1693, p. 341 : postave i atlaze ce s'au trimis la Odrîu pentru *bariamlicuri*.

— BAYRAMLYK, présent fait au jour de fête du bayram.

bâlbaș n. mied (bêutura poporului de jos).

TAMIF 1870 : mied sau *balbaș*.

— BAL BAŞY, miel de première qualité (d. bal «miel»).

balgi-bașa m. 1. trimisul Porții pentru stringerea cantității de miere și de cêră, trebuincioasă Saraiului.

COND. 1693, p. 69 : 341 cântare de miere împărătească s'au dat la *balgi-bașa*... cêră împărătească oca 9000 s'au dat iar la *balgi-bașa*... 87 : 33 tal. s'au dat Câmpulungenilor pentru 100 de herbenițe ce au dat la mierea *balgi-bașii*.

2. trimisul Hanului pentru luarea dajdiei de miere numită «balgi-bașlic». V. balgiu și bașa.

M. Cosr.² 671 : era cu Ștefăniță Vod și *balgi-bașa* al Hanului cu vr'o suță de Tătari. N. Cosr. 100 : se făcuse aice în Iași mare gălcévă între Turci și între niște Tătari *balgibași*. MusrE, 26 : au prins atunci și pe *balgibașa* Hanului; 90 : alții au încungiurat gazda *balgibași*. Nec. 251 : pre *balgi-bașa*, Agă Hanului, l'au luat rob de la gazdă.

— BALGY BAŞY, chef de vendeurs de miel (vorba lipsese în dicționare).

balgi-başlic n. darea în miere ce Domniî Moldovei se îndatorau a trimite în toți anii Hanului din Crimeia. Ieremia-Vodă, vrënd să atragă bunavoința Hanului, i-au dăruit 7 sate în Moldova (V. Partea I : hănesci) și s'a îndatorat a-i da pe tot anul o cantitate de miere sub nume de *balgi-başlic*, adică dar sau plocon în miere (M. Costin I, 251 și N. Costin I, 483).

Ax. 124 : Intr'acele nouă luni ce au domnit, Nicolai-Vodă au plătit și birul deplin și bairamlicul acelu an și *balgi-başlicurile* și miera și cêra ce se dă la mutpacul împărătesc.

Var. : **balci-başlic** și (grecizată) **balți-paşaliki**

Cosr. 483 : îndată Irimia-Vodă au agiuns cu daruri la Hanul... au legat atunci și miera ce se dă în toți anii *balci-başlic* și alte daruri. BELD. 458 : suma mare de bani, făgăduită într'o vreme de nevoi, au fost pentru Sultanii Bugiacului o destulă pricină de a cere în toți anii cu nume de *balci-başlic*. BALC. 225 : Ieremia-Vodă legându-se a da Hanului pe tot anul miere sub numirea de *balți-paşaliki*...

Vorba e tătără (lipsese în dicționare).

balgiü m. cumpărător de miere : așa se numiau Turcii cari umblau prin districte spre a aprovisiona Pôrtă cu miere.

Nec. 297 : se dusese Turcii *balgiü* de-l piriau la Pôrtă ; 307 : avea grijă și de Turcii *balgiü* ce erau în Iași trăitori ; 340 : Turcii *balgiü* făceau multă gălcévă și supărare lui Niculai-Vodă la divanuri ; 364 : Turcii *balgiü* încă împrumutase pre Mihaif-Vodă cu bani noi să ia vechi și dedese bani pe cêră, pe miere pentru dobînda lăcomiei ; 410 : Grigorie-Vodă pre Turcii *balgiü* din țară forte îi infrinase ; 418 : Constantin-Vodă au chemat pre neguțători și pre *balgiü*... ARCH. ISR. I, 112 (d. 1631) : Pêtrașco Bașotă, mare vistiernic, au dat în vistieria domnescă 200 galbeni unguresci, cari bani s'au cheltuit cu merticul Turcilor *balgiü* și alte nevoi ale țării.

— BALGY, vendeur de miel et de hydromel (d. bal «miel»).

balicdiş n. (și **balâgdiş**) fanon, os de pește.

TARIF 1761 : *balicdiş* oca 50 bani. Tarif 1792 : *balicdiş*, dinte de pește, oca 16 bani... sideful, *balâgdişul* și fildesul.

— BALKY DIŞI, dent de poisson (d. balyk «poisson» și diş «dent»).

balieméz n. tun greu de cel mai mare calibru, care asvîrlia enorme ghiulele de marmură.

M. Cosr. 282 : pusei tot de cele mari ce se dic *baliemezuri*. Ax. 149 : ienicerii au lăsat tunurile și au adus și mai mari *baliemezuri*.

Var. : **balghemez**, **balimez** și **banimez**

ISR. 1715, p. 19 : șese tunuri erau forte mari din cele ce le dic *balghemezuri*. Nec. 208 : arđend cetățile și țirgurile cu *balimezurile* și puscele cele mari ; 263 : câte-va perechi de bivoli pentru ridicarea *balimezurilor*. BALC. 182 : cu *balimezurii* de cele mari trageau neîncetat asupra creștinilor ; 222 : întăriri unde puse *balimezurile* ; 643 : cele dintăi bucăți de artilerie, numite în Europa bombarde, la Români se numiau *balimezurii*. ANON. 26 : cu toate tunurile, fiind tunuri mai mici 130 și mari ce le dic *banimezurii*.

— BAL YEMEZ, coulevrine (litt. canon qui ne mange pas

du miel, mais qui dévore les hommes) de l'it. palla e mezzo «boulet et demi» Barb.

baltagiū m. soldat pionier care servia odinióră la garda Saraiului, compusă din 400 ómeni înarmați cu securi sau baltage și cari erau puși sub ordinele imediate ale lui Cázlar-aga (d'Ohsson VII, 30).

CRON. III, 447 : Domnul aū heretisit pe Patriarchul în doué caice cu un *baltagiū* și cu slugi fiesce-care. VAC. 273 : Impératul... în saraiū supt paza bostangiilor și *baltagiilor* ; 285 : Impératul dete privilegiul cel de început ogia-cului *baltagiilor*... REV. I, 47 (d. 1777) : *baltagiū* câte 40 bani, însă salahorii câte 35 bani.

— BALTAČY, pionnier, sapeur ; anciens gardes du palais impérial qui portaient des haches ; bulg. serb. baltađi, ngr. *πικλαπαντζής*, armé d'une hache, officier du sérail.

baltagi-baša m. căpetenia baltagiilor, care transmitea Vizerului ordinele Sultanului.

N. Cost. 92 : cșișe poruncă de la Impératul la *baltagi-baša* de i-aū călcat casele...

— BALTAČY BAŠY, officier des baltađis.

baltagilar-chehaiasi m. comandant suprem al regimentului de baltagiū (Cant. Ist. ot. 639).

COND. 1693, p. 426 : 150 tal. s'aū dat de s'aū trimis la Odrū pentru poclonul lui *baltagilar-chehaiasi*, care nu-i s'a dat la bairam. DAP. II, 422 (bairamlic) : o blană cu paceă lui *baltagilar-chehaiasi*.

— BALTAČYLAR KEHAYASI, chef du corps des baltađis.

barată f. (și **bărată**) căciulă roșie de lână ce purtau în vechime arnăuții.

AMR. 158 : pe vînători îi purta Grigorie-Vodă cu *bărate* negre de pâslă. KOG. 219 : până și cîohodari cu *bărăși* și făcuse Constantin-Vodă. GURONG. 322 : Roșii se purtau cu haine roșii și în *bărăși* arnăuțesci... FOR. III, 255 : căpitanii de spătărie călări, armați cu *barate* și capoturi roșii.

— BARATA, bonnet long de drap rouge que portaient les bonstanđis (d. it. berretta).

barūt n. iarbă sau praf de pușcă.

DION. 165 : datu-le-aū și Nemții grăū, orz, sare, *barut*, însă cu bani ; 171 : bagă în tunuri un săculeț de *barut* ; 178 : aprinđendu-se *barutul*, s'aū făcut mare și gróznic trăsnet ; 182 : aū sfărămat zidurile cetății cu *barut*.

— BARUT, poudre à canon (d. gr. *πυρίτις*) ; alb. bulg. serb. *barut*, ngr. *μπαρότι*.

barutană f. ierbărie, prăfărie.

DION. 173 : cu tóte tunurile și *barutanele* ; 178 : aū nimerit *barutana*, adică prăfăria.

Var. (literară) : **baruthana**

IST. 1715, p. 40 : cetatea are și *baruthane* de fac iarbă...

— BARUT HANĖ, magasin à poudre ; alb. barutaane, bulg. baruthana, serb. barutana.

baș m. prefix alăturat la titulatura ierarhică otomană spre a indica un grad de superioritate : cel dintăii în rang, cap, fruntaș.

— BAȘ, chef, supérieur, premier, principal. V. Partea I : baș.

baș-aga m. 1. întâiul eunuc al haremului împărătesc.

VAC. 276 : primind în brațe *baș-aga* pe Sultan Mahmut, l'a luat și

I'a dus într'o odată. DAP. I, 422 (bairamlic) : o blană cu paceă lui *baş-aga* al Validelii. Doc. III, 181 (d. 1788) : Hagi Suitari, *baş-aga* al nostru, numai cu 400 de ascherlii.

2. primul căpitan sau comandant.

Vorba figurează cu acest sens și în poezia istorică.

AL. 124 : Era Căpitan-Paşa, *Baş-agaua* Turcilor... 125 : Mândra cât se-arăta, *Baş-agaua* se'mbăta...

— BAŞ AGA, premier eunuque Ham.

baş-alaiü-ciauş m. cel care mergea în fruntea alaiü-ciauşilor (V. alaiü-baş-ciauş).

COND. 1776, p. 178 : *baş-alaiü-ciauş* 20 lei pe lună.

baş-bachiculi m. primul funcționar al tesaurului public.

CANT. Mold. 75 : *baş-bachiculi*, publicaie pecuniae collector. COND. 1693, p. 292 : un *bachiculu* care a venit de la Impărăție pentru graba carălor. Ist. 1715, p. 8 : aü dat banii pe sama *başbachicului*, ca să-i facă teslim și să-i slobódă.

— BAŞ BAKY-KULÜ, chef des huissiers du trésor public chargés de faire rentrer toutes les sommes dues au fisc Ham. (d. baky «qui reste, substitut» și kul «esclave, homme»).

baş-bachiculi-aga m. titlu identic cu «baş-bachiculi».

DAP. I, 427 (bairamlic) : 300 lei lui *baş-bachiculi-aga*.

baş-beşli-aga m. 1. mai-mare peste beşli-agi (V. beşli-aga).

AX. 153 : aü trimis Paşa un agă și pe *baş-beşli-aga* cu câți-va beşlii...

2. numele lui beşli-aga din Iași și București care cu câte 200 de neferi păzia menținerea ordinii (V. beşlii).

DJC. II, 18 (d. 1791) : Dumnialui *baş-beşli-aga* cu toți neferii și bairacul...

Var. (românizată) : **baş-beşlégă** (V. beşlégă)

BELO. 442 : 1000 neferi s'aibă *baş-beşlégă* la Moldova și la Țara rumânescă s'aü rînduit 2000... Fot. III, 312 : *baş-beşlégă* de București care pedepsece pe Turcii, ce fac neorînduieii și are sub dînsul un bairactar și 70 de neferi.

baş-bulucbaşa m. mai-mare peste dece bulubași sau șeful gardei domnesci, căruia era încredințată închisórea Curții : el avea sub porunca sa pe seimeni și locuia sub zidul Curții domnesci (Fot. III, 276, 306, 312). V. bulucbaşa.

CANT. Mold. 88 : *Baş-bulukbaşi* decem iste bulukbasiis vel capitancis imperat. NKC. 231 : aü fost *baş-bulucbaş* la Constantin Duca Vodă ; 297 : pre Iordache Ruset Vornicul îl închisese într'un beciü la Curtea domnescă încuiat cu lăcată de nu intra nime la dînsul, fără numai *baş-bulucbaş* când îi ducea de mîncat. MUSTE, 78 : îndată trimițînd pe *baş-bulucbaşa* cu seimenii la gazdele boierilor... GIBORG. 303 : *baş-bulucbaş* de Curte, *baş-bulucbaş* hătmănesc, *baş-bulucbaş* agiesc. Doc. I, 302 (d. 1783) : *baş-bulucbaşa* cu polcovnicul de seimeni. FIL. 311 : *baş-bulucbaş* al spătăriei însărcinat cu executarea hotărîrii... 345 : *baş-bulucbaş* cu stégul cel mare cu tobe...

Var. : **baş-buliucbaş** și (românizată) **baş-bulubaş** (V. bulubaş)

N. COSR. 81 : I'aü mutat la odaia lui *baş-buliucbaş* de siimeni ; 83 : de sîrg chemând Niculai-Vodă pe *baş-buliucbaşa*, porunci să-i taie limba lui Iordache. COND. 1776, p. 8 : *baş-bulubaş* a Curții gospod, *baş-bulubaş* a hătmăniei.

baş-bulu(c)băşie f. rangul de *baş-bulucbaş*.

FOT. III. 277 : două mii lei de la *baş-bulubăşie*.

baş-cadînä f. cadîna favorită a haremului (V. cadînä).

DAP. I, 427 (bairamlic) : 2500 lei *baş-cadînei*... o blană cu paceă lui *baş-aga* al *baş-cadinei*.

— BAŞ KADYN, première favorite du Sultan.

baş-caimacam m. (și **baş-caimacan**) cel dintăiü dintre caimacami (V. caimacam).

Koc. 219 : după ce au luat Constantin-Vodă domnia Moldovei..., au început a se găti de mergere în târg, repezind mai înainte *baş-caimacam* pe Iordache Spăt.

Vorba a pătruns și în cântecele noastre istorice.

TROD. 563 : Mulțumim agalelor și *baş-caimacaniilor*...

baş-calfă m. primul adjunct (V. calfă).

ISTIL. (bairamlic) : 100 lei lui *baş-calfa* a lui mehtupci-efendi.

— **BAȘ KALFA**, premier adjoint.

baş-capichehaia m. primul dintre capichehaiele.

Koc. 234 : Pôrta au îmbrăcat pe Stavrachi cu câftan făcându-l *baş-capichehaia* a Moldovei ; 250 : având Racoviță purtător de grijă și *baş-capichehaia* pe Stavarache. BELD. 447 : Beizade Neculache mergând după poroncă de la Iași, ca să trecă la Țarigrad *baş-capichehaia*.

— **BAȘ KAPU KIAYASI**, chef de kapu kiayaleri.

baş-capigiū m. titlu identic cu «capugi-bașa».

Koc. 263 : au trimis *baş-capigi* de i-au tăiat capul.

baş-ciauş m. 1. mai-marele peste un regiment de ieniceri (V. ciauș-bașa).

Nec. 199 : Impăratul au făcut semn de luare pe Duca-Vodă, de l-au dus de l-au închis la *baş-ciauş*. ГИКОУ. 320 : Domnul din ômenii Pașii pe altul pe nimeni n-au îmbrăcat fără numai pe *baş-ciauş*.

2. căpitan peste o sută de lefegii (Bălc. 656).

COND. 1776, p. 15 : poclon de la *baş-ciauş*. For. III, 311 : *baş-ciauşul* ture câte 40 lei pe lună.

— **BAȘ ÇAUŞ**, grand prévôt du corps des janissaires (d'Ohsson); chef des messagers d'État ou premiers tchaouchs Ham.

baş-ciauş-aga m. titlu identic cu «baş-ciauş».

MELCHIS. Huși, 47 (d. 1735) : *baş-ciauş-aga* a dumitale.

baş-ciohodar m. 1. la Turci, primul ciohodar sau lacheu al Sultanului : el avea sub dînsul 40 de lachei, cari urmau după Impărat în haine bogate și purtând la briu un iatagan, un hanger și un biciu cu lăntuțe, totul în argint. *Baș-ciohodarul*, îmbrăcat în fir și încins cu arme de aur, pășia la dreapta Sultanului cu mâna pe partea dindărăt a calului seū și purtând pe piept, într'un buzunar de atlas, papucii Sultanului (d'Ohsson VII, 37). V. ciohodar.

Koc. 227 : el era un *baş-ciohodar* a capigi-bașei ; 256 : s'au repezit *baş-ciohodarul* Impăratului și i-au apucat arzul din mână.

2. întâiul cămăraș al palatului domnesc : el sta pururea la perdéua lui Vodă, având însărcinarea de a încălța și descălța pe Domn, când mergea sau venia de undeva ; tot el ridica pe boieri din poroncă demnescă și-i punea la închisore. La ceremonii era îmbrăcat cu o dulamă roșie, având un cuțit de argint în mijlocul briului, cu cizme roșii și cu beretă de jder boit pe cap ; sub poruncile lui erau ciohodarii și satirii (Sulzer III, 167 ; Fot. III, 310 ; Drăghici I, 88).

Nec. 413 : pre Vornicul Iordache au pus Vodă pre *baş-ciohodar* cu 50 de ômeni silmeni de l-au străjuit la gazda lui câteva zile. ГИКОУ. 306 : ciohodarii cu *baş-ciohodar* din a stînga cum merge Domnul la biserică, iară cum ese, din a dreapta. COND. 1776, p. 78 : *baş-ciohodar* 30 lei pe lună. DION. 206 : Vodă Ipsilant poruncit-au lui *baş-ciohodar*... de grab să se gătescă... AL. T. 40 : Buftă care a fost *baş-ciohodar* la Domnul Ioniță Sturza-Vodă. ГИКА, 46 : răposatul Măciuză, *baş-ciohodar* și mâna dreapta a lui Vodă, cum s'ar dice întâiul aghiotant domnesc.

— BAŞ ÇOHADAR, premier valet de chambre du Sultan ayant sous ses ordres 40 valets.

baş-conaociu m. măi-marele peste conacii (V. conacii).

GHORG. 333 : Domnul aŭ poruncit de s'aŭ rînduit conacele, orînduindu-se *baş-conaociu* pe Constantin Cananău, biv-vel Paharnic, ca să mîergă împreună cu Paşa până la hotar.

baş-galion n. galion de prima clasă (V. galion).

IST. 1715, p. 19 : cel măi mare *baş-galion*... avea tunuri 120...

baş-iamac m. primul iamac sau adjunct (V. iamac).

DAP. I, 425 (bairamlic) : 20 lei la *baş-iamacul* lui haznadar-aga.

baş-muhasebea f. primul biuroŭ de controlare a conturilor (V. muhasebea).

COND. 1802, p. 425 : dându-se însciinşare de acésta la calemurile de la *baş-muhasebea*.

— BAŞ MUHASEBE, chancellerie générale des comptes Ham.

baş-salahor m. măi-marele peste salahorii de sub porunca lui Vel-Comis (V. salahor).

DOC. IV, 516 (d. 1795) : *baş-salahor* şi 3 salahori... FOR. III, 308 : *baş-salahorul* comisiei câte 25 lei lăfă pe lună.

— BAŞ SALAHOR, chef de quarante salahors ou écuyers cavalcadours Ham.

baş-tergiman m. întâiul dragoman al Sultanului său al Domnului (V. tergiman).

CANT. IST. OT. 595 : Nicolae Mavrocordat a purtat sarcina de *baş-tergiman* său prim interpret la Curte. CARBA, 123 : *bach-terdjiman* ou premier interprète de la Cour.

— BAŞ TERĠIMAN, premier drogman.

băşa m. 1. formă colaterală cu «paşa», în special căpenia ienicerilor (în poesia noastră istorică).

TEOD. 627 : Că io chiar de mititică Eram *başii* ibovnică. BUB. 217 : La Tarigrad d'ajungea, Către *başi* aşa ŭicea...

2. în compoziţiune, ca element final, corespunde sub raportul sensului lui «baş» iniţial : bacalbaşa, cafegi-băşa, ciu-bucci-başa, sofragi-başa etc.

— BAŞA, bacha des janissaires ; serb. başa «turc care nu e nici agă, nici beiu», pol. basza, rut. başa, ngr. *πασας*, pacha, maître. V. Partea I : paşă.

başlic n. curea de la friul calului.

TARIF 1792 : frînele ce vin din ţară cu *başlicurile* lor.

— BAŞLYK, tėtiere de la bride d'un cheval ; ngr. *πασλίκι*.

batac n. gropă plină de nomol, mocirlă.

DOC. I, 501 (d. 1784) : să se îndrepteze uliţile şi drumurile de prin mahalale, să nu se măi ale gropi sau *batacuri*.

— BATAK (ar.), marais, boubier (d. batmak «s'enfoncer») ; bulg. batak «mlaştină».

batalisesc v. a strica, a ruina.

DOC. VIII, 81 (d. 1801) : s'aŭ găsit şi o bute vîndându-se şi cu preţ măi jos o para la oca, ca să tragă pe locuitorii de pe moşia mănăstirii şi să *batalisescă* vînzarea vinului mănăstirii.

— BATTAL (ar.), abolit, ruinat ; bulg. batalesam. Formă verbală luată din bulgăresce. V. Partea I : batalama.

bazarghiàn m. (și **pazarghian**) neguțător, măi ales turec (în baladele dobrogene).

THEOD. 675 : Zavalas Tudor, *Pazarghian* Tudor...

— **BAZYRGIAN**, marchand, négociant ; bulg. bazărgian, serb. pazardian, ngr. *παζαργιάνης*. V. Partea I : pazar.

bazarghiânbașa m. marele neguțător care cumpăra stoffele trebuincioase pentru Curtea împăratăscă.

KOC. 209 : ajutorându-l și *bazarghiânbașa* ce era...

Var. : **bazagiambașa** și **baziriambașa**

AMIR. 143 : aũ dat veste lui Rafail jidovul, *bazagiambașii* Vezirului. COND. 1693, p. 658 : s'aũ trimis la Paspal neguțătorul pentru bani *baziriambașii*, care i-a rinduit de la Vistieria împăratăscă.

— **BAZYRGIAN BAȘY**, fournisseur attitré du Sultan, chargé de l'achat des draps, toiles et mousselines nécessaires à la maison impériale Barb. ; serb. bazerdiambașa.

bazarghidén m. 1. (și **pazarghidén**) cel însărcinat cu tîrguierile trebuincioase, măi ales vorbind de Turcii cari veniaũ în țară să cumpere lucruri de export.

NEC. 363 : *bazarghidénul*, jidovul cel mare de la Țarigrad... AN. 215 : 17 *pazarghideni* la 17 județe (V. beilicci-bașa). FIL. 66 : nu voiũ ca *pazarghidénul* meũ să pórte ciacșiri și ilic.

2. în vremea ciumii lui Caragea, comisionar pentru tîrguierile de pâine, de carne și de zarzavaturî.

GHICA, 31 : la fiecare pórta era câte o șandrama, un fel de ghiretă, în care se adăpostia câte un servitor pus acolo *pazarghidan*.

— **BAZARE GIDEN**, acheteur, pourvoyeur ; ngr. *παζαρκιντένης*.

bedèn n. 1. trup, bucată de blană.

TABIF 1792 : blana de iepuri albi *bedenul* 12 bani.

2. corp de fortăreță, întărire.

ISR. 1715, p. 60 : cetate cu zid înalt de pămînt cu *bedenuri*, loc de turnuri și de puscii ; 62 : o culă naltă de piatră cu *bedenuri* unde stău tunuri de bat departe ; 66 : dând cu puscile în sus către *bedenurile* cetății.

— **BEDEN**, corps, tronc ; corps de bâtiment, de forteresse, rempart, créneau ; ngr. *μπεντένε*, créneau, habit de dessus fourré.

beglerbeii m. (litt. Beitul beilor) guvernator general al Rumeliei sau Anadolului, având rangul unui Vizir sau Pașă cu 3 tuiuri.

DASC. 411 : este și altă curte ce se chiamă spahi cari sînt *beglerbei*, aceștii aũ cinste mare, aũ sate de la Impărăție în loc de lăfă. N. COȘT. 453 : acel *beglerbeii* ce era măi mare pre oștile turcesci. POR. 94 : un *beglerbeii* cu cățiva arnăuți.

Var. : **beilerbeii**

UR. III, 116 (d. 1799) : tóte cele trebuincioase marilor mei viziri și *beilerbei* și himbașilor și ogiaclilor... VAC. 252 : Sultan Murat I îndată numi Rumeli-*beilerbeghi*... BĂLC. 108 : Satirgi Mehemet Pașa fusese numit *beilerbeiu* Țării românesci. GHICA, V : *Beglerbeiu* Rumeliei avea măi mare putere în Principate de căt Domniî.

— **BEGLER BEGI** (beylerbeyi), gouverneur général (litt. le prince des princes) ; serb. begler beg, ngr. *μπεղέβμπεης*.

beilicci-bașa m. starostele beilicciilor, trimis să strîngă beilicul din țară.

AR. 215 (d. 1821) : *beilicci-bașa* să nu aibă voie să ducă cu dînsul măi mulți ómeni de căt 17 *pazarghideni*, pe cari să-i orînduiască la 17 județe.

Vorba lipsese în dicționare, ca și cea următoare.

beilicci-efendi m. șeful cancelariei imperiale.

REV. I, 57 (d. 1786) : baș-ciohodar al slăvitului *beilicci-efendi*. DAP. I, 42 (bairamlic) : 500 lei lui *beilicci-efendi*. DOM. 99 : Hairlah *beilicci-efendi*...

beilicciū m. 1. directorul cancelariei Divanului împărătesc (Fot. III, 243).

2. cel însărcinat cu strângerea oieritului din Moldova și din Muntenia pentru aprovizionarea Porții (Fot. II, 61).

3. numele unui tâlhar vestit de pe la 1827 (Negr. I, 24).

— BEYLIKÇI, le grand référendaire d'État ou vice-chancelier Ham. ; bulg. beglikçi «celui qui prend à loyer la dime des moutons». V. Partea I : beilic.

beldâr n. calitate foarte scumpă de șal.

CONV. XXIV, 671 (d. 1814) : șal *beldar* ce s'a cumpărat cu taleri 1500.

— BELDAR, id. (Ham. XV, 382 : une pièce de *beldar* à raies rouges et vertes).

Bendër n. 1. numele turcesc al orașului Tighinea din Basarabia, cunoscut în epoca dominațiunii otomane (1590—1812) sub numele de «raiaua Benderului», care, împreună cu raiaua Hotinului, constituia posesiunile turcesci în Moldova.

AMIR. 115 : vrînd Împărăția să zidescă cetatea Tighine ce o numesc Turcii *Bender*, poruncit-au lui Antohi-Vodă și lui Basarab-Vodă să mîrgă cu ômeni să slujescă la cetate. CANT. Mold. 15 : Tigine, Turcis *Bender*, urbs olim munitissima. DOM. 29 : își aședă armiea în préjma cetății *Benderului* sau Tighinea, precum 'i se dicea când se stăpânia de Moldoveni, care este în capul Bucia-gului. NEGR. I, 180 : stafetele lui Nicolai-Vodă plecau, ca să vestescă Vezirului, Hanului și Pașei de *Bender* venirea regelui Stanislav la Iași.

2. trecînd sub stăpînirea rusescă, orașul fu considerat ca un loc urgisit, de unde imprecățiunea (Al. T. 512) : «du-te la *Bender*», sinon. cu «du-te la naiba !» (cf. slut la Prut !)

— BENDER, port, échelle du Levant, ville ou port maritime, place de commerce.

Benderliū a. și m. locuitor din raiaua *Benderului*.

AMIR. 139 : 12 sate ce luase *Benderliū*. KOG. 220 : căștele de peste Prut a *Benderliilor*. TARIF 1761 : neguțătorii turci *benderliū* ce vor cumpăra boi de negoț de aice din țară.

benic n. atlas cu picățele.

COV. I, 199 (d. 1588) : trei dvere de *benic* roșu și cu ținte de aur.

— BENEK, satin pointillé. V. Partea I : benchiū.

berăt n. act emanat de la Sultan și conferind un privilegiū ôre-care, diplomă de guvernator.

M. COST. 251 : de la Împărăția Turcului să-î scofă uric de domnie neschimbată în țilele lui Ieremia-Vodă, care uric în limba lor se chiamă *berat*. N. COST. 74 : s'au cetit *beratul* cel împărătesc. AMIR. 136 : Împărăția milostivindu-se, dat-au un *berat* împărătesc țării, ca să nu dee deplin birul... UR. VI, 435 (d. 1774) : hatîșerif care înadins s'au dat acum după un *berat*... AN. 215 (d. 1821) : să strîngă oile ce sint orînduite numai cu *berat*.

Var. : **barat**, **bérat** și **bereat**

GREC. 14 : după ce au citit *baratul* de Domnie, au dat cu 12 tunuri... CAPIF. 284 : i-au făcut *barat* împărătesc, orî-cât negoț Radu Vodă va avea și va merge în țara turcescă, vamă să nu dea. KOG. 248 : au scos *bératul*...și l'au dat la Împăratul. AX. 131 : stînd în Divanul cel mare până s'au cetit fermanul, că *bereat* încă nu se scosese.

— **BERAT** (ar. beraet «privilege»), brevet, diplôme d'investiture, exequatur d'un consul ; alb. bulg. mcr. berat, sêrb. berat și barat, ngr. *μπαράτι* și *μπεράτι*.

beratliu m. provêdut cu un berat, privilegiat.

DUM. 105 : asemenea dă voie Pôrta, ca s'aibă lângă dinșiî dragomanî ce se numesc *beratlii*, adică patentați, întărindu-i cu împêrătesci beraturî.

— **BERATLY**, privilegié ; bulg. *beratliia*.

berbêr m. bărbier (Baronzi, p. 160, pretinde că vorba mai circulă sub acéstă formă în Moldova).

— **BERBER**, barbier (d. it. *barbiere*) ; alb. sêrb. bulg. *berber*, mcr. *birber*, ngr. *μπερμπερής*.

berber-bașa m. 1. la Turci, primul bărbier al Sultanului.

Văc. II, 259 : *berber-bașa* al lui Sultan Baiazit... se fâgădui Impêratului că el va omorî pe leni...

2. primul bărbier domnesc, care cu briciul de mângén rădea pe Vodă, pe beizadele și pe noul căftănit (Fot. III, 311).

Ghica, XV : *berber-bașa* al Curții rădea pe cel ce îmbrăca caftan de boier mare și în tot timpul ceremoniei îi bătea în curte meterhanéua.

Și sub forma (românizată) : **bărbier-bașa**.

Doc. III, 226 (d. 1788) : Dumniului cinstitul Husein-Aga, *bărbier-bașa* al prea înălțatului Vizir. At. T. 101 : când se căftănia vr'un boier, se ducea *bărbier-bașa* de-l rădea cu bricele cele de mângén, în cerdacu casei.

— **BERBER BAŞY**, premier barbier du Sultan qui rase la tête du souverain et de ses fils Barb. Cf. Cant. Ist. ot. 633.

berbelic n. peșchir de bărbierit.

At. T. 433 : două prosôpe, *berbelicuri* pentru ras, cusute la gherghef.

— **BERBERLIK**, métier du barbier ; bulg. *berberlik*.

bieáz n. ordin din propria inițiativă a Sultanului.

Kog. 257 : îi trimite și *bieazuri* cu pecetea Măriei Sale ; 260 : la tôte el se amesteca până și *bieazuri* avea în mână și seria ce voiă la Impêrăția sa.

— **BEYAZ**, carte blanche, ordre impérial ; ngr. *μπαράτσι*.

bina-emini m. inspector de clădiri.

Rev. 1, 57 (d. 1786) : 505 lei daruri ce s'au dat lui Ismail *bina-emini*. Ur. III, 190 (d. 1802) : luându-se sineturî pecetluite de la *bina-emini* pentru suma chereștelelor.

— **BINA EMINI**, intendant des bâtiments civils.

binêc m. calul domnesc ce sta totdeauna gata în cas de incendiū.

DRAGH. II, 43 : Grigorie Ghica aŭ cerut o trăsură în grabă și pentru că nu era nici una înhămată la acel cês, aŭ poruncit să-i tragă *binecul* și încălecând, s'aŭ dus.

— **BINEK**, cheval pour monter.

binectaș n. piatra pe care călca Domnitorul spre a se putea urca mai ușor pe cal.

Doc. I, 286 (d. 1782) : zapciiî Domnului s'aŭ coborît până jos la *binectaș*.

— **BINEK TAŞY**, montoir, borne sur laquelle le cavalier se pose pour sauter en selle Barb. ; bulg. *binektaș*, serb. *biniektaș* (*kamen*), ngr. *μπινεκτασι*, montoir.

binis n. calcadă domnescă.

Doc. I, 302 (d. 1783) : orînduiala alaiului la scôterea domnescilor cai la *binis*.

— **BINIŞ**, promenade à cheval, cavalcade. V. Part. I : *binis*.

binis-alaiu n. paradă domnescă când eșia Vodă la preumblare, de 2 orî pe an. V. *alaiu* și *binis*.

PARAZ. 53: alaiurile domnesci de peste an erau în număr de 4, afară de acela al intrării lui Vodă în capitală ca Domn; erau 2 alaiuri mari numite *binîș-alaiii* și 2 ordinare.

birin n. un fel de velință.

ERM. 65 (doc. 1579): un ciarșaf cosut mătasă, un *birin* galbin mătasă.

— BÜRÜM, pli, chose pliée.

bitirmea f. (și *betermea*) invoială, tocmelă.

BEŁD. 404: apoi îi vedeai îndată a cădea la *betermea*. COND. 1813, p. 398: acéști *bitirmea* de salahorii și caré.

— BITIRMÈ, accord définitif.

bitirdisesc v. a se învoi, a cădea la invoială.

BEŁD. 395: găsesc să *bitirdisescă* parale de or număra. COND. 1813, p. 398: a se *bitirdisi* în banii salahorii și carele.

— BITIRMEK (aorist: bitirdi), accomplir, finir, achever; bulg. bitisam și bitirdisam, mcr. bitisescu «sfrîșesc», ngr. *μπιρτζω*.

bogaz n. 1. strîmtore sau canal (aplicat în special Bosforului de la Constantinopole).

CANT. DIV. 58: podul cel ce peste mare făcuse la *bogazul* de la Chersonesos. ID. Ier. 400: *Bogazul*, limanul carele merge până la Vlaherna. ID. Hron. 262: la *bogazul* mării Azovului unde se împreună cu Marca Negră.

Var.: **boaz** și **bohaz**

M. Costr. 21: *boazul* cel mare între Țarigrad și între Scutari; 298: trecuse împăratul peste *boaz* în ceea parte despre Scudar. N. Costr. 389: aū venit până în potriva Țarigradului, la Scutari, peste *boaz*; 451: apa Volga, cădend în marea Caspiei, se împarte în 70 și mai bine de *boazuri*. ANON. 116: Domnului i-a venit poruncă, ca să mērgă să păzescă *bohazurile* de către Ardél.

Vorba revine, cu același sens, în cântecele din Dobrogea și în poesia artistică (anume despre Bosfor).

BUU. 134: Pe *boaz* de mare, La apus de sōre... BŪL. I, 245: Printre unde de vînt trase, Să plutim drag pe *Bogaz*.

2. gură sau margine de blană.

Doc. IV, 276 (d. 1794): blană întregă de carsaci cu *bogazurile* lor...

— BOGAZ, gorge, gosier, embouchure; détroit, défilé, canal; peau du cou de l'agneau; bulg. serb. bogaz (boaz), rgr. *μπογάζι*, détroit.

Bogdàn m. nume ce Turcii dau Moldovei și locuitorilor ei: 1. Moldova (V. Cara-Bogdan).

2. Moldoven (la cronicari și în poesia populară).

M. Costr. 26: Turcii *Bogdani* ne dic de pre numele Domnului, carele aū închinat țara. AL. 134: Spuneți nouă de Vulcan, Unde-î aprigul *Bogdan* ?

— BOGDAN (bugdan), Moldavie. La Chalcondylas, Moldova se numesce Βογδανία; bulg. bogdanska, ngr. *μπογδανία*.

Bogdan-beg m. Domnul Moldovei.

GUICA, 91: numirea de *Bogdan-beg* și de Ilac-beg era dandana mare la Țarigrad, căci toți solii... se puneau în mișcare di și nopte.

— BOGDAN BEGI, prince de la Moldavie.

bogdănesc a. moldovenesc (intr'un cântec din Teleorman).

TRON. 551: Și malurile turcesci și schelele *bogdănesci*.

Vorba a pătruns și în poesia artistică (Al. Poesii I, 379: Murad-Gazi e sprinten ca șoimul *bogdănesc*).

Bogdanliū m. Moldoven (V. Bogdan).

CANT. Mold. 2: Othomanidae... *Bogdanli* eos [Moldavos] vocare inceperunt, ID. Hron. 306: Turcii aū ȓis Moldovenilor *Bogdanli*, adică ōmenii lui Bogdan.

— **BOGDANLY**, Moldave. Cf. Cant. Ist. ot. 55.

Bogdan-saraiü n. palatul agentului Domnului Moldovei la Constantinopole (V. saraiü).

N. Cost. 35 : aü şeuüt (Antioh Beizade) 3 anî la Țarigrad, în *Bogdan-saraiü*, tot cu cheltuiala şării. CROX. III, 452 (d. 1822) : se află casă la Țarigrad care se numesce *Bogdan-saraiü*...

Bòsna f. numele turcesc al Bosniei.

УРОКНЕ I, 132 : oştile Rimului... bătându-se uneori cu *Bosna* şi cu Rumli... НЕС. 393 : Moscaliü aü luat şi pre Paşa de la Vozia şi pre un Beüü de la *Bosna* robî, vii.

— **BÒSNA** (eyaleti), la Bosnie.

bosnegesc a. (şi **boşnegesc**) din Bosnia.

ДЖ. I, 439 (d. 1785) : căciuli cazaciesci saü *bosnegesci*. FIL. 294 : un arnăut armat cu o şişinea *boşnegescă*.

bosnegiü m. (şi **boşnegiü**) bosniac.

ГРЕС. 336 : tótă pedestrima... arbănaşii, *boşnegiü*.

Formaţiune analogică (cf. turc. bosnevi «bosniaque»).

bostangiü m. 1. în vechime, soldat din garda Sultanului, făcând parte din miliţia ienicerilor şi îngrijind de grădinile Saraiului (d'Ohsson VII, 27 şi Cant. Ist. ot. 687).

НЕС. 406 : era şi capegilar-chihaesi împărătesc cu *bostangiü* şi Colciag-Paşa cu ienicerii cetăţii Hotinului. АМН. 156 : i-aü trimis la gazdă 40 cai din grajdul Împăratului cu tóte podóbele şi cu *bostangiü* împărătesci pe lângă cai... КОГ. 210 : un salahor împărătesc avënd cu el mai bine de 40 de *bostangiü*. ДЕМ. 113 : venirea vitelor ogiacului de *bostangiü* spre vëratie... în ţară să nu mai fie.

2. (ironic) soldat turc.

AL. T. 125 : Osmangiü şi *bostangiü* Aü să curgă miî de miî.

— **BOSTANĀI**, jardinier, soldat de la garde impériale à pied ; corps de fusiliers ; bulg. serb. bostangiia «grădinar de bostanü»; ngr. *μποσταντζής*, păzitor de grădină (V. Partea I : bostan).

bostangi-başa m. căpetenia bostangiilor şi a hasechilor, şeful gardei imperiale şi al grădinilor Saraiului : el presida execuţiunea celor marii condamnaţi la mórte şi inspecta închisórea unde funcţionarii erau supuşii torturei ; tot el conducea, în fine, caiul Sultanului (d'Ohsson VII, 15 şi Cant. Ist. ot. 579),

CANT. IER. 405 : *bostangi-başa*, mai-marele grădinarilor. САРТ. 156 : Sultan Selim aü omorit pre *bostangi-başa*. AX. 123 : nu póte nimeni să calce casele acele ce sînt pe lângă mare, fără scirea lui *bostangi-başa* ; 163 : aü trimis de l'aü scos [pe Bäsárab-Vodá] de la Edicule şi l'aü dus la închisórea lui *bostangi-başa* şi l'aü ţinut şi acolo cât-va, îngrozindu-l totdeauna că-l vor da muncî, ca să-şi spue averea. ВЛС. 268 : se trimise *bostangi-başa*, ca să cheme pe Sultan... în taht. CONV. IX, 328 (d. 1769) : La *bostangi-başa* aü poruncit Tot postul de l'aü muncit...

— **BOSTANĀI BAŞY**, général de 1500 jardiniers du Sérail, chef de la garde impériale, chef de la police du Bosphore ; bulg. serb. bostangi-başa, ngr. *μποσταντζήπασση*.

bostangilar-odobaşa m. reprezentantul lui bostangi-başa pe lângă marele Vizir.

ВЛС. 298 : am descălecat în ordine la *bostangilar-odobaşa*.

— **BOSTANĀILAR ODABAŞY**, l'agent du bostandji-bachy auprès de la porte du grand vizir Ham.

buciuc n. 1. stég cu jumătate tuiü, insigniul ispravnicului din Focşani şi al marelui Spătar.

Doc. I, 303 (d. 1783) : vel căpitan de lefegiü cu zapciiü seî i *buciucul* ;

1, 548 (d. 1784) : stégul spătăriei i *buciucul* și lefecii eu praporele i trîmbițe, tobe și sîrmaciū. For. III, 249 : *buciucul* și Spătarul eu af sei ; 255 : *buciucu* spătăriei cu tobă și trîmbiță deosebită.

2. căpitănia saū isprăvnicia Focșanilor (Fot. III, 206).

3. trupă de soldați, rămășiță din marea căpitănie a Focșanilor (Fot. III, 149 și Bălc. 136).

— БУЧУК, moitié, demi (alt sens lipsesce).

buciucaș m. 1. supus isprăvniciei Focșanilor (Fot. III, 206).

2. cel ce purta buciucul ispravnicului saū al Spătarului. Doc. IV, 120 (d. 1788) : stegarului, *buciucașului* și trîmbarului le orînduim tuturor lăfă. For. III, 307 : un *buciucaș* al agiei câte 3 lei pe lună.

Bugiăc n. 1. numele vechiū al Basarabiei (afară de ținuturile Ismail, Kilia și Akkerman, devenite raietele turcesci), locuită odinioară de Tătarii Nogai din Crimeia, cari se aședară aci la 1568. Numele locului însemnăză «unghiū», din cauza formeī sale geografice.

CANT. Hron. 67 : Basarabia care acum cu nume tătăresc se chiamă *Bugiăc* adică unghiū, căci din Prut până în Nistru, unde de la Cetatea-Albă în Marea-Năgră dă, se trage mult înainte pămîntul și făcînd unghiū ascuțit, așa unghiū aū numit'o. СОН. 1693, p. 91 : 1250 tal. s'aū trimis poconul Hanului, când aū trecut de la Odriū de aū mers la *Bugiăc* ; 103 : 7500 tal. s'aū dat la Enache și la Const. Comisul pentru 300 de cai ce aū cumpărat de la *Bugiăc*. Dom. 28 : se făcură Rușii stăpâni peste tot *Bugiăcul*, care din vechiū 'i s'aū ălis Basarabia, pămînt al Moldovei, iar un Sultan l'aū deosebit și aū făcut apichiū cu sălășluință de familii tătăresci ; 78 : Curtea Rusiei să întorcă Basarabia (adecă *Bugiăcul*) cu orașele ei și cu cetățile Akkerman, Keli și Ismail.

Var. : **Bugiag** și **Buciag**

M. Cosr. 24 : Impăratul Tarigradului aū dat Genevesilor zălog Crîmul și acestă parte de loc unghiul mării Negre, cu schelele lor, unde este acum *Bugiăgul* ; 288 : Cantemirescii ședeau cu órdele sale dincóce de Nistru în câmpii Cetății-Albe și a Kiliē, ce se ăice *Bugiăgul*. N. Cosr. 25 : Murat Gherci Hanul, cu tótă puterea Crîmului și a *Bugiăgului*, merge la Beciū.

Vorba figurăză adesea în cîntecele din Moldova.

AL. 78 : *Bugiăcul* l'a pustiit, *Bugiăcul* pe jumătate și Crîmul a treia parte ; 105 : Primblă-mi-se Sărb sărac Pe un cal negru din *Bugiăc*... ТЕР. 481 : Din grajdu Impăratului, Din fundul *Bugiăcului*. Sev. 55 : Dorul la *Bugiăc* mă 'mbie, Dorule, nu mă 'mbiea, Nu-ī *Bugiăgul* icī-colea.

— БУГАК (bučak), angle, coin, lieu isolé ; tatar buğagy «Bessarabie» ; serb. Buğak. In vechea slavonă aceiași localitate se numesce *Ongli* (= unculus), care trecu și în istoriografia bizantină sub forma *Onglos* (Nikephoros : Όγγλος = Tatar buğak) ; de asemenea Pocuția (ruf. Pokute) derivă din kut «unghiū» (cf. și § 6).

Bugegên m. locuitor din Bugiac, identic cu «Bugiacliū».

M. Cosr. 318 : *Bugegeni* și o samă de Crîmeni aū lovit prin țēră.

Bugiăcliū m. Tătar din Bugiac.

Pop. 156 : Pașii să se ridice cu oști asupra *Bugiăcliilor* ; 158 : viind cu mulți Tătari crîmleni asupra *Bugiăcliilor*... Dom. 29 : trimiși despre toți mirzaciū Nohailor și *Bugiăcliilor*. CANT. Mold. 135 (prov.) : cincī Crîmleni plătesc, mai mult de cât ăcece *Bugiăclii* și cincī Moldoveni biruese pe ăcece Crîmleni, iar cincī Codreni saū Tighiceni bat pe ăcece Moldoveni.

buhăr n. un fel de mătase.

Fl. 345 : fermenea de *buhur* ca paiul grăului. On. I, 133 : o largă mantie de *buhur* alb cu ciaprazuri de aur. БУВ. Пов. 9 : îmbrăcată numai în *buhur* și burangiu.

— BUHUR (bur), espèce d'étoffe de soie couleur de pistache Ham.

buhurdâr n. (și **bohordar**) cădelniță, cutiioră cu afumători.

PAPAZ. 198 : preoții la Boboteză aveau cu ei și un mic vas de argint cu țiftina subțire numit *buhurdar*, în care țineau apă de trandafir, cu care stropiau pe cei ce-i botezau. Od. I, 134 : cu *buhurdaruri* pline de scumpe miresme din Hegias ; 421 : un *buhurdar* de argint cu câmpul poleit.

— BUHURDAR (buhurdan), parfumoir, encensoir (d. ar. buhur «parfum» și pers. dan «vase» [sau ar.-pers. dar «qui contient»]); serb. buhurdar. V. Partea I : muhurdan.

buhurdangiū m. cel însărcinat la Curtea domnască să poarte grijă de afumători (Fot. III, 290).

FOR. III, 310 : *buhurdangiul* primesce 20 lei pe lună.

— BUHURDANĢI, le gardien de l'encensoir Ham.

buhurdangi-başa m. titlu identic cu «buhurdangiū».

Doc. I, 289 (d. 1783) : *buhurdangi-başa*, tutungi-başa...

buiuc-imbrohoh m. marele Comis al Sultanului, sub a căruia poruncă steteau salahorii și has-ahrlili. V. imbrohoh.

Varianta literară sună : **buiuc-imirahoh**

NEC. 251 : *buiuc-imbrohohul*, fiind prieten Brancovanului-Vodă, aŭ (lis Vezirului... ; 348 : mazilit-aŭ Turcii și pre Brancovanul-Vodă, trimițând pre *buiuc-imbrohohul* de la Țarigrad, adică Comisul cel Mare, de l'aŭ prins cu mare meșteșug. CANT. Mold. 60 : interea *buyuc-imirahoh* sive supremis stabuli imp. praefectus...

Une-orî titlul e tradus cu **imbrihorul cel mare**.

Pop. 27 : Turcii în taină forte aŭ găsit pre *imbrihorul cel mare* împărătesc... 29 : aŭ venit și *imbrohohul cel mare*, căruia i-a eșit înainte totă boierimea și slujitorii.

— BUYUK MIRAHOH, le grand écuyer des écuries impériales.

buiuc-tescheregiū m. marele secretar al Divanului (Cant. Ist. of. 260). V. tescheregiū.

DAP. I, 325 (bairamlıc) : 300 lei lui *buiuc-tescheregiū*.

— BUYUK TESKEREĢI, le grand maître des requêtes Ham.

buiurdiū n. 1. ordinul unui Pașă sau Vizir pentru Constantinopole (în opozițiune cu *ferman*, destinat provinciilor).

BELD. 393 : Lascarache Sturdza Hatman... prin *buiurdiū* se face... Rev. I, 404 (d. 1821) : 'mi făcu un *buiurdiū* cu o tura forte mare.

Var. : **buiurtiū**, **buiuructiū**, **buiorultiū** și **bui[u]rultiū**

AMIR. 163 : i-aŭ venit lui Grigorie-Vodă *buiurtiū* de la Abdula Pașa. Ax. 142 : Hanul și Pașa aŭ scris *buiurultiuri* la Nicolai-Vodă, ca să puie să scotă din țară pre toți Leșii. Pop. 170 : aŭ adus Măriei sale *buiurullii* de la Abdula Serascher Pașa. BELD. 391 : *Buiorultiuri* a Pașei trimite pe la toți ; 411 : Sfaturî să le dea din gură și *buiurullii* în scris. VAC. 296 : aveam multe *buiurulluri*, intru care se coprindea arătarea credinței și altor boierî. AR. 168 : poruncă însoțită și de luminatul *buiurueliul* al Înălțimei sale.

2. ordin sau decret domnesc (V. **buiurdismă**).

UR. IX, 3 : *buiurdurile* cuprind recomandațiile către tribunaluri.

— BUYURDU (pasiv buyuruldu și buyurultu, litt. il a été ordonné), ordre d'un gouverneur de province, ordre adressé aux autorités de Constantinople et revêtu du seul paraphe du Grand-Vézir ; bulg. buhurultiia, serb. buhuruntia «scrisore vizirială», ung. burjunti «praescriptum», ngr. μπουρουρντι, mandatatum.

buiurdesc v. a confirma printr'un ordin.

Neg. 279 : Sultanul l'au *buiurdit* la Vezirul, să le facă pre voie.

Verbul românesc derivă direct de la «buiurdit».

buiurdisesc v. a transmite oficial.

Negr. I, 305: *buiurdisesc* pricina către starostii breslelor, ca s'o cerceteze.

— **BUYURMAK** (aorist : buyurdy), ordonner, commander ; bulg. *buurdisam* (de unde derivă forma românăscă).

buiurdisit a. confirmat, aprobat oficial.

Doc. IV, 267 (d. 1794) : mamurî iscălite și de dumniaului Hetman *buiurdisite* și de către Domnia mea. Vac. 289 : peste 3 căsuri au eșit talhișul *buiurdisit* de la Impăratul către șambelanul cel mare. At. T. 89 : patriot iscusit și chiar *buiurdusit* ; 1338 : administrația-î un codru plin de hoți *buiurdisiți*.

buiurdismă f. ordin oficial, rezoluțiune domnăscă.

Cod. 1802, p. 335 : *buiurdisma* ce am dat Domnia mea la obșteșca anafora.

Formă grecizată de la «buiurdii».

bulgari n. piele de iuft, numită și «teletin».

TARIF 1761 : *bulgari* de 7 parcele 1 leu vechiu.

— **BULGARI**, cuir de Russie (nommé ainsi parce qu'il provenait des tribus bulgares établies dans le Deșt-Kipčak).

bunciuc n. stég împodobit, turcesc sau tătărăsc.

M. Cost. 481 : luat-au Mihail și șapte *bunciucuri* tătărăsci, de le-au închinat lui Ziemond Crai. Id. II, 24 : cum au vădit apropiat bulueul Ungurilor cu semnle și *bunciucurile* hătărănesci.

— **BUNÇUK**, étendard (d. pers. menğuk «petite lune, petit croissant comme p. ex. à la fête d'une lance») ; rus. *bunçug* «étendard turc à queue de cheval (= tuiu), ancien bâton de commandement de l'hatman des cosaques», rut. *bunçuk*, pol. *bunczuk* «stég turcesc», bulg. *bunçuk* «tuiu» (d. rusesce), ung. *boncsok* «stég». Vorba e tătărăscă și de aceea lipsesc în idiomele balcanice (§ 6).

busurmân m. formă arhaică din musulman, sinonim cu «obrezuit», adică circumcis.

DASCĂLUL I, 408 : Turcii 'și dic *busurman*, adică tăiați împrejur sau credincioși. N. Cost. 419 : viața mea și a tuturor *busurmanilor*, obrezuiților, sănătate. GHEORG. 304 : tu ești *busurman* și nu scii nimica ce se lucrăză. CANT. Hron. 143 : în tot chipul silăscă să apere pe *busurman*.

Forma organică **musulman** e mai modernă.

BLD. 375 : om blajin, vechiu *musulman*. Dom. 60 : volintiv ar fi suduit pe *musulmani* de lege ; 76 : tot *musulmanul* are datoria a se oști. Vac. 249 : un *musulman* ce a creșut Coranul și pe Moamet.

Exclusiv literare sînt variantele **moslim** și **muslim**.

BĂLC. 248 : crudul Arnăut muri într'o miercuri, și rea în ochii *moslimilor*. For. III, 227 : dacă un *muslim* va liberă pe sclavul său...

— **BUSURMAN** (pers. müsülman d. ar. muslimin pl. d. muslim), qui professe l'Islam ; bulg. *muslimanin*, serb. *musloman*, ngr. μουσουλμάνος, rus. *busulman* și *muslium*, pol. *bisurman*. Apoi formele occidentale : sp. fr. *musulman*.

Substituirea lui *b* unui *m* primitiv inițial, familiară turcei (§ 21), o regăsim sporadic și aiurea : cf. provențialul «Bafomet» cu vechiu-rusul «Bohmitu» pentru Mahomet.

C

Caci(a)rmă f. contrabandă.

ORĂȘ. 20 : Beilicuri, *cacirmale* și istoviri multime.

— KAČYRMA, stratageme, contrabande.

cacerdisesc v. 1. a fugi din țară.

AR. 158 : anaforale din partea celor *cacerdisiși* la hotarele Austriei.

2. a trece contrabanda, a da drumul.

Doc. II, 59 (d. 1792) : plăcieși au *cacerdisit* o cătă de hoți.

— KAČYRMAK, faire fuir, laisser échapper (aor. kačyrdy).

Verbul presupune, ca de obicei, o formă intermediară bulgărească : kačerdisam (§ 26).

cadîu m. judecător la Turci (în localități mai puțin însemnate). Vorba revine :

a. la cronicări (cu pl. cazileri, corupt **cauzilari**).

N. COȘT. 80 : fiind și *cadîul* de Brăila față... NEC. 377 : au trimis la Hotin, de au adus un *cadîu* la Iași. AMIR. 132 : până a merge capegi-bașa după obiceii pe la *cadîi* de Kilie și de Smil. KOG. 209 : cu *cadîul* să se caute acea judecată. DASC. 411 : după mutafaracale merg 30 de *cauzilari* care... iaș articile cele ce sînt de jalobă la Împărăție. DUM. 112 : *cadîii* cei din prejur i Pașii și alții să nu s'amestece l'ale țării noastre. COND. 1802, p. 309 : hotărîrea de acest fel cu îndolală prieini să se facă înainte *cadîului* din Giurgiu.

b. în poezia populară din Mold., Bucovina și Dobrogea.

AR. 149 : Pe fata *cadîului* Din satul Odriului ; 151 : Sai, *cadîule*, nu sta, C'au răpit pe fiică-ta ! MARIAN I, 144 : Mic vremea mi-a venit, Vremea de căsătorit Cu fata *cadîului*... BUR. 175 : Fată a *cadîului*, Nepoța împăratului...

— KADY (ar.), juge ; bulg. serb. kadiša, alb. kadi, ngr. καδής ; fr. alcade, sp. alcalde. V. Partea I : cadilic.

cadiaschër m. (și **cazascher**) judecătorul armatei, unul din fruntașii dignitari ai Porții, care venia imediat după marele Vizir ; *cadiascherii* erau în număr de doi, unul pentru Europa (*runeli*) și altul pentru Asia (*anadolu*).

NEC. 279 : l'au dus boierii pe Duca-Vodă la *cazascherul* și pe la multe divanuri a *cadîi*. KOG. 233 : Veli-Efendi Uleama care stătuse *cazascher* și pe urmă au stătut și Muftiul. BILC. 56 : abia se întorsese Mihaiul de la Giurgiu și veni în București un *cadiascher* sau emir cu 2000 Turci oștire ; 90 : noul mare Vizir adună îndată la Divan pe toți vizirii, pe Muftiul, pe *cadiascherii*.

Var. : **caziascher**, **cazechier**, **caziascher** și **cazischer**

COND. 1693, p. 425 : 500 tal. s'au trimis la *cazischiarul* de la Rumeli dar. IST. 1715, p. 16 : *caziascherete* cu toate ulemalele... KOG. 208 : intra Stăvărachi pe la Sultan, pe la *caziscari*, căci era foarte îndrăzneț. CĂR. 156 : pre *cazechier* care fusese mai înainte nisamgi.

— KAZ'ASKER (kazy'asker), juge d'armée, grand dignitaire de la hiérarchie des ulémas (docteurs de la loi) qui viennent à la suite du cheyh ül-islam.

cafa f. dosul unei blane.

ERYM. 1570 : nurile, după ce le aduce la cojocar, le moie cu apă caldă și le spintecă pe lângă picior, adică pe lângă cōste, ca să pōtă alege pantecele, gușa și *cafaua*. Dou. IV, 276 (d. 1794) : blana întrégă de nuri 70 tanele cu *cafalele* lor.

— **KAFĀ** (ar.), nuque, partie postérieure d'une chose ; alb. *kiafă* și *çafă* (de unde rom. *ceafă*, alătura de grumaz), ngr. *καφές*, nuque, cou.

caid n. registru oficial, condica unei archive : «a face *caid*», a înregistra, a trece în arhivă.

UR. III, 182 (d. 1802) : *caidurile* cele păzite întru împărătescul meu Divan ; 192 : să se caute *caidurile* adică condicile ; 202 : fermanurile după citire să se puie în păstrare la *caidurile* țării. Doc. IV, 292 (d. 1795) : s'au făcut după cererea la hrisovul *caid* la calemul împărătescului meu Divan. NĒSS. I, 242 : încredințându-se din *caidurile* Impărăției...

— **KAYD** (ar.), document, registre ; *kyd etmek* «enregistrer».

caimeă f. 1. scrisore sau notă oficială, memoriu.

BEŁD. 419 : Recomandații, *caimele*, toate vrea a le citi... СРОН. III, 434 : tălmăcirea *caimelii* lui Vogoridi ce scria la Silistra.

2. bilet de bancă, bancnotă (emisă în Turcia la 1841).

CONV. XXII, 457 : rubicile... sînt astăzi înlocuite cu sdrențerose *caimele*.

— **KAYME** (ar.), lettre, mémoire, note ; papier-monnaie, bon du trésor ; bulg. serb. *kainé*.

Caimacam-Pașa m. locțiitorul marelui Vizir în lipsa lui din Constantinopole : Sultanul îl numia dintre Vizirii cu 3 tuiuri (Cant. Ist. ot. 246).

COND. 1693, p. 451 : o spinare de vulpe s'au trimis la *Caimacam-Pașa*... ; 466 : s'au trimis 1000 tal. poclon *Caimacam-Pașii*. VĀU. 301 : însuși *Caimacam-Pașa* ce venise la Odriū...

— **KAYMAKAN PAȘA**, id. V. Partea I : *caimacam*.

caiuș n. curea de înhățat prinșii în război.

NEC. 411 : au început lipcanii a prinde pe catane [Moscali] și a-i lua cu *caiușurile* de grumazi, pe lângă cai.

— **KAYIȘ**, courroie de cuir ; bulg. serb. *kayış* «curelușă».

călăciū n. 1. sabia împărătească ce Domniia romăni o primiaū, odată cu caftanul, la urcarea lor pe tron (de unde și formula *călăciū-caftan*) ; investitura cu sabia de către Sultan echivala cu încoronarea la Domnie.

VĀC. 255 : Prințipul să se facă dintre boierii cu alegere de către boierii și Impărăția să aibă pre cel ales, trimițându-i spre cinste *călăciū-caftan* și toate darurile...

2. insigniū analog trimis Vizirului și Hanului.

GRĒC. 152 : Vizirul s'au întors bucurându-se, trimițându-i Impăratul *călăciū* și caftan. POP. 155 : după sfatul cel înțeleptese al luminatei Porți numai de cât au dat poruncă și Hanului, trimițându-i și *călăciū-caftan* și tuturor Pașilor de prin prejur... să se ridice toți cu ôste asupra Tătarilor Bugecenii.

— **KYLYČ**, épée ; bulg. *kălăč*.

călăuz-bașa m. primul călăuz sau comandant.

COND. 1693, p. 143 : 150 tal. s'au dat la Mehmet-Aga, *călăuz-bașa* al Vezirului, carele au venit cu ferman pentru sfôră i salaori...

călăuz-ciauș m. ciauș care servește de călăuză.

DĀP. I, 325 (bairamlie) : lui *calauz-ciauș* 40 lei.

— **KULAGUZ ÇAUȘ**, le guide des tchaouches qui marchent en tête du cortège du Sultan et du grand-Vizir, dans les marches publiques Ham.

calcan n. scut, pavěză.

N. COSR. 461 : Cazaci cu sinețe și toți cu *calcanuri*. CANT. Ier. 311 : hameleonul obrăznicia *calcan* și nestidirea meteriz obrazului făcënd, cu mare neru-

șinare în cuvinte ca acestea rumpse. VAC. 225 (V. cabaniță). FIL. 346 : cai domnesci împodobiți cu cioltare de fir și *calcane* de argint suflăte cu aur.

2. fig. ocrotire, protecțiune.

BELD. 377 : Se sfătuiše între dînșii a cere un caimacam, Ca să 'mblân-
dăscă țara și să-l aibă de *câlcân*.

— KALKAN, bouclier, écu ; cum. kalkan «scutum» ; bulg. kalkan «ocrotire», serb. kalkan (și «strășină»), pol. kalkan, alb. kalkan «platoșă», ngr. καλκάνι, bouclier.

calèm n. 1. cancelarie, arhivă imperială.

VAC. 292 : Vezir într'acea vreme era Halil Hamid-Pașa, om förte proposit ce slujise și multă vreme la *calemul* Divanului împărătesc. UR. III, 191 (d. 1802) : nu s'au găsit trecut în condicile *calemului* Divanului...

2. biuroū de administrațiune, departament special (Fot. III, 280, 303).

Doc. II, 42 (d. 1791) : are deosebit *calem* de bresle... ; IV, 168 (d. 1793) : condeie ale Vistieriei ce se numesc și *calemuri* ; 246 : Medelnicerul Mânăilă, logofătul *calemului* de capan... COND. 1813, p. 364 : am orînduit a fi în cancelaria Vistieriei 16 *calemuri*, adică sameș al vistieriei, extractar, log. de bresle, log. al havalelelor, log. de scutelnici, log. de slujitori, log. de rămășitură, log. de capan, log. de răspunsuri, log. de poslujnici, log. de jălbi, log. al răsurilor prin care să se dea lefile, i condicar și trei log. să aibă găzdiile județelor.

3. administrațiunea însăși.

UR. III, 209 (d. 1803) : satul să rămăie sub *calemul* Ismailului.

4. funcțiune, oficiu, biuroū.

ZIL. Rev. III, 77 : *calemgiu* vistieriei care cu mijlôce necuviinčiose apu-
caseră aceste *calemuri*. FIL. 20 : fanariotul cumpără mai întâi *calemul* vinări-
ciului... 124 : la ce *calem* slujesci ? 346 : *calemul* armășiei...

5. mănunchiū, număr hotărit.

TANIF 1792 : nescopitele, de un *calem*, 24 bani.

— KALEM (ar.), roseau, plume, écriture ; bureau de chan-
cellerie, d'administration ; office ; unité, pièce, sorte (d. κάλα-
μο;) ; bulg. kalem «condeiū», serb. kalem «pană de trestie»
(kalam «mlădiță de altoit»), alb. kalam «trestie», ngr. καλάμι.

calemiè f. taxă de cancelarie sau de vistierie.

COND. 1813, p. 264 : să ia de la aceștia *calemie* de răvaș câte 5 parale.

— KALEMIYÈ, droit du bureau ou de chancellerie.

calembèc n. un fel de lemn negru din India, frumos mirositor, din care se făceaū mătăniū.

AL. T. 1237 : vinđare de cutniū și de mătăniū de *calembec*.

— KALEMBEK, calombac, arbre des Indes orientales dont le bois à odeur aromatique est connu en Europe sous le nom de «bois d'aloès» (d. malaesul kalambak) ; ngr. καλεμπέκι.

calemchəriū n. un fel de lino de prima calitate, care turcesce se chiamă «lucrat cu condeiu» și din care se făceaū anterie și turbane.

GHICA, 50 : dascălu Chiosea, bėtrân cu antereū de *calemcheriū*. PAFAZ. 92 : durban cu *calemcheriuri* cu flori.

— KALEM KIARI, étoffe peinte avec le pinceau (d. kalem kiar «graveur, ciseleur en or, argent») ; serb. kalemčarka «un fel de muselină» (cf. kalemlı «étoffe rayée»). Sub raportul sensului, vorba presintă aceiași evoluțiune ca basma și boiama.

calemgiū m. 1. logofăt de Vistierie.

ZIL. 109 : Banul Grigorie Brâncovănu... a fost găsit cu cale, după sfătuirea necredincioșilor *calemgi* ce i-au avut, să lege pe poslujnici cu pectelitură ale Vistieriei... ID. Rev. III, 77 : născocitorii mai cu seamă și din *calemgi* Vistieriei.

2. scriitor de cancelarie, copist de birou.

COND. 1813, p. 364 : cei ce se vor alege destoinici și practicoși *calemgi*... FIL. 28 : palatul era plin de boieri și de *calemgi* de tot felul... 60 : este amorezată după un *calemgi* de la Vistierie ; 85 : l'a făcut vătaf de curte și *calemgi* la Postelnicie. PANS, Archir, 31 : unu dintr'înșii, mai *calemgi*, a vrut să treacă de secretar. GHIȚA, 52 : de pe la de alde Chiosea cșiaii dieci de vistierie și *calemgi*.

— KALEMČI, director de cancelarie (Cant. Ist. ot. 610).

Calgă m. locuitorul său urmașul Hanului la Tătarii din Crimeia, al cărui titlu era *Calga Sultan* (Cant. Ist. ot. 539).

M. Costr. 271 : într'aceiași noapte a fost sosit și ordele Hanului cu *Calga Sultan*, fratele Hanului, că Hanul rămăsese în Bugiac, iar oștile le pornise cu *Calga Sultan*. AMIN. 144 : aș poruncit împărăția lui *Calga Sultan*, ce era la acea vreme *Calga*, să ia pe Ghica-Vodă să-l ducă la scaunul țării muntenești. POP. 158 : viind *Calga Sultanul* cel nou cu mulți Tătari erimleni și cu vre-o 400 de Cazaci asupra Bugiaciilor. DUM. 30 : se iuvi *Calgana* cu o seamă din Turci i Tătari.

Var. : Galga

M. Costr. 11 : într'aceia vreme poruncise împărăția de venia *Galga Sultan* cu Tătarii din Crim... ANON. 353 : la Tighinea s'au împreunat Ghica Vodă cu *Galga Sultan* cu oști tătărești.

— KALGA, prince tartare immédiatement après le Khan (cf. Bianchi II, 500 ; pol. Galga.

cámhă f. damască.

ARCH. I, 130 (doc. slav 1407) : mătase, *camhă*, tebencă ; III, 172 (d. 1460).

Var. (grecizată) : **camohas** și **hamuha**

FIL. 215 : *camohas* de Veneția cu fir. TAMIF 1792 : catifea cu fir i *hamuha*.

— KEMİHA, brocart d'or et d'argent, étoffe de velour ornée de broderies ; bulg. kamuha «damască», ngr. καμουχάζ, rus. kamka, pol. kamcha ; fr. kamokas.

Vorba românească, figurând în două așezăminte comerciale ale Moldovei cu Galiția, vine din polonesce (cum indică și accentul). Terminul oriental e de origină chineză.

capân n. magazie împărătească de aprovizionare ; un logofet al capanului ținea socotelile pentru grăsimea, untul, brânza și orice provisiune ce ridicau capanliii din țară pentru Constantinopole (Fot. III, 303) ; din aceste produse cel mai însemnat era grâul, de aceea Țările române purtau, în firmene și în hașerifuri, titlul de «capan împărătesc» sau de grânare ale împărăției.

AN. 210 (d. 1821) : nu face mai mult zaherea de cât trebuința. FIL. 127 : acest județ [Teleormanul] este un *capan* împărătesc nesecat ; 139 : *capanul* împărătesc geme de herbecii, untul mierea și grâul Valahiei.

Var. : caban

UR. IV, 347 (d. 1812) : din țara Moldovei se trimetea la *caban* până la 300.000 oca unt.

— KAPAN (litt. qui saisit, prend, attire), magasin publique, marché. V. Partea I : capangă.

capan-emini m. inspectorul capanului (Fot. II, 237).

capan-naip m. intendentul capanului (Fot. II, 237). V. naip.
capanlîu m. 1. negustor turc care venia în țară să cumpere ieftin provisiunile (grâu, unt, miere, sevă, cirviș) pentru îndestularea Impărăției și a garnizónelor din cetățile dunărene: aceste provisiuni le cumpărau dinșii de la sătenii, cu prețul fixat de marele capan din Țarigrad.

Doc. I, 486 (d. 1783): negustorii *capanlîi* turci ce vin în Bucuresci; IV, 325 (d. 1792): neguțătorii *capanlîi* încă orinduiesc a ridica scul să-l dea la capan; lb. 337: *capanlîii* sînt datorî de îngrijese zaharéua cea trebuincioasă de îndestularea Țarigradului. ГИКА, 512: *capanlîii* au tăiat nartul grăului la schelele Dunării pe 6 lei chila și pe 5 parale ocua de unt și de miere.

Var. : **cabanlîu**

UR. II, 128 (d. 1805): pentru vîndare la *cabanlîii* acei ce duc zaharéua țării de vîndare la împărătescul caban al Țarigradului.

2. fig. se dice de un om cu idei retrograde, partisan al vechilor obiceiuri: Glosarul, care singur dă acest sens figurat, pare a fi făcut o confuziune cu «caftanlîu».

— KAPANLY, id. (lipsește în dicționare).

capioldaș m. coleg în funcțiune (la Curte).

AL. T. 1587: aferim, *capioldaș*! FIU. 133: ce o să dice *capioldașii* mei când vor afla? 214: el se temea să o expuie vederii lui Beizadea și a *capioldașilor* lui.

— KAP YOLDAŞY, camarade de service (părticulièrment dans le service de la Cour).

Căpitan-Pașa m. mare amiral la Turci, avînd rangul unui Pașă cu 3 tuiuri și un venit însemnat.

NEC. 389: Turcii au pornit pre *Căpitan-Pașa* cu câte-va galióne și cu levinți, ca să apere Azacul. VAC. 264: Devletul porni pe *Căpitan-Pașa* cu armadă și cu óste la Crit. ДЮН. 167: acest Domn [Mavroghene] fiind cîrac al unui *Căpitan-Pașa* al óștilor de pe mări, fost-au mai pre sus de cât alți Domni. ZIL. 4: *Căpitan-Pașa*, al mării stăpân și poruncitor.

Vorba a pătruns și în poesia noastră istorică.

AL. 124: Era *Căpitan-Pașa*, Baş-Agaua Turcilor...

Var. (literară): **Capudan-Pașa**

CĂP. 190: Mavrogheni intră mai întâi slugă la Asan-beiú *Capudan-Pașa*.

— KAPUDAN (КАПУДАН) ПАША, le grand amiral (d. it. capitano); ngr. *καπουδαν.πασα*.

caplân n. și m. 1. un fel de turban (făcut din piele de tigrú), cum purta miliția caplanilor.

Doc. I, 550 (d. 1784): un gavaz cu *caplan*.

2. un fel de miliție turcéscă, litt. tigrú (sens literar).

AL. Poesii I, 346: Apoi către cîiașii cu nume de *caplanii*...

— KAPLAN, tigre.

caplan-poș n. piele de tigrú.

Doc. I, 55 (d. 1784): căpitani spătăresci cu sachii și *caplan-poșuri*.

— KAPLAN POSTY, peau de tigre.

capuchehaiá m. 1. reprezentantul Domnilor români pe lângă Pórtá, care îi ținea în curent cu itele diplomației orientale și, în împrejurări critice, intervenia cu daruri bogate pe lângă înalții dignitari otomani în favórea Domnului seú.

CANT. Mold. 54: Princeps Vesirio suum *capu-kiehayasi* sive residentem in aula, quem secum habet, ostendit, rogatque ut eum quoque sub sua pro-

tectione et tutela habere dignetur. Aa. 211 : prin trimitere de *capuchehaiele* pămîntenî în Țarigrad. For. III, 315 : lefle ce se dau la *capuchehaielele* din Constantinople se urcă la 27000 lei pe lună. ГИГА, 365 : chemă pe logofătul Niculaie Aristarche, pe *capuchehaia* lui Vodă Știrbei, ca să-î serve de dragoman.

2. agentul diplomatic al Domnilor români pe lângă Pașii din cetățile turcesci de a lungul Dunării.

Aa. 215 : toate *capuchehaielele* serhaturilor să fie Români pămîntenî, iar nu Greci. Un. III, 230 (d. 1822) : să se dea teșcherea la *capuchehaiaua* țării ce se află la sarhat. For. III, 305 : *capuchehaielele* de Brăila, Silistra, Giurgiu, Nicopole și Vidin au câte 200 lei lăfă pe lună : aceștia sînt boierii cu caftanuri și cu ranguri, avînd fie care scutelnici după rangul său.

3. soldat din 60-ea ortă de ieniceri atașată la garda palatului marelui-Vizir și însărcinată să execute ordinele sale (d'Ohsson VII, 325).

ДИОН. 181 : au pus Vizirul pe *capichehaiaua* lui de au pus pecetea...

Var. : **capichehaia** și **capichihia** (și cu pl. **capichihăi**)

M. Cost. 261 : era pe acele vremi Tomșa la Porta Impărăției, pentru trebuința țării, pe lângă *capichihăi* ; 356 : Ghica Vornicul care era *capichehai* lui Ștefan-Vodă la Pörtă... N. Cost. 10 : Dumitrașco Cantacuzino ce era *capichihiaua* lui Petricicu-Vodă. Кос. 231 : gătindu-se Domnul [Grigorie-Vodă] de toate câte trebuiau unui Domn, luând tuiurile și cuca, rînduind și *capichehaielele* în Țarigrad. ГИГЕС. 219 : au venit veste Domnului de la *capichehaielele* de la Odrîi, cum că Vizirul și chehaiaua Vizirului au cădut în urgie împărătescă spre pierdare. ДИОН. 200 : trimițînd Vodă Moruz jalbă cu olac grabnic la *capichehaiaua* lui la Țarigrad. ДОН IV, 520 (d. 1794) : 400 lei pe lună *capichehaielele* de la serhaturi, 6500 *capichehaielele* de la Țarigrad. СЮН. III, 436 (d. 1822) : s'au întilnit cu Slugerul Teodorache, *capichihiaua* sarascherului.

— KAPU KEHAYASY (kapu kethudasy), résident d'un prince étranger, agents près de la Porte des princes de Moldavie, de Valachie, des patriarches grecs et arméniens Ham. ; serb. kapučehaia, ngr. καπουσαγαζ, chargé d'affaires.

capuchehaialic n. (și **capichehaialic**) postul de capuchehaia.

ДРАГН. 100 : cheltuielile nemărginite făcute de Șutul cât au ținut *capuchehaialicul* Valahiei... Кос. 231 : la Țarigrad, Stavrachii se mânca cu socrul său Manoli Spătarul, nelăsînd pe socrul său să se amestece la *capichehaialic* ; 250 : să lipsescă Neculaci din *capichehaialicul* Moldovei ; 256 : au scris la Stavrachii, cum că nu-l vor pămîntenii, ca să le fie capichehai și să păzescă *capichehaialicul* țării rumânesce. ДОН. 19 : banii i le luase pentru socotelii de *capichehaialic*.

— KAPU KEHAYALYK (kyayalyk), l'office d'un kapou kyaya.

capuchihia-bei m. titlu identic cu «chehaia-bei».

СЮН. III, 436 (d. 1822) : la Silistra boierii făcînd emiclie cu *capuchihia-bei*, la 10 césuri au intrat în 3 șăici mari.

capugi m. portar împărătesc : ei erau în număr de 800 și păziau cele dintăi două porți ale Saraiului. Cel mai bătrîn dintr'înșii se numia *Schemni-Aga* (v. vorba), iar căpitenia lor era trimisă în țările române în cas de mazilire sau la inaugurarea unei Domnii noi (cf. d'Ohsson VII, 33).

ФИЛ. 346 : marcele Comis cu ciaușii și *capugii* împărătesci, însoțiți de călăreții turci și români. ГИГА, 37 : sosia în Bucuresci *capugiul* ce venia să-î tale capul [lui Catargiu], fiind-că ședuse pe scaunul Domniei șese ani în loc de trei.

Var. : **capegi** și **capigi**

M. Cost. 240 : mergînd Aron-Vodă la Țarigrad, l'au și timpinat *capigi* împărătesci, cari veniau să-l ia den scaun, să-l ducă la Impărăție. ДИОН. 165 : au trimis de la Pörtă Impăratul *capigi* și i-au tăiat capul lui Grigorie-Vodă.

CĂP. 291 : aŭ venit un *capigiŭ* de la Pórtă de l'aŭ chemat pe Mateiŭ-Vodă să sărute mâna Impăratului de Domnie.

— **КАПУЧУ**, huissier du sérail ; bulg. kapuĝiia, serb. kapigŭia.

capugi-başa m. marele şambelan, capul uşierilor Saraiului, în număr de vr'o 150, cei mai mulţi fii de Beŭ saŭ de Paşi. Ei întroduceau pe ambasadorii străini la audienţe solemne şi lor li se încredinţau sarcinile cele mai grele şi mai importante : când Pórtă voia să se scape de un Domn român căduť în disgratie, un capugi-başa era însărcinat să-ŭ ridice viaţa.

Fi. 130 : Óre Vizirul şi *capugi-başa* vor fi găsit pre vre-unul care dă mai mult pentru Domnia acestei ţări ?

Var. : **capegi-başa** şi **capigi-başa**

M. Cosr. 266 : Bogdan-Vodă, coconul Ieremieŭ-Vodă, iar în legea turcescă s'aŭ săvârşit ; ajunsese la Impărătie de era *capigi-başa*... N. Cosr. 49 : trimisese Constantin-Vodă la Pórtă cu piră asupra boierilor şi aşa aŭ venit un *capegi-başa* cu ferman împărătesc, ca să-ŭ ia cu sila din ţara Muntenească. Nec. 204 : aŭ fost mers un *capegi-başa* de aŭ luat pre toţi fraţii lui Şerban şi némul lui din închisóre lui Grigorie-Vodă din Bucuresci... 250 : Impărătia aŭ trimis un *capegi-başa* fórte om mare şi de credinţă, să plinescă banii birului deplin de la Constantin Duca-Vodă. CAP. 291 : aŭ trimis Impăratul *capigi-başa*, cu barat împărătesc, de i-aŭ dat Domnia ţării, aducându-ŭ caftan, buzdugan după obiceiŭ. Por. 144 : s'aŭ trimis un *capegi-başa* să mĕrgă să-ŭ ia [pe boierii fugiţi] din Moldova şi să-ŭ aducă în fiare şi să-ŭ dea Domnului... COND. 1693, p. 75 : un postav saŭi i un atlas ce s'aŭ dat la *capegi-başa* al Hanului.

— **КАРЧУ БАШУ**, chambellan, capitaine d'huissiers du Sérail (d'Ohsson VII, 18) ; ngr. *καπουτζίπασης*.

capugiler-bulucbaşi m. căpitan de uşieri ai Saraiului.

DAP. I, 325 (bairamlic) : 150 lei lui *capugiler-bulucbaşi*.

— **КАПИГІЛЕР БУЛУКБАШУ**, chef caporal des gardiens des portes du sérail Ham. V. bulucbaş.

capugilar-chehaiasi m. cel mai de frunte dintre capugi-başi : el preda jalobele prezentate Sultanului, când apărea în public şi la solemnităţi mari împlinia funcţiunea unui mareşal de Curte, ţinĕnd în mână un baston garnisit cu plăci de argint (d'Ohsson VII, 17).

CANT. Mold. 59 : *kapudzilar-kiehajasi*, quem janitorum praefectum diceres...

Var. : **capegilar-chihaiesi** şi **capigilar-chihaiesi**

AMIR. 115 : pe Antioh-Vodă l'aŭ mazilit şi aŭ trimis sarascheriul pe *capigilar-chihaiesi* al seŭ şi aŭ luat pe Dómna şi pe coconii lui Antioh-Vodă de la Iaşi şi i-aŭ dus la Tighine şi de acolo aŭ mers la Ţarigrad. Ax. 171 : *capigilar-chihaiesi* al Vezirului ce l'aŭ trimes cu caftanul de Domnie. Nec. 276 : Sarascherul aŭ trimes pe *capegilar-chihae* a lui. VĂC. 285 : îndată porni pe *capigilar chehaisi* cu hatişerif la Şumla. GRUC. 134 : Schimni-Aga aŭ trimis anume pe Ismail-Aga, *capegilar-chechaisi* al Vizirului, cu caftan de Domnie.

— **КАПУГІЛЕР КЕHAЯСИ**, chef des huissiers du sérail, le grand chambellan.

capu-olan m. (şi **capi-olan**) omul trimis de Domn înainte instalării sale pe tron.

FOR. III, 252 : *capu-olanul*, ajungĕnd cu cea mai mare grabă la Bucuresci, merge întins la Mitropolie. СЮКАН, Ist. Revoluţiunii d. 1821, p. 10 : Searlat Calimah trimise îndată *capu-olanul* seŭ. DOM. 113 : ne întâmpină un *capu-olan* al Măriei Sale Alex. Ipsilant Voevod.

— **КАПУ О(С)ЛАНУ**, les commissionaires des ambassadeurs étrangers (litt. gens de la Porte) Ham. ; serb. kapuoglan.

Cara-Bogdàn m. nume ce Turcii dadeau Moldovei.
CANT. Hron. 306: Turcii au dis Moldovei *Cara-Bogdan* de pre numele lui Bogdan-Vod, tatăl lui Dragoș-Vod.

— KARA BOGDAN, Moldavie (litt. Bogdan cel Negru, după care s'a modelat bizantinul μελανή Βογδανία); serb. kara-bog-danska (zemiă) «Moldova». V. Bogdan.

caraboia f. vitriol. V. Partea I: boia.

TARIF 1761: *caraboia* 18 ocă 1 leu vechiu.

— KARA BOYA, fusain noir de terre (d. kara «negru» și boya «vopsea»); serb. alb. karaboia «croibă», ngr. καρμπογιτά.

caraburà f. un fel de stofă pentru fote.

TARIF 1761: *carabura* halepă testéua 13 bani... *carabura* saū fote albe, două în teste, 5 bani.

— KARA, noir și (pers.) BURYA, tissu grossier (Rudow).

caraculac m. blană de ris, litt. (animal) cu urechi negre.

TARIF 1870: blană de *caraculac*.

— KARA KULAK (oreille noire), karacal (lynx caracal) d. kara «negru» și kulak «ureche».

caraculac m, titlul unui funcționar atașat pe lângă marele Vizir saū pe lângă chehaia-beiū.

COND. 1693, p. 623: un atlas ce au dat dar lui Ibrahim-Aga, *caraculac* al lui Mustafa-Pașa, serascheriul ot Bagdat. VAC. 300: muhurdarul lui reiz-efendi și *caraculacul* lui chehaia-beiū...

— KARA KULAK, secrétaire du kehaya-bey (d'Ohss. VII, 175); affidé chargé d'épier les actions du premier ministre (Pavet de Courteil).

carafelz m. voluntar turc în vremea Zaveriei, numit ast-fel după «Carafeiz», faimos căpitan de Cârjalii (Zilot, 64).

GHICA, 114: Caravia atacă pe *carafelzi* cu 800 de zavergii călări.

Cara-Iflac m. 1. numele turcesc al Munteniei, în opozițiune cu «Cara-Bogdan».

2. Muntén (litt. Român negru).

CANT. Hron. 307: Turcii dic Munténilor *Iflac*, saū în nume alcătuit *Cara-Iflac*, care nume macar că este să-l talmăcescă Vlah Negru adecă de pre numele lui Negru-Vod, Domnul munteneș, saū pentru căci toți Munténii sînt mai negri la față...

Vorba revine și în cântecele istorice.

AL. 144: Asta-i Gruia Novac, Luī Novac *Cara-Iflac* ?

Var. : **Cara-Vlah**

CANT. Hron. 307: alalți Turci proști le dic [Munténilor] *Cara-Vlah*. M. COST. 26: Munténilor Turcii *Cara-Vlah* le dic.

— KARA YFLAK (vulg. kara ulak, kara velah), Valaque, Valachie; bulg. serb. kara-vlah, ngr. καρσβλαχος (apelativ modelat după numirea turcescă).

Colórea negră jócă un rol simbolic în denumirile orientale de popóre: în idiomele turco-tatare, *negru* însemnăză «întunecos, neînsemnat, supus» dar și «năprasnic» (în compozițiuni ca Cara-Mustafa, Cara-Gheorghe; cf. Καραγιάννης), ba *kara* are chiar sensul de «popor» (Vámbéry, Cultur, 231).

cărăpiți pl. corp de cavalerie turcescă, compusă mai ales din străinii așezați în garnizonă pe cóstele Anatoliei (su-primați de Selim al II-lea).

DASC. I, 411 : După olafanii cei de apoi merg carii se chiamă *cărăpiți*, ce se chiamă mai săraci, carii din totă țara turcească nu numai Turci, ci și creștinii strinși, de au venit de bună voie să slujescă Imperatului.

— GUREBA (ar.), chevaliers étrangers; ngr. (la Ham.) *καρίπιδες*, de unde forma românească «cărăpiți».

carar n. (și **caral**) hotărîre, rezoluțiune.

DOC. IV, 447 (d. 1794) : neguțitorii să aducă zaherea și din alte părți, numai să se dea *carar* pentru îndestularea obșteșcului norod. COND. 1813, p. 396 : s'au dat *caral* prin sfatu tuturor.

— KARAR (ar.), décision, conclusion; bulg. *karar* «le dictum», serb. *karar* «equilibru». Termin din vechea terminologie juridică de origină turcească (§ 71).

carvasară f. casă de vamă, biuroă vamal.

AMIR. 111 : neguțitorii turci ce crau la *carvasara*. TAMIF 1792 : marfă ori-ce fel ar fi viind la *carvasara*, vameșii s'auibă voie s'o descaree și s'o prețuiescă... cărțuliile *carvasaralei* să se ție în sémă la toate vămile. UR. VIII, 37 (d. 1804) : 20 lei pe totă luna de la *carvasara* vămii gospod pentru făclii, unt-de-lemn și tămâie la biserică. FU. 205 : să arăți d-ta porunca acésta la vel Vameș al *carvasaralei*.

Var. (românizate) : **cărvăsărie** și **chervăsărie**

NEC. 252 : Turcii din *cărvăsărie* au jăluit de jac și de peire ce au tras. PRAVILA Mat. Bas. 138 : nu faceți casa Tatălui meu casa de neguțitorie și *cărvăsărie*. ARCH. IST. II, 191 (d. 1652) : pentru nisce dughene și cu pivnițe din țirgul Iașului împotriva *cărvăsăriei* domnesci în ulița rusescă. N. Cosr. 41 : alți voinici au lovit *chervăsăriea* cea turcească... și au jăcuit totă *chervăsăriea* de banii și de negoț.

— KERVAN SERAY (kiarvan seray), caravansérail, hôtellerie pour les caravanes (d. *kervan* «caravane» și *seray* «hôtellerie») : bulg. rus. pol. *karavansaraj*, ngr. *καρβαράρη*, hospitium. V. Partea I : *chervan*.

carvasarağıū m. vameș (formă analog. : cf. ghiumberucciū).

N. Cosr. 82 : Iordachi Vornicul au îndemnat pe Turcii *carvasarağıū* să mērgă la Pōrtă să pīrēscă pre Nicolai-Vodă.

casabă f. orașel sau țirg turcesc.

KOC. 216 : trimițēnd și suret impērătesc de l'au cetit prin toate *casabalele*; 267 : Vezirul s'au așēdat cu șederea la o *casaba* ce se chiamă Șumla. ISR. 1715, p. 29 : într'acéstă *casaba* sint mori și cuptore; 42 : Ghēni-Șehri este oraș, *casaba* marc, iar nu cetate. UR. VI, 439 (d. 1774) : raietele Moldovei ce vor merge la *casabalc*, sate și țirguri ce sint pe lângă Dunăre.

— KASABA (ar.), bourg, petite ville; bulg. serb. *kasaba*, mcr. *căsăbă* «oraș» (*kăsăbun* «orașen»), ngr. *κασαμπά*, țirg.

casap-bașa m. (și **hasap-bașa**) starostele măcelarilor, la Turci sau la Tătari, însărcinat a cumpēra vite în timp de războiū (Cant. Ist. ot. 746).

NEC. 418 : câte-va pungi de banii să dec la omul lui *casap-bașa*, să cumpere oi pentru sulgeria impērătescă. COND. 1693, p. 355 : un postav șaiū i un atlas ce s'au dat *casap-bașii* al Hanului. ISR. 1715, p. 8 : poruncit-au *hasap-bașii* de l-au ridicat și l-au aruncat în mare; p. 89 : au dat poruncă la *casap-bașa*, ca să nu risipēscă pieile de oi și de capre. UR. III, 136 (d. 1792) : s'au lăsat a se mai cumpēra oi din Moldova prin *casap-bași*; VI, 433 (d. 1802) : *casap-bașii* să nu mai cumpere oi prin ómenii și saigii lor. CAOȘ. III, 441 (d. 1822) : într'acea qi le-au trimis *casap-bașa* la toți boierii 17 miei peșcheș.

— KASSAB BAŞY, intendant des bouchers, chargé de fournir la viande aux cuisines du palais et à celles du corps des janissaires (d'Ohsson VII, 196); bulg. *kasap-bași*, ngr. *κασάμπασης*.

casap-başlic n. meseria și însărcinarea lui casap-bașa.

DOM. 113: cu pricină de *casabaşlic* se pricinuia multe asupra la țara noastră.

— KASSAB BAŞLYK, métier du kassab-bașy; ngr. *κασαμπαολίκι*.

catarâgi pl. o divisiune a vechii miliții pămîntene a Cazacilor; ei nu primiau lăfă și serviau pentru simple scutiri de dăjdi. Nicolae Mavrocordat a redus mult cetele cataragilor, iar fiul său Constantin i-a licențiat cu totul (Sulzer III, 253; Fot. III, 209). V. martalogi.

— cf. KATAPMAK, frapper de la lance, de la javeline; sau din gr. *καταρρίκτης*, cataractele Donului, corespunzând astfel rus. zaporogii («Cazaci zaporogeni»).

câtlic n. lipsă, scumpete de trai.

ISR. 1715, p. 91: făcea *câtlic* și fomete în tabără. Doc. VIII, 122 (d. 1801): într'acele vite de zalhana metaherisesc a tăia și oi, lucru care dintr'acosta se pricinuesce *câtlic* [în text greșit: *căștic*] la carnea de oie...

— KYTLYK, manque, disette, cherté de vivres.

cavâz m. (și **cavas**) jandarm turc, agent de poliție.

Doc. III, 506 (d. 1787): *cavasî* doi înainte și înarmați. BRLD. 389: Pornește *cavazi* îndată pe topcii a-i înfrina. ГИКА, VII: la Țarigrad nu se sperie nici de *cavasî* nici de capugii.

Var.: **gavaz** și **gavas**

Doc. I, 551 (d. 1784): un *gavaz* cu caplan. VAC. 225: ciauși, *gavași* și altele.

— KAVAS (ar. kavvas), archer, gardes des ambassadeurs en Turquie, homme de police, gendarme; bulg. serb. kavaz (gavaz), alb. gavas.

cavaz-bașa m. slujbașul Curții care sta în picioare afară la ușa Domnului (Fot. III, 311).

Doc. IV, 518 (d. 1785): 8 lei emielicul lui *cavaz-baș*.

— KAVVAZ BAŞY, le lieutenant de la garde Ham.; serb. kavaz-bașa, alb. gavaz-baș.

cazâ f. district turcesc.

UR. VI, 437 (d. 1774): unii din locuitorii sarhaturilor și a *cazalelor* Dunării cari... vin în pământul Moldovei; III, 186 (d. 1802): când vor merge raielile Moldovei la târgurile *cazalelor* și satelor peste Dunăre; 207: *cazana* Ismailului.

— KAZA (ar. jurisdiction), district gouvernée par un kaïmakam; bulg. kaza «județ».

cazan-ahcesi n. dajdie ce Tătarii erau îndatorați a plăti Turcilor (litt. bani de cazan sau de familie tătară: cf. serb. kazaniia «caldărărit»). V. cazan și accè.

N. Cosr. 47: după ce au făcut Turcii pace, au trimis la Tătari, ca să-și dea *cazan-ahcesi*.

— KAZAN AKÇESY, redevance des Tartares (vorba tătărăscă lipsește în dicționare).

cazangiu m. căpetenia unui cazan de ieniceri.

Conv. IX, 327 (d. 1769): Cărțile care le-au scris Către Ali *caza(n)giu* și la Mahmet ciorbagiu...

— CAZANÇY, id. (litt. chaudronnier). V. Partea I: cazan.

Cazilbâș m. poreclă dată Persanilor (litt. capete roșii, fiind-că soldații lor purtau turbane roșii) de Turci, cari îi consideră, în calitatea lor de Șiiți sau schismatici, ca dușmani ai adevăratei credințe mahometane (cf. Cant. Ist. ot. 192, 193).

anume Revanul, care apoi... iar o au luat *Cazilbașii* pe sâma sa. **MUSTE**, 10 : mai mers-au ôste turcescă într'acest an la Agem și au mers și 15000 de Tătari și au avut mare război cu *Căzilbașii*. **СЛЕП.** 232 : Cazegherei Hanul era mare vitez și multe războie au bătut mai virtos la Persi adecă la *Cazilbași*.

— **KYZYL BAŞ**, persan, filou (litt. tête rouge) : cf. kara kalpak (litt. căciulă neagră), numele unui trib turcesc din Asia centrală ; bulg. kazalbaş, serb. čezelbaş. Bulgarii numesc «Kazalbaş» pe locuitorii din Gărlovo.

cazilbășesce adv. după obiceiul Cazilbașilor.

NEC. 384 : fost-au dat împărătesa Moscului, pe taină, ajutor 4000 de Moscali Cazilbașilor și cu portul schimbat *cazilbășesce*.

câzlar m. titlu identic cu «câzlar-aga» (în cântecele pop.).

AL. 106 : Dar eu, frate, mult mă tem De *câzlarul* din harem...

câzlar-aga m. marele eunuc al haremului imperial, care avea sub poruncile lui pe eunucii cei negrii și era în același timp căpetenia baltagiilor. El se bucura de multă vază și trecere, având rangul unui Pașă cu 3 tuiuri, și prin mijlocirea sa se făceau toate daraverile între Sultan și marele Vizir (d'Ohsson VII, 54).

M. COȘT. 304 : *câzlar-aga*, care este peste totă casa împărătescă și pre fete mai mare. **ID.** 547 : Vasilie-Vod scosese domnia țării muntenesci de la Împărăție prin mijlocul lui *câzlar-aga* la Egipt...

— **KYZLAR AGASI**, premier eunuque du Sérail (d. kyz «fille», pl. kyzlar), l'aga des filles et le plus important des officiers du palais... il prend rang après le grand Vézir et le Moufti Barb.; serb. kizlar-aga, ngr. κιλάραγας.

cecmea f. un fel de basma sau vël.

GUERG. 307 : pe mâna stângă are vel-Spatar și o năframă ce-i dă *cecmea*.

— **ЧЕКМЕ**, botte, caleçon (d. çekmek «tirer»); serb. čekme «un fel de platoșă de argint sau de alamă». Alternarea sensului între încălțăminte și îmbrăcăminte e normală : cf. Par-tea I : cioreci, sucman.

celenghiū n. (și **celenchiū**) decorațiune militară turcescă ce se purta pe calpac : egretă în formă de săbiuță sau steguleț având penele împodobite cu mărgăritare.

IST. 1715, p. 85 : i-au pus *celenghiū* de argint în cap, semn de vitejie... aceste *celenghiuri* sînt făcute de argint cu trei penişore în chipul penelor de găină de cele mai mari și jos, unde sînt împreunate, au codișore care o înfige în saric. **DOM.** 90 : Turcii morți fiind în mână capete de soldați, pentru ca să ia *celenghiuri*. **BELOD.** 399 : De pe *celenghiū* îl cunoșce, simțesce descoperit. **HIST.** (1818) : *Celenghiuri*, blanc, capôte, N'avea cin'să le mai pôrte.

— **ČELENK**, ornement de tête en métal enrichi de pierres précieuses, sorte de panache ou d'aigrette donné autrefois comme récompense militaire Barb.; bulg. čelenki, serb. čelenka «pană de argint ca decorațiune», alb. čelenga «insignii», ngr. τζιλίγγα.

cepchèn n. (și **čepchin**) haină boierescă scurtă, aseme-nea dulamei (purtată ađi și de Armâni).

DIAŁG. I, 89 : copiii de casă purta *čepchene* galbene... **NEGR.** I, 21 : Imbrăcat cu *čepchin* verde și blănit tot cu samur... **GUICA**, 45 : în timpul lui

...alt, trupeș, trumos îmbrăcat
cu iustaniera, cu mînten și cu *cepchen* alb cusut cu găitanuri albastre.

— **ÇEPKEN**, pardessus à manches fendues qui se porte sur les épaules, au dessus de la veste ou capote Barb.; bulg. *čepken*, mcr. *cepchen* «pieptar».

ceplac a. și m. nevoiaș, golan.

AMU. 161: pe *El-agasi* și cu alt *ceplac* l'au trames să năzuască la cășla hănescă. DAĞIN. II, 131: unde și unde apoi mai răsăria câte-un *ceplac* de ienicer pribegit din ortale.

— **ÇYPLAK**, nu, dépouillé, pauvre.

cercliū m. (litt. rotat) monetă în valoare de 3 lei vechi, care circula în țară în timpul lui Caragea-Vodă (Fil. 93).

— **ÇARKLY**, muni de roues; bulg. *čarkliia* «rotiță de pintene».

ceŧal-mezil n. extrapoștă, stafetă specială (cu var. **ce-talmezea** și **ceŧal-menzil**). V. *menzil*.

KOŞ. 199: îndată *capicheaia* au scos *ceŧalmezea* de au dat scire lui Grigorie-Vodă, cum că au murit tîrziimanul. DAĞIN. I, 216: Cantemir Dumitrașcu au venit în Moldova cu mare grabă prin *ceŧal-menzil*; II, 72: calma-camii însă ajungînd la Iași cu poștă grabnică, *ceŧal-menzil*, Mavrocordat au găzduit la Curtea cea nouă...

— cf. **ÇATAL**, fourchu și **MENZIL** (poștă complicată?), courier exprès. Vorba lipsese în dicționare.

ceŧegiu m. căpitan de ceta, sinonim cu «cetaș».

DUM. 16: *Veziurul* îmbracă cu blană de samur pe Ali-Beciū și-l făcu *ceŧegi*.

— **ÇEŢEGI**, soldat qui prend part à une razzia (d. *ceŧe* «razzia»); bulg. *ceŧegiiia*.

checea f. covor de păslă.

REV. I, 340 (d. 1669): o *checea* [în text: *chepcea*] naramzie turcescă.

— **KEČE**, feutre, tapis ou couverture de feutre; serb. *keča* «păslă», ngr. *κετὸς*, căciula de păslă a ienicerilor, pol. *kieczka* «fustă de postav».

checeŧiū a. și m. nune dat ienicerilor după căciula lor de păslă în formă de mânecă, numită «checea».

FOR. III, 250: doi ieniceri *checeŧiū*; 256: un *checeŧiū* împărătesc.

— **KEČELŪ**, qui a un bonnet de feutre (d. *keče* «bonnet de janissaire»).

cheder n. pagubă, prejudiciū.

DJ.C. IV, 289 (d. 1795): li se pŧicinuise *cheder* și zătignire cu luatul tescherelelor de la starostea. AN. 174 (d. 1821): pe lângă *chederul* ce giurgiuvenii au dat la cele-lalte orinduieŧi, au strîns și venitul huzmeturilor domnesci.

— **KEDER** (ar.), tort, préjudice.

chehaia m. 1. intendentul Vizirului său al unui Pașă însărcinat cu inspecŧiunea curŧii sale (litt. stăpănul casei). V. Cant. Ist. ot. 449.

GAŁC. 17: un agă al Vizirului ajungînd *chehaia* Vizirului, l'au mazilit pe Antonie-Vodă Ruset; 172: viind Măria sa Constantin-Vodă la olac cu cinste și cu alaiū împreună cu *chehaia* Serascheriului... 219: den multă rēutate și nesilnicie a Vizirului și a *chehaieŧiū*. POR. 156: acest Abdula Pașă ce atunci fusese *chehaia*. ANON. 23: Numai de cāt au trimis Vizirul pe *chehaia* lui cu o sēmă de oșŧi turcesci... BALC. 108: *chehaia* capuŧiilor.

2. agentul de afaceri al Domnilor romăni, identic cu «capuchehaia».

ostenela prea-sfinției sale (incuviințare prin blagoslovenie a vacariului).

3. căpetenie de 10 ostași, sinonim cu «ciauș» (Bălc. 674).

Nec. 312 : să facă ôste de Moldoveni până la 10000 și mai bine și să dea de tot poleonnicul câte 100 de ruble, de rotmistru câte 30 și de *chihai* și de stegar câte 10. COND. 1776, p. 9 : trei zapcii la un stég, adică stegar, odobașa și *chehaia*; 78 : *chehaiaua* de ciohodari 10 lei pe lună. Doc. I, 289 (d. 1783) : delibașa cu *chehaiaua* cu toți ciohodarii.

Var. : **chihaiă, chihaiu și chiaia**

M. C. SR. 292 : cu scirea *chihaii* Vizirului. Ax. 126 : trimițând Vizirul pe *chihai* lui la Împăratul cu vestea isprăvei și a biruinței ce făcuse împotriva Moscalilor; 150 : după rēdvan mergeau *chehaiele* Pașilor. COND. 1776, p. 11 : de la *chihai* de călărași din Țarigrad. Nec. 259 : *chiaiaua* lui Iusuf Pașa Sarascherul de Oblucița; 281 : într'un an și jumătate ce au fost Domn Mihaï-Vodă, s'au schimbat trei veziri și șapte *chiaiele*.

Vorba revine și în cântecele istorice.

TEOD. 485 : Dacă se ducea, colo la Pașa, *Chihai* îl poftia, Ciubucul să-și bea și cafea îi da Bimbași Sava.

— KEHAYA, KYAYA (pers. kethuda «măitre de la maison»), intendant, agent d'affaires (d. ket «casă» și huda «Domn»); bulg. kehaia (kihăia), serb. čehaia ori čaia (și «baciū»), mcr. chihaiē «proprietar de oi», ngr. κεχαγιας (καγιας).

chehaia-beiū (și **chihaiă-beiū**) 1. m. loc-țiuorul marelui-Vizir, însărcinat mai ales cu afacerile interne și militare, având rangul unui Pașă cu 3 tuiuri (Cant. Ist. ot. 448).

CANF. Mold. 52 : vesirius principatus candidatum ad aulam vocat ubi a *kichayabeg* supremi vesirii honorifice excipiatur. VĂC. 274 : zorbalele au răspuns că cer pe *chehaia-beiū*.

2. comandantul general al oștirii turcesce pornită împotriva Zavergiilor din 1821.

BELD. 385 : *Chihaiă-beiū* zabet strașnic, cu dînsul nu se juca. ГИЦА, 6 : *chehaia-beg* care și intrase în București cu oștire turcescă.

— KYAYA BEY, lieutenant de l'aga des janissaires, ministre de l'intérieur, substitut du grand-Vézir (d'Ohsson VII, 159).

chehaia-chiatib m. secretarul ministrului de interne, avea sub el 25 de chiatipi sau logofeți.

DAP. I, 325 (bairamlie) : 500 lei lui *chehaia-chiatibi*.

— KYAYA KIATIBI, secrétaire du cabinet du kyayabeg Ham.

chehaialic n. funcțiunea de chehaia.

VĂC. 273 : s'au făcut chehaia... și într'această vreme i-au dat paiaua ce o are *chehaialicul* acum.

— KEHAYALYK, intendance.

chelèr n. 1. câmară de aprovizionare a Imperiului, cum erau considerate de Turci Țările române, sinonim cu «magaza».

DION. 194 : au pus și vâcărit de au sărăcit de istov raiaua și au deșertat *chelèrul* împărătesc. DUM. 116 : pămîntul țării rumânesce fiind-că este *chelèr* al Împărăției mele... BELD. 352 : *chelèrul* împărăției să nu-l lase de perit... 415 : păcat să se prăpădescă *chelèrul* împărătesc. AK. 208 : acest pămînt al Moldovei, acest *chelèr* al prea puternicei Împărății.

2. fig. Muntenia și Moldova.

AK. 215 (d. 1821) : toți boierii acestor două *chelèruri* să fie slobođi, când vor vrea să mērgă la prea puternicul Devlet.

— KILER, cellier, garde-manger (d. κελλάριον = cellarium);

chelargi-başa m. marele chelar al Vizirului saŭ Hanuluŭ.
COND. 1693, p. 75 : un postav saŭ i un atlas ce s'aŭ dat la *chelargi-başa* al Hanuluŭ ; 496 : 800 tal. s'aŭ trimis la Odrîu de s'aŭ dat la *chelargi-başa* al Veziruluŭ.

— KILERÇY BAŞY, grand sommelier du Sultan.

cherachè f. mantie de gală împodobită cu fir.

GHEORG. 332 : pe Beizadè, fratele Domnuluŭ, l'a îmbrăcat Paşa cu *cherachè*.

Var. : **chereche** şi **chirachè**

KOG. 224 : Hatman Costachi aŭ purtat de grijă la tôte conacele până l-aŭ trecut peste hotar, îmbrăcându-l Paşa cu blană şi deosebit *cherechè* nouă, rămâind mulţumit de el. Ax. 160 : după accia aŭ venit Vezirul Hanuluŭ şi aŭ îmbrăcat pe Nicolai-Vodă cu *chirache* şi peste *chirache* cu căftan foarte frumos...

— KERAKÈ, vêtement de dessus de cérémonie à manches longues et larges fabriqué de schali d'Angora et bordé de broderies aux extrémités Ham. [d. gr. *κροτακή* (*χλαμάς*)] ; serb. *čereče* «un fel de pânză».

cherhaneà f. 1. fabrică de postav (cu var. **chirhana**).

KOG. 252 : Grigorie Ghica-Vodă... să facă *chirhana* adică postăvărie...

2. în special, fabrică de luminări de seŭ şi de săpun.

Doc. I, 410 (d. 1783) : să plătească la *cherhaneà* câte 15 bani la oacă de tabac ; III, 406 (d. 1790) : luminăria de cêrà albă şi alte *cherhanele* de luminări, de seŭ saŭ de săpun ; VI, 18 (d. 1797) : *cherhanèua* luminăriei de cêrà albă este a mitoculuŭ episcopiei Rîmnice.

3. în Dobrogea (sub forma **chirhan**), bordeiul unde pescarul taie şi săreză peşcele.

CRĂS. I, 120 : un câne de la vr'un *chirhan* urlă a pustiŭ ; II, 210 : am ajuns la *chirhanul* cel mai apropiat de Sulina.

— KERHANÈ (pers. *kiarhane*, litt. maison de travail), atelier, usine, fabrique, manufacture ; bulg. *kerhana*, serb. *čerana* «fabrică de săpun», mcr. *chiurhanè* «cârciumă», ngr. *κιρχαντζ*.

cherhanagiŭ m. lucrător la o *cherhaneà* : luminărar şi săpunar (formaŭione analogică : cf. mungiuŭ).

Doc. III, 406 (d. 1790) : să fie oprîŭ *cherhanagiŭ* a nu mai lucra în tîrg.

chermeà f. pachet, balot, sinonim cu «tênc».

TARIF, 1792 : *chermele* de postav de fară ce merg la fară turcescă.

— KERMA, pli, plissage, plissure.

cheşchin m. ager la minte, straşnic.

KOG. 220 : ieniccr-agasi de Hotin 'I prea *cheşchin* Arnăut.

— KESKIN («tranchant»), violent, intelligent ; bulg. *keskin*, serb. *českin* «înfocat», alb. *českin* «priceput».

chesedâr m. (şi **chiesadar**) 1. la Turci, cassier la ministerul de finanţe.

COND. 1693, p. 485 : 225 tal. s'aŭ dat la *chesedarul* luŭ Reiz-efendi dar.

2. în Moldova, archivarul Divanuluŭ.

GHEORG. 302 : mehtupciul, carele se chiamă şi *chiesadâr*.

— KESEDAR, le payeur de la chancellerie d'État qui est en même temps archiviste Ham. (d. pers. *kise-dar* «celui qui tient la bourse»). V. Partea I : chisea.

chesedar-efendi m. (şi **chisedar-**) titlu identic cu «chesedar».

KOG. 238 : aŭ făcut un ferman scoţend şi un *bumbaşir* pe un *chisedar-efendi*.

ostenela prea-sfinției sale (incuviințare prin blagoslovenie a vacariului).

3. căpetenie de 10 ostași, sinonim cu «ciauș» (Bălc. 674).

Nec. 312: să facă ôste de Moldoveni până la 10000 și mai bine și să dec de tot polcovnicul câte 100 de ruble, de rotmistru câte 30 și de *chihai* și de stegar câte 10. Com. 1776, p. 9: trei zapcii la un stég, adică stegar, odobașa și *chehaia*; 78: *chehaiaua* de cîhodari 10 lei pe lună. Doc. I, 289 (d. 1783): delibașa cu *chehaiaua* cu toți cîhodari.

Var.: **chihaiă, chihaiu și chiaia**

M. C. sr. 292: cu scirea *chihaii* Vizirului. Ax. 126: trimițend Vizirul pe *chihai* lui la împăratul cu vestea isprăvei și a biruinței ce făcuse împotriva Moscalilor; 150: după rēdvan mergeau *chehaiele* Pașilor. Com. 1776, p. 11: de la *chihai* de călărași din Țarigrad. Nec. 259: *chiaiaua* lui Iusuf Pașa Sarascherul de Oblucița; 281: într'un an și jumătate ce au fost Domn Mihai-Vodă, s'au schimbat trei veziri și șapte *chiaiele*.

Vorba revine și în cântecele istorice.

Teod. 485: Dacă se ducea, colo la Pașa, *Chihai* îl poftia, Ciubucul să-și bea și cafea îi da Bimbași Sava.

— KEHAYA, KYAYA (pers. kethuda «maitre de la maison»), intendant, agent d'affaires (d. ket «casă» și huda «Domn»); bulg. kehaya (kihaya), serb. čehaya ori čaja (și «baciū»), mcr. chihaiē «proprietar de oi», ngr. κεχαγιας (καγιας).

chehaia-beiū (și **chihaiă-beiū**) 1. m. loc-țitorul marelui-Vizir, însărcinat mai ales cu afacerile interne și militare, avend rangul unui Pașă cu 3 tuiuri (Cant. Ist. ot. 448).

Cant. Mold. 52: vesirius principatus candidatum ad aulam vocat ubi a *kehayabeg* supremi vesirii honorifice excipiatur. Văc. 274: zorbalele au răspuns că cer pe *chehaia-beiū*.

2. comandantul general al oștirii turcescē pornită împotriva Zavergiilor din 1821.

Beld. 385: *Chihaiă-beiū* zabet strașnic, cu dînsul nu se juca. ГИКА, 6: *chehaia-beg* care și intrase în București cu oștire turcescā.

— KYAYA BEY, lieutenant de l'aga des janissaires, ministre de l'intérieur, substitut du grand-Vézir (d'Ohsson VII, 159).

chehaia-chiatib m. secretarul ministrului de interne, avea sub el 25 de chiatipi sau logofeți.

Dap. I, 325 (bairamlie): 500 lei lui *chehaia-chiatibi*.

— KYAYA KIATIBI, secrétaire du cabinet du kyayabeg Ham.

chehailic n. funcțiunea de chehaia.

Văc. 273: s'au făcut chehaia... și într'acēstă vreme i-au dat paiaua ce o are *chehailicul* acum.

— KEHAYALYK, intendance.

chelèr n. 1. cămară de aprovizionare a Imperiului, cum erau considerate de Turci Țările române, sinonim cu «magaza».

Dion. 194: au pus și văcarit de au sărăcit de istov raiaua și au deșertat *chelèrul* împărătesc. Dum. 116: pămîntul țării rumânescē fiind-că este *chelèr* al împărăției mele... Beld. 352: *chelèrul* împărăției să nu-l lase de perit... 415: păcat să se prăpădescă *chelèrul* împărătesc. Au. 208: acest pămînt al Moldovei, acest *chelèr* al prea puternicei împărății.

2. fig. Muntenia și Moldova.

Ar. 215 (d. 1821): toți boierii acestor două *chelèruri* să fie slobođi, când vor vrea să mērgă la prea puternicul Devlet.

— KILER, cellier, garde-manger (d. κελλαριον=cellarium);

chelargi-başa m. marele chelar al Vizirului său Hanului.
COND. 1693, p. 75 : un postav şaiü i un atlaz ce s'aü dat la *chelargi-başa* al Hanului ; 496 : 800 tal. s'aü trimis la Odrüü de s'aü dat la *chelargi-başa* al Vezirului.

— KILERÇY BAŞY, grand sommelier du Sultan.

cherachè f. mantie de gală împodobită cu fir.

GHEORG. 332 : pe Beizadè, fratele Domnului, l'a îmbrăcat Paşa cu *cherachè*.

Var. : **chereche** şi **chirachè**

KOG. 224 : Hatman Costachi aü purtat de grijă la tôte conacele până l-aü trecut peste hotar, îmbrăcându-l Paşa cu blană şi deosebit *cherechè* nouă, rămăind mulţumit de el. Ax. 160 : după accia aü venit Vezirul Hanului şi aü îmbrăcat pe Nicolai-Vodă cu *chirache* şi peste *chirache* cu căftan foarte frumos...

— KERAKÈ, vêtement de dessus de cérémonie à manches longues et larges fabriqué de schali d'Angora et bordé de broderies aux extrémités Ham. [d. gr. *κροιακή* (*χλαμύς*)] ; serb. *čereče* «un fel de pânză».

cherhaneà f. 1. fabrică de postav (cu var. **chirhana**).

KOG. 252 : Grigorie Ghica-Vodă... să facă *chirhana* adică postăvărie...

2. în special, fabrică de luminări de seü şi de săpun.

Doc. I, 410 (d. 1783) : să plătescă la *cherhaneà* câte 15 bani la oacă de tabac ; III, 406 (d. 1790) : luminăria de cêră albă şi alte *cherhanele* de luminări, de scü saü de săpun ; VI, 18 (d. 1797) : *cherhanèua* luminăriei de cêră albă este a mitocului episcopiei Rîmnice.

3. în Dobrogea (sub forma **chirhan**), bordeiul unde pescarul taie şi săreză peşcele.

CRĂS. I, 120 : un câne de la vr'un *chirhan* urlă a pustiü ; II, 210 : am ajuns la *chirhanul* cel mai apropiat de Sulina.

— KERHANÈ (pers. *kiarhane*, litt. maison de travail), atelier, usine, fabrique, manufacture ; bulg. *kerhana*, serb. *čerana* «fabrică de săpun», mcr. *chiurhanè* «cârciumă», ngr. *κιρχανός*.

cherhanagiü m. lucrător la o cherhaneà : luminărar şi săpunar (formaţiune analogică : cf. mungüü).

Doc. III, 406 (d. 1790) : să fie opriţi *cherhanagiü* a nu mai lucra în tîrg.

chermeà f. pachet, balot, sinonim cu «tênc».

TARIF, 1792 : *chermele* de postav de ţară ce merg la ţara turcescă.

— KERMA, pli, plissage, plissure.

cheşchin m. ager la minte, straşnic.

KOG. 220 : ienicer-agasi de Hotin 'i prea *cheşchin* Arnăut.

— KESKIN («tranchant»), violent, intelligent ; bulg. *keskin*, serb. *českin* «înfocat», alb. *českin* «priceput».

chesedâr m. (şi **chiesadar**) 1. la Turci, cassier la ministerul de finanţe.

COND. 1693, p. 485 : 225 tal. s'aü dat la *chesedarul* lui Reiz-efendi dar.

2. în Moldova, archivarul Divanului.

GHEORG. 302 : mehtupciul, carele se chiamă şi *chiesadqr*.

— KESEDAR, le payeur de la chancellerie d'Etat qui est en même temps archiviste Ham. (d. pers. *kise-dar* «celui qui tient la bourse»). V. Partea I : chisea.

chesedar-efendi m. (şi **chisedar-**) titlu identic cu «chesedar».

KOG. 238 : aü făcut un ferman scoţënd şi un *bumbaşir* pe un *chisedar-efendi*.

chefş n. (şi **chefş**) expertisă, preţuire legală, devis.

COND. 1693, p. 164 : 800 tal. s'au dat la cheltuiala Cladovci, când s'au făcut *chefş* pentru lucrul ce au lucrat ţara acolo. D. c. II, 270 (d. 1792) : cu meşteri zidari au făcut *chefşul* coprindeud cheltuială tal. 689 ; IV, 392 (d. 1794) : mi-ai poruncit, Măria ta, ca să fac un *chefş* de o cam dată acum, ca să se vadă ce stricăciune are.

— **KEŞF** (ar. action de découvrir), évaluation d'une propriété, enquête ; serb. čefş «descoperire, autopsie».

chiar n. câştig, profit.

Doc. IV, 254 (d. 1794) : ceia ce cumpără pentru *chiarul* şi negustoria lor.

— **KIAR** (pers.), profit, avantage, gain ; bulg. kiar «simbria vierului», serb. čar «negoţ, câştig».

chiatip m. scriitor, secretar (turc).

COND. 1693, p. 254 : 500 tal. s'au trimis lui Hamza, *chiatip* al Vizirului dar. C. MON. III, 437 : au rinduit pe un *chiatip* al Măriei sale, anume Ata-Efendi.

— **KIATIB** (ar.), écrivain, scribe ; bulg. kitip(in), alb. serb. čatip. V. *chitap*.

chinap n. fringhie, ştréng.

Doc. I, 275 (d. 1783) : chereşteua şi celelalte trebuincióse, adică *china-puri* şi funii.

— **KINAB**, corde de chanvre (d. ar. kunneb «chanvre»).

chinargiü m. pescar.

UR. XXII, 308 (d. 1826) : ómeni rinduiţi pentru trebuinţa carvasaraliü la Iaşului, adică şése cantaragiü şi şése *chinargü*.

— **KENARĖY**, pécheur qui péche sur le bord de la mer (d. kenar «bord»). V. Partea I : *chenar*.

chitap n. scrisóre oficială, act autentic.

DUM. 99 : dau Vizirului un arzihal după *chitap* aşa scriind... UR. III, 234 (d. 1822) : s'au rinduit să mergă împreună cu tine în slujba *chitapului*.

— **KITAB** (ar.), écrit, lettre, document ; écriture sainte ; bulg. kitip «carte», serb. čitap «cartea sfintă (Biblia, Coranul)».

chiuciuc-imbrohör m. (şi **cuciuc-**) al doilea mare Comis al Sultanului, care inspecta grajdurile cele mici, destinate pentru caii óşierilor Curţii.

M. COSR. 89 : chemându-se Hanul Devlet-Gherei prin *cuciuc-imbrohörul* la Pórtă... NEC. 267 : cu prietenul seü, cu Cerechez Mehmet Paşa, cu *cuciuc-imbrohör*, musaipul împératului.

Acest titlu turcesc e tradus şi prin *imbrohörul cel mic*.

ANON. 168 : au trimis împératul Sultan Mustafa pe *imbrohörul cel mic* lui Constantin-Vodă Brâncovenul, să-l ridice, să-l aducă la Odriü unde era împératul.

— **KÜČÜK MIRAĖOR**, le second grand écuyer (d'Ohsson VII, 17). V. *imbrohör*.

chiuciuc-tescheregiü m. al doilea secretar al Divanului.

DAP. I, 325 (bairamlic) : 300 lei lui *chiuciuc-tescheregi*.

— **KÜČÜK TESKERÉGI**, le second maître des requêtes.

chiürciü m. blană, cojoc.

Doc. III, 512 (d. 1787) : un *chiürciü* postav de ţară.

— **KÜRK**, pelisse ; bulg. kurka «cojoc», serb. čurak (čur-čüa) «cojocar».

chiurci-başa m. 1. (la Turci) blănarul Saraiului.

NEC. 362 : Manolache, *chiurci-başa* împératesc.

2. (la Români) starostele cojocarilor subşiri (şi *chirci-başa*).

COND. 1776, p. 16 : afară de *chirci-başa*, de *tërzi-başa*... Doc. I, 442 (d. 1785) : rufetul işlicarilor să fie osebit de brésla blănarilor întru tôte şi întru nimic să n'aibă a face *chiurci-başa* al cojocarilor cu dînşii ; IV, 474 (d. 1794) : să se facă fôie de *chiurci-başi* pentru câţi se află într'acea vreme la meşteşugul şi negustoria acésta a blănarilor adecă a cojocarilor subşirî.

— KÜRKCİ BAŞY, chef des pelletiers ; serb. čurcibaşa.

chiurecciu m. vislaş, lopătar.

COND. 1693, p. 286 : s'aũ dat la Căpitan-Paşa de Dunăre... pentru *chiureccii* i meşterii de la ustuac i burazanc ; 341 : 870 tal. s'aũ dat la calecii, însă *chiureccilor* lude 54 po tal. 10... 337 : cheltuiala căpitanilor şi a *chiureccilor* de la calce domnesci care umblă pe Dunăre...

— KÜREKÇI, rameur, galérien.

chivirgie n. cea mai bună calitate de oi din ţară ce se ridica de negustorii greci pentru trebuinţa bucătăriei împăratesci din Ţarigrad : carnea acestor oi era excelentă.

CANT. Mold. 30 : quotannis istarum ovium (Turcis *kyvirdzik* dictarum) plus quam LX millia per Graecos mercatores Constantinopolim pro sultani culina adducuntur.

— КЫВРГЫК (litt. crépu), mouton à courte queue et à laine crépue dont la viande est excellente et très saine.

ciadir n. cort militar.

DOM. 97 : tunuri şi *ciadirurile* le aũ fost lăsat cu ordica. Doc. III, 222, (d. 1788) : spărgându-io ordica peste 200 de *ciadiruri* le-aũ tăiat. BOLIAC, Poesii 6 : Şi pe un Paşă singur îl strică (Pandurul), II ia cu lancea de sub *ciadir*.

— ČADYR (pers.), tente ; mcr. bulg. serb. čadir, ngr. τσαυτήρι, tente. Din forma persană paralelă *šatr* derivă româneşte (prin mijlocirea vsl. şatîrû) *şatră*, cort (mai ales de țişani). V. Partea I : ciadiriu.

ciamaşir-aga m. slujbaş al haremului care îngrijia de spălatul rufelor Saraiului.

GHICA, 378 : Husrev-Paşa l'a făcut *ciamaşir-aga*.

— ČAMAŞYR AGASY, préposé à l'entretien de la lingerie.

ciamaşir-başa m. (şi **giamaşir-başa**) slujbaş domnesc care purta grijă de rufăria Curţii.

FOT. III, 311 : *giamaşir-başa* primesce câte 20 lei pe lună.

ciamaşirgiu m. (şi **şamasirgiu**) titlu identic cu «ciamaşir-başa» (FOT. III, 290).

— ČAMAŞYRĜY, gardien du linge Ham. (d. čamaşyr «linge»).

ciarcagiū m. soldat din avan-gardă.

DEM. 88 : se întimpină cu Turci 500 *ciarcagiū*. BELD. 375 : Salih-paşa *ciarcagiul* avan-gvardia purta.

— ČARKAĜY, escarmoucheur ; serb. čarkaĝiia «avanpost».

ciarcagi-başa m. căpetenia ciarcagiilor.

IST. 1715, p. 53 : aũ trimis *ciarcagi-başa* limbă pe un franţuz ; 63 : *ciarcagi-başa* păzia boazul ce merge către Anapole.

— ČARKAĜY BAŞY, commandant des voltigeurs Ham.

ciarşit m. spion.

IST. 1715, p. 54 : un *ciarşit* sclavon... trimis să vadă câtă ôste este. Doc. III, 205 (d. 1788) : vrăjmaşii nemţi aũ trimis *ciarşit* cu cărţi frâncesci.

— ČAŞYD, espion (cu epentesa unui r : cf. § 21).

ciaşitlic n. spionaj.

HRIST. (1818) : Saũ să facă *ciaşitlicuri* şi alte multe hainlicuri.

— ČAŞYTLYK, espionnage, reconnaissance (militaire).

ciatmà f. un fel de catifea brodată ce se fabrica la Scutari.

ARCH. IST. I, 40 (d. 1557): caftane de *ciatma*. CUV. I, 198 (d. 1588): două zăvăze de *ciatma*, roșii și cu rotele de fir și două pôle de *ciatma*, roșii.

— **ÇATMA**, tissu de soie pour tapis et coussins Barb.

ciauș-bașa m. căpetenia ciaușilor, care purta grijă și de captivii Statului; el reunea în persoana sa diferite oficii: ministru al poliției, introducător de ambasadori și mareșal de Curte, având sub dînsul 630 de ciauși (d'Ohsson VII, 166). La noi vătavul de aproși al Divanului avea o sarcină analogă (Cant. Mold. 85).

IST. 1715, p. 13: *ciauș-bașa* cu capigiler-chehaiesi icu sangiacul de-l duc înaintea Impăratului... AX. 123: au poruncit lui *ciauș-bașa*, ca să meargă fără de veste la Nicolaï-Vodă; 161: au venit *ciauș-bașa* de la Impărăție cu ferman... AMIR. 103: Vezirul și *ciauș-bașa* fiindu-i prieten, l-au scos din primejdie pe [Duca-Vodă]. DION. 200: patru agale mari cu odobași și *ciauș-bași* cu bairactari.

ciauș-baș-aga m. titlu identic cu «*ciauș-bașa*».

DAP. I, 325 (bairamlie): 750 lei lui *ciauș-baș-aga*.

ciauș-baș-chiesadar m. locotenentul lui *ciauș-baș* (Fot. III, 243).

— **ÇAUȘ BAȘ KESEDARI**, payeur du maréchal de la Cour Ham.

ciaușlar-chiatip m. logofetul ciaușilor însărcinat cu dosarul afacerilor remise de marele Vizir tribunalelor.

DAP. I, 325 (bairamlie): 75 lei lui *ciaușlar-chiatip*.

— **ÇAUȘLER KIATIBI**, secrétaire des tschaouschs Ham.

ciaușlar-colauz m. căpitan de ciauși (Fot. III, 243). V. călăuz-ciauș.

ciaușlar-doagisi m. ciaușul însărcinat să rostască alcâșul cu care ciaușii primiau pe marele Vizir la intrarea lui în palat.

FOT. III, 243: *ciaușlar-doagisi* cu alaiu-ciaușlarii sei.

— **ÇAUȘLAR DU'AGI**, tschaousch-félicitateur Ham. XVII, 46; DUAĞI ÇAUȘ, huissier chargé d'adresser l'acclamation au grand-Vézir Barb.

ciaușlar-emini m. ofițer de ciauși în serviciul tribunalului de lângă marele Vizir.

CANT. Mold. 54: primi precedunt czauszi... cum *czauslar-emini*, sive suo prefecto. AX. 127: au poftit să-l rînduiască la *ciaușlar-emini*, fiindu-i casa aproape de saraiul lui Nicolaï-Vodă. KOG. 269: au trimis pre icnicer-efendi și pre *ciaușlar-emini*...

— **ÇAUȘLAR EMINI**, officier chargé de transmettre les ordres du çauș-bașy Barb.

cicudiū a. de colórea roșu-deschis (litt. ca zizifa).

REV. II, 340 (f. de z. 1817): o boiama *cicudic* cu bibilurî de sîrmă.

— **ÇIGDE**, jugube rouge; ngr. τζικωδίζ, *térébinthe*.

ciftè n. pereche de cherestele.

COND. 1776, p. 68: doi bani de tot *ciftè* dulap ce vine pe Siret.

— **ÇIFTE**, une pair de; alb. bulg. serb. *çifte*, ngr. τζιφτέ.

cifte-caic n. (și *cefte-caic*) fes în formă de caic («cu doi lopătari»), purtat înainte de cocóne.

PAPAZ. 92: fes roșu cu ciucurî de mătase albastră numit *cefte-caic*.

— **ÇIFTE KAYIKI**, caïque à une paire (de rameurs); ngr. τζιφτέ καικι. Despre coafurile cocónelor (§ 80).

cifte tatar m. pereche de curieri.

VAC. 300 : îndată se purceseră *cifte-tatari* la Țarigrad cu înscințare...

ciftilic n. moșie, arendă, vilă.

UR. III, 185 (d. 1802) : nu este iertat a avea în pământul Moldovei neguțători otomani *ciftilicuri*. COND. 1802, p. 311 : vitele ce sint la *ciftilicul* Mangaliei să se oprască de acum înainte a nu le pasce în țară...

Var. : **ceftelic, ceftico, ceflic, ciftilic, ciftlic și ciflic**

CAON. III, 440 : un *ceftelic* ce avea reiz-efendi depărtat de liman... POR. 154 : să-l ducă la Stambul la *ceftlicul* lui, carele este aprôpe de Odrîu... VAC. 255 : un loc afară din Odrîu pentru *ciftlic*. DION. 164 : oștile muscălescăi aș stricat [Turcilor] tôte *cefticurile*. ZIL. 28 : trecea peste Dunăre prin *cefticurile* Vidiniilor... DUM. 22 : coșările său cum cum die Turcii *ciftlicurile*... 112 : să nu aibă case, prăvălii, *cifticuri*, mori... GRUCA, 363 : moșiile din Tesalia... și un mic *ciftlic* lângă Silivria.

— **ĆIFTLIK (ĉiftlik)**, ferme, maison de campagne, métairie ; bulg. *ĉiftlik (ĉiftlik)* «moșie», serb. *ĉiftluk (ĉiftlik)* «sat», alb. *ĉiftlik* «vilă», mcr. *ciolfic* «moșie», ngr. *τζαφλίκι*.

cinghe f. harpă.

VANLAM, Invățătura 1643 (Hasdeu, Cuv. Supl. LXXXVI) : toți ecia ce glăsiu cu *cinghii* și cu fluere.

— **ĆENK (pers.)**, sorte de harpe (litt. courbé, crochu).

Existența vorbeii într'un text religios exclude o imediată derivațiune turcască : o formă sêrbescă (cf. *cinghésă*) a servit aci ca intermediar.

cinghésă f. (și **cinghirésă**) cântăreță din harpă.

INDREPR. LEGII 1652 : aș țopană, aș *cinghésă*. CUV. I, 273 (d. 1630) : *cinghîrse*, jucătore.

— **ĆENGI**, joueur ou joueuse de harpe, danseur ou danseuse publique (d. *ĉenk* «harpe») ; serb. *ĉengiiia* «jucătore».

ciohodar-aga m. intendentul garderobei imperiale, care păstra mantaua Sultanului și-i trăgea în Saraiu papucii ; la Țile mari, urma după Sultan și arunca parale mărunte poporului (Cant. Ist. ot. 633).

AX. 132 : musaipii Impăratului, *silitar-aga*, *ciohodar-aga* și *rechiptar-aga*.

— **ĆOHODAR AGA**, maître de la garde-robe du Sultan (d'Ohsson VII, 35). V. Partea I : **ciohodar**.

ciohodar-bașa m. titlu identic cu «baș-ciohodar».

CONV. X, 78 : caftangi-bașa, *ciohodar-bașa*...

cioiân n. toiag ce purtau ciaușii domnesci.

GEORG. 306 : înaintea izbașei ciaușii cu *cioianele* lor a mână.

Var. (grecizată) : **țuian**

BAUER, 297 : vingt itzoglans ou pages avec deux tchaouchs leurs chefs, qui portent des *tzoïens* ou bâtons d'argent. FOR. III, 257 : alaiu-ciaușarii țin în mână, ridicate în sus, nisece cârje mici cu clopoței aurii și lănișșore de argint care se chiamă *țuicene*.

— **ĆÖ[G]IAN (ĉevkian)**, bâton recourbé, crosse : les chiaoux qui servent le Premier-Vézir et le Beglerbey couvrent leur bâton d'argent et les Turcs l'appellent *ĉögian* (Ricault, 464).

ciorbagiū m. 1. odinióră în Turcia, comandantul unui regiment de ieniceri (litt. împărțitor de supă) ; printr'un simbolism oriental, gradele în miliția ienicerilor s'au luat din sfera ocupațiunilor culinare (V. Partea I : ienicer).

N. Cost. 25 : ienicer-aga aŭ strîns *ciorbagii*... Ax. 148 : aŭ poruncit Paşa de s'aŭ strîns toţi *ciorbagii* şi ienicerii şi totă ôstea. GREC. 339 : ienicer-aga cu 80 de *ciorbagii* şi cu tot oşténul ienicerilor... Istr. 1715, p. 16 : *ciorbagii* îmbrăcaţi toţi în za cu pavéză. For. III, 243 : *ciorbagiul* ortalei...

2. (ađi în Turcia) primar de sat.

GHICA, 412 : să trimetem jandarmî să ne aducă pe *ciorbagii*.

— ÇORBAÇY, autrefois le colonel d'un régiment des janis-saires ; auj. notable, maire de village chargé de recevoir et de nourir les étrangers (litt. qui fait ou distribue la soupe, mangeur de soupe, c'est-à-dire homme riche) ; bulg. çorbağiia «notabil, ţăran chiabur», serb. çorbağiia «notabil, patron», ung. csorbadsia (csömbördsi) «colonel de ieniceri».

ciribaş m. vătaf de ȝiganî (Kreuchely, ap. Hurmuzachi X, 323), sinonim cu «bulubaş».

— ÇERI BAŞY, chef de troupe ; chef d'un campement de bohémiens (d. çeri «milice»).

ciuluc m. loc deşert, pustietate.

M. Cost. 274 : aŭ stătuţ tabăra leşescă la un păriu... ori la o vale ce se ȝice Răchita, ori la vre-un *ciuluc*...

— ÇÖLLÜK, désert, plaine aride.

colgiü perceptor de bir (la Turci).

DION. 230 : acele agale luând totă stăpânirea, aŭ orînduit *colgiü* şi subaşi, adică ca nisee zapeii şi polcovnicei, însă turci, să umble prin ţară să scotă dăjdiile de la raiele. UN. III, 187 (d. 1802) : ômenii haracciilor şi a *colgiilor*, cu drept cuvînt că caută ômenî străini, să nu intre în pămîntul Moldovei.

— KOLGI, collecteur, gendarme qui garde les routes.

corsac m. blană de vulpe.

TARIF 1761 : *corsac* blană 220 bani .. *corsaci* de 7 un leü.

— KORSACK, renard de Tartarie, corsac ; pol. rus. korsak «un fel de vulpe». Vorba e tătărăscă.

coş n. cėtă de Tătari şi cortul ce adăpostia ca o tabără.

M. Cost. 262 : pline erau luncile de ţăranî şi *coşurile* Tătariilor erau peste Prut ; 303 : Hanul aŭ puresc cu *coşurile* sale spre ţara leşescă ; 320 : Calga Sultanul singur cu *coşurile* şi Hmil Hmatmanul cu tabăra de la Soroca drept aŭ tras la Țuțora. MUSTE, 61 : Tătarii s'aŭ întors la *coşul* lor în Ciric cu vr'o 50 de catane robiți...

— KOŞ, troupe, lieu de station, camp, maison, tente ; rus. rut. koş, pol. kocz «tabără tătărăscă». Vorba vine direct de la Tătarii Nogai.

Crim n. numele archaic (şi popular) al Crimeii.

a. la vechii cronicari :

MOSTE, 27 : Hanul aŭ venit din *Crim*. CLE. 108 : Sultan Mehmet aŭ luat *Crimul*, carele şi Caŝa se numesce. DION. 165 : aŭ rămas *Crimul*, adică ţara tătărăscă, jumătate supt stăpânirea Muscalilor.

b. în cântecele istorice (din Moldova) :

AL. 78 : Bugiacul pe jumătate şi *Crimul* a treia parte.

Var. (literară) : **Cărim**

VIC. 278 : îl făcu Han *Cărimului*.

— KRYM, Crimée.

Crimgher m. (sau **Kirim-Gherei**) principe tatar din Crimeia. V. Gherei.

DOM. 15 : aduse şi pe surgunitul *Crim-Gherei* ot Rodos şi-l făcu iar Han.

SPAM. 98 : Acest Han, cel mai cumplit din *Crimgherii* cei vestiți... VĂC. 277 : *Kirim-Gherci* ce atunci era serascher-sultan...

Crimlén a. și m. din Crimeia (cf. Bugiaclii).

cubea f. (și **cumbea**) cupolă, turn boltit.

KOG. 198 : în zilele lui (Grigorie Ghica) s'au făcut ș'un cutremur mare..., au căzut toate *cubelele* mănăstirii [Golia] peste meșterii unguri și au omorât dintr'înșii. ISTR. 1715, p. 56 : mănăstire frumoasă cu *cubele*, cu stâlpi de marmură. CANT. Mold. 58 : interior fornix, *cubbe* dictus. ID. Div. 93 : vârful aceluși rătănd sclip său *cumbea*.

— KUBBE, KUMBE (ar.), coupole, dôme ; bulg. serb. kubè «turlă», alb. kubè «boltă», mcr. cubée «cameră», ngr. κουμπές. De aceeași origină : sp. (al)coba, it. alcova, fr. alcôve.

cubur n. un fel de haină boierescă.

GURORG. 332 : pe Divan-Efendi l'a îmbrăcat Pașa cu *cubur* cu singép, iară pe Vel-Postelnic l'a îmbrăcat cu *cubur* cu cacom...

Var. : **cobur** și **cumbur**

Doc. III, 613 (d. 1787) : contoșul său *coburul* blănit din noă, For. III, 286 : iarna boierii pôrtă conțe de samur și tòmna *cumbururii* de singép.

— KUBUR (étui, fourreau), fig. étroit, serré (haină strimță ?)
V. Partea I : **cubur**.

cuiungiü m. meșter aurar, argintar.

Doc. III, 65 (d. 1788) : poruncim tuturor *cuiungiilor* din Bucuresci să-l cunôsceți de *cuiungi-bașa* și proestos al vostru.

— КУУМГҮ, orfèvre ; bulg. serb. kuümğiia, ngr. κουγουμπτζής.

cuiungeresc a. ce ține de cuiungiü.

Doc. II, 177 (d. 1775) : totă brésla *cuiungerescă* din Bucuresci s'aibă a-și lua cuvenitul adet, adică de la tot pescarul de sărătură câte banii 50 și oca 1 peșce sărat pe an.

cuiungi-bașa m. (și **cuingi-bașa**) starostele argintarilor.

COND. 1776, p. 16 : afară de tērzi-bașa și afară de *cuingibașa*... Doc. III, 85 (d. 1788) : l'au făcut *cuiungi-bașa* peste toți cuiungiüi din Bucuresci.

— КУУМГҮ БАШҮ, premier orfèvre du Sultan.

culcheaia m. locțiitor lui ienicer-agasi, care purta grija de tot ce privia infanteria turcescă (Cant. Ist. ot. 472).

ГРЕС. 339 : ienicer-aga cu *culcheaia* și cu zagargi-bașa. UR. III, 127 (d. 1781) : arătăm înălțimii tale acel ce mai înainte au fost agă a Benderiului *culchiiasi* [în text greșit : *culnihaasi*] Mustafa-Aga...

— КУЛКЕЧАЯ, intendant du corps des janissaires.

Cule f. numele turcesc al Turnului, vechiul nume al jud. Turnu-Severin.

COND. 1802, p. 315 : în părțile Giurgiuvolui i Brailci și *Cule*... VĂC. 249 : Nighepol (Nicopoli) i *Cule* muhafiz.

— KÜLLE (ar.), tour (traducerea numelui Turnu).

culuc n. corp de gardă, sinonim cu «caraul».

M. COSR. 20 : ea și ienicerii cum sint acum la Turci, la Rim pretoricienii, adecă pedestrime de Divan le dicea, cum la Turci *culucurii*... NĖC. 249 : Piri-l și Caraiman-Pașa din Camenița și cu tot *culucul* Cameniței, că-î lipsită cetatea de bucate. BELD. 353 : Strejile lipsite toate, la *culuce* nime nu-î.

— KULLUK, garde, corps de garde, officier subalterne chez les janissaires ; bulg. serb. kuluk «străjer» (serb. și «clacă»), alb. kuluk «sentinelă». V. Partea I : **culucciü**.

cumbară f. bombă mare, obuz.

N. COSR. 107 : granatarii carii pôrtă la sine *cumbarale* de cele mici cu feștilă, de aruncă din mâini... AX. 149 : ienicerii cum s'au strins la un loc,

îndată au slobođit câte-va tunuri și au aruncat și *cumbarale*; 155: Turcii l'au încongiurat în casă și-l băteau cu pusec și cu *cumbarale* ca pre un dușman... Nęc. 265: pe Nistru cu podurile au pus *cumbarale* și glonțurile cele de pusec... Isr. 1715, p. 29: scot piatră dintr'acești munți de fac *cumbarale*... Dom. 98: așa se îmbiă unii cu alții din tunuri și din *cumbarale*...

Var.: **combara și gumbara**

Nęc. 297: au făcut meșteșug cu nisce *combarale* cu otravă, care ținea o *combara* 50 pungi de bani cheltufală. Diox. 199: cu tunuri mari, cu gephă-nale și cu avantop cu *gumbărale*, să arunce în cetate.

— KUMBARA, bombe; bulg. *kombara*, serb. *kumbara*, ngr. *κομποπάρας*, tirelire. V. Partea I: *bumbara*.

cumbaragiū m. (și **bumbaragiū**) tunar, grenadir.

N. Cost. 65: *bumbaragiū* și ucenicii lor.

— KUMBARAČY, bombardier.

cumbaragi-bașa m. căpetenia tunarilor (la Turci).

COND. 1693, p. 214: s'au dat la Mehmet-Aga *cumbaragi-bașa* darul lui.

IST. 1715, p. 62: au chemat pe *cumbaragi-bașa* să facă gătire de războiū.

GREC. 325: un agă ce era *cumbaragi-bașa* împărătese.

— KUMBARAČY BAŠY, chef de bombardiers.

curbān n. (și **corban**) victimă, jertfă.

CANT. Div. 151: ca pre aur în cuptoriū i-a ispitit și ca jertfitul *curban* au luat pre dinșii. COSV. IX, 331 (d. 1730, despre mărtea lui Brăncovenu): S'au făcut acest *corban* în vreme de ramazan... Dum. 66: măcelarii tăiară doi berbeci în capul podului în chip de *curban*, pre obiceiul Turcilor, de bună venire.

— KURBAN (ar.), sacrifice, ofrande; bulg. *kurban* (*korban*), alb. serb. *kurban*, mcr. *curbane* «jertfă», ngr. *κορμπάνι*.

ourban-bairam n. micul bairam, serbat 70 de zile după bairamul propriū dis, numit «serbătorea sacrificiului» în amintirea jertfei lui Avram: până astă-zi, în Turcia, fie-care părinte de familie jertfese cu această ocasiune un miel sau alt animal, ale cărui rămășițe se împart săracilor.

VAc. 248: cred că jertva cea din poruncă nu era să se facă lui Isaac, ci lui Imai din care se trage Moamet, și acesta este pricina *curban-bairamului* și fiesceși-ce Musulman este dator să junghie berbec la această zi, urmând lui Avraam.

— KURBAN DAYRAMY, fete du sacrifice, fete religieuse des Musulmans. V. bairam.

curugiū m. soldat invalid turc, veteran scutit de a merge la războiū.

M. Cost. 20: slujitori bătrāni oturaci, *curugiū* și timariofi...

— KORUČY, soldat vétéran laissé en garnison avec sa solde et exempt d'aller à la guerre (litt. garde forestier: d. *koru* «bosquet»).

D

Dalcălăci m. pl. un fel de voluntari turci întrebuițați la operațiunile militare cele mai periculoase (litt. sabie lungă).

VAc. 281: întimpinându-se oștile, au năvălit *dalcălăci* turci cu multă vitejie asupra Muscalilor. Dum. 27: atunci Vizirul porunci osebitei pedestrime ce-i avea *dalcălăci*... 98: săbii cu pecetea noului Sultan într'adins trimise pentru *dalcălăci* său iniceri desnădăjduți.

— DAL KYLYÇ «plonge-sabre», surnom qu'on donnait à des compagnies d'élite qui en temps de guerre étaient employés aux opérations les plus périlleuses Barb.; serb. dalkilič.

dangalac a. și m. (și **dancalic**) vagabond.

HRIST. (1818): Manafî, Arapî, Anatolenî, *Dancalici* și Giurgiuvenî... DRĂGH. I, 56: înfrînarea *dangalacilor* (Turci fără căpătăi) ce se revêrsa necontentit din sarhaturî...

— DANGALAK, rustre, lourdaud.

darai n. un fel de taftă.

TARIF 1761: *darai* turcescă cotul 5 bani, *darai* leșescă de 14 coși 1 leu.

— DARAYI, espèce de taffetas; pol. daraj, id.

darat n. ceremonial.

DRĂGH. I, 103: nu după multă vreme s'a modificat *daratul* acesta al Domniei; II, 59: înjghebând tot *daratul* Curții după obiceiul celor vechi.

— DARAT (pers.), pômpe, magnificence.

davâ f. proces, judecată.

AMIB. 173: tôte gâlcevele și *davalele* Tătarilor, cu câte se acolisiaă ei de Moldovenî...; 176: toți Mîrzacii și Tătarii, cu mic cu mare, părăsindu-se de tătă *davaua* și pricea ce au cu Moldovenî. DION. 181: au făcut Dómna lui Mavrogheni *dava* la Impêratul... DUM. 112: s'aibă întărire nestrămutată hotărîrea Domnului fără de a se mai face apelație la *davalele* creștinilor i ale turcilor. Doc. IV, 240 (d. 1793): pentru *davaua* d-sale ce au făcut asupra cămărașului... COND. 1802, p. 309: pentru acest fel de mincinoase *davale* și pîrî...

— DA'VA (ar.), réclamation, procès, querelle; alb. bulg. serb. *dava*, ngr. *νταβζ*, différend.

davagilic n. învinuire, pîră.

ZIL. Rev. III, 88: după *davagilicul* ce au făcut elciul rosesce la Pörtă.

— DA'VAĞYLYK, action de plaider, état de plaideur.

davagiü m. (și **dovagiü**) acusator.

Doc. III, 367 (d. 1790): după arătarea d-v. n'au pe nimeni *dovagiü*; II, 214 (d. 1792): *davagiü* s'au arătat atunci față de Divan. ГИЕРОС. 327: unii din Domni craü obiceiuiți, până nu craü amîndoué părțile *dovagiü*, ce se pîraü, față, se da poruncă pe unul singur la Divan să nu-l scöță.

— DA'VAĞY, plaignant, demandeur en justice; bulg. serb. *davağliä*, ngr. *νταβτζήζ*.

davêt n. poftire, invitațiune oficială.

VAC. 277: Vizirul merse la Sultan Mustafa III... și-i făcu *davel* de ghiuluș. Cron. III, 448: Sâmbăta le-au făcut *davelul*, ca să mergă. Душон. II, 192: cum au dat ocârmuirea, au și venit *davelul* Domniei prin o carte vizirială.

— DA'VET (ar.), invitation; ngr. *νταβέτι*.

davet-namê f. scrisore de invitațiune.

VAC. 259: vezirul și rigialii trimiseră *davetnamê* la Baiazid, chemându-l să vie să moștenescă tahtul tătâne-său.

— DA'VET NAME, bilet d'invitation.

davegiü m. poftitor.

FOR. II, 239: Sultanul a trimis îndată *davegiü* [în text greșit: *dalegiü*], ca să invite pe Vizir să intre cu armata sa în oraș; III, 243: Vizirul trimite Domnului un *davegiü* cu o barcă domnescă...

— DA'VETĖY, celui qui invite, personne chargée d'inviter.

deli-aga m. titlu identic cu «deli-bașa» (V. Partea I).

MUSTE, 50: repedînd aice pre un *deli-aga* cu ferman, au luat pre Lupul Vornicul și pre Antohi Hatmanul în obeđe și i-au închis la Varna.

— DELILER AGA, chef de 50 militaires appelés *deli* faisant partie de la maison du grand-Vézir (d'Ohsson VII, 173).

deli-beiü m. archi-nebun, porecla lui Alex. Mavrocordat, Domnul Moldovei (1782).

DRAIGH. II, 47 : Alex. Mavrocordat fiind dragoman mare, îi dicea Turcii *deli-beiü*, pentru că era furios și neastimperat.

— DELI BEY, principe fou ; tot așa numiaü Turcii pe Ștefan Bathory «deli kyral», roi fou.

deli-boier m. boier nebun (porecla lui Potocki).

DUM. 16 : Potojke pe care îl poreclia Turcii *deli-boier* și nu greșa.

deli-ciauş m. rang militar inferior lui deli-başa.

DON. 210 : cartea aü trimis-o pe un *deli-ciauş* rumän îndräzneş.

Acest grad militar lipseşte în dicţionare.

Demircapi m. (și Dimircapi) numele turcesc al Porţilor-de-fier numite și «Gherdapuri».

COND. 1693, p. 215 : cărăuşii de la carüle care slujesc la *Dimircapi* ; 312 : să facem care la *Dimircapi*, ca să descarcie burazanele, până vor trece vasele la *Dimircapi*. CANT. Mold. 23 : ad montes *Demirkapu*, ferream portam, descendit. GREC. 226 : pre Petru, căpitan de dorobanți Odobênul, de olac l'aü trimis înainte la *Dimircapi*, ca să drögä drumul.

— DEMIR KAPY, porte de fer, passage étroit dans les montagnes ; bulg. serb. demir-kapiia «Pörta de fier».

derviş m. călugär-cerşetor la Turci : ei erau împărțiți în patru tagme deosebite (Cant. Ist. ot. 51).

a. la cronicari și istorici :

VAC. 252 : după acest Hagi-Bectaş și orînduiala *dervişilor* bectaşii ia numirea ei, patru fiind orînduielele *dervişilor* : bectaşii, mevlevii, cadrii și sciah. CRON. III, 446 : Sakir-beiü, carele era din tagma *dervişilor*, s'aü rînduit meimendar Domnului de la Moldova. BİTC. 25) : Mahomet se porni în cale (1596) cu totä östea, ducënd cu dînsul *dervişi*, femei, eunuci, căini de vinätöre. .

b. în literatura modernä :

SEV. POV. 6½ : bucuria *dervişului* nu-i pröstä. GA. Ar. 325 : Se povestesc cum că odatä Un *derviş* pustnic, om cuvios, S'amorezasc...

c. în cäntecele bucovinene, ca nume propriü (derviş din ogiacul ienicerilor), sub forma «*dirvicü*».

MARIAN, 79 : Veste lui *Dirvicü* îi da ; 81 : Saü fuga și vin'aici, Cä m'agiunge cel *Dirvicü*.

— DERVIŞ (pers.), pauvre, religieux musulman ; alb. bulg. serb. derviş, ngr. $\nu\epsilon\pi\beta\acute{\iota}\sigma\eta\varsigma$. De aceiaşi originä : fr. derviche.

derviş-aga m. mäi-marele peste dervişii aläturafi corpului de ieniceri.

DION. 171 : ducea arnäuții pe cei ce aveaü ceva bani la nazir și la *derviş-aga* cari erau caiacani [sub Mavroghene] și-i puneau la grosul vartci... 176 : Domnul Mavroghene rînduit-aü la Craiova pe un turnagiü și pe un *derviş-aga* să fie la scaun, să judece pricinile țării.

Acest titlu lipseşte în dicţionare.

Devlèt n. (și Dovlet) 1. alt nume dat Împărăției otomane (scurtat d. Bab-i Devlet «Pörta fericirii»).

AX. 142 : de nu va putea să-i scötä pe tofi öštenii din țară, este mare ruşine *Devletului*, adecä Împărăției. KOS. 228 : pe acöstä vreme fiind Constantin-Vodä Mavrocordat în Țarigrad mazil și veldënd că se schimbä tot *Devletul*, aü gäsit și el vreme, ca să îmble după Domnia țării-Rumänesci, däuind și giuruind în töte părțile. VAC. 267 : să plätescä imperatorul 1000 pungi de bani pe

an la *Dovlet*, tribut pentru Ungaria de sus. Rev. II, 328 : Capigi-başa Osman, De la *Dovlet* cu firman. BELD. 359 : *Devletul* cel blând din fire, darnic și îndurător ; 409 : Cu a *Devletului* dușmani n'au mai vrut a fi unit. Au. 176 (d. 1821) : cei ce au supunere către împăratescul nostru *Devlet*...

2. (ironic) guvern, stăpânire.

ORĂȘ. II, 157 : S'a schimbat refetu, S'a schimbat *Devletu*.

— DEVLET (ar. fortune, prospérité), empire, gouvernement ; serb. devlet (dovlet) «Curte împăratescă», ngr. νεβλέτι (γροβλέτι), gouvernement.

devlet-tatar m. curier împăratesc (V. tătar).

VĂC. 299 : porunci să se facă două fermanuri și să meargă *devlet-tatar* ca să-i aducă. BELD. 431 : Un *devlet-tatar* sosese, din Țarigrad trimis. CROŢ. III, 446 : Lună 3 Iulie s'au pornit *devlet-tatar* cu cărți către Caimacan.

dibă f. stofă scumpă de mătase țesută cu aur.

COND. 1693, p. 75 : un postav șaiu i o *diba* ce s'au dat mumei Hanului. IST. 1715, p. 15 : după dînșii venia oile înțolite tot cu țoluri cusute cu sirmă, cu *dibale*, cu crasir (cit. : serasir) ; 135 : fiind buzduganul în *dibale* învêlit.

Var. (grecizată) : **dibaz**

TARIF 1792 : *dibaz* de Agem cotul 17 bani.

— DIBA (pers.), étoffe de soie, brocard ; serb. diba, pol. dyba, ngr. ντιμπάς.

dip n. bordul unei blane.

IONESCU, Mehed. 700 : perechi de misade și *dipurile* 6 galbeni.

— DIB, fond, base, pointe d'un fourreau ; bulg. dip.

direcci-başa m. dregător numit de Pörtă care supraveghea tăierea cheresteliî în munții Moldovei și dispunea apoi ridicarea ei la Constantinopole (V. Partea I : cherestea).

— DIREKÇI BAŞY, id. (d. direk «poutre, colonne»). Vorba lipsesce în dicționare.

direcliu m. real saü taler spaniol.

FIL. 93 : *diricliul* lei 12 parale 20.

— DIREKLI, colonnade, piastre forte d'Espagne (litt. garni de colonnes, d. direk «colonne») ; serb. direkliia «taler spaniol». Vorba lipsesce în dicționare.

divan-chiatip m. I. (la Turci) scriitor al Divanului însărcinat cu citirea jalbelor : fie-care Paşa avea câte un divan-chiatip (Cant. Ist. ot. 259).

VĂC. 292 : Vizir într'aceea vreme era Halii Hamid-paşa, om forte pro-copsit, ce slujise și multă vreme la calemul Divanului împăratesc și de la care *divan-chiatib* încă aflându-se și chiatib al țării noastre lângă capichehaiele...

II. (la Români) sub-secretarul saü grămăticul lui divan-efendi, ture ca și dînsul. V. chiatip.

UR. III, 133 (d. 1792) : *divan-chiatipul* Voevodului și alți musulmani vor mijloci spre împăcare. FOR. III, 312 : *divan-chiatipul* are 150 lei lăfă pe an.

— DIVAN KIATIBI, écrivain du Divan.

divan-ciauş m. ciaux de Divan.

VĂC. 255 (V. cabaniță) ; 284 : orînduindu-mi-se un *divan-ciauş* cu ferman împăratesc. FOR. III, 249 : trei *divan-ciauşlarî*...

— DIVAN ÇAUŞY, huissier du Divan.

divan-efendi m. 1. secretarul Sultanului, al Hanului saü al Vizirului.

COND. 1693, p. 21 : Două atlaze care au trimis haznadar-başıi i lui

— **DELILER AGA**, chef de 50 militaires appelés *deli* faisant partie de la maison du grand-Vézir (d'Ohsson VII, 173).

deli-beiü m. archi-nebun, porecla lui Alex. Mavrocordat, Domnul Moldovei (1782).

DRAGH. II, 47: Alex. Mavrocordat fiind dragoman mare, îi dicea Turcii *deli-beiü*, pentru că era furios și neastîmpărat.

— **DELI BEY**, prince fou; tot așa numiaü Turcii pe Ștefan Bathory «*deli kyral*», roi fou.

deli-boier m. boier nebun (porecla lui Potocki).

DUM. 16: Potoșke pe care îl poreclia Turcii *deli-boier* și nu greșea.

deli-cliaș m. rang militar inferior lui *deli-hașa*.

D.ON. 210: cartea aü trimis-o pe un *deli-cliaș* rumän în drăzneț.

Acest grad militar lipsesce în dicționare.

Demircapi m. (și **Dimircapi**) numele turcesc al Porților-de-fier numite și «*Gherdapuri*».

COND. 1693, p. 215: căraușii de la carüle care slujesc la *Dimircapi*; 312: să facem care la *Dimircapi*, ca să descaree burazanele, până vor trece vasele la *Dimircapi*. **CANT. Mold. 23**: ad montes *Demirkapu*, ferream portam, descendit. **GREC. 226**: pre Petru, căpitan de dorobanți Odobénul, de olac l'aü trimis înainte la *Dimircapi*, ca să drögă drumul.

— **DEMIR KAPY**, porte de fer, passage étroit dans les montagnes; bulg. serb. demir-kapiia «*Pörta de fier*».

derviș m. călugăr-čerșetor la Turci: ei erau împărțiți în patru tagme deosebite (Cant. Ist. ot. 51).

a. la cronicari și istorici:

VAC. 252: după acest Hağı-Bectas și orînduiala *dervișilor* bectasii ia numirea ei, patru fiind orînduielele *dervișilor*: bectasii, mevlevii, cadrii și seiah. **C.ON. III, 446**: Sakir-beiü, carele era din tagma *dervișilor*, s'aü rînduit meimendar Domnului de la Moldova. **B. (c. 25)**: Mahomet se porni în cale (1596) cu totă östea, ducënd cu dînsul *derviși*, femei, eunuci, căini de vinătöre. .

b. în literatura modernă:

SEV. Pov. 61: bucuria *dervișului* nu-i pröstä. **G. A. 325**: Se povestesc cum că odată Un *derviș* pustnic, om cuvios, S'amorezasc...

c. în cîntecele bucovinene, ca nume propriü (derviș din ogiacul ienicerilor), sub forma «*dirviciü*».

MARIAN, 79: Veste lui *Dirviciü* îi da; 81: Saü fuga și vin'aici, Că m'a-giunge cel *Dirviciü*.

— **DERVIȘ** (pers.), pauvre, religieux musulman; alb. bulg. serb. derviș, ngr. *νερβίσης*. De aceeași origină: fr. derviche.

derviș-aga m. mai-marele peste dervișii alăturați cor-pului de ieniceri.

DION. 171: ducea arnäuții pe cei ce aveaü ceva bani la nazir și la *derviș-aga* cari erau căimacani [sub Mavroghene] și-i puneau la grosul vartei... **176**: Domnul Mavroghene rînduit-aü la Craiova pe un turnagiü și pe un *derviș-aga* să fie la scaun, să judece pricinile țării.

Acest titlu lipsesce în dicționare.

Devlèt n. (și **Dovlet**) 1. alt nume dat Împărăției otomane (scurtat d. Bab-i Devlet «*Pörta fericirii*»).

AX. 142: de nu va putea să-i scötä pe toți oștenii din țară, este mare rușine *Devletului*, adecä Împărăției. **KOO. 228**: pe acéstă vreme fiind Constantin-Vodä Mavrocordat în Țarigrad mazil și vedënd că se schimbä tot *Devletul*, aü găsit și el vreme, ca să îmbie după Domnia țării-Rumänesci, dărînd și giuruind în tôte părțile. **VAC. 267**: să plätescä imperatorul 1000 pungi de bani pe

an la *Dovlet*, tribut pentru Ungaria de sus. REV. II, 328 : Capigi-başa Osman, De la *Dovlet* cu firman. BELD. 359 : *Devletul* cel blând din fire, darnic și îndurător ; 409 : Cu a *Devletului* dușmani n'au mai vrut a fi unit. Au. 176 (d. 1821) : cei ce au supunere către împăratul nostru *Devlet*...

2. (ironic) guvern, stăpânire.

ORLȘ. II, 157 : S'a schimbat refetu, S'a schimbat *Devletu*.

— DEVLET (ar. fortune, prospérité), empire, gouvernement ; serb. devlet (dovlet) «Curte împărătească», ngr. *υπεβλέτι* (*υποβλέτι*), gouvernement.

devlet-tatar m. curier împărătesc (V. tătar).

VĂC. 299 : porunci să se facă două fermanuri și să meargă *devlet-tatar* ca să-i aducă. BELD. 431 : Un *devlet-tatar* sosesc, din Țarigrad trimis. CUON. III, 446 : Lună 3 Iulie s'au pornit *devlet-tatar* cu cărți către Caimacan.

dibâ f. stofă scumpă de mătase țesută cu aur.

COND. 1693, p. 75 : un postav șaiu i o *diba* ce s'au dat mumei Hanului. IST. 1715, p. 15 : după dînșii venia oile înțolite tot cu țoluri cusute cu sirmă, cu *dibale*, cu crasir (cit. : serasir) ; 135 : fiind buzduganul în *dibale* învilit.

Var. (grecizată) : **dibaz**

TARIF 1792 : *dibaz* de Agem cotul 17 bani.

— DIBA (pers.), étoffe de soie, brocard ; serb. diba, pol. dyba, ngr. *νιμπάς*.

dip n. bordul unei blane.

IONESCU, Mehed. 700 : perechi de misade și *dipurile* 6 galbeni.

— DIB, fond, base, pointe d'un fourreau ; bulg. dip.

direcci-başa m. dregător numit de Pörtă care supraveghea tăierea cherestelii în munții Moldovei și dispunea apoi ridicarea ei la Constantinopole (V. Partea I : cherestea).

— DIREKÇI BAŞY, id. (d. direk «poutre, colonne»). Vorba lipsesc în dicționare.

direcliū m. real sau taler spaniol.

FIL. 93 : *dirictiul* lei 12 parale 20.

— DIREKLI, colonnade, piastre forte d'Espagne (litt. garni de colonnes, d. direk «colonne») ; serb. direkliia «taler spaniol». Vorba lipsesc în dicționare.

divan-chiatip m. I. (la Turci) scriitor al Divanului însărcinat cu citirea jalbelor : fie-care Paşa avea câte un divan-chiatip (Cant. Ist. ot. 259).

VĂC. 292 : Vizir într'aceea vreme era Halil Hamid-paşa, om forte pro-copsit, ce slujise și multă vreme la calemul Divanului împărătesc și de la care *divan-chiatib* încă aflându-se și chiatib al țării noastre lângă capichehaiele...

II. (la Români) sub-secretarul său gramăticul lui divan-efendi, turc ca și dînsul. V. chiatip.

UR. III, 133 (d. 1792) : *divan-chiatipul* Voevodului și alți musulmani vor mijloci spre împăcare. FOR. III, 312 : *divan-chiatipul* are 150 lei lăfă pe an.

— DIVAN KIATIBI, écrivain du Divan.

divan-ciauş m. ciaux de Divan.

VĂC. 255 (V. cabaniță) ; 284 : orînduindu-mi-se un *divan-ciauş* cu فرمان împărătesc. FOR. III, 249 : trei *divan-ciauşlar*...

— DIVAN ÇAUŞY, huissier du Divan.

divan-efendi m. 1. secretarul Sultanului, al Hanului său al Vizirului.

COND. 1693, p. 21 : Două atlaze care au trimis haznadar-başıi i lui

divan-efendi al Hanului; 415 : un atlas la *divan-efendi* al Sultanului; 644 : un pânțec de vulpe de mosc ce s'au trimis lui *divan-efendi* al Serascherului. Por. 161 : i-au eșit înaintea Hanului fiul Serascherului și cu *divan-efendi*.

2. secretar turc în serviciul Divanului (grămăticul personal al Domnului fiind grec), care citia firmanele venite din Țarigrad și redacta raporturile ce se trimiteau Porții; tot el aplana diferendele dintre Turci și pămîntenii și la cause importante era asistat de un cadîu venit într'adins din cetățile turcesci de pe lângă Dunăre (Sulzer III, 170 ; Raicevich, 85 ; Wolf, 106 ; Fot. III, 314).

GHEORG. 301: Domnul stă în picioare drept domnescul seŭ scaun și din sînul seŭ scote hatîșeriful cel împărătesc și desfăcîndu-l și puindu-l la fruntea sa, îl dă în mîna lui *divan-efendi* și *divan-efendi* asemea sărutîndu-l, începe a-l ceti în veliglas. Kog. 239 : întrînd la Iași în curtea domnescă, au cetit fermanul, îmbrăcînd pe *divan-efendi* cu căftan. COND. 1802, p. 309 : la hotărîrea pricinilor ce se va întîmpla între turci și între raiele, să fie în mijloc și cel după vremi *divan-efendisi* al Domnului. For. III, 312 : *divan-efendisi* are 1000 lei lăfă pe an.

— DIVAN EFENDISI, secrétaire du Conseil (Bianchi).

divan-saraiŭ m. palatul consiliului de Stat.

DION. 188 : s'au gătit Pazvandu cu halaiŭ mare și cu multe agale, de au mers la *divan-saraiŭ*.

— DIVAN SARAYI, palais du Conseil.

divan-tacâm n. tacâm împărătesc.

Vlc. 255 : cal cu *divan-tacâm*... (V. cabaniță).

— DIVAN TAKYM, harnais de Divan.

divictar m. (și *devictar*) boierinaș care îngrijia de pene de scris și avea totdeauna la îndemîna călimara lui Vodă (Sulzer III, 168 ; Fot. III, 309).

GHEORG. 302 : *devictarul*, care mai 'nainte vreme acastă boierie n'au fost făcîndu-se de la Grigorie-Vodă... COND. 1776, p. 22 : 15 bani noi să ia scriitorul logofetei și 3 bani noi *divictariul*; 27 : venitul *divictariului* : 1 leu de hrisovul iscălit de Gospod..., 60 bani de anaforale..., 3 bani carte de jalobă..., 3 bani de tot pecetluitul ce se dau la bresle. Doc. II, 250 (d. 1792) : cumpărătorii vămilor au să dea taleri 300 ai *divictarului*. For. III, 309 : *divictarul* capetă peste 2000 lei pe an și 40 lei lăfă pe lună. GRICA, 10 : întorcîndu-se către mine, Vodă 'mi lise : te fac *divictar*.

— DIVIDAR (AGA), officier de la maison du grand-Vizir qui a soin de tenir prêt tout ce qui est nécessaire pour écrire (d'Ohsson VII, 179) d. divit «encrier, écritoire»; cf. Boué III, 233 : quelques Pachas y joignent encore un secrétaire intime ou *devictar* (vorba lipsesc în dicționare).

dizdâr m. comandant de cetate.

COND. 1693, p. 327 : nisce zaharêle să dea beului, cadîului, *dizdariului* de la Cladova. Isr. 1715, p. 42 : cetățuie unde șede *dizdar* de păzesc bagazul. CANT. Mold. 22 : urbi [Cartal] conservandae saltem *dizdar* h. e. commendans, constitutus est. Dum. 33 : trecînd Dunărea noptea, amăgiră pe *dizdarul* și deschidînd porțile cetății, omorîră câji turci se afla într'însa.

— DIZDAR, commandant d'un château (d. diz «château, forteresse» și dar «qui garde»); serb. dizdar.

dombâz n. pod de luntre încheiate.

Vlc. 302 : podul Argeșului și al Ialomiței n'au fost trebuință să le fac, căci se afla, și multe poduri și în *dombazuri*.

Var. : **tumbaz**

Doc. II, 527 (d. 1790) : se mai cer 4 *tumbazuri*, ca să coprină apa din

mal până în mal; II, 78 (d. 1729): ispravnicii aŭ eșit în județ în plășile de la vale pentru *tumbazuri*.

— **DOMBAZ** (**TOMBAZ**), ponton (barque); serb. *tumbas*, pol. rus. *dubasă* «luntre» (de unde și forma paralelă rom. *dubas*).
domuz m. porc (ca înjurătură).

DOM. 60: ar fi suduit pe Musulmani de lege și i-ar fi făcut *domuzi*. **Diox.** 187: luați-l și-l aruncați în închisore, că nu este vrednic *domuzul* acesta de masa mea.

— **DOMUZ**, cochon; serb. *domuz*, ung. *domasz* (§ 44).

donluc n. (și **dunluc**) bucată de stofă.

COND. 1693, p. 201: o sută *dunlucuri* de tabin și trei bucăți întregi de felendriș; 164: două-șeci *dunlucuri* de postav șaiu și 10 atlaze și 4 hataiele care aŭ poftit Hanul. **UR.** XI, 334 (d. 1805): toate straițele mele, asemenea și giaruri sau *donlucuri* acele mai bune, să se vîndă.

— **DONLYK**, drap pour un habit (d. don «vêtement»).

dulghet n. un fel de stofă: tibet.

Doc. II, 406 (d. 1790): șese coși *dulghet* roșu.

— **DUBET**, étoffe du Thibet Ham. (cu epentesa unui *l*).

dumengiū m. cărmaciū de corabie.

COND. 1693, p. 406: la topcii i *dumengiū* lăfa lor de 3 luni.

— **DŪMENĀY**, pilote (d. *dūmen*, «gouvernail»); serb. *dumengiūa*. Despre terminologia nautică (§ 95).

dumiā f. dare extraordinară (ce n'am putut-o precisa).

UR. VI, 435 (d. 1774): alte încărcări și cheltuieli... care se da mai înainte de vremea oștirii, cu nume de havaeturī, cu *dumiale*, obdueturī și *giaizele*, acele ce s'aŭ poprit și ridicat.

— cf. **DŪNYALYK**, moyens de vivre, richesse (d. ar. *dūnya* «monde»). Vorba românească figurează în acest pasaj unic.

dunanmā f. 1. iluminatiunea unui oraș cu ocaziunea unui eveniment important, mai ales la repurtarea unei victorii sau la cucerirea unei cetăți (**Cant. Ist. ot.** 655).

N. Cost. 466: Sultanul Selim luă veste de bucurie pentru două cetăți în Africa... dacă făcu *dunanma* de bucurie, mai trăind două săptămâni, aŭ murit. **Ax.** 167: i-aŭ venit veste împărăției, cum că aŭ dobindit și supus Vezirul tot Peloponisul, adecă Morcia, și acolo făcând *dunanma*, s'aŭ întors înapoi la Odriū.

2. flotă, escadră.

AMIR. 156: la Măcin i-aŭ scos înainte nazirul din Brăila *dunanma*, de aŭ venit Grigorie-Vodă pe apă. **Ist.** 1715, p. 17: s'aŭ făcut alaiul *dunanmalii* pe boazul mării, adecă al armadiei; 52: mergând el cu *dunanmaua* adecă cu armada la ostrovul Tino.

Var.: **dulalma** și **dunalma**

COND. 1693, p. 180: chehaiua Căpitan-Pașii de Dunăre când aŭ venit aci cu fermanuri pentru pregătirea *dunalmalii*. **Musre.** 70: aŭ venit cu această veste de izbîndă un agă a Vezirului cu ferman, ca să se veselcă Domnia, să facă *dulalma*. **Conv.** IX, 328 (d. 1769): La Galați n'aŭ ce se duce, Borozan și *dulalmale*, Li s'a închis acea cale.

— **DONANMA** (action d'équiper), flotte, escadre; décoration d'une ville et réjouissances publiques (p. ex. à l'occasion d'une victoire); bulg. *donanma*, ngr. *ντοναυμας*, flotte.

dușis n. întimplare (mai ales rea), desastru.

N. Cost. 68: pe mulți aŭ omorît și aŭ prins și vii și multă dobindă aŭ luat de la dinșii cari nu vor hi bunī cât vor trăi dintr'acl *dușis* ce li s'aŭ timplat Sveților atunce.

— **DŪȘŪȘ**, rencontre fortuite, coincidence, hasard Barb.

duvã f. (și **dova**) rugăciune (vorbind de Turci).

Isr. 1715, p. 11: aũ făcut și *duvaua* după obiceiũ și aũ scos și tuiurile; 13: așa începe Muftiul a ceti *duvaua* după obiceiũ; 22: facẽndu-ĩ acolo *duvaua* de cale bunã (V. Alah). Нек. 200: deschidẽnd porțile, aũ intrat Turciĩ și aũ făcut *dova* în limba lor și veselie mare de izbîndã cã aũ luat cetate ca aceea vestitã, Camenița; 324: Turciĩ atunce sara aũ făcut *dova* după cum li-ĩ obiceiul de strigã cu toțiĩ tare când fac *dova*, adecã se rógã lui Dumneđeũ. АМЪ. 157: l'aũ îmbrãcat cu caftan și aũ strigat ciaușiĩ *dova*. ГНЕОРГ. 305: orație care pe limba turcescã se numesce *dova*.

— **DUVA** (ar. du'a), priere, bẽnediction, salutation; serb. *dova*, alb. *duva*.

E

Ecmecci-bașa m. mãi-marele peste cuptóarele domnesci (titlu ce lipsesce în izvóarele istorice).

ПАРАЗ. 128: tineriĩ de negustóri erau puși sub ordinul ispravnicilor de Curte și al lui *ecmecci-bașa*.

— **ЕКМЕКЧИ БАШЫ**, chef de la paneterie de la Cour (*ekmekçi «boulanger»* d. *ekmek «pain»*); bulg. *ekmeckçi-bași*, serb. *iekmešçiiia «brutar»*.

ecpaia f. 1. suitã domnescã, slugile Curții.

Ur. I, 39 (d. 1814): *ecpaiaua* Curții domnesci și boieriĩ capichehaielele a Țarigradului. ДАЃЕН. I, 90: *ecpaiaua* saũ personalul cãmãrii gospod și icio-lanũ; II, 33: îmbrãcãnd caftanul de Domnie Constantin Voevod în Țarigrad, s'aũ pornit cu *ecpaiaua* obiceiuitã și aũ venit la Iași. Фу. 222: în acea serã era sã vie și Domnitorul împreunã cu totã *ecpaiaua* sa; 315: dupã dinșiĩ venia brėsla marelui Portar cu totã *ecpaiaua* sa.

Var.: **ecpaic**, **ehpaia**, **etciaia**, **etpaia** și **etpaiũ**

НУЃИР. (1818): Și aĩ Curții mari și mici, Ciohodari și *ecpaicĩ*. СЪОН. III, 466: spre economia cheltuielilor sale și a ostenețiilor *ehpateliĩ*. АН. 112 (d. 1821): spre a-și putea economisi cheltuielile sale și ale ómenilor *etpaeliĩ* sale. ДОН. 16: l'aũ ridicat în poprãla pe Grigorie Calimahul cu *etpaiul* Mãriei Sale; 27: Vizirul începu a se cam trage cu *etpaiul* sãu. ФОР. III, 226 (d. 1802): pagubã locuitorilor Țãrii rumãnesci din partea vizirilor, a mirimiranilor și a *etcatelelor* lor.

2. corp constituit de anumite persoane.

АТ. Т. 1234: sã intre în *ecpaiaua* senatoriileului ...; 1250: cine nu vriesce ca sã facã parte din *ecpaiaua* Statului, dovedesce cã-ĩ împotriva ocãrmuirii.

3. (ironic) cõtã, clicã.

ОАЃС. II, 18: *ecpaiaua* totã de boieri-clocoi. ІН. III, 30: trecu și Regulamentul cu intrãgã *ecpaiaua*.

— **ЕТБА'** (ar. pl. d. tabi), suite, domestiques, clients; serb. *edba*. Forma primitivã este *etpã* saũ *ecpã* (cf. *aclaz*), iar *ecpaia* e o amplificare ulterioarã dedusã din plural.

Ediculã f. închisórea celor Șapte-turnuri în Constantinopole, pe marea de Marmara, unde se închideau ambasadórii europeni (ĩdatã ce se isca rãzboiũ între Sultan și vr'o putere creștinã) și unde se aruncaũ Domniĩ cãduți în disgratie.

М. СОР. 285: aũ luat ieniceriĩ pre Sultan Osman și l'aũ pus pe un cal prost și-l duceau ĩdatã la *Edeule*; 367: era ĩncã Vasilie-Vodã viu, ĩnchis la *Edicula*. N. СОР. 69: l'aũ dus pe Mihaiũ-Vodã la Țarigrad și l'aũ pus la ĩnchisóre la *Edeule* cu totã casa lui. Нек. 344: acel Vizir ĩdatã aũ și ĩnchis pre solii moschicesci în *Edeule*. МУСТЕ, 31: acei ce ĩncap la Turci de-ĩ ĩnchid la

Edicula, nu mai aŭ nădejde de viață. Pop. 28: Vineri de dimineață l'aŭ ridicat pre Constantin-Vodă cu totă casa lui și cu toți ginerii lui, de i-aŭ dus la Țarigrad și i-aŭ închis la *Edicula*.

Var. (aferesată): **Decula**

Conv. XI, 328 (d. 1730): Și 'n Țarigrad că l'aŭ adus, In *Decula* l'aŭ închis... Ibr. IX, 328 (1769): Tote Turcii le-aŭ cărat și 'n *Decula* le-aŭ băgat.

— **YEDI KULLE**, les sept tours près de Constantinople, destinées à servir de prison d'État; bulg. edikula (iedikule), serb. pol. jedikula, ngr. οἱ ἑπτὰ γουλάδες, le Château de sept tours.

Edirne f. (**E[n]derne**, **Idirne** și **Indernea**) numele turcesc al orașului Adrianopole, numit în cronice și în poesia populară «Odriŭ» sau «Udriŭ».

a. mai ales în tarife vamale:

UR. IV, 131 (d. 1792): halva de *Ederne*... Doc. IV, 349 (d. 1793): halva de *Enderne*... AL. T. 81: Cu anteriu de citarea și cu fes de *Indernea*. FIL. 153: chilimuri vârgate de *Idirne*; 158: halvale de *Idirne*.

b. (și **Idirna**) în cântecele din Oltenia:

ȚAPU, 97: Caicelu că'l pornia, Prin *Idirna* că mi-și da, La Țarigrad ajungea.

— **EDIRNE**, Andrinople.

efendi m. 1. titlul persoanelor civile (preoți, învățați, magistrați), în opozițiune cu «bey» sau «agă»; care se dă mai ales militarilor.

CRON. III, 443 (d. 1822): aŭ intrat într'un caic Vornicul Gheorghe Cuza și Agă Grecenul și aŭ mers de s'aŭ preumblat, având împreună și pre un *efendi* de pază. AL. T. 745: bunătatea d-tale, *efendi*...

Var. (grecizată): **afendi**

KOG. (278: Ei, *afendi*, ar fi bine să mai ieși omenii cu tine; 279: Aman! *afendi*, aŭ strigat, Fie-ți milă, nu mă pierde!

2. Domnule, în locuțiunea **afendi-mu**, titulatură usitată în opoca fanariotă (cf. *heimu*).

FIL. 260: Ce te aduce, arhon Postelnice? O mare nenorocire, *afendimu*.

— **EFENDI**, titre donné au civil... désignant spécialement les gens de lettres, les magistrats Barb. (d. gr. σὺδέντης, care lucrează din propria autoritate); bulg. serb. *efendiia* «învățat turc», mcr. *afendu* «preot și tată», ngr. ἀφέντης, Domn, tată.

eftă f. denunțare, piră.

KOG. 282: aducere a o sémă din boierii ca să dea sémă de *eftalele* ce aŭ scris. UR. III, 177 (d. 1804): cuteza să împrăstie pe drumuri și să lipescă pe alocuri *eftale* cuprindătoare de defăimări și hule.

— **IFTA** (ar.), réponse juridique (synon. *fetva*). V. *iftira*.

elchegiŭ m. cel ce întinde pânzele corăbiei.

Doc. IV, 98 (d. 1793): la tôte șcicele și holozanele județelor țării să se orînduiască câte un vetrar sau *elchegiŭ*.

— **YELKENÇY**, le maître voilier; ngr. ἑλεκεντζής. V. *elcoyan*.

elciŭ m. ambasador creștin pe lângă Pörtă.

KOG. 247: noi Domni pământului acestui dintru început am avut cu toți *elcii* Franței dragoste și prieteșug. DION. 198: să chieame pe *elciul* musullesc, să-I cuvînteze despre partea împăratului. DOM. 67: *elcii* intrau de odată amîndoi pe ușile Divanului. ZIL. 83: prin *elciul* franțozesc de la Țarigrad vină domnia Țării rumânesce. FIL. 225: cocóna aceea cere șede în lojă de lângă *elciul* Prusiei.

— **ELCI**, envoyé, ambassadeur; cum. *elci* «nuncius»; bulg. serb. *elciia*, alb. *elci*, ngr. ἑλιτζής.

emiclic n. mâncare, tain.

Kog. 252 : și-au luat lăfa și *emiclicul*. Doc. IV, 515 (d. 1795) : *emiclicul* a 19 leventi cu 4 zapci.

Var. : **emeclc** și **imicltc**

COND. 1776, p. 78 : 12 ciohodari lăfă și *emeclc* câte 6 lei unul. Crox. III, 449 : purcegând de la Ulmăi au venit la satul Bolovanul, unde au făcut *emeclc*. Doc. IV, 519 (d. 1794) : lăfă și *imicltc*. Fil. 164 : *imiclicul* ômenilor ; 232 : a rămas sêrac lipit, n'are cu ce să plătescă *imiclicul* slugilor.

— YEMEKLYK, propre à faire des mets (d. yemek «nourriture, repas»); serb. ĩemekĭluk.

emmăla f. dare în natură și în bani pentru căratul lemnelor și repararea forterețelor turcesci. Acest impozit e menționat în nota din 1802 a consulului din Iași către Al. Șuțu (Hurmuzachi, Supl. I, vol. II, p. 245).

— HAMIL (ar.), porter. V. Partea I : hamal.

emri-inam n. (și *embru inam*) ordin de liber percurs.

Doc. I, 105 (d. 1779) : cum că scrie menzil *embru-inam*.

— EMR (ar.), ordre, ordonnance. V. inam.

emriname f. ordinul unui superior.

Vlc. 298 : mi-au venit o *emriname* a pré-înaltului Vezir Hasan-Pașa... care mehup se află cu multă cinste supt păstrare în arhivele cascî mele.

— EMR NAME, ordre d'un supérieur ; serb. emernama.

Enghiur n. Angora, oraș în Anatolia.

TARIF 1792 : soful și șalul de *Enghiur* topul 108 bani.

— ENGÜR, Angora.

enghiurșal n. (și *ienghiurșel*) postav de Angora din care se făceau ciacșiri.

REV. II, 334 (f. de z. 1821) : două perechi ciacșiri *ienghiurșel*. PAPAȘ. 20 : ciacșiri roși de lahur sau *enghiurșali*.

— ENGUR ȘALYSY, camelot d'Angora.

F

Făgăr f. dosul unei blane.

Doc. III, 613 (d. 1787) : biniș cu blană norcă și cu *făgarele* lui.

— FEKAR (ar.), vertèbres du dos.

farmuță f. ordin, sinonim cu «ferman».

COND. 1693, p. 287 : un agă al Vizirului ce au mers de au scos *farmuțaua* de la Tătari. Ax. 130 : furau bucate din Bugiac, cai, iepe și se făceau *farmuțale* totdeauna și slimuri cu Tătari.

— FERMUDE (pers.), édit, ordre. Vorba e tătărăscă.

Fenèr n. (și *fenar*) numele unui cartier în Constantinopole, pe Cornul de aur, locuit de aristocrația grăcă, din care Turcii recrutau în secolul trecut pe dragomanii și pe Domnii Țărilor române.

Vlc. 293 : Nicolae Mavroghene nu era un om crescut la *Fenar*, ca să scie orînduilele *Fenarului* încăi sau ale prea înaltei Porți. N. Cosr. 45 : mănăstirea Mavromol este de asupra *Fenarului*, de unde se lățesc marea Negră, aprôpe de Țarigrad. MOSŢE, 41 : cu mulțime de Greci au venit Nicolae Mavrocordat, cât rămăsese *Fenariul* pustiū în Țarigrad. Kog. 241 : au poruncit în de sêră și l'au scos și l'au dus la *Fenar* pe Alexandru Dracu.

— FENAR, FENER (litt. lanterne), nom d'un quartier de Constantinople habité principalement par les premières familles grecques. V. Cant. Ist. ot. 135.

Forma modernă **Fanar**, pe care rar o întâlnim la cronicari (Kog. 197 : Const. Mavrocordat cuprinsese totă boierimea *Fanarului*) e neo-grecă (Φανάρι) ca și derivatul ei **fanariot** (φαναριώτης), pentru Grec din Fanar și pentru Domniul greci în țările române de la 1716—1821, alături de forma analogică (și ironică) **fanaragiū**.

AL. T. 138 : Domniul greci cei *fanaragiū*.

ferman-inam n. ordin de a călători gratis cu cai de poștă (V. Partea I : ferman).

Doc. I, 105 (d. 1775) : când va avea *ferman-inam*, să-i se dea carte să nu plătească ugeritul. For. III, 322 : cine vine de afară cu menzîl, va primi cai de la căpitani cu plată de 10 bani pe oră de un cal ; iar de va avea *firman-inam*, va lua cai fără plată.

fermanliū a. care posedă un firman, privilegiat.

Ur. III, 141 (d. 1792) : afară de *fermanliū* neguțitori, nimeni altul să nu intre într'aceste două locuri [Moldova și Valahia] ; XXII, 308 (d. 1826) : neguțitorii *fermanliū* ce le vor cuprinde fermanurile ca să nu plătească vama.

— FERMANLY, muni d'un firman.

fesăt n. (și **vesad**) turburare, desordine.

BLD. 395 : *fesaturi* Țieca că face, s'aducă lipsă, nevoi. A. 156 (d. 1821) : a îndrăznit felurile *vesaturi*.

— FESAD (ar.), excès, désordre, révolution ; serb. fesad.

fetvâ f. (și **fetfa**) decisiune legală, sentința Muftiului indispensabilă la Turci pentru ori-ce dispozițiune de ordine morală sau politică.

Kog. 264 : au pus Impăratul de au dat *fetvale* Muftiul, ca să intre oștea în Moldova. Vac. 251 : nici cererea de dăjdi, nici războiū, nici pace, nici nimic nu se poruncese fără *felfa*, adică fără de a scrie pravila și fără de a se arăta cu cap de pravilă de către prea înțeleptul Muftiū, adică Șeic-islam, cuviința pentru care se dă porunca și se arată ; 293 : după *felfaua* legiū se propovădui războiū asupra Muscalilor. A. 176 : se dedese strașnică poruncă, după darea afară a legiuitului sfința *fetva*, la câte-va părți ale Impărăției. Des. 12 : Pôrta n'a vrut să-i mai încredințeze cu *felfa*, ce numai prin cuvînt ; 15 : fiind *felfaua* dată de războiū.

— FETVA (ar.), décision d'un moufti, décision juridique ; bulg. fetfa, serb. fetva, pol. fetwa, ngr. φερβά. V. muftiū.

fiat n. (și **fient**) preț curent, tarif, fixat anual în portul Brăilei sau Galașilor, pentru cumpărare de grâne pe sēma Impărăției : « a tăia fiatul », a fixa maximul prețului.

BLD. 413 : Un leū și doi de toț porcul *fiatul* era făcut. Ur. III, 201 (d. 1802) : prețul zahrelei... să se cumpere după *fiatul* care se tale pe toț anul la schela Galașii. CONN. 1813, p. 361 : *fiatu* la oile de mumbaia... Ur. IV, 131 (d. 1792) : *fientul* băcăliei ; 135 : *fientul* abăgerilor.

— FIAT (ar. pl. d. fiy), prix, tarif.

firariū m. litt. fugarul, supranumele lui Alex. Mavrocordat, fiind că trecuse la Ruși (Drăgh. II, 48).

— FIRARI (ar.), évadé, déserteur, transfuge (cf. Cant. Ist. ot. 173).

funduc m. galben în valōre de 22 lei în Muntenia.

Fig. 120 : numără cele 50 de pungî de bani în mahmudele, dodecari, funduci și rubiele (cf. 2a).

— FUNDUK (ALTYNY), noisette d'or, nom d'une monnaie d'or frappée sous le règne du Sultan Ahmed III dans les premières années du XVIII siècle.

funduciu m. galben de 7 lei în Moldova (Wolf, 137).

DION. 224 : galbenii turcesci s'au suit la preț, stambolu 8 lei, misiru 7 lei, funduciu 11 lei. HUSR. : Sta revărsați prin tipsii Tot stamboli și funduciu...

— FUNDUKLY, monnaie de 35 piastres ; serb. funduklija.

fursant n. (și fursalt) 1. prilej, moment favorabil.

Doc. I, 227 (d. 1783) : aū găsit fursant și împrilejire de a-și vinde zahăreua. Dum. 111 : în care vremi găsind fursant... n'au lipsit a ne face reū.

2. izbîndă, victorie.

HUSR. (1818) : Mă cutremur cînd mă gîndesc La acel fursalt turcesc, Că toți Tătarii îl scia, Ce fursalt mare avea...

— FYRSANT (ar. fursant), occasion, moment oportun, avantage, victoire.

fustan(lic) n. vestmînt de fustă largă și cu multe crețuri.

MELCHIS. Rom. II, 129 : un fustanic de agabani albă cu rinduri. POLYSE, 523 : fustanic, comaș.

— FOSTAN (pers. festan), robe de femme, jupe d'homme ; alb. bulg. fusta (fustan), serb. fuștan, ngr. φοροσάγν, fustă, șorț ; ung. fosztány ; sp. fustan, it. fustagno, fr. fûtaine «un fel de croazea» (numită astfel după orașul Fostat, de unde s'a importat această stofă).

De aceeași origină sînt vorbele **fustă** «îmbrăcăminte femeiască sub roche» și **fustanelă**, sinonim cu «fustanlic» : prima aparținînd costumului orașencelor, e o formă turcescă abreviată (ca și în bulgăresce) ; iar a doua e un neologism grec φοροσάγν, diminutiv din φοροσάγν.

REV. II, 339 (f. de z. 1817) : fustă de malteh albastru. NGR. I, 17 : fusta ei de atlas albastru. AL. Pr. 111 : arnăuți cu fustanele și cu fesuri mari. OD. I, 132 : purtînd fustanelă fillindă și strînsă la mijloc. GIUCA, 156 : un om înalt, trupeș, îmbrăcat cu fustanelă.

G

Galiön n. corabie mare de război.

a. în literatura istorică :

N. COST. 452 : nice un galiön deplin pînă în Țarigrad nu s'au întors. NRC. 267 : aū învețat Moscalii a face galiöne și ef. UR. III, 151 (d. 1792) : Galiönul ce din înaltă împăratăscă poruncă s'au făcut la Galați.

b. în cîntecele populare (și galaön) :

TEOD. 647 : Două-trei sandale, Patru galiöne. ȚAPU, 87 : Marfă mi se 'ncarcă : Nouă galaöne, Două-trei zandale.

— KALION, galiön, grand vaisseau de guerre (d. it. galeone) ; serb. kaljun, ngr. γαλιών (§ 95).

galiönii m. soldat de marină din corpul Azapilor.

VAC. 275 : Căpitan-Pașa cu galiönii săi... REV. N. I, 221 : galeonii adică marinarii de pe galiönele Sultanului.

— KALIONĢU, soldat de la marine servant sur un galion ; ngr. καλιοντζιδαις, milites classarii (Passow).

gaziu m. 1. soldat turc care luptă pentru legea sa, eroi învingător în lupta pentru religione : acest titlu se dă Sultanilor cari au luat parte la războiul sfânt său sub domnia căroră un războiu a fost întreprins împotriva necredincioşilor.

DUM. 15 : Sultanul ca să se numescă *Gazi*, pentru ca să întrcă cu biruințele pe cei de mai înainte răposați Sultanii ; 18 : Sultanul se vesti pe sineși de *Gazi*, adică biruitor ; 43 : Sultanul einsti pe Paşa, ca să se numescă *Gazi*. VĂC. 264 : Sultan Murat IV ce s'au numit și *Gazi*, care va să dică biruitor.

2. se dice de o varietate de porumbei (Baronzi, 95).

— GAZI (ar.), soldat musulman qui combat pour la défense de l'Islam, héros, guerrier, victorieux Barb. ; bulg. gazi, serb. gaziia «eroiu».

gebegiu m. cuirasier : corp de trupe însărcinat cu paza și transportul armelor și munițiilor de război.

COND. 1693, p. 73 : s'au dat *gebegiilor* ot Baba ; 83 : s'au dat la *gebegiū* de la Diū. ISR. 1715, p. 16 : Martie 1 s'au făcut alaiul *gebegi-başıū* cu *gebegiū* lūi. GRĂC. 338 : totă pedestrimca, ienicerii, *yebegū*, arbănașiū, boşnegiū...

— ĢEBEĢI, armurier (d. pers. ģebe «cuirasse, armure»).

gebegi-başa m. intendentul ierbărilor și arsenal. militare.

COND. 1693, p. 578 : capuchehaiele să cumpere o lastră și două postaje, două atlaze, să le dea *gebegi-başıū* dar. ISR. 1715, p. 16 : topci-başa, *gebegi-başa* și alții... ANON. 339 : *gebegi-başa* cu topci-başa cu tot oşténul lor...

gebeliū m. călăreț sau paj înarmat.

DUM. 15 : acel emir cu alți emiri, sau mai bine să dicem *gebelai* (cit. *gebeliū*) l'au călcat.

— ĢEBELLŪ, pages armés des grands Ham. ; serb. ģebeliia.

gephană f. arsenal, ierbărie.

N. COSR. 453 : după spahiū, mergeau tunurile și *gephanaua*. NEC. 399 : au luat și vr'o 60 de puce mari din Tighina și 400 de care moldovenesci, de au dus *gephanaua*.

Var. : **gebehane**, **gephana**, **giabhana**, **cephana** și **zaphana**

ISR. 1715, p. 54 : au purces topciū cu *gephanéua*... N. COSR. 58 : cu toate cele trebuinciose ale oştii, cu totă *gephanéua*, cu puci, praf, glonțe și altele ; 108 : Împăratul Moscūlūi căta *gephana* au avut și carete cu steele și căte here de meşteşugul războiului, toate în Prut le-au aruncat. AR. 60 : omeni înarmați s'au trimis, *gephanea* îndestulătoare ; 68 : căți-va neferi cu *gephanéua* lor trebuincioasă spre paza oraşului Bucuresci. NEC. 393 : s'au aprins *giabhanaua* din cetate, ce era într'un tun. DION. 165 : tunari cu tunuri și cu *cephanale*. ZIL. 19 : au început a căra și *cephanele* destule... AMIR. 112 : omeni, *zaphanale*, puce și altele ; 119 : au luat Moscaliū și puțină *zephanea* a Tureilor și 60 puce.

— ĢEB ĦANE (pers. ģebe ĥane), depôt de poudres, magasin des munitions ; bulg. ģefana «copia bellica», serb. ģephana «munițiuni», alb. ģepana, ngr. τετραγανές.

* **gerah** m. chirurg.

COND. 1776, p. 77 : *gerahul* gospod să dea la doctorul Fotache 50 lei. Doc. IV, 440 (d. 1794) : să chemi pe doctoru și *gerahu* spitalului Colțea. FOR. III, 311 : *gerahul* Curtiūi primesce 150 lei pe lună.

Var. (grecizată) : **terah**

Doc. IV, 204 (d. 1794) : au chemat pe *terahul* de la Colțea și l'au tocmi să vindece pe Manciū Logofetul.

— ĢERRAH (ar.), chirurgien ; bulg. ģeraf, alb. ģerah.

gerah-başa m. primul chirurg al Sultanului.

Ist. 1715, p. 115 : pe cei răniți îi vedea *gerah-başa*.

— **ĞERRAH BAŞY**, premier chirurgien du palais impérial Barb.

ghecèt n. (și **ghicet**) vad, trecătoare.

N. Cost. 485 : apucase Sinan-Paşa de trecuse peste Dunăre într'un *gheciit*.
GHEORG, 299 : când iase Domnul din *gheciit*, stău boierii la rînduiala lor de-î fac alaiü. Ist. 1715, p. 29 : pe lângă un munticel este un *ghicet*, adică trecătoare.

— **GEÇIT**, gué, défilé (d. *geçmek* «passer»).

ghenci-aga m. căpitan de arnăuți.

PAPAZ, 53 : călărimea arnăuților avea căpeteniile lor numiți bimbași și *ghenci-aga* ; numirea de *ghenci* se traducea românește «voinici»...

— **GENÇ**, jeune homme (titlul lipsesce aiurea).

gherdap n. 1. vârtej de apă, loc de cataracte periculose ; 2. (la pl.) în special, numele turcesc al Porților-de-fer, numite și «Demircapi».

For. 1, 58 : orașul Severin era pe o înălțime pe marginea Dunării, apröpe de cataractele riului acestuia, care turcesce se numesce *Gherdapuri*.

— **GERDAB** (pers.), tourbillon d'eau, gouffre, précipice (d. *gerdiden* «a învîrți» și *ab* «apă») ; serb. *dierdap* «les brisants du Danube aux Portes-de-fer».

gherdap-aga m. mai-marele peste *gherdapuri*.

IESIL, 780 (bairamlic) : lei 400 lui *gherdap-aga* pentru unelte și slugile de apă.

Acest titlu lipsesce în izvöarele nöstre istorice.

Gherëi m. titlul Hanilor din Crimeia după numele primului cuceritor al acestei țări (sinonim cu Domn sau rege).

URECHE I, 184 : Mendli *Gherëi* Hanul... M. Cost. 250 : Cazi *Gherëi* Sultan, Hanul tătäresc...

În cântecele istorice sub formele **Ghirai** și **Chiran**.

AL, 77 : *Ghirai* Hanul cel bătrân, Cu hamger bogat la sîn. ȚARU, 58 (d. Teleorman) : Dar *Chiran* Hanul ce'mi făcea ? Alți paștiri că'mi alegea...

— **GEREY** (mongol *geray* «digne, méritant»), titre des Khans de Crimée de la race de Djengiz-Khan, comme Mengeli Geray, Gazi Geray (Bianchi II, 584) ; rut. *Geraï*. V. Crimgher.

ghimie f. corabie, șalupă.

ANON. 309 : Alexandru-Vodă intră într'o *ghimie* de s'aü dus la Ruși. AL, Pr. 149 : pe luciul Dunării se ivi o *ghimie*.

— **GEMI**, navire, vaisseau ; alb. *giemi*, bulg. *ghemiia*, serb. *dëmiia*, ngr. *γεμί*.

ghimigiü m. marinar.

Doc. IV, 98 (d. 1793) : căți șăicari săü *ghimigiü* vor trebui după mărimea vasului. C. NOV. IX, 326 (d. 1769) : vedeai *ghimigiü* jucând...

— **GEMİĞİ**, marin, matelot ; alb. *giemiği*, bulg. *ghemiğiia*, serb. *dëmiğiia*, ngr. *γεμιγιή*, nauta.

ghindelic n. (și **chindelic**) di de lucru.

Doc. IV, 289 (d. 1795) : li se strică *ghindelicul* și se păgubesc. U. III, 159 (d. 1792) : când se vor cere salahori și care să se plătescă *chindelicurile*.

— **GÜNDELİK**, traitement ou salaire quotidien, journée d'ouvrier (d. *günd* «diuă») ; bulg. *ghündelik* (*ghündelikëia* «salahor»).

ghiozboiagilic n. scamatorie (litt. ilușiune optică).

Ben. Cal. III, 27 : în timpul Domniei lui Alex. Moruz, pe la 1805... veniau Turci și Greci cari făceau *ghiozboiagilicuri* săü scamatoriü... scoteau o mul-

țime de coți de cordele din gură, făceau apă prin odăi, aninau lăcăți în gura ômenilor, înfigeau cuțițe în frunte... ПОКНАР și HИЛ, Vocabular : *ghiozboiagiic*, om bine făcut și cu ochi frumoși.

— GÖZ BAGYGYLYK, fascination par le regard (d. göz «ochi») și bagygy «scamator, înșelător» ; bulg. ghiuzbaiağılyk (ghiozboiagiia «scamator»).

ghiulër m. titlu identic cu «ghiuler-aga» (într'un cântec din Oltenia).

ТАРУ, 53 : Să mă duc la București, Ca să iaș ghiulëria, Ghiulëria, beș-legia, Ca să flū *ghiuler* mai mare Peste beșlii din țară.

ghiuler-aga(si) m. 1. căpitan peste 18 neferi, cari făceau parte din garda domnescă, pe când deli-bașa comanda 30 de neferi (Fot. III, 254, 312).

Сонд. 1693, p. 35 : s'au trimis 668 boi la Belgrad cu *ghiuler-agasi*. Doc. III, 223 (d. 1788) : o sumă de ostași creștini adică *ghiuler-agasi* cu buluchași și cu o sumă de neferi au intrat în hotarele vrăjmașilor. For. III, 257 : delibașa cu *ghiuler-aga*.

2. (sub forma **ghiunghiuler-agasi**) șeful gardei marelui Vizir : ea consta din 50 de soldați, cari erau în serviciu numai în zilele de ceremonie (Cant. Ist. ot. 170 și d'Ohsson VII, 173).

Сонд. 1693 p. 122 : *ghiunghiuler-agasi* al Vizirului, care au venit cu ferman, ca să pucădă Domnia în ôste ; 129 : s'au dat 40 tal. la *ghiunghiuler-agasi* pentru nisce boi ce au cumpărat la Belgrad.

— GÖNÜLLER AGASI, l'aga des courageux, garde de corps du grand Vizir forte de 31 hommes Ham.

ghiulërie f. (și **julërie**) rangul de ghiuler-aga. Vorba revine numai în cântecele istorice din Oltenia.

Тсон. 613 : Ia, Ağușe, dumnia-ta, Ce boierie poftesci ? *Ghiulëria*, julëria, Caracalul jumătate.

ghiumbruc n. vamă (cu var. **ghiunruc**, **iumbruc** și **imbruc**).

a. în literatura istorică :

Ur. III, 191 (d. 1802) : să nu mērgă de acum înainte la Galați ômenii de aî nazirului Kiliei nici să cuteze a supëra pentru cerere de *ghiumbruc*. Коғ. 274 : un galion fiind lângă *ghiumruc*, în mijlocul mării, s'au aprins. Doc. III, 85 (d. 1797) : Hagi Mehmet iazagiū de la *imbrucul* Turtucaiei. Сок. III, 436 (d. 1822) : au trecut la Silistra unde trăgēnd la *iumbruc*... 449 : Vodă au descalecat la *iumruc*...

b. în cântecele dobrogene (sub forma **ghimuruc**).

Бон. 200 : Dă-ne tu măcar pe murgul și plătesc *ghimurucul*.

— GÜMRÜK, douane (d. *κομέρκι* = lat. commercium); alb. gömrük, bulg. ghiumruk, serb. diumruk, mcr. iumbruche, ngr. γιομπροβκι. Sinonimul *vamă*, d. ung. vám (cf. vameș), derivă d. ar. VAM, dette, de unde bulg. vama, ngr. βάμμα, ung. vám. Tot ast-fel terminul europen (it. dogana, fr. douane) se trage asemenea din Orient (V. divan).

ghiumbrucciū m. vameș (cu var. **ghimbrucciū** și **ghiumrucciū**).

Ur. III, 191 (d. 1802) : acēstă fără de cale și fără cuvînt trimitere a *ghiumbrucciului* de la Isaccea. Коғ. 248 : au vorbit totă povestea cu *ghimbrucciū* Isac-Aga... Rev. N. I, 162 : înconjurați de bărcile *ghiumrucciilor*.

— GÜMRÜKÇI, douanier ; bulg. ghiumručiia, serb. diumrukëia, alb. gömrükçi, ngr. γιομπροβκιτςής.

ghiuvergilea f. (și **ghivergilea**) silitră, în special cantitatea de silitră ce se trimitea anual la Constantinopole.

Ur. III, 191 (d. 1802): a se strînge din țara Moldovei pe tot anul acea hotărîță și sciută somă de *ghiuverghilea*, adică silitră, pentru trebuința zaraphanalei împărătesci. Rev. I, 53 (d. 1796): 6538 lei *ghiuvergileua*.

— GÜVERGİLE, salpêtre, nitre; bulg. ghiuvergele, ngr. γκιουβερτσουλέες și τζεβιρτζιλές (=νίτρον).

giaizè f. dar în bani făcut de Domniî noștri Sultanelui și marelui Vizir cu ocasiunea numirii lor pe tron. Nic. Mavrocordat dete cel dintâiu, în 1761, sub nume de «giaizè», 500000 lei Împăratului și 125000 lei primului seû ministru (Fot. III, 215 și Tunusli, 71).

Dom. 112 (d. 1774): să ni se rînduiască *giaze* țării noastre după vremea întru slăvire pomenit Sultan Mehmet IV. Ur. III, 193 (d. 1802): acele obicei-nuite *giazele* și avaturî să nu se iec de la raiielele țării.

— ĞAYZÈ, cadeau, don de bonne main; lorsque un officier des janissaires était promu au grade de commandant en chef (*aga*), il était tenu d'offrir au grand-Vizir une ğaize, consistant en plusieurs centaines de bourses Barb. V. gizie.

giziè f. capitația supușilor creștini din Turcia și în special darea anuală impusă Țărilor române, sinonim cu «haraciû».

Ur. III, 99 (d. 1802): să se întocmescă dările de *gizie*, idigte și richlabica.

Var. (grecizate): **cizighen**, **țințighen**, **țeziè** și **zisiè**.

Ar. 211 (d. 1821): să trimitem legiuitul *cizighen*, idighem și recheabighen la prea strălucitul prag al prea puternicei Împărății. Ur. VI, 131 (d. 1822): să trimitem și cea legiuită *țințighen*, righen și reccapighen... 122 (d. 1835): în loc de 439.500 lei ce se plătia mai înainte sub numire de *țezie*, idie și recheabie, va plăti pe an la împărătesca noastră hazna 4000 pungi lei. Cuon. III, 457: peșcheșul pe an aû fost schimbat în *zisiea* sau *zisiea mali*, sumă adăogită și hotărîță de 10000 de galbeni turcesci pe an.

Variantele de mai sus sînt parte forme corupte, parte transcrieri grecizate: corupțiunea vorbei ajunge la extrem în forma **giupe** (Ur. III, 181 [d. 1802]: iertarea dărilor... de haraciû, de hediè, rechiabiè și *giupele*...), care nu pôte fi dedusă de cât prin colaționarea textelor paralele mai sus citate.

— ĞIZIYÈ (ar.), capitation, tribut personnel imposé indistinctement sur tous les sujets non-musulmans de l'empire ottoman Barb. V. hediè și rechiabie.

H

Habèş n. Abisinia, Abisinian.

M. Cosr. 59: tot Egiptul, *Habeşii* și Împărăția Asiriei.

Var. (grecizată): **Hambes**

M. Cosr. 19: *Hambeşii* și împărăția Asiriei. For. I, 73: Abisinia sau *Hambesia* unde sînt sorgințile Nilului.

— HABEŞ (ar.), Abyssinie, Abyssinien.

hadîm m. eunuc, famen.

a. în literatura istorică:

Moxa, 393: decî fu voevod Nichifor și iară fu mînat cu oștile la Rusia,

el era un proclat de *hadim*... M. Cost. 326 : solul care trimisese Vasilie-Vodă la Hmil Hatmanul, *Hadinul* Postelnicul, ori că l'aŭ împedecat Ștefan, Pircă-labul de Soroca pre acele vremi, ori de blăstemata și lipsita hire de *hadim*, s'aŭ întors înapoi.

Var. : **hadimb, hadfn și cadfn**

N. Cost. I, 285 : îndată *hadimbii*, ce erau frunte în curtea împărătescă, i-aŭ făcut fărime ; II, 22 : aŭ intrat la Duca-Vodă un *hadimb* ce-i ȳicea Iane. Cant. Hron. 240 : Velisar și Narsites *Hadimbul*, hatmanii lui Justinian. Id. Ier. 69 : ca totdeauna orbul asupra ochilor și schiopul asupra picioarelor și surdul asupra auzului și *hadimbul* asupra întregului obidă are.

b. în poesia populară și artistică :

MARIAN I, 129 : Și atunci Turcul *cadinul*, Cu capul cât ciubêrul... Bol. I, 239 : Intrêbă favorita pe vechiul ei *hadin*.

— HADYN (ar. *hadyn*), eunuque ; bulg. *adymin*, serb. *hadum*, alb. *hadym* (*hadyn*).

Hagàn m. căpetenia Avarilor și a Cazarilor. Vorba se aplică mai întâi în sec. al VH-lea regilor avari, apoi tuturor căpeteniilor turco-tatare.

CANT. Hron. 327 : *Hagan*, Domnul Avarilor.

— HAKAN, monarque, souverain (mongol *hagan* «Domn») ; rus. *kagan* «chazarskji knjazŭ», mlat. *chaganus* «princeps Avarum» (*chacanus* «rex gentis»). V. Han. După Quatremère (Hist. des Mongols, 10), *hakan* și *han* ar fi de origină chineză.

Hagi-lavat m. numele celui d'al doilea personaj comic din farsa populară turcescă «Karagöz», jucată odinioară cu Vicleimul și care a dispărut odată cu introducerea teatrului la noi (Olănescu, 101). V. Partea I : caraghioz.

— HAĞI AIVAT (*hağievad* vulg. *Ağevat*), pantin, arlequin, personnage bouffon de la comédie turque (§ 43).

halali (și **helali**) n. stofă ușoră de bumbac și de mêtase.

TARIF 1761 : *halali* capiculi bucata 20 bani, brie *halali* buclir de unul 11 bani. TARIF 1792 : meloz și *halali* topul 30 bani. Rev. II, 334 (f. de z. 1821) : cămăși borangie i *helalii*.

— HALALI (*helali*), espèce d'étoffe légère de soie et coton.

halià adv. (sau **halè**) 1. actual, în timpul de față.

VAC. 299 : Domnul Mavrogheni se află la Diu și este *halià* Domn. Doc. IV, 288 (d. 1794) : fapta măcelarilor aduce zătignire și celorlalți ce *halià* acum taie. AR. 162 : *halià* Silistra-Valesi al nostru. FIL. 270 : marele Stolnic Dinu Păturică *halè* ispravnic de străini.

2. se ȳicea în special de boierul aflat în serviciu său în funcțiune, în opozițiune cu «paia», cel provêdut cu un rang onorific sau cu «mazil», cel pus în disponibilitate.

CRON. III, 446 : Grigorie-Vodă aŭ rînduit Caimacamii pe Banul Bârbucenul Văcărescul... făcându-l paia-Postelnic și *halià*-Aga. Doc. III, 381 (d. 1792) : D-lor cinstiților și credincioși boierilor veliți ai Divanului Domniei mele, *halià* și mazilii... COND. IFS. : veliții boierii adică cei *halià*... FIL. 255 : să faceți cunoscut tuturor boierilor *halè* și mazilii. GUICA, 322 : Vodă adunase pe boierii *halià* și paia, ca să le spuie că Cazacii trecuseră Prutul ; 591 : boierii cei *halià* stau împrejurul Domnului cu bastone lungi în mână.

— HALIA (*hala*), actuellement, maintenant ; en fonction, en activité de service, par opposition à «ma'zul», hors d'emploi Barb. V. paia și mazil.

halt n. turburare, amestecătură, cêrtă.

Kog. 273 : s'au sfirșit *hallurile* Muntenilor. Zil. 64 : tôte numai minciuni, tot smorfuri și tot *halluri*.

— HALT (ar. *halt* «mélange»), confusion, embrouillement; faute, erreur, sottise; ngr. *χάλα*, blague, canard.

hamailfû n. talisman împotriva diochiului său vrajei: sentințe din Coran (nume divine, vorbe magice) scrise pe fâșioare de hârtie și închise în cutiuțe de aur sau de argint ce se purta în formă de brățară ori de salbă, ca preservativ în contra bôlelor și fermecelor.

AR. 81 (d. 1821) : un *hamailiû* de argint suflat tot cu aur.

— HAMAYIL (ar.), amulette, sentences magiques tirées du Coran, noms de Dieu, mots cabalistiques etc. Barb.; bulg. *hamailiia* «amulet», mcr. *hamaili* «bucătă triangulară de argint ce se pörtă la gât ca amulet», ngr. *χαμαιλί*, talisman. Dintr'o formă arabă înrudită (*hamulat* «ceea ce se pörtă») provine : mlat. *amuletum*, de unde fr. *amulette* : sinonimul *talisman* se trage asemenea din Orient : ar. *telesm* din vgr. *τέλεσμα*, mystère.

Han-Tepesi n. movila Hanului, numele tătăresc al movei Rabăii, în jud. Huși.

CANT. Mold. 14 : *haud longe ab Husz conspicitur collis ingens manu factus, Tartaris Chan-Tepesi* i. e. Chani tumulus, incolis Moghila Rabuy dictus. Kog. 261 : mergând la *Han-Tepesi*. VAC. 279 : Vizirul umbra de la *Han-Tepesi* la Bender, când Rușii mergea de la Laticiov spre Camenița.

— HAN TEPESI, colline du Khan.

haraci-bașa m. căpetenia haracciilor (Cant. Ist. 614).

Pop. 122 : cercând acestea Impărăția, au luat sêma și *haraci-bașii* și avea mare strînsore, pentru că se împărțise hârtii de haraci mai puținele.

— HARAĞCI BAŞY, chef des percepteurs de la capitation.

haraci-muhasbesi m. verificadorul haraciului.

COND. 1693, p. 362 : tal. 250 la Aii Efendi *haraci-muhasebesi*.

— HARAÇ MUHASEBESY, chef de comptabilité au bureau des impôts (Cant. Ist. ot. 210).

hareà f. (și *harè*) taftă grosă cu ape.

TARIF 1761 : *hareà* de 14 coți 1 leu. FOR. III, 285 : primăvara Domnu îmbracă pe toți boierii cu feregele de *harè*.

Var. (grecizate) : **haras** și **hares**

TARIF 1761 : *haras* bucată 110 bani. TARIF 1792 : *hasma haras* topul 45 bani. FIL. 215 : taftă, atlas vèrgat și cu flori, *hares* pungiuç.

— HARÈ (pers. «pierre dure»), sorte d'étoffe de soie moirée, tabis qui se fabriquait principalement dans l'île de Chio Barb. Despre varietatea mêtăsurilor (§ 86).

hargiû n. 1. cheltuală, ajutor (în soldași), trupă auxiliă.

AR. 59 : să se dea o osebită sumă de 600 *hargiuri* ; 70 : această mahnitore veste ne-au nevoie să pornim de iznôvă alți 3 căpitani cu 200 din cei 600 *hargiuri*.

2. pl. cheltuieli la o haină, căptuşelă.

AR. 81 : un cepchen cu *hargiurile* asemenea de fir (cf. 36 : dulamă de postav negru cu *cheltuieli* grele de mêtase).

3. articol principal al unui comerciant : pânzăria este *hargiul* lui (Polysu).

— HARAÇ (ar.), dépense, frais, matériaux nécessaires pour

quelque chose; bordure ou frange de soie, de fil (neferat harġy «entretien des hommes sous le drapeau»); bulg. serb. harč «cheltuială», ung. harács.

hargilc n. cheltuială.

BELD. 347: *Hargilc* destul făcuse, casa sirmaiè avea.

— HARGILYK, argent destiné à la dépense, argent de poche ou menus frais Barb.

harhâl n. colan, salbă.

MELCHIS. Roman II, 134: s'aù dat la osebite obraze *harhaturi*, flori cu diamanturi, cercei cu smaragduri.

— HALHAL (ar. halhal), chaînettes que les femmes se mettent aux jambes; serb. halhal, ngr. χαρχάλι, collier.

has n. district (vorbind despre raiaua Giurgiului, considerat ca o posesiune particulară a Imperiului otoman).

VAC. 299: în *hasul* Giurgiului 1700 de familii veniseră cu carele lor. DUM. 27: despre *hasul* Giurgiului.

— HAS (ar. ḥass «particulier»), les biens de famille, du trésor et de la couronne Ham.; ngr. χασ, possessiones privatae summi magistratus turcarum (Passow).

has n. dare particulară.

COND. 1802, p. 311: să cêră *hasuri* și avaturî.

— HAZZ (ar.), taille, coche.

has-ahîrliû m. 1. rîndaș din saraiul Sultanului.

COND. 1693, p. 451: două spinări de vulpe de mosc cari s'aù trimis una la Caimacam-Pașa, alta la Ahmet-Pașa *has-ahîrliû*. VAC. 255 (V. cabaniță). DEC. II, 12 (d. 1773): doi *has-ahîrliû* împêrătesci.

2. rîndaș de Curte, făcând parte din garda particulară a Domnului (Fot. III, 250, 257).

FIL. 346: peicii și *has-ahîrliû*.

— ḤASS AHYRLI, palefrenier du Sérail (d. ar. ḥass «particulier» și pers. aḥyr «écurie»).

hasèchiû m. (și *hasec*) soldat din garda Saraiului, purtând uniforma roșie, o sabie și un baston în mână: corpul lor era comandat de bostangi-bașa (d'Ohsson VII, 29).

CAMP. IER. 400: *hasechi*, pristavii bostangiilor. ANON. 181: un *hasec* ce venise cu caftan de la Pórtă.

Var.: **asec**, **asechiû** și **hasichiû**

N. COȘT.² 59: venirea unui *asèchiû* anume Aii. M. COȘT. 309: *hasichiû* i-aù spus poronca Impêratului, că este să ducă pre om iar la Impêratul. AX. 123: pe Bogaz aù luat și un *hasichiû* de la bostangi-bașa. POP. 31: un *hasichiû* ce venise aici pentru trebile acelea de s'aù dus la Tîrgoviște. ISR. 1715, p. 17: merge calcul bostangi-bașii cu doi *hasichi* la catarga ce se țice baștarda.

— ḤASSEKI, corps de 300 officiers choisis parmi les bostanġis, dont 60 faisaient partie du cortège du Sultan en qualité de gardes de corps Barb.; bulg. haseki.

hasechi-aga m. (și **hasichi-aga**) al doilea comandant al baltagiilor, mai mare peste 300 de hasechi, executorul sentințelor de mörte rostite de Sultan (Ham. XVII, 67).

GREC. 321: la care conac aù trimis Impêratul pre *hasichi-aga*, de aù întrebat pre Domn deosebî și de alte trebî ale lor împêrătesci.

— HASSEKI AGA, lieutenant-colonel des bostanğis et prenant place après le bostanği-bachy Barb.

hasechi-sultană f. favorita Sultanului care da nascere unei beizadele (Cant. Ist. ot. 458).

COND. 1693, p. 29 : 2500 taleri *hasechi-Sullanei*.

— HASSEKI SULTAN, femme du Sultan qui donnait le jour à un prince Barb.

hat n. autograf din partea Sultanului (cu pl. **hatat**).

UR. III, 136 (d. 1792); alte porunci și sfinte *haturi*. Doc. IV, 292 (d. 1795) : împărătescul meu *hat* pentru rînduiala și nizamul țărilor românești și a Moldovei. Ax. 210 (d. 1821) : cuprinderea vrednicului de închinăciune împodobitului sfînt *hat*. CROŢ. III, 464 (d. 1822) : cuprinderea... sfîntului *hatat*.

— HATT (ar. pl. *hattat*), l'écrit par excellence, c'est-à-dire écrit de l'Empereur ; bulg. *hat*.

hataia f. (și **hetai**) stofă scumpă fabricată la Chio.

COND. 1693, p. 449 : 7 coți *hataia* cu flori de fir ce s'a trimis la nuna Pîrvului Fărășanu pentru zovon. TARIF 1761 : *hataia* 14 coți 1 leu. Doc. II, 403 (d. 1790) : o giube de *hatai* verde. UR. XVII, 64 (d. 1770) : o rochie de *batae* cu flori de matase. TARIF 1792 : *helai* cu fir, frâncescă, *hetai* cu fir de la Hio. FIL. 215 : asta este *hataia* de Veneția sadea, *hataia* florantin.

— HATAYI, étoffe en soie (d. Hatayi «la Chine septentrionale»); HETAYI, mătase de Chio (Cant. Ist. ot. 593).

hatîșerif n. sens identic cu cel precedent, autograf împărătesc, litt. scrisore ilustră.

COND. 1693, p. 468 : s'au dat 3570 tal. darurile lui Mehmet-Aga ce au venit cu *hatîșeriful*. N. Cost. 483 : Hanul să dea stég Și tuiurî de Domnie Irimiei-Vodă și să-i scotă *hatîșerif* sau uric de Domnie vecinică de la Impărăție. Ax. 134 : acea jalobă au mers în mânele împăratului și îndată milostivindu-se, au trimis *hatîșerif* gróźnic la Ismail-Pașa, Sarascherul din Tighinea ; 148 : s'au adus *hatîșerif* împărătesc, ca să ia pe Craiul să-l ducă la Salonic. AMR. 166 : Grigorie-Vodă au scos *hatîșerif* de la Impărăție și cu mare luptă i-au agiutat și D-deu și au desbătut și locul acela [ocupat de Nohai] și l-au lipit la hotarul Moldovei. ГИКОРГ. 303 : Domnul luând întâi *hatîșeriful* cel împărătesc, sărutându-l, îl pune la cap și apoi îl pune la sîn. BRU. 415 : S'acele din vechi pronomi, hărăzirî împărătesci, Date prin *hatîșerifuri* raielii moldovenesci.

Var. : **atișerif**

M. Cost. 256 : dices, ce-î dăc ei *atișerif*, de Domnie neschimbată. Pop. 318 : venit-au un capegiu de la Pörtă cu *atișerif* împărătesc, de au dat lui Matei-Vodă stégul Radului-Vodă.

— HATT-I ȘERIF, ordre souverain tracé de la main même du Sultan (d. hatt «écrit» și șerif «illustre») ; bulg. *hatîșerif*.

hatihumaium n. act emanat direct de la Sultan.

DUM. 67 : își înfățișară Reiz-Efendi *hatihumaiumul* Sultanului și Obreșcov ocazul împărăției. UR. III, 166 (d. 1792) : după noima împărătescei mele porunci ce s'au dat prin *hatihumaium*. ZU. 83 : să lase Domn până la 7 ani, cum serie *hatihumaiumurile*, adică hrisóvele Porții.

Var. : **hatihumaiu** și (scurtat) **humaiu**

KOG. 216 : silind ca să scotă *hatihumaiul* de la împăratul. UR. IV, 133 (d. 1792) : cercetându-se condicele de *humaiuri* ce se află în Divan.

— HATT-I HUMAYUN (litt. autographe auguste), écrit de l'Empereur (d. hatt «écrit» și humayun «auguste»).

havadiș n. scire, noutate (mai ales nefavorabilă).

KOG. 254 : în țara leșescă erau multe amestecături pentru Riga, pentru care Domnul trămisese om în țara leșescă, cu mare cheltuială, de felul lu-

Franțuz, ca să-î scotă *havadișuri*, să dea scire Porții turcesci. Dum. 19 : baniș i luase... mai ales pentru *havadișurile* Lehieș. Fil. 231 : apoi încep *havadișurile*, și seim că în adunările noastre nu se vorbesc de cât de trebile altora.

— HAVADIS (ar. pl. d. hadis), une nouvelle, un évènement (turc. ca sing.); pl. malheurs, calamités.

havântop n. (și **avantop**) bombardă.

DION. 181 : au început a bate cetatea Ismail de tôte părțile cu tunuri mari și arunca și cumbarale în cetate din *havanlopuri* sau piole. Ist. 1715, p. 62 : să mERGă inicerii la metereze să suie gephanéua, cumbaralele, tunuri, balghemezuri și *havanlop*lar. Dum. 26 : Rușii făcură zapt 2 *havantope* sau pioș ; 52 : cu tunuri 56 și 5 *havantope* ; 92 : lăsând Rușilor 6 tunuri și un *havanlop*. Dion. 178 : au venit la Cladova cetatea Crainei... aruncând din *avantop* și gumbarale în cetate ; 199 : cu tunuri mari, cu gephânale și cu *avantop*...

— HAVAN TOPU, bombarde. V. Partea I : havan.

haznatâr m. (și **haznetar**) vistier, tesaurar (la Impărat, la un Domn sau Pașă).

Nec. 189 : Vizirul Chiuprului au și chemat pe *haznatarul* lui și i-au dis în taină. GURONG. 304 : înaintea Domnului și a Agăi împărătesci se aducea de *haznatarul* și de alți ômeni ai lui semnele ale Domniei noi. Ist. 1715, p. 13 : au scos pe *haznatarul* și pe baș-ciohodar de i-au tăiat. ANON. 97 : cu acele scrisori ale Pașii au trimis un *haznetar* al lui împreună cu boiarii la Odrii.

Var. (literară) : **haznadar**

BĂLC. 61 : acest june Bogdan se duse la Constantinopole și intra în casa lui Ferhad-Pașă, ajungând a purta slujba de *haznadar*.

— HAZNATAR (haznadar d. hazinedar), trésorier, caissier ; alb. bulg. serb. haznatar (haznadar), ngr. χαλκωτάρης (χαλκωδάρης).

haznatar-bașă m. (și **haznadar-bașă**) marele vistier al Saraiului, având primul rang după căzlar-agasi și, în cas de vacanță, era înaintat la acest post (Cant. Ist. ot. 246).

Pop. 159 : trecând Dunărea de cea parte cu haremul lui, s'au dus cu *haznatar-bașă* al Hanului. COND. 1693, p. 21 : baniș gata Hanului tal. 1000 și *haznadar-bașii* baniș gata tal. 100.

— HAZNATAR BAȘY, premier trésorier du palais impérial.

hazne-agasi m. intendentul tesaurului interior trimis în Țările române să încasseze haraciul.

CANT. Mold. 110 : ad tributum accipiendum quotannis aliquis ex intimis officialibus imperatoris sub nomine *chazne-agasi*, thesauri præfecti, in Moldaviam mittitur.

— HAZNE AGASY, trésorier du Sérail.

hazne-chehaia m. intendentul tesaurului imperial.

COND. 1693, p. 468 : halvagiul lui *hazne-chehaia* al Impăratului.

— HAZNE KEHAYASI, second trésorier du Sérail.

hazne-chiatip m. logofet de vistierie.

COND. 1693, p. 651 : care s'a dat la *haznea-chiatip* al Vizirului. Ar. 160 (d. 1821) : cinstitul *hazne-chiatip* al Măriei Sale.

— HAZNE KIATIBI, secrétaire du trésor.

hazne-emini m. sens identic cu «haznatar».

Doc. III, 506 (d. 1787) : *hazne-emini*, cu tot tacâmul lui, călări și înarmați.

— HAZNE EMINI, trésorier.

hazran n. (și **hazdran**) 1. la Turci, baston de abanos cu gămălia de argint.

For. III, 245 : capugi-bașă pörtă semnele oficiului său, adică un *hazran* și cizme galbene.

2. unul din insigniile boieresci și în special al marelui Ban.

FOR. III, 262 : cel boierit sărută mâna Domnului și luând de la el *hazranul*, sau alt semn al rangului său, ese din spătărie ; 268 : semnul dregătoriei Marelui Ban este *hazranul*, adică un baston cu бага și sîdef, pe care îl pîrtă și înaintea Domnului.

3. cîrja episcopilor cu cîpătăiul de argint.

GEORG. 307 : Mitropolitul îmbrăcat în mantie, cu paterița a mîna cum și episcopii cu cîrjele (însă la sîrbătorile cele mari, iar la cele mai mici cu *hazdrane*) și boierii cei mari cu semnele lor. БАУКН, 259 : la marque de dignité des prélats est un bâton donné par le prince, celui de l'archevêque est appelé le pateritza ou bâton pastoral et celui de l'évêque le *hazran*. FOR. III, 183 : Mitropolitul are paterița sașă toiaș păstoresc, episcopii au *hazran*, iar egumenii cîrji mai simple și mai mici ; 185 : Mitropolitul îi hirotonisește pe episcopi și Domnul le dă în mîna *hazranul*.

— HAZARAN (bambou), canne de bambou.

hedië f. dare anuală, în bani sașă în lucruri, oferită de Țările române ca «dar» Sultanului.

UR. III, 181 (d. 1802) : iertarea dărilor atît de haraciû cît și de *hedië*.

Var. : **hidië, idië, idighë, idictë, dighen și edighië**

UR. III, 193 (d. 1802) : să se mai dea de la Țara românească 90000 lei în naht și în lucruri sub numire de *idighë*, iar de la Moldova pentru *hidië* în bani și în lucruri să se dea 90000 lei ; 199 (d. 1802) : să se întocmescă dările de *gizië, idictë* și *richiabië* și agianzările ; VI, 118 (d. 1822) : dările ce se numesc *idië* și *recheabië* ; 131 (d. 1822) : să trimitem și cea legiuită *țințighen, dighen* (cronat : *righen*) și *reheapighen*... FOR. III, 215 (d. 1802) : Sultanul hotări ca țările române să dea pe an numai 619 pungi tribut, 180 pentru *edighië* și 80 pungi *rechiabië* ; 223 : Impărăția mea a dat ordin sacru pentru scutirea haraciului, *edighiëlor*, *richiambiălelor* și *zaharelelor*.

— HEDIYË (ar.), don, prezent (ture. sinonim cu *peşkes*). Despre corupțiunea variantelor, cf. cele dișe la «gizië».

hervaneă f. (și **hervani**) mantie domnească substituită cabaniței la 1832, sub Vodă Sturdza și Ghica, când vechea investiură cu cuca și cabanița a fost înlocuită cu o tocă de samur cu flori de diamant și cu hervaneă.

DRĂGH. I, 103 : înlocuindu-se cabanița prin *hervani*, un fel de hlamidă sașă mantie împărătească ca a Sultanului, de postav cu două fețe, vinët și roș, aninată la grumaz cu un agraf de pietre prețioase ; II, 195 : primirea semnelor domnesci, cari după tuiuri era acum *hervaneă*, sabie cu brillant și un fes, purtând devisă domnească la încheetura canafului.

— HARVANI (și HARMANI), espèce de capote ou de tunique en drap, arrondie et sans manches Barb. ; serb. arvaniia (avramiia). Cf. Boué II, 185 : *harmani*, grand manteau turc sans manches pour aller à cheval et servant de présent aux courriers de la part des pachas ; III, 229 : jadis le pacha donnait à chacun de ses courriers un beau manteau nommé *harvani* qui est hors d'usage à présent.

hiucm-ferman n. firman de luare în stăpînire a Domniei, ordin de primire a puterii suverane.

CANT. Mold. 63 : imperatorium mandatum, *hiucm-fermani*, mandatum domini dictum ; 70 : in ea autem non renovatur principatus diploma, sed tantum novum *hiucm-ferman* vel domini mandatum mittitur.

— KÜKM FERMANY, ordonnance, ordre exprès (d. ar. hükm «pouvoir, autorité»). V. firman.

hochim n. ordin din partea Sultanului.

УАКУЕ, 203 : venit-aŭ *hochim* împărațesc de la Sultan Suleiman la Petru-Vodă, ca să mērgă asupra Ungurilor; 219 : aŭ trimis *hochimurile* Impăratului la Tătari, cari îndată s'aŭ pornit de aŭ acoperit țara ca un roiŭ până la Prut, prădând și arțend; 231 : Impăratul de sirg aŭ trimis *hochimuri* la Dobrogeni, la Bugegeni și la Muntenii să mērgă cu Petru-Vodă asupra Crețului.

— HÜKÜM (ar. hüküm), ordre, commandement.

hochiumat n. autorizare oficială.

Ur. XII, 86 (d. 1669) : Impăratul ne-aŭ dat un agă... cu *hochiumat* împărațesc la 3 cadii.

— HÜKÜMAT (ar. pl. d. hüküm), autorité, pouvoir administratif; serb. hučumet.

hòge m. 1. dascăl turc.

Văc. 287 : deosebii de dascălii elinesci și deosebii de *hogii* turcesci, avea fiii lui Ipsilant și dascălii evropei și de limba franțiozescă și de limba talienescă. Ar. 216 (d. 1821) : să se trimiță doi *hogi* procepsiți cu plata fărif, ca să învețe și pămîntenii limba prea puternicului Devlet.

2. popă saŭ predicator turc.

Nec. 199 : țic, atunce, să fie strigat și *hoge* în clopotniță la Sf. Nicolai în Iași și aŭ stătuț biserica pecetluită până la venirea cu Domnia lui Antonie-Vodă. Căprr. 170 : întru aceste vremi aŭ ucis Turcii pre un *hoge*, iman al lor, carele în Țarigrad propovăduia pe Hristos adevărat Dumnețeu și pre Mahomet il hulia. Balc. 249 : o dispută înfocată se aprinse între Muftiul și *hoge*.

— HOĞA (pers. hoğa), vieillard, maître d'école, prédicateur dans une mosquée; alb. bulg. serb. hoğa. V. Partea I : Nastratin-Hogea.

hogeghian m. consilier de Stat, funcționar al Divanului.

Beld. 390 : Nazif-Mustafa-Efendi, *hogeghian* împărațesc. Văc. 292 : fiind de față la ăst sfat toți ulemalii, toți pașii, toți *hogiaghianii* și ogiaclii; 301 : peste douē țile s'aŭ făcut mare sfat și ogiaclii și *hogiaghiani*. Ur. III, 234 (d. 1802) : să mērgă împreună cu tine... cel din *hogeghianii* înaltului meŭ Diyan...

— HOĞEGIAN (pl. d. hoğa), les employés, conseillers d'État : on désignait sous ce nom la seconde classe de fonctionnaires, celle de principaux employés civils au nombre de 52 répartis entre quatre sections Barb.

hogèt n. act autentic, adeverință (liberată de cadiu).

Cond. 1693, p. 249 : un postav saii care s'aŭ trimis la cadiul ot Dirstor, ca să ia *hoget* pentru trecerea mierii și a cerei împărațesci; 569 : cheltuiala ce vel Spătar aŭ făcut la arzuri și la *hogeturi*, când aŭ trecut pe la Rusciuc cu boiarii. Ax. 164 : aŭ făcut și *hoget* după zapis. Amik. 139 : apoi aŭ scris *hogetul* și l-aŭ aședat în tabla Divanului împărațesc; 173 : aŭ isprăvit *hoget* la acesta pentru toate davalele ori câte ar fi avut Tătarii a cere la Moldovenii saŭ și Moldovenii la Tătari; 177 : cu învoința noastră și a tuturor bătrănilor noștri făcutu-s'aŭ și *hoget* după legea noastră, ca să locuim pe partea locului Moldovei, unde ni s'aŭ poruncit. Ur. XII, 87 (d. 1769) : s'aŭ făcut și *hoget* de către toți cadiii împărațesci.

— HÖĞĖT (ar.), titre de propriété, acte d'un contrat; serb. huğet «adeverință oficială din partea cadiului», ngr. χορτζετι.

I

iabangiu m. venetic, străin, în opozițiune cu «ierliu».

Dum. 53 : Turcii *iabangii* se imponcișcă cu cei de loc. Doc. II, 305 (d. 1791) : *iabangii*... ce lucrăză și ei brutăria. Glos. 298 : *iabangii*, haimana.

— **YABANĀI**,  tranger (d. pers. *yaban* [=  vodoros] «d sert, pays  tranger»); bulg. serb. * aban ia*.

ialangic n. un fel de blan  serpentin .

Doc. IV, 277 (d. 1794): blan  de *ialangicuri*.

— **YILAN YK**, petit serpent (d. *yilan* «serpent»).

ial-agasi m. ( i **el-agasi**) comandant t tar.

GREG. 326: ridic nd pe *ial-agasi* de la Bugiac cu o s m  de T tari de a  mers dup  Imp r tie. M. Cost. 364: Ghica-Vod  repe ind indat  de olac la *el-agasi* din Bugiac; 366: a  tocm t *el-agasi* pre T tari  i pre ai no tri denc ce de C ric. AMIR. 139: T tarii fiind bucur  i s   ed  in locul Moldovei pentru hrana lor, alergat-a  la *el-agasi*  i s'a  rugat, ca s  mijloc c  la Mihail -Vod .

— **YALI AGAST**, l'aga des plages (chez les Tartares de Crim e) Ham.

ial-s rdar m. ( i **el-sardar**) titlu dat Sultanului din Crimeia, ca comandant al o tirii t t resci. V. **s rdar**.

M. Cost. 365: a  purces *el-sardar* asupra lui Constantin-Vod  la Ia i.

Acest titlu t t resc lipsesce in dic ionare.

iam c m. (sau **emac**) I. (la Turci) recrut nou  nrolat in corpul ienicerilor, pentru completarea contingentului lor (Cant. Ist. ot. 691).

Ax. 149: nu este vina ienicerilor, ci este a *emacilor*, c  n'a  vrut s  se bat . Kos. 253: *emacii* de Vidin il pira  pe Stavarache la Pa a Moldovangiu  i la ienicer-aga. Dum. 102: nici *iamaci*, nici al i  meni r zboiniciei s  nu fie.

II. (la Rom ni) 1. recrut in corpul arn u ilor, cazacilor  i seimenilor.

Doc. III, 311 (alau ): *iamacii* matara i... COND. 1813, p. 385: s'a  dat hot r re c t i *iamaci* s  alba fisece-care ogiac...  i c t i se vor g si mai mul i., s  r m ie birnicii...

2. ajutor de boierina  al Cur ii sau de condicar al Divanului, mai ales logofe el.

Fig. 44 (V. calemgiiu); 209: 250 taleri da i *iamacilor*  i calemgiiilor ce a  venit cu cr ciunul domnesc; 240: am dat bac   *iamacilor*  i calemgiiilor; 245: logofe ii  i *iamacii* trebuincio i pentru scrierea poruncilor  i trecerea in condic  a banilor h tm niei.

3. in special, ajutorul lui cafegi-ba a (Kreuchely ap. Hurmuzachi X, 519).

— **YAMAK**, adjoint, aide; recrue (dans le corps des janissaires); bulg. serb. * amak*.

iang n n. 1. foc, incendi .

Doc. IV, 412 (d. 1794): finul fiind lucru ce p te pricinui primejdie de *iang nuri*. COND. 1802, p. 342: pentru  ntimplare de *iang n*.

2. corp de pompieri cu sacale, c ngi, top re  i tulumbe.

Doc. IV, 413 (d. 1794): st gurile de foc ce s nt de trebuin  pentru tr ba *iang nului*.

— **YANGYN**, incendie; serb. * angh ia*, ngr. *γαρχίνι*.

iang ngiu m. 1. cel ce pune foc, incendiar.

BELO. III, 413: N p stuint c 's cu to ii al Ia ului *iang ngiu*.

2. pompier, sinonim cu «tulumbagiu».

BELO. 433: *iang ngiu* se tr sesse, c ci chip de st ns nu era.

— **YANGYN I**, incendiaire.

iarlic n. ( i **erlic**) ordin autograf din partea Hanului, sinonim cu «ferman».

AMR. 130 : Sadet Gherei Han a dat *iarlic* la Beî Mirza din Orumbe-toglu și Aslanai Mirza Oracoglu, ca să se scôle să vie la Moldova cu ôste într'ajutor Domnului; 163 : aû venit lui Grigorie-Vodă și *erlic* de la Hanul și buiurtiû de la Abdula Pașa Saraschier, ca să mERGĂ în spatele Tătarilor la codru Chigheciului; 177 : Măria sa Hanul, milostivindu-se asupra noastră, trimis'aû către Măria sa Domnul Moldovei cinste *iarlicul* Măriei sale. Por. 170 : aû sosit un mîrzac de la Hanul cu veste bună și de bucurie, aducend Dom-nului *iarlic* și o țidulă scrisă cu însuși mâna Hanului.

— YARLYK (YERLYK), ordre royal, chiffre du prince placé en tête d'un ordre (d. yar «a scrie»); rus. rut. iarlyk (și erlykû) «diploma Hanului». Vorba e tătărăscă.

iasac n. ordin (mai ales negativ), interdicțiune.

VAC. 264 (V. afion); 277 : Sultan Mustafa III schimbă porturile cele desfrinate și ale raicilor, cu *iasac* de a purta toți haine negre. BELD. 433 (d. 1822) : i-aû mângâiat indestul arătându-le că este bine pentru toți, să porțe ori-ce vor avea, căci pentru ei *iasac* nu este.

— YASAK, prohibition, défense; alb. bulg. serb. *iasak*, rus. *yasakû* «amende, tribut en pelleterie» (și «signal»).

iasacciû m. (și *iesacciû*) soldat turc pentru siguranță, numit obicinuit «cavaz».

BELD. 425 : Cu *iasacciû* și cu pază, cu toți împreună merg. DOM. 35 : necu-tezându-ne să eșim pe afară singuri ci cu paznicii *iasacciû*. ГИИСА, 304 : trecea cu *iasacciul* unui eleiû.

— YASAKÇY, (autref.) garde ou escorte de sûreté accordée aux étrangers en Turquie; bulg. serb. *iasakçiiia*.

iazagiû m. 1. (la Turci și Tătari) scriitor la cancelaria Vizirului saû a Hanului.

COND. 1693, p. 355 : un atlas ce s'aû dat la *iazagiul* Hanului. AMR. 152 : Caimacamul îndată aû chemat *iazagiul* și aû scris ferman la Grigorie-Vodă.

2. (la Români) scriitor turc pe lângă Divan, numit obicinuit «Divan-efendi».

COST. 79 : Nicolai-Vodă chemând și pre *iazagiul* de aû citit Turcilor fer-manul împărătesc.

Var. : **azagiû**, **ezagiû** și **iazacgiû**

ANON. 96 : aû chemat grămăticul grecesc, logofetul românesc, *azagiul* turcesc. COND. 1693, p. 38 : s'aû dat bairamlicul Turcilor cestor de aici la *ezagiû*, la beșli-aga, la mehterî. GARG. 1792 : *iazacgiul* Domnului.

— YAZYÇY, écrivain, clerc (d. yaz «écriture»); bulg. *iazagiia*, serb. *iazigiia* (= pisar).

iazigi-efendi m. logofetul marelui Vizir.

DAR. 325 (bairamlic) : o blană de paceă cu samur lui *iazigi-efendi*. VAC. 285 : il făcu *iazigi-efendi*.

ibra f. act de invoială.

AMR. 176 : făcându-se *ibra* și aședemînt între ambe părțile.

— IBRA (ar.), acquit d'une somme, décharge.

ichilic m. 1. (și *echilac*) monetă de argint de 2 lei.

ГДЖ. IV, 9 : o tavă plină de lei, de iuzluci, de *echilaci* și de parale.

2. măsură de 50 dramuri.

FIL. 231 : aduc numai de cât o arămésă de vin chihlibariû și daû câte un *ichilic* la toți frații.

— İKİLİK, monnaie de deux paras; vase contenant deux mesures (d. iki «deux»).

ichituiltû m. (și *echituiltû*) Pașa cu 2 tuiuri, cum erau beilerbeii și mirimiranii. V. tuiû.

VĂC. 297 : aŭ lăsat trei *echiluiulii* cu puțină ște în București și el s'a tras la Giurgiov. Dum. 88 : alți 4 *ichiluiii*. Ur. III, 185 (d. 1802) : prea înălțații mei viziri și prea slăviții *echiluiii*.

— İKI TUYLÜ (pașa), général de division, lieutenant général (d. iki «deux» și tuy «queue de cheval») : serb. iči-tuigli pașa. **ici-aga** m. I. (la Turci) ofițer din interiorul palatului.

CANP. 54 : *icz agalari*, internis officialibus, eques principis exitum praes-tolantur. VĂC. 298 : un *ici-aga* al vezirului. Dum. 98 : mulți din *ici-agatele* și ciohodarii Pașilor și ai rigialelor.

II. (la Români) slujitor la Curtea domnescă.

Doc. III, 506 (alaiŭ d. 1787) : *ici-agatele* toți cu ideclii, călări și înarmați.

— İC AGASY, domestique qui entre au harem, eunuque.

ici-ciaș m. titlu identic cu «iciolan-ciaș».

COND. 1776, p. 78 : *ici-ciaș* 10 lei pe lună.

ici-ciohdar m. îngrijitor de încălzămintele lui Vodă, numit obicnuit «ciohdar» : el primia de la fie-care cizmar 1 leu ca dare obligatorie (V. Partea I : ciohdarit).

COND. 1776, p. 76 : 600 lei lăfă pe an *ici-ciohdar*. Doc. II, 18 (alaiŭ 1791) : vel-cafegiu cu *ici-ciohdari*... For. III, 310 : toți cizmarii și vinđătorii de cizme sint supuși *ici-ciohdarului*.

— İC ÇOĖADAR, valet de chambre de l'intérieur Ham.

ici-mehter m. ușierul cancelariei imperiale.

COND. 1693, p. 58 : 10 taleri s'aŭ dat la *ici-mehteri* [în text : *ig-mehteri*].

— İC MEHTER, concierge de la chancellerie Ham.

icio[gl]an m. 1. la Turci, paj din interiorul Saraiului.

BĂLC 250 : Sultanul Mahomet se porni în cale spre Ungaria însoțit de femei, *icioglani*, eunuci...

2. la Români, copii de casă sau pajii Curții, în număr de 30—36, subordinați iedecliilor cari formaŭ garda personală a Domnului : ei purtaŭ stégul domnesc și sulite cu flamure mici în două colorii (Sulzer III, 168 și Fot. III, 208).

Doc. I, 551 (alaiŭ 1784) : vătaful de visterie cu toți *icioglani* i păhărniceii... NEGR. I, 287 : ediclii și *iciolanii* staŭ înmărmuriți dinaintea lui cu mănile la piept. Fil. 346 : *icioglani* cu agaua lor.

— İC OGLANY, page de l'intérieur au service du Sultan (d. ič «intérieur» și olan «jeune homme, domestique») ; bulg. ičolan, serb. ičoglan(in), pol. iczoglan, ngr. ιτσιογλαν.

icio[gl]an-ciaș m. I. (la Turci) intendentul pajilor împărătesci (Fot. III, 243, 249).

II. (la Români) mai-marele peste copii de casă ai Curții care, la parada domnescă, venia după alaiŭ-ciaș (Doc. I, 304).

COND. 1776, p. 78 : 10 lei lăfă pe lună lui *icioolan-ciaș*.

icrâm n. cinstire, primire bună.

BELD. 439 : le-aŭ făcut *icram* agalele cu cafea și ciubuce. Oaș. II, 171 : să-î gătescă dricul cu mare *icram* ; 60 : te gătesce, lume bună, ca să-î faci astăzi *icram*.

— İKRAM (ar.), honneur, prévenance, bon accueil (d. kerem «générosité») ; bulg. ikram, serb. ičram.

iedecciŭ m. rindaș împărătesc sau domnesc, sinonim cu «seiz».

CANP. Mold. 60 : equum tenent duo *iedekezi* sive equi ductores imperatorii.

— YEDEKÇY, palefrenier qui conduit un cheval de main ; ngr. γευτικçi. V. Partea I : iedecliŭ.

iedecci-başa m. măi-marele peste iedeccii.

COND. 1693, p. 615 : s'a dat darul *iedicci-başii* căzlar-agăi, care au venit pentru ogari.

— YEDEKÇY BAŞY, chef des yedekçys.

ienicer-aga(si) m. (și **inicer-aga**) comandantul ienicerilor și șeful întregii acestei miliții, venind în rang imediat după marele Vezir.

N. Cosr. 8 : au sosit la Țuțora *ienicer-aga* cu ienicerii ; 50 : Antioh-Vodă... și-au fost așezat lucrurile despre Vezirul, prin mijlocul lui *ienicer-agasi* cu giuruite. Ax. 149 : chemat-au Pașa iar pe ciorbagii și pe ieniceri și pe toți bethrânii ienicerilor și pe *ienicer-agasi*. Pop. 94 : au purces spre țară cu Husein-Pașa, carele era și *ienicer-agasi* și serascher. Ist. 1715, p. 16 : s'au făcut alaiul *ienicer-agăi*. Kog. 220 : Casim-Aga, *inicer-agasi* de Hotin.

— YENİÇERİ AGASY, commandant en chef du corps des janissaires. V. Partea I : ienicer.

ienicer-chiatibi m. secretarul lui ienicer-aga.

VİC. 269 : Zulficar-Efendi ce atunci era *ienicer-chiatibi*.

— YENİÇERİ KIATIBI, secrétaire de l'aga des janissaires.

ienicer-efendi (și **enicer-**) m. superintendentul ienicerilor.

Kog. 223 : ședând Casim-Aga în Iași au gătit pe un *ienicer-efendi* a lui, dându-i și suretul fermanului împărătesc și l-au trimis întâi la Huși ; 269 : au trimis pe *ienicer-efendi* și pe ciauslar-emini cu mare grabă. DCM. 99 : *enicer-efendisi* au scos din sin scrisoarea lui Kaminski...

— YENİÇERİ EFENDISI, secrétaire du corps des janissaires.

ierliū a. (și **erliū**), pământén, în opoziț. cu «iabangiu».

DM. 94 : Turcii *ierliū* se ridicase cu 3 zile mai înainte. BELD. 361 : Intru ei străin nici unul, de cât numai cei *ierliū* ; 375 : Toți *erliū* din Ibrăila nu din Țarigrad trimiși.

— YERLŪ, indigène (d. yer vulg. er «terre, lieu») ; bulg. ierliia, serb. erliia.

Iflac-beiū m. titlu ce Turcii dedeau Domnilor Munteniei (V. Iflac).

— IFLAK BEYI, prince de Valachie ; ngr. βλαχμπέτης.

Iflac-chiatip m. secretar la cancelaria Vizirului pentru afacerile Valahiei.

IPSIL. 794 (bairamlic) : lui *Iflac-chiatip* 50 lei.

Iflac-seraiū n. (și **Vlah-seraiū**) numele palatului în care resida capuchehaielele la Țarigrad (Cant. Ist. ot. 144).

FOT. II, 92 : Mateiū-Vodă s'a dus la Constantinopole unde, sosind, a tras la palatul propriū al Țării-romănesci, numit *Vlah-seraiū*.

Iflac-voivodasi m. titlu identic cu «Iflac-beiū».

Var. **Eflak-voivodasi** (Fot. III, 216, 225)

Numele de «voivoda» îl dedeau Turcii principilor din Muntenia, Moldova (Bogdan-voivodasi) și Ardél (Erdel-voivodasi).

iftirā f. (și **oftira**) piră, calomnie.

BELD. 412 : *Iftirale*, năpăști multe pe boieri, pe tirgoveți. COND. 1813, p. 388 : cu feluri de *eftirale* și pricină nedrepte.

— IFTIRA (ar.), calomnie ; bulg. serb. iftira.

igzār n. apel (juridic) ; «a se face igzar», a chema înaintea justiției.

DM. (arz d. 1774) : nimeni din pământeni să nu se facă *igzar*, adică să nu se ridice de a se judeca aiurea. TUNUSLI, 69 : firman pentru oprirea *igzarelor*,

ca să nu pôta nimeni să ridice din Țara românească pe un pământeu spre a-l duce la judecățile tribunalelor din Turcia.

Var. (literară): **ihzar** (Ur. VI, 432)

— **IHZAR** (ar.), comparution; «ihzar etmek», faire comparaitre.

igzar-firman n. ordin de chemare înaintea justiției.

TUNUSLI, 69: *igzar-firman* să nu dea nici unuia din pământeni.

— **IHZAR FERMANI**, mandat de comparution.

ilàm n. notificare, sentința (unui cadiu): «a se da ilam», a se face cunoscut, a se da o sentință.

KOG. 209: cu cadiul să se caute aceea judecată și având dreptate, să-i dea *ilam* și după *ilam* să împlinescă de la Domnul și de la Cantacuzino; 210: cadiul toate dișele lui le scria, ca să dea *ilam*. DUM. 99: le ceru fetfa de la care au luat *ilam*.

— **I'LAM** (ar.), notification, procès-verbal d'enquête; bulg. serb. *ilam* «înștiințare».

iltizàm n. (și **eltuzam**) arenda unui venit public.

TUNUSLI, 104: prea puternica Impărăție a dat *iltizam* acest ciftilic [Odaia-Vizirului] Valahiei. UR. IV, 442 (d. 1774): cerându-se silitră din țara Moldovei cu chip de *eltuzam*.

— **ILTIZAM** (ar.), louage, ferme des revenus publiques; bulg. serb. *iltizam*, ngr. *ιλιζάμι*. V. *multezim*.

imàm m. (și **iman**) preot mahometan care recităză rugăciunile în gîmie. V. *hoge*.

KOG. 240: atuncea pe rîbe le-au dat în sîma unui *iman*. GUICA, 303: prîndîndu-l un *iman* la cadâna lui, l'ar si legat într'un sac...

Vorba a pătruns și în poezia artistică.

AL. Poesii I, 238: Acum de mult *imanul* din minarî cîntase... BOL. I, 345: Toți *imanii* au strigat...

— **IMAM** (ar.), curé, prélat; serb. *imam*, ngr. *ιμάμης*.

imbrohòr m. 1. comisul împărătesc, mare saii mic, care era trimis cu înalte misiuni politice, une-ori ca să mazilască pe Domni și să dea investitura noului numit.

AX. 139: trimis-au drept aceea Impăratul pe un *imbrihor* cu solie în țara leșescă și au trecut pe aice prin țară; 162: *imbrohòrul* au rămas în Bucuresci, ca să cerce să-î aște totă averea ce mai rămăsese (lui Brâncovenu). NĖC. 258: Cerchez Mehmet-Pașa, *imbrihorul*, carele era mare prieten cu Dumitrașco Beizadea de la mórtea tătâne-său, lui Cantemir-Vodă.

2. comisul Hanului.

COND. 1693, p. 55: 30 tal, s'au dat la un postav șaiu și o blană de pân-tece de vulpe ce s'au dat la *imbrohòrul* Hanului.

Vorba revine și în cântecele istorice.

AL. 211: Sultanul din foșor, Dete semu lui *imbrohòr*. ȚARA N. II, 167: Mustafa de la Baba Și tu, Soliman Pașa, *Imbrihor* de la Tîrșor...

Var. (literare): **imirahòr** și **miriahòr**

CANT. Mold. 54: vesirii *imirahòr* sive stabuli magister; 61: vel primo aut secundo *miriahòr*, stabuli imperatorii praefecto. VAC. 301: frate-său care era capigi-bașa și *mirahòr*-paiasi.

— **IMBROHÒR** (ar.-pers. emir-i ahòr, mirahòr), écuyer du Sultan, intendant des écuries impériales (d. ar. emir «chef» și pers. ahòr «écurie»); bulg. *imrihor* (agasi), serb. *imiraor*, ngr. *ἀμυροχόριος*. V. *buiuc-imbrohòr* și *chiuciuc-imbrohòr*.

imdàt n. 1. ajutor (de oștire).

DUM. 97: prinse de veste că vine Rusciucului *imdat*; 99: călcase pe Iusuf-Paşa, care venia cu *imdat* Vizirului.

2. dare impusă de Turci Țărilor române, ca un ajutor la cheltuielile oștirilor trimise în Principate când cu răscola lui Pasvantoglu.

UR. I, 22 (d. 1804): 26000 lei s'a'u dat de la casa *imdatului*.. Rev. I, 56 (d. 1804): 1050000 lei banii *imdatului* ce au fost țara datore să dea spre plata lefilor oștirilor împărătesci, ce au fost în Țara românească.

— **IMDAD** (ar.), secours; **IMDADIYÈ**, împôt sur les charges publiques et sur le revenu prelevé, à différentes époques, comme subsides de guerre; bulg. serb. *imdat* «ajutor și trupe auxiliare», ngr. *ιμνάτι*.

inàm n. blanchet de poștă, permisiune de a călători cu cai de menzil.

Doc. IV, 262 (d. 1795): dajdia lor să o răspundă pentru *inamurile* domnesci. For. III, 338: Hatmanul menzilorilor liberăză *inamurile*. UR. VII, 107 (d. 1827): 81000 lei a menzilorilor bez 31000 lei pentru *inamuri*; XXII, 349 (d. 1826): lipcanii ce vor veni de peste hotar cu *inamuri*.

— **IN'AM** (ar.), grăce, faveur. V. embru-inam.

ioldăș m. (și **ghioldăș**) tovarăș, coleg.

KOG. 253: scriind Turcii și la Țarigrad la *ioldășii* lor. DIOX. 185: unindu-se cu agalele cetății, i-au tras pe toți a-i fi *ghioldășii* și a-i urmă după gândul și socotela lui; 187: sfătuindu-se cu ei, să fie toți uniți și la un cuvânt cu ei *ghioldășii* și prieteni.

— **YOLDAȘ**, associé, camarade, collègue (litt. compagnon de voyage; d. yol «voyage» și daș «compagnon»); serb. *ioldas*, pol. *joldasz*, ngr. *γιολδάσης* (= *εταίρος*). V. capioldăș.

iovă f. (și **ova**) dare personală impusă raielelor din Turcia.

N. COSt. 13: au scos Dumitrașco-Vodă hărții; de atunci au eșit acca pomană în țară, de umblau toți omeni cu pecețile lui Dumitrașco-Vodă, cum dau Turcii *iova*-haracl creștinilor în țara turcească. DAP. (ap. Erbicénu), 43: a fost *iova* (*γιοβάς*) la cel însurat 4 lei jumătate și la cel neînsurat 3 și jumătate. For. III, 319: străinii care și iernaū vitele în Țara-românească, plătiaū văcărutul câte 22 parale de vită și li se dăruia numai 2 vite la ciréda care se numia de *ova*.

N'am putut găsi origina vorbei.

ipcă f. reinnoire de Domnie, numită obicînuit «mucarer».

UR. III, 140 (d. 1802): de la Domni să nu ceie nimica pentru *ipca*.

— **IBKA** (ar.), confirmation, maintien (d. beka «durée»).

ipca-firman n. ordin de confirmare (Tunusli, 15).

— **IBKA FERMANI**, firman de confirmation Ham.

irăt n. venit al Sultanului său al Domnului.

BELO. 393: Că 'n starea ce era țara, nu avea nici un *irat*. UR. VII, 105 (d. 1827): *irat* pentru casa răsurilor. Fil. 322: celelalte *iraturi* ale stăpânirii.

Var.: **erat** și **hairat**

UR. III, 193 (d. 1802): *eraturile* ce se cuvîn Domnilor...; VII, 107: *eratul* de astăzi a cassci răsurilor; 49 (d. 1806): 10000 lei a *hairaturilor* obștesci...

— **IRAD** (ar.), revenu; serb. *irad*.

irat-gedit n. biurul nouelor venituri.

COND. 1802, p. 325: la împărătesca mea zerphanas și *irat-gedit*.

— **IRAD GEDID**, nouveau revenu.

itlăc n. (act de) amnestie saū de punere în libertate; «a face itlacul» (= *itlak etmek*), a lăsa liber.

KOG. 212: făcuse multă cheltuială cu Domnia Moldovei de pe urmă și

cu *illacul* surgunlicului; 248 : în patru-deci de zile i-au făcut *illacul*. Văc. 298 : să scrie la ordie la Vezirul, să ne facă *illacul* negreșit.

— **ITLAK** (ar.), *affranchissement*; ngr. *ιτλάκι*, *amnestie*.
itlac-firman n. *ordin de liberare, firman de amnestie*.

AX. 136 : aŭ poruncit Impăratului să le dea *itlac-ferman*, adică poruncă de slobođit. For. II, 151 : Mavrocordat a mijlocit la Pörtă, ca să dea și *itlac-firman*, adică carte de grațiare, Dómei lui Constantin-Vodă Brâncovénu. TUNUSLI, 167 : Constantin-Vodă Mavrocordat a căpătat de la Pörtă *itlac-firman*, ca să vie și boierii din Transilvania.

IUCI-TUIIŬ m. (și **UCITUILŬ**) Pașă cu 3 tuiuri, titlu dat vizirilor și în special marelui Vizir.

GHЕORG. 329 : ce obiceiŭ este când se întimplă să se împreune Domnul cu Hanul saŭ cu *ucituiiŭ*-Pașa. DCМ. 88 : nepotul lui Topal Osman-Pașa *ucituiiŭ* și alți 4 *icituiiŭ*.

— **ŬCI TUYLŬ**, (Pacha) à trois queues, le grand Vizir. V. tuiŭ.

IURUC-BAIRAC n. stégul alb domnesc ce se purta la paradă, spre a arăta direcțiunea marșului, litt. stindard de călătorie (Fot. III, 250, 256, 291).

GHЕORG. 316 : întâi trec telegariŭ, după telegari v. Armaș, g. Armaș înainte a tuiurilor și *iuruc-bairac* în mijlocul tuiurilor, răsunând în trîmbițele domnesci, apoi v. Armaș.

— **YŬRŬK**, qui marche, qui court. V. bairac.

iuruc-bairactar m. cel ce purta iuruc bairacul.

GHЕORG. 323 : pe urma telegariŭ : sacabaș, g. Armaș și *iuruc-bairactar* în mijloc. COND. 1776, p. 77 : 60 lei pe an lui *iuruc-bairactar*. For. III, 289 : *iuruc-bairactariŭ* cu iuruc-bairacul călare; 308 : *iuruc-bairactarul* 15 lei léfă.

iurudisesc v. a da năvală. V. Partea I : iurușesc.

DOM. 72 : *iurudisind* cu focul tunurilor și cu aprinderea caselor; 96 : pedestrirea turcescă au *iurudisil* împotriva unor polcuri. Doc. III, 181 (d. 1788) : cu bărbăție aŭ *iurudisil* asupra lor.

— **YŬRŬMEK** (aor. *yürüdŭ*), aller en avant, s'élancer sur.

IŬZBAȘA m. sutăș, căpitan peste 100 de fustași cari păziaŭ pórta Curții și purtaŭ fuști saŭ toiege (Bălc. 618, 621).

AMTR. 149 : aŭ trimis de aŭ strîns *iuzbașii* și căpitanii de slujitori. CAPTR. 308 : aŭ și chemat pre toți *iuzbașii*, claușii dorobanților și alți căpitanii și *iuzbașii* de slujitori. Doc. I, 382 (alaiŭ 1783) : 12 fustași cu darde și cu *iuzbașa* a lor; 550 (alaiŭ 1784) : *iuzbașa* cu haina roșie cărămiđie. For. III, 286 : sub ascultarea Agăi mai sînt *iuzbașa* de Divan și *iuzbașa* de Harem.

Var. (coruptă) : **ICI-BAȘA**

For. III, 293 : armașul are un *ici-bașa*, un vataman și un clauș de pușcărie; 302 : *ici-bașa* de fustași care pórta măciuca.

Vorba a pătruns și în cantecele istorice.

TEOD. 552 : Iar *iuzbașa* ce'mi făcea ? Drept la dînsa se ducea...

— **YŬZ BAȘY**, centurion, capitaine [d. *yüz* «cent»]; bulg. *iuzbașia*, serb. pol. *juzbasza*.

Izbaș(a) m. condicarul Curții și în special al Divanuluiŭ.

NEC. 417 : era și un *izbașa*, om de Curte a lui Vodă, de strîngea tóte răvașele de pre la ómenii și le scotea rěspuns fără de nici o cheltuială. GHЕORG. 306 : *izbaș* de Divan (cf. For. III, 286 : *iuzbașa* de Divan). COND. 1776, p. 29 : 3 bani de tot răvașul de jalobă ce va eși cu rěspuns de la Gspd., însă dator să fie *izbașa* să dea fiesce-care răvaș la jăluitor.

Formă contrasă din **YAZBAȘY**, maître de l'écriture.

izn-caftan n. caftanul cu care Vizirul îmbrăca pe Domn la concediul de pornire.

CANT. Mold. 71 : mox eundem toga indui jubet, quae *izn-kaftan* vel valedictoria toga iis dicitur.

— **IZN** (ar. permission), congé. V. caftan.

iznasi-zaherea f. proviant de diferite feluri.

UR. III, 152 (d. 1792) : atât *iznasi-zaherea* cu îndestulare cât și oî prin gelebiî n'ai contenit a trimite la Tarigrad ; XXII, 300 (d. 1826) : *iznasi-zaherea* ce este pentru trebuința capanului împărătesc va plăti vamă după cum s'a urmat și înainte.

— **EĞNAS-I ZAĦIRE**, espèces de provisions (ar. eğnas pl. d. ğins «sorte, espèce»). Vorba figuréză aci sub forma-î grecizată.

L

Lahur n. șal de Lahor (India).

GHEORG. 94 : covor așternut cu perne de *lahur* (V. și civit).

— **ȘALI LAHURI**, châte de Lahore ; bulg. serb. *lahur* «un fel de șal», ngr. λαχούρι, cachemire.

lavdan n. un fel de stofă de mătase.

NEC. 312 : boierilor le-au dăruit câte o bucată de *lavdan* de cel bun. TABIF 1761 : *ladvan*, bucată 220 bani.

— **LADEN** (pers.), étoffe de soie mince.

lipca-agasi m. căpitan de lipcani (V. Partea I : lipcan).

Doc. I, 119 (d. 1775) : orașul din Ialomița supus la *lipca-agasi* din Lichi-rescî. Fot. III, 282 : Postelnicul cel mare are sub dînsul pe *lipca-agasi* cu mai mulți lipcani.

lobut n. numele geridului de fier (Cant. Ist. ot. 123), bêt scurt și gros ce soldații turci se deprîndeu să-l arunce la o mare înălțime.

DUM. 15 : îndrăznînd a-l mîngâia cu *lobuturi*, până ce i-au spart și capul.

— **LOBUT**, sorte de bâton de jeu court et gros (Youssouf) ; bulg. serb. *lobut* «un fel de lance».

lônge f. locul de adunare al meșteșugarilor, casa de întrunire a rufeturilor : Camera meseriașilor.

D. c. I, 458 (d. 1785) : să nu deschidă prăvălie fără de scirea și *longea* rufetului lor... să se stringă la un loc spre a face *longe* după obiceiul rufetelor.

— **LONGA**, lieu ou chambre de réunion des artisans (d. it. loggia) ; serb. *longa* «terasă», bulg. *longa* «adunarea isna-zurilor», ngr. λόντζα.

M

Mabein n. (*mabei* și *maibent*) camera personală a Domnului, situată între haremul și selamlicul palatului, și unde nu putea intra de cât ómenii în serviciul Domnului.

ГНЕОНО. 396 : Domnul, diminúta ese din lăuntru de la casa ce se chiamă *mabei* și vine în Spătărie și șede în domnescul scaun ; 313 : când popriă Domnul pe boieri după masă, făcînd jocuri și alte semne de veselii, mergea și înlăuntru la *maibent* și câte odată aducea Domnul pe Dómna cu tóte giupă-nesele și se făcea un joc de obște, Domnul cu Dómna și boierii cu giupă-nesele. ДУЛОИ. I, 99 : slujbașii *mabeinului* celui mare domnesc saú odaia jalobelor, ce se pot socoti ca nisce șambelanî de curte.

Var. : **babein** (Fot. III, 310)

— MABEYN (ar. «ce qui est entre»), la salle où le Sultan donne les audiences, partie du palais impérial dont l'accès n'était permis qu'aux officiers et aux fonctionnaires de l'intérieur; serb. mabein. Dintre variante, *mabeî* e o rostire vulgară, *maibent* o amplificare familiară (cf. saivant) și *babein* o alternare fonetică cunoscută (cf. § 21).

mabeingiu m. (și **babeingiu**) 1. la Turci, mare șambelan al Sultanului.

For. II, 237: Ahmet-Beiu, *babeingi*, camardinerul Impăratului.

2. slujbașul Curții care purta grijă de mabein, un fel de șambelan domnesc.

Doc. I, 289 (alaiu 1783): cinci ciohodari, *mabeingiu*... IV, 517 (d. 1795): deee lei pe lună *mabeingiu*. For. III, 310: *babeingiu*l ce îngrijese odaia Domnului are 40 lei lăfă pe lună. ДѢЛО. I, 90: *mabeingiu* de la mabeinul mic saū etacul lui Vodă cari țin loc de cameruncheri.

— MABEYNĠI, le grand chambellan, qui a l'accès au *ma-beyn* impérial (titre des certains officiers du Sérail).

madea f. pricină, obiect, cestiune.

Kog. 249: nepriimind nici un ban de la dînșii pentru *madelele* bisericilor. ДИОН. 183: el nu se va bate cu nêmul lui pentru acêstă *madea*. Doc. 43 (d. 1791): fiind că acêsta este deosebită *madea*, ispravnicul s'o cerceteze. FIL. 208: lei 3500 de la egumeni pentru volnicii și alte *madele*; 226: n'aș cuteza să-i dau sfat în *medêua* acêsta; 248: trebuie să cercetăm cu băgare de sémă acêstă *madea*, ca să nu cădem în răspundere.

— MADDÈ (ar. maddet), materie, sujet, afacere.

madegiu m. cel însărcinat cu vr'o afacere: reprezentant (formațiune analogică).

UR. XXII, 309 (d. 1826): 750 lei *madegiul* slujbei; 352: diacul de visterie, *madegiul* menzilorilor.

maden-calfa(si) m. inspector de mine.

CANT. Mold. 110: *maden-chalfasi*, praeposito minerarum, COND. 1693, p. 249: cinci cântare de miere ce s'au trimis lui *maden-calfa*.

— MA'DEN KALFASI, id. (cf. Cant. Ist. ot. 210).

maden-chesadar m. controlor la biuroul minelor.

IESIL. 790 (bairamlîc): lei 50 lui *maden-chesadar*.

maden-efendi m. titlu identic cu cel precedent.

DAP. 325 (bairamlîc): 200 lei lui *maden-efendi*.

mahut n. un fel de postav.

GHEORG. 222: de diua Pascilor boierii aveaū dar de la Domn câte un postav *mahut* și câte un atlas florentin. COND. 1693, p. 96: patru cofi de postav *mahut* ce s'au făcut conțeș Agăi; p. 450: 26 atlase și 3 *mahuturi* care au dat Menteș jidovul în poelonele bariamului la Impărăție.

— cf. MA'HUD (ar.), connu (alt sens lipsese).

maimar-bașa m. 1. la Turci (sub titlul de **mimar-aga**), primul architect al Saraiului, însărcinat să inspecteze clădirile noi în Constantinopole, fiind în același timp și maimarele zidarilor capitalei (Cant. Ist. ot. 453).

2. la Români, architectul Curții domnesci, fiind tot deodată staroste de dulgheri și de podari.

Doc. I, 444 (d. 1784): Tôder *maimar-bașa* de lemnaři i de zidari i strungari și timplari; 445: să aibă *maimar-bașa* a fi cu privighere; II, 293 (d. 1791): *maimar-bașa* ce au fost după vremi mai înainte... For. III, 312: *maimar-bașa* câte 50 lei pe lună.

— **M'MAR BAŞY** (meymar başy), intendant général des bâtimens (d. ar. mi'mar «architecte»); bulg. serb. maïmar, ngr. μαϊμαρής.

manafi m. pl. alt nume dat cârjaliilor după rebelul Manah Ibrahim, care arse și jăfui provinciile turcesci, năvăli în 1802—1803 în Oltenia prin Mehedinți, răspândind în juru-i foc și sânge (Dionisie, 201 și Zilot, 55—62).

BELD. 374: Din Anadoleni o parte și *manahi* dar nu prea mulți. **GMOA, 18**: nópcea cădeañ peste noi *manafi*, ca să ne scótă din meterezuri; **109**: Cara-Mustafa. chehaiaua sa, cu un corp de 10000 de turci, cazaci, zaporojeni, tătari și *manafi*, să ocupe Bucuresei.

— **MANAV**, fruitier, qui vend des fruits frais; bulg. manaf(in) «turc din Anadol», manavți (manafi) «milices irrégulières d'Asiatiques» (Dozon).

marpiciu n. burdof de narghilea (litt. șerpe încolăcit).

BELD. 440: reiz-efendi care ședea la mijlocul patului cu *marpiciul* narghilei în mână, dar prea egratiu, căci nu trăgea din narghilea.

— **MARPIÇ** (pers.), long tuyau de pipe persane en fil de fer revêtu de cuire (d. mar «serpent» și piç «entortillé»); bulg. markuč (na nargile).

martalogi m. pl. (și **martoloti**) 1. armatoli sau haiduci greci din cari Turcii făcură în sec. XVI, sub Selim II, o miliție însărcinată cu paza drumurilor și cu apărarea granițelor.

IST. 1715, p. 39: între cari copaci este și derbend de păzesc *martalogi*.

2. slujitori însărcinați cu păzirea granițelor, una din divisiunile Cazacilor români (Bălc. 636).

COND. 1693, p. 321: scutelnici i dărăbanți i *martalogi* ot Cerneți; **377**: un căpitan de *martaloti* de la Cerneți.

— **MARTOLOZ**, (autrefois) soldats chrétiens qui servaient dans les forteresses, anciens consaires du Danube (d. ἄρματολόζ, înarmat, soldat grec); serb. martaloz «grăniceri turci», croat. martolos «fur de femei», ung. martalóz «hoț, negustor de robi».

mataragiu 1. (la Turci) sub-ofițer din suita unui Pașă.

COND. 1693, p. 516: un atlas care s'a dat dar la feciorul *mataragiului* ot Ruscuiuc, care a fost copil în casă la Impărăție.

2. (la Români) slujbaș la Curte sub mataragi-bașa, care figura la parada domnăscă.

FOT. III, 250: pe urmă sacalele cu sacabașa, *mataragiui* cu mataragi-bașa; **257**: iamacii *mataragiui*.

— **MATARAĞY**, celui qui porte le *matara* (gourde ou flacon en cuir), bas-officier à la suite des pachas et qui sert souvent de bourreau (Bianchi). V. Partea I: matara.

mataragi-bașa m. un fel de medelnicer al Curții fanariote: boierinașul care presenta Domnului lighianul de aur.

COND. 1776, p. 78: *mataragi-bașa* 10 lei pe lună. **Doc. IV, 518** (d. 1795): 8 lei *mataragi-bașa*. **FOT. III**: *mataragi-bașa* primesce câte 15 lei pe lună.

— **MATARAĞY BAŞY**, porte-aiguière du Sultan ou du grand Vézir Ham.

mataragi-iamac m. ajutorul mataragiului.

Doc. I, 550 (alaiu 1784): *mataragi-iamac* cu mataragi-bașa. **FIG. 346**: tufecii, *mataragi-iamac*...

Acest titlu lipsește în dicționare și la Hammer.

megiână f. șalupă.

DUM. 35: amiralie Spiritofo... merse cu o *megiână* de se apropie de căpi-tănia turcască.

— MIĞANA, artimon.

mehlem n. 1. alifie, unsóre.

CANT. Ier. 15: *mehlem*, unsóre cu care se slujesc țiruliciei la rănii; 212: la rana rea și grea *mehlemul* și lécul de se și află, ce semnul grozav locul odineóra betegit învață; 340: ce *mehlemul* nu vindica, vindica fierul și ce fierul nu tãmãduése, cu mai mare usturime tãmãduése focul. Егѣм. 868 (sec. XVIII): alilie bunã de vindecat la rãni: trementin, samoladon, sacãz și cãrã albã, acestea topite amestecãndu-se și fãcãnd *mehlem*, sã ungi...

2. fig. balsam.

CANT. Ier. 15: împuțite ranele vrãjmașii cu *mehlemul* adevãratei dragoste ungẽndu-se, sã se tãmãduescã.

— MEHLEM (ar. merhem), onguent, baume, emplãtre (d. μάλαγμα); bulg. mehlem, serb. melem, alb. meglem, mcr. megleme. Vorbã semi-literãrã.

mehmendãr m. 1. ofițer turc care insoția pe Domn la plecarea-î din Constantinopole spre țarã (cu variantele **maimandar**, **meimendar** și **mihmandar**).

BELD. 446: aũ arãtat Sakir-beiũ cã el este orinduit *meimendarii* Domnului de Țara romãnescã.

2. boier mare care purta grijã de cãlãtoria noului Domn pãnã în țarã (Fot. III, 253).

BELD. 406: Un Gheorghitã Sãrdariul, *mehmendar* din Iași trimis; 449: lãsase și Grigorie-Vodã un boier *meimendarii* sã pörte de grijã de cele trebuinciose întru trecerea prin Țara romãnescã.

3. comisar oficial.

ГНИСА, 47: luãndu-î ca comisarî (*mehmendarii*) pe lângã generalii ruși, pentru înlesnirea aprovizionãrii oștirilor cu proviant și cu care.

4. conducător în genere.

VAC. 286: 'mî dete și pe ichingi-ciohodar *mihmandar*, ca sã mã ducã pãnã în Țarigrad. UR. XIV, 287 (d. 1823): s'aũ rinduit sã mãrgã și 20 de neferi întru prinderea fãcãtorilor de rele tãlhari și împreunã cu neferii s'aũ rinduit *mehmendar* de cãtre Mãria sa Vodã pe D-lui Paharnicul Cost. Sion, carele este poroncit a umbra deavalma cu neferii. HUSR. (1818): Pe loc intrã la nazar, De te avea *maimandar*.

— MIHMANDAR (pers. «qui donne l'hospitalité»), introduceur des ambassadeurs, officier chargé d'accompagner et de recevoir les ambassadeurs étrangers ou autres personnes de considération qui voyagent dans l'empire ottoman.

Mehmet m. (și **Mahmet**) Mahomet (numele Profetului).

УМЕСИЕ I, 169: pãgãniũ (Turcii) vãrsãnd sãngele creștinilor... și înmulțind legea lui *Mehmet* ceã spurcatã; 206: Iliãș-Vodã s'aũ dus la Sultan Suleiman, de aũ primit legea lui *Mahmet*. M. COSR. 284: Sultanul muștrãndu-î [pre ieniceri] pururea cã sînt bunii numai de beție, sã hie cãlãtorii legii lui *Mehmet*.

Vorba se presintã și sub forma literãrã europenã **Moamet** cu derivatele neologice: **moametan**, **moameticesc** (la Cantemir **muhamedinesc**) și **moametism**.

VAC. 248: *Moamet* stãtu în lume om fôrte minunat, Cãci s'aratã din slugã proroc și împãrat; 247: precum cred *Moametanii*...; 249: legea *moametanã*; 251: Turcii, adicã *Moametanii*; 247: Moamet, întemeietorul credinței *moameticesci*; 265: Mehemed-Pașa, fiu de preot Gree, îmbrãțișase *moame-*

tismul. CANT. Chron. 23 : legea ortodoxiei de turbata și lunateca buigutură *muhamedenescă* neimată și nespurcată și-au ferit.

— MEHMET (ar. muhammed «très digne d'éloges»), Mahomed ; de aci și fr. *mómerie*, termin aplicat de eretici ceremoniilor bisericesci, e contras din «mahomerie», datinile superstițioase ale Arabilor (peregrinii descriind pe Sarasini ca pe nisce păgâni idolatri).

mahmetesc a. mahometan.

URECHE I, 206 : în vedere se arăta creștin [Iliăș-Vodă], iară nóptea în sloboție *mahmetescă* se dedese.

mehter m. musicant, măi ales turc.

N. COST. 54 : surlarii, trîmbicerii... alătura cu *mehterii* ; 102 : Curt-Pașa strîns'au *mehterii* și tabulhanagii a țării... GUSORG. 332 : mulțumind și pe toți *mehterii* cu căți galbeni au socotit Domnul. COND. 1693, p. 314 : 30 taleri s'au dat *mehterilor* bacșiș în ziua de St. Petre. COND. 1776, p. 19 : de la 18 *mehteri* creștini câte 1 pol leu unul. FOR. III, 307 : toți *mehterii* armășiei câte 260 lei pe lună.

— MEHTER (pers. mihter «plus grand, chef»), musicien (de la garde particuliere du Sultan) ; bulg. mefter, serb. mekter. **mehterbaș(a)** m. șeful mehterilor, capelmaistru.

GUSORG. 314 : luându-și *mehterbaș* și cei împreună cu el bacșișul cel obicinuit ; 332 : Domnul a poruncit de au îmbrăcat pe *mehterbaș* cu cherachea. F. T. III, 289 : *mehterbașa* cu ai sei cîntînd... NEGR. I, 287 : scărțăitorul țipet a surliei lui *mehterbașa*.

— MEHTER BAŞY, directeur de la musique militaire du séray ; serb. me(k)terbașa «capelmaistru».

mehterhaneă f. (și *mecterhanea*). 1. musica Curții, constînd din tumbelchiuri și tésuri sau giamparale.

a. la cronicari :

AX. 150 : după rēdvan mergeau chilaicele Pașilor și pre urmă mergeau *mehterhanele* bătēnd. KOE. 197 : dānd cu tunurile și dīcēnd *mehterhaneă* ca la o Domnie nouă. GUSORG. 301 : după sfrîșitul hatîșerifului, îndată se face slobođire din tōte tunurile și începe și *mehterhaneă* cea împērătēscă ; 303 : slobođind tōte tunurile, sē face șinlic cu *mehterhanea* și cu tōtā rinduiala ; 314 : după *mehterhanea*, țiganii obicinuiți ce cāntă la masa Domnului fac și ei o dīcētūră de un scopos. CLERR. 315 : i-au dat tōtā curtea cu stēguri, cu *mehterhaneă*, tobe, trîmbiți, slujitori și l'au trimis la Iași ca pe un fecior de Domn. VAC. 225 (V. cabaniță).

b. în literatură (măi des sub forma **meterhanea**).

NEGR. I, 287 : a doua și *mehterhaneă* juca în ograda boierului. AZ. T. 141 : boierul era cāftānit și *meterhaneă* turcēscă îi țirliia sub cerdac. FIL. 30 : tobe mari și *meterhanele* ; 96 : cel cu rangul cāta să plătēscă lei 400 pentru *meterhanea* ; 136 : a doua și, după cāntarea *meterhanelelor*, Postelnicul sui scara caselor ; GURCA, XV : în tot timpul acestei domnesci ceremonii, îi bătea în curte *meterhaneă* cu surle, cu tobe și cu tumbelchiuri ; 10 : sēra cānd bătea *meterhaneă*...

2. (ironic) musica domnescă.

ORĂȘ. II, 57 : Să 'ncēpă *meterhaneă*, Că s'a ales Bēizadēua.

— MEHTER HANĖ, musique militaire, corps de musiciens ; serb. mekterhana.

mehterhane-bașa m. titlu identic cu «mehterbașa».

Doc. II, 18 (alaiu 1791) : *mehterhane-bașa* cu tōtā taifaua cāntānd.

mehterler-chehaesi m. intendentul musicanților.

IFȘIL. 790 (bairamlic) : lei 25 lui *mehterler-chehaesi*.

— MEHTER KIAYASI, second inspecteur de la chapelle de musique.

meh-tup m. (**mehtup** și **mictup**) scrisoare oficială (mai ales din partea unui Vizir).

AX. 132 : Iusuf-Pașa încă îl avea în dragoste pe Nicolai-Vodă și-i scria adesea *meh-tupuri*; 137 : Nicolai-Vodă aș scris la Hanul *mictup* cu mare mulțumită. KOG. 252 : Grigorie Ghica-Vodă, când voia ca să trimită peșcheș la vre-o Pörtă mare turcească, pecetluia peșcheșul și *meh-tupul*. GHEORG. 305 : acolea s'au citit și hatiseriful împărătesc și *meh-tupul* Vezirului; 330 : înaintea acestui Pașă aș trimis Domnul un boier din Greci cu *meh-tup* de către Domn. DOM. 44 : trimise pe un turc cu *meh-tup* către prințipul Repnin. VAC. 284 : *meh-tupuri* ale înălțimii sale deosebite către generalii Ardélului; 298 : care *meh-tup* [al Vizirului] se află cu multă cinste spre păstrare în arhivele casei mele. FIR. 255 : pentru o mai bună pază a liniștei locuitorilor să faceți *meh-tup*.

— MEKTUB (ar.), lettre, écrit, missive (d. kitab «écriture»).

meh-tupciū m. 1. scriitor la Divanul domnesc, secretarul lui Divan-efendi.

GHEORG. 302 : asemenea și *meh-tupciul*, carele se chema și chiesadar. COND. 1776, p. 76 : 1200 lei *meh-tupciul*.

2. logofet sau scriitor turc.

GHICA, 325 : îi dăcea *meh-tupeii*, pentru că fusese scriitor de limba turcească la Postelnicie.

— MEKTUBÇI, écrivain, secrétaire général d'un ministère ou d'une province.

meh-tupci-efendi m. secretarul Vizirului însărcinat cu corespondența sa.

CANT. Mold. 110 : *mektubezi efendi*, primo supremi vesirii scribæ, sive intimo secretario.

— MEKTUBÇI EFENDI, premier secrétaire du cabinet du grand Vizir Ham.

memlechët n. țară, în special (în stilul oficial) Muntenia sau Moldova.

GHEORG. 331 : boierii *memlechetului* cer să sărute picioarele Măriei sale, VAC. 294 : Mavroghene, cu tainurile ce le hrăpia de la țară cu jaf și nu cu plată, prăpădia *memlechetul* Impăratului. UA. VI, 434 (d. 1774) : *memlechetul* Moldovei și a Țării românești este bun chelar a Impărăției mele; 238 (d. 1822) : boierii *memlechetului* și ceilalți zabeți și raiele... A. 206 : unii din boierii acestui *memlechel* [Muntenia] nu s'au întors încă la pământurile lor.

— MEMLEKET (ar.), royaume, province (dual : MEMLEKETEIN «les deux principautés danubiennes»); bulg. memleket «partie», serb. memlečet.

memur m. (și **meemur**) comisar turc, funcționar inferior.

COND. 1802, p. 312 : cei ce sînt *meemuri* la acest fel de binale.

— ME'MUR (ar. ordonné), fonctionnaire public, commissaire (d. emr «ordre»); serb. memur.

memuriet n. însărcinare, misiune oficială.

Doc. IV, 171 (d. 1794) : boierii după ce vor citi porunca domnăscă și și vor arăta *memurietul*. UR. III, 114 : dregătoria marii dragomăni... care acest *memuriet*... 169 (d. 1792) : s'au dat acest înalt împărătesc فرمان pentru *memurietul* tău; 173 (d. 1802) : la paza bunei orînduiei a acestor două țări cum și la *memurietul* lor...; 186 : cați vor merge după vremuri cu *memurieturi* în țara Moldovei.

— ME'MURIYET (ar.), mission conférée par le gouvernement.

menzil n. (și **mezil**) 1. poștă turcăscă cu cai anume dreșați pentru transportul repede.

N. Cost. 89 : aū purces din Țarigrad spre Moldova, în cai de *menzil*. **MUSTE**, 43 : n'aū zăbovit nici Dumitrașco-Vodă în Țarigrad, ce cu *menzil* împărătesc aū venit mai de grabă. **KOG.** 236 : cai de *menzil*, podenii și pogonărit. **GEORG.** 299 : Domnul după ce ia Domnia la Țarigrad, îndată avënd gata pre unul din ómenii sēi și cu călărașii carii se întimplă acolo, în *menzil* vin la Moldova. **BELD.** 341 : În *menzil* cu mare grabă, aū venit întins la Iași.

2. stațiune de poștă. De aci **MIZIL**, numele unui orașel în jud. Buzēu, fostă stațiune poștală.

NEC. 214 : atunce și în Moldova s'aū aședat slujitorii pre la *meziluri* și pre la margini. **Doc.** IV, 267 (d. 1794) : să plătoscă surugiului peșin de la *menzil* în *menzil*. **UR.** V, 190 (d. 1827) : a se căra cherestea pentru meremetul *menzilului* din Iași. **FOR.** III, 255 : vel-căpitanul *menzilurilor*.

3. cal de poștă.

CANT. Mold. 73 : mandatis munitus, posticis equis, quos illi *menzil* vocant, quam celerrime potest lassios proficiscitur. **NEC.** 214 : atunce era greū în țară pentru zaherele și *meziluri* la drumul Cămeniței ; 300 : Dumitrașco-Vodă aū venit în *mezil* la Iași. **UR.** IV, 399 (d. 1741) : cai de olac când va fi t ebuiță, afară de *mezil*... **VAC.** 286 : așa purcesei de la Silistra cu *menzil* și mersei la Țarigrad ; 298 : am plecat cu *menzil* și am mers la Rusciuc.

4. căruță de poștă, diligență.

DRĂGH. II, 73 : s'aū aūdit un *menzil* viind în fuga cailor.

5. curier, stafetă.

KOG. 199 : aū scos alt *menzil*, cum că [fratele Domnului] s'aū trezit și aū rămas nevătămat.

6. mic pașaport cu pecetea Statului și cu iscălitura casierului (Glos. 379).

7. fig. țintă (sens literar).

IST. 1715, p. 91 : cumbaralele nu ajungea la *menzilul* lor să strice.

Var. : **minzil** și **mizil**

POF. 156 : s'aū sculat de la Niș și aū mers la Smil în cai de *minzil*. **COND.** 1813, p. 372 : cheltuielile *minzilurilor* grajdului gospod. **Doc.** I, 104 (d. 1775) : se sparge *mizilul*, fuge satul ; 519 (d. 1784) : logofetul spătăresc cu vel-căpitan de *mizil*. **COND.** 1813, p. 370 : tal. 578.000 să se cheltuiască în trebuința *minzilurilor* țării.

— **MENZIL** (ar. «lieu où l'on descend»), station de la poste, relais, journée, la poste (ađi înlocuit în Turcia cu neologismul **POȘTA**) ; portée d'un canon ; bulg. serb. *menzil* și *mezil* «poștă», ngr. *μεσίλι* și *μεζίλι*, estafette, poste. V. Partea I : olac.

menzilesc a. ce servă la *menzil*.

UR. V, 190 (d. 1827) : făcënd pe lângă cheresteua *menzilăscă* și osebite cherestele particularnice tot supt numire de *menzile*.

menzil-buiurultiu n. ordin de *menzil* (V. *buiurultiu*).

Doc. I, 105 (d. 1779) : câți sînt trecători și aū în mâinile lor *menzil-embriu* sau *menzil-buiurulturi*...

menzil-embriu n. sens identic cu «*menzil-ferman*».

Doc. I, 105 (d. 1779) : cei ce vor avea *menzil-embriu*, sau *firman* sau *mehtup*, cătră noi.

— **EMR** (ar.), ordre. V. *menzil*.

menzil-ferman n. ordin pentru cai de poștă. V. *ferman*.

COND. 1802, p. 310 : să nu cêră cai de olac mai mulți de cât se coprinde la *menzil-ferman*.

menzilgiu m. (și **mezilgiu**) slujitor la poștă sub comanda

unui căpitan de menzilgiü său șef de poștă, care în Bucuresci și în Iași purta numele de *Vel-căpitan al menzilurilor*.

Doc. I, 105 (d. 1775) : casă pentru menzilgiü... la menzilhanéua Bucurescilor am hotărît să facem doi căpitani de menzilgiü cu caftan și cu măciucă sub ascultarea d-lui vel spătar ; 120 (d. 1788) : *menzilgiü* să aibă să-și la lăfă după orînduială. Ur. III, 4 (d. 1799) : *menzilgiü* ce vor lua tréba ținerii menzilurilor asupra ; XXII, 353 (d. 1826) : de la 1 Iulie să se încépă lucrarea noilor menzilgiü. For. III, 276 : Spătarul cel mare avea sub ascultarea sa și pe căpitani menzilurilor și pe menzilgiü.

— MENZILGY, maître de poste ; serb. mezilgiia, ngr. μενζιλτζής.

menzilhanéa f. stațiune poștală, poștă.

Doc. I, 105 (d. 1775) : la menzilhanéua Bucurescilor... Ur. III, 202 (d. 180) : câtă cheltuială va trebui pentru ținerea menzilhanecelor... Ar. 211 (d. 1821) : dajdie pentru menzilhanecle. For. III, 323 : menzilhaneclele să se facă afară din sate, cu curte, cu grajduri și cu 3 sau 4 camere pentru répaosul călătorilor.

Var. : **mezilhanéa** și **minzilhanéa**

ZIL. Rev. III, 79 : banii mezilhanalii. Cozd. 1813, p. 370 : unele din județe unde fiind minzilhanale multe...

— MENZIL HANÉ, maison de poste, relai postal ; bulg. mezi-lena și minziliana, serb. mezil(h)ana, ngr. μενζιλχανές.

metah n. product local al unei țări.

Doc. II, 303 (d. 1792) : să-î îndemnăm la prăsila și la înmulțirea stupilor și la alte metahuri ale pămîntului. Ur. III, 201 (d. 1802) : unt, oi și alte metahuri ale pămîntului ; XXII, 293 (d. 1826) : tóte metahurile țării să fie slobode de tótă darea ; 300 : céra socotindu-se între metahurile pămîntului.

— META (ar. «usufruit»), marchandise, article de commerce.

minareă f. turnul gîmiei din vârful căreia hooea chiamă la rugăciune (litt. luminător, far).

Kog. 274 (v. alem). Por. 243 : Sultan Ahmet aü făcut un mecat mare și fórté frmos, la care aü făcut împrejur 4 minarele, se véde și acum în Tarigrad atăta este de mare cât Aghia-Sofia. Isr. 1715, p. 60 : biserică din gîmie prefăcute la care stău minarecele, că nu le-aü fost stricat Frâncii. Od. III, 14 : cetății cu mi de minarete.

— MINARÉ (ar. menaret «fanal»), tour d'une mosquée d'ou le muezzin appelle le peuple à la prière (d. nara «briller») ; alb. serb. bulg. minare, ngr. μιναρές ; sp. minarete.

miralaiü m. colonelul unui regiment turc.

Od. III, 590 : un miralaiü călare pe un cal alb alergând de la un fort la altul. Guica, 322 : miralaiü Iusuf Beg, comandantul, ne era prieten.

Vorba, semi-literară, figuréză și în căntecele istorice.

AL. 130 : Grajdul miralaiului în dosul Saraiului.

— MIR ALAY, colonel ; bulg. serb. miralaï, ngr. μιραλάης. V. emir și alaiü.

miralem-aga n. (și mirialem-aga) căpetenia capugi-bașilor, înalt funcționar turc care aducea Domnului după investitură alemnul său stégul împărătesc și tuiurile. El avea privilegiul exclusiv de a asista la audiențele ce Sultanul acorda marilor dignitari.

CANT. Mold. 57 : insignia suae potestatis a miralem aga (praefecto insigniorum) sibi missa accipiunt ; ad mirialem aga, i. e. vexilli imperatoris custodem qui haud parvae in aula est dignitatis.

— MIR-I'ALEM, qui porte l'étendard impérial (litt. prince du drapeau). V. emir și alem.

mirle f. (și **miri**) la Turci, tesaurul public, în opozițiune cu «hazna» sau tesaurul particular al Sultanului.

Kog. 208 : să dec un zapis la *miri* pentru bani cu vadè ; 295 : Ce-au strîns din copilărie, Acum o iaă la *mirie*. COND. 1693, p. 395 : 37 cai ce au dat la *miri*, care au lipsit din cei ce s'au iernat în țară ; 507 : banii *miri* care ne-au venit poruncă să dăm și să ni se ție în sēmă la haraciū. UR. III, 117 (d. 1799) : ai adus și dar la împărătesca *mirie* atâtea cherestele. Dum. 19 : banii ce-î le trimisese *miria* pungi 300 i le luase Nicolae Draco. COND. 1802, p. 319 : datoria ce este să răspundă țara la *mirie*. COND. 1813, p. 351 : trimițînd la vreme împărătesca *mirie* la bogata mea çomóră.

— **MIRI**, fisc appartenant à l'État (d. pers. mir, scurtat d. ar. emir) ; serb. miriia, ngr. *μηρι*, trésor publique.

mirimiran m. Pașă cu două tuiuri, guvernatorul unui district (litt. căpetenia căpeteniilor) cu titlul de beglerbeii.

VAC. 267 : Cara Mustafa purcese cu multă trufie spre Austria... cu toți vezirii, beilerbeii și *mirimiranii*. UR. III, 135 (d. 1792) : vizirii și *mirimiranii*, mergînd la mansupurile lor, să nu supere pe locuitori cerîndu-le spînă pentru haraciū. COND. 1802, p. 309 : prea cinștiți *mirimiranii* mei...

— **MIR-I MIRAN** gouverneur du district ; ngr. *μηριμηνόνης*.

molă m. judecător în cetățile principale (Constantinopole, Andrianopole, Brusa, Alep), superior cadului.

DION. 210 : au dat capicheciaua scrisoarea la *molaua* ce era credinciosul Pasvandului, ca un popă turcesc. VAC. 264 : cadii de la Meca și Brusa-*molasi*.

— **MOLLA** (ar. mevla «seigneur, Dieu»), juge d'une grande ville, grand *kady*, docteur ; bulg. serb. mula, ngr. *μουλάς*.

mola-efendi m. titlul judecătorului din Constantinopole (istambol mollasy), care venia imediat după cei doi cadia-scheri.

VAC. 301 : eram iubit forte și de *mola-efendi* și de bostangi-bașa.

molalic n. jurisdicțiunea unui molă.

IST. 1715, p. 43 : aice este *molalic*, iar nu pașalic.

— **MOLLALYK**, dignité de molla.

mortasipie f. 1. deciuială de la cântărirea mărfurilor.

CANT. Mold. 87 : vornicul de tyrg, procurator fori, decimas colligit et omnibus iis, quae numero et mensura in foro venduntur : quod tributum genus inter Moldavos *mortasipia* vocatur. N. COST. 19 : au scornit și Duca-Vodă *mortasipia* în țară. NEC. 185 : Vasilie-Vodă numai din desetină și din *mortasipi*, din goștină și din vamă, ce lua se chivernisia. Kog. 219 : Mavrocordat vîndînd și alte slujbe : oenă, vămă, *mortasipi*...

2. taxă de la vîndarea vitelor și a mărfurilor.

TARIF 1761 : *mortasipiea* cea mare după cum s'au aședat : 40 bani să se dea de calul ce se va vinde în tirg... 10 b. de mascur, 4 b. de ôie, 2 b. de miel, 20 b. de carul cu pesce, cofa cu horilca, polobocul cu păcură, carul cu tîntiun... COND. 1776, p. 38 : *mortasipiea* în ce chip să se urmeze : de cal, iapă, boii, vacă, ce se va vinde, se va lua câte 24 bani ; 66 : *mortasipia* din tirgul Iași. UR. VIII, 37 (d. 1804) : *mortasipia* de la tirgul Fălticeni din anul 1795, care s'au vîndut 300 lei pe an ; XXII, 299 (d. 1826) : *mortasipiile* ce se tot string de pe vite.

— **MUHTEBIB** (ar. «qui règle un compte»), inspecteur de l'accise des comestibles, ancien officier qui était chargé de veiller à l'intégrité des poids et mesures (d. ar. hysab «compte») ; ngr. *μυρτασίπης*, cantaragiū de mărfuri.

mozavire m. calomniator (în Muntenia).

MAG. I, 132 (doc. 1669): boierindu-se cu mite și fiind *mozaviri*, vind în tot césul pre boierii țării la Domnia mea cu pîrî de cap...

— MÜZEVVIR (ar.), qui trompe, menteur, fourbe (d. zur «mensonge»); bulg. miuzevirin «înșelător».

mozaviresc v. a calomnia.

ANON. 251: judecata lui Dumnezeu nu-l lăsă pentru mozaviria ce *mozavirise* pre svîntul Nifon și pentru hielenia. MAG. II, 184 (doc. 1658): ómenii răi fără credință, hieleni, vinđetori, nevoind cu reu spre vre-o țară dintr'acestea și *mozavirind* și marghiolind pre vre-unul din noi Domnul lor.

mozavirie f. calomnie.

VĂC. 277: de năpăstuirii și de *mozaviri* și de pîrî mincinoase. ANON. 3: să lipsescă pizma și *mozaviria* și hieleşugul din mijlocul lor; 128: să mărturisescă el că a vrut să facă *mozavirie*, vinđetorul de ómeni.

mozavirnic a. calomniator.

MAG. II, 183 (doc. 1658): pîrî și cuvinte *mozavirnice*.

Tóte aceste forme secundare revin la cronicari saú în documente din Muntenia.

mucadim n. stofă de mătase pentru brine.

TARIF 1761: bric de *mucadim* de unul 22 bani.

— MUKADEM (ar.), espèce d'étoffe de soie employée pour les turbans et les ceintures (Bianchi); serb. mukadim (poias), pol. mukadyn «stofă orientală».

mucaiesea f. cantitate de zaherea ce se da Porții.

COND. 1802, p. 310: în loc de *mucaiesea* ce se da înainte din tóte felurile de zahrele care ară și sémăna raiielele țării... UR. 193 (d. 1802): s'aú ridicat cererea cea hotărîtă a sumei zaherea ce se numia *mucaiesea*; VI, 433 (d. 1792): zaheréua *mucaieseli* să se poprescă... cu pricină că s'a ridicat *mucaiasana* să nu se lenescă a se lucra și a nu sémăna. DOM. 113 (d. 1774): așjderea să lipsescă și *mucaioséua* [în text greșit: *mucaioréua*] ce este ca un neoteorismos, din care se pricinuesce alte asupra.

Var. (grecizate): **mucaghesea** și **mucagheshin**

UR. III, 137 (d. 1792): Moldova se socotese ca o magazie a înaltului meú scaun și adunarea zaherelor trebuincioase se îngrădesce numai din Moldova și Valahia, și aú agiuns a se cere de la acele 2 locuri prin înmulțirea hranei lăcuitoilor Țarigradului zaheréua numită *mucagheshin*, care acéstă cerere de *mucagheshin* pricinuesce stricăciune și păgubire sáracelor raiiele, prin acéstă s'a făcut împărátésca aședare prin desrădăcinarea acestui *mucagheshin*.

— MUKAYESE (ar.), proportion, analogie.

mucarer n. (și **mucarel**) reînnoirea în Domnie, pe fiecare an (*mucarerul cel mic*) saú odată la 3 ani (*mucarerul cel mare*), când se trimitea firman împărátesc și un caftan, ceea ce ocașiona multe cheltuieli: obiceiú întrodus de la Mihail Racoviță (Cant. Mold. 70 și 112; Fot. II, 156).

COND. 1693, p. 45: 6500 tal. s'aú dat silihțarului împératului, pentru stujba caftanului de *mucarer* și celui ce aú adus caftanul; 311: 7000 tal. s'aú dat la Hasan-Pașa, omul casap-bașii, din banii ce aú dat împrumut boierilor capicheaiale de aú dat la *mucareruri*. KOG. 208: aú venit și vremea *mucarelului*, a înnoirii Domniei Moldovei; 232: primă-vară luându-și *mucarelul* de înnoire, Domnia de la Pórtă, aú venit Spătarul Iacovache cu caftanul de înnoirea Domniei, făcendu-se mare alaiú, după obiceiú. POP. 174: aú venit Măriei sale Nicolae-Vodă *mucarer* de la puternica împărătie, adică înnoirea Domniei, viind de la Țarigrad cu caftanul și cu fermanul împărátesc cel căpitan de siimeni Pascale. UR. III, 193 (d. 1802): de la Domni să nu se cele pe tot anul cheltuiala *mucarelului*, adecă a înnoirii Domniei; VI, 421 (d. 1774): cele adese azluri și cele unele peste altele adese *mucareruri* ale Domnilor noștri...

2. bir scos pe țară la asemenea ocasiune.

N^{ec.} 373: Grigorie-Vodă scos'au odată și pe preoți un bir ce-î dăcea *mucareea*, de agiungea pre preot cât de sărac trei galbini, iară pre cei mai de frunte și opt galbini i-au agiuns. CANTA, 185: Mavrocordat au daos *mucareturele* Vistieriei împărătesci și poclonele la toate porțile, cari toate acele au rămas greutate țărilor.

— MUKARRER (ar.), rétabli, confirmé (d. karar «stabilité»).

mucaremea f. sens identic cu «mucarer».

N. Costr. 16: Mihnea-Vodă, din Țara muntenescă, care au deschis ochii Turcilor să facă la trebile an *mucaremea*, adică înnoire Domniei pentru ca să ia bani; 18: Duca-Vodă, cum s'au așezat la Domnie, au lăsat țara în odihnă până la vremea scerii și au plătit atunce și *mucaremăua*, cum se dăcea, înnoirea Domniei, au dat bani din casa lui; 46: la această Domnie a lui Constantin Ducăi-Vodă, măcar că se împăcase toate țările, iară despre Turci era mare asupră, că au început a cere toate obiceiurile deplin, cumu-î bairamlicul, *mucareme*, cêra, seul și altele multe.

— MUKARENË (ar.), action d'honorer.

Muftiū m. judecător suprem care dă fetvale la Turci (dignitate analogă cu Papa): el se mai numesce și *Șeic-ul-Islam*.

M. Costr. 296: iară cine era cap legii turcesci, *Muftiul*, n'au vrut. N^{ec.} 278: *Muftiul* se ascusesse și găsindu-l, l'au muncit de au luat mulți bani de la dînsul, până l'au omorît; 387: Constantin-Vodă au repețit pe vêru-sêu, Mihalachî Spătarul, la Țarigrad la *Muftiul* și la câzlar-aga și la alți din Curtea împărătescă, și și-au tocmit toate trebile de la Impărăție. ANON. 169: vrînd *Muftiul* să-și însore un fecior, au fost cerut de la Constantin-Vodă să-î dea un dar, 50 de pungî de bani, pentru cheltuiala nunții. VAC. 272: grăi multe asupra *Muftiului* de ce au dat fetfaua.

Var.: **Muhtiū și Muftu**

Ax. 127: Impăratul au întrebat pe *Muhtiul*... (V. cucă). COND. 1693, p. 531: 250 tal. s'au trimis la chehaiaua *Muhtiului* dar. DION. 176: Impăratul turcesc au vrut să taie capul Vezirului, vinovătindu-l de ce n'au stăpănit cât au cuprins de la Nemți țară în Bănat, ci au dat dosul; dar stînd rigialele și *Muftul* cu rugăciune la Impăratul, l'au iertat; 198: poruncit'au la divaniștii, regialele sfatului împărătesc, ca împreună cu marele *Muftu*, Patriarchul turcesc, și cu Vezirul să facă divan, fiind și însuși Impăratul în divan. GIUCA, 303: se turcise de dragostea fetei unui *Muftiū*, ca s'o pôtă lua de nevastă.

— MÛFTI (ar.), chef de la religion mahométane chargé de rendre un *fetva*; bulg. serb. muftiia, pol. mufty, ngr. μουφτής.

muhafiz m. (și **muhafegi**) comand. unei cetăți turcesci.

DUM. 15: *muhafiz* Hotinului; 23: *muhafizul* Diului. REV. I, 57 (d. 1786): doi omeni ai Măriei Sale Hotin *muhafegi*. BELD. 353: pe *muhafizul* [Ibrailei] îl rōgă, îl incredințeză toți; 391: Mehmet-Pașa, *muhafizul* Silistrei, s'au rînduit oștii seraschierii. UR. VI, 44 (d. 1821): *muhafiz* de Brăila, *muhafiz* de Varna... AR. 163: s'au trimis osebite porunci către vizirii *muhafizi* ai Diului și Brăilei. FIL. 255: *muhafizii* serhaturilor după marginea Dunării.

— MUHAFIZ (ar. «garden»), gouverneur d'une place forte.

muhafizea f. (și **muhafegea**) garnizonă.

AX. 161: să rămăie Apdi Pașa *muhavizea* la Hotin și sarascher. ISR. 1715, p. 47: cetatea ce se chiamă Piolos, *muhafegea* boazului acestuia.

— MUHAFAZA, défense, garnison; serb. muhafaiza.

muhasebea f. (și **buhasebea**) 1. predarea și controlarea socotelilor.

POP. 120: au vrut puternica Impărăție, ca să caute toate *buhasebelele*, adică socotela și sêma tuturor veniturilor împărătesci ce are din toate țările câte stăpănesce, ca să se lămurească toate semile și să se stringă toate rămășițurile în vistieria împărătescă.

2. cancelarie de compturi la ministerul de finanțe (V. baș-muhasebea).

— MUHASEBE (ar.), reddition des comptes, bureau de contrôle (d. ar. hysab «compte»).

muhasereă f. blocarea unei cetăți.

ZIL. 39 : aŭ chilzuit nazirul cu cele-lalte căpetenii să-î facă [mânăstirii] *muhaserea* ; 91 : cetatea Ismailul o aŭ făcut Rosii *muhaserea* cu o sumă de oștiri. Doc. III, 222 (d. 1788) : i-aŭ înfundat într'un loc strîmt, făcându-î *muhaserea* din toate părțile. VĂC. 253 : Baiazid numai de cât se află înaintea Țarigradului cu o ôste grea, făcându-l *muhaserè*.

— MUHASARÈ (ar.), blocus, siège ; sèrb. mu(h)asera.

muhemăt n. pl. (muhiumat, muhimat și mihimat) munițiuni de război, proviant.

COND. 1693, p. 199 : pentru *muhiumaturile* dunalmăii ; 275 : chiria *muhimaturilor* ce vor să se aducă de la Varna la Rusciuc. Isr. 1715, p. 9 : fiind gata de toate *mihimaturile* ale oștirii ; 71 : *mihimaturile* ce vor fi înăuntrul cetății ; 129 : *mihimaturile* ce aŭ fost în cetăți le aŭ ridicat, de le aŭ dus la alte cetăți. Dum. 28 : ordia plină de tot felul de avuție, așijderea și zaherelele, gephancele, pioă și alte *muhematurî*... cetatea cu tunurî 91 i 400 burie cu praf și alte *muhematurî* și zaherele ; 92 : pedestrima Turcilor care se poposise cu gephaneua și *muhimaturile* lor în câmp. Doc. I, 275 (d. 1783) : trecerea tunurilor și a *muhimaturilor*.

— MÜHIMMAT (ar.), munitions, approvisionnement des troupes (pl. d. mühimim «important, affaire grave») ; serb. muhimat.

Vorba revine, mai rar, și la singular sub forma **mehem**, cu același sens.

As. 158 (d. 1821) : porunci strașnice spre adunare de oștiri... prin trimiteră mai multor *mehemuri*.

muhür n. pecete.

MELCHIS. 166 : aŭ pus și tureul *muhurul*.

— MÜHÜR (pers.), cachet, sceau ; sèrb. muhur și mur.

muhurdâr m. 1. cel ce ține pecetea (la Turci).

COND. 1693, p. 426 : o paceă de samur ce s'aŭ trimis *muurdariului* *Ve-zirului*. Rev. I, 57 (d. 1786) : 101 lei *muhurdariului* Măriei Sale Ahmet-Pașa. BELD. I, 448 : Latif-Efendi, *muhurdariul* saraschierului.

2. slujbașul Divanului care puneă sigiliul domnesc (în cêră sau în cernelă) pe toate cărțile de hotărîre.

COND. 1776, p. 76 : *muhurdariul* 100 lei pe lună. For. III, 309 : *muhurdarul* capetă peste 2000 lei pe an și 40 lei lăfă pe lună. NEGA. I, 306 : după ce a scris Logofetul, Domnul iscăli și *muhurdarul* puse pecetea.

— MÜHÜRDAR, garde des sceaux, secrétaire particulier d'un Vizir ; ngr. μουχορδάρης.

muhzur-aga m. (și muzur-aga) căpetenie de ieniceri care avea inspecțiunea închisorii publice de la palatul marelui Vizir : la ceremonia învestiturii, el puneă pe capul noului Domn cuca în semn că făcea parte din corpul ienicerilor.

KOG. 233 : atunce Vizirul îndată aŭ aruncat pe capicheaiete la închisorea lui *muzur-aga* ; 248 : l'aŭ trimis puindu-l îndată la *muzur-aga* în butuc. CANT. Mold. 59 : *muhzur-agasi*, locumtenens jengiczariorum penes vezirium. Isr. 1715, p. 10 : îndată aŭ poruncit *muhzur-agăt* de aŭ ridicat pe sol cu necinste. VĂC. 299 : robii din Țara rumânescă, verî nemți, verî rumâni, câți vor veni la închisorea *muhzur-agăt*. Dum. 16 : l'aŭ ridicat în poprélă pre Domnul Moldovei, Grigorie Calimahul, la *muhzur-aga*, cu etpaial sale.

— MUHZYR AGA, commandant d'une compagnie des janisaires attachés aux vizirs ou pachas, et chargés d'exécuter leurs ordres (Bianchi).

mujdea f. scire, obicnuit bună saū plăcută.

BEŁD. 445: aū venit și altă agă și le-aū dat de veste, jlicându-le : *mujdea*, boierilor, că s'aū făcut Domniile. COND. 1693, p. 207 : datu-s'aū și 5 pungi de bani ce s'aū trimis pentru *mujdeua* cocōnei Impēratului. Isr. 1715, p. 22 : aū venit *mujdea*, cum că s'a născut Impēratului un cocon. Dum. 18 : îi luară *mujdea* viclenă. Fl. 325 : se vede că nu sînt bune *mujdelele* din acēstă statetă ; 332 : ce *mujdele* 'mī aducī bietul coconu Dinu ?

— MŪZDE, nouvelle ; bulg. sērb. muzde, ngr. μουζδές.

mujdegiū m. aducētorul unei sciri bune.

BEŁD. 446 : s'aū născut o Beizadē anume Sultan-Mehmet și îndată... aū mers bostangii *mujdegiū* la Domni și la boieri, cărora li se da bacșis.

— MŪZDEGI, qui apporte une bonne nouvelle ou annonce l'arrivée de qn. ; sērb. muzdegiā, ngr. μουζδετζής, messenger.

multezim m. (și multezem) cel ce ia în arendă veniturile Statului.

Ur. III, 191 (d. 1802) : de acum înainte nu va merge nimeni în țara Moldovei cu numiri de naziri saū *multezimi*, ca să ceie ghiuvergilea ; 208 (d. 1802) : cei după vreme *multezimi*... lătesc hotarele cășlei.

— MŪLTEZIM (ar. «qui se charge de quelque chose»), fermier des revenus publiques ; serb. multezim. V. eltuzam.

mumbaia f. 1. trafic de grâne pentru capitala Imperiului.

Doc. VIII, 605 (d. 1807) : acēsta este zaharea de *mumbaia* care s'a făcut teslim la Brăila. Daġen. II, 281 : să lipsescă luarea chcresteliī, *mumbaieli*...

2. cumpărare forțată saū cu preț hotărit de oi pentru trebuința Constantinopolii : acēstă cumpărare se făcea de către gelepi cu un preț oficial redus (după așa-numitul *fiat*) și oile se stringeau de saigiī.

COND. 1776, p. 71 : oi ce vor trece în pod din oile *mumbaieliū* împērătescī. Ur. III, 201 (d. 1802) : într'alt chip să nu se facă *mumbaiaua* adică silnică cumpăratură ; V, 51 (d. 1806) : s'aū sporit și fiatu cu care cumpără gelepiī oile pentru *mumbaiaua* Țarigradului ; XXII, 294 (d. 1826) : oile *mumbaieliū* cari se vor strînge prin saigiī.

Var. (literară) : **mubaia**

COND. 1802, p. 314 : altfel să nu se facă *mubaia*.

— MŪBAYA (ar. mūbaye'a), achat, accaparement des grains, trafic de monnaie (d. bey «vente, achat»).

mumbaiegiū m. comisar însărcinat a dispune cumpărarea de grâne și de oi și transportarea lor la Țarigrad.

COND. 1693, p. 164 : banii *mumbaiegiului* ce aū avut să ia cu sebestahrir pentru chiria șecelor de zahăreua împērătescă ce s'aū dus la Belgrad ; 199 : pânza de saci ce aū venit ferman ca să dăm la *mumbaiegiū* de la Dirstor și de la Rușciuc și de la Nicopole.

Var. : **mubaiegiū** și **bumbaiegiū**

Ax. 164 : venind pe acele vremi aice în țară cu slujbe un *mubaiegi* nga. COND. 1693, p. 132 : 15000 tal. s'aū dat la *bumbaiegiul* de la Silistra plata șecelor ce duc zahăreua împērătescă la Beligrad.

— MŪBAYAĞY (mūbaye 'ağy), agent du gouvernement chargé de l'accaparement des grains ou du trafic de monnaie.

mumbașir m. agent de poliție, aprod al Divanului, sinonim cu «armășel» și «ciauș».

AMR. 139 : aŭ scos ferman și aŭ pus și *mumbașir* pe un Ali-Aga. Drow. 179 : aŭ rînduit *mumbașiri* turcii, spre împlinire cu mare zor : de grab să trimiță catastișele la Domnie, rînduind *mumbașiri* năprasnicii asupra-le. COND. Ipsilante : *mumbașiri* adică aproși și alții ce merg în județe cu jelib cerënd trépéd. FIL. 245 : hătmănia avea un stég de slujitori și *mumbașiri*, cu cari se slujia la împliniri de bani și execuțiuni ; 332 : vestitul *mumbașir* prin care ciocoiul 'și săvîrșia tôte despoierile și cruđimile, pe cînd se afla ispravnic.

Var. : **miubașir și bumbașir**

CANT. Ier. 399 : *miubașir*, ciauș, armaș. N. Cosr. 48 : câtă stricăciune aŭ făcut Tătarii în raiaua turcescă, pus'aŭ Turcii *bumbașiri* asupra lor în Bugiac de aŭ plătit tot. Ax. 164 : Vezirul îndată aŭ dat ferman și aŭ trimis un Agă *bumbașir*, ca să plinescă toți banii. CANTA, 186 : Pașii aŭ trimis *bumbașiri*, ca să prindă pre Stavaracli să-i taie capul, să-l ducă la Pórtă. Kos. 260 : sta Pórtă cu *bumbașiri* numai de cât să-l pornescă. For. III, 260 : *bumbașiri* domnesci ce se trimit în țară pentru serviciul de poliție ; 293 : armăsei saŭ *bumbașiri* pentru executarea serviciului armășesc. FIL. 119 : am poruncă să-ți pui *bumbașir* două ortale de slujitori.

— **MÜBAŞYR** (ar. «qui traite une affaire»), délégué, commissaire ; huissier de la justice, prévôt, sergent ; serb. *mubașir* și *bumbașir*, ngr. *μυρομασίρι*. Pentru alternarea fonetică între *m* și *b* inițial : V. busurman.

mumbașiret n. sens identic cu «*mumbașirlic*».

COND. 1803, p. 312 : să nu se cêră plata *mumbașiretului* de la raielc.

— **MÜBAŞERET** (ar.), commissariat.

mumbașirlic n. 1. împlinire, execuțiune.

Doc. I, 516 (d. 1785) : zapciîi să-și facă *mumbașirlicul* a-și curăți fiesce-care omiđile.

2. serviciul *mumbașirului*, numit și «trépéd».

UR. III, 196 (d. 1802) : cînd se vor trimite *mumbașiri*, să nu facă cerere de la raielc pentru cheltuiala *mumbașirlicului*.

— **MÜBAŞYRLYK**, charge de huissier de la justice.

mungîu m. luminărar (fabricant saŭ negustor).

For. III, 285 : patru sute lei de la *mungîu* (unul din veniturile Agăi). IONESCU, Mehed. 685 : pentru luminat sint *mungîu*.

— **MUMĠY**, fabricant ou vendeur de bougies (d. pers. *mum* «cire, bougie») ; serb. *mumđiia*.

mungerie f. fabrică de luminări.

UR. X, 214 (d. 1806) : să nu facă bucătării, *mungerii*, băcălii...

muraház m. plenipotențiar, ambasador.

Kos. 267. ZIL. 99 : Vizirul cu *murahazi*... apucară spre Șumla. Rev. II, 388 (d. 1821) : până vor veni *murahazi* de la Impărătia otomanicescă pentru punerea în orînduală a dreptăților țării. ГИРСА, 129 : trimiterea de plenipotenți (*murahazi*) la Akkerman ca să trateze și să determine restabilirea de statu-quo dinainte de 1821 în Principate.

— **MÜRAĖHAS** (ar. «qui a obtenu la permission»), ministre plénipotentiaire.

musaađa f. autorisare, permisiune : «a face *musaađa*» (= *müsa'ade etmek*), a permite, a autorisa.

Doc. I, 116 (d. 1775) : să se facă împărătescă *musaađa* ; 276 (d. 1783) : a face *musaađa* ca să se arate aicea ceilalți lucrători ; 489 : răspunsul cel cu *musaađa* ce aŭ făcut Domnia mea. Vlc. 286 : cu *musaađa* mă întorsei cu Domnul în Țara rumânescă. UR. III, 155 (d. 1792) : să porți de grijă a răsplăti cu mulțumirile cuviincioșe pentru *musaađele* ce se fac către tine ; 189 (d. 1802) : facem *musaađa* împărătia mea spre depărtarea acestor păgubiri.

— **MÜSA'ADE** (ar.), faveur, concession.

musaiip m. 1. înalt digntar care se bucura de intimitatea Sultanului.

M. Cost. 304: doi ómení carí eráu *musaiipi* lui Sultan Murat, unul silihtar... al doilea câzlar-aga... 375: purces-au Ghica-Vodă spre țară cu doi agi mari, den carí unul *musaiip* la Impărăție. Nec. 189: avea un prieten, *musaiip* împărătesc; 245: au căduť de au fost și Pașă și *musaiip* la Impăratul; 258: era acel Pașă și *musaiip* la Impărăție.

2. curtesan favorit, consilier intim.

Nec. 212: la toți Domnii se aflaú câte un *musaiip*, om rêu; 355: boierii moldoveni carí sînteți *musaiipi*, sfetnicii la Domnii, și faceți obiceiuri carí n'au mai fost în țara noastră a Moldovei.

Var.: **musahib** și **musait**

Ist. 1715, p. 75: ienicer-aga și alți *musahibi*. Ur. III, 207 (d. 1802): prea puternica Impărăție au miluit pe un *musait*, dându-i voce să facă o căsă de vite.

— **MUSAHIB** (ar. confident), favori du prince, courtisan ou fonctionnaire qui a le droit d'adresser la parole au Sultan.

mușaverea f. 1. (și **mușăverea**) deliberare, consiliu.

Mustre, 42: Turcul au chiebat pre Hanul tătăresc la *mușaverea*, adecă la sfat, fiind în mare grijă turcul, auđind de gătirea Moscalului. Haist. (1818): Nimeni nu îndrăznia Să stea la *mușaverea*.

2. discuțiune, desbatere.

Doc. II, 508 (d. 1790): nu vor suferi a se face înlăuntruľ cahfenclor nici un fel de *mușaverele* sau alte vorbe.

— **MUȘAVERE** (ar.), déliberation, conseil; alb. bulg. mușavere.

muselim m. locțiitorul unui guvernator.

COND. 1693, p. 312: s'au dat *muselimul* de la Nicopole 100 tal. când au trecut de s'au dus la Veziriul; 450: *muselimului* și la aga ce au venit aici cu calul; 671: 545 tal. s'au dat darul *muselimului* ot Dirstor. Căp. 23: făgăduielile la Pași, la *muselimi*, la cadii, că de-î vor prinde, să le dea mari daruri; 25: adusese pre un lordache *muselim*, Grec de la Țarigrad.

— **MÜSELLIM** (ar.), sous-gouverneur d'un district, d'une ville (auj. on dit *moudir* ou *kaymakam*).

Musul n. 1. oraș în Asia, pe malul drept al Tigrului.

Văc. 261: la 1554, și 962, dete pacea Perșilor, rămăind Vanul, Merașul și *Musulul* hotare turcesci.

2. pânză de bumbac, subțire și rară (fabricată întâi la Musul), sinonim cu «tulpan».

Ist. 1715, p. 42: la Turnava se fac *musulurile* cele roșii și albe și alte bogasii. TARIF 1792: marfă de Rumeli... *musulurii*, arnice, mătase; cizmele galbene de om mare căpușite cu *musul*. Ur. XXII, 304 (d. 1826): povórele ce vor fi cu *musulurii* să plătescă vamă 6 lei. Frl. 150: *musulurii* de Rumeli.

— **MOSUL** (bezi), mousseline originaire de Mossoul, ville de la Turquie d'Asie; ngr. μουσούλι (alătura de μουσελίνα); de aceeași origină: it. mussolino (serb. mușulin), fr. mousseline.

muteferică m. (și **mutafaraca**) călăreț care însoția pe Sultan în călătoriile sale și-î servia de mesager-călăraș.

COND. 1693, p. 30: s'au dat 2 lei *mutafaracalelor* de luna lui Februarie i Martie; 406: s'au dat o lăfă slujitorilor și *mutafaracalelor* de luna lui Dechemvrie, însă slujitorilor tal. 5049 $\frac{1}{2}$ și *mutafaracalelor* tal. 972 $\frac{1}{2}$. Dasc. 411: 200 sau mai mulți merg ce se chiamă *mutafaracale*, carí pentru slujba lor cea alăasă i-au scos la cinste și iaú lăfă mare, unii câte un leu de di, alții și mai puțin, cum îi omul și cum îi slujba. Căp. 320: nu se mai socoti că este sciut la Pórtă și *mutafaraca* împărătescă, și-l ridicară făcut fărăme de săbii.

— MÜTEFERRIKA, autrefois détachement de cavaliers qui escortaient le Sultan et portaient ses ordres (d. ar. müteferrik «dispersé»); serb. muteferika.

muteveliū m. administratorul cetății Ismail.

CANT. Mold. 22: Ismail, Moldavis olim Smil dictus, munimentum haud contemnendum, Turcico milite firmatum, cui singularis *muteweli* praest. VIC. 282: Osman-Efendi *muteveliul*...

— MÜTEVELLI (ar. preposé), administrateur des casernes des janissaires ou des fondations pieuses des mosquées.

mutpâh n. (și **mutpac**) 1. bucătărie sau cuine.

POP. 160: trimițând și *mutpahul* și altele de trebuință pentru cinstea și ospéțul Hanului.

2. în special provisiunile în miere, cêră și unt destinate bucătăriei Saraiului.

AX. 124: mierea și cêra ce se dă la *mutpacul* împêrâtesc. COND. 1813, p. 329: ai mijlocit de s'aū ridicat untul *mutpahului* din țarâ...

Var. (literare): **matbah** și **matpah**

ISR. 1715, p. 37: cāmilele se trimit înainte cu corturile și *matbahurile*, adecă cuhnea. COND. 1813, p. 329: s'a ridicat untul *matpahului* din tōtă țara...

— МУТРАҢ¹ (ar. matbah), cuisine; bulg. mutbah, serb. matvak (mutvak), ngr. μουτροπάκι.

mutpac-emin m. marele bucătar al Saraiului.

COND. 1693, p. 345: s'aū dat 150 tal. darul *mutpac-eminul* după obiceiū.

— MUTBAḤ EMINI, intendant des cuisines du palais Ham.

N

Nacaș-bașa m. staroste peste vopsitori și zugravī.

Doc. III, 600 (d. 1786): l'am făcut Domnia mea *nacaș-bașa* (în text greșit: *cacaș-bașa*) peste toți meșterii zugravī.

— NAKKAŞ (ar.), peintre des murs.

nacașlic n. (și **nacazlic**) pictură.

BELO. I, 439 (d. 1822): *nacazlicuri* și zugrăvele minunate în tōte odăile.

— NAKKAŞLYK, peinture.

nagarâ f. un fel de cimbâl.

AMIR. 160: la primblări, la câmp, Grigorie-Vodă eșia adese cu boierii sêi, zăbovindu-se cu nauri și cu *nagarale*. ISR. 1715, p. 86: aū poruncit Vizirul să facă șinlic cu daulhanale, cu sade *nagarale*.

— NAGARA (pers. nekare), timbale, musique militaire; cum. nakara «tympani species»; serb. nakarada (cf. Alexandria, 167: deteră în timpine, în surle, în trîmbițe, în *nacarade* și în organe). Din aceeași vorbă persană derivă: it. nachera, sp. nacara, fr. nacaire «sorte de tambour».

naimêa f. scrisóre oficială.

KOG. 256: Neculachi îndată aū făcut trei *naimete* către Impêratul, arătând pe boieri de haini.

— NAMÊ (pers.), lettre, missive.

naip m. judecător inf., locțiitorul unui cadiū sau molâ.

COND. 1693, p. 96: 250 tal. s'aū dat *naipului* de la Giurgiov. DOM. 117: ferman către cei ce s'affă pe lângă Dunăre: cadii, *naipi*, aghiani și zabiți.

— NAYIB (ar.), lieutenant, substitut, juge ; serb. naib ; de la pluralul *novab* derivă : sp. fr. nabab.

nardinchiu n. must de rodii.

Ist. 1715, p. 89: putinile cu bragă și distiile cu *nardinchiul* le vërșă.
TARIF 1761 : *nardinchiu*, cântaru 44 bani. TARIF 1792 : *nardinchiul*, cântar 5 bani.

— NARDENK, sirop de grenade (d. pers. nar «pomme de grenade»); ngr. *ναρδένκι*.

nişadir n. țiperig (în tarifele vamale).

TARIF 1761 : *nişadir*, cântarul 50 bani. Doc. IV, 348 (nart 1793) : *nişadirul* oca 4 tal.

— NIŞADYR (pers. nüşadyr), sel ammoniac ; bulg. nişatyr, serb. nişador, rus. nişatyrü, ngr. *νισατήρι*.

nişam n. decorațiune turcască, înființată de Sultanul Mahmud al II-lea.

DAȚAR. II, 194 : primind investitura de la chehaia-beiü cu cavaleria cea mare a *nişamului*-iftihar. OKAŞ. III, 25 : încercat de decorații, între care și *nişam*. BOLIAC, 383 : Să-i aducă din hordie un *nişam*, un post, un cin.

— NIŞAN (nişan iftihar «décoration de la gloire»), ordre turc (d. pers. nişan «signe»); bulg. serb. nişan «țintă», ngr. *νισάνι*.

nişangiü m. (și *nişamgiü*) mare deignitar turc, însărcinat cu desenarea monogramei imperiale pe diplome. V. tura.

KOG. 260 : Mehmet Emin-Paşa ce fusese *nişangiü*. CLP. 156 : cazechier care fusese mai înainte *nişangi*. BALC. 90 : *nişamgiul*... cei patru defterdari.

— NIŞANÇY, grand dignitaire chargé de faire tracer le chiffre du Sultan sur les diplômes impériaux (d. nişan «signe»); serb. nişangiia («strielaț»), ngr. *νισαντζής*.

nişangi-başa m. secretar de Stat (Cant. Ist. ot. 676).

KOG. 249 : atunci aü făcut Vizir în locul lui pe un *nişangi-başa*, care era om de nimica.

— NIŞANÇY BAŞY, secrétaire pour le chiffre du Sultan Ham.

nizam n. (și *nezam*) 1. ordin, ordonanță.

Ist. 1715, p. 134 : după ce aü dat *nezamul* cetății. ZIL. 80 : aü început a da *nizamuri* îndestule... Doc. II, 304 (d. 1791) : poruncim Domnia mea D-tale Vel-Aga să dai *nizam* brutarilor a urmă nartul, ce li se dă după prețul grâului. AR. 11 (d. 1821) : prin *nizam* deosebit n'am lipsit a însciința... 61 : printr'alte *nizamuri* și rînduieii spre încetarea rëului.

2. lege, regulament.

AR. 215 : spătăria să se dea la 4 boleri de ai țării spre a putea păzi *nizamul* țării. FL. 248 : un slujbaş credincios trebue să se supue *nezamului*; 332 : nimeni nu va fi asuprit cu o para mai mult peste ceea ce hotărâsc *nezamul*.

3. organizare, constituire.

VAC. 262 : la 1571 dând Selim II *nizamul* cel cuviincios în Asia și Evropa și Africa, porni asupra Venetienilor războiü. UR. III, 231 (d. 1822) : unii ca aceștia în trebuințele țării sau alte *nizamuri* și huzmeturi să nu mai fie.

4. oștirea regulată turcască (V. *nizam-gedit*).

BELED. 439 (d. 1822) : 16 mii de oște pentru *nizamul* ienicerilor.

5. soldat regulat, în opozițiune cu «başibuzuc».

OD. III, 591 : în forturile de la Rahova pot fi la vr'o 2000 de *nizamî*.

— NIZAM (ar.), organisation, disposition, règlement, constitution, armées régulières ; bulg. serb. nizam (= pravilo), nizamçe «soldat turc», *νίζάμι*, ordonnance, loi, armée.

nizam-gedit n. armata activă regulată, înființată în Turcia de Sultanul Selim în locul ienicerilor (Fot. II, 184).

DRĂGH. I, 108 : la 1826 se desființă ienicerimea și fu înlocuită cu *nizam-gedit* ; II, 193 : la Turci se înființase ôstea cea regulată a *nizam-geditului*.

— NIZAM GEDID, nouvelle milice instituée par Sultan Sélim (litt. nouveau règlement).

nobèt n. (și *nubet*) 1. rînd, rînduială.

Vic. 270 : la acest velêt, 1691, Vezirul scôse în taht pe Sultan-Ahmed II, după *nobetul* saltanatului.

2. un fel de paradă de musică militară ce se executa la Curte în vremea chindiei (cf. d'Ohsson I, 47).

CANT. Mold. 58 : musicorum collegium apud principem manet, et quotidie tribus ante solis occasum horis (quod tempus Turcis ikindi vocatur) *neubet* i. e. excubiarum signum solemnè sibi strepitu facit. GHEORG. 314 : dacă înseréză, merge mehterhanéua de face un *nobet* și despre Dômnă și la Beizadele, apoi la Mitropolitul și la toți veliții boleri cei cu boierii ; 332 : în câte zile aũ fost zăbava Pașei, mehterhanéua Domnului, după obiceiul ce este de bate în tôte zilele *nubet*, ce se chiamă chindie, n'aũ bătut, fără numai mehterhanéua Pașei aũ bătut într'o zi.

— NÔBET (ar. *nevbet* «tour de rôle»), service de sentinelle, musique militaire qui se fait à cette occasion (Bianchi); bulg. serb. *nobet* «strajă».

Obuduèt n. dare extraordinară, oferită Impêratului ca un omagiũ (V. citațiunea s. v. dumiã).

— 'UBUDIVËT (ar.), hommage de respect et de fidélité envers le maître (d. 'ubud pl. d. 'abd «serviteur»).

odobaș m. (și *odobașa*) 1. la Turci, căpitan peste o odă saũ o companie de ieniceri.

Ax. 149 : aũ mers toți ciorbagiũ și *odobașii* și aũ grăit Craiului, cum că'l iaũ asupra lor. DION. 173 : Turci beșlii cu căpeteniũ beșli-agale și *odobași*.

2. la Români, căpitan de seimeni saũ de arnăuți.

COND. 1776, p. 8 : stegar, *odobașa* și ciauș [de seimeni]. For. III, 306 : doi *odobași* ai spătăriei... doi *odobași* ai agiei... 307 : *odobașa* pușcăriei... 312 : *odobașa* cu 12 neferi.

— ODA BAŞY, capitaine d'une compagnie ; bulg. serb. *odabașa* (hodobașa), ung. *odabasa*.

ogiac-aga m. căpitan de ogiac ; pl. **ogiac-agalari**, căpeteniile superioare ale ienicerilor (ca ienicer-aga, culchehaia, seimen-bașa, zagargi-bașa etc.) cari comandaũ un întreg corp de ieniceri (cf. Cant. Ist. ot. 472).

Ist. 1715, p. 11 : aũ dat poruncă, ca să se strîngă ulemalele și *ogiac-agalari* ; 16 : după dînșii zagargi-bașa, saxongi-bașa, topci-bașa, gebegi-bașa și alți *ogiac-agalari*, îmbrăcați toți în za cu pavéză.

— OĞAK AĞALAR, les officiers généraux qui composaient le militaire du corps des janissaires (d'Ohsson VII, 315).

ogiac-bazarghian m. neguțătorul care procură cele trebuincioase corpului de ieniceri (V. *bazarghian*).

Köc. 216 : aũ mers la Țarigrad... la *ogiac-bazarghian* și la alți ovrei mari cari aveau fiesce-care porți turcesci.

ogiac-tătar m. curier al ogiacului (V. tătar).

Doc. III, 522 (d. 1787) : acest *ogiac-tatar* carele mergea cu haznea la Bender.

ogiacliu m. soldat care face parte dintr'un ogiac.

Dom. 40 : după ceilalți Bei urmă și o sémă de *ogiaclii*. An. 50 : plătesce țara la atâția *ogiaclii* și panduri ; 61 : cu toți neferii lor *ogiaclii*.

— OĞAKLY, soldat appartenant au corps d'armée dit oğak ; serb. oğakliia «odaie cu cămin». V. Partea I : ogiac.

olafani pl. numele spahiilor lefegii.

Dasc. 410 : după aceștia 5000 de *olafani*, așijderca dinadirépta Impăratului, și alte 5000 dinastanga, cari sînt aleși den ieniceri sau den creștini jurați, cari cu credință slujbă au arătat beglerbeului său Pașei.

— 'ULUFEĞIAN, pl. de la 'ulufeği «salarié» (V. lefegii) ; ngr. ἀλοφατζίδες Ham.

olât n. ținut, împrejurime, sinonim (la cronicari) cu «parte» și «lature» (cu pl. olate și olaturi).

M. Cost. 10 : Veneția și *olatele* ei ; 13 : n'au hălăduit nime altul neci în cetate, neci la *olatul* ei ; 20 : Alexandru Machedon au descălecat orașe și *olate* pe numele său ; 362 : au purces Mihnea-Vodă în *olatele* turcesci asupra Giurgiovului singur, iară o sémă de ôste asupra Brăilei. M. Cost. 391 : au stătut tot Rîmul în loc și *olatele* de au jurat cu Brut ; 398 : au adunat din tôte acele părți și *olate* lucrători... în țara muntenescă este acela loc [Turnu-Severin]... și aceluși *olat*, cum la noi în Moldova numele unuși ținut, îi dic Muntenii județul Jiului ; 442 : lui i-au dat împăratul nemțesc două *olate*, anume Ratisbor și Opelia, la țara Silesiei ; Nec. 179 : atuncea s'au aședat Turcii cu Ștefan-Vodă și le-au dat hotar și *olatul* Bugiacul, și au făcut pace. Musie, 53 : ômenii din țară au trecut toți în *olatul* turcesc în ținutul Hotinului. Cant. Ier. 27 : alergători în tôte *olaturile* să se trimetă.

— cum. OLEAT (turc. eyalet), province ; serb. eialet. Despre această vorbă, interesantă prin forma și vechimea ei, a se vedea cele șise la § 9. Faptul însă că e specială cronicarilor Moldovei (de unde trecu și în Ardél) ne face a admite mai curind o derivațiune tătară sau giagataică (cf. § 110).

omadè f. dare anuală pentru repararea cetăților turcesci.

Ur. IX, 121 (d. 1804) : pentru meremetul cetăților, afară de salahori și care ce se dau, se mai adună pe fiesec an și deosebită dajdie în bani, această dajdie cu nume *omadè*, orînduită pentru întimplări și pentru în vremea meremetului când se vor strica cetățile, care cetăți fiind odată meremetisite, nu cere trebuință de dajdie mare ca acesta de 175000 de lei.

— AMEDIYÈ (pers.), taxe de douane perçue sur les importations. Vorba figurează în acest pasaj unic.

oracciu m. secerător, cosaș.

Doc. VIII, 605 (d. 1807) : orînduială s'au făcut de la acel județ 600 *oraccii*.

— ORAKÇI, batteur en grange. V. Partea I : armangiu.

ordu-agasi m. căpitan de corp (la alaiuri).

Doc. III, 506 (1787) : *ordu-agasi* cu tot tacămul lor, călări și înarmați.

— ORDU AGASY, chef d'un corps d'armée (vorba lipsesce).

ordu-cadisi m. judecător militar.

Dom. 99 : Vezirul chemând pe *ordu-cadesi* și pe cadiul din Șumna, le ceru fetfa. Fot. III, 245 : Bekir-Beiū, Peloponesiacul, *ordu-cadisi*.

— ORDU KADYSY, (dans l'anc. organisation) titre du *kadiasker*.

ordu-humaium n. lagăr împărătesc.

Doc. III, 225 (d. 1788) : 40 de tunuri le au trimes la *ordu-humaium*.

— ORDUYI HUMAYUN, le corp impérial, l'armée commandée par le Sultan en personne.

orta-ciauş m. ciauşul unei ortale.

Kog. 208 : aŭ trimis bumbaşir un *orta-ciauş* şi cu zapisele lor şi cu ferman, ca să împlinescă acei bani de la acei boierî ; 217 : îi ţine Măria sa în pază, avënd şi un *orta-ciauş* de-î ţinea în Iaşi.

— ORTA ÇAUŞ, huissier d'une compagnie des janissaires.

orta-cuşac n. şi m. 1. briŭ de fir ce purtaŭ baltagiii.

VĂC. 285 : Abdul Hamid I făcu iarăşi iazigi-efendi cu beretă şi *orta-cuşac*.

2. pl. ómeni în serviciul Curţii, cunoscuţi sub numele de «iedeclii», numiţi așa fiind-că erau încinşi d'asupra anteriilor cu un şal fără altă haină.

Doc. II, 12 (alaiŭ 1773) : *orta-cuşac* cu tabla-başa ; I, 550 (d. 1784) : căpitani spătăresci *orta-cuşaci* şi înarmaţi... For. III, 311 : toţi ómenii aceştia ce sînt în serviciul Domnului se numesc iedeclii şi *orta-cuşaci*.

— ORTA KUŞAK, ceinture du centre (lipseşte în dicţionare); cf. kuşaklyk «kaftan à ceinture (de seconde classe)».

Osmăni pl. numele naţional al Turcilor.

DĂSC. 408 : Turcii 'şi dŭc Otomanŭi saŭ *Osmăni*, dupre numele Impăratului lor cel dintăiŭ ce l'aŭ chemat *Osman*.

După rostirea arabă (= Othman), rostire adoptată în occident, forma paralelă **Otmanŭi** saŭ **Otomanŭi**.

N. Cost. 18 : fiind şi Moldova de tot supusă *Otomanilor*. Pop. 135 : cinstit şi miluit de Impăratul nostru al *Otomanilor* cu Domnie. CANT. Chron. 23 : cu puţină slavă să fie împăraţiŭ *Otmanilor*.

— OSMAN (ar.), Osman : fr. Ottoman (de unde ottomane «divan saŭ sofa») V. Aliosman.

osmănesc a. sinonim cu turcesc.

CANT. Chron. 21 : pre acestaşi tătăresc ném Pórta *osmănescă* atăta l'aŭ domolit...

Var. (europenă) : **otomăneso** saŭ **otomanicesc**

CĂP. 320 : dŭcënd că este al Porţii *otomanicesci*. DION. 167 : Mihail Şuŭ Voevod, trimis de la Pórta *otomanicescă* cu pompă şi cu semnele împărătesci de Domnie. ZIL. 4 : Pórta *otomanicescă* óste grea aŭ pornit. DUM. 55 : cel ce se afla acolo seraschier al Porţii *otomănesci*.

osmangiu m. formă analogică şi identică cu «omanliŭ».

M. Cost. 25 : Turcii de pe locul lor Turchestan, de pe capul lor cel dintăiŭ *Osmangiu*, Otomanŭi, Osmanliŭi ['şi dŭc].

osmanliŭ m. turc (ca nume etnic). V. Osmanŭi.

VĂC. 250 : Sultan Osman din spiŭa căruia se trag toţi prea puternicii împăraţiŭ *osmanliŭi*. FIL. 117 : şedea pe sofa cu piciórele încrucşate ca un *osmanliŭi*.

Var. (analogică) : **otomanliŭ**

CĂP. 86 : *Otomanliŭi* aceştia se trag den némul împăraţilor grecesci Comnini.

— OSMANLY, turc ; serb. osmanliia.

oturac m. 1. ienicer bĕtrăn pus la retragere : veteran, invalid (litt. sedentar).

M. Cost. 20 : sînt slujitorŭi bĕtrăniŭ *oturaci*, curugii şi timarioŭi.

2. loc de popas al unei armate în marş (la timpul iernii).

N. Cost. 87 : Nicolai-Vodă aŭ intrat cu toŭi ómeniŭ sĕi ce aŭ avut în Galaŭi, de aŭ şedut *oturac* douĕ zile. MUSTE, 7 : purecs'aŭ Impărătia şi aŭ venit în sus pe lângă Prut cu oşti şi cu armată ; şi sosind la Ţuŭora, aŭ făcut *oturac*. Pop. 168 : cu óste câtă aveca lângă Măria Sa aŭ mers la satul Afumaŭi şi acolo aŭ făcut *oturac* 12 zile. VĂC. 259 : Baiazid şi mergea încet în călĕtorie, făcënd *oturacuri*. DUM. 16 : aŭ trecut Dunărea la Cartal, făcënd *oturac* 5 zile.

— OTURAK, lieu où l'on fait halte, siĕge, station, repos

d'un corps d'armée en marche ; invalide, vétéran (d. oturmak «s'asseoir, se reposer») ; serb. oturak «pensionar».

oturacliū a. sedentar, statornicit.

Doc. VIII, 98 (d. 1799) : prăvălii de telali *oturacliū* ce nu sînt la nici o rînduială de nizam, nici chezăşie au dat unde-va, nici supuşi nu sînt la telabaşa sau la starostie, ci de capul lor 'şi fac alişverişul.

— OTURAKLY, stable.

P

Padişah m. Domnul regilor, titlu rezervat exclusiv Sultanului. Vorbă semi-literară.

Cîp. 86 : de la Otoman se trage nîmul împăraţilor turcesci, de aceea se şi numesc Otoman *Padişah*. Văc. 251 : Sultan Osman *Padişah*, adică împărat ; 267 : să se numescă Sultan Germaniei şi *Padişah* Apusului. Bălc. 44 : Bathori răspunde după obiceiul cu protestaţii de credinţă către *Padişahul* ; 254 : flinţa de faţă a *Padişahului* era trebuincioasă spre a îmbărbăta pe ostaşi. Fil. 34 : *Padişahul* mi-a dat sabie şi topuz.

— PADIŞAH (pers. padşah), monarque, empereur (d. pad «protector» şi şah «rege») ; bulg. serb. padişah, alb. padişā.

paia f. 1. la Turci, dignitate, funcţiune înaltă.

Văc. 273 : i-a dat *paiaua* ce o are chehaliecul acum, adică Rumeli-*paia*.

2. la Români, rang, titlu onorific : în epoca fanariotă, boierii deveniră simple titluri, un fel de sinecure, aşa că cei ce le dobîndiră nu ocupă funcţiunile corespunzătoare.

Kos. 206 : Grecii câştigău cât puteau şi mâncau ruşeturi destule, cînd la boierii, căci erau *paielele* ieftine ; 242 : Domnul l'au îmbrăcat cu caftan, dîndu-i *paia* de Comisia cea mare, rămîind cu acea millă. Văc. 255 : două tului, *paia* de trei, căci [Domnul] are voie a face toate ale pompei, câte fac cei cu trei tuiuri. Beld. 409 : Măgulitură şi *paiele* în cât se putea îi da. Dum. 117 : să se întemeieze la dregătoriile cu *paielele* lor. Doc. III, 200 (d. 1788) : vî cinstim cu *paiaua* polcovniciei Craiovei.

3. boier titular, în opoziţiune cu «haliă».

Beld. 446 : Grigorie-Vodă au rînduit Caimacamii pe Mihăiţă Filipescul, făcîndu-l *paia*-Post. şi haliă-Aga. ГИЦА, 322 : Vodă adunase pe boierii haliă şi *paia*.

— PAYÈ (pers. pied, pedestal), rang, dignité, charge (payelū «fonctionnaire») ; mcr. *paia* «zestre».

paiele n. boierie, mai ales titulară (formă analogică).

Drăgh. I, 92 : s'au înmulţit boierii de la Scarlat-Vodă Calimah, de au ajuns până la numărul de 4000.

palăscă f. (şi **pălaşcă**) cartuşieră.

Dum. 90 : soldaţi [ruşi] aruncîndu-şi după dinşii puscile şi *pătăscile*.

— PALASKA, giberne (d. ung. palaszka) ; ngr. *παλάσκα*.

panzehru n. un fel de piatră considerată de medicii orientali ca un antidot (cel mai bun panzehru s'ar afla în ficatul cerbilor şi al cămilelor).

Cant. Ier. 306 : alt mai mare vînat să-i aducă, sau 1030 de dramuri de *panzehru* să-i dea. Ax. 130 : NeculaŃ-Vodă au trimis lui Băsarab-Vodă şti puşince daruri : un césornic de aur, *panzehruri* şi tenzuhuri.

Var. (literară) : **padzerh**

Cant. Ier. 16 : *padzerh*, un fel de piatră care în sîrpe şi în inima cerbului rar iese.

— PANZEHİR (pers. bad-zehr «chasse-poison»), antidote, la pierre bézoard (d. bad «zadarnic» și zehr «otravă»); alb. panzehir «învirtoșire pietrăsoasă în corpul cailor și măgarilor ce servă ca talisman și ca antidot»; ngr. παντζέχρη, bézoard; de aceeași origină: sp. fr. bezoar.

pașa-capusi n. 1. rezidența marelui Vizir la Constantinopole (cu var. **pașa-capisi** și **pașa-capsi**).

KOG. 256: aŭ mers la *pașa-capusi*, la ciauș-bașa, să-l spuie totă pricina. IST. 1715, p. 16: aŭ agiuns la *pașa-capusi*, sub chișocul Impăratului. BELD. 448: aŭ luat de la *pașa-capsi* tuiurile și le-aŭ adus la Conac. FOR. III, 242: la *pașa-capusi* unde se caută trebile administrative și judecătorești ale Impărăției și unde se convăcă Divanul împărătesc sub președința Vizirului.

2. palatul unui Pașă în provincie.

VAC. 302: eŭ după poruncă m'am dus la Șumna și înfățișându-mă după datorie la chehaia-beiŭ întâi, am fost primit cu cinste, orînduîndu-mi și conac aprôpe lângă *pașa-capisi* și tainuri. BELD. 412: Pe hogéglihanul să-l calec în două rînduri aŭ vrut, La *pașa-capsi* să scape, cu mare greŭ aŭ putut.

3. numele porții de intrare la palatul domnesc din București (cf. turc. baş kapu «porte principale»).

FIL. 28: o porță mare, numită *pașa-capusi*, ce servia de intrare principală.

— PAȘA KAPYSY, palais du grand Vézir, hôtel du gouverneur.

pașmăc m. pantof.

MOXA, 389: dărul pre acela cu *pașmacii* săi.

— PAȘMAK (başmak), sandale; bulg. pašmak, ngr. πατσμάκι; rus. pašmakŭ, de unde bușmachî, numele papucilor în Moldova (Cr. II, 48: bușmachî de iuft).

paximăt m. pezmet.

DOC. II, 317 (d. 1792): *paximatul* uscat la simigii...

— PEKSIMAT (pers.), biscuit (d. turc. pek «dur» și ar. simat «repas»); alb. bulg. serb. peksimet, mcr. poximadă, ngr. παξιμάδι, biscuit de mer; ung. pezmét (de unde rom. *pezmet*) e o formă contrasă din «paximat».

pazvân m. (și **pazavan**) paznic (în cântecele dobrogene).

TEOD. 615: Frunză verde de tufan, Gruia, *Pazavan* Gruia...

— PAZVAN (pers. pasban), gardien de nuit.

Pazvantoglu m. I. (sensuri arhaice) 1. cel mai periculos rebel împotriva Porții și a reformelor ei: Osman, supra-numit și «Pazvantoglu», adică fecior de paznic, moșul său fiind păzitorul orașului Sofia (Fot. II, 184 și Jireček, 479-504).

DION. 185: acest Pavandoglu era ostaș diantiŭ, odobașă între ostașii turci. GRICA, 16: Hangerliŭ era înțeles cu *Pazvantoglu* de la Vidin și cu Cerni-George Sârbu, carî amîndoi se răsculară împotriva Porții.

2. ostaș de aŭ lui Pazvantoglu: pazvangiŭ, pazvantliŭ.

ZIL. 29: s'aŭ și lovit Turcii dă colea pe dă colea cu *pazvantogliŭ*, dar nu atât să facă războie, fără numai nisce ciocmăneli.

II. (sens modern) fig. tâlhar, tiran,

AL. T. 834: iaca ascult, *Pazvantoglu* ce ești! 1275: ghidi, herbantule! ghidi, *Pazvantoglu*!

Pazvant m. formă scurtată din «Pazvantoglu».

DION. 185: Pașa căuta prilej cum să taie saŭ să împusce pe *Pazvand*.

pazvangiŭ m. 1. sens identic cu «pazvantliŭ».

ZIL. 27: aŭ orînduit Domnul Moruzi pe marginea Dunării despre Diŭ, ca să strejuască, să nu mai pôta trece picior de *pazvangiŭ* dincôce; 29: obrăz-

nicile și laudele spre reū ale *pazvangiilor* și pornirea lor către jafuri și robii... 40 : și așa s'a curățat țara de veninatele hiare adică de *pazvangii*. Diox. 187 : aū strigat către *pazvangiū* lui ; 223 : cum aū prădat cărjalii și *pazvangiū*.

2. (și **pazmangiū**) sens identic cu «beiu» (într'un cântec din Teleorman).

ȚAPU, 62 : Măna pe el că punea, La Begu că-l aducea și la *Pazmangiū*-Aga. **pazvangie** f. (și **pazmangie**) rangul de «beiu» (într'un cântec din Teleorman).

ȚAPU, 60 : La Cladova se ducea și din gură că dicea : Begule, Domnia ta și cu *pazmangia* ta, Să ne faci judecata.

Tôte aceste formațiuni analogice, și mai ales supraviețuirea numelui în cântecele oltene, indică importanța acestor reminiscențe istorice (§ 29).

pazvantliū m. ostaș de al lui Pazvant.

FL. 123 : ne-am pomenit într'o di cu 200 de *pazvantliū*.

pedea f. turtă de pâine, cozonac.

BELO. 439 (d. 1822) : pâine de cea nemțescă și *pedele* foarte albe.

— PIDE, sorte de pain plat ou gâteau.

peic m. (și **paic**) la pl. 1. la Turci, soldați din garda împăratescă cari (în număr de 30) însoțiau în zilele de ceremonie pe Sultan, pășind de ambe laturile între solaci ; sau (în număr de 12) la cavalcadele Impăratului : ei erau îmbrăcați în haine de fir, briul împodobit cu pietre scumpe, hangerul daurit, coiful asemenea daurit cu penișul negru și țineau în mână o secure daurită sau o sulicioră (d'Ohsson VII, 26).

DASC. 441 : și denainte și denapoi sint și *paici*, până la 100. For. III, 247 : *peicii* Sultanului pōrtă nisece tésuri înalte și aurite pe cap, cu surguciuri de pene de păun rotunde ; aū nisece sulii lungi în mână și sint îmbrăcați numai cu caftanuri, ale căror pōle sint resfrînte și ridicate la briū, și sint încinși cu brie cusute în fir, cu hangere aurite, cu săbii micice spînzură de umere de un colan aurit de subțiorî, și cu cizme galbene.

II. la Români, gardă de corp care slujia lângă Domn : *peicii*, în număr de 8, erau încinși cu brie de argint și purtau săbii și lănci cu mânunchiurile și virfurile legate cu argint și poleite cu aur. Mai-marele peste aceste slugi domnesci era un *Vătav de peici*, rang înființat după analogia lui «peyk-başa» turc (Cant. Mold. 87, Sulzer III, 168 și Balc. 675, 681). La numirea-i în Domnie, Domnul primia de la Sultan, între altele, și căți-va *peici*, un privilegiū ce nu se acorda nici chiar Vizirilor.

ГНЕОРА. 300 : dinadrepă, pîntre *paicii* Domnului, merg și alți ômenî împăratesci, aprōpe de Domn, fiesce-care pe rînduiala sa ; 323 : asemenea și *paicii* și cîohodarii se află dvoritori la Divan înaintea Domnului, stând și ei în rînd și la locul lor. CANT. Mold. 60 : adstant duo *peiki*, cursores, auro instinctis vestibus induti, mitrasque argenteas et deauratas ad instar scyphorum in capite gerentes ; 62 : cujus equi caput duo *peiki* sultanici tegunt. VAC. 255 : i-a dat Domnului și *peici* împăratesci, cum da numai Hanului.

— PEYK (pers. payk), messenger, envoyé, laquais ; compagnie de 150 gardes du corps sous les ordres d'un peyk-bachy (d. pay «picior») Barb. ; serb. peik «curier».

pestréf n. preludiū (musică), litt. ceea ce precede.

ГНЕОРА. 333 : a șis Domnul, ca să poroncescă lui mehter-baş să dică un *pestréf*. СТАМ. 475 : să-i arate și în scripcă *pestréfuri* turcesci.

— PEŞREV (pers. pişrev «avant-coureur»), prelude de musique, ouverture, symphonie.

postal m. pantof de copii.

Doc. II, 313 (d. 1792) : 18 bani perechi de *postali* pestriți de copii mici.

— **POSTAL**, chaussure sans quartier, espèce de pantoufle portée autref. par le janissaires et les valets de pied ; bulg. postal, serb. postola, rut. pol. postoly, ngr. ποστάλι.

R

Raktivân m. slujbaş al Curții care purta grijă de harșale și de cele trebuincioase cailor domnesci ; el presenta Domnului, când voia să încalce, un scaun pe care se urca sau se cobora la întorcere. Rahtivanul purta și numele de *Că-măraș de rafturi* (Cant. Mold. 86 Sulzer III, 167 și Fot. III, 310).

N. Cosr. 32 : Spandoni ce au fost cămăraș de rafturi. COND. 1776 : *rahtivanul* are lăfă pe lună 50 lei. Doc. II, 31 (d. 1792) : al treilea Postelnic cu *răhtivan*. Fil. 346 : după aceștia veniau comișii, *rahtivanii*...

Var. : **raftivan**

COND. 1693, p. 469 ; s'au dat 136 tal. la Iordache *Rahtivanu* și la un călăraș, când s'au dus la Țarigrad, lor de cheltuială.

— **RAHTEVAN** (AGASI), officier subalterne du harem, chargé de l'entretien des équipages (rahtevan «galon et passementerie d'or attachée à la housse de soie brochée qui recouvre la selle impériale») Barb.

raiă f. (și **raiè**) 1. veche numire a supușilor otomani sau creștini, dedați agriculturii și comerțului, cari nu puteau ocupa un post militar sau civil.

VAC. 276 : Mahmud I era plin de bunătate și de înțelepciune, iubia *raielele* și le dedese la toate slobodeniile în zilele sale cele fericite. Bus. 242 : Frunză verde și o lală, Eu sînt fată de *raiè*...

2. în special, poporul din Țara românească și din Moldova, supus Porții și dator a-i plăti un haraciul anual.

N. Cosr. 112 : va strînge *raiana* de pin bejenii la loc. Ax. 171 : să mîrgă cu o țî mai nainte să stăpînescă *raiana* și să fie nevoitor la trebi. Nec. 202 : să fim *raialii* țării Moldovei, ce este sub ascultarea Impărăției, de aret și de apărare despre Leși. BSLD. 359 : *Raiaua* să se păzescă, de prădări a se feri. Zit. 11 : prădile și peirea ce au făcut bietei *raiele*. COND. 1802, p. 308 : *raielele* a câte două țări, Rumânesci și ale Moldovii. An. 11 (d. 1821) : obștea supușilor *raiele* ale prea puternicîi Impărății.

3. poporul de jos, țărani în opozițiune cu boierii.

DION. 168 : era acest Domn [Mavroghene] milostiv și bun asupra *raielor*, iar asupra boierilor era cumplit și-i prăda de sicce vină ; 177 : venit-au volintirii nemțesci cu căți-va husari de au prădat orașul Rîmnicul și Oena cea mare și satele, luând buțile cu vin, silind pe *raiă* de le-au dus cu carele. Ur. VI, 436 (d. 1774) : Turcii cu *raiele* și *raielele* între dinșii avînd pricina de judecată, Domnul Moldovei să judece.

4. țară tributară sau finut supus Porții.

M. Cosr. 329 : au intrat Timuș cu oștile sale în *raiaua* Impăratului. N. Cosr. 48 : câtă stricăciune au făcut Tătarii în *raiaua* turcească, au plătit tot. Nec. 214 : s'au aședat mulțime de Ruși în olatul Camenița, de s'au făcut sate și *raiă*. Șep. V, 11 (d. Sucéva) : Săraca *raiaua* noastră, Cine s'o mai stă-

pănescă ? ТѢОД. 606 : Trei delii și trei beșlii Carî țin *raiaua* 'n Diî. ТАРР, 60 (d. Teleorman) : Că Stoian bulibașa, Căpitanu de Craina, De când s'a bulibășit, Șapte *raiele* c'a făcut cu Craiova potrivit, Ture pe ele n'a vĕdut ; 62 : Și mă rog de Domnia ta, Să nu mă spinzurî nŃoțea, Să mă spinzurî, veđi, đina, Să-mî privĕscă *raiaua*.

5. loc saŭ ținut usurpat de Turci.

COND. 1802, p. 309 : câte locuri și moșii se numesc pănă în đina de astăđi cu nume de *raiele*.

6. în special, cetăđile muntenesci Brăila, Giurgiu și Turnu (iar în Moldova Hotin, Bender și Kilia), ocupate de Turci și stăpănite de nazirî, cadii și voevođi (Fot. III, 146).

UR. I, 88 (d. 1797) : locitorii din *raiaua* Hotinului și a Benderului, i din SniŃoța, i din Ocrania, vor plăti cunișa câte 40 bani noi de tŃtă vita ; III, 203 (d. 1802) : câte locuri a țării Rumănesci și a Moldaviei se află acum sub nume de *raiele*, adică în Țara romănescă în partea Giurgiuului, Ibrallei i Kiliei și cealaltă parte de Olt ; iar la Moldova, în cuprinderea ținutului Hotinului, aceste să se întŃorcă înapoi.

— RAYA (ar. re'aya pl. d. ra'yet «troupeau»), sujets non-musulmans soumis à la capitation (dans ce sens usité comme sing.) ; bulg. serb. raia, alb. raie, ngr. *ραιᾶς* (pl. *ραιᾶδες*).

Interesant rest din vechea terminologie politică, care a lăsat urme în cântecele istorice din Oltenia și din Dobrogea.

raielicesc a. ce ține de raia, vasal.

UR. VI, 124 (d. 1822) : dintru începutul *raielicescii* supunerii... Moldavia aŭ păzit nestrămutat credința către prea puternicul Devlet.

ramazan n. 1. postul mahometan ce ține o lună întregă și care se inaugurează cu iluminățiunii publice.

ISR. 1715, p. 118 : în *ramazan* aŭ aprins Turcii multe lumînări. VLc. 249 : a posti la *ramazan* đile 30, đina numai... iar sĕra și nŃoțea a mânca și carne și veri-ce... САОН. 443 (d. 1822) : într'acea sĕră s'aŭ început și *ramazanul*... s'aŭ luminat cu candelile de sus pănă gios.

2. a 9 lună a anului mahometan, după care vine bairamul.

COND. Caragea, 353 (d. 1813) : sfintul acesta al meu [ferman] s'aŭ dat pe la sfirșitul lui *ramazan* al vĕlĕtului 1227 în Țarigrad.

— RAMAZAN (ar.), le mois de jeŭne ; alb. bulg. serb. ramazan, ngr. *ραραζᾶν* ; sp. ramadan (după rostirea arabă a vorbeii).

ramazanlic n. dar ce se făcea agalelor cu ocașiunea acestei sĕrbătoři (Sulzer III, 356) : formațiune analogică după «bairamlic».

REV. I, 53 (d. 1796) : 4619 lei *ramazanlic*.

reiz m. căpitan, mai ales de corabie.

COND. 1693, p. 109 : *reizului* 500 tal. ; 307 : 5 cucii ce s'aŭ făcut chehalii și cesterdariului și *reizului* și lui Silistra-Pașa și alta mai prŃstă unuî efendi. Doc. IV, 98 (d. 1793) : la tŃte șaiile și holozanele județelor țării să se orînduiască câte un *reiz* turc. UR. III, 189 (d. 1802) : să vindă zahrele după prețul curğĕtor la *reizii* corăbiilor capanului.

Var. : **raiz** (în baladele dobrogene)

BUR. 48 : *Raizul* din ca săria, Parî corăbiei bătea.

— REVIS (ar. chef), capitaine, capitaine d'un navire marchand (d. rees «tĕte») ; serb. reiz, ngr. *ραιτης* ; sp. arraez, fr. rĕis «capitaine de navire».

reizicol m. soldat de reiz (în baladele dobrogene).

ТѢОД. 675 : Case nalte s'aŭ zidit... Dar cine mi le-a clădit ? Zavalăș Tudor, Pazarghian Tudor, *Reizicol* Tudor....

reizlic n. căpitanie navală (formațiune analogică).

COND. 1693, p. 350: s'au trimis 1000 tal. reizului pentru reizlicul ce l'au făcut acum nou.

reis-efendi m. mare Logofet sau Cancelar al Imperiului, având astăzi dignitatea unui ministru de externe.

COND. 1693, p. 37: 1000 tal. s'au dat de s'au trimis lui *reis-efendi* dar, când i s'au trimis și căruță cu Enache Comisul; 442: 1055 tal. trimis lui *reis-efendi* pentru fermanul de mucarer, care are el obiceiul să ia. NĖC. 262: trimis'au Turcii sol la nemți pe Rami *reiz-efendi* și pre Alex. Terzimanul Mavrocordat... să stee să facă pace. Ax. 156: Vezirul și cu Hanul, mergând la corturi, trimis'au pe *reis-efendi* la Craiul șvedesc, de l'au chemat. GHEC. 228: la care conac s'au mai împreunat Domnul și cu alte căpetenii ale Impărăției, cu tefterdariul, cu *reis-efendi* și cu alți ca accia dregători. CANP. Mold. 61: *reis-efendi*, sive supremus othmaniei Imperii cancellarius. BALC. 468: Iazid-Zade, *reis-efendi* al taberii. GHICA, 118: după mai multe conferințe cu Vizirul și cu *reis-efendi*.

Var. (grecizată): **reis-afendi**

ANON. 168: dându-i și un agă turc, pare-mi *reis-afendi*, care pre urmă au ajuns și Veziriul, să fie împreună cu dragomanul. DION. 170: au poruncit unui *reis-afendi* din cei aleși.

— REVIS EFENDI, ancien nom du ministre des affaires étrangères qui faisait fonction aussi de secrétaire d'État (numit și *revis ül-kütâb*, chef des secrétaires) et du chef du Divan impérial.

reiz-chiesadar m. locșitorul lui reis-efendi (Fot. III, 234).

— REVIS KESEDARI, le reis-efendi payeur Ham.

resm n. 1. obiceiul consacrat, datină.

BELD. 418: Ca să se păzescă *resmul* acesta prea trebuia.

2. în special, ceremonial domnesc.

CRON. III, 445 (d. 1822): *resmul* Domniei, după obiceiul, are să se facă la Siliștra; 448: s'au dat de scire că Sâmbătă are să se facă *resmurile* Domniei.

3. solemnitate.

BELD. 416: Căci trei fiind dimpreună, mai mult *resm* alcătuiesc.

— RESM (ar. dessin), coutume, usage, cérémonie, solennité; taxe; serb. resum «taxă» ngr. *ρέσμη*, obiceiul, taxă. V. rusumat.

rezalèt n. rușine, înjosire.

DUM. 94: le făcu mari *rezalèturi* nedeosebind nici pe familiile cele mai de cinste; 98: Serascherul au împins la fugă cu destul *rezalèt*.

— REZALET (ar.), honte, infamie. V. Partea I: rizilic.

richiâb n. (**rechiap** și **richiap**) 1. scara calului: *agi al richiabului* se numiau cei 4 ofițeri superiori (miralem-aga, hosingi-bașa, emir-ahor și capigilar-chehaiasi) cari se aflau pe lângă persoana Impăratului.

IST. 1715, p. 20: Viziriul, *richiabul* și totă urdia. VĂC. 293: vechil de tergiman al Divanului împărătesc, care au făcut și *rechiap* la Impăratul.

2. fig. tron împărătesc, guvern imperial.

COND. 1813, p. 351: cel ce ai fost dragoman puternicului meu *richiap*.

— RIKIAB (ar. étrier), étrier impérial, le trône impérial, la personne de l'Empereur.

richiabiè f. dare anuală ce Țările române trimiteau Sultanului ca o contribuțiune pentru cheltuielile richiabului.

UR. III, 139 (d. 1802): pentru *richiabiè* vor da din Valahia în bani 40000 lei și din Moldavia 25000 lei. FOR. III, 215 (V. giziè).

Var.: **rechiabiè**, **rachiabi[gh]è** și **richiambi[gh]è**

COND. 1802, p. 311: să se dea din partea Țării rumânesci 40000 tal.

rechiabié, iar din partea țării Moldovii 25000. UR. IV, 350 (d. 1812): plata haraciului, idicliilor și *rachiabietelor*; 143 (d. 1792): birul *rachiabighetelor*. FER. III, 229: Țara românească va răspunde pentru *richiambié* 80 pungă. UR. 132 (d. 1792): *richiambighele* și bairamlicurii.

Despre aceste variante, v. cele deosebite s. v. *gizié*; corupțiunile lor sînt infinite (afară de cele citate): **recheapighen** (UR. VI, 131), **reneabeghen** (AR. 211) și **rochearighen** (Cron. III, 466).

— RIKIABYIÉ, id. Vorba lipsesce în izvoarele lexicale și în cele istorice. V. *gizié* și *hedié*.

richiab-caimacam m. (și **rèchiab-**) locuitorul Sultanului în lipsa marelui Vizir pornit într-o expediție (Cant. Ist. ot. 677).

IST. 1715, p. 7: imbrohorul cel mare al Impăratului care după aceea și *richiab-caimacam* au stăut. AMR. 99: capegiul au dus cărțile lui Duca-Vodă la Impărăție și le-au dat la *rèchiab-caimacam* ce era atunci Cara-Mustafa; 152: s'au dus Șerban-Vodă Spatarul la Udrii la Cara Mustafa-Pașa, *rèchiab-caimacamul*, fiindu-i prieten din început din zilele Ghicăi-Vodă.

— RIKIAB KAYMAKAN, lieutenant du grand Vézir.

richiap-imbrohor m. (și **rechiap-**) titlu identic cu «buiuc-imbrohor».

POP. 35: fiind lângă Impăratul *caimacam richiap-imbrohorul*, care luase din Bucuresci pre Constantin-Vodă cu totă averea lui.

richiaptar m. (și **rechiptar**) înalt dignitar al Saraiului care ținea scara calului, când încăleca Sultanul.

CONP. 1693, p. 651: s'au dat 220 tal. la omul *rechiptariului*, care au venit bumbașir pentru o datorie din zilele lui Grigore-Vodă. AX. 132: silih-tar-aga, ciohodar-aga și *rechiptar-aga*.

— RIKIABDAR (AGA), officier de l'étrier appartenant à la garde du corps Barb.

rigial m. ministru al Porții: sub acest nume se înțelegea mai ales primii trei miniștri (chehaia-beiū, reis-efendi și ciauș-bașa). Vorba are un întreit plural: *rigialii*, *rigiale* și *rigialuri*.

VAC. 260: toți vezirii și *rigialii* eșiră spre întâmpinarea lui Suliman; 277: Osman III mai în toate săptămânile schimba *rigialii* și pe veziri. DIOM. 165: prin multă dare de sumă de pungă cu bani la vezir și la *rigiale*, s'au pus Domn Alexandru-Vodă Ipsilant.

Var.: **regial** și **ragial**

BELD. 419: La alți mai mici din *regialuri* să mai scrie îndemna. DIOM. 172: vrut-au Impăratul să-i taie capul lui Căpitan-Pașa, dar au mijlocit unii din *regiale* prietini ai lui și Muftul de l-au iertat. STAM. 348: Pași, aiani, spahii și alte *regialuri* mari. NEGR. I, 274: *ragialii* iubesc banii, ajutorul și favorul lor Domnii îl cumpără cu bani. FIL. 129: Padișahul și *regialurile* au luat scire, că jăfuesc țara și surghiunesc pe cei mai de frunte boierii; 253: Principele Caragea vedând că pețitorii de Domnie aștiaseră asupra-i ura *regialurilor*... GHIȚA, VIII: eleii alergă pe capete, în sus și în jos, pe la toate *regialele*...

— RIȚAL (pl. d. ar. reğül «homme»), les grands ministres et les grands dignitaires de l'empire; bulg. serb. *riğal* «slujbaș», alb. *riğal* «advocat», ngr. *ριτζάλι*, ministre, conseiller.

riza-pazar n. preț curent de piață. V. Partea I: pazar.

VAC. 292: am făcut chereștăua teslim la Brăila cu *riza-pazar*. Doc. I, 420 (d. 1783): să fie volnic a cumpăra neoprit cu *riza-pazar*; III, 53 (d. 1787): prisosul de bucate de la mănăstiri să se aducă spre vânzare în Bucuresci cu *riza-pazar*; IV, 279 (d. 1794): seul de la măcelari s'auibă [lumînărării] a lua totdeauna cu *riza-pazar*. CONP. 1802, p. 331: să se ridice și statul acestor oi

ale casap-bașii și să se îndatoreze gelep-bașa ca și acéstă sumă s'o cumpere iarăși cu *riza-pazar*, după cum se cumpără cele pentru mumbaia. COND. 1813, p. 388 : toate câte sînt trebuincioase pentru Curtea domnăscă să le cumpere cu *riza-pazar* din banii ce li se vor da de la Vistierie și cu vadele.

— RIZA, accord, consentement. Vorba lipsesce în dicționar.

rucă f. suplică (adresată Sultanului).

AX. 123 : i-au îndemnat acel Ianio să dea *ruca*, adică răvaș de jalobă la singur Impăratul.

— RUK'A (ar. morceau de papier), écrit adressé au prince par quelqu'un qui n'est pas vizir ; ngr. ροικῶν, lettre.

Rumeli n. (și Rumele) Rumelia sau Turcia europeană (în opozițiune cu *Anadol*).

CAP. 230 : au dat poruncă tuturor oștilor den *Anadol* și de la *Rumele* să vie.

Vorba se presintă mai ales în compozițiuni ca : *Rumeli-beglerbeii*, *Rumeli-valesi* (V. vali).

GREC. 224 : fiind și *Rumeli-beglerbeii* cu ôste asupra lor. DOM. 16 : Vizirul îmbracă cu blană de samur pe *Rumeli-valesi*, Mehmet-Pașa.

— RUM ELI, Roumélie (d. rum «romain» și el «terre»).

rusumăt n. contribuțiune indirectă (ca goștină, vâdrărit, desetină) ce constituia venitul Domniei : rusumaturile au fost desființate odată cu Regulamentul organic.

UR. III, 149 (d. 1792) : banii miriei împărătesci și obicinuitele *rusumaturii* să te silesci a se împlini în vremea lor ; V, 49 (d. 1826) : una mie cincî sute lei din trei slujbe *rusumaturii* ale anului, goștinei, desetinei și vâdrăritului ; VII, 106 (d. 1827) : havaeturile din slujbele *rusumaturilor*, adică goștina, desetina, vinărciul, vama și ocna. COND. 1802, p. 311 : veniturile Domnilor, ocne, vămii și *rusumaturii*.

Var. (coruptă) : **rușmet**

AR. 215 (d. 1821) : Domnul să-și ia pe sémă numai *rușmeturile*.

— RUSUMAT (pl. d. ar. resm), droits qu'on paye, contributions indirectes Barb. ; bulg. rusumat «taxă». V. resm.

ruznameă f. biuroă la departamentul finanțelor.

COND. 1693, p. 219 : i-au rînduit cu *ruznamea* să li se dea banii de aicea din țară ; 253 : s'au trimis 1000 tal. la capicheaiale care i-au dat la vistieria împărătescă cu *ruznamea* să se ție în sémă haraciurilor ; 691 : cheltuiala *ruznameii* ce va să iasă pentru haraciū.

— RUZNAME (pers. calendrier, journal d. ruz «jour»), nom d'une de deux chambres du ministère des finances Ham.

S

Sadacăt n. (și *sadicat*) devotament (cătrec Impărăție).

BELD. 355 : *Sadicatul* și credința ce păzesc și au păzit ; 359 : Vêqlend *sadicatul* țarei și cele ce au pățit ; 424 : După *sadicatul* țării, mila sa a revêrsa. VĂC. 299 : prea înalții stăpâni cu multă bucurie se veselii de credința și *sadicatul* Rumânilor. UR. III, 220 (d. 1814) : am păzit de a pururea dreptatea și *sadacat* slujind la înaltele împărătesci porunci. AR. 162 (d. 1821) : sciînd bine iubirea vóstră de patrie și *sadicatul* vostru cătrec puternica Impărăție. ZIL. 9 : pentru ca să s'arate cu *sadacat* la toate.

— SADAKAT (ar.), sincérité, vérité, fidélité.

sadacatliū a. credincios, devotat.

Doc. III, 179 (d. 1788) : ca un *sadacallii* al prea puternicei Impărății.

— SADAKATLY, fidèle, dévoué, loyal.

Sadrzàn m. marele Vizir, reprezentantul civil al Padişahului.

VAC. 273 : nu mult timp după acesta s'a făcut *Sadrazan* Ibrahim-Paşa. CHRON. III, 443 (d. 1822) : omul *Sadrazanului*, adică a Vizirului ; 445 : să mERGă, că-î poftesce *Sadrazanul*.

— SADR A'ZAM (sadri a'zam), premier ministre de l'État ottoman, grand-Vizir (d. ar. sadr «poitrine, le Vizir» şi a'zam «très-grand»); bulg. serb. sadrazam, ngr. *σατραδάμης*.

sagriü n. un fel de piele de încălăminte.

CANT. Ier. 208 : grăunțele cele mERUNțele, carele în chipul *sagriului* peste piele îi sînt. TARIF 1761 : *sagriü* bun de 14 un leü, iar prost perechea 5 banî.

— SAGRY, chagrin (cuir) ; serb. sagriia ; de aceeaşi origină : fr. chagrin, veneţ. sagrin, it. zigrino.

sahaidac n. (şi **saidac**) săgétă cu care se serviaü la războiü Tătariü bugiaclii şi crimleni.

AX. 148 : Hanul Devlet Gherei cu Tătariü şi încins cu *sähaidacele* şi Paşa cu pistolele la cal. MUSTE, 45 : arcarii sfîrşise arcele, săgeţile şi *sähaidacelc*. POP. 52 : Tătariü singuri numaî cu *sähaidacele* nu vor putea trece fără Turci cu foc. Doc. I, 551 (d. 1784) : vätav de Divan înarmat cu *saidacuri*.

— SAYDAK (sadak), carquois ; rus. sagaidakü (saidakü) «tolbă», rut. pol. sahajdak (sajdak) «técă de arme».

Faptul că vorba figuréză şi la Dosofteü (Ps. LXXXI : Moav şi Agar la *sähaidace*, Gebal şi Amon gätéză lance...) indică un împrumut direct din rusesce. Polonii şi Ruşii au luat vorba de la Tătariü din Bugiac.

sahaidacar m. (şi **sehäidäcar**) fabricant de sahidace.

COND. 1776, p. 13 : un leü 60 banî de la un *sehäidäcar*.

saiip m. intimul Sultanului (sens identic cu «musaip»).

ANON. 140 : au vEDUT pre *saiipul* Împératului Hadim-Negru...

— SAHIB (ar.), compagnon, ami, maitre ; bulg. serb. sahibiia «stăpân». V. musaip.

sahipi-devlet m. alt nume dat marelui Vizir (litt. stăpânul norocului).

VAC. 282 : făcu *sahibi-devlet* pe silictar Mehmed-Paşa. İSTIL. 790 (bairamlic) : Vezir-azem numit şi *sahipi-devlet*, adică episcopul Împérăţiei.

— SAHIB-I DEVLET, possesseur de la fortune et de la puissance, le grand Vizir.

sait m. stafetă pe jos.

UR. II, 125 (d. 1821) : poruncim Domnia më ispravnicilor al ţinutului i slujbaşilor *saii* şi tuturor altor zapciî....

— SA'I (ar.), messenger à pied ; bulg. serb. saiia, ngr. *σάης*.

Forma românescă e o deducţiune ulterioară din pluralul grecizat al vorbeî.

sait adv. fără bagaje, singur.

N. COST. 53 : au mERS *sait* numaî cu Curtea sa Antioh-Vodă la Tighinea, de s'au împreunat cu Iusuf-Paşa Sarascherul. NWC. 262 : Împératul turcesc, cu câţi au scăpat *sait*, nôptea şi a doua-zi au tot fugit, până au agiuns la cetate la Beligrad ; 300 : l'au şi pornit de au venit în mezil la Iaşi, *sait* numaî cu JECE, două-DECÏ de ômeni. CĂP. 150 : vino *sait*, că de veî veni cu greutate, va prinde veste. Dum. 95 : Maiü 9 sosi marişalul la Focşani *sait*, căci armia îi trecuse la Brăila.

— SALT, seul, seulement ; bulg. serb. salt.

sangiac n. (și **săngiac**) I. (la Turci) 1. stég de colóre verde (V. sangiac-șerif).

Ist. 1715, p. 21 : scofând *sangiacul* din haznea.

2. veche divisiune teritorială formând un mic guvernământ, aqî numit «liva» (V. sangiacat).

VĂC. 259 : Sultanul Mehmed, încă trăind, dedese *sangiacul* Amasiei fiu-seu Baiazid și *sangiacul* Iconiei fiu-seu Iem.

3. guvernator mai mic de cât beiü, care nu poseda nici un tuiü, ci numai stégul numit «sangiac» (Cant. Ist. ot. 163, 294).

URECH, 227 : Impăratul trimise la toți *săngiacii* să se găteze de ôste și să trecă Dunărea asupra lui Ión-Vodă. BĂLC. 89 : câți-va *sangiaci* din oștile Rumeliei ; 220 : scrisese lui Sinan precum și *sangiacului* de la Tighina ; 223 : *sangiacul* începu a pustii cu vr'o 500 ianiceri.

Cu același sens în cântecele istorice (V. Partea I).

Var. : **sangiat** și **sangép** (V. Partea I)

URECHE, 161 : mulți Pași și *săngiași* au perit.

4. marginea așternutului pe care ședea Vizirul și care avea anume loc pentru sărutare (Fot. III, 242).

FOT. III, 243 : Domnul se închină iarăși sărutând *sangiacul* Vizirului și apoi esc și încalecă împreună cu toți boierii sei.

II. la Români, stég mare în vîrf cu alemul său semiluna, trimis de Pörtă noului Domn, odată cu tuiurile.

a. la vechii cronicari :

CANT. Mold. 57 : insignia principatus, equine caudæ dure (quas tug) et vexillum (quod *sandziak* vocant) ad ipsum mittimur. N. Cost. 100 : n'are cu cine merge la ôste și el [Dumitrașco-Vodă] va pune *sangiacul* împărătesc în sîn și se va duce la Vezirul. Ax. 129 : venit-au lui Nicolai-Vodă și *sangiacul* de la Pörtă, iar cu alaiü și cu obicinuita țeremonie. Nec. 360 : tuiurile și *sangiacul* pre urmă i le-au trimis. GHYORG. 304 : i-au adus lui Teodor-Vodă *sangiac*, caftan, cucă, tuiuri și cal împărătesc. Dom. 16 : Domnia se dete lui Const.-Vodă Mavrocodatul, carele după ce veni în ordie, îi se dete *sangiacul* și tuiurile de către Vezirul și merse în Iași. HURST. (1818) : Apoi scôte și *sangiacul*, adică tuiul și stégul.

b. în literatura novelistică modernă :

OD. I, 73 : apropii purtau *sangiacul* său stégul cel mare și douë tuiuri turcesci date de la Impărăție. FIT. 346 : tagma Divanului purtând topuzul, *sangiacul* și semnul Domniei.

— SANÇAK, drapeau à une seule queue de cheval, district d'une province ; bulg. sanğak «suliță cu tuiü», serb. pol. rut. sanğak «stég, provincie, guvernator», ngr. *σαντζάκι* ; sp. sanjaco.

sangiac-agasi m. cel ce avea în păstrare *sangiacul* și purta grijă de stéguri.

CANT. Mold. 62 : a dextris *sandziak agasi*, vexilli custos, locum habet.

Var. : (abreviată) **sangiagaș** și (analogică) **sangiangiü**

N. Cost. 453 : după povodniei veniaü *sangiagașii* ; 455 : beglerbeiu cu cinci *sangiangiü* au rămas la Azac cu rămășița ômenilor sei.

— SANÇAK AGASI, id. (vorba lipsesce în dicționare).

sangiacat n. provincie mică administrată de un *sangiac*-beiü (formațiunea literară).

BĂLC. 110 : Sinan-Pașan născut în satul Tapsiane, în *sangiacatul* Preveçei.

sangiac-beiü m. guvernatorul unui *sangiac*, subordonat unuia din cei doi beglerbei.

— **SANĀAK BEYI**, le prince du drapeau, pacha à une queue. **sangiac-șerif** n. stégul sfînt al lui Mahomet, din mêtase verde, lung și lat : în timp de pace, e păstrat cu sfințenie în saraiu, iar în timp de război, se scôte spre a excita entuziasmul oștirii și al poporului ; numai când Sultanul său marele Vizir iau parte la vr'o expedițiune, sangiac-șeriful e purtat înaintea lor (Cant. Ist. ot. 463).

VĂC. 247 : stégul lui Moamet care și până astăzi se află la puternica Impărăție otomanică, numindu-se *sangiac-șerif*, adică sfîntul stég ; 276 : prea înaltul Devlet lăsând seraschierii asupra biruitoarelor Muscali, trecu în grabă cu *sangiac-șerif* și cu totă ordia la Diu. Dum. 99 : *sangiac-șerif* și pecetea nu se fac muhaserea.

— **SANĀAKY ȘERIF**, drapeau qui, d'après la tradition, aurait appartenu au Prophète.

sangiacdar m. (și **sangiacdar**) cel ce purta sangiacul.

CANT. Mold. 58 : Princeps sandziak in manus acceptum reverenter exosculatur et suo sandziakdar i. e. vexillifero custodiendum tradit. Doc. I, 119 (d. 1775) : un *sangiacdar* ședător la Oltenița ; IV, 517 (d. 1795) : 30 lei *sangiacdarul*.

— **SANĀAKTAR** (**sangakdar**), porte-étendard, porte-enseigne.

saraciú m. rîndaș domnesc.

Doc. I, 550 (d. 1788) : Beizadea cu cîohodarii i un *saraciú*.

— **SARAĀ** (ar. serrag), sellier, palefrenier ; bulg. serb. sarac, ngr. σαράκη.

saraci-bașa m. 1. măi-marele peste rîndașii Saraiului.

COND. 1693, p. 681 : 350 tal. s'aú dat la *saraci-bașa* al Vezirului, când aú mers la Moldova pentru vești.

2. vataful rîndașilor grajdului domnesc.

GHEORG. 331 : încălecând Domnul de acolo cu doi cîohodari și cu *saraci-bașa* numai. COND. 1761, p. 78 : *saraci-bașa* 10 lei pe lună. For. III, 307 : *saraci-bașa* primesce câte 25 lei lăfa pe lună.

— **SARAĀ BAȘY**, le chef des palefreniers Ham.

saraci-iamac n. ajutorul lui saraci-bașa (V. iamac).

COND. 1761, p. 78 : *saraci-iamac* 7 lei 60 bani. Doc. I, 290 (d. 1783) : *saraci-bașa* cu *saraci-iamac* cu calul tabla-bașa.

saragèle pl. 1. cea măi veche cavalerie turcescă, înlocuită măi târziu cu spahii, fără ca numele să dispară (Cant. Ist. ot. 91).

ANON. 350 : Mihnea aú strîns Turci mulți, unii *saragèle*, alții delii, alții beșlii, alții seimeni, și așa îi cinstia, cât credea într'însul ca în Mahmet.

2. la Români, corp de călăreți neregulați (Fot. III, 208).

COND. 1693, p. 453 : doi călărași și o *saragea* când aú mers la Odriú. N. Cost. 32 : ducendu-l prin lunca Buzelui, mergend *saragелеle* înaintea lui. Nec. 234 : trimis-aú și el pre Mănăilă, căpitanul cu *saragеле*, să prindă pe giupănésa lui Iordachi Ruset. GHEC. 151 : avea Măria sa cu cazaci pedestrime, cu *saragеле*, cu seimeni și cu alți lefecii ca la 2000 de ómenii buni.

Var. : **sarigéle**, **sărăcei** și **sarangele**

COND. 1693, p. 200 : patru *sarigéle* ce aú mers să fie cu Nccula Căpitanul la Vozia. BALC. 620 : *sărăceii* 500 și scutelnicii iar 500, aceștia erau călărimea Bucurescilor sub căpitanul Spătăriei.

Vorba a pătruns în poesia populară și în cea artistică.

MARIAN II, 95 : Cu catane *sarangele* Carii pórta slujbe grele. BOL. I, 109 : *Sărăcei*, scutelnici, ageri călăreți.

— **SARYĀ**, les jaunes, nom donné autrefois à un corps de

soldats irréguliers à cause de la couleur de leur costume ou de leur drapeau Barb.; fusiliers ramassés à la hâte, milices indisciplinées Ham.

sarai-başa m. intendentul Saraiului.

COND. 1693, p. 152: un post şaiü ce s'aü dat la sarai-başa al Hanului.

— SARAY BAŞY, gardien du Sérail.

sarai-divan n. sală de adunare a Saraiului (V. divan).

DION. 200: să aducă pe capigiü cu cinste mare la sarai-divan.

saric 1. turban din pânză fină.

Gorj. IV, 115: cu sarice în cap ca hogii.

2. numele turbanului împodobit cu giuvaeruri ce purtau boierócele în Moldova (Wolf II, 262).

DBACH. I, 155: pentru cap i-a trimis un concü saric cu măestrie împletit din felurite stofe de aur şi cu mărgărintar.

— SARYK, mousseline ou châle servant de turban (d. sarmak «enveloppeur»); bulg. saryk, serb. saruk, ngr. σαρικ.

schemni-aga(si) m. înalt dignitar turc, unul din fruntaşii capugiü ai Saraiului, care presenta Sultanului scaunelul garnisit cu plăci de argint, când se urca saü se da jos de pe cal; el era însărcinat să instaleze pe noul Domn (de aci numele de «Domnul scaunului»): o asemenea misiune se încredinţa obicînuît unui capugi-başa saü imbrohor.

AMN. 157: după cetirea fermanului mergënd tofi boierü de aü sărutat mâna Domnului, pe schemni-agasi l-aü îmbrăcat cu blană de sobol. GHEORG. 300: dinastînga Domnului, alătura, mergea schemni-agasi, ce este rînduit de Împărăţie pentru aşedarea Domnului la scaun. Doc. II, 12 (d. 1773): schemni-agasi cu Divan-efendisi.

Var.: schimni-agasi şi (literar) iskiemne-agasi

MURTE, 92: Constantin Duca-Vodă, dacă aü îmbrăcat caftan de Domnie, îndată aü trămis un om al seü cu schimni-aga cu cărti la boierü. KOE. 197: aşteptând şi pe schimni-agasi ce era orînduit de la Împărătie, ca să iee pe Constantin-Vodă, să-l ducă să-l aşede în scaunul Ţării românesçi; 205: Constantin-Vodă, după ce aü venit schimni-agasi, s'aü gătit şi aü purces din laşi petrecëndu-l şi totă boierimea Ţării după obiceiü. CAR. 297: fiind un Vizir förte prieten luü Vasilie-Vodă, l'aü rugat ca să mazilescă pre Mateiü-Vodă, care aü şi făcut de aü trimis schimni-aga... GHEC. 19: aü trimis pe Constantin Brâncovenuü nepotu-seü cu schimni-aga, ca să apuce scaunul şi să ridice pre Duca-Vodă şi să-l ducă la Moldova; 134: numai de cât şi schimni-aga aü trimis anume pe Ismail-Aga, capegilar-chehaiasi al Vizirului, cu caftan de Domnie. CANF. Mold. 61: discessuro comes itineris ab imperatore datur iskiemne-agasi, juxta etymon solii praefectus, i. e. cui incumbit in solium collocare principem; 112: iskiemne-agasi, qui principem ad solium deducit, decem millium leonorum honorarium accipit.

— ISKEMNI AGASI, le seigneur du tabouret, c.-a.-d. le commissaire chargé d'installer les princes de Transilvanie, de Moldavie et de Valachie Ham. (d. iskemni «scaun», mgr. σκαμνί = lat. scamnum).

schemni-ciauş m. (şi chimni-ciauş) ciauşul care insofia în ţară pe noul Domn.

COND. 1693, p. 604: Ahmet-Aga ce aü fost schemni-ciauş la Moldova. M. COST. 357: purces-aü Ghica-Vodă spre ţară cu doi agi mari... întâi pre Ismail-Aga l'aü trimis, carele apoi aü cădüt agă spahiilor, schimni-ciauş.

— ISKEMNI ČAUŞ, les tschaousches attachés aux princes de Valachie, de Moldavie et au Khan des Tartares Ham.

sebeci-tahrir n. proces-verbal motivat.

COND. 1693, p. 83 : 1500 tal. s'aũ dat lui Ibraim Chehaia ot Vozia pentru banii care rãmãsese din *sebeci-tahrir* și cu aceștia i s'aũ plătit deplin toți banii ce i-aũ scris în *sebeci-tahrir* ; 182 : cu acești bani li s'aũ plătit *tõto sebeci-tahrirurile*.

— SEBEDI TAHRIR, id. (d. ar. sebeb «cause, motif» și tahrir «lettre officielle, écrit»). Vorba, un vechiũ termin juridic, lipsesce în dicționar.

segedeã f. (și **sigidea**) covor de lãnã.

COND. 1693, p. 490 : douã canavețe și douã *sigidete* ; p. 643 : douã atlaze și douã *segidete*. Od. I, 422 : 1 covor *segedea* de masã, 2 covõre *segedea* de caretã.

— SEĞGADE (ar.), petit tapis sur lequel on fait la prière ; alb. bulg. seğade, serb. sağada, mcr. sigiadë.

seimën m. (*siiman* și *simën*) obicĩnuit la pl. I. (la Turci), numele a 34 ortale saũ regimente de ieniceri (litt. pãzitori de cãini), formãnd la început un corp de vinãtori, cari îngrijiã de ale vinãtõrei : între ortalele seimenilor figurã un vinãtor de vultur (V. ciacãrgi-bașa), de ulii (V. dogangi-bașa), de șoimi (V. șaingi-bașa), de dulã (V. saxongi-bașa), de cocõri (V. turnagi-bașa) și de zãvođi (V. zagargi-bașa).

ANON. IV, 350 (V. saragele) ; V, 152 : lângã curtea Impãratului aũ eșit *seimenii* Vezirului și hostangii împãrãtesci.

II. (la Romãni) 1. corp de infanterie compus din 2000 slujitori strãini (Sãrbi, Bulgari, Arnãuți și Greci), sub un polcovnic, infiintat în Muntenia de Mateiũ-Basarab : ei purtaũ cepchene roșii cu mânecile despicate și în cap berete cu fundul roș ; din cauza imbrãcãmintii lor roșie, cronicarii îi mai numesc și *Roșii*, deosebiți însă de *Roșii de țarã* (Cant. Mold. 89 ; Sulzer III, 252 și Bãlc. 623, 625).

M. Cosr. 335 : den dirẽpta aũ pus Mateiũ-Vodã curtea ce se dice la dĩnșii *Roșii* și altã õste de țarã ; și aũ pus o sãmã de pedestrime *siimeni* și acea aripã era împotriva Moldovenilor ; 348 : *siimenii* și dãrãbanii carii la acea simetie se suise den izbĩnde cu Mateiũ-Vodã, cãt nice pre Domnie, nice pre boierii întru nimicã nu-i bãga în sãmã ; 352 : unde se oblicia *siiman* saũ dãrãban, îndatã il întẽpa Constantin-Vodã. Cãp. 308 : s'aũ sfãtuit cu meșteșug sã scõțã pre *seimeni* den țarã fiind sãrbi. Doc. I, 548 (d. 1784) : *seimenii*, înarmați toți, cu haine roșii și cu moturi galbene. COND. 1813, p. 375 : breslele slujitõresci ce sũnt pe afarã pe la județe, adicã *siimeni*, vinãtori, lefecii, talpoși, aprođi, copii din casã și alții... Od. I, 73 : dupã dĩnșii veniaũ lefegii cu haine galbene, *siimenii* și scutelni pedestri.

2. corp analog infiintat în Moldova, servind de gardã Curții domnesci unde 'și avea cazarmele ce serviaũ și ca închisõre : ei eraũ sub comanda Hatmanului saũ a Agãi, de unde divisiunea în *seimeni hãtmãnesci*, împãrțiti în dece bulucbășii peste cari era baș-bulucbașa de seimeni ; și *seimeni agesci*, de cari eraũ în fie-care tĩrg cãte cincĩ, iar la Iași dece (Cant. Mold. 89 și Bãlc. 676, 677).

M. Cosr. 294 : il lãsase pe Alexandru-Vodã și pe *siimenii* și copiii de casã toți. N. Cosr. 22 : boierii eraũ toți inchisi la *seimeni* și puși în fiere ; 84 : eșise la preimblare Nicolai-Vodã spre Cõpoũ și la intorsul lui de la preimblare, îi eșise înainte vr'o 100 de siimeni cu heldii de strigaũ pentru ruptele ce eșise și pre siimeni hãtmãnesci ; însă pe ușor, la greul țãrii, se pusesse și *siimeni hãtmãnesci* și cei agesci. CANT. Ier. 399 : *siimenii*, darabanii și alalți liufegii. Nec. 195 : pre ceilalți i-aũ inchis în curțile domnesci la *siimeni*. Mosrã, 25 :

Const. Duca-Vodă a făcut o sémă de slujitori *seimeni* la Țarigrad ca la două sute cu lăfă și i-au îmbrăcat și au făcut multă cheltuială cu dinșii, adică ca să se păzescă cu puterea lor. **GHORG.** 323 : *simeni* de Curte, apoi vânătorii, apoi *simeni* hătmanesci, cu zapcii lor și dărăbanii cari sînt în séma căp. de dărăbanii și totă slujitorimea. **COND.** 1776, p. 8 : *seimeni* din Curte gospod de la 4 stéguri câte 47 *seimeni* la un stég și câte 1 pol leu de *seiman*... *seimeni* hătmanesci de la 4 stéguri... **BELD.** 358 : Căci pe dinșii [pe craii din Iași] cu *seimeni* nu puteai să-i pedepsesci. **NEGR.** I, 29 : *simeni* Hătmaniei ; 124 : *Simeni* cei iuți cu arce și cu măciuci în felii.

3. corp recrutat uneori și din indigeni.

CRON. III, 467 (d. 1822) : paznicii pămîntenii pe acei cari i-au avut și până acum osebiți și scutiți, numindu-se *siimeni* și slujitori.

Var. (literară) : **segbani**

CANT. Mold. 80 : peditatus *segbaniorum* ; 89 : *segbani* ii milites, qui ex Serviis, Bulgaris, Albanis et Græcis, in corporis principis custodiam bono stipendio conducuntur.

— **SEYMEN** (pers. seg-ban «garde de chien»), soldat du XXXV-e régiment des janissaires (d. seg «câine» și ban «păzitor»); bulg. seimen «jandarm, pandur», alb. seimen «soldat ordinar», ung. szemény «cazac», ngr. σεϊμένης (= άρματολός).

seimenesc a. (și **siimenesc**) ce ține de *seimeni* (cf. agesc).

N. COSTR. 85 : o sémă de bani au dat pe la stéguri *siimenesci* la cari era orînduit. **ANON.** 337 : vom da acele lefi *seimenesci* vouă și feciorilor voștri. **BĂLC.** 680 : cazarma *seimenilor* era lângă zidul curții și se numia odăile *seimenesci*.

seimen-bașa m. generalul infanteriei, care venia imediat după ienicer-agasi : el era însărcinat cu paza Constantinopolii și comandă garnizona Capitalei (Cant. Ist. ot. 247).

FOT. II, 236 : *seimen-bașa* carele ținea locul lui ienicer-agasi.

Var. (literară) : **segban-bașa**

BĂLC. 106 : *segban-bași*, generalul ienicerilor...

— **SEYMEN BAŞY**, chef de la division des seimen remplissant les fonctions d'un adjoint de l'aga des janissaires Barb.

selamlîc n. I. la Turci, 1. partea casei rezervată străinilor și visitorilor.

GHICA, Rev. N. I, 166 : tinêrul Petrache ducea blănurile pe la haremurile și *selamlîcurile* din Stambul și Scutari.

2. ceremonia cu care Sultanul e însoțit la gîmie pentru rugăciunea solemnă de Vineri.

VAC. 276 : neceșind două Vineri la *selamlîc*.

II. (și **salamlîc**) la Români, 1. încăperile palatului domnesc destinate Domnului și slugilor sale, precum și recepțiunilor, în opozițiune cu «haremul» și cu «mabeinul».

KOG. 225 : cum au trecut postul cel mare, s'au apucat de lucrul caselor despre *salamlîc*, lăsând haremul mai în urmă.

2. salutare.

Vorba a pătruns și în cîntecele populare.

TEOD. 545 : În *selamlîc* l'eî da și l'eî dice cu gura ; 564 : Mai aprópe când venia, Babeî *selamlîc* îi da.

— **SELAMLÿK**, salutation ; partie de la maison réservée aux hommes et à leur réception, salle de réception ; bulg. selamlyk «camera bărbaților», ngr. σελαμλίκι.

selêm n. arvună (scurtat din *selemahcésă*).

DOC. II, 44 (d. 1791) : ori în ce sat veți dovedi, că [Turcii] au dat bani *selemuri*, să-î împliniți.

selemachésă f. arvonă.

DUM. 112 (d. 1774): să nu pôtă arunca arvonă, adică *selemachésă* la pămîntenî. UM. III, 185 (d. 1802): nici a da *selemachésă*.

— SELAM AKÇESI, id. Termin juridic (lipsește în dicționare).

selém n. salutare (după moda turcescă).

ISR. 1715, p. 83: le-aû dat *selémul* de bun-venitul; 134: aû făcut *selémul* despre partea Împăratului... DUM. 18: dându-î *selém* despre partea Pașilor.

Vorba a pătruns în cântecele pop. și într'un proverb.

TEOD. 486: *Selém* unui altu 'și dau și gâtlejul își udau. ISR. [Adnot.]: cioc *selém* (multă sănătate) de la jupân Ibriam, că și-a făcut căciula șalvarî (adică se lovesce ca nuca în perete).

— SELAM (ar. paix), salut, salutation.

selém-aga(si) m. reprezentantul Sultanului său al Vizirului, însărcinat să le întorcă salutarea (după eticheta orientală).

COND. 1693, p. 350: la *selam-aga* tot pentru vezerie nouă. AX. 148: aû trimis Pașa la Craiul pe *selém-agasi* de i-aû făcut scire, că aû venit hatîșerif împărătesc, ca să iasă să mîrgă unde este porunca Împărăției. GUEORG. 331: luînd Pașa veste cum că Domnul este apröpe de întîmpinarea sa, aû trâmîs pe al seû *selém-agasi* întru întîmpinarea Domnului.

— SELAM AGASI (litt. seigneur de félicitation), commissaire d'installation Ham.; serb. *selam-aga* (§ 57).

selam-ciauş m. *selam-aga* al Domnului, care îl preceda și-i anunța sosirea.

FIL. 96: *selém-ciauşul* său baş-buluchbaşa vestia mulțimii numele individului și rangul ce primise; 224: *selém-ciauşul* Curții domnesci intră în teatru și anunță venirea Domnitorului.

Var. (coruptă): **islam-ciauş**

PAPAZ. 53: meterhanéua cu *ciauşii* ei, adică tamburi-majori numiți *islam-ciauşi*, cari țineau în mână tolege de argint; 56: în sunetul tunurilor, al meterhanelii și al urărilor *islam-ciauşilor*.

Acest titlu lipsește în izvöarele istorice.

selimie f. (și **selemie**) stofă prețioasă din care la Turci se făceau turbane, iar la noi anterie.

GH CA, 501: anteriele erau de... cutnie, *selimie* sau *sevaiu*. BOL. I, 293: Anteriu de *selimie*, Cu dalga de fir deschis!

— SELIMI, sorte de turban.

serasir n. stofă țesută cu fir, brocart.

OD. I, 133: calpac de hîrșie fumurie cu fund de *serasir*; 421: o rochie de *serasir* cu gurile de fir.

— SER-A-SER (pers. d'un bout à l'autre), brocart d'or.

seraschier m. generalisimul armatei turcesci, obișnuit un Pașa cu două sau trei tuiuri (Cant. Ist. ot. 427).

COND. 1693, p. 209: vitele ce s'aû cumpărat de la margine, de s'aû trimis lui Iusuf-Pașa *seraschiarul* ot Baba. FOR. III, 223: *serascherul* Ismailului, deplin împuternicit și înalt consilier și fostul epitrop cărmuitor Ali-Pașa. BALC. 109: Sinan-Pașa care se numise tot de o dată *seraschier* și mare Vizir. FIL. 126: făcu ciocoiului un compliment demn de un *seraschier*. GUICA, 322: șeful garnizonei turcesci din Bucuresci avea poruncă de la *seraschierul*. DELAVR. 175: hangere cu țaișuri de voinic și mănere de *seraschier*.

Var. (vulgară): **sarascher**

N. COST. I, 453: câțî-va caî în povod a *saraschierului* oștii; II, 3: orînduindu-l Împărăția pre oștile turcesci *sarascheriü*. NEC. 193: aû lăsat vezirul la Leva pre un *sarascher* cu öste turcescă și pre un Sultan cu 30.000 de Tătari. DION. 174: sculatu-s'aû *sarascherul* Diului cu mulțime de oști.

— **SERASKER** (pers. ser-i'asker), général en chef (d. ser «cap» și 'asker «oștire»); serb. serasker; alb. pol. saraskier, ngr. *σερασκέρης*; sp. serasquier.

serascherlic n. (și **sarascherlic**) dignitatea de seraschier.

Nec. 272: de vară s'au mutat Iusuf Pașa de la Baba cu *sarascherlicul* la Tighinea. AMIB. 162: Impărăția au schimbat *sarascherlicul*.

— **SERASKERLIK**, dignité, charge, rang du serasker, généralat. **serascher-pașa** m. ministru de război.

Nec. 202: *serascher-pașa*, dacă au audīt pre Grigorie-Vodă dīcēndu-ī sã lase cetatea sã iasã la larg cu oștile, s'au mâniaț prea tare pre Grigorie-Vodã, cãt au scos hangerul sã-l lovescã, sã-l omõre. Isr. 1715, p. 54: cu tõtã inīcerīma s'au dus dupã *sarascher-pașa*. Pop. 161: s'au dus și *sarascher-pașa* la Kilia unde era Hanul.

— **SERASKER PAȘA**, ministre de la guerre.

serascher-sultan m. generalisim la Tãtãri.

Vic. 277: Kirim-Gherei ce atunci era *serascher-sultan*.

Acest titlu lipsesce în izvõrele istorice.

serdengheșdi pl. litt. desperații, corp de voluntari turci cari mergeau totdeauna în fruntea oștirii și la atac dedeaū mãi întâi foc (Cant. Ist. ot 91, 302, 420).

N. Cost. 11: au orīnduit Impărăția pre Kir Husein-Pașa cu o sēmã de *serdengheșli*. Isr. 1715, p. 64: sã mergã ienicerii și *serdengheșli* la meterez.

Var.: **sãrdãngesci**, **serdencī** și **sirdingesci**

AMIB. 131: au scris cãțī-va *sãrdãngesci* din Turcii Lazī. N. Cost. 57: multe polcuri de Cazaci ce le dīc *serdenci*. Nec. 324: *sirdengișli* cari sīnt giurații de merg înainte războiului.

— **SERDENGEȘDI** (qui a renoncé à sa tête), compagnies de corps francs recrutées parmi les janissaires Barb.

serdengheșdi-agasi m. comandantul serdengheșdilor.

Ist. 1715, p. 68: sã poruncescã la tõte ortalele, la *serdengeșli-agasi*. Dum. 31: dând războiū, cãdurã doi *serdencentli-agasi* (sic!) cu cãțiva turci.

serhãt n. pl. cetãțile turcesci de la granițe pe cari Țãrile romãne erau datõre a le îngriji cu provisiuni (§ 47): pl. serhate și serhaturī.

Vic. 255: rãmãind Turnul, Giurgiu și Brãila a fi *serhaturī*, cum în urmã și Hotinul luat de la Moldova; 292: sã trimetem zaherea de trei feluri la patru *serhaturī*, la Nicopoli, la Ruscuc, la Silistra și la Brãila. COND. 1802, p. 309: sã se trimițã la *serhaturile* din prejur și acolo sã se pedepsescã. Fil. 255 (V. muhafiz). GURCA, 512: le-au murit vitele tot cãrãnd zaherele de la *serhaturī*.

Var. (vulgarã): **sarhat**

CANTA, 186: Pașii de pre la cetãțile Moldovei și de pre la alte *sarhaturī* de prin prejur. Koc. 199: rãsipind cetatea Vozia cu focurile lor cele multe, rãmãind acel *sarhat* pãrãsit; 202: dõrã va putea rãdica acest *sarhat* [cetatea Hotinului] din spatele Moldovei; 243: greutãțile și cheltuielile Porții și a *sarhaturīlor*. BELD. 362: Turcii oșteni pe la *sarhaturī* se vede cã n'au rãmas. DIOS. 174: au luat Muscalii de la Turci cetãții, Hotinu, Benderu și Kilia cu *sarhatele* lor; 186: pentru trebile cetãții și ale *sarhatului* voiū purta eū grija ca un haian al cetãții.

— **SER-HADD** (pers.-ar.) frontiere; serb. serhat «granițã».

serhatliū m. ienicer din garnizonele cetãților turcesci.

COND. 1693, p. 73: 350 tal. s'au dat *serhallilor* de la ostrovul Rușavei. COND. 1802, p. 309: *serhallū* și alții din lãcitorii cazalelor dupã Dunãre. Ar. 174 (d. 1821): facem prea plecatã arãtare pentru *serhallū* giurgiuveni; 213: apãrarea chelerului Impărăției de cãtre supãrarea *serhallilor*.

— SERHADLY, soldat des frontières; serb. seratliia «grănicer».

sermaia f. capete, capital.

Doc. II, 298 (d. 1792): se scade *sermaiaua* și cheltuiala.

Var.: **sermea**, **sirmaia** și **sirmaia**

НєС. 335: toate le dedese lui Dumitrașco-Vodă, *sirméua* aceluși general, călând el într'o greșelă. БєЛ. 347: Hagilic destul făcuse, casa *sirmaia* avea. ГИСА, 407: corabia avea *sirmaia* de o sută de mii de lei pentru cumpărături de grâu. PANN II, 70: Pungă turcească și în ea *sermea* nemțescă.

— SERMAYE (pers.), fonds, capital (d. ser. «tête») și mayé «fonds»; bulg. serb. sermia, ngr. σερχαγές.

sermainsz a. fără capital.

Doc. II, 304 (d. 1791): s'au adunat mulți iabangii *sermainszi* și toți au cădut pe acest meșteșug (brutăria).

— SERMAYESYZ, sans fonds.

sermaianz m. capitalist.

Doc. II, 305: (V. iabangiu).

— SERMAYE-DAR, capitaliste.

sevaiu n. (și **suvaiu**) stofă bogată de mătase albă și de fir (fabricată la Sevai).

Op. I, 77: biniș de *suvaiu* alb; I, 133: o hlamidă de *sevaiu* roș. FIR. 134: antereu de *sevaiu* subțire. ГИСА, 581: anteriile erau de... selemie sau *sevaiu*; 215: *suvaiiele* de Hale; 345: anterior de *suvaiu* alb cu vârgulițe de fir bun.

— SEVAYI, riche étoffe de soie et d'or Barb.

siclet n. frică mare, neliniște.

AMIR. 157: boierii intristați de multă datorie ce-î îndatorise Mihai-Vodă cu împrumutatele, făcându-le *siclet* de luase bani de la Turci în datorie. Koc. 207: Domnul mult *siclet* au tras, până s'au strins banii slujbei acestii, căci era țara foarte supărată de multe dări ce erau pe săraci. DION. 179: foarte cu mare *siclet* au cerut de la boierii Cara-Mustafa cu naziru și cu derviș-aga să le dea 70 pungi. Doc. II, 40 (d. 1791): având *siclet* mare de răspunderea tainaturilor.

— SYKLET (ar. pesanteur), serrement de coeur, angoisie (d. sykl «lourd»: cf. rom. *pès*); alb. siklet «plictisělă», ngr. σικλέτι (= στενωχώρα).

sicăldisesc v. 1. a se plictisi.

VĂC. 282: nevrând ca să șadă mai mult cu ordia la Giurgiu, căci se *sicăldisese*, pleacă fără de voia serascherului să vie la București.

2. a constringe.

Doc. VII, 91 (d. 1779): medelnicerul pe cei ce nu-î au lucrat lâna în tocmaș, nu i-au *sicăldisit* cu silnicie a face asemenea.

— SYKLYMAK (ar. sykyldy), être gêné, troublé, s'ennuyer; mcr. sicăldisesc «a chinui, a necăji», ngr. σικλετίζω, contraindre.

silihtar m. 1. înalt dignitar din interiorul Saraiului, care purta sabia Sultanului atirnată de umărul stâng și la masă îi tăia bucatele (Cant. Ist. ot. 632).

M. Cost. 304: *silihtar* ce era înlăuntru, care slujbă este de Impărăție foarte apröpe, adecă spatar ce pörtă spata sau buzduganul după Impăratul; 307: totdeauna trimitea *silihtarul* prin taină la Matei-Vodă, îmbărbătându-l să stea împotriva lui Vasilie-Vodă să-l bată. НєС. 277: se punca tare *silihtarul* pentru dînsul și pre boierii ce-î aducea în fiare i-au slobođit; 377: s'au schimbat și acel Vezir-Ismail Pașa și au pus Vezir pe *silihtarul*. Koc. 240: acela au mers la Impăratul Sultan Mustafa și i-au dat arzul de l'au cetit, đic să fi fost *silihtarul* împăretesc acel de l-au dat. БєЛ. 404: *Silihtarul* cu urdia la Bacău cum a venit...

2. spătarul marelui Vizir.

COND. 1693, p. 420: 200 tal. s'au dat dar *silihtarului* lui Hasan-Paşa seraschierul, ce au venit pentru aceşti omeni ce au mers la Cameniţa.

3. pl. spătărei, armaşi.

DASC. 410: den astânga 3000 de *silihtari* slujesc în patru sau în cinci cai.

Var. : **sölihtar** şi **silitar**

VLC. 282: făcu sahibi-devlet pe *silitar* Mehmet-Paşa. DOM. 53: după mazilia lui *silitar* Mehmet-Paşa, Sultanul trimise pecetea lui Musunoglu.

☞ — **SILİHTAR** (ar. pers. silahdar «possesseur d'armes»), qui porte les armes devant son seigneur; corps de cavalerie; serb. *silihtar* (*silikdar*), ngr. *σιλικτάρης*, princeps palatii (Passow).

silihtar-aga m. primul mareşal al Palatului împărătesc.

CANT. Mold. 58: reliqui vezirii jeniczer-agasi, *silihtdar-agasi*....

— **SILAH DAR AGA**, porte-glaive, grand maître de la maison du Sultan. V. Partea I: siléf.

silihtar-paşa n. titlu identic cu «*silihtar-aga*».

M. COSR. 304: pre unul den acele capete la Impărătie, pre *silihtar-paşa*, îl cuprinsese Mateiū-Vodă cu dările, iară pe căzlar-aga Vasilie-Vodă.

sirin n. (şi **siren**) vargă de vintrelă.

COND. 1776, p. 9: *sirinul* mare ce se pogoră pe Siret. UR. I, 84 (d. 1797): de tot *sirenul* mare.

— **SEREN**, antenne sur les bâtiments à voile Barb.

solac m. pl. corp compus din 400 de ieniceri, arcaşi ai gardei imperiale, dintre cari 60 împreună cu căpeteniile lor însoţiau pe Sultan la alaiuri, păşind lângă calul său: ei purtau o cucă sau căciulă în formă de tuiū.

N. COSR. 453: după ieniceri mergeau *solacii* cu arce, ce pörta cauce în cap cu sirmă cusute, de păslă, albe.

Var. (grecizată): **selai**

DASC. 411: după aceştia merg *selaiii*, cari pörta arcele pre umër, cu cămeşi albe până jos, de se ved de sub haine şi în scufii, până câte 200 de öste.

— **SOLAK** (*gaucher*), garde du corps composée d'archers **spahilar-agasi** n. generalul spahiilor.

GIBORG. 304: au venit şi om împărătesc, Savica *spahilar-agasi*.

— **SPAHILER AGASI**, commandant de la cavalerie.

spahi-oglan m. recrut de spahii.

DASC. 410: den ieniceri se aleg mai de frunte *spahi-oglanii* până la 3000, cari merg den a dirępta Impăratului.

— **SPAHI OGLANY**, id. (lipseşte în dicţionare).

spenge f. bir impus supuşilor Porţii (cf. Cant. Ist. ot. 50).

UR. VI, 439 (d. 1774): să nu-î supere cu cerere de haraciū şi de *spenge*.

Var. (grecizată): **spinçe**

UR. III, 135 (d. 1792): să nu supere pe locuitorii ceręndu-le *spinča*.

— **ISPENÇE** (pers. pençik «cinquième»), capitation ou impôt payé sur les prisonniers de guerre (şi care era un rob la cinci), contribution imposée aux sujets tributaires de la Porte.

stamböl m. galben de Stambul, care circula în ţară în timpul lui Alex. Ipsilant.

DION. 224: *stambolu* 8 lei.

— **ISTAMBOLLU**, séquin de 80 piastres. V. Partea I: stambolă.

stambol-efendisii m. titlul judecătorului din Conslantino-pole (Cant. Ist. ot. 247).

Ist. 1715, p. 12 : ducându-le la *Stambol-efendisi*.

— **ISTAMBOL EFENDISI**, jude de la capitale Ham.

stambol-şali n. zof de Stambul.

Ur. XVII, 61 (d. 1767): o dulamă de *stambol-şal* alăgè; XIV, 234 (f. de z. 1813): o roche *stambol-şali*.

— **ISTAMBOL ŞALYSY**, id. (lipseşte în dicţionare).

subaşa m. primar de sat sau de district în Turcia, care, într'alte funcţiuni, avea şi pe aceea de a supraveghia împărţela apei (de unde numele de «căpetenia apei»). Mai târziu s'a dat acest nume agentului său comisarului de poliţie.

NEC. 214 : aŭ pus Turcii prin sate *subaşi*, după obiceiul lor. COND. 1693, p. 416 : un postav şaiu ce s'aŭ dat la *subaşa* al Sultanului, ce aŭ venit pentru conace. CĂP. 160 : Mehmet-Beiŭ pusese *subaşi* pen tôte oraşele şi pen tôte satele. POP. 107 : Turcii stăpânia pământul şi satele şi pusese *subaşi* prin sate şi scaun pre baltă, de lua vamă din tôte cele ce eşa din bălţi. DION. 220 : aŭ orînduit colgiŭ şi *subaşi*, adecă ca nisece zapeii şi polcovnicei, însă turci. CRON. III, 461 (d. 1821) : Turcii aŭ făcut cetate [Hotinul], unde aŭ pus şi un garnizon de pază forte mare, orînduind şi Paşi şi *subaşi*. For. III, 248 : *subaşa* cu ciohodariŭ s'ei.

Vorba persistă încă în cântecele bucovinene.

MARIAN I, 73 : În târgul Odriului, la curtea *subaşului*.

— **SUBAŞY** (litt. chef de l'eau), chef de district, maire de village, officier de police; serb. *subaşa* «paznic de câmp» (şi «aprod»), bulg. *subasče* «preposé à la garde d'un village».

suiă f. (şi *suiè*) mâner de sabie.

Doc. II, 403 (d. 1790) : o *suiă* de sîdel cu colan de aramă; VII, 353 (d. 1797) : o *suiă* de aur cu sorî de diamant. COXV. IX, 277 (f. de z. 1801) : o *suiă* cu argint. Ur. X, 254 (f. de z. 1809) : o *suiè* de aur prisne ca de 25 dramuri.

— **SOYA**, agrafe du sabre.

suiulgiŭ m. meşter fîntănar, turc sau român.

Ur. V, 33 (d. 1741) : am aşedat doi ómenî *suiulgiŭ*... aducînd apă dina-
intea porţii Curţii domnesci, din care să se îndestuleze tótă obştea. Doc. IV,
403 (d. 1793) : *suiulgiŭ* şi scutelnicii ce sînt orînduiţi pentru şanful cişmelelor.
Ur. XXII, 310 (d. 1826) : datori să fie *suiulgiŭ* a-şi lua rēvaş de la d-lor episcopii
apelor. DRĂGH. II, 66 : Moruz aducînd (1802) *suiulgiŭ* meşteri din Ţarigrad, aŭ
îndreptat cursul multor izvóre.

— **SUYOLĖY**, fontainier, architecte hydraulique (d. su «apă»
şi yol «canal»); ngr. σουγιολετζής.

suiulgi-başa m. staroste de suiulgiŭ.

Doc. I, 120 (d. 1779) : pentru buna stare a fîntănelor am orînduit pe
Dumitru *suiulgi-başa*; 511 (d. 1795) : hrisovul lui *suiulgi-başa* pentru orînduiala
ce are de dresul cişmelelor.

sulf n. termin juridic : învoială, înţelegere definitivă.

AMB. 176 : lăcuiitori de ambe părţile înaintea Măriei sale Hanului s'aŭ
învoit şi aŭ trimis să facă *sulf*. Doc. III, 45 (d. 1786) : *sulfurile* ce fac cinevaşi
între dînşii i zapisele.

— **SULF** (ar. sülh «paix»), arrangement, entente.

sultanîu m. (şi **sultanin**) galben împărătesc (bătut mai
întăi sub Mahomet II, în 1478).

FIL. 217 : tributul trebue să fie 10000 galbeni *sultanini* cu pecetea noastră.

— **SULTANI** (altyn), écu d'or impérial.

Sultana-valide f. mama Sultanului domnitor (V. validea).

FIL. 130 : dorinţele *Sultanei-valide* şi ale lui căzlar-agasi fost-aŭ óre ele
vre-o dată neîmplinite ?

— **VALIDE SULTAN**, la Sultane mère.

Sultan-chehaiasi m. ministrul surorii celei mari a Sultanelui (Fot. II, 237).

Kog. 239 : au ales *Sultan-chehaiasi* a acestei Sultane, ca să-î lucreze două corăbii la satul Terapia, unde aveau Drăcescii două case.

sultan-mezat n. mezat domnesc care se ținea în Divanul țării, sinonim cu «cochii-vechi» (lipsește în dicționare).

Ur. XI, 344 (d. 1805) : moșiile pe care le-am cumpărat la *sultan-mezat* ; V, 437 (d. 1815) : toate veniturile podului... prin *sultan-mezat* în vistieria Domniei mele să se vință ; XVII, 94 : să puie telal să strige la *sultan-mezat* după obicei. Fil. 149 : contracții cari luau prin *sultan-mezat* strângerea veniturilor țării ; 192 : moșia Postelnicului pe care au cumpărat-o de la *sultan-mezat* ; 336 : moșiile, vile și casele dimitale s'au vîndut la *sultan-mezat*. Ouăș. III, 27 : Dreptatea era o vorbă, căci ori-ce împricinat, D'advocat n'avea nevoe, căci era *sultan-mezat* : Slujbe, ranguri și castanuri pe bani gata se vindea.

surecciu m. negustor turc de vite pentru Stambul.

Doc. VIII, 96 (d. 1800) : jalba negustorilor *sureccii* ce au strîns vite spre a le tăia la zalanale în țară. Ur. XXII 34 (d. 1826) : câți din neguțatorii *sureccii* vor voi să ducă la pășune peste Prut...

— *sürükçi*, qui mène les troupeaux (d. *sürük* «turmă»).

V. Partea I : surugiū.

suret n. copie de pe un document saū de pe o scrisore.

Ax. 142 : așa seria hatîșeriful Impăratului, că s'au scos *suretul* și s'au trimis de la Tîghinea ; 153 : trimisese Nicolai-Vodă la Pörtă *suretul* acei cărți ce-î trimisese Hanul. Kog. 216 : trimițînd și *suretul* împărătesc de l-au cetit ; 247 : arătînd și *suretul* pitacului ; 254 : Domnul strîngea cărțile lor și făcea *sureturi* turcesci și le trimitea la Pörtă ; 288 : este și *suretul* scris de pe arzul care am scris. Ur. X, 101 (d. 1814) : *suret* de pe un ispisoc de la Petru-Vodă.

— *SURET* (ar. forme), copie d'un écrit ; bulg. *surat* «față», serb. *suret* «figură».

sursat n. rechisițiunii în natură (produse, care, salahori) pentru tot mersul unei armate.

COND. 1693, p. 23 : darul agăi care au venit pentru *sursat* ; 45 : s'au dat omeni casap-bașii în banii *sursatului* ce are rînduială să ia. Ur. IX, 119 (d. 1844) : ieū de la locuitorii grău, orz, mălaiū, plătindu-le cum le va fi voia și de multe ori neplătindu-le nimica, acest obicei rēu urmēză din vremea lui Calimah-Voevod, precum este cunoscut în tot pămîntul cu numele de *sursat*.

— *SURSAT*, impositions en corvées telles que fourniture de vivres et transport de fardeaux.

Ș

Șadîrvan n. fîntână artesiană (litt. răspîndind veselie).

CRON. III, 441 (d. 1822) : într'o odaie unde avea havuz și *șadîrvan*, care arunca apă în sus și ajungea până într'un policandil de cristal fôrte minunat.

— *ȘADYRVAN* (pers. *șad* revan «qui répard la joie»), jet d'eau (d. *șad* «vesel» și revan «curgēnd») ; bulg. *sedravan*, alb. *sadravan*, ngr. *σανταβάνι*.

șah n. parafă.

COND. Caragea, 304 : condici însemnate cu *șah* pe fic-care fôie.

— *САХ* (ar. c'est bon), visa.

Șah m. 1. titlul regelui Persiei (la cronicari).

Nec. 392 : Turcul da mulțime de bani *Șahului* Cazilbașilor, ca să facă

pace. **MUSTE**, 69: într'acest an au făcut aședare Moscalii cu **Șahul**, Impăratul de Persia. **POP.** 113: s'au sculat cu oști asupra **Șahului**, adică a Impăratului Persiei, ca să ia împărăția s'o aibă el.

2. titlul Sultanului (în poesia artistică).

BOL. I, 22: Voi, prin cari **Șahul** astăzi mă cinstesc!

— **ȘAH** (pers. roi), empereur, et proprement le roi de Perse, le Sultan; fr. chah.

șah-zadea m. fiu de împărat, în special al Sultanului.

IST. 1715, p. 16: *șah-zadea*, coconul Impăratului. **VLAC.** 261: până veni fiul Impăratului și moștenitorul *șah-zadea* Selim, ce era atunci la Amasia. 271: vezirul cugetă ca să trecă în taht pe *șah-zadea* Ibrahim, fiul lui Sultan Ahmet II. **BOL.** 309: Chiar Sultana favorită, Mumă de un *șah-zadea*.

— **ȘAH ZADE**, fils du chah, prince royal.

șali n. stofă vărgată de lână ce se fabrică mai ales la Angora (V. enghiurșal).

TARIF 1761: zof *șali* bucata 100 bani.

Var. (românizată): **șaiu**

COND. 1693, p. 96: un coțes de *șaiu* cu pânțece de vulpe. **DION.** 166: *șaiu* 4 lei și jumătate cotu.

— **ȘALI**, espèce de serge qu'on fabrique spécialement à Angora Barb.; bulg. șali, ngr. σάλι.

Șam numele arabo-turc al Damascului.

N. **COST.** I, 432: alții îl sciau că Despot-Vodă este den nem de la *Șam*, sau cum scriu unii, Critén. **DOM.** 53: prin Anadol întinându-se către *Șam* (V. șamalagea). **SCAM.** 111: sub o tichie de *Șam*.

— **ȘAM** (ar.), Syrie, Damas; bulg. serb. șam. V. Par-tea I: șamă.

șamli a. de Damasc.

TARIF 1761: zof *șamli* bucata 47 pol bani.

— **ȘAMLY**, de Damas. V. mușchi.

șamdangiü (**șamdagiü** și **samdangiü**) m. titlu identic cu «șamdangi-bașa», numit și **Vel-șamdangiü**.

FOT. III, 290: *samdangiul*, serbegiul... **COND.** 1776, p. 78: *Vel-șamdagiü* 20 lei pe lună. **DOC.** IV, 517 (d. 1795): dece lei *șamdagiü*.

— **ȘAMDANĢY**, id. (d. șamdan=ar șem'edan «chandelier, candélabre» d. șem «cără»).

șamdangi-bașa m. mai-marele peste lumînărarii Curții domnesci, numit și *Cămărașul de lumină* (Sulzer III, 168).

DOC. I, 289 (d. 1783): sofragi-bașa, *șamdangi-bașa*... **FOT.** III, 310: *samdangi-bașa* primesce 20 lei pe lună.

șarvană f. un fel de haină scumpă.

NEC. 181: aproții îmbrăcați cu *șarvanale*; 215: vornicii îmbrăcați în *șarvanale* domnesci.

Var.: **șabana** și (grecizată) **șavana**

BĂLC. 680: copii din casă erau înveșmîntați, pe vremea lui Ștefan cel Mare, cu *șabanale* și cu cabanițe. **OO.** I, 73: îmbrăcați cu *șavanele* și cu cabanițe de felurite stofe scumpe.

— **ȘEBANE** (pers.), vêtement de nuit (d. șeb «nuit»).

șatir m. la pl. cîhodari cari formau un fel de gardă de onore (Vizirul avea 8 șatiri), iar la Domniî noștri ei serviau mult la alaiuri (Sulzer III, 168, 254).

GHORG. 307: dinapoia acestora, stau *șatirii* și cîhodarii cu zapclii lor nduială. **CANT. Mold.** 54: quatuor vesirii a pedibus *șatyris*; 62: sequuntur

bini imperatorii *szatyri*. COND. 1776, p. 6 : de la turei, de la *şatiri*, de la copiii din casă ; 78 : 4 *şatiri*, lăfă şi emeclic câte 6 lei unul.

Var. (grecizată) : **satir**

Doc. III, 506 (d. 1787) : şese *satiri* înarmaţi şi călări.

— **ŞATYR** (ar.), estafier, laqual ; nom de huit coureurs qui marchent auprès du cheval du grand Vizir Ham. ; ngr. *τσατήρης*.

şatırbaş m. căpetenia şatirilor.

GUERG. 302 : *şatırbaş* şi *baş-ciohodar* ; 306 : paicii cu *şatırbaş* pe rinduială. Doc. IV, 518 (d. 1795) : 13 lei *şatırbaş*.

şeih m. predicator (cu var. **şeh** şi [literar] **şeih**).

COND. 1693, p. 670 : *şehul* de la Chiab ce au venit şaingi-başa. BĂLC. 37 : Murat III trăia înconjurat de talmăcitori de vise, de astrologi, de *şeci*, de poeţi ; 84 : vizirii, *şeci*, legişti, preşedinţii cancelariei stătură acolo de faţă ; 248 : *şeci* în predicăţile lor...

— **ŞEYH** (ar. *vieillard*), chef d'une communauté ou d'une tribue ; serb. *şeh* «derviş» ; sp. *xeque*.

Şeih-ul islam m. (şi **şeh-islam**) capul religiunii mahometane, titlu identic cu «Muftiū».

CRON. III, 445 : au mers la *Şehislamul*, cale de un cifert de cés şi mai bine. VAC. 251 : prea înţeleptul Muftiū, adică *Şeih-Islam* ; 265 : însuşi *Şeih-ul islam* i-a luat mâna drăpă şi puindu-l condeiu în degete, i-a povăţuit scrierea.

— **ŞEYH ISLAM** (ar. *şeyh ül-islam*), pontife de l'islamisme ; serb. *şehislam*, alb. *şehislam*.

şenlic n. petrecere publică (la primirea unei veşti fericite), cu salve de artilerie şi cu focuri bengale.

ZIL. 41 : îndată făcu *şenlic*, adică aruncă multe tunuri şi puse. Doc. III, 223 (d. 1788) : pentru această biruinţă am dat slavă lui Dede şi am făcut *şenlicul* cel cuvîncios cu focul tunurilor.

Var. : **şemblic**, **şinlic** şi **şinlec**

DUM. 28 : au slăvit numele prea înaltului Dede cu paraclise şi cu *şemblicuri*. NEC. 253 : gătiră pusele şi surlele, să facă Constantin Duca-Vodă *şinlic* de bucurie, după ce au spus Costachi vestea aceea. CANTA, 191 : luând aceste vestiri, au poruncit de au făcut *şinlic* după obiceiū. KOG. 262 : Impăratul pentru bucuria acesta au făcut mare *şinlec* în Tarigrad. GUERG. 303 : slobođind toate tunurile, se face *şinlic* cu mehterhanca şi cu totă rinduiala. POR. 142 : au primit Domnul pe Aga cu mare pompă şi cinste, şi s'au făcut *şinlic* după obiceiū ; 172 : s'au cetit fermanul împărătesc de întorcerea Domnului şi s'au făcut *şinlic*, slobođind puse şi tunuri după obiceiū. Doc. VIII, 99 (d. 1801) : unde este să se strîngă să facă acest *şenlic* [greşit : *şellic*].

— **ŞENLIK** (joi, gaité), fête publique, salves et feux d'artifices (d. şen. «vesel») ; serb. *şenluk*.

şerim n. familie nobilă tătară cea mai distinsă din Crimeia, coprinđend două viţe princiare : Şerimi şi Mirzacii.

AX. 159 : Hanul i-au dăis, că nu pôte să-i dea pentru acesta răspuns de la sine, până se vor strînge mirzacii, ce se chiamă *şerimi*. NEC. 365 : se ajungea cu *şerimii* din Crim şi făcea de scotea Pôrta mai totdeauna pe Han ; 393 : au biruit Moscalii, cu multe vęrsări de sânge şi mulţi *şerimi* şi mirzacii au perit.

— **ŞIRIN** (tatar=ar. *şerif*), noble, de naissance illustre (cf. Cant. Ist. ot. 186 : Krimli sau Crimlenii se împart în două linii : *şirin* şi mirza).

şichirgiū m. (şi corupt *chichirgiū*) cofetar (titlul li-
sesce în izvórele istorice).

AL. T. 126 : Ca să ajungem cafegii, Ciubucci şi *chichirgiū*.

— ŞEKERĖY, confiturier (d. pers. şeker «zahăr»).

şichirgi-başa (şi **chichirgi-başa**) starostele cofetarilor.

AL. T. 101 : Măria sa striga prin saraiū : *cafeġi-başa ! chichirgi-başa !*

şii pl. nume dat sectatorilor lui Ali (numele unei ramuri a Tătarilor Crîmleni).

GHEC. 206 : fiind şi Calga Sultanul şi toţi beii tătăresci şi toţi *şii* şi tôte ogiacurile adunate la sfat pentru tréba oştilor.

— şîrî (ar. şiya'i), sectateur d'Ali, chiite (d. şiya'a «sectă»).

şirincă f. stofă scumpă din care se făceau năframe.

Cuv. I, 199 (d. 1585) : patru *şirince* de taftă albastră peste icône... două *şirince* bune, scumpe.

Vorba figurează şi la Dosofteiu (Ghen. 250) : *înfăşându-le [sfintele moşti] în năfrămî şirince* cu mirosurî scumpe.

— ŞEHRENG (pers.), étoffe persane Ham. Vorba nu derivă direct, ci prin o filieră intermediară slavă, probabil rusescă.

şurūt n. stipulaţiune.

COND. 1804, p. 311 : la *şurulurile* ce se vor dice mai ġios, s'aū adaus şi cel spre ajutor i apărarea lor şart ; 324 : după trebuinciosele *şuruturi* a nizamului.

— ŞURUT (ar. pl. d. şart), conditions, pactes, règles; serb. şurut. V. Partea I : şart.

T

Taban n. oşel de cea mai bună calitate.

BĂLC. 401 : de brîū aţirna o pală de *taban* împodobită cu aur şi rubine ; 597 : cu pala de *taban* plină de sânge. Ov. I, 132 : o pală de *taban* cu apele negre pe tăiş şi cu mâner de pietre scumpe. AL. Poesii I, 148 : N'aş vrea nici săbiū de *taban*... Nici lung covor de Ispahan.

— TABAN (pers. brillant), sorte d'acier de Damas ; serb. taban (sabliā), pol. taban (perski).

table f. termen de fortificaţiune : bastion, redută.

M. COSR. 281 : făcuse Lesii în cele 3 zile o *tabie*, adecă o bastă, den afară de şanţuri, de care nu luase Turcii aminte. N. COSR. 54 : Turcii de aū mărit cetatea Tighiniū cu şanţuri zidite de piatră şi cu *tabii*, şi aū făcut şi 4 porţi mari zidite de piatră. NŊC. 408 : aū rînduit soldaţi şi salahori, de aū început a săpa, de aū făcut şanţ şi *tabii*. POP. 96 : înălţând pămîntul ca o cetate cu *tabii* şi cu alte întărituri. BĂLD. 372 : *Tabii* ġie ca să se facă, la Sculenī în mal la Prut. BĂLC. 222 : făcînd *tabii* de pămînt ca nisce turnuri şi alte întărirî ; 522 : acolo ridicară Nemţii o *tabie* între riū şi sat.

— TABIA (ar. tabie), batterie, rempart ; bulg. serb. tabiā, ngr. ταρπία, castrum (Passow).

tablā f. grajd.

ANON. 140 : aū luat un cal doi, care i-aū plăcut din *tablana* Banului.

— TABLA (tavla), écurie (d. στάβλος = stabulum) ; bulg. tavla «grajd». V. Partea I : tabla-başa.

tabul n. (şi **daul**) tobă mare ce făcea parte din complexul meterhanelii.

VĂC. 255 : nouă calcanuri, nouă *dauluri*, şese şatiri.

— DAVUL [tabl], tambour, caisse ; alb. daule, bulg. serb. davul, ngr. δαβόλι.

tabulhanā f. (şi **tabulhanea**) litt. tacām de tobe, musică

militară turcă constând mai ales din 9 tobe sau dauluri, 9 surle, 7 trîmbițe și 4 tésuri: ea era o prerogativă a Vizirilor și a Domnilor (Cant. Ist. ot. 13).

N. Cost. I, 453: după acele stéguri venia *tabulhanaua*; II, 49: când au purces Constantin Duca-Vodă din Iași, au ășit domnesce cu *tabulhanaua*, cu slujitorii și pre toți boierii i-au luat cu sine. Nec. 244: au ședut amîndoi în scaune și au început a slobođire pusecele cele mari și a dicere surlele, trîmbițele și a batere dobele, pe obiceiū, *tabulhanaua*. AMUR. 172: tot cu mese și cu *tabulhante*, și veselii și gioeuri nu numai boierii, ce tótă slujitorimea, cât se vedea la o logodnă domnescă. CANT. Mold. 61: nec non *tabulchana* vel musico collegio, eodem quo vesirii uti consueverunt; 81: Armasz magnus carcerum et musicae militaris, quae *tabulchana* vocatur, inspectionem habet. CĂP. 322: *tabulhanaua* dicea până i-au isprăvit pre toți. ГИСК. 169: mergend cu trîmbițe și cu *tabulhanale* și cu tot felul de pompă intrând în sat. Op. I, 136: dicea mereū *tabulhanaua* turcă, de juca norodul.

Var. (literare): **tubulhana** și **daulhan[e]a**

CANT. Mold. 57: et statim *tubulchana* seu musicam imperatoriam principii destinata accersit; 92: vexilliferos excipit *tubulchana* vel musica turcica. Ist. 1715, p. 13: trimit tunurile afară cu *daulhanea*; 86: au poruncit Vizirului să facă șenlic cu *daulhanale*...

— TABL HANÈ (davul hanè), corps de musique, musique militaire (d. ar. tabl [pl. tubul] «tambour, timbale»); bulg. daboani, serb. dambulhana (și davulhana), ngr. ταβουλχανά.

tabulhanagiū m. musicant militar turc.

N. Cost. 112: Curt Mehmet-Pașa strins-au mehterii și *tabulhanagiū* a țării și punea de băteaū chindie în tôte ăilele în curte.

Formațiune analogică (§ 23).

tafghihât n. numire într'o funcțiune.

CRON. III, 449 (d. 1822): *tafghihatul* boierilor s'au făcut la 20 Noemvrie.

— TEVĜIHAT (ar. pl. d. tevĝih «mission»), nomination à une place; liste des investitures des divers emplois de l'État Ham.

tahmin n. evaluare, socotelă aproximativă.

KOG. 243: să nu fie nimene scutit la această slujbă, făcend și *tahmin* că pôte ca să cuprindă mare somă de bani. Ist. 1715, p. 114: să facă *tahmin* pe unde s'ar putea să ducă tunurile. COND. Ipsil. (1796): deciuéla zapciului să se socotescă cu *tahmin* de ómeni cu scință. COND. 1813, p. 373: dăjdiile de peste an a două isprăvnicaturii străine ce sînt în sumă, precum cu *tahmin* ni se arată de la vistierie. Uk. VII, 100 (d. 1827): făcendū-se o adăogire prin *tahmin* veniturilor casei rásurilor. FIL. 163: să vé fac o socotelă cu *tahmin*, ca să vedeți cât de mult vé amăgiți.

— TAHMIN (ar.), estimation, évaluation; serb. tahmin, «prețuire». Termin juridic dispărut din limbă (§ 71).

tahmis n. locul unde se prăjia cafea.

COND. 1776, p. 28: de tótă cahfenéua și de tot *tahmisul* ce s'ar afla, atât în orașul Iașului cât și la celelalte tirguri de pe la ținuturi, să ia avactul său, după tocméla ce se va putea aședa, după starea cahfenelii și a *tahmisului*, nepricinuind jalobă. Doc. II, 266 (d. 1792): *tahmisul*, adică băutulul cafelii și cahvenecele... în Bucuresci este venit al lui vel-cafegiū.

— TAHMIS (ar. torréfier), lieu ou place où l'on torrifie le café.

tahregiū m. funcționar turc cu firman care cerceta și hotărnicia granițele.

AMUR. 137: se rógă Impărăției cu arz să le trimiță un *tahregi*, ca să scrie și să iee pămîntul ce-l arătau cî că-i impresurare, să-l lipescă la Hotin; 138: Impărăția, după arzul lor, cređend că va fi așa, trimis'au un *tahregiū* și au scris locul pre care îl arătau cî că-i fără de ómeni, începend de la hotarul lui Halil Pașa și până la Nistru.

— TAKRIRĜY, qui fait un rapport. V. Partea I: tacrir.

tahtirvân n. litieră persană purtată de doi cai sau catini (litt. tron portativ).

GHEORG. 331: Paşa încă fiind în *tahtirvan*, aŭ eșit și aŭ încălecat.

— TAHTY REVAN (pers. siège ambulant), litiere, palanquin; serb. tahtirevan, ngr. *καχαρβάν*.

taiü n. tenc de mărfuri.

TARIF 1761: *taiurile* cu lână cântarul 10 potronici... să dea câte 7 lei de vîtași și câte 2 pol lei de catertași... de va fi mînghinîtași să plătescă 14 lei.

— TAY (pers. un seul), une piéce, un ballot; moitié de la charge d'une bête de somme Barb.

talhîș n. raportul Vizirului către Sultan pentru numirea saŭ destituirea unui Domn (Cant. Mold. 52 și Ist. ot. 644).

Ax. 127: aŭ sosit la Impăratul *talhîș* de la Vezirul, care îl trimisese cu sfatul tuturor Pașilor de la urdie, întru carele seria să trimită Domn pe Nicolai-Vodă la Moldova. NĖC. 279: apucase de eșise *talhîș* de la Impăratul și apucase de-l îmbrăcase cu caftan pe Mihaï-Vodă. KOG. 233: făcînd tôte *talhîș* la Impăratul, i s'aŭ dat voie să facă ce scie. VĂC. 289: îndată aŭ făcut *talhîș* înscris la Chesarul pricina.

— TELHIS (ar. action de résumer), rapport que le ministre fait au souverain; ngr. *τελήσι*.

talhîsciü m. marele referendar care presenta Sultanului raportul marelui Vizir.

CANT. IER. 18: referendar, purtător de răspunsurile împărătesci; boieria care duce și aduce răspunsurile, *talhîsciü*. N. COSR. 112: aŭ sosit Bekir-Aga, *talhîsciü* împărătesc. COND. 1693, p. 350: atlaze ce s'aŭ dat *talhîsciului* și capigilar-chehalasi. CĂP. 306: aŭ dat Domnia cu stég, caftan după obiceiü, trimițînd pre Terzi Mustafa-Aga *talhîsciul*.

— TELHISĜI, rapporteur, dignitaire de la Porte chargé d'exposer au Sultan le résumé (des affaires).

talhîsci-aga m. titlu identic cu «talhîsciü».

DĂP. 324 (bairamlîc): 200 lei lui *talhîsci-aga*.

— TELHISĜI AĜA, le grand référendaire chargé de présenter au Sultan les rapports du grand Vizir Ham.

taneà f. bucată de blană.

TARIF 1761: jder *tancle* cernite... *tancle*, spinări de vulpi de Mosc. TARIF 1792: vulpi bune roșii rosesci *tanéua* 30 banî... vulpi nureă *tanéua* 1/1 ban.

— TANĖ (pers. dane «grain»), morceau, piéce; serb. tane «ghiulea», ngr. *τανέζ*.

tarabulûs n. legătură de cap (litt. turban din Tripoli).

GHICA, 45: a se lega la cap cu *tarabulus*; 98: se lega cu un brîu roșu saŭ cu un *tarabulus*; 290: la cap legat cu un *tarabulus*. OKAȘ. 10: *tarabulusul* falnic cu ciucurî de mêtase.

— TARABULUS, Tripolis, ville de Syrie.

tarpûz n. brobódă de cap.

MUSTE, 43: s'aŭ îmbrăcat muieresce cu *tarpuz* în cap, cum pörtă muierile grece. TARIF 1761: *tarpuze* 4 la 1 parcè...

— TARPOȘ (pers. serpoș), calotte, bonnet de jeunes filles (d. ser «cap» și poș «turban»); serb. tarpoș (V. Partea I: poș). Forma «tarbuz» e o inducțiune din plural: *tarbuși* saŭ *tarbujî*, de unde un singular analogic *tarbuz*.

tarz n. chip, mod.

BELD. 424 : Unul îngâmfat de slavă, celălalt de un *tarz* firesc... HAIST. (1818) : Că făcea prin Bucuresci Tot *tarzuri* [în text: *tarturi*] mavroghenesci.

— TARZ (ar.), *manière, mode, façon.*

tatar-agasi m. vătavul tătarilor-curieri.

COND. 1693, p. 292 : s'au dat 56 tal. la *tatar-agasi*, care au venit de la Viziriul pentru graba carélor.

— TATAR AGASY, chef des courriers d'Etat ; serb. tatar-aga.

tatar-mizil m. curier poștal. V. menzil.

GHICA, 304 : și lui i-o dăduse [scrisórea] *tătar-mizilul*.

taxidâr m. perceptor, încassator de dări.

BĂLC. 621 : aprozii slujiaă cu *taxidari* și implinatori de datorii. FIL. 48 : ei le adunaă [dăjdiile] prin ómenii lor numiți *taxidari* ; 323 : *taxidarii* luaă întreită deciuială pentru oierit, crbărit, tutunărit și vinărit. GHICA, 37 : oene și vămii pe cari le vindea cu un preț de cece oră mai mare de cât înainte, lăsând pe *taxidari* să rupă cât puteau.

Var. : **taxildar** și **taxindar**

DION. 193 : Hangerliu îndată au rinduit *taxindari*... să stringă de la ómenii banii văcăritului ; 197 : boierii ispravnicii și *taxindarii* i slujbașii i zapciții cu mumbașirii.

— TAHSILDAR (ar. pers. qui fait la recette), percepteur préposé au recouvrement des deniers publics, caissier (d. tahsil «recette, perception»).

taxidărie f. încassarea dărilor.

FIL. 48 : tata mă lua cu dînsul prin județ de-l ajutam la *taxidărie*.

teklif n. propunere, chip.

VĂC. 267 : ambasadorul Caprara nu putea să dea mâna la aceste *teklifuri*, fără voia imperatorului. UR. III, 197 (d. 1802) : acele *teklifuri* și fără de orînduială arătări. СРОН. III, 435 (d. 1822) : a cere milă cu acest fel de *teklifuri*, ședând de ceea parte să ceie stăpânire dincóce.

— TEKLIF (ar.), fașon, propoziție, charge ; ngr. τεκλιφι.

teklifat n. sarcină impusă.

UR. III, 132 (d. 1792) : raielele Moldovei să fie iertați de tot felul de dări și alte deosebite *teklifaturi*.

— TEKLIFAT (pl. ar. d. teklif), charge.

tedaric n. aprovizionare.

Doc. I, 275 (d. 1783) : să se facă *tedaric* [funiile] și să se trimiță unde este poruncă ; 277 : cumpărarea și *tedaricul* din afară de prin prejur.... prăpădesce țara noastră.

— TEDARUK (ar.), provision, préparatif ; serb. tedaruc.

tefaric n. (și *tifarichiă*), raritate, capdoperă de industrie

KOG. 202 : mergând Domnul în toate ăilele de se împreuna cu Pașa, trămițându-i de toate *tefaricurile* ce se aflaă în Iași. MELCHIS. Roman II, 127 : Domniței Sultanei un inel smaragd și o flóre de diamant, *tefaricuri* ce i-au dat. MILLO, Chirița, 15 : două giuvaere, două *tefaricuri*. FIL. 93 : această dulamă.... ce mai cusătură ! parcă-i un *tifarichiă*.

— TEFARYK, chose précieuses ; ngr. τεφαρικι.

tefericiu n. desfătare, petrecere.

NEC. 320 : Dumitrașco-Vodă cu cele cinsti și *tefericii* multe se hămeise, de nu se putea să se mai grijască nimică.

— TEFERRUG (ar.), amusement, distraction ; serb. tefericó.

tefter n. registru, condică.

N. COSR. 48 : câtă saricaciune au făcut Tătarii... au plătit tot și a ture și a creștin, pre *tefter*, cui ce au perit. POP. 114 : au pus cartea aceea în alte scrisori și *tefteruri* ce-avea. STAM. 398 : dacă nu plătesci cât am scris la *tefter*...

— **TEFTER** (pers. defter «tablette pour écrire»), livre de recette, registre, rôle (d. *δυσθέρα*, pergament); alb. bulg. serb. tefter, ngr. *τεφτέρι*, liste, catalogue. V. anatefter.

tefterdar m. (literar : **defterdar**) 1. ministru de finanțe, al Sultanului său al Hanului.

AMIR. 123 : aŭ venit Damat Mehmet-Pașa, care aŭ fost *tefterdar* mare. CANT. Mold. 59 : principem *tefterdar* supremus caftan induit. COND. 1693, p. 29 : tal. 500 *tefterdarului* Impăratului; 75 : un atlas ce s'aŭ dat la *tefterdarii* Hanului. IST. 1715, p. 132 : aŭ poruncit la *tefterdarii* să-i numere banii. VĂC. 299 : îndată trimise și chieună pe luminatul chehaia-beiŭ Feizulah-Aga, pe preaslăvitul *tefterdar* Raie Ali-Efendi.

2. controlor financiar al marelui Vizir său al unui Pașa.

MUSŢE, 40 : aŭ trimes Pașa pe *tefterdarul* lui și cu Aga cel împărătesc și i-aŭ scris tot ce aŭ avut. AMIR. 137 : aŭ pus Mirza-Pașa ômeni de aŭ sei judecătôri și vameși, și *tefterdarul* așijderea aŭ pus strîngătôri și strîngea veniturile de pe la sate. GREC. 206 : pre Domnul la sfat chemându-l, pus-i-aŭ scaun de aŭ ședut între icnicer-Aga și între *tefterdarii*; 212 : puind alt Viziriŭ pre Ali-Pașa, carele ôre-când fusese *tefterdarii*. DION. 188 : poruncind Pasvantoglu *tefterdarii* de aŭ cetit fermanul în auzul tuturor, apoi l'aŭ luat și l'aŭ sărutat băgându-l în sin. DOM. 30 : se luară robî doi *tefterdarii*. BĂLC. 92 : Vizirul dete slujba de *tefterdar* în ambele fărî lui Mehmet-Beiu de la Ieni-Șchri.

3. (și **cefterdar**) perceptor, taxidar.

CANT. Ier. 397 : strîngătôrii dajdiilor, *cefterdarii*, birari. COND. 1693, p. 307 : s'aŭ făcut dar chehalalii și *cefterdarului*.

— **TEFTERDAR** (*defterdar*), ministre de finances, contrôleur général des finances d'une province; serb. *teftedar*, ngr. *τεφτερδάρης*, grefier; ung. *defterdár*.

tefterdar-efendi m. (și **defterdar-**) contabilul Tesaurului.

DAP. 325 [hairamlic] : 2500 lei lui *tefterdar-efendi*. FOR. III, 247 : *tefterdar-efendi* cu suita sa

teftergiŭ m. secretar-contabil.

DION. 187 : dându-l fermanu, aŭ poruncit *teftergiului* de i l'aŭ citit. Doc. I, 409 (d. 1783) : avem să orînduim *teftergiŭ* credincios, ca să cerceteze.

— **TEFTERGI**, teneur de livres : vorba, etimologicesce echivalentă cu «tefterdar», lipsesce în dicționare.

tefterhane f. archiva finanțelor.

DOM. 20 : ridică în grab tótă cancelaria și *tefterhanua*.

— **TEFTER HANE** (*defter hane*), les archives.

teftișciŭ m. inspector însărcinat cu anchete.

Doc. IV, 360 (d. 1794) : avem Domniea mea a orîndui ômeni *teftișciŭ*... a face într'adins cercetările. FOR. II, 160 : Scarlat-Vodă Ghica a izbutit să se rînduiască un muvela-efendi, un capugi-bașa și un *teftigiŭ*, cari aŭ gonit pre Turci împreună cu vitele lor peste Dunăre.

— **TEFTIȘGY**, examinateur (d. ar. *teftiș* «enquête»).

telmiz m. învățat.

NEC. 305 : Dumitrașcu-Vodă avea la Pôrtă și un capuchihaié, pre anume Iane, fôrte om de trebă și prea mare *telmiz*.

— **TELMIZ** (ar.), étudiant.

telpiz a. viclén, sinonim cu «marghiol» și cu «șiret».

Ax. 123 : spun să fie dis atuncea Impăratul către bostangi-bașa : acia, precum se vâd, sémână să fie nisce *tălpizi*, de vreme ce aŭ aprins rogojina în cap. NEC. 207 : Dumitrașcu-Vodă fiind prea *telpiz* și fricos și neavând nici o milă de țară, punea pricină asupra boierilor și lui Miron, că sfătuesc el și-l bine să ierneze Tătarii în țară; 250 : Constantin Duca-Vodă avea un Grec din țara frâncescă, pre anume Nicolai Deport, pe lângă densusul, om învățat și *telpiz*.

— TELBIZ (ar.), tromperie, trompeur, fourbe ; serb. **telbiz**, **telpizie** f. viclenie (formă paralelă cu «telpizlic»).

GREC. 335 : numai de cât Nemții întorseră sfatul lor cel trușaf a începe să se pórte în meșteșuguri și în *telpizii* și socotiră să se întorecă înapoi pre apa Tisei.

telpizlic n. înșelăciune, înșelătorie.

Nec. 252 : caută acum de veclii *telpizlicul* la ce cinste aduce pre omul mare ! 256 : minciunile și *telpizlicurile* nu le iubia Antioh Cantemir.

— TELBIZLYI, tromperie, fourberie.

temasuc n. îndatorire legală.

AMR. 179 : într'acesta chip ne-am legat cu toții cu acest *temasue* al nostru.

— TEMESSÜK (ar.), acte obligatoire, reconnaissance d'une dette ; serb. **temasuč** «act scris».

tenzuh n. pastilă compusă din tămâie și alte mirodenii.

AX. 130 : Nicolai-Vodă a trimis lui Bäsärah-Vodă și pușintele daruri : un césornic de aur, panzehruri și *tenzuhuri*.

Var. : **tiunzuf** și **tunzuh**

UR. XIV, 234 (d. 1813) : un inel de *tunzuh* de aur cu mărăgăritar ; XIX, 343 (d. 1821) : două perechi paftale *tiunzuf* de argint și poleite.

— TENSUH (pers. chose rare), pastilles du sérail ; ngr. τευζούχι, **benjoin**.

terbié f. 1. instrucțiune, cultură : «a se face terbié», a se instrui, a se ținea în curent.

DOM. 67 : câtă vreme ținu acest congres, se făcu și reis-efendi *terbié* de Evropa. Doc. III, 25 (d. 1786) : practicos și iscusit la împărătescile slujbe, fiind și multă vreme cercat și *terbié* chiar al prea puternicei împărății.

2. dres de bucate.

Gorj. Dictionar, 94 : *terbié*, suliman de bucate.

— TERBIYE (ar.), éducation, instruction, assaisonnement (des mets), sauce.

tergiman m. tâlmăciu, dragoman.

N. Cosr. 43 : la Carlovița fiind trimis sol de la Impăratul turcesc Sultan Mustafa, un Rami-Reiz împreună cu *tergimanul* cel mare împărătesc, Alexandru Mavrocordat, carele scia 12 limbi, om ales și foarte învățat. Nec. 190 : pentru învățătura lui Milescu Spatar a fost *tergiman* Impăratului și învăța și pre fiul Impăratului, pre Petru Alexicvici, carte. VAc. 265 : acest Panaiotache fu cel dintâiu Grec ce s'a învrednicit a fi *tergiman* Divanului împărătesc ; 269 : prea învățatul Scherlet Zadé Alexandru Mavrocordat, ce atunci se afla și mare *tergiman* al Divanului împărătesc, care se făcuse după famozul Panaiotache.

Var. (grecizată) : **terziman**

N. Cosr. 22 : Panaitachi *Terzimanul* cel mare și vestitul la Impărăție ; 268 : era acest Gaspar-Vodă multă vreme *terziman* la Impărăție, adică tâlmăciu tuturor solilor creștinesci ce veniau la Impărăție. Kog. 259 : îndată l'a luat pe sol cu toți *terzimanii* lui și l'a dus la Edecule. Isr. 1715, p. 11 : a trimis de a prins pe toți *terzimanii* solului.

— TERGIMAN (ar.-pers.), interprete, dragoman (d. tergime «traduction») ; serb. terguman.

Formele occidentale : it. dragomanno (ngr. δραγομάνος) și turcimanno, fr. drogman și trucheman, sp. trujaman derivă de la ar. targiman «interpète» (targama «expliquer, traduire»), termin primitiv chaldaic (targem) și trecut la Arabii de la Evrei, la cari parafrasarea chaldaică a Bibliei se numesce *Targum*, adică interpretare. Din it. «dragomanno» derivă și forma româ-

nescă literară **dragoman** (de la sfârșitul sec. XVIII), alături de «tergiman», mai vechiu și odinioară mai popular.

Dom. 58: Nic. Draco ce era Porții *dragoman*. Musre, 40: Alexandru Mavrocordat, *dragomanul* împărătesc; acest Alexandru, *terzimanul* împărătesc, când s'a făcut pace între Turci și între Nemți, a fost și el de era *tălmăcii*. Guca. 91: toți solii cu toți *dragomanii* și cu toți secretarii lor se puneau în mișcare.

tergimănie f. dregătoria de tergiman.

N. Cost. 74: Alexandru Tergimanul a isprăvit *tergimănia* cea mare fiului său, lui Nicolai, care și el slujind Porții 12 ani în slujba *tergimăniei*, a sosit și la Domnia țării Moldovei.

Var.: (grecizată) **terzimănie** și (occidentală) **dragomanie**

Musre, 40: Nicolai Mavrocordat a lăsat *terzimănia* Porții împărătesci și a luat Domnia țării cu multă cheltuială și mândrie grecăscă. Guca. 305: așeșut amîndoi în vorovă, fiind cunoseuți și vechi prieteni încă din *terzimănie*. Dum. 58: Nic. Draco... rîvnia *dragomănia*.

tergimanlic n. sarcină și serviciu de tergiman.

Kog. 256: chemînd pe *terzimanul* Porții de i-a făcut *terzimanlic*.

Alătura de forma analogică **dragomanlic**.

Dum. 158: avînd pe d-lui Iacovache Rizo biv-vel Spătar pentru *dragomanlic*. Văc. 284: viind Orlof la Osman-Efendi să-și ia ziua bună, neaflîndu-se Iacovache de față, i-am făcut eu *dragomanlicul*.

— TERGIMANLYK fonction ou place d'interprète.

tergimea f. traducere: «a face tergimă» (= turc. *terğime etmek*), a traduce, a tălmăci.

Văc. 299: arătați scrisorica ce am scris la boierii la București, care făcîndu-se *tergimă*, o trimise la Împărăție să se vadă.

— TERĞIME (ar. *terğimet*), interprétation, traduction.

tersana f. (și *tarsana*) arsenal de marină.

Kog. 274: aș detunat un galion mare împărătesc, acolo unde ședea legat la *tarsana*. Isr. 1715, p. 12: aș înghețat hoazul mării spre *tersana*; 78: pe den afară este *tersana* și seală mare. Hăst. (1818): Cu tunuri, Cu *tersanele* [în text: *terhanele*], De iarbă și de ghiulele.

— TERSANA (pers. *ters hane* «casa industriei»), arsenal de marine; bulg. *tersana*, ngr. *ταρσανά*; din aceeași vorbă *persană*: sp. *arzană*, it. *arsenale* (și *darsena*), fr. *arsenal*.

tersana-defterdar m. ministru al marinei (Fot. II, 237).

— TERSANA DEFTERDARI, titlu posterior lui «tersana emini» și identic cu dînsul.

tersana-emini m. inspectorul bastimentelor (Fot. II, 238).

— TERSANA EMINI, intendant de l'arsenal Ham.

terzi-bașa m. starostele breslei croitorilor.

COND. 1776, p. 16: afară de *chircibașa*, de *terzi-bașa*... pe ceilalți starostf să-i facă și să-i orînduiască vel-Aga. Doc. II, 289 (d. 1792): rufetul șalvaragilor să fie osebit de rufetul croitorilor, să n'aibă *terzi-bașa* amestec cu dînsii; IV, 282 (d. 1793): lângă *terzi-bașa* să fie patru meșteri din cei mai aleși ai rufetului, numîndu-se epitropi ai breslei croitorilor. Fil. 138: ișlicul cu patru colțuri al marelui *terzi-bașa*.

— TERZI BAŞY, maître tailleur (pers. *terzi* «croitor»); serb. *terzibașa*.

tescherea f. (și *teșcherea*), 1. răvaș înscris, adevărîntă.

a. în literatura cea veche:

N. Cost. 87: trimițînd Nicolai-Vodă nîsce *tescherele* și fermanuri împărătesci și polițe la Țarigrad. Kog. 253: aș început a serie *tescherele* și a se jălui de el, și lipia *tescherelele* la gîmie. COND. 1693, p. 37: aș scos *tescherelele*

de socotela haraciului. COND. 1776, p. 38 : Vătaful să fie dator să tocmască chiragiil cu chizeșie, dând vătaful și *teșchere* la mâna stăpânului marfei, DION. 197 : i-au întrebat unde sînt *teschercele* cele pecețluite ce le-au făcut, ca să le dea la raiele după vitele ce au avut, vrînd să ia birul de la dinșii pe acelea. TANR 1792 : fiind suduit și avînd *tescherea* de plată, să nu se supere cu nimic.

b. la scriitorii mai noi :

AL. T. 90 : *teșcherele* tot cu pajure împărătesci!... FIR. 238 : iată și *teșcherea* prin care faci cunoscut, că totă marfa vindută ai primit-o înapoi prin mine ; 325 : numărăm banii în mâna trămisului și luăm *teșcherea* de primire.

2. fôie de drum, pașaport.

ARCH. ROM. II, 167 (d. 1753) : fără de *tescherea* să nu umble Turcii în pămîntul țării. ГИКА, 171 : pe când ne trebuia pașuș nemșesc sau *teșcherea* turcescă.

— TEZKERÈ (ar. tezkiret), billet, obligation par écrit, note, certificat, passeport (d. zakar «se souvenir»); alb. bulg. serb. *teskere* «rêvas, pașaport», ngr. *тескерѣцъ*, attestation.

tescheregiu m. secretar al Divanului și al marelui Vizir : ei erau doi și citiau alternativ jaloabele adresate Divanului.

COND. 1693, p. 350 : atlaze ce s'au dat la doi *tescheregiu*.

— TESKEREGI, secrétaire du Divan, maître des requêtes; bulg. *teskeregiia*. V. buiuc-tescheregiu și chiuciuc-tescheregiu.

teslim n. predare : «a face teslim» (= turc. teslim etmek), a preda, a transmite.

KOG. 216 : trimițînd și 40 de delibași... făcîndu-i *teslim* lui Caragea ; 236 : Măria sa Hanul scrie la Domn, că nu va da jacurile țării în mâna acelor ce am trimis, ce cere 5—6 boieri mari de loc, ca să le facă toate *teslim* în mâna pămîntenilor. ГИКОРГ. 305 : i-au făcut sangiacul și tuiurile *teslim*. DOX. 44 : să se ducă din țară cu bine și să-i facă pre boieri *teslim*. Doc. IV, 288 (d. 1793) : să prindă pe acești lude șapte și aducîndu-i în pază, să-i facă *teslim* la pușcărie. ГОРЖ. I, 22 : făcînd'o *teslim* în mâna Impăratului.

— TESLIM (ar.), livraison, remise; bulg. serb. teslim, ngr. *теслім*. Termin juridic eșit din us.

teslimarisesc v. a face teslim, a preda.

UR. IX, 52 (d. 1844) : este dator a *teslimarisi* toate lucrurile nemișcătore. Formațiune verbală turco-grecă.

teslimat n. sens identic cu «teslim».

DION. 231 : Turcii să n'aibă amestec, ci pîrcălabii satelor toate să le împlinescă și să se facă *teslimat* prin zabiții creștini. UR. XIV, 239 (d. 1810) : la vremea *teslimatului* mărfii.

— TESLIMAT (pl. d. teslim), paiements faits sur un compte.

teșrifat n. ceremonial, în special de investitură.

COND. 1693, p. 29 : 800 tal. la *teșrifat*. VAC. 261 : Sulciman I dete lege și canon (acesta este *teșrifat*) și regule de iznôvă Impărăției.

— TEȘRIFAT (ar. pl. teșrif «action d'honorer»), cérémonial de la Porte ottomane, étiquette.

teșrifagi-efendi m. marele maestru de ceremonii, care conserva registrele ceremonialului împărătesc.

DAP. 325 (bairamlîc) : 200 lei lui *teșrifagi-efendi*.

— TEȘRIFATGI, grand maître des cérémonies.

teșrifagi-calfasi m. ajutorul teșrifagiului.

IPSIL. 790 (bairamlîc) : 100 lei lui *teșrifagi-calfasi*.

— TEȘRIFATGI HALFASI, l'aide du maître des cérémonies Ham.

teșrifagi-chesedari m. cassierul teșrifagiului.

IPSIL. 790 (bairamlîc) : 100 lei lui *teșrifagi-chesedari*.

— TEŞRIFATÇI KESEDARI, payeur du maitre des cérémonies.
tilie f. un fel de haină.

Doc. II, 403 (d. 1790): o *tilie* veche de hatai verde blănit cu cacom.

— TELLI (ar.), orné ou brodé avec des fils d'or ou d'argent.

timâr n. feud militar ce aducea un venit mai mic de 2000 lei vechi: spahiiî dobîndiaû în loc de léfă sate în ţările supuse cu condiţiunea de a servi pe propria lor cheltuială.

CRON. I, 98 [Milescu]: cum Turcii dau acum spahiilor lor *timaruri*.

timar-spahiü m. sens identic cu «timariot».

Ist. 1715, p. 123: *timar-spahiü* aü rînduit, ca să păzescă cetatea.

— TIMAR (pers. soın), pension, fief militaire; bulg. timar.

timariot m. spahiü în posesiunea unui timar.

M. Cost. 20: sint slujitoriî bĕtrăniî oturaci, curugiiî şi *timariofi*. Bol. I, 171: Voi, *Timariofi*, Azapi, Ieniceriî...

Formaţiune neo-grĕcă: *τιμαριώτης*.

timin n. veche monetă turcĕscă servind de salbă ce se purta pe frunte ca o podobă.

Od. I, 421: bañi de cap *timin* jumĕtate poleiţi, jumĕtate albi.

— TIMIN (un huitiĕme), ancienne piĕce de monnaie française, qui valait cinq sous; ngr. *τιμιν*, galben de ĕece lei.

tocăt n. calitate excelentă de cit.

Fl. 153: perne îmbrăcate cu cit *locat*.

-- TOKAT, Tokat, ville de la Turquie d'Asie.

top n. tun. V. topciü.

Ist. 1715, p. 54: (V. alaiü-top, havan-top).

— TOP, piĕce, canon, bouche à feu; alb. bulg. serb. top «tun», mcr. topă «ghiulea», ngr. *τόπι*.

top-capi n. pörta oraşului.

Văc. 238: năvăliră şi intrară pe la *top-capi* în cetate.

— TOP KAPU, porte de la ville.

tophana f. arsenal de artilerie.

CRON. III, 446 (d. 1822): aü mers pe la tarsana, pe la *tophana*, trecĕnd pe la Dolma-Bakce.

— TOPHANA (pers. top-ħane), fonderie de canons, arsenal d'artillerie.

topciü m. tunar, soldat de artilerie.

Ax. 161: *topciü* şi 100 de salahorî moldoveni şi 200 munteni. Ist. 1715, p. 16: alaiul topci-başıf cu *topciü* lui. BELD. 346: N'aü cercat vr'o greutate a putĕ găsi *topciü*; 389: *Topciü* şi ienicerii mai întâi s'aü ridicat. Bol. 171: Să arĕă fitilul *topciü* la foc!... For. III, 312: *topciü* lĕfa 60 lei.

— TOPÇI, canonnier, artilleur; bulg. topĕĕia, ngr. *τοπτζής*.

topci-başa m. inspectorul artileriei.

Ist. 1715, p. 10: l'aü închis în saraiul *topci-başü*... For. III, 293: Armaşul cel mare este *topci-başa* general.

— TOPÇI BAŞY, commandant d'artillerie; bulg. topĕi-başa.

tufĕc n. flintă, puşcă (V. tufeciiü).

— TÜFEK, fusil; bulg. serb. tufek, alb. dufek, mcr. tu-feke, ngr. *τουφέκι*.

tufeciiü m. 1. miliţian saü puşcaş, numele lefegiilor gardei domnesci, după flinta ce purtaü (Sulzer III, 252).

COND. 1761, p. 78: 25 *tufecii* câte 5 lei unul. Doc. II, 18 (d. 1791):

ciohodarii i tufecii cu pusei. FIL. 29 : dinaintea unui rind de odăi tufecii, arnăuți și satirașii 'și curătau armele ; 38 : însoțit de patru tufecii ; 346 : căpitanii agiesci și spătăresci, tufecii. Gmca, 289 : Caragea pierduse doi căre-serdari și un tufeciū, loviți de glônțele Jianului.

2. armurier, meșter de arme.

IONESCU, Mehed. 712 : tufeciū dreg puscile sătenilor.

Cu acest sens și în poesia populară.

AL. 131 : Iar cumnatul cel hain, Tufeciul din Măcin...

— TÜFEKÇI, fusilier, soldat, gendarme ; armurier ; bulg. serb. tufekčija, ngr. τουφεκτζής.

tufecii-bașa m. șeful gardei domnesci.

Kos. 278 : iar când vroia să purcégă, tufecii-bașa îl intrébă. BELD. 349 : Tufecii-bașa Vasile a Domnului Calimah. COND. 1761, p. 78 : tufecii-bașa 40 lei pe lună. Doc. II, 18 (d. 1791) : tufecii-bașa cu toți ciohodarii. For. III, 312 : tufecii-bașa cu 50 de neferi 1500 lei. Gmca, XIV : edecii demnesci, baș-ciohodaru, tufecii-bașa ; 3 : aveam odaie în Curtea domnescă alături cu odaia lui tufecii-bașa.

— TÜFEKÇI BAŞY, porte-fusil, officier de la garde du corps chargé de présenter le fusil au Sultan à la chasse ou au tir Ham. ; bulg. serb. tufekçi-bașa.

tuiū n. stég făcut din două sau trei code lungi albe de cal, atîrnate de o lance vopsită roșu cu semiluna în vîrf, împletite cu măestrie ; tuiul, ca semn de autoritate și de comandă militară, a înlocuit stégul conferit la început guvernatorilor de provincie. Sultanul avea 6 sau 9 tuiuri, marele Vizir 3 («iucituiiū»), beglerbeii și Domniū românii 2 («ichi-tuiiū») ce-i se acordaū de Sultan odată cu celelalte insignii ale Domniei. Aceste tuiuri se purtau înaintea Impăratului sau Domnului, la alaiuri sau când pornia în războiū.

1. despre Sultan și Pașii turci sau Haniū tătari.

N. Cosr. 91 : Moldovenii au dat într'însii a-i gonire, tăindu-i, până au dat asupra tuiului și atunci i-au împresurat tătărimea. Ax. 159 : cinci Pași cu câte trei tuiuri și alți deșce Pași cu câte două tuiuri ; 167 : la Dechemvrie 18 s'au scos tuiurile și au început a face Impărăția mare gătire de ostire. Kos. 230 : într'acastă Domnie [a lui Const. Racoviță], iarna, au trecut prin țară un Pașă cu trei tuiuri, de au mers la Hotin. Ziu. 26 : s'au și cinstit făcându-l pe Pasvantoglu Pașă cu 3 tuiuri. BALC. 597 : unde-ți sînt voinicii, Pașo cu trei tuiuri ? FIL. 118 : un compliment demn de un Pașă cu trei tuiuri.

2. despre Domniū românii.

M. Cosr. 250 : îi trimise Hanului Impărăția și stéguri, cu tuiuri de Moldova, să așede pe cine va socoti el la Domnie. N. Cosr. 89 : Dumitrașco-Vodă au purces din Țarigrad spre Moldova în cał de menzil, fără tuiuri, fără sangiac, fără tabulhanaua împărătescă, și pre urmă târđiū i s'au trimis de la Impăratul tuiurile. Nsc. 216 : stăpăniū Duca-Vodă și Ucraina și țara Moldovei, Domn fiind cu trei tuiuri ; 279 : îmbracă Mihaī-Vodă caftan și de la Impăratul, luând stég și tuiuri de Domnie, se găti cu toți boierii și purcese de veni în țară ; 307 : Dimitrașco-Vodă au scos tuiurile și corturile afară din Iași spre Balica, ca să mai chivernisescă lucrul ceva înainte, să vadă omenii că purcede în gios la ôste înaintea Vezirului. Mustr. 20 : Vezirul au dat Ucraina cea mică Ducăi-Vodă, mai și un tuiū afară de cele două ce avea a țării Moldovii, care luând tuiul, au făcut mare cheltuiată și pentru acel tuiū. Gmca. 303 : intrând Domnul în curtea domnescă, descălecă la scara cea mare ; acolo fiind scöse și tuiurile, se taie și doi berbeci sub tuiuri, ca pentru un semn de biruință. Diox. 167 : Mavroghene cu mare pompă și cu străjnicie au intrat în Bucuresci, avënd cucă împărătescă și două tuiuri, semnul puterii împărătesci.

HIST. (1818): Care Domn a mai stătut, Trei tuiuri să fi avut? FIL. 346: marele Armaș cu haine muiate în fir, stégul cel mare al țării, lăutarii și trîm-bișaii domnesci, iuruc-bairac, tuiurile. OD. I, 73: (V. sangiac).

Var. (literară): **tug**

CANT. Mold. 57 (V. sangiac); 62: duo *tug*, vel equinae caudae, quae principi ab aula conceduntur; 91: equi sessorii praevis duobus *tug* vel caudis equinis, quas in acceptae potestatis signum principi othmannica aula largitur.

Vorba persistă și astăzi într'un proverb istoric (V. topuz).

— **ТУУ** (**tug**), queue de buffle ou de cheval peinte en rouge et en blanc et attachée à une hampe rouge, laquelle est surmontée d'une boule d'or Barb.; bulg. serb. *tug*, ngr. *тобү*.

tuigiü m. impletitor de tuiuri pentru Sultan.

UR. V, 171: Ahmet Aga, odiniöră *tuigiü* și astăzi prefăcut în făcător de surgucii pentru palatul împărătesc.

Formațiune analogică (§ 23).

tulumeni pl. (și **tulimeni**) ómenii gospodari din satele turcesci și din serhaturi luați ca garnizonă: ei intrară în Moldova la 1821, sub comanda lui Ciabanoglu, aduși pentru buna rînduială a pămîntului (Drăgh. II, 123, 130).

BELD. 406: Ia cu dinsul două tunuri și o mie de oșteni, Dăieréua lui mai tótă, și delii și *tulumeni*. NGR. I, 285: la 1821, după spargerea eteriștilor, Pașa din Iași, vedînd că nu pöte scöte pre ianicerii din țară, ceru ajutor; îi se trimiseră decî spre acest sfîrșit câteva mii de *tulimeni*.

— cf. **TUMAN**, nom d'un corps d'armée de 10000 chez les Tatares Ham.

tumbelechiü n. un fel de timpan, instrumentul principal al meterhanelei.

FIL. 30: banda de musică se compunea de *tumbelechiuri*, tobe mari și meterhanele. GHICA, XV: în tot timpul acestei ceremonii îi bătca în curte meterhanéua cu surle, cu tobe și *tumbelechiuri*.

Vorba revine și în poesia artistică (sub forma **tembelic**).

BOZ. I, 171: Să bată, să bată, aici *tembelicul*!...

— **TÜMBELEK** (pers. *dümbelek*), tambourin, en demi-globe, timbale (d. *tablek* dimin. d. tabl «timbale»); bulg. *tümbelek*, ngr. *τομπελέκι*, tambour. V. *tabulhana*.

tumbechiü n. sens identic cu «*tumbelechiü*».

GHICA, 322: după dinșii veniau meterhanéua și *tumbechiurile* în sunetul surlilor și tobelor.

— **TÜMBEK**, timbale en terre cuite recouverte d'une peau.

turà f. pachet (de mărfuri).

Doc. II, 313 (d. 1792): *turaua* de saftiene Hochii 36 tal.

— **TURA**, faisceau, paquet; serb. *tura* (ibrișima).

turcagi-baş-aga m. funcționar turc care judeca pricinile negustorilor turci din țară (Melchis. Huși, 46). N'am mai regăsit nicăiera acest titlu: el este probabil o transcriere greșită în loc de «*turnagi-baş-aga*».

turnagiü m. locotent de ieniceri (litt. păzitor de cocori).

Кос. 237: aü trimis de aü adus pe un *turnagiü* ce era și pre un cadü, aducîndu-i pe pörta despre Dómna, spuindu-le că s'aü hainit țara. Por. 94: aü oprit Ión-Vodă un *turnagiü* cu puținei ieniceri, carele ședea în curte și ținea cheile porților. Дов. (V. derviș-aga). Doc. II, 456 (d. 1792): când aici la Craiova se afla caimacam un *turnagi* Ismail-Aga.

— **TURNAĞY**, gardien des grues; serb. turnağiia.

turnagi-aga m. căpetenia neferilor capitalei.

Doc. I, 549 (d. 1784): d-lui *turnagi-aga* însă neferii toți înarmați călări cu bairacul lor; II, 378 (d. 1792): d-lui *turnagi-aga*, zabitul Bucureștilor.

turnagi-bașa m. ofițer superior de ieniceri.

TUNUSIA, 73: luminatul hatihumaium ce s'a dat către *turnagi-bașa*, ce s'a rînduit pentru nizamul Țării românești.

— **TURNAĞY BAŞY**, officier supérieur des janissaires qui étaient proposé à la garde des grues du Sultan Barb.

U

Ugeret n. (și *ugerit*) taxă de plată pentru caii de poștă: olăcării 10 bani de cés, boierii căftăniți 15, iar negustorii și alții câte 20.

Doc. I, 105 (d. 1775): să-și ia *ugeritul* de fiesce-care cal câte bani 10 de cés; IV, 267 (d. 1794): să dea și surugiilor *ugeretul* cailor ce încălică la căruțe. Ur. I, 37 (d. 1814): suma trebuincioasă spre ținerea menzilorilor dimpreună cu *ugeritul* ce vor cuprinde inamurile; XXII, 348 (d. 1826): *ugereturile* cu inamuri gospod... se vor plăti de vistierie.

— **ÛĞRET** (ar.), salaire, loyer,

ulamà f. ciucure de mătase saù de lână (la rochi).

REV. II, 289 (f. de z. 1817): o roche de pambriù galbenă cu *ulamale*.

— **ULAMA**, corde, attache.

ulemà m. (și *ulama*) membru al clerului, teolog turc (Cant. Ist. ot. 456).

NEC. 278: toate *ulamalele* și rufeturile, cu ôste și cu puscă, au purces la Udriù să mazelască pe Impăratul. Ax. 141: nu le plăcea acesta [stricarea păcii cu Muscalii] nici *ulemalelor*, nici oștenilor; și socotia că, de nu va vindeca acesta, pôte să se facă și vr'un zurbalic; 159: (V. ogiac). Văc. 265: sfătuindu-se *ulemalii* cu vezirii și cu rigialii și cu ienicerii, îl ardicară din taht (pe Sultan Ibrahim I), unde și fu omorit. DUM. 28: *ulemaua* din cei de frunte ai Țarigradului; 86: toate *ulemalele* cu un sfat de obște au dat fefta, ca să se urmeze războiul.

— **'ULEMA** (ar.), membre du clergé, homme de loi (pl. d. 'alim «savant»); serb. ulema; sp. ulema.

umùr n. (și *omur*) trebă însemnate.

Ur. III, 197 (d. 1802): luarea eelor bune chibzuirii... pentru îndreptarea *omurului* țării. COND. 1813, p. 372: cheltuielile *umurului* Domniei...

— **UMUR** (ar. pl. d. emr «affaire»), affaire d'importance.

ustà m. 1. sub-ofițer de ieniceri.

KOG. 233: Impăratul au chemat pe *usta*, care păzia acolo și l'au învêțat să mergă să prindă pre călărași. BELG. 402: Cazanuri, topcii, *ustale*, atâtea au mai rêmas; 412: Iau obraz mult ienicerii, de *ustale* n'asculta.

2. (ironic) meșter [sens luat de la Sêrbii].

Isr. Sn. 105: ce să fie acest lucru, *usta*? 107: pușe pe *usta* Petcu cu cășiva cetași în partea de răsărit.

— **USTA**, maître, artiste; bas officier des janissaires; serb. alb. *usta* «meșter experimentat».

ustàlia f. locul destinat pentru încărcarea saù descărcarea unei corăbii

COND. 1813, p. 311: vitele ce sînt în sêma *ustaliei* de la Mangalia.

— USTALIA, demarrage (d. it. stallia). Termin de marină.
ustuacie n. un fel de luntre. V. acic.

COND. 1693, p. 37 : 30 de *ustuacici* să se dirigă ce va fi stricat la dinsele, de *ustuacie* po tal. 50 ; 110 : tal. 23100 s'au dat la Ali-Paşa banii ce au avut să ia cu sebepi-tahrir pentru 80 de *ustuacicuri* simbria la 640 de ômeni.

— ŪST-I AČYK, bătiment non couvert (litt. dont le pont est ouvert).

ușur n. (și ușor) 1. dijma producțiunilor pământului ce plătiaŭ Tătarii pentru locul ocupat în Moldova (V. alim).

Nec. 370 : Grigorie-Vodă, având mălaiŭ mult la Fălci și la Chișinău, strîns din ușor, da acelor ômeni de la ținuturile de sus câte dece potronicî merța și-î aștepta de bani până tòmna. Коғ. 177 : Nohaii ce vor locui pe acel loc a Moldovei, să-și dea *ușurul* și hacul pământului și tötă plata deplin. MELCHIS. HUȘI, 53 (d. 1755) : de câte ori trimitea Domniea să strîngă *ușurul* de la Tătari. ARCH. nom. I, 146 (d. 1769) : lei 8600 *ușorul* și alimul, care acești bani ai *ușorului* se iaŭ de la Tătari ce ară pe locul Moldovei.

2. în Moldova (rar aslăqi), deциuiala morarului pentru măcinatul făinei, sinonim cu «oiem».

— 'ușur (ar. ūsr «le dixième»), dîme légale prelevée sur les productions de terre possédées par les musulmans ; serb. ușur «oiem» (și așar «dijmă»), ngr. *ошоръ* ; sp. al-acer, fr. achour «nom d'un impôt payé par les indigènes de l'Algérie au gouvernement français» (Littré).

ușurqiŭ m. cel ce percepea ușurul (Melchis. Huși I, 53).

— 'ușurqi, percepteur de dîmes.

V

Vacuf n. fundațiune piôsă și bunurile consacrate giamiilor (la Turci).

Ur. III, 208 (d. 1802) : de la o vreme încôce satul s'a făcut *vacuf* ; 209 : țara noastră se fâgăduesce, ca să plătească la *vacuf* pe tot anul, ce se va socoti cu analoghie.

Var. (literară) : **vacf**

Isr. 1715, p. 10 : acei bani sînt afierosiți *vacf* la mănăstire.

— **vakuf** (ar. vakf), fondation pieuse, fidéicommis ; bulg. vakyf, serb. vakuf, alb. vakof, ngr. *βακοβφ*.

vali(ŭ) m. guvernator general al unei provincii.

Ur. VI, 134 (d. 1822) : prea înălțatul *vali* al Silistrei. ГИИСА, 388 : m'am dus de am făcut visită *valiului* aceluî vilaiet.

La finele unei compozițiuni : **valesi**.

Diox. 191 : Rumele-*valesi*. СКОК. III, 435 : Silistra-*valesi*. Vlc. 266 : Ozu-*valesi* ; 277 : Halep-*valesi* ; 281 : Vidin-*valesi*.

— **VALI** (ar.) préposé), gouverneur général d'une province, vice-roi ; serb. valiia. V. vilaiet.

validea f. (și **valedea**) mama Sultanului, căreia țara era datore a-î trimite ca dar anual 7500 lei și o blană de ris (Cant. Mold. 111).

⁴Ax. 169 : la Octombrie 25 au murit și *Validéna*, muma Impăratului, acolo la Odriŭ, și au trimis de au îngropat'o la Țarigrad, la Uskiudar. COXO. 1693, p. 109 : tal. 2500 *Valedeliŭ* afară den 250) ce s'au mai trimis pe urmă. Isr.

1715, p. 32 : aŭ venit Sultan Ahmed cu *validéua* și cu tot haremul. CĂPIT. 316 : Mihnea-Vodă mai virtos *valedelii* aŭ slujit.

— VALIDE (SULTAN), mère du grand Seigneur (d. ar. valide «qui enfante, mère»). V. Cant. Ist. ot. 457.

valide-chethudasi m. ministrul împărătesei-mume (Fot. II, 237). V. chehaia.

vàroș n. (și **varuș**) suburbia orașului, afară de fortificații.

DION. 187 : Pazvand aŭ pus mulțime de salahori din sarhatul Diului, de aŭ făcut un șanț mare și adinc împrejurul *varoșului* ; 210 : Pazvand aŭ poruncit să se adune ôstea lui de pe afară în cetate și *varoș*, să fie gata de războiŭ asupra Muscalilor. Dum. 24 : măcar că *varușul* era întărit cu două șanțuri.... după ce Rușii prădară *varușul* [Giurgiului] arđându-l cu foc, se întôrseră în Bucuresci ; 52 : ibraim-Pașa eși din Kefea cu agii lui la farstat (= Vorstadt) saŭ *varuș*.

— VAROȘ, partie de la ville hors de la citadelle (d. ung. város, de unde și forma primitivă «oraș»).

vechil-hargiŭ m. cel ce pörtă grijă de cheltuielile unui Vizir.

COND. 1693, p. 361 : Mehmet-Aga *vechil-hargiŭ* Vezirului ce aŭ venit cu caftanul Măriei sale lui Vodă. CRON. III, 440 (d. 1822) : li s'aŭ rînduit tain împărătesc și *vechil-hargiŭ* câte 180 lei pe di, bež unt-de-lemnul, orezul, zaharul.

— VEKIL HARĖ, maître d'hôtel, intendant ; bulg. vekil harĖ «contabil», ngr. βεκιλ χαρτζής.

veră f. capitulațiune. Termin tehnic militar.

IST. 1715, p. 68 : s'aŭ socotit să scöță hairac alb de *veră* ; 70 : fiind încredințați după legea *verei*, că-i vor lăsa de se vor duce cu pace. Dum. 28 : făcură cetatea *vera* și trecură Dunărea.

— VERA, capitulation, trêve.

vezir-agasi m. om al Vizirului.

AMIR. 143 : pentru care lucruri trimis-aŭ acel bazagiambașa pe Sara-Mehmet-Aga, *vezir-agasi*, cu ferman și le-aŭ scos pagubele de la serdarul și de la alții ce arătau ei. Pop. 144 : făcutu-s'aŭ de la Impărăție și alt ferman, și aŭ rînduit și pre un *vezir-agasi*, anume Ahmet-Aga Zaimul, și aŭ scris și capegi-bașii, numai să cêră pre pribegi la Mihaï-Vodă. COND. 1693, p. 388 : *vezir-agasi* care aŭ venit pentru bani, ca să-i trimitem la Căpitan-Pașa ; 420 : dar lui *vezir-agasi* ce aŭ venit cu ferman pentru ômenii ce aŭ mers la Camenița.

— VEZIR AGASI, id. (vorba lipsese în dicționare).

vezir-azem m. titlul marelui Vizir.

DASC. 411 : are Impăratul, între alți sftnici, mai ales trei saŭ patru ce le dic *vezir-azem*, carii tôte trebile Impărăției pörtă, și de pace și de ôste. N. Cosr. 5 : Vezirul Ahmet-Pașa, feciorul Chiopruliului celui bătrân, care a întemeiat mai cu dinadins Impărăția turcêscă, cădënd și el pe urma tătâne-seŭ *vezir-azem*. Ax. 169 : s'aŭ apropiat Ali Pașa *vezir-azemul* de Moreia. Pop. 145 : aflând *vezir-azemul* umbletele și meștesugurile ce făcuse cu Mihaïu-Vodă ; 171 : aŭ adus Măriei sale deocamdată cărți de la Măria sa *vezir-azemul* ; 289 : un Pașă, anume Mehmet Pașa *vezir-azemul*, cu mulțime de Turci și de Tătari.

— VEZIR-I AZAM, le grand Vizir (ar. 'azam «très grand»).

vezir-chehaiesi m. agentul marelui Vizir (V. chehaia).

KOG. 208 : *vezir-chehaiesi* chiemând pe capichehaiele, le-aŭ dis pentru mucare ; 262 : venia cu trei *vezir-chehaiesi* și alți de cei mari. Pop. 156 : acest Abdulah-Pașa era prieten forte bun Măriei sale lui Nicolai-Vodă, încă de când aŭ stătat odată *vezir-chehaiesi*.

vezir-tatar m. curier al vizirului (V. tatar).

DUM. 54 : într'acest an (1772) vëdum că începură *vezir-tatari* și ciohodari, trecënd și întorcëndu-se din Iași.

— VEZIR KEHAYASI, id. (vorba lipsese în dicționare).

vilaiet n. provincie guvernată de un valiü.

DUM. 18 : ducându-se cineși pe la *vilaietul* seü. GHICA, 388 : m'am dus de am făcut vizită valiului acelui *vilaiet*.

— **VILAYET**, grande province ; alb. bulg. serb. *vilaet*, ngr. βιλαιέτι. Vorbă semi-literară. V. valiü.

voivòda m. (și **voevod**) 1. guvernator (ispavnic și judecător) într'un oraș de a doua mână.

DION. 221 : la Craina este și un ture judecător ce-i dice *vocvoda*. COND. 1698, p. 180 : Ibrahim-Aga, *voivoda* de la Giurgiov. TUNUSLI, 73 : nazirî, emini și *voivođi* din Silistra, Șistov și Nicopole.

2. comisar de poliție al cartierului Galata, la Constantinopole.

KOG. 240 : dinaintea casei lui era casa turcescă a unui *vocvoda* ; 247 : îndată chiemă pe Agim Ali-Aga, căci îl făcuse *vocvod* la Galata, și-l poroncesce, cum a trece Lințul la Galata, să-l prindă și să-l trimită. DOM. 118 : vezirî, molale, *zabiñi* ienicerilor și *voevođii*.

3. titlul Domnilor români și ardeleni (V. Iflac-voivodasi).

— **VOYVODA**, commandant, gouverneur (d. serb. *voievoda*).

Z

Zabit m. (sau **zabet**) 1. căpetenie militară.

DUM. 74 : poruncim *zabiñilor* Porții care se află cu paza la hotare ; 111 : boierii dintâi, de al doilea și al treilea trepte, boiernașii, căpitanii, *zabiñii* și toți locuitorii Țării rumânesce ; 118 : vezirî, molale, *zabiñii* ienicerilor. FOR. III, 285 : Aga este al doilea *zabet* după Spătarul cel mare.

2. administrator, guvernator.

BELN. 375 : Era Iusuf Chihaiia-Beiu om silnic, dar bun *zabet*. UR. III, 193 (d. 1802) : Pașii, cadii și alți *zabeși* ce sînt împrejurul acestor două țări ; III, 230 (d. 1822) : ocârmuitorii și *zabiñii* și alți stăpânitori ai sarhaturilor. COND. 1813, p. 372 : plata leflor celor ce slujesc țării, adică dregători, *zabiñi* ai județelor, neferi ai spătăriei, ai aglei, și alte ogiacuri. CROH. III, 466 (d. 1822) : zid nesfărâmat găsiaü pămîntenii, ca să pôta trece a alerga la mila celor întru mulți ani stăpâni ai noștri, fiind și Domniî greci, și ispravnicii greci, și *zabiñii* greci, și capuchiaielele Țarigradului asemenea.

3. autoritate, stăpânire.

FIL. 76 : o să te leg bine cot la cot și mâine o să te dau pe mâna *zabetului*.

— **ZABIT** (ar. qui tient avec force), officier militaire, employé, administrateur, gouverneur, maître, chef ; bulg. *zabitan* «judecător», serb. alb. *zabit*, mcr. *zăbit*, ngr. ζαπιτης.

zabitan m. șef militar.

VĂC. 275 : ienicer-aga cu toți *zabitanii* seî.

— **ZABITAN** (pl. ar. d. *zabit*), officier de police.

zabitaș m. sens identic cu «zabitan».

DOC. I, 116 (d. 1775) : către *zabitanii* ienicerilor și către alți *zabitași* și agale.

zabitlic n. (și **zabetlic**) administrațiune.

DOC. IV, 240 (d. 1793) : au dat cărți odobașei ca, viind la București, să ceară *zabitlicul* Olteniei. BELD. 386 : *zabetlicul* lui cel strașnic, acesta îi inlesnia.

— **ZABITLYK**, état d'officier ou d'employé civil ; ngr. ζαπιτελίκι.

zagargi-bașa m. comandantul zagargiilor sau păzi-

torilor de copoi, numele unei ortale de ieniceri cari însoțiau pe Sultan la vânătoare.

Ist. 1715, p. 16 : totă pedestria ienicerilor mergând înainte și după dinșii *zagargi-başa*, saxongi-başa... Grec. 339 : ienicer-Aga cu culchehaia și cu *zagargi-başa* și cu 80 de ciorbagii și cu tot oșténul ienicerilor.

— ZAGARĞI BAŞY, chef de la 61ème légion des janissaires, les zagargis ou gardes des 'limiers du Sultan (d. zagar «chien de chasse»).

zaim m. posesorul unui feud militar ce da un venit mai mare de 2000 lei vechi (V. timar).

Koc. 209 : orînduind și pe un *zaim*-humbaşir, ca să iee pe ovreii și să-ducă în Moldova. Pop. 144 : (V. Vezir-agasi).

Vorba a pătruns și în poesia artistică.

Bol. I, 171 : La arme ! la arme ! *zaini*, iurucleri !

— ZA'YM (ar.), possesseur de grands fiefs ; bulg. serb. *zaim*, ngr. ζαΐμ.

zamàn n. timp oportun, ocaziune.

Nec. 256 : i-cra jale, că-î venise *zamanul* de-î era pe voia lui și nu putea să-și răsplătescă răutatea ce trăsese de către Munteni ; 270 : când le venise Muntenilor *zamanul*, tot îi împedicaū la trebi pe Cantemiresci ; 274 : lui Iordachi cum îi veni *zamanul*, îndată primi cu bucurie.

— ZAMAN (ar. zaman), temps, moment ; bulg. zaman, mcr. zãmane «timpul trecut» (di zãmane «odiniórã»), ngr. ζαμάν.

zapt-ferman n. ordin de luare în posesiune.

CANTA, 191 : lui Grigorie-Voevod îi venise un *zapt-ferman* împărătesc, carte de la Vizirul GEORG. 299 : Domnul după ce ia Domnia la Țarigrad, îndată avînd gata pre unul din ómenii sîi și cu călăraşii în menzil vin la Moldova cu *zapt-ferman* și cu cărțile Domnului la Caimacamii, pre cari îi orîndoieste Domnul. ЧОН. III, 448 (d. 1822) : au adus *zapt-feriman*, blana și armăsarul Şakir-Beiu.

— ZAPT FERMANI, exequatour, ordonnance de mise en possession Ham.

zarmacùp n. galben de 5 lei ce circula în Moldova (Wolf, 437) : în Turcia el a fost pus în circulațiune de la 1735.

— ZER MAHBUB (pers. or favori), le favori, séquin valant 2 piastres et 30 paras.

zerdavà f. (și *zardava*) 1. jder.

Doc. IV, 277 (d. 1794) : blană întrégă de *zerdava*.

2. blană de jder.

Doc. II, 403 (d. 1790) : o giubea cu profirurile de *zardava*.

3. căciulă de jder.

Doc. I, 302 (d. 1783) : căpitani agesci, înarmați, cu *zardavale* în cap.

— ZERDEVA (*zerdava*), martre, belette du Nord ; pelisse de martre ; serb. *zerdava* «sobol», ngr. ζερδαβαζ.

zinglr n. (și *singir*) lanț.

DION. 187 : va trimite la ei, de-î va pune la pedépsă în *singir*.

— ZINGIR (pers. zenğir), chaîne ; alb. bulg. *zingir*, serb. *singir*, mcr. *zingire*.

zingirliū m. (și *zengerliū*) galben în valóre de doi lei, circula în Moldova (Wolf, 137).

Ist. 1715, p. 136 : l'au dăruiit cu patru mii de *zengerlii*.

— ZENÇERLÜ («enchainé»), pièce en or qui valait autrefois 2 piastres et 30 paras; serb. singirli.

zulùm n. asuprire, tiranie.

Kog. 202 : Paşa cerea 300 care de boi, ce dicând Antonie că nu se pôte, că se face mult *zulum* țării. Gæc. 9 : se mărise și făcea și *zulumuri* țării. Pop. 35 : ar fi făcut *zulumuri* mari. Ar. 175 : apoi să-î tiranisescă și Giurgiuvenii cu acest fel de *zulumuri* este o mare jale și prăpădenie asupra lor; 210 : făcând multe supărări și *zulumuri* săracelor raiele.

— zÛLÛM (ar. zulm), injustice, oppression, tyrannie, vexation, atrocité; alb. bulg. serb. zulum, ngr. ζουλόμι.

ÎMPRUMUTURÎ LITERARE

Abdal a. și m. idiot, nebun (într'un pasaj unic).

DUM. 20 : pe aci, pe aci să-și piardă și acest Vezir capul, ce se făcu *abdal* (sau nebun) și așa scăpă.

— ABDAL (ar.), sot, idiot. V. budala.

abdest n. (și *abdes*) purificare ordonată de Coran și constând în spălarea mâinilor, a picioarelor și a capului.

VĂC. 248 : a-și spăla mâinile și picioarele cu apă înaintea închinăciunii, care spălare o numesc [Turcii] *abdest* și cred a fi curățitor de păcate. GOM. I, 23 : luă *abdesul* și namazul.

— ABDEST (pers.), ablution prescrite avant de commencer la prière (d. ab «eau» și dest «main» : litt. lavement des mains) ; bulg. *abdez*, serb. *abdes* (*abdest*).

achingii pl. (și *echingii*) corp de călăreți turcomani, singura trupă existentă la Turci înainte de înființarea ienicerilor, mântinută mai târziu ca călărime neregulată de eclerori.

BĂLC. 178 : vestita ceta a *achingiilor* care două vécuri stătuse grôza Ungariei și a Germaniei.

— AKYNĢI (ekinġi), maraudeur, soldats qui font des excursions pour piller (d. akyn «razzia») ; serb. *akingiia* «călăreț ușor», ung. *akanca* «tiralior», ngr. ἀκινυτῖδες, coureurs (de unde și forma grecizată : *achinții* Mag. IV, 83).

aga-capusi n. rezidența lui ienicer-aga.

BELD. 412 : o mulțime de ortale *aga-cap(u)si* au călcat. For. II, 286 : rebelii merseră la *aga-capusi*.

— AGA KAPUSY, l'hôtel de l'Aga des janissaires qui est en même temps le quartier général du corps (d'Ohsson VII, 340 d. kapu «palais d'un gouverneur»).

agalar-aga m. generalisim (într'un pasaj unic).

BELD. 404 : Husein-Aga ce'n urmă *agalar-aga* au fost.

Titlul lipsește la d'Ohsson și la Hammer.

aga-pașa m. primul portar al Seraiului destinat la serviciul eunucilor (Hammer, Staatsverfass. II, 45).

VĂC. 286 : *Aga-pașa*... au dus sangiacul în Țarigrad.

ajder m. balaur (figurează numai într'un singur pasaj din o cronică versificată despre Hangerliu-Vodă).

REV. I, 330 : Și iute ca un *ajder*, Și lovi și c'un hanger.

— AȚDER (pers.), dragon ; bulg. serb. *azder*.

ak-kiulahli pl. gardă de soldași cu căciuli albe, cari însoțiau pe Domnul nou numit.

CANT. Mold. 60: astant duo *akkiulahli*, satellites albis pileis tecti.

— AK KÜLAHLI, qui porte un bonnet blanc. V. chiulah.

Ak-Ulah m. Vlah alb, pretins nume turcesc al Moldovenilor, ce Cantemir considera anterior celui de «Kara-Bogdan» (Mold. 2: Turcae... Moldavis primo *Ak-Ulach* nomen indiderunt; cf. și Ist. ot. 62), cu toate că în *Chronicul* (p. 307) el însuși susține că o asemenea antitesă ca nume etnic «nicii aū fost, nici este».

Aliosman n. nēmul turcesc, gintea otomană.

CANT. Mold. 53: ipsius fidelia servitia et de Imperio *Ali-Othmano* merita. VĂC. 250: *Ali Osman* din spița căruia se trag toți prea puternicii Impărați osmanlii.

Vorba figurează și în poesia artistică: **Aliotman**.

EM. 256: întreg *Aliotmanul* să se împedice de un ciot. AL. Poesii III, 12: [Murat] Mărise, apăsase întreg *Aliotmanul*.

— ALI OSMAN, dynastie d'Osman, la nation turque.

aliosmănesc a. ce ține de nēmul Turcilor.

CANT. Chron. 22: primejdia slavei *aliosmănesci*.

amegi-efendi m. raportor al Divanului împărătesc.

IPSIL. 793 (bairamlie): 500 lei lui *amegi-efendi*.

— AMEĞI EFENDI, le grand référendaire, le secrétaire du cabinet du reis-efendi Ham.

anahtar-oglan m. paj al Saraiului, litt. chelar.

COND. 1693, p. 496: s'aū trimis 127 tal. lui *anahtar-oglan* al chehaiei, care era să vie aici pentru graba carēlor.

— ANAHTAR OGLANY, titre d'un des pages de l'intérieur du palais impérial (d. anahtar «clé»).

aran n. bordeiū tătăresc (într'un singur pasaj).

AMIR. 178: [Tătarii Nohaī către Grigorie-Vodă] pentru viței noștri să avem voie de începutul iernii până în sfârșit a ne urzi... câte o colibă ee se chiamă tătăresce *aran*.

— ARAN, avant-cour. Vorba e tătărăscă (V. oba).

arz-odasi n. (și **argi-odasi**) sala de audiență a Sultanului saū a marelui Vizir.

CANT. Mold. 53: antequam in *arz-odasi* vel auditorium intrat. СРОК. III, 444 (d. 1822): de acolo aū mers în odaia Vezirului, *argi-odasi* ce se numesce.

— 'ARZ ODASI, salle d'audience, chambre de requêtes; serb. arz-odaia «cubiculum salutatorium».

așiboia f. pămînt roșu.

TARIF 1792: *asiboia* cântar 6 $\frac{1}{2}$ banī.

— AŞY BOYA, terre rouge. V. Partea I: boia.

aslan m. leū (vorba figurează într'un pasaj unic).

HRIST. (1818): Și vędurăm ca un *aslan* Pe Mavrogheni în Divan, Începënd a se găti, Războiul a-l întocmi.

— ASLAN, lion; alb. bulg. aslan, ngr. ἄσλας, mcr. aslanu (alătura de «leū»).

At-meidan n. numele ipodromului din Constantino-pole, ce servia ca loc de întrunire a rebelilor.

VĂC. 273: năvălind la *At-meidan* cu ienicerii... încunjurară palatul împărătesc. BĂLC. 84: Sultanul porunci a se face rugăciuni publice în piața cailor saū *At-meidan*.

— AT MEYDAN, la grande place à Constantinople occupant l'espace de l'ancien hippodrome. V. Partea I : at și maidan. **azapî** pl. (litt. «celibatarii») veche miliție otomană, un fel de infanterie neregulată ce era mai întâi expusă atacului dușmanilor (Cant. Ist. ot. 638).

Vorba lipsesce în izvoarele istorice și revine numai în poesia artistică.

BOL. I, 171 : Voi Timariotî, *Azapî*, Ienicerî!..

— 'AZEB (ar. célibataire), espèce de milice destinée aux garnisons et particulièrement à la garde des portes de la ville ; serb. azap «soldați neînșurați», ngr. ἀζάπιες, ienicerî.

Babi-humaiun n. numele primei porți a palatului imperial din Constantinople, litt. Sublima-Portă sau simplu Pôrta, ca titlu oficial al guvernului turcesc, adoptat și de croniciari, la cari alternază cu sinon. «Împărăția» (ad. turcescă).

CANT. Mold. 57 : ad *babi-humayun* sive altissimam portam, quo nomine exterior palatii imperatorii porta venire solet... VĂC. 276 : aproape de *babi-humaiun* Sultan Mahmud I s'a pornit să cadă.

Var. (grecizată) : **babiul-humaghiun**

DUM. 114 : am mers în alaiu la *babiul-humaghiun*, aducându-se tuiurile la saraiu.

— BABI HUMAYUN, porte auguste, la première porte du palais (d. ar. bab «porte») și humayun «sublime, illustre»).

baccea f. (și **bagcea**) grădină.

IST. 1715, p. 32 : arc și vii multe și *bagcele* ; 130 : am conăcit la *bagcele*, adică la grădină.

Vorba a pătruns și în poesia populară, dar mai mult ca un nume propriu «Grădina Saraiului».

TEOD. 639 : În grădină, la *Baccea*, în grădină împărătescă...

Var. (serbescă) : **bascea** (în cântecele oltene)

ȚAPU, 79 : [Banu] Pě suru ăl mic încăleca, Pîn *bascele* se 'nfunđa ; 140 : Pě ea [pě Voichița] c'o găsia într'o *bascea*.

— BACÇA, jardin (pers. diminutiv de la bag, id.) ; bulg. bakča și bahča, serb. basča și bača, alb. bahča (bača), mer. ngr. μπαχτσές.

baccevan m. grădinar (într'un pasaj unic).

KOG. 273 : Că boierul de Divan A s'agiungă *baccevan*.

— BAGÇEVAN (pers.), jardinier ; alb. bulg. bahčevan, serb. basčovan, ngr. μπαχτσέβανης.

bair n. (și **baiur**) povirniș, dél.

IST. 1715, p. 44 : de acolo se încep *bairurî*, cöste, délurî... p. 107 : la vale este câmpie cu *bairurî*.

— BAYIK, cöteau, colline ; serb. bair «țîrm», bulg. bayir.

bairac-aga m. titlu identic cu «bairactar» (V. Partea I : bairac și agă). Vorba figurază într'un pasaj unic.

REV. N. III, 25 (d. sec. XVIII) : Lipeanî s'au înrolat adesea sub *bairac-agü* lor.

baş-bog m. numele vulgar al serascherului (Văc. 249).

— BAŞ BOG, chef d'armée, général de division (d. bog «chef, maître» = sl. bogŭ, id.).

bastarda f. corabia amiralului turc, decorată cu mare lux.

IST. 1715, p. 18 : Căpitan-Paşa se duce la conacul lui şi se duce la *bastarda* de intră ; 36 : acolo, la Salonic, aŭ venit şi Căpitan-Paşa cu *bastarda* şi cu alte catarge.

— BAŞTAKDA, galère du grand-amiral (d. it. bastarda).

becciŭ m. paznic de nopte.

GIUCA, Rev. N. 1, 161 : mă luă somnul, când *becciul*, lovind de 3 ori cu bita în caldarîm, strigă foc !

— BEKÇI, sentinelle, gardien.

beclergè a. de prima calitate (litt. domnesc).

UR. IV, 131 (d. 1792) : două-şeci parale oca de strafide roşii *beclerge*.

— BEGLERĖ adv. princièrment. V. beg şi beiŭ.

beendisesc v. a aproba.

VIA. 302 : aŭ *beendisil* Vizirul arătările mele.

— BE(G)ENMEK (aor. *begendy*), approuver, agréer ; bulg. *beiendisuvam* (şi *bendisam*), serb. *begendisati*, ngr. $\mu\pi\epsilon\gamma\epsilon\nu\tau\acute{\iota}\omega$, daigner.

beilic-calemi n. biuroul archivei imperiale.

DAP. I, 427 (bairamlie) : 65 lei chesedarului la *beilic-calemi*.

— BEGLIK KALEMI, première section de la chancellerie d'État.

bestea f. arie orientală, cântec turcesc.

GORJ. IV, 24 : incepuse a cânta o *bestea*.

— BESTE (pers.), morceau de musique, chanson, mélodie.

bezestiu n. (şi *bizestiu*) piaţă, hală de mărfuri (Polysu).

IST. 1715, p. 35 : într'acastă cetate este tîrg frumos şi *bizestiu* ; p. 42 : tîrg frumos cu prăvălii multe cu *bezestiu*.

— BEZZISTAN (ar. *bezzazistan*), lieu où l'on vend des toiles, marché (*bezz* «toile») ; bulg. serb. *bezisten*, pol. *bezesten*, ngr. $\pi\epsilon\zeta\epsilon\sigma\tau\acute{\epsilon}\nu\iota$; fr. *bezestan* «marché publique, halle ouverte (dans le Levant)».

bezir n. sémîntă de in (Tarif 1792).

— BEZIR (ar. *bezir*), graine, spéc. graine de lin ; serb. *bezer*.

bind n. stég militar (într'un pasaj unic).

IST. 1715, p. 85 : *bindul* de la cortul împărătesc.

— BEND (ar.), étendard, drapeau.

biringiŭ m. numele primului regiment de ieniceri.

M. COST. 402 : bulucurile pre nume : *biringi*, *ichingi*, *iucingi*, iar la Rimleni primari, secundari, terţiari....

— BIRINÇI, premier (numai ca termin special).

bischigiŭ m. cel ce taie cu ferestrăul.

REV. I, 37 (d. 1795) : 480 lei *bischigiŭ*.

— BIÇKYÇI, scieur (d. *biçky* «scie»). V. Partea I : *beschie*.

bitaat n. dare nouă (într'un pasaj unic).

DUM. 112 : să se înainteze condica... scoţînd *bitaaturile* şi cele noue scorniri.

— BITA'AT (ar. *innovation*), nom de certains impôts dans l'ancien régime fiscal Barb. ; serb. *bidat* «dajdie».

bozafer a. cenuşiu (vorbind de şaluri).

FIL. 215 : şal *bozafer* mai cu flori prin colţuri.

— BOZĂVER, grisâtre, bleuâtre (d. boz «gris»).

bucîr a. cu falturi său cute (vorbind de stofe).

TARIF 1761: brîe halali *bucîr* de unul 11 banî.

— BÖKLÜ, qui a des plis, tordu, noué.

budalà a. și m. gogoman (într'un pasaj unic).

GORJ. III, 164: cu acésta, *budala*, mă rușinași fôrte mult.

— BUDALA, sot, niais, V. Partea I: budulac.

burgiü n. întărire, turn.

Ist. 1715, p. 61: cetatea de giur impregiur are *burgiuri*.

— BURĞ (ar.), fort, citadelle.

Cabadaiü m. voinic, vitez (poreclă dată ostașilor lui Pazvantoglu).

AR. 42 (d. 1821): spre Rimnic ne pomenirăm eu o sumă de inși călări... toți negrii *cabadaï*. ГИЦА, 45: feciorii de boieri luară un fel de aer de *cabadaï*, termin adoptat de dînșii și care avea semnificarea de voinici.

— KABA DAYI, courageux, fort (d. kaba «grossier» et dayi «brave»); bulg. serb. kabadahiia «credincioșii lui Pazvantoglu» (serb. și «soldat prost»), ngr. *καβαδαγιάτοz*, chevelu (după înfățișarea pazvangiilor).

caculi m. cardamomă (Tarif 1761).

— KAKULA (ar.), cardamome, graine aromatique; serb. kakule «un fel de doftorie».

cafadar m. prieten, tovarăș (într'un pasaj unic).

REV. II, 398 (d. 1821): auđii strigând: staî, bre, *cafadar*! să mergem cu toții!

— KAFADAR (pers.), compagnon, ami intime, partisan.

caftan-aga m. al doilea caftangiü al marelui Vizir.

COND. 1693, p. 468: s'aü dat bacșurile, când aü venit *caftan-aga*, la surlari și la alte bresle.

— KAFTAN AGA, le second maitre de la garderobe du grand Vizir (d'Ohsson VII, 179).

caichana f. locul unde se țin caicele.

CANT. Ier. 400: închisóre la hostangii, *caichana*.

— KAYIK HANE, remise où l'on garde les kaiks.

calaba-divan n. consiliü general, adunare solemnă și extraordinară spre a distribui solda trupelor, a primi pe un ambasador etc. (Cant. Ist. ot. 584, 610).

FOT. III, 245: Vezirul șede la *calaba-divan*... eșind de la *calabaua Divanului* ca să intre la Impăratul...

Var.: **galaba-divan** (Ipsil. 794)

— KALABA DIVANY, grand conseil extraordinaire (kalaba d. ar. galebe «foule»).

calafaciü m. cel ce călăfătuesce corăbii.

REV. I, 47 (d. 1786): 248 lei *calafaciü*.

— KALAFATÇY, ouvrier qui calefate (d. kalafat «calfatage» = it. calafatare); ngr. *καλαπάτης*.

calevi n. turbanul de gală al Vizirului, împodobit cu o fundă transversală de aur, mai de un picior și jumătate de înalt și în forma unei căpățini de zahăr.

Ax. 158 : au început Ali-Paşa Silihtarul a merge la Divanul împărătesc cu *calevi*, adică cu cialmaua ce poartă Vizirii, care vine în 3 cornuri.

— KALEVI, le turban de cérémonie des viziris Ham. (cf. Bianchi II, 528 și Cant. Ist. ot. 610).

calfa-efendi m. director-adjunct de cancelarie.

IPSIL. 794 (bairamlie) : lui *calfa-efendi* 100 lei.

— KALFA, sous-chef d'un bureau. V. Partea I : calfă.

calif m. urmaș al Profetului (cum se consideră Sultanii).

Vlc. 247 : sînt rēmasse de la *califi* în haznelele prea puternicei Împărății ; 248 : succesorii săi s'au numit *califi* ; 283 : la gîmii să se pomenescă Hanul, iar nu Împăratul aflându-se *calif*. Dum. 76 : *califi*, adică diahohii lui Mohamet.

— HALIFA (ar. (qui remplace), vicaire, successeur, calife ; din aceeași vorbă : it. sp. califa, fr. calife. V. Partea I : calfă.

calte-firman n. ordin de decapitare (Fot. II, 174).

— KATL FERMAN (ar.-pers.), ordre de tuer.

canonamea f. codicele musulman coprinde drep-tul canonic.

Dnc. IV, 292 (d. 1795) : în ponturile *canonamei* ce mai înainte prin obștescul sfat și hotărîre s'au făcut.

— KANUN NAME, livre de loi, code (d. ar. kanun [gr. κανών] «lege» și pers. name «carte»).

capasiz a. și m. vagabond (litt. fără casă), epitetul volintirilor din vremea Zaverii.

Dum. 59 : o sēmă de volintiri, adunătură de totă mîna și de tot felul de omeni, pe cari îi numise *capasizi*. Rev. II, 404 (d. 1821) : să mă duc la Tahir-Aga în București, ce era baș-beșleğa și să-mi dea doi neferi, ca să nu umblăm singuri, căci sînt mulți *capasizi*.

— KAPASYZ, sans porte ; bulg. kapasyz (kapysiz) «vagabond».

capicul m. și a. de calitate soldătească sau ordinară.

TARIF 1760 : halali *capicul* bucata 20 bani.

— KAPY KUL, soldat de la Cour.

capsimal m. (și **capcimal**) stringător de dări, sinonim cu «taxidar».

Fot. II, 158 : viind în țară Constantin-Vodă Cehan, el a orînduit *cap-cimal*... pe gînerile său Postelnicul Gianet. TUNCSLI, 160.

— KABSIMAL (ar. kabiz ul-mal), receveur de împôts, caisier ; bulg. kapzumal.

casabert n. jale (într'un pasaj unic).

Rev. II, 332 (despre mórtea lui Hangerliu) : Ca să nu mai aibă dert sau vr'un fel de *casabert*.

— KASAVET (ar.), chagrin, affliction ; bulg. kasavet «grijă», serb. (derti) kasavet «jale».

castriet n. renunțare (într'un pasaj unic).

Vlc. 288 : Alex. Ipsilant întâi alergă la prea Înalta Pörtă și făcu *castriet* și prostire Domniei, rugându-se să-l mazilăscă.

— KASRIYED (ar.), désistement, rénonciation.

Cazicliu m. nume dat de Turci lui Vlad-Țepeș și care corespunde poreclei românesci.

Vlc. 258 : Împăratul schimbă și pe *Cazicli-Vodă*, Domnul rumânesc, căci nu da haraciū, și sēmă să fie acesta Vlad-Vodă Țepeș, și puse alt Domn în Valahia. CARNA, 43 : les annales de la Valachie parlent de ce *Cazyclu-Voda* comme d'un parfait tyran.

— KAZYKLI, empaleur (d. kazyk «pieu»), supplice du surnom de Vlad Draku. V. Cant. Ist. ot. 149.

cedar-bizie f. un fel de pânză (Tarif 1761).

— ČADYRY BEZI, pânză verde ca paiful grâului (d. čadyry «vert de-gris» și bez «toile»). V. Partea I: ciadiriü.

celbiş a. calitate de fote (litt. în valoare de 45 bani).

TARIF 1761: fote chiurebeş părechea 72 bani, fote chiurehi-calem 100 pentru 77 bani, fote *celbiş* părechea 30 bani, fote cli-calem părechea 88 bani, fote carabura de 2 testele 1 parcea, fote zărgele perechea 20 bani, fote otuz-beş-calem părechea 60 bani.

— ČIHIL BEŞ, quarant cinq.

cemeni a. verde (litt. de colorea ierbeii).

ETYM. 2066 (d. 1681): atlas *cemeni*...

— ČEMENI, id. (d. čemen «gazon, herbe»).

chebabe f. un fel de piper (Tarif 1792).

— KEBABIYE (ar.), poivre cubèbe; sp. port. cubeba, it. cubebe, fr. cubèbe.

chefil m. garant (într'un pasaj unic).

Ist. 1715, p. 10: să dăm zapisele, de va fi solul *chefil*, că nu se vor pierde.

— KEFIL (ar.), garant; bulg. kefil, serb. čefil, ngr. κεφάλις.

cheman n. un fel de vióră orientală, odinióră instrumentul favorit al boierimii (Bur. 85).

— KEMAN (pers.), arc, violon; bulg. keman, serb. kemen și čeman «lăută», alb. čemal.

chenéf n. umblătore (într'un pasaj unic).

ГОВ. II, 127: dintr'un lemn se pôte face și uşă de glamie și lupată de *chenéf*.

— KENEF (ar. côté, contrée), lieu d'aisance; bulg. kenef, alb. serb. čenef, ngr. κεπέφι.

chesmea f. piatră de pavat.

Ist. 1715, p. 57: calea făcută cu ciocanul *chesmea* caldarîm; 112: cale făcută în piatră *chesmea* caldarîm...

— KESME (action de couper), espèce de pierre molle; serb. česma «un fel de broderie».

chethudai-sadri-azem m. locțiitorul marelui Vizir: titlu identic cu «chehaia-beiü» (Văc. 246). V. chehaia și sadrazam.

chiafir m. necredincios (vorbind de un nemusulman), forma literară din «ghiaur».

HRIST. (1818): Din damuit și din *chiafir*... Nu-l măi puteai potoli.

— KIAFIR (ar.), infidèle, incrédule; serb. čafir; sp. cafre.

chiapoglu a. și m. (și *cahpolu*) șiret, fecior de lele.

Нec. 312: Dumitrașcu Vodă cetind [fidula aceluï copil... telpiz bun], aü đis copilului: ha, ghidi, *cahpolu*!

— KIAPOGLU (kiahpe oglu), vaurien, fripon (d. ar. kahbe «femea publică» și turc. oglu «fiü»). Pasajul e unic.

chiocec n. horă turcescă (într'un pasaj unic).

ГИЦА, 322: soitarii carî jucaü *chiocecurile* pe lângă trăsură...

— KÖÇEK, danseur.

chiose-chehaia m. agent polițienesc în prima cameră a Saraiului (Fot. III, 237). V. chehaia.

— KÖSE BAŞY, inspecteur de la chambre des pages Ham. (köse «qui a la barbe clairsemée»).

chitab-azam n. cartea sfântă, Coranul.

VĂC. 299 : Veziru mă incredință și eu mare jurămint pe *chilabul-azam*, pentru ca să-î incredințez și cū eu jurămint.

— KITABI A'ZAM, le grand livre (ar. a'zam «très grand»).

chiurc-beş n. calitate de fote (litt. patru-șeci și cinci). V. celbiş.

— KYRK BEŞ, quarante cinq.

chiurchi-calem n. calitate de fote (litt. patru-șeci de calemuri). V. celbiş.

— KYRK KALEM, quarante sortes de...

chiurec n. un fel de piele argăsită.

TARIF 1792 : pielea de cal argăsită care vine de la țara turcăscă, care se chiamă *chiurcuri*.

— KÜRK, cuir tanné.

chiusoleu n. piele de hamuri (Tarif 1761).

— KÖSELE, semelle, peau de chèvre tannée; ngr. κιοσελές.

chiutuc n. arhivă împăratăscă.

FOR. III, 216 (d. 1393) : s'a înseris în *chiulucurile* noastre.

— KÜRÜK, registres civils et judiciaires, archives (pl. vulg. d. ar. kitab «écrit») .V. chitab.

cialfū n. tufiş.

IST. 1715, p. 33 : sint și măracini, *cialli*, crîng; 103 : măracini sint, păducei și *cialli*.

— ČALY, ronce; bulg. serb. čaliia.

ciacârgi-başa m. una din căpeteniile ienicerilor seimenesci, litt. capul vîntătorilor de vulturi. V. seimeni.

COND. 1693, p. 152 : 300 tal. s'au dat *ciacârgi-başei* care a fost cu Hanul; 416 : 550 tal. s'au dat darul șoimarului, însă la *ciacârgi-başa* tal. 150...

— ČAKYRĞI BAŞY, officier de la vénerie, le chef de ceux qui gardent les vautours (d'Ohsson VI, 20).

ciapucluc n. șiretenie, vicleșug.

DOM. 93 : au socotit Paşa că într'acea undă vor fi Rușii lipsiți de praf și i-a silit cu un *ciapucluc*... să trecă.

— ČAPUKLUK (čapyklyk), vitesse; ngr. τζαπουκλόβκι.

ciciacliū a. înflorat (vorbînd de stofe).

FIL. 215 : șal de India *ciciacliū*.

— ČIČEKĻŪ, (fleuri), peint ou brodé en imitant les fleurs; bulg. čičekliia «étouffe à fleurs». V. Partea I: cicic.

ciciclic n. parter de flori (într'un pasaj unic).

CRON. III, 441 : grădină minunat împodobită cu copaci, *ciciclicuri* și fîntâni.

— ČIČEKLIK, parterre ou jardin de fleurs.

ciopcium n. rădăcină de China (Tarif 1761).

— ČOB ČIN, esquine.

cirā f. un fel de rășină (într'un pasaj unic).

CANT. Ier. 23 : *cira*, un fel de copaciū ca molidvul cu a căruia surcele săracii în loc de luminare se slujesc.

— ČIRA, entaille des essences résineuses, résine.

cobecciū m. servitor al Saraiului (într'un pasaj unic).

DUM. 98 : unul din *cobecii* întindându-și mâna...

— KO(Z) BEKČY (litt. gardien des noyers), corps de 50 à 60 serviteurs du Sérail qui autrefois portaient dans les marches publiques des vêtements et des tapis Ham.

Coran n. cartea sfântă a Mahometanilor.

IST. 1715, p. 14 : cămila împodobită frumos cu chivot de asupra căreia șede un copil cu *Coranul* în mână deschis, mergând cămila și cetind copilul. GANE I, 200 : el spunea versuri din *Coran*.

Var. : **Curan** și **Alcoran**

CANT. Chron. 23 : poruncă *Curanului* împotrivnice fiind... VAC. 247 : mergând Moamet adesea pe la Palestina și aiurea și întâlnindu-se cu Iudei și cu Creștini și luând scîință de toate scripturile și de înmulțitele lor tălmăcirii și din toate făcînd o adunare a scopului... sîu celui politicesc, a alcătuit *Curanul* sau *Alcuranul*... 248 : Biblia, Psaltirea, Evanghelia și *Curanul*, căci dintr'aceste trei de mai sus se face adunarea alcătuirii *Curanului*, cu deosebite tălmăcirii. DUM. 40 : voi ocrotiți-vă legea, cum și noi după *Alcoranu* nostru. DEAGH, I, 97 : Domniî români nu puteau pedepsi pe Turcii vinovați prin creștini fiind împotriva legilor *Alcoranului*, ce prin Turci beșlii trebuia să-i bată.

Vorba figurază și în poesia artistică (și **Elcuran**).

AL. Poesii I, 380 : au îndrăznit cu vinul să spurce *Elcuranul*.

— KORAN (ar. el kuran), le livre par excellence, le Coran ; bulg. alkoran, serb. alkuran (și kuran), rus. koran (și alkoran), alb. koran, ngr. *kovpávi*.

cul m. soldat, ôste.

IST. 1715, p. 66 : puternicul Impărat de la tine și de la tot *culul* așteptă izbîndă ; 134 : l'au dat pe sama *culului* să-l păzescă.

— KUL, soldat, (collect.) le militaire.

culoglu m. infanterist (într'un pasaj unic).

BĂLC. 140 : lăsa în București pe Satîrgi Mehemed-Pașa cu o mie ieniceri și o mie *culoglu* drept garnizonă.

— KUL OGLU soldat d'infanterie.

culp n. motiv, îndemn (într'un pasaj unic).

REV. II, 328 [de la începutul secolului] : El mai mult găsesc *culpul*, De o rup mai rău de cât lupul...

— KULP (ar.), cause.

cumis n. bîntură rîcoritoare din lapte de iapă covăsit, bîntura favorită a Tătarilor.

STAM. 176 : Ale lui buze arse cu *cumis* le rourăză...

— KUMYZ (mongol kumiz), pol. rus. kumys «bîntură din lapte de iapă». Vorba e tătărăscă.

curbet n. intermediar (într'un pasaj unic).

BELD. 339 : Intre ei [Postelnicul Iacovachi și Post. Costachi] mai era încă un *curbet* posomorit, Un Lividi Nicolachi, suflet scârnav și urit.

— KURBET (ar.), proximité, voisinage.

curdisesc v. a întocmi lagărul, a așeza tabăra.

DUM. 99 : acolo *curdist* ordiea ca 2 cîsurî.

— KURMAK (aor. kurdy), apprêter, disposer, dresser (une tente), projeter, mettre en ordre ; bulg. kurdisam (șatra) «a găti un cort» (§ 26).

cușzun n. calitate bună de stafide.

Doc. IV, 347 (d. 1792) : *cușzun*, stafide negre mîrunte.

— KUȘ ŪZŪMI, raisin sec noir à petits pépins (litt. raisin d'oiseau). Vorba figurază în acest pasaj unic.

Darisadet-agasi m. măi marele Haremului, titlu identic cu «câzlar-aga».

DAP. I, 325 (bairamlic): 2500 lei lui *darisadet-agasi*...

— DAR-I SE'ADET AGASY (dar ūs-se'ade agasy), titre du premier eunuque (d. ar. dar-i se'adet «maison de la félicité, ç.-à-d. le harem impérial»).

darușifa f. spital mare lângă o giamie.

VIC. 253: Baiazit aŭ bătut pe Unguri, luându-le și totă ordia, zaherelile, și sumă mare de bani, eu carii aŭ și făcut giamia de la Andrinopoli cu *darușifa* și medrisea.

— DAR UȘ-ȘIFA (ar.), maison d'aliénés (cf. Cant. Ist. ot. 66).

demèt n. pachet (de tutun).

TARIF 1761: *demet* un de tintiun de 14 ocă 1 leŭ vechiŭ.

— DEMET, faisceau; bulg. serb. demet «snop», ngr. δεμάτι.

derbent n. corp de pază la un defileŭ.

IST. 1715, p. 34: la un loc unde aŭ fost strajă de zid, *derbent*, de păzia martalogiŭ despre partea Frâncilor.

— DERBENT (pers.), fort, défilé, corps de garde (dans un défilé); alb. bulg. derven, serb. derventa, ngr. νεσπεβεντ.

derea f. vale (într'un pasaj unic).

DUM. 125: o *derea* cu strîmtóre.

Vorba figuréză și în cântecele oltene (luată d. sërbesce).

ȚAPU, 164 [sora Miului]: Săria ici, săria colea, Șepte deluri și o vâlcea și o pustie de *derea*; 210: Rochea 'n brŭu mi-o sumetea, Săria un dél și-o *derea* și-o scursură de vâlcea.

— DERÈ, vallée; bulg. serb. dere.

derebeiŭ m. (și **derebeg**) căpetenia celor nemulțumiți cu domnia Sultanului (litt. Domnul văii): așa se numiaŭ micii principii cu puterea despotică, cari jăfuiău prin locurile muntose ale Anatoliei.

GHIGA, VI: guvernorii provinciilor din apropierea Dunării, și măi ales Pașii Silistreŭ, Ruscicuului și Vidinului, eraŭ aleși totdeauna dintre Turcii cei măi viteji, cei măi ispititi în războie și măi dŭrji, tot viță de *derebeghi*, de cei de cari tremura chiar Șaraiul împărătese ca Pasvantoglu, Cara-Osman-Oglu, Mustafa Bairactaru, Husein Pașa, Said Mirza, Tahir Bosnali, Gavanoz-Oglu; 264: hanul s'a prefăcut în moșie cu casă mare boiercească, în care [Gh. Șerifu] a trăit ca un *derebeiŭ* până la anul 1874.

— DERE BEY (derebeg), litt. seigneur de la vallée ou de la plaine; au pl. chefs des fiefs, petits princes, dont le pouvoir despotique ressemblait à celui des grands vassaux de la féodalité Barb. (cf. Ubcini, Lettres sur la Turquie, 1 urm.); serb. deribeg, ngr. νερεπεπέτης.

dert n. durere (într'un pasaj unic).

REV. II, 330 [despre mórtea lui Hangerliŭ]: Avënd patimă și *dert* și mă supără la piept.

— DERT (pers.), chagrin, douleur; alb. serb. dert «durere, grijă», ngr. νετέρι.

devetuiŭ a. de colórea galben-închisă (litt. ca pèrul de cămilă). Vorba se află în acest pasaj unic.

REV. II, 340 (f. de z. 1669): o cămașă cu mètase verde și *devetue*.

— DEVE TUYU, poil de chèvre, couleur fauve (d. deve «chameau»).

diloglan m. tinăr care învâța la ambasadă o limbă străină spre a servi apoi de dragoman.

VAC. 283 : Melicov ce era atunci *diloglan* la solii.

— DIL OGLANY, jeune élève, drogman,

dogangi-bașa m. una din căpeteniile ienicerilor, litt. marele vânător de ulii.

COND. 1693, p. 416 : un atlas ce s'aù dat la *dogangi-bașa*.

— DOGANÇY BAŞY, grand fauconnier (charge dans l'Empire).

dulbun a. și m. prevădător.

VAC. 293 : în vreme ce Împărăția îl socotesce [pe Ali-Pașa] ca un *dulbun*, îi poruncia să privească mișcările vecinilor.

— DURBUN (pers. dur-bin «longue-vue»), prévoyant.

durenghi a. cu două colori (despre ailasuri).

ETYM. 2066 (d. 1681) : atlas *durenghi* cu flori mărunte cu verde, cu roșu, cu alb...

— DU-RENGI (pers.), deux couleurs. V. Partea I : renghiu.

dușeclic n. (și *deșeclic*) pânză grosă pentru saltele.

TARIF 1761 : *deșeclicuri* o parcea 9 pol bani.

— DÜŞEK, matelas ; bulg. *diuşeklik*, serb. *diuşekluk*.

duzdisesc v. a întocmi, a orîndui.

CRON. III, 449 (d. 1822) : s'aù *duzdisit* alaiul și la 9 césuri aù trecut hotarul Milcovului.

— DÜZMEK (aor. *düzdi*), arranger, former ; bulg. *duzdisam*.

Efsat n. (și *evsat*) numele unei dări : Chiupruli Mustafa Pașa a regulat haraciul împărțindu-l în 3 clase : *elia*, *evsat* și *etna* (Cant. Ist. ot. 614).

ERBICÉNU, 43 : a scos și aceste 3 feluri de haraciù la creștini : *elia* (ἐλία), *efsat* (ἐφοάτ) și *etna* (ἐτνά) : cel dintâiu de 9 lei, al doilea de 4 și jumătate, iar al treilea de 2 lei și un rup.

— EVSAT (ar.), moyen (impôt). V. *elia* și *etna*.

egei n. pricină, motiv (într'un pasaj unic).

IST. 1715, p. 7 : mai avënd Turcii încă două *egeluri* cari îi zăticnia.

— EĞİL (ar.), cause, raison.

ehaliü m. locuitor turc.

FOT. III, 235 (d. 1802) : toți *ehaliü* de peste Dunăre...

— EHALI (ar. pl. d. ehl «famille, maison»), habitant, citizen; serb. *ehali* «famille, public».

ehlierz a. cinstit, onorabil.

Doc. II, 304 (d. 1791) : cei mai *ehlierzi* din brutari ne arătară înscris, că sînt mulțumiți pe nartul ce li s'aù pus la vîndare de pâine.

— EHLI 'IRZ (ar.), honnête homme (d. ehl «cetățén» și 'irz «onóre»).

ehli-islam m. (și *ehle-islam*) musulman.

UR. III, 182 (d. 1802) : jalobă și prigonire între vr'unul din *ehle-islamî*, adică din cei de credință otomanicéscă, cu vre-unul din ratele locuitor ai țării...
FOT. III, 215 : neguțătorii *ehli-islamî* nu vor putea înlăuntruțl Țării românesce nici case saù moșii să aibă, nici vitele să-și pască.

— EHLI ISLAM (ar.), musulman. V. *islam*.

elcovan m. (și *ielcovan*) pasere cu sborul repede.

CANT. Ier. 12 : *ielcovan*, gonitor de vînt, se chiamă un fel de paseri

carile nepărăsit în sus și în jos pe mare sbóră ; 399 : *ielcovan*, călăraș, olăcar de Țarigrad ; 180 : hirograful acesta prin referendariul, *elcovanul*, la mâna împăraților cu mare cinste și plecăciune îl trimiseră.

Vorba figurează și în poesia artistică (și **alcovan**).

BOL. I, 26: *Alcovanul* tinăr care respândesce în havuzu-mi d'aur apa care bem ! AL. Poesii I, 147 : Și trei-deci de vislași osmani... Mai repezi de cât *elcovani* ; 237 : Privind în depărtare un sbor de *elcovani*... 283 : Se 'ntrec cu *elcovanii* ce 'n fața apei sbóră.

— YEL KOVAN (care alungă vîntul), oiseau au vol rapide.

elia f. un fel de dare (V. efsat).

— ELYA (ar.), supérieur (impôt).

eli-calem n. calitate de fote (litt. 50 calemuri).

V. celbiș.

— ELLI KALEM, cinquante sortes de...

emectar m. (și **emictar**) veteran (în serviciul Porții).

UR. III, 117 (d. 1797) : să respălțim pe un acest fel de *emictar* și vechi credincioasă slugă a Impărăției ; 175 (d. 1802) : arătatul Domn e slugă dréptă și credincioasă și *emectar* a înaltei mele Impărății.

— EMEKTAR (litt. travailleur), vieux serviteur, vétérân émérite (d. emek «travail»).

emin m. inspecteur, intendent (obiceiuit ca termin final într'o compozițiune). V. bina-emin.

AMIR. 129 : Ali-aga, *eminul* de hambar (V. hambar-emin). TUNUSI, 73 : *eminii* și voevođii de la Nicopole.

— EMIN (ar.), inspecteur, intendant (în compoziț. EMINI) ; serb. iemin «administratorul satelor cari plătiaă dijmă Impăratului», ngr. *ém.év.*

emir m. căpetenie, Domn, titlul descendenților lui Mahomet (deosebindu-se prin turbanul lor cel verde).

COND. 1693, p. 56 : un *emir* care au venit cu scrisoarea Hanului. CAL. 1881, p. 79 : numai *emirii*, adică urmașii lui Mahomet, au dreptul să porțe calpac verde. BALC. 56 : *emirii* se priviau de Turci ca următorii lui Mahomet din fică-sa Fatima și erau numai 3 în totă Impărăția, avînd putere viziréscă.

— EMIR (ar. abbrev. mir), chef, commandant, prince ; descendant du Prophète ; cum. amir ; serb. emir (amire) «titlul Sultanului în vechile documente», mcr. amir «împărat» (amiră «împărăție», fem. amirónie, amirescu «împărătesc»), ngr. *ἀμνηρᾶς* ; din aceeași vorbă derivă : fr. amiral, sp. almiral (pe lângă amir, emir). V. imbrihor, miralaiu, mirimiran, mirzac.

emniet n. siguranță (vorba se allă într'un pasaj unic).

Doc. III, 170 (d. 1788) : veți avea tot ajutorul de ocrotire și *emniet*.

— EMNIYET (ar.), sécurité, tranquillité.

erchian n. sfetnic, ministru (într'un pasaj unic).

COMAGHE, 52 : Mormîntul în locul Curții, Țerna în loc de Divan, Năfrămile spînzurate și veșmîntul drept *erchian*.

— ERKIAN, personnages principaux, ministres, officiers supérieurs (pl. ar. d. ruku «colonnes»).

eșpeh a. lăudăros, fulău.

DEM. 18 : Ali-Beiū fiind mai *eșpeh*, intră în țara leșéscă ; 71 : D-lui s'a fost ales mai *eșpeh*.

— EȘBEH (ar.), fanfaron, bravache.

etna f. un fel de dare (V. efsat).

— ETNA (ar. edna), inférieur (impôt).

evmiè f. plată zilnică (într'un pasaj unic).

REV. I, 53 (d. 1796): 900 lei *evmièua*.

— YEVMIYE, paye d'une journée. V. ghevma.

ezan n. imnul ce conține profesiunea de credință a Islamului (Cant. Ist. ot. 140). V. Partea I: salavat.

AX. 150: într'acel cés s'aũ strigat la meceturi *ezanul*, ce se chiamă iață, la douë césuri de nópte.

— EZAN (ar.), invitation à la prière; serb. pol. ezan.

eziet n. risipă, pagubă.

ISR. 1715, p. 74: să nu se facă atâta *eziet*, ce să se facă o fărâmă de economie. Doc. I, 277 (d. 1783): împrecljire de a-și vinde zaharèua cu fórte greũ preț și cu miĩ de *ezieturi*.

— EZIYET (ar.), dommage, vexation, peine.

Falaga f. numele turcesc al falangei, bătaie la tâlpi.

ISR. 1715, p. 15: după dînsul mergea alt măscăriciũ cu *falaga* și cu *toiege*... l'au pus în *falangă* și începînd a-l bate...

— FALAKA, piéce de bois percée dans laquelle on retient les pieds des criminels pour donner la bastonnade, la bastonnade sur la plante des pieds (d. *φάλαγγας*); serb. falaga; sp. falaque, port. falaca (o descriere a instrumentului la Dozy, 262). Terminul propriũ-ũis «falanga» derivă din gréca modernă.

făschie f. balegă (într'un pasaj unic).

CANT. Div. 22: *făschie*, gunoũ, balegă de cal.

— FYSKY, fiente; serb. fușkiia «urina cailor», ngr. φοοοκί.

felah m. țáran (în poesia artistică).

AL. Poesiĩ, 357: Nu lasă nici o urmă, Șah fle saũ *felah*.

— FELAH (ar.), laboureur.

feric m. general de divisiune.

GRICA, 378: l'a făcut *feric* la Bucuresci.

— FERIK (ar.), général de division, lieutenant général; serb. ferik «divisiune de infanterie».

fiuri-altin m. florin saũ galben de aur de 300 aspri.

VĂC. 253: să plătésca Greciĩ la Turci dece miĩ *fiuri-altin*, adicã galbenĩ de aur pe an.

— FULURI ALTYN, florin d'or, ducat; ngr. φλουρί.

Gazep n. mânia (în poesia artistică).

VĂC. Poesiĩ (Ochișori frumoși): Dar acum pricep, Cã sînt la *gazep*.

— GAZEB (ar.), colère; alb. bulg. gazep, mcr. gazepe, ngr. γαζέπι. Vorba revine în acest singur pasaj.

gazret n. zel, rîvnă (într'un pasaj unic).

VĂC. 288: *gazretul* însã ce am către credința prea înaltului Devlet, mẽ făcurã ca să las și casã și copii fără de oblăduitor.

— HASRET (ar.), ambition, ardeur.

gebel n. calitate de tutun din Arabia cu mirosul plăcut.

FIL. 117: fuma dintr'un ciubuc dulcea și parfumatã plantã arabicã numită *gebel*.

— **ĜEBEL** (lattakia), tabac du mont Liban (d. ĝebel «montagne (Liban)»).

gephargiū n. cheltuială de buzunar.

UR. VI, 127 (d. 1822): acești voievozi luaă veniturile rusumaturilor... cu cuvînt că acestea sînt pentru *gebhargii* ale Domnului.

— **ĜEB HARĜI**, provision de poche, dépense.

getizea f. bunică (vorba e aci sub forma-î grecizată).

COND. 1693, p. 201: 1900 tal. pentru *gelizéua* cocónei Impératului.

— **ĜEDDE**, grand-mère (dimin. ĝeddeĝe).

ghediciū m. miliție întreținută de feude militare (creată în 1597). Pasajul e unic.

DAP. I, 325 (bairamic): 500 lei la 5 *ghediciū* ici-aga ai marelui Vizir.

— **GEDIKLI**, employés de la Porte qui ont de fiefs au lieu de solde et sont obligés d'entrer en campagne, savoir les tchauschs, les mouteferrikas, les écrivains du Divan et du Trésor etc. Ham. (d. gedik «solde»).

ghelberea f. vătraiū (intr'un tarif vama).

Doc. II, 403 (d. 1792): o *ghelberea* veche.

— **GELBERŪ**, tisonnier (mot-à-mot: viens ici!)

ghemetlic n. trecerea în revistă a corăbiilor.

IST. 1715, p. 28: în marginea mării făcînd Vizirul *ghemetlic*.

— **GEMIĜILIK** (état de marin), navigation.

ghermesea f. vargă de lemn (—?).

TARIF 1792: *ghermesele* (ciubuce) nelucrate suta $\frac{4}{1}$, bani.

ghevma f. ziua destituirii Domnului când se proceda la desfacerea socotelilor între Vistieria și Caimacamii noului Domn, desfacere numită *căștiul ghevmei* (Ur. I, 234).

UR. I, 18 (d. 1804): de acum înainte anul să se începă de la $\dot{\text{q}}$ 1 Octomvrie cum și socotéla căștiului *ghevmei*, pentru arătații bani a birului țării iarășî de la acéști $\dot{\text{q}}$ să se caute și să se socotéscă.

— **YEVV** (ar.), journée d'un grand événement. V. e vmiea.

ghibrea f. gunoiū de îngrașat pămîntul.

TARIF 1761: *ghibrele* de 10 teste 9 pol bani.

— **GŪBRE**, engrais, fumier (d. gr. κοπριά).

ghioderiū n. piele fină tăbăcită.

TARIF 1792: *ghioderiū* de la Hiū tanéua 1 ban, *ghioderiū* de miel și de capră $2\frac{1}{2}$ bani.

— **GŪDERI**, peau de chamois ou de daim tannée.

ghioghici n. rădăcină de vopsea roșie (—?).

TARIF 1792: *ghioghici* văpsea cântar 30 bani.

ghionguli pl. voluntari turci. V. ghiuler.

CANT. Ist. ot. 170: căți-va *ghionguli* pe cari îi recrutase în grabă.

— **GŌNŪLLŪ**, courageux, volontaires Ham. (d. gōnŭl «cœur»).

ghiugin n. (și *gugin*) blană de dihor.

TARIF 1761: *ghiugine* tanele de 3 un leū, blane *gugini* părechea 44 bani.

— **GŪĜEN**, putois, castor.

ghiulie f. parfum de rose.

ARCH. lit. și sc. IV, 62: parfumeriile cele mai vestite ca ghiulsuiū, *ghiulie*... oleiū de levand, odagaciū, curse.

— **GŪLI** (pers.), de rose.

ghiulsuiū n. apă de trandafir.

TARIF 1792: ghiulsuii de povară 360 bani.

— CŪL SUYU, eau de rose (turc. su «eau»).

giulus n. urcare pe tron.

VĂC. 274: zorbalele cerură eşirea Impăratului din taht și *giulus* de alt împărat nou.

— CŪLUS (ar.), avènement au trône.

giulus-name f. scrisoarea Sultanului către Pași, Beî și Domni, despre urcarea-i pe tron.

VĂC. 269: găsi cu cale, ca să trimită solii la Beciî cu *giulus-name* către împăratul Leopold și cu arătare, că au primit schiptrul împărăției otomanicesci.

— CŪLUS NAME (ar.-pers.), diplôme de notification de l'avènement au trône.

gianfes n. și **giamfez**) un fel de taftă subțire.

FL. 215: sandal *gianfes*. BOL. I, 238: cu șalvari lungi de *giamfez*.

— CĂMFES (pers. ġanfes, litt. charme de la vie), étoffe de soie légère et sans brillant; serb. ġamfez, mcr. gianfese, ngr. τζαμφέσι, taffetas.

gluban m. favorit (intr'un pasaj unic).

CĂPIT. 316: dic unii să-î fi fost *gluban*, fiind frumușel.

— CŪVAN (pers.), jeune homme; serb. ġuban «favorit».

giudea f. suliță (intr'un pasaj unic).

ANON. 356: alții l'au împuns în spate cu *giudelele*.

— ĢIDA, javelot; serb. pol. ġida, ung. dzida.

giugea m. pitic, picîu (pasajul e unic).

BELD. 341: Și Ramadin Pircălabul, un *giugea*, un om pocit.

— CŪĢE, nain; bulg. ġuġe, ngr. τζουτζές (= váyoc).

giuré f. pereche de nădragi.

CŪV. I, 251 (doc. 1572) și 283 (glosar 1632).

— CŪRE (pers.), paire.

giurea f. un fel de șoim mai comun.

DOC. I, 417 (d. 1784): să găsiți șoimi buni, frumoși, iară să nu fie necareva *giurele* (greșit în text: *giuvele*).

— CŪRÈ, faucon d'une espèce inférieure.

Hairet n. rîvnă, zel.

IST. 1715, p. 66: de nu vom face *hairet* și va veni lucru împotrivă. Doc. III, 200 (d. 1788): să vă sîrguiți tot cu acest *hairet* și credință.

— GAYRET (ar.), zèle, ardeur, courage; bulg. serb. gairet «ajutor», alb. gairet «curaj», mcr. gairete «curagios», ngr. καίρῆτι, forță.

halil n. fructe uscate, întrebuințate în farmacie (Tarif 1761). Pasajul e unic.

— HALIL (ar.), myrobolan.

halvet n. cameră particulară.

BELD. 409: în *halvetul* dintre dînșii, îi dicea într'un cuvînt...

— HALVET (ar.), lieu retiré, solitude; serb. halvet «odaie pentru femeî». Vorba se află numai în acest pasaj.

hamhalat n. funie nelucrată.

UR. XXVI, 304 (d. 1822): talorile cu *hamhalat* de 140 ocă 3 lei 30 bani.

— HĂM HALAT, cordage qui n'est pas travaillé.

hambar-emini m. (și **ambari**) intendentul hambarului.

REV. I, 58 (d. 1786): 2000 lei dar slăvitului *ambari-ement* de la Isacoea pentru scôterea sinetului a primitului făinei.

— AMBARLAR EMINI, l'intendant des magasins de l'arsenal.

hamtulmaz n. aramă nelucrată.

TARIF 1792: aramă *hamtulmaz* cântar 99 bani.

— HAM (ar.), qui n'est pas travaillé (și turc. TUTMAĞ, espèce de vermicelle taillé en carré).

hanea f. șea (într'un pasaj unic).

COND. 1693, p. 164: pentru *hanele* Saraiului tal. 12.

— HANE, selle.

hanîmă f. femeie nobilă (la Turci).

FIL. 41: cântă din gură și din tambură ca o *hanîmă* de saraiü... Bol. I, 241: o tinără *hanîmă* Se plécă visătore pe mica-I albă mână.

— HANYM (princesse, fille d'un khan), dame, matrone; bulg. hanyma, serb. hanuma, ngr. *χανούμωσα*.

harapiet n. ruină, prăpădire.

Doc. I, 277 (d. 1783): a tăcea pricinile pustiirii și a *harapietului* sêu este cusur și vina nôstră.

— HARABIYET (ar.), désolation, état de dévastation, ruine.

harbagiü m. halebardier, corp de 60 de ieniceri întrebuințați la execuțiuni (d'Ohsson VII, 325).

VAC. 299: orindui și un *harbagiü* împărătesc, ca să fie nelipsit de lângă mine și 'mi porunci, ca și cü să fiü nelipsit de la corturile Vezirului.

— HARBAĞI, hallebardier (d. harba «hallebarde»); bulg. harbağiia.

harem-chehaiesi m. intendentul haremului.

REV. I, 57 (d. 1786): 50 lei lui *harem-chehaesi* al M. S. Ahmet-Pașa.

— HAREM KIAYASI, intendant du harem.

hartup n. bóbele uscate ale plantei «Viburnum».

TARIF 1792: *hartupul* cântar 4 $\frac{1}{2}$ bani.

— KAR TOPU, boule-de-neige (d. kar «neige» și top «balle»); bulg. serb. kartop.

hasas m. străjer de nôpte.

FOT. III, 243: înainte merg pe jos toți ienicerii ortalei *hasașilor*.

— ASAS, les hommes du guet Ham.

hasas-bașa m. locotenent de poliție.

FOT. III, 243: după aceștia urmăză *hasas-bașa* cu osșterimea sa.

— ASAS BAŞY, le prévôt du guet Ham.

has-oda f. ofițer din interiorul palatului.

COND. 1693, p. 449: 2000 tal. la 40 de *has-odale* cărora le-a dat împăratul acéstă mujdea să fie a lor.

— HASS ODALÜ, officier de la chambre du palais impérial.

hatà f. neajuns, pagubă (într'un pasaj unic).

Doc. I, 293 (d. 1782): se fac atâtea *hatale* la ômenî și la vite.

— HATA (ar.), erreur, malheur, faute commise par inadvertance; ngr. *γάρᾶς*, inconvenient.

hechim-bașa m. primul medic al Saraiului.

VAC. 295: acésta însuși *hechim-bașa* al Impăratului mi-aü spus'o. Doc. III, 506 (d. 1787): *hechim-bașa* eu iamacu sêu.

— HEKIM BAŞY, premier médecin de la Cour.

hémșeriü m. compatriot (într'un pasaj unic).

N. Cost. 33 : era și Balaban grec de la Rumeli, *hémşerîi* cu Duca-Vodă, de la un loc.

— **HEMŞEHRI** (pers.), compatriote (d. hem «cu» și *şehir* «oraş»); serb. *hemşeriia*.

herechet n. procedură juridică.

Doc. I, 70 (d. 1775) : fără de hotărîrea judecătorilor să nu îndrăznescă zapciiî a face vre-un *herechet* asupra vre-unora din cei ce se judecă.

— **HAREKET** (ar.), maniere d'agir, procedé.

hijret n. era mahometană, numită «hegira» (622 d. Cr.).

Văc. 247 : la velétu *hijret* 1202 și Mântuitorii 1788... 250 : Tătari caza-nieni năvălind la 699 véléțul *hijret* și 1299 de la Hr.

— **HİĖRET** (ar.), émigration, fuite, ère musulmane; de aci și forma europénă : hegira.

hijret-tarihi n. era hegirei.

Văc. 247 : de la acéstă fugă a lui Moamet care s'a întimplat la 16 ale lui Iulie în ȕi de Vineri, la véléțul 622 de la Hrist., numără Moametaniî anîi Eghiriî adică *hijret-tarihi*, cari... sînt acum anî 1202.

— **HİĖRET TARIHI**, époque de l'hégire (d. ar. *tarih* «date»).

hilat n. (și **chilaat**) numele oficial al caftanului dat de Sultan Domnului și altori înalți dignitari ai Porȕii (V. caftan).

CANT. Mold. 54 : capudzilar-kjehajasi togam *chilaat*, vulgo caftan dictam, affert, et principi exosculeandum primo exhibet, mox eandem principem supra reliquas ejus vestes induit.

— **HİL'AT** (ar.), vêtement d'honneur. V. halat.

hîrcă f. mantia sacră a lui Mahomet.

Văc. 247 : *hîrcăua* saŭ vestmîntul Proorocului...

— **HÏRKKA** (ar.), manteau du Prophète.

hu, hu, hu! int. alt nume ce Mahometanii daŭ lui D-ȕeŭ, în invocaȕiunii (V. citaȕiunea s. v. Alah).

— **HU**, lui, c.-ă.-d. Allah.

hudut-namè f. hotărnicia țării făcută după pacea de la 1741 (Fot. III, 186). Pasajul e unic.

TUNUSLI, 79 : în *hudut-name* se ȕice că de aici înainte nu s'ău mai pus alte semne de hotar.

— **HUDUT NAME**, id. (d. ar. *hadd* «limite» și pers. *name* «écrit»).

hugium n. asalt, năvală (termin tehnic).

Ist. 1715, p. 65 : să puic pe ienicerii să facă *hugium*; 67 : să mèrgă la cetate să facă un *hugium*; 87 : făcènd *hugium* marc către tabie; 94 : ȕinut-ăŭ cu focul și cu *hugiumul* până a doua ȕi. Văc. 270 : acéstă sastisire făcu încètare iuruşurilor și *hugiumului*; 285 : pe de tôte părȕile Dunării, făcènd Muscalii *hugium*.

— **HUĖUM** (ar.), attaque inattendue, assaut.

ialvichir n. varietate de bogasiŭ (pasaj unic).

TARIF 1767 : bogasie de *ialvichir* albe, de 7 parale 1 leŭ vechiŭ.

Probabil de la o localitate cu acest nume.

iarmachi n. inflorat cu aur (pasaj unic).

Ur. III, 126 : se trimite acum din partea năstră un armăsar deosebit și o blană de samur *iarmachi*.

— **YARMAK** (turc. or.), argent, or.

iaşmac n. vèlul ce pòrtă turcòicele.

ГИЦА, Rev. N. I, 166 : hanime bătrâne fără *iaşmac*. Bol. I, 88 : *iaşmac* negru înveleşce Chipu-î dulce şi 'ntristat.

— YAŞMAK, voile dont les femmes musulmanes se couvrent la figure ; bulg. serb. *yaşmak*.

iaţă f. rugăciune de seră (la Mahometani).

AX. 150 : s'aū strigat la meceturi czanul ce se chiamă *iaţă*.

— YATSY, priere du soir (d. *yatmak* «dormir») ; serb. *iaţia*.

iavaş n. numai la pl. : vorbe dulci.

ГИЦА, 365 : dragomanul se întorce de la Pörtă, aducend numai făgăduleli, bacalimuri şi *iavaşuri*.

— YAVAŞ, affable, doux ; serb. *iavaş* «încet», alb. *iavaş* «mediocru». Vorba se află în acest pasaj unic.

ichingiū m. numele celui d'al doilea regiment de ieniceri (V. *biringiū*).

— IKINĖI, second (ca termin tehnic).

ichingi-ciohodar m. al doilea ciohodar.

VĂC. 286 : (V. *mehmendar*).

icirliū m. om din năuntru palatului (pasaj unic).

KOG. 250 : Stavarachi aū căduţ la Mustafa-Paşa şi la acei *icirliū* împărătesci, dicându-le ca să facă pe Ştefan Racoviţă la Ţara românească şi pe Ghica Terzimanul la Moldova.

— İCERLI, homme du Sérail (d. *iç* «intérieur» şi *er* «homme»).

iezm n. iaspis alb (forma vorbeii e grecizată).

OD. I, 263 : pörtă un contoş de colórea verde deschisă a *iezmului*.

— YEŞM, jaspe ; rus. *yaşma*.

igemal n. extract de socotelă (pasaj unic).

COND. 1693, p. 652 : aū făcut *igemaal* socotela haraciului.

— İĖMAL (ar.), relevé d'un compte.

ihram n. covor mic cu laşuri mari.

BELD. III, 436 (d. 1822) : în odaia aceea aū aflat *ihram* [în text : *hram*] aşternut peste rogojini.

— İHRAM, tapis de laine à longs poils ; bulg. *ihram* «un fel de pătură». Pasajul e unic.

ihţiar a. bătrân. Vorba se află numai în acest pasaj.

PANN, 76 : Efendi, sînt *ihţiar*, barba 'mi este albă var.

— İHTIAR (ar.), vieux, ancien ; serb. *ihţiar*.

ilhac n. anexare (pasaj unic).

UR. III, 209 (doc. 1893) : ne rugăm ca să se facă *ilhac* sub stăpânirea Moldovei locul acesta ce se numeşce Căslă.

— İLHAK (ar.), adjonction, annexion.

iltefat n. bunăvoinţă (pasaj unic).

UR. III, 155 : pentru statornicia Domniei tale şi pentru celelalte împărătesci *iltefaturi*...

— İLTIFAT (ar.), faveur, prévenance.

imaret n. ospiciū pentru călători, asil pentru săraci, situat lângă o giamie (Cant. Ist. ot. 40).

— İMARET (ar.), établissement de charité ; bulg. serb. *imaret*, ngr. *ιμαρέτ*, spital.

intisap n. dependenţă : «a face intisap», a aparţine.

VĂC. 283 : el şi gândind că dór am făcut *intisap* la slujba rosescă, 'mi fericia norocul. DOM. 113 : de felul lui *şarigrăden* şi din nou *intisap* dragoman al seii...

— INTISAB (ar.), action d'être attaché, de dépendre.

iovanliū m. bogătaş, moşier (pasaj unic).

Orăş. 19 : Şi pompa, saltanatul, halaiū de *iovanliū*.

— YAVAN, propriétaire riche.

iort n. în locuţ. «a se da iort», a se plăti întocmai.

ZIL. Rev. III, 87 : baniū birului să se dea *iort* la socotéla ce vor trimite la vistierie.

— cf. YORD (possession), biens-fonds. Pasajul e unic.

iradea f. decret al Sultanului.

— IRADE (ar. volonté), rescrit impérial ; bulg. irade.

isirgiū m. neguţător de robi (într'un singur pasaj).

Kog. III, 240 : aū adus un ovreiiū *isirgiū* de cari vînd robe şi le-aū dat să le vinđă.

— ESIRĖI, marchand d'esclaves (d. ar. esir «esclave»).

islac m. împăcare (într'un pasaj unic).

ZIL. 26 : aū socotit să-i trimiţă *islac* [lui Pasvantoglu], ca să-l ierte.

— ISLAH (ar.), réconciliation.

islam n. religiunea mahometană.

FOT. III, 227 (hatihum. 1802) : nazarinénul ce a primit *islamul*, nu pôte moşteni pe tatăl său, care ar fi rămas tot nazarinén.

— ISLAM (ar. «résignation»), islamisme. V. ehli-islam.

istigial-ferman n. ordin însoţit de un raport.

COND. 1693, p. 583 : 100 tal. s'aū dat la un ciohodar care aū venit pentru unt cu *istigial-firman* ; 691 : s'aū dat darul Mustafa-Agăi al Vezirului, care aū venit cu *istigial-ferman* pentru graba haraciului.

— ISTIĖAL (ar.), référé (terme de justice). V. ferman.

istiléh n. idiotism. Pasajul e unic.

Vic. 246 : istornici cari aū scris cu atâtea frumoşe tejnişuri şi *istiléhuri* saū metafore şi idiotisme şi potriviri la cuvinte şi diceri.

— YSTYLAH (ar.), idiotisme.

iucingiū m. numele celui d'al treilea regiment de ieniceri (V. biringiū).

— ŪCŪNGŪ, troisième (ca termin tehnic).

iurucleri m. pl. corp de infanterie rumeliotă (vorba revine numai în poesia artistică).

BoL. I, 171 : La arme ! la arme ! zaimi, *iurucleri* !

— YURUK (pl. yurukler), corps de fantassins irréguliers de la Roumélie Ham.

izul-emeni m. titlu identic cu «iuzbaşa».

BELD. 390 : *Izul-emeni* a óstii din interes se unesc.

— YŪZ ŪL-EMINI, id. (vorba lipsesce în dicţionare).

izra f. execuţiune : «a face izra», a executa (cf. iĖra etmek «réaliser, accomplir»).

Ua. III, 128 (d. 1799) : nu-l lăsăm să facă *izra* zabetlicul său.

— IĖRA (ar.), exécution, réalisation ; serb. iĖra. Vorba figuréză aci sub forma-ī grecizată.

Lahaniū n. verde (litt. ca varđa).

REV. I, 339 (f. de z. 1669) : o sucnă aclaz *lahani* cu ranşuri ; II, 333 (f. de z. 1817) : anteriori cu o varđa *lahanie* şi alta albă.

— LAHANA (pers.), choux (d. λάχανον).

lahin-bahaş n. darea ce Moldova trimetea ca o contribuţiune pentru alimentarea Curţii Vezirului.

ISIL. 790 (bairamlîc) : pungi 30 pentru *lahin-bahaş* la Curtea Vizirului.

— LAHN PAHASY, prix de viande. Pasajul e unic.

limie f. un fel de blană. (— ?)

COND. 1693, p. 30 : două blane de *limi* i de samur. REV. II, 240 (f. de z. 1817) : o scurtică cu *limi* de samur muscălesc. TARIF 1870 : blănî de *limie*.

Mactul a. ucis. Vorba figurează într'un pasaj unic.

Doc. II, 40 (d. 1791) : averile mişcătore şi nemişcătore ale *mactului* Mavroghene.

— MAKTUL (ar.), tué.

magiar m. galben unguresc, numit şi *ug*.

GORJ. II, 47 : peste zece milioane galbeni *magiari*. BOL. I, 292 : Ea mă costă scumpă forte vr'o 30.000 de *magiari*.

— MAĢAR (altyny), ducat hongrois (d. ung. magyar); bulg. serb. maġar, mcr. magiar «galben din Ungaria», ngr. *μαντάρι*, aurum ungaricum.

♣ **magună** f. luntre mare (într'un pasaj unic).

ISR. 1715, p. 115 : trei *magune* mari din cari aruncă cumbaralele.

— MAGUNA (ar. ma'un), bateau de transport; ngr. *μαούνα*; sp. mahona, fr. mahone «sorte de galère».

marangoz m. tîmplar (numai într'un pasaj).

REV. I, 47 (d. 1804) : plata *marangoşilor*.

— MARANGOZ, menuisier, charpentier (d. it. marangone «calfă de dulgher»); bulg. marangos, ngr. *µαραγκός*.

maslahat n. pl. interese, daraveri.

AN. 163 (d. 1821) : să se caute toate trebile domnesci şi *maslahaturile* de către orînduital caimacam; 169 : boierii şi moşnenii să-şi ia sarcina trebilor şi dregătoriilor ţării ce li se cade a căuta *maslahatul* împărătesc; 170 : toate *maslahaturile* şi pricinile ţării, adică huzmeturile, dăjdiile şi judecăţile.

— MASLAHAT (ar.), avantage intérêt, affaire; alb. maslahat «trébă», bulg. maslahatie (= vazni raboti).

mastraf n. cheltuială.

Doc. II, 359 (d. 1792) : podarii să nu facă vr'un *mastraf* la vre-o pădure; 457 (d. 1792) : unt i miere şi alte *masrafuri* ale tainaturilor.

— MASRAF (ar.), dépense; bulg. masraf (mastraf).

mazgal n. ferestruie în zidul unei cetăţi prin care se poate slobođi focuri. Pasajul e unic.

BELD. 398 : Privegherea cea mai mare la *măzgaluri* ţintuia.

— MAZGAL (ar.), créneau, barbacane; bulg. serb. mazgal, ngr. *µαζγάλι*.

mecâz m. perceptor de dări (într'un pasaj unic).

VIC. 247 : s'a făcut stăpânitor şi *mecâz*...

— MAKAS, receveur de l'octroi.

medresă f. şcolă înaltă, academie turcescă, situată lângă o giamie (V. daruşifa).

— MEDRESE (ar.), école supérieure, collègue, académie (d. ders «enseignement»); bulg. serb. medrese; sp. almadraza.

mefruzul-calem n. biuroù separat.

VĂC. 255: Impăratul făcând prințipatul [Valahiei] *mefruz-ul calem* adică deosebit condei, s'au întors în pace. Ua. VI, 124 (d. 1822): de la Sultan Selim I s'au învrednicit Moldova... numindu-se chelerii al prea puternicei Impărății și *mefruzum-cale...*

— MEFRUZ-UL KALEM, chancellerie libre de taxes (d. mefruz «séparé»). V. calem.

mehchemea f. curte de justiție, tribunal.

VĂC. 253: să facă Turcii giamie la Tarigrad, să aibă *mehcheme* și cadiū. DOM. 118: copia fermanului să o treceți la condica *mehchemelelor*.

— MEHKEME (ar. mahkeme), tribunal; bulg. mehkeme, serb. meščema, alb. mekieme, mcr. mehchemee.

memhur n. răvaș de plată (intr'un singur pasaj).

Doc. IV, 171 (d. 1794): câți vor avea *memhururi* la mână...

— MEMHUR (ar.), billets de paye des troupes réglées (d'Ohsson).

menganè f. cârciumă (intr'un pasaj unic).

Doc. IV, 292 (d. 1795): te-ai silit a face 20 odăi, 2 *menganele*, magazii pentru lână...

— MEY HANE, cabaret (d. pers. mey «vin» și hane «maison»); bulg. serb. mehana.

merhamet n. (vorbe de) compătimire, mângâiere.

REV. II, 332 [versuri despre mărtaza lui Mavroghene]: Că e trimis de Devlet, Să-î spue un *merhamet*.

— MERHAMET (ar.), compassion; bulg. meramet «îndurător», serb. merhamet, alb. merahmet «mângâiere», ngr. μερχαμέτι.

mermer n. stuc de marmură.

GHICA, Rev. N. II, 173: pereții odăilor toți cu *mermer* imitând marmurele cele mai rare și mai frumoase.

— MERMER, marbre (d. μάρμαρος); bulg. serb. mermer.

mermeri a. marmorat.

TARIF 1792: tulpă *mermeri* topul 35 bani.

— MERMERI, marbré, de marbre; serb. mermeli.

mersin m. mirt (intr'un pasaj unic).

IST. 1715, p. 59: tufe multe, crîngulețe de smicele de *mersin*.

— MERSIN, myrte (d. μερσίνη); ngr. μερσίνι.

meşferet n. sfătuire. Pasajul e unic.

VĂC. 292: numitul Vezir aū făcut și multe *meşfereturi*.

— MESVERET (ar.), consultation, délibération.

mihrab n. altar într'o giamie îndreptat spre Caaba și arătând în ce direcțiune să se facă rugăciunea.

BĂLC. 138: în Mitropolie puseră, în locul altarului, un *mihrab* și un mîmber și ast-fel prefăcînd'o în giamie, făcură acolo slujba și rugăciunea turcască.

— MIHRAB (ar.), maître-autel, niche du sanctuaire; serb. id.

mimber n. amvon într'o giamie (V. mihrab).

— MIMBER (ar. minber), chaire du prédicateur de Venedredi; serb. member.

Misirbeiū m. Domn al Egiptului (V. Misir și beiū).

BELD. 414: Beşlegii toți agiunsese ca cei de la *Misirbei*.

mucader n. predestinațiune (pasajul e unic).

VĂC. 249: *mucaderul* său proorismul său mai înainte hotărîrea.

— MUKADDIR (ar.), destinée, arrêt du ciel (d. kader «destin»).

mucaet a. atent (intr'un pasaj unic).

DUM. 92: porunci numitului Pașă, ca să fie *mucaet* să cuprindă...

— MUKAYED (ar.), attentif; bulg. serb. alb. mukafet.

mucatea f. venituri anuale (pasaj unic).

TUNUSLI, 158: *mucatealete* le-a sporit Constantin-Vodă Mavrocordat.

— MUKATA'A (ar.), contribution, revenu, fermes annuelles; (Iflak) mukateasi «bureau des fermes de Valachie» (cf. Cant. Ist. ot. 221). Vorba revine numai în acest pasaj.

muchialemea f. desbatere, conferință.

UR. III, 166 (d. 1792): slujind cu bună dreptate la *muchialemele* de întocmele ce s'a făcut între înaltul nostru Devlet cu alte Curți. VĂC. 283: după ce se făcu *muchialemăua* de Turci și de Muscali.

— MÜKIALEME (ar.), conférence, délibération.

mudir m. sub-prefect.

GUICA, 412: *mudirul* ne făcea semn...

— MÜDIR (ar.), administrateur d'un district.

muezin m. (și **muegin**) cel ce chiamă la rugăciune de pe vârful minarelii (V. ezan).

BOL. I, 343: Peste Brusa domnitore Ast-fel cântă un *muegin*.

— MÜEZZIN (ar.), chantre public chargé d'appeler du haut des minarets le peuple à la prière (d. üzn «oreille»); bulg. müezin.

muhadit m. inginer hotarnic (intr'un pasaj unic).

Doc. II, 21 (d. 1792): cu d-lor *muhadii* împărătesci sînt orînduiți de aici boierii pentru întregirea și înnoirea hotarului între țara românească și țara nemțescă.

— MUHADDID (ar.), qui circonscrit par des limites, qui pose des bornes.

munegim m. astrolog (intr'un singur pasaj).

VĂC. 277: acesta i-o a proorocit'o și un *munegim* la Halep.

— MUNEGĖIM (ar.), astronome, astrologue.

murtad m. renegat. Pasajul e unic.

Ist. 1715, p. 72: Turcilor le ținea că sînt *murtagi*, de cei ce aũ fost Turci și s'aũ creștinat.

— MURTAD (ar. mürtedd), rênégat, apostat (d. redd «refus, rejet»); serb. murtat, ngr. μορτάτης, infidèle.

musaferea f. ospitalitate, sindrofie.

Ist. 1715, p. 36: aũ mas o nópte acolo pentru *musafirea*; 90: toți Beii, Pașii și Agiții să se strîngă la pörtă la *musaferea*.

— MÜSAFERET (ar. «voyage»), hospitalité. V. mosafir.

musluc n. cană sau cep de cișmea (intr'un pasaj unic).

UR. IV, 169 (d. 1802): să facă și afară la uliță un *musluc*, pentru ca să ia norodul apă.

— MUSLUK, robinet; ngr. μουσλόκι.

mușchi a. de Damasc (intr'un singur pasaj).

Cov. I, 198 (d. 1588): procoveți de zarba și cu florile albe și pre margine cu atlas *mușchi* cu patru cănași.

— DIMIȘKI, de Damas (= Dimișk); bulg. serb. demișkiia, ngr. δμισκι, damască (românesce cu silaba aferesată).

mușir m. generalisim.

GUICA, 378: campania din Bosnia l'a făcut *mușir*. Oaș. II, 117: Cusut tot în fir, Parc'ar fi *mușir*. BOL. I, 305: O sută halaice, tot fete de *mușir*.

— MÜȘIR (ar.), maréchal, chef d'un corps d'armée.

mutarechea f. armistițiū (într'un pasaj unic).

Vic. 284: pohtindu-l ca să înnoiască *mutarechea* alte 40 de zile.

— MUTAREKE, (ar.), armistice.

muvela m. molă în serviciul Muftiului.

Ur. XII, 88 (d. 1669): viind *muvela* și alți doi cadii... TUNUSLI, 71: Impărăția a rînduit bumbașir 3 agale mari, pre capigi-bașa, pe *muvela* și pe turnagi-bașa.

— MUVELA (ar.), fonctionnaire du şeyh ül-islam chargé d'une enquête.

muvela-efendi m. titlu identic cu «*muvela*».

FOT. II, 160: a izbutit să se rînduiască un *muvela-efendi*.

Nahiea f. (și *nahia*) ținut. Pasajul e unic.

Ist. 1715, p. 6: poronci pe la toți Pașii și pe la toți Beii și la toate *nahielele*, ca să se gătască toți.

— NAHIYE (ar.), canton; bulg. serb. *nahiia*, alb. *nahie*.

namaz n. rugăciune prescrisă Turcilor de 5 orî în 24 de ore, ce formeză basa cultului mahometan: *ikindi* se numesce cea de dup'amiadî (V. chindie) și *yatsi*, cea de nopte (V. iață).

Vic. 248: a aduce la acest D-zeu cinci *namazuri* sau închinăciuni pe zi. CANT. Ist. ot. 46: rugăciunile publice numite *namaz*. BOL. I, 255: Ai făcut *namazul* astă dimineță?

— NAMAZ (ar.), priere; serb. *namaz*.

nevâ f. numele cordei lui *re* și *sol* (la violine și cobze): Bilciurescu, Ghidul Bucur. 167.

— NEVA, id. (d. ar.-pers. *nev*. «nouveau»). Cf. Sulzer II, 438. V. rast și seba.

nichiah n. căsătorie (pasaj unic).

Vic. 249: etica, în Curan, este a ținca cu slobozenie 4 soții după lege cu *nichiah* în viața lui.

— NIKIAH (ar. litt. coitus), mariage (d. *nakaha* «épouser»); bulg. *nikiah*, serb. *nićah*.

nișter n. lanțetă de lăsat sânge, bisturiū.

Ist. 1715, p. 12: pe aceste fete gemine unii din *gerahi* vedându-le, au dis că pot să le despărță cu *nișterul*.

— NIȘTER (pers.), lancette (d. *niș* «pointu»); alb. *nișter*, ngr. *νηστέρι*.

Oba f. cort portativ la Tătarii Nogai.

AMR. 177: nici să cutezăm a face pe pământul Moldovei lăcaș sau sălaş pentru păstorii noștri, ce numai s'aibă a-și purta păstorii noștri după obiceiul lor căte o *oba* în car, iară din *oba* afară, pe locurile acelea, să nu fim volnici a bate par sau țaruș.

— OBA, tente, cabane transportable (en feutre et à deux piliers). Vorba e tătărăscă. V. aran. Pasajul e unic.

oda-lalasi m. îngrijitorul regimentului de ieniceri.

DAP. I, 427 (bairamlie): o blană cu paccă de samur lui *oda-lalasi*.

— LALA, serviteur, majordome. V. odă.

orta-capi n. porța de mijloc a palatului împărătesc.

Ist. 1715, p. 12: au înfipt tuiurile înăuntru la saraiū la *orta-capi*.

— ORTA KAPYSY, porte centrale. Pasajul e unic.
otuz-beş-calem a. calitate de fote (litt. trei-deci și cinci de calemuri). V. celbiş.

— OTUZ-BEŞ KALEM, trente cing sortes de...

otuz-bir n. un fel de joc cu 31 de cărți.

FiL. 145: cu *otuz-bir* și cu panțarolă ne pierdem timpul în zadar.

— OTUZ-BIR, trente-un (jeu de hasard).

Paidos n. încetarea lucrului (într'un singur pasaj).

Ur. IV, 402 (d. 1741): să nu opréscă Sardariul nici leu de car... nici bani de *paidos*.

— PAIDOS, cessation du travail, repos, vacance (vorba e de origină obscură).

papu-saade-aga m. alt nume dat lui «căzlar-aga».

IPSIL. 793 (bairamlic): lui *papu-saade-aga* 100 lei.

— BABI SEADET AGASI, le maître de la porte de la félicité, c'est-à-dire le chef des eunuques Ham. Pasajul e unic.

parangun a. stacojiu (într'un singur pasaj).

TARIF 1761: camuhaî *parangun* de 7 coîi 1 leu.

— PARANGON, couleur écarlate (d. it. [scarlato di] paragon); serb. parangon «stofă fină purpurie».

pervanea f. fluture de nôpte. Vorba e exclusiv întrebuințată în poesia literară.

ALIECU VĂC. [fluturele]: Ca *pervanea* am ajuns... Singur alerg de voie în foc fără nevoie. PANN, Spit. Amor. III, 35: Toemaî ca o *pervanea* se arde inima mea.

— PERVANE (pers.), papillon de nuit; ngr. περβανές.

peşchegiu m. funcționar al Saraiului căruia era încredințată paza darurilor primite de împărat.

FiL. 190: începu a trimite la capugiî, *peşchegiu* și imbrohori împărătesci, ca să-i cêră capul.

— PEŞKEŞGI, gardien des présents (charge à la Cour).

Vorba lipsesce în izvórele istorice.

petlea f. un fel de blană (după o localitate?).

TARIF 1870: blăni zagarale de *petlea*...

petmez n. must de mere, pere, struguri (Tarif 1792).

— PETMEZ (pekmez), mouî cuit, raisine; bulg. serb. petmez, alb. pekmez, ngr. πετιμέτσι.

piuscul n. (și *pioschiol*), ciucure, moş.

Ist. 1715, p. 15: cu căpestre de mêtase, cu *piusculuri* de sirmă. HAIŞT. (1818): Din teca pe jumătate Cu *pioschioluri* atirnate.

— PÜSKÜL, touffe, frange; bulg. piuskiul, ngr. πιοσκιούλι.

pruzgiuc n. postav de Brusa.

TARIF 1761: *pruzgiuc*, bucata de 50 coîi, 95 bani.

pungiuic a. ornamentat (de stofe).

FiL. 215: atlas vèrgat și cu flori, hares *pungiuic*.

— BUNÇUK, boules de verroterie qui servent d'ornement; serb. bunçuk «podóbe pentru cai, catîri» V. bungiuic.

pusula f. busolă (numai în poesia artistică).

KONAKÉ, 279: Se face *pusula* cârmă 'n furtună de ispitire.

— PUSOLA, compas (d. it. bussola).

Rast n. numele cordeii lui sol (la cobze și violine): Bilciurescu, Ghidul Bucur. 167.

— **RAST**, certaine modulation des sons Ham. (litt. rencontre). Cf. Sulzer II, 438.

redif m. milițian turc, rezervist (Ghica).

— **REDIF** (ar. qui suit un autre), réserve, milice du pays; serb. redif.

rieală f. galeră principală.

DUM. 35: căpetenia turcăscă ce-î (ie *rieala* ce se comandăluia de Hasan-Beiu.

— **RIYALA**, galère royale (d. it. reale).

rubaru n. confruntare.

AR. 214 (d. 1821): făcându-le prea înaltul Devlet *rubaru* atât iscăliturile cât și pecețile. GLOS. 558: a-și face pe cutare *rubaru*.

— **RUBARU** (pers. face à face), comparé l'un à l'autre.

Sabica adv. (și **sambica**) fost, ex.

FOR. II, 237: Ibrahim Efendi, *sambica* chehaia-beiu.

— **SABICA**, précédemment.

sacicol n. aripa dreaptă a călărimii, în opozițiune cu «solcol». Vorba se află numai în acest pasaj.

AX. 153: au poruncit la căți-va Agi de i-au eșit înainte și călărima ce se chiamă *sacicol* și solcol.

— **SAG KOL**, bras droit, aile droite (milit.). V. solcol.

saghirdiū m. copist de biuroū.

IPSIŁ. 790 (bairamlie): 32 lei *saghirdiilor* lui maden-calemi.

— **ŞAGIRD** (pers.), l'apprenti dans les chancelleries Ham.; alb. serb. şegert.

sam n. vînt cu suflarea fierbinte.

CANT. Ier. 19: *sam*, un fel de vînt otrăvit, carele lovind pe om îndată se face cenușă și hainele putrețesc; 269: hamelconul, putred și otrăvit aerul (carele *sam* se chiamă) înghițind, de carele lovit și topsicat, acum cele mai de pre urmă duhuri trăgea.

— **SAMM** (yeli), vent mortel, simoun (ar. samm «toxique»).

samaia f. cântec turcesc.

BUN. Cal. 1877, p. 83: el executa cele mai frumoșe manele, *samaiele*, pestrefuri și taximuri.

— **SEMA'YI** (ar.), air grave de danse.

saparină f. sarce (Tarif 1761).

— **SAPARINA**, salsepareille (d. it. salsapariglia).

saplaic n. găletă (într'un pasaj unic).

IST. 1715, p. 57: intră omul în puț de adună apa cu *saplaicul*.

— **SAPLAYK**, id. (d. saplamak «pénétrer»).

sarf n, gramatica (într'un pasaj mic).

VIC. 292: am învățat și eu *sarf*, la velét 64, în Țarigrad.

— **SARF** (ar.), la grammaire.

sarghiū n. pânză de înfășurat.

TARIF 1761: *sarghiū* bun de 14 un leū, iar prost părechea 5 banī.

— **SARGY**, toile d'emballage (d. sarmak «enveloppe»); bulg. sargiia «técă».

sărnaciū n. cisternă (într'un pasaj unic).

Ist. 1715, p. 28 : înlăuntru în cetate are și *sărnaciuri*, adică sterne și puțuri,

— SARNYČ, cisterne.

saxongi-bașa m. al doilea locotenent general al ieșnicerilor. Pasagiul e unic.

Ist. 1715, p. 16 : după dînșit *saxongi-bașa*...

— SAXONGI BAŞY (samsunġi-bașa), chef du régiment des janissaires qui prenaient soin des dogues (samsun) du grand-Seigneur (Bianchi).

saz n. instrument de musică (pasaj unic).

Văc. 299 : ducându-mă la Ruscuiuc în casele sale, imi făcu ziafet în séra aceea aducând și *sazuri*.

— SAZ, instrument de musique, musique.

schirlet n. un fel de materie (pasaj unic).

Tocilescu, Dómna Stanca, 17 : tîmbar negru de *schirlet*.

— ISKERLET, écarlate (d. it. scarlato); ung. sakarlát, de unde «șocârlat» (Cuv. I, 258) și prin etimologie populară *ciorcă-lată* (Al. 105 : cu șalvarî de *ciorcă-lată*=șocârlat).

sebà f. (și *sabà*) numele córdei lui *la* (la violine și cobze) : Bilciurescu, Ghidul Bucur. 167

— SEBA, id. (d. ar. sebat «stabilité»). Cf. Sulzer II, 438.

sefa f. liniște, pace (intr'un singur pasaj).

Dum. 71 : pôte că pentru *sefaua* mea le-aũ fost trecerea.

— SEFA (ar. safa «pureté»), plaisir, agrément; bulg. sefa «dispozițiune bună», serb. safa «pace», alb. sefa «bucurie».

sefaet n. suflare violentă (de vînt).

Dum. 17 : crivéțul 'și deschise *sefaeturile* și se întinse a răcori pe Tătari.

— SEFAET (ar.), pétulance. Pasajul e unic.

sefer n. expedițiune militară, campanie.

Văc. 254 : Musa aũ făcut un *sefer* asupra Moreii; 275 : era de la 1722 pornită extratie saũ *sefer* în Persia...

— SEFER (ar. voyage), campagne, guerre; bulg. sefer «războiũ», serb. sefer «călétorie», ngr. *σεφέρι*, luptă.

seir n. fenomen (intr'un singur pasaj).

Cant. Div. 151 : cerescile privele și *seiruri*.

— SEYR (ar.), vue, spectacle.

serdari-ecrem m. generalisim.

Văc. 273 : fu trimis Baltagi Mehmed-Pașa Vezirul *serdari-ecrem* cu oștile turcesci asupra Moscalilor; 285 : Vezirul ca un *serdari-ecrem* orîndui serascherf pe totă marginea Dunării.

— SERDARI EKREM, généralissime des troupes ottomanes représentant le Sultan à l'armée.

serseliũ a. și m. vagabond (intr'un pasaj unic).

Doc. I, 118 (d. 1775) : la unele județe ar fi venit Turci *serseliũ*... acei *scrseliũ* trec în țară hoșesce.

— SERSERI, aventurier, vagabond.

sevda f. (și *sévdea*) pasiune, dorință.

Văc. 287 : din istoriile gheograficesci luând *sevda* ca să vadă și țările Evropei; 300 : avînd mare *sevda* ca să vorbescă grecesce, aũ început să-mi vorbescă grecesce. Rev. II, 328 : Spre a sci cei cu *sévdea* Frumos titlu a le da.

— SEVDA (ar.), passion, désir ardent; bulg. serb. sevda «dragoste», mcr. sevdae «iubire», ngr. *σεβρα*, désir.

sevgihiliü m. favorit (într'un singur pasaj).

DUM. 26 : căți-va robi între care era și Ahmet-Aga, *sevgihiliü* lui Abaza-Pașa i tainicul scriitor al Hanuluț.

— SEVGÜLÜ, amant, favori.

sifat n. chip, exterior.

ISR. 1715, p. 80 : tabiile fiesce-care cu *sifaturile* lor ; 81 : partea șanțurilor de jos are și alte *sifaturi* multe.

— SIFAT (ar. sifet «qualité»), figure, extérieur.

sir-chiatip m. secretar intim al Sultanului (Fot. II, 237).

— SIRR KIATIBI, secrétaire privé du Sultan (d. ar. sirr «secret» și kiatib «scriitor»).

sirmali a. (și *surmai*) brodat cu aur.

REV. I, 339 (f. de z. 1669) : o cămașă cu mătase *surmai*. BUL. I, 235 : Cómle-I de talpe trec și într'o mie coți se lasă P'al ei *sirmali*-elee.

— SYRMALI, brodé en or, en filigrane ; bulg. *syrмали* «de argint» (d. *syrma* «fil d'or» = ngr. *σύρμα*, fir).

socac n. uliță (într'un pasaj unic).

KOG. 273 : Să strige pe *socac*, Vinđénd tot prăjl și spanac.

— SOKAK, rue ; alb. bulg. serb. *sokak*, mcr. *socacă*, ngr. *σοκάκι* ; sp. *asucach*.

softa m. student în teologie și drept (Rev. N. III, 29).

— SOFTA (pers. *suhte* «ardent, brulé par l'amour divin»), étudiant en théologie.

solcol n. aripa stângă a armatei turcesci (V. *sacicol*).

— SOL KOL, bras gauche, l'aile gauche d'une armée.

solcol-agasi m. (și *salcol-aga*) comandantul aripei stângi. Pasajul e unic.

AMIK. 134 : orînduit-ău Impărăția cu aceste oști și pe Iiaș Colciag-Beiü, care era *salcol-agasi* la cetatea Hotinului.

— SOL KOL AGASY, adjudant, sous-officier.

somachi n. marmură colorată cu vine și ore-cum încrustată. Vorba se află numai în acest pasaj.

ISR. 1715, p. 50 : stîlpii dverelor și a icónelor sînt tot de *somachi*.

— SOMAKI, tout espèce de marbre teint de différentes couleurs ; ngr. *σομακι*, jaspé, porphyre.

suraf n. briciü (într'un pasaj unic).

COND. 1693, p. 703 : *surafi* de argint care s'ău făcut de s'ău trimis la Iusuf-Pașa seraschiarul.

— SÜRAF, rasoir.

surdisesc v. a întocmi (într'un pasaj unic).

HIST. (1818) : Și așa o *surdisi*, Până când o și greși.

— SÜRMEK (aor. *sürdü*), avancer, bannir ; bulg. *surdisam*, alb. *sürdis*.

surmea f. (și *siurmea*) preparațiune din antimoniü și gogoși de ristic, cu care turcoicele 'și innegresc sprincenele, mai ales pleópele (d'Ohsson IV, 150).

CANT. ICR. 21 : *siurmea*, un fel de piatră vinătă cu care văpsesc genele.

— SÜRME, poudre noir à peindre les sourcils ; bulg. *surma* ; fr. *surmé*. Pasajul e unic.

suvariü m. călăreț turc.

GILICA, 23 : 15,000 *suvariü* cu 30 de tunuri.

— SUVARI, cavalier ; alb. suvari «jandarm călare».

șamata f. sgomot (într'un pasaj unic). V. tamașa.

Isr. 1715, p. 15 : avea și lupi impluți cu fin de făcea șamatale.

— ȘAMATA, bruit, vacarme ; ngr. *σμουατάς*, fracas.

șascânlîc n. zăpăcălă.

Isr. 1715, p. 85 : fiind năvală mare către tabii și făcându-se șascânlîc și amestecătură ; 96 : raiielele vedënd nevoia și făcându-se șascânlîc între dinșii.

— ȘAȘKYNLYK, étourderie.

școdrali a. din Scodra sau Scutari, oraș în Albania.

Rev. I, 398 (d. 1821) : o pereche de poturi școdrali.

— ȘKODRALI, de Scudari. Pasajul e unic.

șerif m. titlul guvernatorului din Meca.

Văc. 260 : șeriful de la Meca viind, îl aduse cheile Mecăi ce stăpânia el până atunci împreună cu alte țări din Arabia și acesta fu cea mai mare slavă ce putu dobîndi Selim Impărat.

— ȘERIF (ar. saint), prince, descendant de Mahomet.

șeri-șerif n. legea lui Mahomet (litt. legea cea nobilă).

Văc. 251 : în șeri-șerif, adică în pravila turcăscă, ce este alcătuită după coprinderea Curanului ; 267 : să găsească aflări noue potrivite la șeri-șerif, cu care să pôtă dobîndi fetfaua războiului.

— ȘER'-I ȘERIF (ar.), id.

șeș-beș n. jocul în tavle (litt. 6 și 5).

— ȘEȘ-BEȘ (pers.), six et cinq (au jeu de trictrac).

Tahsin n. aprobare.

Isr. 1715, p. 88 : după tahsin și aferim ce le au dis, i-au dăruit cu câte 200 taleri ; 119 : după tahsin l'au și dăruit.

— TAH SIN (ar.), approbation.

tahvil n. înscris de plată (într'un pasaj unic).

Doc. II, 457 (d. 1792) : au dat suma de bani la derviș-aga, lăsându-i tahvil (în text greșit : taevil) la sameș.

— TAHVIL (ar.), mandat, engagement à payer.

tamașa f. comedie, spectacol.

Isr. 1715, p. 14 : aruncă pâini pe la ômeni de fac tamașale.

— TAMAȘA (ar. temașa), spectacle, représentation théâtrale.

taraphanagiū m. directorul monetăriei imperiale.

Fot. II, 174 : taraphanagiul Porții, adică inspectorul monetăriei.

taraphana-emini m. ministrul tesaurului imperial (Fot. II, 180), cu varianta zarphana-emini (Fot. II, 236).

— ZARBHANE EMINI, intendant de la Monnaie impériale.

taracli a. (și taratli) din orașul Tarakli.

ETYM. 2066 (d. 1601) : atlas albastru taratli.

— TARAKLI, étoffe pour matelas de la fabrique de Tarakli Ham. ; étoffe rayée en forme de dents (tarak «dent de peigne») ; serb. terekliia «un fel de pânză», ngr. *φουσαάν, ταρακλί* Pass.

tatir n. di de repaos, vacanță.

Doc. I, 291 (d. 1783) : afară de Joi care este tatir, să vă adunați cu toții...

— TA'TIL (ar.), jour de repos, de fête, vacance.

taxim n. partitură (în musica turcăscă). V. samaia.

— TAKSIM (ar. division), prélude de musique Barb.

tavle f. pl. jocul în trictrac, numit și «seș-beș».
— **TAVLI**, damier, trictrac (d. it. tavola); bulg. tavla «trictrac», ngr. τάβλα, table și τὰβλι, échiquier, trictrac (de unde vachiù-rom. **tavlii**, ca în Indreptarea Legii d. 1652, cap. 104: episcopul său preotul său diaconul carele jăcă în *tavlii*...).

teberu n. dare benevolă, ofrandă spontană.

VĂC. 294: zaherelele ei le-au făcut *teberu* și au ădis că le dăruiesce Impărăției.

— **TEBERRŪ** (ar.), acțiune de donner des biens gratis; **TEBERRŪAN**, adv. en offrande.

tejniș n. joc de cuvinte.

VĂC. 246: au scris cu atâtea frumoșe *tejnișuri* și istiléhuri, său metafore și idiotisme.

— **TEĖNIS** (ar.), calembour, équivoque.

telbea f. fig. pulbere (litt. drojdie de cafea): «a se face telbea», a se prăpădi. Pasajul e unic.

СМОН. III, 434 (d. 1822): Beii de la Misir n'au cunoscut scaunul lor și călcând pâinea și tăgăduind stăpânirea, le-au venit respălătire dumnezeiască și cu sabia Franciei s'au făcut *telbea*.

— **TELVE**, lie, sédiment.

telcurșum n. glonț de plumb (într'un pasaj unic).

BEŁD. 400: Și îndată îl răsörnă ca un *telcurșum* pe loc.

— cf. **KURȘUM**, balle de plomb. V. tel.

tepeledisesc v. a omori.

DUM. 93: Pașa i-au silit pe Rușii să trecă... ca să-și *tepelediseseă* de a mână.

— **TEPELEMEK** (aor. *tepeledy*), assommer, tuer.

terebea f. triumf (într'un pasaj unic).

AX. 156: când era Craiul Stanislav în Iași la Trei-sfetitele, am vădut un triumf (*terebele*), că cum au agiuns la Bacău, au dat peste acea gâlcăvă când au lovit Moldovenii pe acei Leși ce erau la Bacău.

— **TEREBBI** (ar.), magnificence, splendeur.

tetbir n. plan (într'un singur pasaj).

DUM. 17: le strică Turcilor tot *tetbirul*.

— **TEDBIR** (ar.), arrangement, ordre, conseil, plan.

tevarih n. istorie, cronică turcescă.

VĂC. 246: mulți sînt scriitorii *tevarihurilor* său analelor turcesci, mai virtos că la puternica această Impărăție este și mansup deosebit său dregătorie, carele este orînduită numai spre a scrie *tevarihurile* împărăților; 265: tergi-man cu multă laudă și a scriitorilor *tevarihurilor* turcesci și a celorlalți.

— **TEVARIH** (ar. pl. *taryh* «événement»), histoire, chronique.

tevaturin adv. în public.

DUM. 112: după fermene și fetvale ce sînt date *tevaturin*.

— **TEVATŪRIN** (ar.), publique et notoire; bulg. *tevaturen* «anevoios». Pasajul e unic.

toibe f. căință (într'un singur pasaj).

VĂC. 248: *toibe*, adevăc părăsire de păcatul cel spălăt în abdest.

— **TÖBE** (ar. *tevbet*), répentir, pénitence; șerb. *tobe* «făgăduință».

tunesli a. din Tunis.

FIL. 215: fesuri *tunesli*.

— **TŪNESLI**, de Tunis.

tuzimén n. vâtaful ocnei.

IST. 1715, p. 38: unde și case sînt de șed *tuzimeni*, adică cămărașii de sare.

— TUZ EMINI, inspecteur de salines.

tuzlă f. ocnă de sare.

ISR. 1715, p. 38 : aceea sînt *tuzle*, adică sărărie.

— TUZLA, saline ; serb. *tuzla* «sare fiartă».

Ucirum n. loc prăpăstios.

ISR. 1715, p. 58 : la care vale este *ucirum* prăpăstie ; 65 : fiind piatră netedă și *ucirum*, vale adîncă.

— UÇURUM, précipice, ravin, lieu escarpé.

un-capan n. magazie de grâne.

FOT. II, 235 : rebelii s'au intrunit la *un-capan* și de acolo s'au vîrit cu toții în odăile ienicerilor.

— UN KAPANY, la halle aux farines.

urum m. Grec modern, Romeu.

BELO. 375 : Cum îl vedea, întrebare : *Urum* de este, era, Orî-ce ar fi din săracul, prea cu greu se 'ndrepta ; 389 : De se 'mpotrivia vre-unul, cuvînt de dicea macar, *Urum* îl numia îndată, era vai, era amar.

— URUM, Grec (litt. Rome, d. *ῥωμαϊος*).

Vacanus n. chronograf.

VAC. 246 : Vizandida turcescă care se numește *vacanus*, adică scriitor de cele înîmplătore.

— VAK'A NŪVIS (qui écrit les événements), historiographe de l'Empire (d. ar. *vak'a* «événement» și *nūvis* «qui écrit»).

vasiiet n. (și *vasiget*) testament.

FOT. III, 224 : mărturia unui raia asupra unui ehli-islam să fie primită la judecățile *vasigetului* și a unispetului.

— VASIYET (ar.), testament ; serb. *vasiiet*.

volic n. felucă.

CONV. IX, 328 (d. 1769) : corăbii cu 3 catarge-galióne și *volice*... boro-zane și dulalmale... șeici și gîamuri de Beciu.

— VOLYK, féluque.

Zaptinamea f. proces-verbal.

TUNUSLI, 105 : primind Domnul *zaptinamea* sigilată.

— ZAPT NAME, procès-verbal.

zarcé f. ghebă (Dum. 125).

Var. : *zarçe* (V. celbiș).

— ZARÇE, diminutiv de la *zar* «toile fine».

zechir n. amintire.

DOC. VII, 353 (d. 1797) : un inel *zechir*.

— ZEKIR (ar. qui a bonne mémoire), souvenir ; serb. *zechir* «inel». Vorba figurază numai în acest pasaj.

zeibeg m. un fel de soldați turci.

GHICA, 16 : Turcii trimitea tot *zeibegî* d'ăia cu cialmalele cât clate pe cap.

— ZEYBEC, corps de fusiliers armés à la légère.

zenghiu n. scara calului.

TARIF 1792 : *zenghiurile*, adică scările turcesci.

— ÖZENGÜ, étrier.

zulufcii pl. un fel de baltağii sau halebardierii, numiți astfel după țurca ce le cădea pe frunte.

Ist. 1715, p. 16 : halvagiî, hasiehii, *zulufcii* și alte rânduiele împărătesci.

— ZÜLFÜ, les baltağis bouclés. V. *zuluf*.

zurumbat n. ghimber sălbatic (Tarif 1761).

— ZURUMBAD (pers.), zédoaire, plante medicinale vermifuge.

ADAOSE ȘI INDREPTARI

balgibașa — adaogă (la N. Cost. 100 : ...gâlcévă între Turci și între nisece Tătari *abalgibași*) adică *a balgibași*, iar nu *abalgibașa*, cu un *a* protetic, cum se admite (cf. Rudow și Tiktin).

bașlic — adaogă : 2. flórea ce se face la capétul stîlpilor, la o casă țărănescă (d. Prahova : Damé, Terminol. 99) ; — BAŞLYK mai însemnă : capuchon, casque et tout ce qui sert à couvrir la tête.

bogaz — adaogă : Var. *bohaz*, în cântecele oltene (ȚAFU, 13 : Fóie verde, salbă móle, P'ál *bohaz* de mare...).

chivirgie — adaogă : *căvirgie*, și ađi (în Dobrogea) varietate de oi cu lâna roșu-negricioasă și cu carnea excelentă (după «Gazeta Săténului ap. Tiktin s. v.).

ciauș-bașa — adaogă : ÇAUŞ BAŞY chef des huissiers.

ciorbagiü — vorba persistă în baladele oltene (ȚAFU, 186 : Ce-ai păjit, herghelegiü, Herghelegiü, *ciorbagiü* ?)

colgiü—vorba revine în cântecele oltene (ȚAFU, 41 : Murgule, murgușu-meu.... Apa rece mi-ai bėut și de mine n'ai sciut, Că *colgiü* m'au rănit).

hiuem-ferman—citesce HÜKM FERMAN...

NB.-- Micile variante în transcrierea vorbelor turcesci s'au redus la uniformitate în alăturatul Indice oriental.

INDICE GENERAL

A. INDICE REAL

NB. Paginațiunea romană a Introducerii e transcrisă în cifre. Cifrele neprecese de altă indicațiune se rapörtă la Introducerea, I la Vorbe populäre iar II la Vorbe istorice.

Abluțiunea 213.
abstracte (noțiuni) 5, 79, 85, 239.
accentul 2, 49 u., 329. V. diferențiare.
adjudicațiune (termini de) 187;
I, 28.
administrațiunea 26 u., 77, 182 u.
administrativă (terminologia) 32, 78.
aglutinațiunea 1.
agricultura 235.
alaiü: de pornire 144, de sosire
146 u., al Sultanului 149, formule
de 150, al calor 167; istoric
vorbei I, 14.
alfabetul (turc) 41 u.
alimentațiunea 228 u. V. mâncări.
alternări: fonetice 44, 46; I, 152;
II, 86; formale 48; semantice I,
133, 328; II, 34.
amplificări (finale) 47, 328.
analogia: fonetică, tonică 50, 239;
morfologică 52, 53, 54, 60, 62, 74.
animale 235.
arabă (influența) în turca 32, în
Spania 36, 75.
Ardél (lipsa turcismelor în) 79, 246.
armata: turcă 28, română 178.
arme 180, 226.
armonia vocalică 1, 47 u.
aspirațiune inițială 47.

Balcanice (idiomele): turcisme în
36, 40.
bănățene (turcismele) 80, 84, 261;
I, 54, 114, 195.

banî, V. monete.
barba (ca privilegiü) 175.
bărbieri 236.
basme: elemente orientale în 115,
330; vorbe speciale în 272; I, 6,
350.
bostonada, V. bătaia.
bătaia: cu buzduganul 185; I, 66;
cu topuzul I, 364; la tălpi 185;
I, 11.
bibliografia 312 u.; I, 401.
bizantină (influența) 32, 36.
blănuri 205, eticheta lor 206, felu-
rimii de 207, scumpetea lor 208.
boiangii 225, 237.
boieri: căftănirea lor 156 u., coa-
furele lor 199, îmbrăcăminte lor
197, încălțăminte lor 200, întim-
pinarea lor 177, luxul lor 207,
traiful lor 164.
boierinași 160 u., 289 u.
bóle 237.
brânzeturi 229, 237.
brobóde: de cocóne 202, de ță-
rance 232.
bufoni 170 u.
bulgara: turcisme în 22, 40.
Bulgari 19 u.

căciulî, domnesöi și boieresci: cal-
pac, cucă, fes, gugiuman, işlic
173, 175, 199. V. coafura.
cai: alaiul lor 166, 223; domnesöi

145, importanța lor 222, rase de 223.
călărirea 179.
Calmăși 3.
cântece 117. V. *musica*.
casa 227 u.; (militară) a Sultanului 26, a Domnului 161.
cêra (imposit) 193.
ceremonial, V. *eticheta*.
ceremonii : profane 166, 217 ; religioase (mahometane) 151, 213.
cetățî (turcesci) : interioare 24, 138 ; limitrofe 138.
circulațiunea vorbelor 269 u.
Cîrimuși 11 ; I, 238.
cizmarî 68, 238.
coafura : boierescă 199, țărănescă 232. V. *căciuli*.
cocône : coafura lor 201, îmbrăcămîntea lor 201, încălțămîntea lor 202, luxul lor 209, sulem-nirea 202, traiul lor 165.
côda (oștii) : locul de onoare 148.
cojocari (bréslea) 224, 226.
colori : la boiangii 237, la hainele țărănesci 231, simbolismul lor 15, 145, 174 ; II, 31.
comercială (nomenclatura) 35, 236.
comerțul 219 u.
comunicațiune, V. *transport*.
confirmarea (în Domnie) 152.
consonanță (dublă) inițială 46 ; I, 230.
consonatism (modificarea-î dialectală) 328.
corporațiuni 224.
Coran (interdiceri) 111, 134, 162, 218, 230.
costumul 197, 230, 279. V. *îmbrăcămîntea*.
credințe 110. V. *datini și obiceiuri*.
croitorî 68, 238.
cronicari (turcesme la) 85, 249.
cronologia : elementelor turcesci 257 u., orientală 30.
cumane (împrumuturi) 15, 259, u. 328.
Cumani 13 u., 39.
Curte 154 u., danțul la 166, traiul la 164.

danțuri, V. *hore*.
darea : prin tîrg (pedepsă) 186, în dulap 128.
dări 187 u., 236. V. *imposite*.
datini 110, 330. V. *obiceiuri*.
decapitarea 182.
decrete 27.
derivațiune (intermediară) : bulgară 66, maghiară 82, 281, 400 ;

neo-grécă 46, 281, 400 ; sêrbă 80, slavă 280.
dicetori 92. V. *proverbe*.
diferențiere semantică (și tonică) I, 11, 14, 61. V. *accent și semantică*.
distracțiunii 166, 218.
Domni (vcnetici) 135, 330.
dramatică (literatura) : turcesme în 256.
dublete (lexicale) 282 ; II, 23, 120.
dulcețuri 229.

elemente : pre-osmanlii 258, 288. V. *vorbe*.
elisiune 46 ; I, 399.
epentesă 46, 328.
epitete 239.
eticheta : barbei 175, blănurilor și caftanelor 206, coafurilor 173, 175, încălțămîntelor 173, revențioasă 174, socială 177.
exerciții 167.

falanga. V. *bătaia*.
farse (turcesci) 120, 123, 170
fatalism (oriental) 96, 110, 111, 112.
fauna 235.
fintăni (caritabile) 110 ; I, 135.
flora 235.
folklorul 92 u.
fonetica 41 u., 43 u. 328 ; I, 399 ; II, 23, 74, 76, 249, 270.
forme (corupte) I, 326 ; II, 58, 64, 98.
fortificațiune (termini de) 180.
frase turcesci 86, 122, 126 ; I, 400.
fructe 229, 235.
fumatul 215.

galbenul (moneta) 219.
garda (Curții) 161, 174.
generalizarea sensului 69, 120, 127 ; I, 62.
generalisări 239.
Genovezi 35.
geografică (considerațiunea) : a împrumuturilor 74.
giagiatai 5.
grade (militare) 180.
grădinărie 235.
graiul mahalagiilor 256, 272.
grec (elementul) 38. V. *bizantina și neo-gréca*.
greutăți, V. *măsuri*.

haine : forma lor flotantă 175, 197. V. *îmbrăcămîntea*.
hore 120.

idiotisme 103, 107, 330.
iluminațiunii (publice) 167.
îmbrăcămintea : boierilor 197, co-
cónelor 201, țaranului și țaran-
cei 230, Armânului 331 u.
imposite 193. V. dări.
împrumuturi (lingvistice) 37 ; ca-
tegorii de 227 u. V. vorbe.
încălțăminte : boierilor 200, co-
cónelor 202, țaranului 233.
industria 219 u.; I, 4.
înjurături 130, 132.
insignii (domnesci) 142.
instalarea (Domnului) 150.
instrumente (musicale) 118, 164.
interdicțiuni (mahometane) : dan-
țul 166, spectacolele 168. V. Coran.
investitura 141.
iranice (elemente) : în maghiara 39.
ironia (ca factor lexical) 68. V.
umoristica.
ispravnicii 182.
istorică (literatură) : turcisme în
85, 249.
italiană (influența) 35.
Jocul păpușilor 120 u.
jocuri : de copii 119, sociale 218.
juridică (nomenclatura) 32, 77, 78,
186 u.
justiția 181 u.
lăpturi 229, 237.
latin (elementul) : în araba 33, în
idiomele moderne 37.
legume 213.
lemn (specii de) 235.
leu (monetă) 219.
lexical (elementul) 71 u., 76 u.
limba copiilor 272.
Lipcani 10.
literatură : dramatică 256 ; istorică
85, 249 ; populară 87 ; I, 399 ;
religioasă 85, 253, 288 ; I, 399 ;
umoristică 87, 257.
locațiune (termini de) 187.
locuința 227 u., (ciobănescă) 237.
locuțiuni 103. V. idiotisme.
luxul 207, 209, 287.
macedo-română : turcisme în 78,
240.
măciuci (varietăți de) I, 131.
maghiară (limba) : influența-î asu-
pra românei 4, 54, 76 ; asupra
turcei, 34, iranisme în 39, sla-
visme în 38, turcisme în 39.
mâncările : la boieri 211 ; la țá-
rani 228.
mantale : domnesci (cabaniță, che-

rache, hervanea) 143, boieresci
(anteriú, biniș, capot, cubur, du-
lamă, giubea) 198, țărănesci
(ghebe, ípingea, suman, zăbun)
231.
marina 224. V. navigațiunea.
mazilirea 152.
medicală (terminologia) 237.
melodii. V. musică.
meserii 224, 236.
măsuri 221.
metatesă 47.
militar (elementul) ca factor lin-
gustic 69.
militară (terminologia) 33, 77, 79,
180 u.
metafore 67, 68.
mierea (imposit) 193.
minerale 235.
mobilierul : în casele boieresci 155,
în casa țaranului 228.
monete 219.
Mongoli 3 u., 40.
morfinomania 216 ; I, 10.
morfologia 52 u.
musică ; populară 118, domnescă
162, turcăscă I, 399.
Nastratin-Hogea 112 u.
natura : domeniile ei 235 u.
navigațiunea 224 ; terminii de 34,
224.
negoțul 219, 336.
neguțători 220.
neo-grécă (limba) : influența-î asu-
pra osmanliei 36, asupra româ-
nei 55, 77 ; turcisme în 40.
neologisme : orientate 282 u., pa-
rodiarea lor 122, 125.
Nogai 9 u.
nogaie (dialectul) 5.
nogaice (împrumuturi) 11, 288.
nomenclatura, V. terminologia.
nume : etnice 87, personale 88, to-
pice 15, 89.
numirea (în Domnie) 139.
nutrimentul 211 u.
obiceiuri 108, 330 ; I, 339.
onomastica 87 u.
osmanlie (limba) 31 u., 125 u., in-
fluența ei 37 u.
Osmanlii 23.
osmanliú (elementul), V. turec.
ospețe domnesci 212.
oxitonia 51.
palatul 154 u.
parade 166.
paralelisme turco-maghiare, 79 329.

paremiologia balcanică 94, turcésă 93.
parfumuri 217.
particule 62, 64, 65, 329.
pastorală (terminologia) 237, 263.
Pecenegi 12 u., 39.
pecetluirea cămășii 186.
pedepse 182 u.
pedestrimea 178.
persană (influența) 32.
pielării 238.
pirotehnic (aparatur) 180.
plăcinte 213, 230.
plante 33, 235.
plural (dublu și triplu) 61.
poesia (populară): turcisme în 73, 254 u.; I, 400.
politică 25, 133 u.
porecle 239.
Porța 107, 133 u.
poșta 222.
postavuri 232. V. stofe.
potcovari 239.
prăjituri 213, 238.
profesioni: actuale 236, dispărute 225.
protesă: consonantică 46, vocalică 328.
proverbe 23, 92 u., 115, 223, 329; I, 444, 365.
pungă 107.

recepțiuni 172.
religiösă (literatura): lipsa turcismelor în 253.
religiunea 25, 76, 78, 288.
reminiscente (istorice) 70; I, 122, 204; II, 17, 95.
reverență: formulă de 172, semn de 174. V. salutarea.
rogojină aprinsă 108 u.; I, 399.
române (vorbe): în turca 35, 193.
romanică (influența) 34.
rusă (limba): vorbe mongole în 40.

săbii. V. arme.
salutarea: ca privilegiu 161, moduri de 173, 176.
sărutarea: macatului 174, mâinii 140, 145, 151, 174, 175; piciorului 172, 174; pólei 145, 151, 174, 176.
șelari 238.
semantica 67 u.; observațiuni răslețe I, 13, 153, 156, 236, 248, 267, 281, 292, 304, 309, 344, 352, 375; II, 21.
sinonime turco-maghiare 80, 329.
sinonimica bufonului 69, 127.
slavă (influența): asupra maghia-

rei 38, asupra românei 76, 286, asupra turcei 34.
slavice (limbile): turcisme în 39.
slovene (turcismele) 80.
snóve 112 u.
sociabilitatea 215 u.
societatea 197 u.
spectacole 68, 168; I, 288.
stânga (locul din) 145, 173, 181.
statistica turcismelor 249 u.
Statul. V. politica.
stéguri (alem, bairac, sangiac). V. insignii.
stofe 210. V. postavuri.
strangularea 182.
stratificarea turcismelor 257 u.
struguri (varietăți de) 235.
sufixe 52, 59, 329.
sulemenirea 122, 202 u.

tabaci (brésła) 226, 239.
tăierea nasului 183.
țăranul: alimentațiunea-î 228; îmbrăcămintea-î 230; încălțăminte-î 233; locuința-î 227. V. costumul.
tătăresc (elementul) 11, 288.
Tătari 5, crimleni 6, bugiaclii 7, nogai 9; (curieri) 106.
terminologia: administrativă 32, comercială 35, 236; hipică 223, jocurilor 218, juridică 32, 186 u.; medicală 237, militară 33, 180; monetară 220, nautică 34, pastorală 237, 263, politică 25.
țeseturi. V. postavuri.
țesut (termini de) 239.
țintuirea (pedepsă) 185.
tocane 213, 229.
toleranță 24, 135.
tractate 23, 133, 330; I, 399.
transcrierea: vorbelor orientale 43, grecizată 284 u.; I, 400.
transportul 221.
tributul 23, 177; cum se lua în primire 331.
turanică (teoria) 20, 258.
turbane: forma lor 175, varietatea lor 199, purtate de cocóne 201.
turc (elementul) 24, 73, 85.
turcésă (influența) 26, 38, 65, 75, 278.
Turci 22 u.
turcisme: bănățene 80, în idiomele balcanice 36, 40; în cele slavice 39, în macedo-româna 78, în maghiara 39, în româna 272. V. literatura.
Turcomani 23, 102.
turco-tatar (grupul) 5 u.

ugric (grupul) 4 u.
uigura (idioma) 5.
umoristică (literatura): turcisme
în 69, 73, 257. V. ironia.
unelte 236.
Unguri 4 u.
uralo-altoică (familia) 1 u.
Vase : culinare 230, de flori 235,
marine 224,
Venețieni 35.
veniturile Domnului 195.

verbe 65, 66.
visite 216, 218.
vocale atone 329.
vorbe bizantine 33, cumane 15,
259; istorice 78, 279; latine (în
turca) 33, populare 78, 279; ro-
mâne (în turca) 35, slave (în
maghiara) 38, tătare 11, 288;
turce 272. ·
zarzavaturi 235.
zidari 228, 238.

B. INDICE VERBALE ¹⁾

NR. 1. Vorbele neturcesci sînt puse în parentese, iar împrumuturile intermediare sînt rediate în cursive.

2. Turcismele bînăţene, ca şi formele nedocumentate, sînt însemnate cu o steluţă.

A. ROMÂN

1. D A C O - R O M Â N

abă 47, 50, 74, 234; I, 3.

ăbă *82; I, 3.

abaciū I, 4.

abager I, 5. ~ esc I, 5. ~ ie I, 5.

abagiū 52, 53, 234, 238; I, 4.

abai I, 5. ~ ioră I, 5.

abalgi-başa II, 165.

abăluţă I, 5.

abanos 33, 235; I, 5.

abar I, 193.

abdal II, 135.

abdest II, 135.

abitir 62; I, 6.

abraş 67, 223; I, 7.

acadea 42, 49, 238; I, 7.

acaret 42, 187, 228; I, 7.

accè 17, 219, 259; II, 1.

Acherman II, 4.

achindie I, 113.

achingii II, 135.

acic 224; II, 1.

aclaz I, 29.

acmac 285. ~ ie 275.

actinamea II, 3.

adaliū II, 1.

Adam-Babadam I, 30.

adet(iū) 186; I, 8.

afendi II, 51.

aferim 49, 62, 66; I, 9.

afif 62; I, 9.

afion 33, 217; I, 9.

* afium 82.

agă 42, 50; I, 11; II, 1. ~ capusi

II, 135. ~ paşa II, 135.

ăgă 50, 60, 61, 62, 157, 176, 178,

180, 185, 221, 289; I, 10, 320.

agabaniū 211; II, 2.

Agachi I, 11.

agalar-aga II, 135.

agambaniū II, ?.

agârlic 180; II, 2.

Agem 87; II, 2.

agem II, 2. ~ esc II, 2. ~ iū I,

12. ~ pilaf I, 295.

agemiū I, 12.

agemoglan 29, 134; II, 3.

Agemolu 88.

agesc I, 12.

aghian II, 4.

agialic I, 194.

agiamiū 68, 239; I, 12.

agiangie II, 3.

agianză II, 3.

agie I, 12.

agiesc I, 12.

agimesc II, 2.

1) În elaborarea acestor Indice am fost ajutat de fratele meu, Constantin Şăineanu, Profesor.

agiü I, 194.
(agud) 243; I, 161.
Aguş I, 12. ~ iță I, 400, 401.
ahcl-başa 29, 224; II, 3.
altinamea II, 3.
aian 27, 138; II, 4.
aiar 221; I, 13.
aidamac *82; I, 195.
aide! I, 196.
aienesc II, 4.
aimana I, 126.
airusum! 69.
ajder II, 136.
Ak-kerman 15, 24, 89, 138; II, 4.
ak-kiulahli 143; II, 136.
Ak-Ulah II, 136.
Ala! II, 4.
(alababulă) 65.
alaciü I, 13.
alagea 210; I, 14.
Alah II, 4.
alaiü 47, 51, 69, 144, 146, 150, 167,
180, 250; I, 14. ~ baş-ciauş II,
5. ~ beü II, 4. ~ ciauş 161; II,
5. ~ top II, 5.
alal I, 199.
alalah! 63.
Alaman II, 5.
(alandala) 65.
alea I, 199.
alcâş 140, 150, 165; II, 5.
alcoran II, 143.
alcov 240, 282.
alcovan II, 146.
alechîm-selém 64.
alem 142, 145; II, 5.
alibiü I, 24.
alîm 10, 11; II, 6.
(aliman) 248.
ali-osman II, 136. ~ osmănesc II,
136.
alîotman 283.
alişveriş 236; I, 17.
almas II, 6.
almee 246.
altîмбаş II, 6.
altîngic 235; I, 18.
altînic I, 18.
altmişlic 219; II, 6.
alva I, 200.
alviță I, 201.
ama 62; I, 18, 401.
aman 62; I, 18; aman! aman!
117, 118.
Aman 89.
amandea 62; I, 19.
amanet 187; I, 19.
ambar I, 202.
ambră 248, 282.
ambrîboiü 235; I, 20.

amegi-efendi II, 136.
amiral 248, 282.
amulet II, 60.
Amzea 89.
Anadol 17, 88, 283; II, 6. ~ ón II,
7. ~ esc II, 7
anadol II, 6.
anasini 131.
anason 33, 214, 235; I, 20.
anatahtar-oglan II, 136.
anatefter II, 7.
andrişea I, 226.
angăciü I, 395.
(angara) 244, 280; I, 45.
angarlic II, 2.
angiü I, 205.
angrişai I, 226.
(aniş) I, 20.
anison I, 20.
antep 215, 235; I, 20.
antereü I, 21.
anterlic 55; I, 22.
anteriü 198, 201, 231; I, 20, 401.
«ape» 103.
araba I, 206. ~ giü I, 206.
(arababură) 65, 243.
araciü I, 207.
aralic 275.
aram I, 207. ~ başa 81; I, 208.
aran 11; II, 136.
arap 44, 47, 87, 116, 154, 182, 223;
I, 87, 22, 401.
arăp-esc I, 23. ~ éscă I, 23. ~ ilă
I, 23. ~ ime I, 23. ~ ină I, 23. ~
óică I, 23. ~ uşcă I, 23.
arar I, 208.
arbagic 235; I, 26.
Arbănaş I, 26.
arbiaş I, 401.
arbiü 180; I, 23.
arca II, 7.
arcaciü I, 395.
arcaliü II, 7.
arcan 9, 11, 120; I, 24 ~ à I, 24.
arcănesc I, 24.
ardalic I, 400, 406.
ardalip I, 406.
areciü 187; I, 209.
argalic II, 2.
* argel-ă 81, 83. ~ ar 83.
arghelegiü I, 405.
arghiü I, 24.
argi-magzar II, 8. ~ odasi II, 136.
arimbaşa I, 208.
arman 47, 62, 235; I, 24, 401. ~
giü I, 25.
armănit I, 201.
armén 62, 119; I, 24.
armig 83, 261.
Arnăut 87, 88, 141, 179; I, 25.

arnăut 192, 235, 239; I, 25.
arnăuț-esc I, 26. ~ ăscă I, 26. ~
esc I, 26. ~ ime I, 26.
(arniciu) 245, 267.
arpagic I, 26.
arpalic II, 7.
Arsan I, 400.
arsenal 248, 267.
arsiz 276.
arșa 46, 47; I, 211.
arșic 46, 61, 119; I, 26. ~ ar I, 27.
arșin 221; I, 27.
(artan) 245.
artorosesc I, 28.
arturisesec I, 28.
arz 108; II, 7.
arzaval II, 8.
arzehal II, 8.
arzihal II, 7.
arz-mahzar II, 8. ~ odasi 140;
II, 136.
arzohal II, 8.
arzoval II, 8.
arzu-hal II, 8. ~ mazar II, 8.
Asan 89, 91.
asasin 248, 283.
asaul 11, 40; II, 8.
ascher 180, 283; II, 8. ~ liu 180;
II, 8.
ascerum 253; I, 318.
asec II, 61.
asiboia II, 136.
aslam 18, 259.
Așlan 89, 90.
aslan 235; I, 395; II, 136.
asmă I, 395.
asmaciuc 235; I, 27.
asman I, 395.
asmațiu I, 27.
astar I, 27. ~ agiu 225, 238; I, 27.
astărese I, 28.
așic I, 27.
at I, 28, 401.
atagan * 81; I, 406.
atîrdis-esc 66, 187; I, 27. ~ itor
I, 28.
atîșerif II, 62.
atlâjel I, 29.
atlaz 45, 210; I, 28.
atliu 180; II, 9.
at-meidan II, 136.
atmişcea II, 9.
avă I, 395.
avaet I, 29, 74.
avalim 63.
avam I, 30.
avan 239; I, 29.
avan-top II, 63.
avat I, 395.
avgi-ü II, 9. ~ bașa 179; II, 9.

* avlie 81, 83.
avradini 132.
Azac 88; II, 9.
azagiü II, 67.
azamolian II, 3.
azapî II, 137.
azlu II, 9.
azna I, 214.
azur 248, 282.
baargic I, 395.
babă I, 30, 401. ~ că 47, 62, 74
272; I, 30. ~ ia I, 30.
băbă-cuță I, 30. ~ iță I, 31.
Babadam I, 30.
babalic 68, 239; I, 31, 401.
babaluc I, 31, 401.
* băbăluc 80, 83.
babein II, 73. ~ giu II, 74.
Babic I, 141.
babi-humaiun II, 137.
* baca 83.
bacal 42, 73; I, 31. ~ bașa 224, 236,
I, 31. ~ ica I, 32. ~ îm 276.
Bacal 88, 90.
(bacala) 280.
Bacalbașa 88.
Bacaloglu 88.
băcan 224, 236; I, 31.
băcan 45, 224, 235, 236; I, 32.
băcănesc I, 32.
băcăn-esc I, 401. ~ ie I, 32. ~ ime
I, 401.
Băcănesci 91.
Băcani 91.
baccè II, 137. ~ van II, 137.
(baccea) I, 49.
băcie I, 33.
baciü 46, 237, 263, 266, 267; I, 32.
baclava 44, 213, 230; I, 33.
bacși I, 33, 401. ~ uesc I, 401.
badana 48, 73; I, 34.
badie 11; I, 34, 401.
(baer) 261.
baerac I, 36. ~ tar II, 10.
baeram II, 10. ~ lic II, 10.
baga 42, 236; I, 34.
bagcea II, 137.
bagdadie 74, 155; I, 34.
Bagdat 88, 90.
bagiä I, 35. ~ că 47, 228; I, 35.
* băglăma 81.
bahadîrcă 246.
bahamet I, 35.
bahmet 11, 223; I, 35.
băhtisesec 276.
baibafir I, 39, 401.
baibarac 11, 249; I, 35.
băibărăc-ar I, 35. ~ ärie I, 35.
baibazir I, 401.

(baier) 261.
 bair II, 137.
 bairac 180; I, 35. ~ aga II, 137. ~
 tar 29, 162, 179, 180; II, 9.
 Bairac 90. ~ tar 90.
 bairam 25, 168, 188; I, 78; II, 9.
 ~ lic 55, 187; II, 10. ~ peşceş
 II, 10.
 baigic I, 395.
 baiur II, 137.
 balaban 235; I, 36, 401.
 Balaban 89, 90, 255.
 bălbăn-esc I, 36. ~ os I, 36.
 balăgdiş II, 11.
 balama 67, 226; I, 36, 401.
 balamiş I, 37.
 balbaş 214, 230; II, 10.
 balcăz 239; I, 37.
 balci-başlic II, 11.
 baldac I, 400, 402.
baldachin I, 34.
 baldir I, 395.
 (balegă) 268.
 balemare I, 401.
 balghemez II, 11.
 balgibaş 194; II, 10. ~ lic 11, 55,
 194; II, 11.
 balgiu 194; II, 11.
 balic 235; I, 395.
 balfcdiş II, 11.
 balimez II, 11.
 balmuş I, 37.
 baloş 276.
balsam 33, 248, 282.
 baltac I, 37.
 băltă-cel I, 38. ~ gel I, 38.
 baltag 45, 47, 62, 158, 180; I, 37.
 Baltag 89.
 baltagilar-chehaiasi II, 12.
 baltagi-ŭ 26; II, 12. ~ başa II, 12.
 balţi-paşaliki II, 11.
 bame 50, 213, 229, 235; I, 38.
 banimez II, 11.
 * bărăb-ar 81, 83. ~ ăresc 83.
 barac I, 395.
 baractar II, 3.
 Baragan 12.
 baractar II, 9.
 Baractar 90.
 baiaram II, 10 ~ lic II, 10.
 bārat II, 17.
 baratā II, 12.
 bărbier-başa 158; II, 18.
 (bărc) 243.
 bărdac 230; I, 38.
 bărdăcuţă I, 38.
 barem 62, 64, 65, 79; I, 38.
 bariam II, 10. ~ lic II, 10.
 barim I, 38.
 (baros) 245.

barut 180; II, 12. ~ (h)anā II, 12.
 basma 79, 202, 210, 233; I, 40. ~
 (n)giu 46; I, 41. ~ litic I, 41.
 băsmăluţă I, 41.
 * baş 81.
 baş 236; I, 38.
 baş 55, 32, 46; I, 39; II, 12. ~
 aga II, 12. ~ alaiu-ciauş II, 13.
 ~ bachiculi II, 13. ~ bachiculi-
 aga II, 13. ~ bafir I, 39. ~ bă-
 tăuş I, 39. ~ beşliaga 137, 162;
 I, 49; II, 13. ~ beşlégă II, 13.
 ~ bētrān I, 39. ~ bog II, 137.
 ~ boier I, 39. ~ bulu(c)başa 141,
 179; II, 13. ~ bulubăşie II, 13.
 ~ buza I, 39, 59. ~ buzec I, 39.
 ~ cadinā II, 13. ~ caimacam
 II, 13. ~ calfa II, 14. ~ capigiū
 II, 14. ~ căpitan I, 39. ~ capu-
 chehaia 144, 186; II, 14. ~ ciauş
 55; II, 14. ~ ciauş-aga II, 14.
 ~ ciocoiū I, 39. ~ ciohodar 161,
 162; II, 14. ~ conacciu II, 15.
 ~ fir I, 39. ~ galion II, 15. ~
 hamal I, 402. ~ henger I, 39. ~
 iamac II, 15. ~ marghiol I, 39.
 ~ muhasebē II, 15. ~ muhase-
 begiū 28. ~ neghiob I, 40. ~ ra-
 chiū I, 39. ~ rezeş I, 40. ~ sa-
 lahor II, 15. ~ tergiman II, 15.
 başa I, 286; II, 15.
 başardină) 245.
 başca 62; I, 40. ~ liū 224; I, 40.
 băşcălu-esc I, 40. ~ ire I, 40.
 * basce 81. ~ van 81.
 bascea I, 400; II, 137.
başchie I, 400.
 Baş-ciauş 90.
 başibuzuc I, 40. ~ ie I, 40.
 başlic II, 15, 165.
 baştardā II, 138.
 batac 165; II, 15.
 (batal) 245.
 batalama 187; I, 41.
 batalisesc II, 15.
 (bazaconie) I, 60.
 bazagiambaşa II, 16.
 bazar 39, 44; I, 287. ~ ghiambaşa
 II, 16. ~ ghidén II, 16. ~ lic I,
 287.
 bazea I, 42, 402.
 baziriambaşa II, 16.
 «bea (a)» 103, 215; I, 370.
 beciū II, 138.
 becer 158, 160; I, 43. ~ ie I, 43.
 becher 49; I, 42.
 Becher 90.
 beciū 16, 227, 228; I, 42.
 Beciū 16, 91, 281; I, 42.
 beclerge II, 138.

becri-*u* 276. ~ *lic* 276.
beclemis 284.
beden II, 16.
beduin 282; I, 51.
beendisesc II, 138.
beg 119; I, 43, 402.
Beg I, 400, 402.
beghir I, 46.
beglerbei^u 26, 142; II, 16.
beicache I, 44.
beilerbei^u II, 16.
beilic 190, 191, 194; I, 44. ~ *ca-*
lemi II, 138.
Beilic 91.
beilicci-*u* 191; I, 44; II, 17. ~ *ba-*
u II, 16. ~ *efendi* II, 17.
bei-*mu* I, 48.
bei^u 10, 27, 32, 119, 141; I, 43.
Bei^u 89, 90.
beizadea I, 45.
* *bela* I, 45. ~ *liu* I, 46.
beldar II, 17.
belca 240; I, 45.
beleg 180.
belezic 180; I, 46, 402.
belghir 223; I, 46.
beltea I, 289.
benchi^u I, 47.
Bender 89; II, 17. ~ *liu* II, 17.
benghi^u 46, 67, 202; I, 46.
benic II, 17.
beni^u I, 52.
bent 276.
berat 27; II, 17. ~ *liu* II, 18.
(*berbant*) 243.
berbelic 55, 237; II, 18.
berber II, 18. ~ *ba-* 26, 160, 224,
236; II, 18.
berechet 42, 68, 80, 239, 240; I,
47, 402.
beret II, 17.
berlic 218; I, 53.
besactea 226; I, 47.
bestahtea I, 47.
bestea 164; II, 138.
beschie I, 400.
be^ul^gă 69; I, 49, 402.
Be^ul^gă 88.
be^ul^g-ărit I, 50. ~ *esce* I, 50. ~ *ie*
I, 49, 402.
Be^ul^gănu 88.
be^uli 137, 178; I, 48. ~ *aga* 137,
138, 178; I, 50.
be^ulic 219; I, 48.
be^uli^u I, 49. V. *be^uli*.
betfermea 186; II, 19.
bezed-*ea* I, 45. ~ *esc* I, 45.
bezestin II, 138.
bezir II, 138.
bezm^{en} I, 50. ~ *ar* I, 50.

bezoard 282.
(*bibil*) 245.
bicher I, 42.
bidibi^u I, 51.
bididel I, 51.
* *bidin-a* I, 34. ~ *ar* I, 34.
bidinea 239; I, 34.
bidivi^u 49, 223; I, 50.
bieaz 27; II, 18.
bigi-*bigi* I, 396.
Bilmem 116.
biinba^u I, 51.
bimba^u 42, 49, 179, 180; I, 51.
Bimba^u (Sava) 71.
bina 228; I, 52. ~ *emini* II, 18. ~
giu 53; I, 52.
binba^u I, 51.
bind II, 138.
bindisesc I, 52.
binec II, 18. ~ *ta^u* 165; II, 18.
bingi^u 223; I, 53.
bini^u 150, 151, 165, 198, 201; I, 52,
18. ~ *alai^u* II, 18. ~ *el* I, 53. ~
liu I, 53.
birin II, 19.
biringi^u II, 138.
birlic 119; I, 53. ~ *el* I, 53.
bischi^u II, 138.
bitaat II, 138.
bitirdisesc II, 19.
bitirmea II, 19.
biulbiuli 283.
bizdadea I, 45.
bizestin II, 138.
blagamale I, 401.
(*blendă*) 263.
boaz II, 19.
Boaz 283.
boc I, 53.
boccea 233; I, 54. ~ *giu* 52; I, 55.
~ *lic* I, 255.
bocci^u I, 53.
bocluc 48, 67, 240; I, 53. ~ *a^u* 54;
I, 53.
(*bodîrlîu*) 245.
(*bogace*) 245.
bogasier I, 55. ~ *esc* I, 55. ~ *ie*
I, 56.
bogasi^u 210; I, 55.
bogaz II, 19, 165.
bogcea I, 54.
Bogdan 35, 87; II, 19. ~ *bei^u* II,
19. ~ *liu* II, 19. ~ *sarait^u* II, 19.
bogdănesc II, 19.
bohaz II, 19, 165.
bohcea I, 54.
bohordar II, 22.
boiă I, 56. ~ *lă* I, 56.
boiama I, 56.

bolang-iü 46, 52, 225, 237; I, 57. ~
erie I, 57.
boiesc I, 56.
boiü 51, 239; I, 57.
bolbol 276.
bolovan 248; I, 401.
boloza 224; I, 57.
bondoc 239; I, 57, 402. ~ el I, 58.
Bondoc(i) 90.
borangic 48, 198, 202, 210, 225, 239;
I, 58.
borazan I, 57.
bosma I, 59.
Bosna II, 20.
bosnegiü II, 20. ~ esc II, 20.
bostan 68, 74, 229, 235; I, 58. ~
ă I, 59.
bostân-ar I, 59. ~ ärie ~ el I, 59.
~ ică I, 59.
bostangilar-odobaşa II, 20.
bostangi-ü 26; II, 20. ~ başa 26;
II, 20.
boş 276.
boşneg-iü II, 20. ~ esc II, 20.
boşter I, 59.
boştur I, 59.
botcea I, 54.
boza I, 59.
bozafer II, 138.
bozagi-ü I, 59. ~ erie I, 59. ~ lic
I, 59.
bozma 240; I, 59.
bre 62; I, 60, 402. ~ aman ! aman !
117, 118.
(bricég) 244.
bubuluc I, 401.
bucea 215; I, 55.
bucciü 237; I, 53.
Bucegi 12.
Buciag II, 21.
buciuc 179; II, 20. ~ aş II, 21.
buclir II, 139.
bueluc 81, 83; I, 53. ~ aş I, 54.
bucmea 226, 234, 238; I, 60.
budala II, 139.
budulac 49, 239; I, 60.
buga 51, 235; I, 61.
Bugegên II, 21.
Bugiac 12, 88; II, 21. ~ liü II, 21.
buhaiü 243, 264; I, 61.
buhasebea II, 83.
buhaz I, 400; II, 19.
buhur 210; II, 21. ~ dan 217.
buhurdangi-ü 161, 217; II, 22. ~
başa II, 22.
buhurdar II, 22.
buiama 233; I, 56.
buingiü I, 57.
buiordiü II, 22.

buiuc-imbrohör II, 22. ~ tesche-
regiü II, 22.
buiurd-iü 28, 32, 186; II, 22. ~
isesc II, 23. ~ isit II, 23. ~ ismă
II, 23. ~ esc II, 23.
(bulamac) 246. ~
bulgäre 50; I, 61.
bulgari 226; II, 23.
bulgur 50, 229; I, 61.
bulibaşa 69; I, 62.
Bulibaşa 90.
bulibăşesc I, 400, 402.
bulubaş 47, 55, 179; I, 62.
buluc 62, 69; I, 61. ~ baş(a) 162,
180; I, 62. ~ esc I, 400, 402.
bulucbăş-ei I, 62. ~ esc I, 62. ~
ie I, 62.
* bulug I, 402. ~ esc I, 402.
bumbac 226, 234; I, 63.
bumbăc-ar I, 63. ~ ärie I, 63. ~
el I, 63.
* bumbaia II, 85. ~ giü II, 85.
bumbara I, 63. ~ giü II, 44.
bumbaşir II, 86.
bunar 81; I, 396.
bunciuc 11; II, 23.
bundac I, 402.
bunduc I, 58; I, 402.
Burazan 88.
burghiaş I, 402.
burghiü 238; I, 64, 402.
burgiü II, 139.
buriaş I, 402.
buriü I, 64, 402.
* burma 81, 83.
burnuz 232; I, 64.
bursocă I, 64.
bursuc 49, 67, 235, 239; I, 64. ~ ä
I, 64. ~ el I, 64.
Bursuc-anî 90. ~ enî 90. ~ i 90
burzuluesc I, 64.
burungiuc I, 58.
bustihan I, 66.
busurman 44, 45; II, 23.
buşmachî 238; II, 94.
buşten I, 67.
but 237; I, 64, 402.
butuc I, 65, 402.
buză 214; I, 59.
buzdugan 69, 143, 158, 180, 183; I,
65. ~ agiü 52; I, 67.
Buzdugan : 0.
buzdugân-aş I, 67. ~ esc I, 67.
buzdugea I, 67, 402.
buzdugênă I, 402.
(buzunar) I, 67.
cabadaiü 71; II, 137.
caban II, 27. ~ liü II, 28.
cabaniţă 8, 49, 141, 148, 232; I, 67.

(cabanu) I, 69.
cabaz 46, 68; I, 69. ~ lîc I, 69.
~ lîcar I, 69.
cabul 272; I, 69. ~ ipsesc 272; I, 69.
cacerdisesc II, 24.
caciarma II, 24.
cacom 201, 205, 226, 235; I, 70.
caculi II, 139.
cacum I, 70.
cadaif 230; I, 93.
cadiascher 25, 28, 143, 149; II, 24.
cadife I, 94.
cadilic I, 70.
cadîn II, 59.
cadîn-ă, I, 70, 402. ~ éscă I, 70.
~ ime I, 70.
cadişcă I, 70.
cadiû 25, 138; II, 24.
cafă II, 24.
cafadar I, 139.
cafaltic 276.
cafás 155; I, 70.
cafát I, 400, 403.
cafea 160, 212, 214, 236; I, 71.
cafegi-û 52, 160, 162; I, 72, 403.
~ başa 26 215; I, 72.
cafenea 215; I, 73.
căfenesc I, 400, 403.1
cafeniû I, 73.
cafigiû I, 72. ~ başa I, 72.
cafinea I, 73.
caftan 140, 141, 151, 157, 198, 206;
I, 73. ~ aga II, 139. ~ liû
I, 76.
căftân-esc I, 75. ~ ie I, 75.
caftangi-û 160. ~ başa I, 75.
cahfegiû I, 75.
cahfenea I, 73.
cahpolu II, 141.
cahve I, 72.
cahvegină I, 72.
cahvegiû I, 72.
cahveneă I, 73.
caia 239; I, 76.
caiafet I, 76.
caic 35, 224; I, 76. ~ aş I, 77.
~ el I, 77. ~ hana I, 139.
caid II, 25.
caifet I, 76.
căigiû 216; I, 396.
caimă 329; I, 77.
caimac 216, 237; I, 77.
căimăcel I, 77.
caimacam 141, 153, 251; I, 77.
~ aga I, 77. ~ lîc I, 79. ~ başa
II, 25.
căimăcămie I, 78.
caimacan I, 77.
căimăcăn-esc I, 79. ~ it I, 79.
caimea II, 25.

cais 235; I, 79. ~ ă 229; I, 79.
~ iû I, 79.
caiuş II, 25.
calaba-divan I, 139.
calabalîc 45, 223; I, 79.
calacatîr I, 403.
câlâciû 143; II, 25.
calafaciû II, 139.
* călai 83.
calangiû I, 386.
călăuz 180, 251; I, 80. ~ başa II,
25. ~ ciauş II, 25. ~ esc I, 81.
calcan 235; I, 81.
calcan 180; II, 25.
caldarîm 74, 165; I, 81. ~ giû I, 81
calem 28, 182; II, 26.
calembec 235; II, 26.
calemcheriû 210; II, 26.
calemgiû 181; II, 26.
calemie II, 26.
Calenderu 89.
călép 239; I, 81, 403.
calevi II, 139.
calevri I, 133.
călfă 51, 224; I, 8.
calfa-efendi II, 140.
călfie I, 82.
Calga 8; II, 27. ~ Sultan 190.
calibru 244, 282.
calic 280.
călif 215; I, 82.
calif 28; II, 140.
calie I, 396.
calip I, 83. ~ ciû I, 84.
calomfir I, 89.
calp 18, 192, 226; I, 82.
calpac 8, 39, 141, 166, 173, 199, 200,
208; I, 83. ~ ciû 62; I, 83.
calpuzan 220; I, 82. ~ ie, I, 82.
~ lîc I, 82.
calte-firman II, 140.
calup 80, 104, 238; I, 83, 403. ~ ciû
68; I, 84.
camfor 248, 282.
camhă II, 27.
canolhas 210; II, 27.
cănă 44, 202.
canara f, 84, 403.
canat 45, 228, 238; I, 84.
cance I, 85.
căn-élă I, 84. ~ esc I, 84.
cange 45, 180, 224; I, 85.
cangiuit I, 85.
canonamea II, 140.
cântar 33, 185, 193, 221; I, 85.
cântar I, 86. ~ agiû I, 86. ~ ia-
tica I, 86.
cântăresc I, 86.
capac 42; I, 86.
capama 213, 229; I, 86.

capan 182, 192; II, 27. ~ emin II, 27. ~ lîu 54, 138, 192, 220; II, 27. ~ naip II, 28.
capangă 51, 74, 238; I, 87.
capasiz II, 140.
capcană I, 238; I, 87, 403.
capcimal II, 140.
capegi-ŭ II, 29. ~ başa II, 30.
capegilar-chihaiesi II, 30.
căpenég 239; I, 106.
capichehaia II, 29. ~ lic II, 29.
capicul II, 140.
capigilar-chihaiesi II, 30.
capigi-ŭ II, 29. ~ başa II, 30.
capî-olan II, 30. ~ oldaş II, 28.
căpitan-paşa 35; II, 28.
capladisesc 238, 276.
caplama I, 396.
caplan 246; II, 28. ~ poş, II, 28.
capoceliŭ 198; I, 403.
capod I, 87.
capot 35, 151; I, 87.
capoţel I, 87.
capsimal II, 140.
capţalam I, 400.
captar I, 400.
capu-aga 149.
(căptuşesc) 243.
capuţehaia II, 29. ~ beiŭ II, 29.
~ lic II, 29.
capudan-paşa II, 28.
capugiler-bulucbaşa II, 30. ~ che-
haiasi 26, 140; II, 30.
capugi-ŭ 26, 144, 152, 153, 182; II,
29. ~ başa 26, 107; II, 30.
capu-olan II, 30.
căpus I, 404.
Cara-Bogdan II, 31.
caraboia 237; I, 109; II, 31.
* cărăboia 81.
carabura II, 31.
Caracal 15.
Caracaş I, 89.
Caracâz 116.
caraculac 27; II, 31.
caraculac II, 31.
Carafefiz 71.
carafefiz 71; II, 31.
caragace 235; I, 87.
caragea I, 88.
Caragea 89.
Carageale 89.
Caraghioz 120, 123, 128, 129, 170;
I, 88, 126.
caraghioz 45, 68, 120, 127, 171; I,
88. ~ lic I, 88.
caragroş 219; I, 89.
Cara-Iflac 15; II, 31.
Caraiman 88, 90.
caral II, 32.

caraman I, 396.
Caramanliŭ 88.
caranfil 33, 235; I, 89.
cărăpiţi II, 31.
carar 186; II, 32.
carat 248, 282.
caraul 180; , 189.
Caraula 91.
caravană 248, 282; I, 108.
caravană I, 403.
(caravani) 245.
caravan-seraiŭ 282.
Cara-Vlah II, 31.
cărcăiac 235; I, 89.
cârc-serdar 162, 180; I, 89.
cardaş I, 403. ~ lic I, 90.
cărdăş-esc I, 89, 403. ~ ie I, 90.
Cărim II, 43.
cărjali-ŭ 54, 71, 239; I, 90. ~ esc
I, 91.
carmajin I, 91.
carmîn 282.
cărmiş 44, 237; I, 91. ~ iŭ 237; I, 91.
carnaxi 62; I, 91.
* carvan 83.
carvasara 48, 220; II, 32. ~ giŭ
53; I, 32.
casaba II, 32.
casabaşlic II, 33.
casabert II, 140.
căscăciŭ I, 896.
casap 44, 237; I, 92. ~ başa 190,
191, 237; II, 31. ~ başlic II, 33.
căsăp-esc I, 92. ~ ie 92.
casegin I, 108.
casnă 276.
castriet II, 140.
caşcaval 35, 229, 237; I, 92, 403.
căşlă I, 93.
căşl-ă 50, 237, 249; I, 93. ~ ar I,
403. ~ ărie I, 93.
căştiŭ 29, 187; I, 93, 403.
cat 228; I, 93.
cataif 238; I, 93, 403.
cataragi I, 97; II, 33.
(cataramă) 245.
Catargiŭ 88.
(cataroiŭ) I, 153.
catife-a 44, 79, 201, 210; I, 94. ~
lat I, 403. ~ liŭ I, 94. ~ luţă I, 99.
catîr 235; I, 94, 403. ~ aş I, 95.
~ el I, 95.
catran 67, 186, 224, 236; I, 95.
cătrân-esc I, 95. ~ iţă I, 95.
cătun I, 95.
Cătun 91. ~ aş 91. ~ eni 91.
cauc 199, 239; I, 96, 403.
cauzilar II, 24.
cavaf 224, 238; I, 96. ~ başa
224, 238.

căvăfie I, 96.
caval 118, 164; I, 96.
căvălaş I, 97.
cavaz 44; II, 33. ~ başa 161; II, 33.
căvirgic II, 165. V. chivirgic.
caza 27; II, 33.
cazac 87; I, 10, 97.
căzăc-esc I, 98. ~ éscă I, 98. ~ ime
I, 98.
Cazaci 90.
cazaci-iu 54, 220; I, 98. ~ ie 54; I,
98. ~ iesc I, 98.
Cazacu 88.
cazan 10, 29, 230, 238; I, 98, 403.
~ ahcesi II, 33. ~ ciu I, 99.
~ giu 287, 99; II, 33.
Cazan 89.
căzân-ar I, 99. ~ ârie I, 99.
Căzânesci 90.
cazascher II, 24.
Cazicli II, 140.
Cazilbaş 37; II, 33. ~ esce II, 34.
cazischer II, 24.
căzlar 283; II, 34. ~ aga II, 34.
cazma 238; I, 99, 403.
ceacal I, 119.
ceacăr I, 119.
ceacăşiri I, 119.
ceadîr II, 39. ~ iu I, 120.
ceafă 243; II, 25.
ceair I, 120.
(ceaiu) 245.
cealiu II, 142.
cealma I, 120.
ceam I, 121.
ceambur I, 121.
ceamur I, 122.
ceanac I, 122.
ceap 276.
ceapcân I, 123.
ceapchin II, 34.
ceapîn I, 123.
ceapraz I, 123.
cearcagiû II, 39.
cearceaf I, 124.
cearcliû II, 35.
ceardac I, 123.
cearşaf I, 124.
cearşit II, 39.
ceatma II, 40.
ceat-pat I, 125.
ceaum I, 125.
-ceauş I, 125. V. ciauş.
cebuc I, 137. ~ ciu I, 137.
cecal I, 119.
cecmea II, 34.
cecmegea 236; I, 100.
cedar-biziè II, 141.
ceflic II, 41.
cefte-caic II, 40.

ceftelic II, 41.
cefterdar II, 119.
ceghir I, 404.
cehrea 276.
ceir I, 120.
celbiş II, 141.
celebi-û I, 100. ~ lic I, 101.
celenchiu II, 34.
celenghiu II, 34.
celibiu I, 177.
celma I, 120.
cemeni II, 141.
cenac I, 122.
Cenghenea 87; I, 128.
cepchen 179, 198; II, 34.
cephana II, 55.
ceplac II, 35.
ceplegea 49, 235; I, 101.
cepr-ag I, 123. ~ âgar I, 123.
cepraz I, 123.
ceprâz-ar I, 123. ~ âresc I, 123.
~ ârie I, 123.
cerac I, 134.
cerbet I, 336.
cercevea 46, 48, 227, 228, 238; I, 101.
cerchez 87; I, 101. ~ esc I, 101.
~ éscă I, 101. ~ esce I, 403.
Cercez 88, 90. ~ eni 90.
cercliu 219; II, 35.
cerdac 250; I, 123, 404.
Cerdac 91.
cerdăcuţ I, 124.
cergă 224; I, 101.
cerşaf I, 124.
cerviciu I, 102.
cerviş 46, 48; I, 102.
ceşmea I, 135.
ceşniu I, 135.
Cetac I, 139.
cetalmezil II, 35.
cetegiû II, 35.
cetfelic II, 41.
cêun I, 125.
cevrea I, 179.
cheabur I, 109.
chebă I, 102.
chebabe II, 141.
chebap I, 102.
Chebapce 88.
chebrea I, 405.
checè 29; II, 35. ~ liu II, 35.
checiû 276.
cheder II, 35.
chef 217, 230, 239; I, 103. ~ âlu-
esc I, 104.
chefil 187; II, 141.
chefliu I, 104.
chefş II, 38.
cheftea 229; I, 110.
chefuesc I, 104.

chehaia 179, 180; II, 35. ~ beiu
27; II, 36. ~ chiatip II, 36. ~ lic
II, 36.
chehlembar I, 110.
chel 74, 115, 125, 239; I, 104.
chelargi-başa 190; II, 37.
chelbaş I, 105.
chelb-e I, 105. ~ os I, 105. ~ oşesc
I, 105.
Chelbea 116.
chelepir I, 111.
cheler 33, 190; II, 36.
cheleş I, 105.
Cheleş 115.
(chelfănez) 245.
chelle I, 104.
chelimbar I, 110.
chelimet I, 105.
chelipir I, 111.
cheman 164; II, 141.
chenar 238; I, 105, 403.
chenâruesc I, 105.
chenéf II, 141.
chepcea I, 105.
chepenég 281; I, 105.
chepeng 238; I, 106.
cherache II, 37.
cherem 42, 239; I, 106.
cherestè 44, 190, 192, 399; I, 106.
~ giü 52, 53, 224, 237; I, 106.
Cherestea 91.
cherhan II, 37. ~ ea II, 37. ~ ge-
rie I, 107. ~ giü II, 37.
chermea II, 37.
cherpedine 239; I, 107.
cherpiciü I, 396.
chertic I, 107.
chervan 222; I, 107. ~ giü 52; I,
107.
chervăsărie II, 32.
ches I, 108.
chesăg-iü I, 108. ~ esc I, 108.
chesat 236; I, 108.
chesea I, 117.
chesedar 27; II, 37. ~ efendi II, 37.
chesmea II, 141.
chesmec I, 386.
cheşchet 229; I, 108.
cheşchin II, 37.
chethudai-sadri-azem II, 141.
chez 62.
chezap 237; I, 109.
chiabap I, 102.
chiabur I, 404.
chiabur 237, 239, 264; I, 109. ~ esc
I, 109, 227.
chiafir 283; II, 141.
chiaia II, 36.
chiapoglu II, 141.
chiar II, 38.

chiaruvan I, 108.
chiatip 137, 160; II, 38.
chibrif 42, 79, 228, 236; I, 109. ~
elniță I, 110.
chichirgi-ü II, 114. ~ başa II, 115.
chief I, 103.
chiel I, 104.
chiesadar II, 37.
chiftea 213; I, 110.
chihaia II, 36. ~ beiu II, 36.
Chihaia 88.
chihlibar 215, 217, 236; I, 110. ~
iü I, 110.
chihrimbar I, 110.
chilă 51, 221; I, 110.
chilaat II, 151.
chilargi-başa 149.
chiler I, 396.
chilermenea 235; I, 111.
chilhanagiü I, 118.
chilie armenescă I, 111.
chilim 227; I, 111.
chilimbar I, 110.
chilipir 48, 70, 236; I, 111. ~ gesc
I, 112. ~ giü I, 112.
(chimen) I, 112.
chimèr I, 112.
chimion 235; I, 112. ~ iü I, 112.
chimir 48, 232; I, 112. ~ aş I, 113.
chinap II, 38.
chinargiü II, 38.
chindelic II, 56.
chindie 25, 46, 120, 142, 163, 238,
250; I, 113.
chiocec II, 141.
chioftea I, 110.
chiolhan 68; I, 118. ~ giü I, 118.
~ iü 239; I, 118.
chiondorîş I, 115.
chior 45, 239; I, 114. ~ esc I, 114.
~ ilă I, 115. ~ îş I, 115.
chiose-chehaia II, 142.
chiostec 223; I, 115.
chioşc I, 115. ~ ar I, 115.
chirăche II, 37.
chiragi-ü I, 116. ~ başa I, 117.
chirci-başa II, 38.
chirhan II, 56.
chirhana 211, 296; II, 37.
chiriaş I, 116.
chirie 47, 74, 187; I, 115.
chirigiü 52, 222; I, 116.
chiripir I, 111.
chisăg-iü I, 108. ~ esc I, 108.
chisea 216; I, 117.
chisedar II, 37. ~ efendi II, 37.
chisea 216; I, 117.
chiser I, 396.
chişléc I, 117.
chişmiş 235; I, 396.

chitab-azam II, 142.
chitap II, 38.
chitie I, 359.
chiub 230; I, 117.
chiuciuc-imbrohör II, 32. ~ tesche-regiü II, 38.
chiuftea I, 110.
chiul 240; I, 117. ~ angiü I, 118.
chiulaf I, 118.
chiulhan I, 118. ~ giü I, 118. ~ iü I, 118.
chiulichiu I, 119.
chiulug I, 119.
chiundelic II, 56.
chiup I, 117.
chiurebeş II, 142.
chiurchi-calem II, 142.
chiurci-ü II, 38. ~ başa 224, 226; II, 38.
chiurec II, 142.
chiurecciu II, 39.
chiusoleü II, 142.
chiutuc II, 142.
chivirgie 191; II, 39, 165.
chizap I, 109.
ciabul I, 121.
ciacal 235; I, 119.
ciacâr 223; I, 119, 404.
Ciacâr 90. ~ escu 89.
ciacârgi-başa II, 105, 142.
ciac-pac I, 125.
ciacsiri 198, 200; I, 119.
ciadir II, 39. ~ iü 237; I, 120.
ciafă 243; II, 25.
ciair 150, 166, 228, 250; I, 120.
(ciaiü) 245.
cialiü II, 142.
cialma I, 120, 404.
ciam 224; I, 121.
ciamaşir II, 39. ~ aga II, 39. ~ başa II, 39. ~ giü II, 39.
ciambul I, 121.
ciambur 6, 11; I, 121.
ciam-fistic I, 122. ~ sacâz I, 122.
ciamur 238; I, 122.
cianac 230; I, 122.
Cianac 89.
ciaon I, 404.
ciap 276.
ciapcân 68, 239; I, 123. ~ lîc I, 123.
ciapchin II, 34.
ciapraz 226; I, 123. ~ ar 224, 226; I, 123, 404.
ciapraz-ăresc I, 123. ~ ârie I, 123.
ciapucluc II, 142.
ciarcagi-ü II, 39. ~ başa II, 39.
ciarciaf I, 124.
ciarcliü 276.
ciardac 22, 40, 227; I, 123, 404.
ciarşaf 74, 79, 228; I, 124.

ciarşit II, 39.
ciaşitlic II, 39.
ciat-pat I, 125.
ciatna 210; II, 40.
ciat-pat 62; I, 125.
ciaun 230; I, 125, 404.
ciauş 26, 120, 140, 145, 165, 170, 179, 180, 235, 250; I, 125. ~ başa 27; II, 40. ~ baş-aga II, 40. ~ baş-chesedar II, 40. ~ esc I, 126. ~ esc I, 40⁰, 404. ~ ie I, 126.
Ciauş 90. ~ ar 90. ~ escu 88. ~ esci 90.
ciauşlar-chiatip II, 40. ~ colauz II, 40. ~ doagisi II, 40. ~ emini II, 40.
cibuc I, 137. ~ ciü I, 137.
cicacic 239; I, 127, 404.
cicie 237; I, 126. ~ lîc II, 142. ~ liü II, 142.
ciemigea I, 100.
cicric I, 127.
cicriciniü 276.
ciudiu 237; II, 40.
ciflic 283; II, 41.
cifte II, 40. ~ caic II, 40. ~ tatar II, 41.
ciftilic II, 41.
cifut 87; I, 138.
Cifut 88.
cigher 237; I, 127, 404.
cigmegea I, 100.
cilibghiü 328.
cilibidache I, 100.
Cilibie 90.
cilibiü 239; I, 100.
Cilibiü 88, 90.
cilic 236; I, 127.
cimber 232; I, 127.
cimbir I, 127.
cimbistră 237; I, 127.
cimişir I, 127.
cimşir 235; I, 127.
cimur I, 122.
cinchină I, 130.
cinghe II, 41.
cinghel 221; I, 127.
cinghêsă II, 41.
cinghinea I, 128.
cinie I, 124.
ciob I, 128.
cioban 74, 237, 265, 266; I, 128. ~ baş 46, 266.
Cioban 88, 90.
ciobân-aş I, 129. ~ el I, 129. ~ esc I, 129. ~ esce I, 129. ~ ie I, 129.
Ciobănesci 90.
ciobesc I, 400, 404.
ciobotă 280.
ciochină 238; I, 129.

Ciochină 90.
ciohodar 161, 181, 290 ; I, 130. ~ aga
26 ; II, 41. ~ başa II, 41.
ciohodărit I, 130.
cioian 161 ; II, 41.
-cioinag 235 ; I, 138.
ciolac 239 ; I, 131.
Ciolac 89.
cioltar 46, 238 ; I, 131.
Cioltar 89.
ciomag 45, 62, 237 ; I, 131.
ciomăg-aş I, 131, ~ el I, 131. ~ ălă
I, 131. ~ esc I, 131.
Ciomăgesci 90.
ciopciun II, 142.
ciorap 74, 200, 233 ; I, 132.
ciorăpel I, 132.
ciorbă 29, 211, 228, 229 ; I, 132,
ciorbă I, 132. ~ giu 29 ; I, 400 ; II,
40, 165. ~ lîc I, 132.
ciorbulişă I, 404.
ciorciovea I, 101.
ciorec 232 ; I, 132. ~ ar I, 132.
cioricar I, 132.
ciortan I, 133.
ciortănaş I, 133.
ciră II, 142.
cirac 68, 187, 224 ; I, 133. ~ ladi-
sălă I, 134. ~ ladisesc 66, I, 134.
~ lîc I, 134.
ciribaş II, 42.
ciric II, 397.
cirighiş 328.
ciripie 68, 238 ; I, 134.
ciriş 238 ; I, 134.
ciriviş 192, 237 ; I, 102.
cişit 236 ; I, 134.
cişmê 110, 225 ; I, 135. ~ egiu 225
Cişmê 91. ~ giu I, 135.
cişniû 221 ; I, 135, 404.
cişmegea I, 100.
cif 210 ; I, 136.
citarea I, 136, 404.
citarie I, 136.
Citac I, 139.
citac I, 139.
-ciû 52, 53.
ciubeică I, 137.
ciubuc 162, 212, 215, 216, 228, 238 ;
I, 71, 136. ~ ar I, 137, 404. ~ ărie
I, 137. ~ cerie I, 138.
ciubucci-û 52, 160, 216 ; I, 137.
~ başa I, 138.
ciuchină I, 129.
Ciuchină 89.
ciuen I, 138.
ciuhodar I, 130.
ciuin 235 ; I, 138. ~ ag I, 139.
ciucurluc I, 138.
ciufut 138, 239 ; I, 138.

ciulama 228, 229 ; I, 138.
ciulea 216 ; I, 396.
ciuluc II, 42.
(ciumă) 244.
ciumber I, 127.
ciumlec 229, I, 138.
ciurciuvea I, 101.
ciurec 42, 213, 230 ; I, 138. ~ ar
I, 138.
ciuruc 236 ; I, 139, 404.
ciuşmea I, 135.
Ciutac I, 139.
ciutac 48, 239 ; I, 139.
(ciutură) 51, 281.
civit 237 ; I, 139, 404.
cizighen II, 58.
cizmă 281.
cobeociu II, 143.
* coboz 82.
cobur I, 139.
cobur 180 ; II, 43.
cobuz 11, 85, 118, 164 ; I, 140, 404.
cobz-ă 118 ; I, 140. ~ ar I, 140.
~ ărie I, 140. ~ işoră I, 140.
(cociobă) 328.
cocoş-baş I, 39.
codoş 132 ; I, 140. ~ că I, 140.
(cofă) 245.
cofterie I, 140.
cogea I, 146. ~ mite I, 146.
coinaç 119 ; I, 141.
col I, 397.
colan I, 141.
colciag 233 ; I, 141.
colgiu I, 400 ; II, 42, 165.
coltuc 67 ; I, 141.
colun 235 ; I, 142.
coman 8.
comaş I, 148.
combara II, 43.
comişea I, 149.
conabiû 237 ; I, 149.
conac 145, 194, 222, 250 ; I, 142.
cănăc-ar 330 ; I, 144. ~ ărie 330 ;
I, 144. ~ esc I, 144.
conacci-û 52, 145, 330 ; I, 144. ~ başa
I, 144.
condac 180 ; I, 145, 404.
condur 35, 51, 81, 202, 238 ; I, 145.
~ at I, 145.
Condur 88. ~ ache 88. ~ atu 90.
conoc-ar I, 144. ~ ărie I, 144.
(contos) 51, 193, 245.
copcă 50, 198, 234, 238 ; I, 145.
copuz, V. căpus.
Copuz 90.
corabiă 238 ; I, 145.
coran II, 143.
corasan 238 ; I, 145.
corbaciû I, 405.

corban 85 ; II, 44.
cordel I, 397.
coroiü 245, 281.
corsac II, 42.
cortorosese 66 ; I, 146.
coş II ; II, 42.
coşcogea I, 146. ~ mite I, 146.
cotorosesc I, 146.
cotună 82 ; I, 95.
cavată 51, 230 ; I, 146.
covăţ-ea I, 146. ~ ică I, 146.
coz 68, 218 ; I, 147.
Cozia 91.
Crim 88 ; II, 42. ~ gher II, 42. ~
lén II, 42.
cubea I, 397 ; II, 43.
cubur I, 139.
cubur 198 ; II, 43.
cuca 30, 50, 143, 199 ; I, 147.
cucii 245.
cuciuc-imbhor II, 38.
cuftea I, 110.
cuhnie I, 404.
cuiungeresc II, 43.
cuiungi-ü II, 43. ~ başa 224, 226 ;
II, 43.
cujban I, 148.
cul II, 149.
culă 44, 50, 154, 250 ; I, 148.
culehehaia II, 43.
culichiü I, 119.
Cule 89 ; II, 43.
culnihaiagasi II, 43.
culoglu II, 143.
Culoglu 89.
culp II, 143.
cultuc I, 141. ~ el I, 142.
culuc 180 ; I, 148. ~ ciü II, 43.
cumaş 210 ; I, 148.
cumbara 180 ; II, 43.
cumbaragi-ü 28. ~ başa II, 44.
cumbea II, 43.
cumbur II, 43.
cumis II, 143.
cunabiü I, 149.
curama 236 ; I, 149.
curan II, 143.
curban 151 ; II, 44. ~ bairam II, 44.
curbet II, 143.
(curcubeü) 242.
curcut 229 ; I, 149, 404.
curdisesc II, 143.
curiac 276.
curmal 44, 235 ; I, 149.
cursă 214 ; I, 149.
curugiü II, 44.
curuluc I, 397.
cusur 236, 240 ; I, 150.
cuşac 237 ; I, 150. ~ lîc I, 150.
cuşcuş 229 ; I, 150.

cuşzun II, 143.
cuti-e 226, 238 ; I, 151. ~ öră I,
151. ~ uţă I, 151.
cutie I, 404.
cutnie 210 ; I, 151, 404.
dahiü 71, 239 ; I, 152.
daierea I, 152.
dăinuesc I, 152.
dairea 118, 163 ; I, 152, 404.
dalac 42, 223, 237 ; I, 152.
dalcălăci 28 ; II, 44.
dalcauc I, 153.
daldisesc 276.
dalegiü II, 45.
dalga 283.
dalhauc I, 153.
dam I, 153.
dambla 46, 237 ; I, 153. ~ giü 53 ;
I, 153.
damla I, 153.
dănănaie I, 154.
dancalic II, 45.
dandana 42, 70, 180, 240 ; I, 154.
danga 40 ; I, 154.
dangalac II, 45.
dara 236 ; I, 155.
(daraban) 245.
darac 42, 239 ; I, 155.
dărăcesc I, 155.
daragiü I, 404.
darai II, 45.
darat II, 45.
(daravere) 35, 243 ; I, 17.
darisadet-agasi II, 144.
daruşifa II, 144.
daul 145, 163 ; II, 115. ~ hanea
II, 116.
dava 186 ; II, 45.
davagi-ü II, 45. ~ lîc II, 45.
davegiü II, 45.
davef II, 45. ~ name II, 45.
Decula II, 51.
defter 38, 44.
defterdar 28, 149 ; II, 119. ~ efendi
II, 119, 121.
deirmea I, 157.
deli 16, 70, 178, 239 ; I, 48, 155. ~
aga II, 45. ~ başa I, 156. ~ beü
II, 46. ~ boier II, 46. ~ ciauş II,
46. ~ esce I, 400, 404.
Deli-Satîr 111.
deliü I, 155. V. deli.
demet II, 144.
Demircapi II, 46.
derbeder 73 ; I, 156.
derbedeü 239 ; I, 156.
derbent II, 144.
derdemeü I, 156.
derea I, 400 ; II, 144.

derebeiu II, 144.
derec I, 397.
dert II, 144.
derviŝ II, 46, 171. ~ aga II, 46.
desăxănez I, 316.
desbin I, 157.
desbogasieresc I, 55.
descotorosesc I, 146.
desghin I, 157.
despăivănez 84.
destoiesc I, 363.
desturlăcesc I, 370.
deșeclic II, 145.
dever 236; I, 156.
devetuii II, 144.
devictar II, 48.
devlet II, 46. ~ tatar II, 47.
dezghin 19, 223; I, 157.
(diantiu) 245.
diba 210; II, 47.
dibioc 68.
dighen II, 64.
(dihai) I, 6.
digrimea I, 157.
diloglan II, 145.
dimerlie 221; I, 157.
(dimicaton) 243.
dimie 234; I, 4, 157.
Dimircapi II, 46.
(dinar) 244.
dip II, 47.
diptil I, 362.
direc I, 397.
direcci-bașa 192; I, 106; II, 47.
direcliu 219; II, 47.
direg I, 397.
dirmea 233; I, 157.
dir-mir 276.
dirviciu II, 46.
Dirviciu 89, 255.
divan 25, 142, 151, 153, 154, 181;
I, 158. ~ chiatip 181; II, 47. ~
ciauș II, 47. ~ efendi 56, 137,
138, 151, 160; II, 47. ~ ist I,
160. ~ it I, 160. ~ saraiu II, 48.
~ tacâm II, 48.
divân-aș I, 405. ~ esc 81, 83; I, 344.
divan 155, 156, 211, 216, 228; I,
160.
divănaș I, 160.
divictar 160, 181; II, 48.
dizdar 138; II, 48.
dizman 239, I, 160.
dogangi-bașa II, 105, 145.
* dolaf 81.
doldura 329; I, 160, 405.
dombaz II, 48.
domuz II, 49.
donluc II, 49.
(dorobanț) 245.

dova 151; II, 50.
dovagiu II, 45.
dovlec 68, 229, 235; I, 161.
dovlecei 229; I, 161.
* dovlece 81.
dovlet II, 46.
dovlete I, 161.
dragoman 134; II, 121. ~ ie II, 121.
~ lic II, 121.
dric 243.
dubara 218, 276.
(dubas) 243; II, 48.
dud 74, 225, 235; I, 161.
duducă 47, 62, 74; I, 161.
dudu-cuță I, 162. ~ ie I, 162. ~ iță
I, 162.
* dughian 74.
dughiană 18, 84, 236, 250; I, 162, 405.
dughen-giu 52; I, 162. ~ iță I, 162.
dughinel I, 405.
dugialic I, 400, 405.
duium 10, 11, 49, 162, 70, 180, 249;
I, 162, 405.
duhan I, 371.
dulalma II, 49.
dulamă 29, 51, 161, 198, 231, 234;
I, 163, 405.
dulămiță I, 405.
dulandragiu 239; I, 164.
dulap 19, 44, 61, 80, 104, 128, 225,
237, 238, 239; I, 141, 164.
dulăp-ărie I, 164. ~ ior I, 165.
dulău 245, 264, 281.
duibun II, 145.
dulgher 224, 238; I, 165. ~ esc I,
165. ~ ie I, 165.
dulghet II, 49.
dulma I, 165.
dumengiū 224; II, 49.
dumiă II, 49.
dunanma 167, 224; II, 49.
dunluc II, 49.
dur ! 63.
durbac(ă) 239; I, 165, 405.
durban I, 367.
(durduliū) 245, 323.
durenghi II, 145.
durma 235; I, 165.
durmea I, 157.
dușame 74; I, 166.
dușeclic II, 145.
dușiș II, 49.
dușman 16, 50, 74, 239, 249; I, 165.
~ că I, 166.
dușmân-esc I, 166. ~ esce I, 166.
~ ie I, 166. ~ os I, 166.
dușumea 48, 227, 228, 238; I, 166.
duva 25; II, 50.
duzdisesc II, 145.

eben I, 6.
ecaret I, 8.
echilac II, 67.
echingii II, 135.
echitulii II, 67.
ecmecci-başa II, 50.
ecpaia 166; II, 50.
edec I, 223.
edecciu II, 68.
edecliu I, 223.
Edecule 153; II, 50.
edighie II, 54.
Edirne II, 51.
efca I, 224.
efendi 51, 125; I, 100; II, 51.
Eflac II, 69. ~ *voivodasi* II, 69.
efsat II, 145.
efta II, 51.
eftira II, 69.
egel II, 145.
eglendisesc I, 167.
eglengea I, 167.
ehal II, 145.
ehlierz II, 145.
ehli-islam II, 145.
ehpaia II, 50.
el-aga II, 66.
elbet I, 215.
elchegiu I, 51.
elciu I, 51.
eliä II, 146.
eli-calem II, 146.
elcovan 243; II, 145.
el-serdar II, 66.
eltuzam II, 70.
emac II, 66.
emanet I, 19.
embru-inam II, 52.
emectar II, 146.
emiclie II, 52.
emictar II, 146.
emin II, 146.
Eminescu 89.
emir 32; II, 146.
emmala 194; II, 52.
emniet II, 146.
emr-inam II, 52.
emriname II, 52.
emurluc I, 220.
Enderne II, 51.
endrişaim I, 226.
Enghiur II, 52.
enghiurşal 210; II, 52.
eng'endisesc I, 167.
englengea I, 167.
enibahar 235; I, 224.
enicer I, 224; II, 69. ~ *efendi* II, 69.
epiec 218, 277.
epingea I, 227.
erat II, 71.

erchian II, 146. —
erghelie I, 215.
erlic II, 66.
erliu II, 69.
ermuluc I, 220.
eschele I, 317.
esnaf I, 230.
eşpeh II, 146.
etac I, 220.
etäcel I, 221.
etcaia II, 50.
etnä II, 146.
etpaiu II, 50.
evet 62.
evmië II, 146.
evsat II, 145.
ezagiu II, 67.
ezan 25; II, 146.
eziet II, 146.

făgar I, 312; II, 52.
fanar 19, 33, 250; I, 167, 405. ~ (a) giu 52; I, 167.
falaga II, 147.
(falangä) 244.
Fanar 153; II, 53. ~ *agiu* II, 52.
(farafastic) 245.
făraş 230; I, 168.
farfara 239; I, 168.
farfuri-e 212, 236; I, 168. ~ *örä* I, 168. ~ *uþä* I, 168.
farrij 245.
(farmazon) 281.
farmuta II, 52.
farsi I, 168.
fäschie II, 147.
felah 246, 282; II, 147.
felegea I, 169.
felegén 214; I, 169.
felinar I, 167.
fener I, 405; II, 52.
feregea 201, 283; I, 169.
(ferentar) 246.
(ferfën) 245.
feric II, 147.
ferman 27, 32; I, 172. ~ *inam* II, 53. ~ *liu* II, 53.
fermenaş I, 170.
fermeneä 198, 201, 231; I, 169.
fes 143, 200, 201, 233; I, 148, 170,
fesat II, 53.
fescior I, 171.
fesfesea I, 171.
festec I, 173.
fesuresc I, 171.
fetfa II, 53.
fetnegea I, 171.
fetva II, 53.
fiat 191; II, 53.
fient II, 53.

fil 235 ; I, 171.
filaliū 210 ; I, 171.
fildes 236 ; I, 171.
filer 233, 238 ; I, 172, 226.
Filibiliū 88.
filigēn 216 ; I, 169.
filuri-altin II, 147.
firariū II, 53.
(firfirc) 245.
firman 133, 144, 153, 187 ; I, 172.
firmānaș I, 405.
fistic 33, 235 ; I, 173.
fistichiū 68, 237 ; I, 173.
fistic I, 173. ~ elā I, 173. ~ esc
I, 173.
fisiç 49, 167, 180 ; I, 172.
fitil 228 ; I, 173.
«foc de...» 104.
fodul I, 175.
fotă 232, 233 ; I, 174.
fotaz I, 174.
fotiță I, 174.
(franzelă) 243.
frenghie 19, 210 ; I, 175.
fringhie I, 175.
fundul 49, 63, 74, 239 ; I, 175, 405.
~ ache I, 175. ~ aș I, 175, ~ esc
I, 175, ~ ie I, 175.
fulie 201 ; I, 175.
funduc II, 53. ~ liū 219 ; II, 54.
furda 236, 277 ; I, 176.
fursant 218 ; II, 54.
fustă 232 ; 54.
fustan II, 54. ~ elā II, 54. ~ lic
II, 54.
gabara 277.
găitan 45, 82, 226 ; I, 176.
găitān-ar 224, 226 ; II, 176. ~ aș I,
176. ~ at I, 176. ~ esc I, 176.
galaba-divan II, 139.
galion 35, 45 ; II, 54. ~ giū 28 ;
II, 54.
gance I, 85.
gărbăcel I, 177.
gărbaciū 238 ; I, 176, 405.
(garofă) I, 89.
gavanos 80, 216 ; I, 177.
gavanoșel I, 177. --
gavaz II, 33.
gazep II, 147.
gazie I, 177.
gaziū I, 55. ✕
gazret II, 147. †
geaba I, 184.
geabhana II, 55.
geaizea II, 58.
gealat I, 177.
gealep I, 177.
geam I, 228.

geamală I, 185.
geamantan I, 186.
geamașir-bașa II, 39.
geambaș I, 186.
geamie I, 187.
geampara I, 187.
geanabet I, 187.
geanfes II, 149.
geantă I, 188.
gebegi-ū 28, 149 ; II, 55. ~ bașa
II, 55.
gebel II, 147.
gebeliū II, 55.
gebhana 46 ; II, 55.
gebrăresc I, 177.
gebrea 238 ; I, 177, 405.
gelat 48, 161 ; I, 177, 405.
geleb(iū) I, 177.
gelep 138, 191, 220 ; I, 177. ~ bașa
I, 178. ~ esc I, 178. ~ éscă I, 178.
gemal I, 186.
gemandan I, 186.
gemazi-el ahir 31.
gemaziel evel 31.
gentuță I, 188.
(genune) 243.
gephana 180 ; II, 55.
gephargiū II, 148.
gerah 237 ; II, 55. ~ bașa II, 55.
geremea 186 ; I, 178.
geret I, 178.
get-beget 45, 62 ; I, 179.
gerid 167 ; I, 178, 200.
getizea II, 148.
gevrea 112, 225 ; I, 179.
gheb-ă 231, 234 ; I, 102. ~ oiū I, 403.
ghecet 146 ; II, 56.
ghediciū II, 148.
ghelai 63.
ghelberea II, 148.
ghelir 236 ; I, 179.
ghemesut 210 ; I, 180.
ghemetlic II, 148.
ghenci-aga II, 56.
gherdan 19 ; I, 179.
gherdap II, 56. ~ aga II, 56.
Gherei 8 ; II, 56.
gherghef 225, 226 ; I, 180.
gherghir 45, 228 ; I, 180.
ghermec I, 397.
ghermesea II, 148.
ghermesut I, 180.
ghevghir I, 180.
ghevma II, 148.
ghiaur I, 180. ~ lic I, 181.
ghiaughir I, 180.
(ghibirdic) 246.
ghibrea II, 148.
ghicet II, 56.
ghidi I, 181.

ghidigiū 228 ; I, 51.
ghiduș 69, 253 ; I, 181. ~ esc I,
181. ~ ie I, 182.
ghigelic 200 ; I, 182, 405.
ghighir I, 404.
ghilbaș I, 397.
ghimbruc II, 57.
ghimesit I, 180.
ghimi-e 224 ; II, 56. ~ giū II, 56.
ghimirlie 54 ; I, 113.
ghimuruc II, 57.
ghindoc 329 ; I, 58.
ghindelic II, 56.
ghiobec I, 397.
ghiociū I, 397.
ghioderiū II, 148.
ghioghicī II, 148.
ghiojghiōre I, 182.
ghiol I, 182.
ghioldaș II, 70.
ghiolhană I, 118.
ghionguli II, 148.
ghiordan 209, 226 ; I, 179.
ghiord-ea 201 ; I, 182. ~ eică I,
182. ~ ie I, 182.
ghiordum 218 ; I, 182.
ghiorghiolū I, 184.
ghioșghiōre 62 ; I, 182.
ghiotura 45, 51, 62, 236 ; I, 182.
ghiozboiagilic II, 56.
ghiozdan 238 ; I, 183.
ghiozdănaș I, 183.
Ghiraī II, 56.
ghirdan I, 179.
ghiuden 228 ; I, 183.
ghiudunea I, 397.
ghiugin II, 148.
ghiul I, 183.
ghiul I, 183.
ghiulea 42, 45, 180 ; I, 183.
ghiuler II, 57. ~ aga 162 ; II, 57.
~ ie II, 57.
ghiulghiuliū I, 183.
ghiulie II, 148.
ghiulsuiū II, 148.
ghium 277.
ghiunie I, 397.
ghiumbruc 33, 40, 221 ; II, 57. ~
ciū II, 57.
ghiunguler-aga II, 57
ghiurdum I, 182.
ghiurghiuliū 237 ; I, 184.
* ghiutura 84.
ghiuvaciū I, 184.
ghiuvergilea 193 ; II, 58.
ghiveciū 45, 228, 229, 235 ; I, 184.
ghiviziū 237 ; I, 184.
ghizdan I, 183.
ghizea I, 177.
ghizluc 232 ; I, 184. ~ el I, 184.

giaba 62 ; I, 184.
giabhana II, 55.
giabul I, 121.
giazeia II, 58.
gialap I, 400, 401.
gialat 80 ; I, 177.
gialep I, 177.
Gialep 88.
giam 228 ; I, 121.
giam I, 185.
giamala 129 ; I, 185.
giamandan I, 180.
giamantañ 238 ; I, 186.
giamășir II, 39. ~ bașa II, 39. ~
giū 160.
giambarale 120 ; I, 187.
giambaș 50, 68, 223 ; I, 186. ~ lic
I, 187.
giamfez 210 ; II, 149.
giamgiū I, 185.
giamie 25 ; I, 187.
giamlic I, 185.
giampara-le 46, 118 ; I, 187. ~ giū
52 ; I, 187.
giam-sacăz I, 122.
gianabet 239 ; I, 187.
gianfes 201, 210, 283 ; II, 149.
giantă 50, 238 ; I, 188.
giar 210, 283 ; I, 188.
gig-ea 272 ; I, 188. ~ ică I, 188.
gimbir I, 127.
gin 243, 287.
gingirliū I, 190.
giol 68, 119 ; I, 188. ~ ar I, 188.
~ esc I, 188.
giret I, 178.
girit I, 178.
-giū 52, 53.
giuban II, 149.
giubea 166, 198, 231 ; I, 188.
* giubeică 232 ; I, 189.
giube-liū I, 189. ~ lușă I, 405. ~
luță I, 189.
giudea II, 149.
giugiuc 272 ; I, 189.
giugiul-esc 66, 272 ; I, 189. ~ elă
I, 189.
giuluș II, 149. ~ name II, 149.
giumag 329 ; I, 131.
giumbuș 168 ; I, 190. ~ el I, 190.
giumert 277.
giungiurliū 272 ; I, 190.
giupe II, 58.
giuré II, 149.
giurea II, 149.
giurgină I, 190, 405.
giurgiuea I, 101.
giuvaer 209, 226 ; I, 190. ~ giū 52,
226 ; I, 191. ~ ica I, 191.
giuvanea 215 ; I, 191.

giuvrea I, 179.
giziè 187; II, 58.
gogea I, 146.
gojgogea 62; I, 146.
(gomenă) 277.
gorbaciù 82.
gorgan I, 191.
gref I, 301.
grif 221; I, 301.
grimea I, 157.
gudron 248, 282.
gugiù II, 148.
gugiuman 166, 199; I, 191.
guguscuc 235; I, 192.
gul 277; I, 183.
gumbara II, 43.
gureba 149; II, 31.

habă I, 3, 4.
habagiù I, 4.
habagiù I, 4.
habar 19, 42, 47, 68, 239, 240; I, 192.
haber I, 193.
Habeş 88; II, 58.
Hăbeşescu 88.
habitir I, 6.
hac 42, 104, 187; I, 193.
hadim 6, 26; II, 58.
Hadimbu 89.
hadin 283.
Hagan II, 59.
Hagem II, 2.
hagialfe I, 194.
Hagi-ade 89. ~ eni 90. ~ esci 90.
~ escu 89. ~ opol 89.
hagie I, 12.
Hagi-Iavat 121; II, 59.
hagimesc II, 2.
hagiù 25; I, 194.
Hagiù 89, 90.
haham I, 194, 405. ~ başa I, 195.
haian II, 4.
haida ! 82.
haidamac 239; I, 195.
haidău 237; I, 196.
haide ! 42, 50, 51, 62; I, 195.
haiduc 245.
haimăn I, 197. ~ esc I, 197.
haimana 239; I, 196.
Haimanale 90.
hain 152, 182, 239, 250, 329; I,
197. ~ esc I, 197. ~ ie I, 198.
~ lie I, 198.
hairat II, 71.
hairet II, 149.
hairet 283.
hairusun ! 63.
hal 68, 240; I, 198.
hala ! II, 4.
halagea I, 14.

halaică 283.
halaiù I, 16.
halal ! 62, 68; I, 199.
halam I, 199.
halali II, 59.
halat I, 398.
halat I, 199. ~ urî I, 199.
halca 167; I, 199.
halè II, 59.
Halep 210.
halep 221; I, 200.
Halepliù 88.
halià 156, 165; II, 59.
halii II, 149.
halila ! II, 4.
Halima 330.
halima I, 200.
halt II, 59.
halva 42, 74, 213, 238; I, 200.
~ gerie I, 201. ~ giù 52, 53;
I, 201.
kalvet II, 149.
halviş-ă 238; I, 201. ~ ar I, 201.
~ arie I, 201.
ham 245, 281.
hamailiù II, 60.
hamal 47, 239; I, 202. ~ baş I, 202.
hamalfe I, 202.
hamam 234.
Hamangiù 88.
hambar 227, 228; I, 202. ~ aş I,
405. ~ emini II, 150.
* hămbar 82.
Hambes II, 58.
hamger I, 205.
hamhalat II, 149.
hamtutmaz II, 150.
hamuha II, 27.
Han 7, 8, 16, 26, 27, 141, 172, 190;
I, 203.
han I, 204.
Han 91.
handac I, 216.
handic I, 216.
hanea II, 150.
hănesc I, 203.
hanger 141, 142, 166, 180, 198, 226;
I, 205. ~ liù I, 205.
* hănger 81.
hangiu I, 205.
hănie I, 203.
hanimă 125, 283; II, 150.
hanlie I, 204.
(hanos) I, 20.
Han-tătar I, 204.
han-tătăresc I, 204. ~ tătăresce I,
204.
Han-Tepesi II, 60.
hantiriù I, 401.
hap 104, 237; I, 205.

haraba II, 47, 74, 222; I, 205.
~ giü 52; I, 206. ~ gie I, 206.
~ giüc I, 206.
(harababura) 243.
haracciü I, 207.
häräcer I, 207.
haraciü 23, 46, 80, 187; I, 206. ~
başa II, 60. ~ muhasebesi II, 60.
haram 62, 105; I, 207. ~ başa I,
208. ~ beñe I, 207. ~ giü 53; I,
208. ~ in I, 208.
haral I, 20.
härämuc I, 208.
harap, I, 22.
Harap 90.
häräp-esc I, 23. ~ öicä I, 23.
harapiet II, 150.
harar I, 208.
haras II, 60.
haraslad-isesc I, 209. ~ ismä I,
209.
harbagie I, 26.
harbagiü II, 150.
harbuz 44, 229, 235; I, 209. ~ erie
I, 209. ~ esc I, 209.
harcan I, 24.
harea 110; II, 60.
hareciü I, 209. ~ luesc I, 209.
hareem 154, 162, 218; I, 210. ~ che-
haiesi II, 150.
hargilic II, 61.
hargiü 180, 238; II, 60.
harhal II, 61.
harhalae I, 210.
harhalic I, 210.
harşa 222, 238; I, 210.
harşin I, 27.
hartup II, 150.
harman I, 24.
harz II, 7.
harzoval II, 8.
has II, 61.
has II, 61. ~ ahîrliü II, 61.
hasa I, 211.
hasap I, 92, 403. ~ başa II, 32.
hasaş II, 150 ~ başa II, 150.
hasechi 26; II, 61. ~ aga II, 61. ~
sultana II, 62.
hasichiü II, 61.
hasmaciucă I, 27.
has-oda II, 150.
hasur 155; I, 211.
haşa I, 211.
hat 27, 32; II, 62.
hat I, 211.
hat 223; I, 28.
hata II, 150.
hataia 210; II, 62.
hatat II, 62.
hatilhumaium 27; II, 62.

hatîr 18, 68, 239, 240; I, 211. ~ giü
53; I, 212.
hatiserif 27, 133, 144, 152, 187; I,
206; II, 62.
hatóică I, 28.
haşmaţuchiü I, 27.
haut I, 395.
havadiş II, 62.
havaet I, 29.
havaiü 237; I, 212.
* havala I, 212. ~ giü I, 212.
havalea 182, 190; I, 212.
havan 180, 216; I, 212. ~ top II, 63.
havrá I, 213.
havuz 41, 225; I, 213.
haz 41, 68, 168; I, 213. ~ liü I, 214.
hazard 248, 282.
hazdran 158; II, 63.
hazman I, 395.
hazna 40, 219, 225; I, 214. ~ dar
II, 63. ~ giü I, 215.
haznatar II, 63. ~ başa 149; II, 63.
haznê I, 214. ~ aga 187; II, 63.
~ chehaiesi II, 63. ~ chiatip II,
63. ~ emini II, 63. ~ tar II, 63.
hăzos I, 214.
Hazu 89.
hechim-başa II, 150.
hediê 188; II, 10, 64.
(hehuri) I, 8.
helaliü 210; II, 59.
helbet 50, 62; I, 215. ~ im I, 215.
hémşeriü II, 150.
hendec I, 216.
herechet II, 151.
herestea I, 107.
hergheli-e 223; I, 215. ~ giü 52,
223; I, 215, 405.
Hermeziü 90.
hervanea 143; I, 68; II, 64.
hetaia II, 62.
hici 62; I, 216.
hidiê II, 64.
higîret II, 151. ~ tarihi II, 151.
hilat I, 73; II, 151.
hildeş I, 171.
hileri 329.
hindichiü 180; I, 216, 405.
hîrca II, 151.
hirmiziü 91.
hiñil 329.
hiucm-ferman 151; II, 64.
hochim 249; II, 64. ~ at II, 65.
hodae I, 275.
hoge 25, 138, 165; II, 65.
hogég I, 276.
hogegar I, 277.
hogeghian II, 65.
hoget 186; II, 65.
hogiac I, 276.

hordă 282; I, 373.
hormuz I, 217.
hotac I, 279.
hram II, 152.
hudut-name II, 151.
hu, hu, hu ! II, 151.
hugium 180; II, 151.
hulă I, 148.
humaium II, 62.
hunie I, 405.
hurie 283.
hurmă I, 149.
hurmuz 236; I, 216.
Hurmuzache 89.
hursuz I, 374.
huzmet 41, 195; I, 217. ~ ar I, 217.
huzur 41, 239, 240; I, 218. ~ esc I, 218.

Iabangiü 239; II, 65.
iabaşa 239; I, 218.
iabraş I, 7.
Iabraş I, 7.
iaca 47, 201; I, 218.
iacnie I, 219.
iadeş 47, 50; I, 228.
iagma I, 219. ~ ladisesc I, 219.
iahnie 229, 230; I, 219.
ial-aga II, 66. ~ serdar, II, 66.
ialangic II, 66.
ialvichir II, 151.
iamă 42, 50, 70, 180; I, 219.
iamac 161, 180; II, 66.
iamoglan II, 3.
(iamin) I, 95.
iamurluc I, 106, 219.
iangân II, 66. ~ giü II, 66.
ianginer I, 406.
ianicer I, 224.
iapîngea I, 227.
iarlic 11, 40; II, 66.
iarmachi II, 151.
iartagan I, 221.
iasac 40; II, 67. ~ ciü II, 67.
iasic 119; I, 220.
iasmin I, 220.
iasomie I, 220.
Iaşî 15.
iaşmac 283; II, 151.
iatac 228; I, 220.
iatagan 180; I, 221, 226, 406.
iatan I, 406.
iaţă 25; II, 152.
iaurgiü 52; I, 221.
iaurt 42, 213, 229, 237; I, 221.
iavaş II, 152.
iazagiü 190; II, 67.
iazigi-efendi II, 67.
ibra II, 67.

ibric 218, 230, 238; I, 222. ~ tar 26, 158, 160, 214; I, 222.
ibrişim 68, 225; I, 222. ~ giü I, 222.
* ibrişin 81, 82. ~ ar I, 222.
ichilie 219; II, 67.
ichingi-ü II, 152. ~ ciohodar II, 152.
ichituiliü II, 67, 124.
ichiü 119; I, 223.
ici-aga II, 68. ~ başa II, 72. ~ ciauş II, 68. ~ ciohodar 60; II, 68. ~ mehter II, 68.
icioglan 145, 161; II, 68. ~ ciauş II, 68.
icirliü II, 152.
icnea I, 219.
(icosar) I, 228.
ieram II, 63.
idië II, 64.
Idirna I, 400.
Idirne II, 51.
iedec 145, 223, 224; I, 223.
iedecci-ü 52, 143, 145, 223; II, 68. ~ başa II, 69.
iedecliü 54, 158, 161, 167; I, 223.
iedeş I, 218.
iefca I, 224.
iehnea I, 219.
iehneluşa I, 219.
ielchengiü 224; II, 145.
ielcovan II, 145.
(Iele) 245.
ienghiurşel II, 52.
ienibahar 42; I, 224.
ienicer 28, 29, 42; I, 224, 406. ~ aga 29, 30, 56, 138, 143; I, 10; II, 69. ~ chiatip II, 69. ~ efendi II, 69. ~ esc I, 224. ~ ime I, 224.
ieniciema 277.
ierlic II, 66.
ierliü II, 69.
iermuluc I, 228.
(ierugă) 243.
iesaccü II, 67.
ietac I, 220.
ietăcel I, 221.
ievaşa I, 218.
iezim 236; II, 152.
iffiliü I, 9.
Iflac, 88 46; II, 69. ~ beiü II, 69. ~ chiatip II, 69. ~ saraü II, 69. ~ voevodasi II, 69.
iftira II, 69.
igemal II, 152.
igurţelă 264; I, 221.
igzar II, 69. ~ ferman II, 70.
ihram II, 152.
ihtiar II, 152.
ihzar II, 70.
ilam 186; II, 70.
ilechiü I, 225.

ilerî I, 172.
ilhac II, 152.
ilic 198, 201, 231, 234; I, 225.
(iliş) 245, 328.
iltefat II, 152.
iltizam II, 70.
(imă) 245.
imam 25, 283; II 70. ~ baidi 281.
imamea 215, 216; I, 225.
iman II, 70.
imaret II, 152.
imbrohor 26, 143, 144, 223; I, 308,
309; II, 22, 38, 70.
imbruc II, 57.
imdat 194; II, 70.
imeni I, 226.
imiclic II, 52.
iminei 201, 233, 238; I, 226.
imini I, 226. ~ giu I, 226.
imirahor II, 70.
* împăivănez 84.
imurluc I, 220, 406.
inacciu 53; I, 226.
inam 222; II, 71.
* inat 81, 84.
încălifat I, 82.
închiaburesc I, 109.
închiriez I, 116.
încondur I, 145.
Indernea II, 51.
îndoldoresc I, 161.
(îndrea) 243.
îndrişaim 235; I, 226.
înglindisesc 279; I, 167.
inibahar I, 224.
inicer I, 224; II, 69. ~ că 47; I, 225.
inipaar I, 224.
încărdăşesc I, 90.
înrafturez I, 299.
însăcsănez I, 316.
intisap II, 152.
ioc 62.
iofca I, 224.
iogurt I, 221.
ioldaş II, 71.
iorgan 228; I, 227.
iorgangi-û 52; I, 227. ~ başa I,
227. ~ erie I, 227.
iorgovan 235; I, 227.
iort II, 153.
iortoman 238; I, 227, 400, 406.
iortomân-esc I, 227. ~ os I, 406.
iova H, 71.
iovanliu II, 153.
ipca II, 71. ~ firman II, 71.
ipîngea 231, 234; I, 227.
iradea 282; II, 153.
irat II, 71. ~ gedit II, 71.
irmilic 320, 219; I, 228.
irmizea I, 91.

irmiziû I, 91.
ischiemne-agasi II, 104.
ischiuzar 239; I, 228. ~ lie I, 229.
~ lic I, 229.
isirgiu II, 153.
islac II, 153.
islam II, 153. ~ ciauş II, 107.
isnaf 224; I, 230. ~ lic I, 231.
istambol-agasi I, 10.
istigial-ferman II, 153.
istilêh II, 153.
işala 63.
işlic 158, 173, 175, 199, 201; I, 224,
225, 406. ~ ar 224, 225, 226; I, 40,
220. ~ ârie I, 230. ~ el I, 230; I,
40, 229.
itlac II, 71. ~ firman II, 72.
-iû 52, 53.
iucingiu II, 153.
iucituliû II, 72.
iucuscea 235; I, 231.
iugurgiu I, 221.
iumberuc II, 57.
iureş 50, 180; I, 231.
iuruc-bairac 179; II, 72. ~ bairactar
II, 72.
iuruclerî II, 153.
iurudisesc 72; II, 72.
iuruş I, 231. ~ esc I, 231.
iuşchiuzar I, 228. ~ lic I, 229.
iuzbaşa 180; II, 72.
iuzluc 219; I, 231.
iuzul-eminî II, 153.
ivilichiu 277.
izbaş 181; II, 72.
izu-caftan 144; II, 72.
iznasi-zahre II, 73.
izra II, 153.

julerie II, 57.
(jumet) 242.
(jupă) 282.
juvaer I, 190.

Kirim-gherei II, 42.

laf I, 232.
lagâm I, 232. ~ esc I, 232.
lagiverde 237; I, 232.
lagum 180; I, 232. ~ giu 28, 180;
I, 232.
lahaniû 237; II, 153. X
lahin-bahaş II, 154.
lahur II, 73.
laie 46, 69; I, 16.
laiu I, 17.
lala I, 406.
lalanghită 230; I, 232.
lalea 235; I, 233, 406.
lămăie I, 238, 269.

langavie 277.
lăută 282.
lavdan 210; II, 73.
lăzėsca I, 233.
Lazi 191; I, 233.
lazur I, 232.
lebadă I, 236.
lăfă 29, 46, 50, 61, 70, 178, 180;
I, 233.
lef-aș I, 234. ~ (u)șoră I, 234.
lefea I, 233, 406.
lefeciu I, 234.
lefești 53, 178; I, 234.
*lefești 82.
Lehliu 88, 90.
lelea I, 406.
lelie I, 406.
lemongiū I, 238.
lenghiū 119; I, 234.
leș 80; I, 235. ~ in I, 235. ~ uesc
I, 235.
levent 28, 70, 250, 272; I, 235.
levincior I, 236.
levint 179; I, 235.
levințel I, 236.
libadă 231; I, 236.
-lîc 52, 54, 55, 329.
lichea 48, 67, 239; I, 236.
lighian 213, 230; I, 236.
liliac 235; I, 236.
liliac 235; I, 237.
liliachiū I, 237.
Lilieci 91.
lilichiū I, 237.
liman 33, 224; I, 237, 317.
limie II, 154.
limon-giū I, 238. ~ iū I, 238.
liochiū 237; I, 238.
Lipca-agasi II, 73.
lipcan 179, 222; I, 238.
liră 51; I, 238.
-liū 52, 54.
liufegiū I, 234.
liulē I, 239.
liiva 27.
lobut II, 73.
locandă 35, 51, 243.
locma I, 239.
locmagiun 277.
lolachiū I, 237.
longe 35, 224; II, 72.
luchium 277.
lulachiū 237; I, 237.
lulea 80, 217; I, 239.

maala I, 242.
maala I, 398.
mabein 44, 154; II, 73. ~ giū 74,
154, 160; II, 74.
macagiū I, 240.

măcar 65, 281.
macara 239; I, 240.
macat 228; I, 240.
mactul II, 154.
macaz I, 240.
madea II, 74.
madegiū II, 74.
madem 19, 46; I, 240.
maden-calfa II, 74. ~ chesedar II,
74. ~ efendi II, 74.
*maframă 81.
măframă I, 249.
magaza 74; I, 241.
magazie 47, 236; I, 162, 241.
magazin 282.
magiar 220; II, 154.
magiun 229, 237; I, 241.
magmudea I, 242.
magmuză 132; I, 241.
magună 224; II, 154.
mahal I, 202. ~ ă I, 202.
mahala 19; I, 242. ~ giū 53; I,
242, 406.
Mahala 90.
Mahmet II, 76. ~ esc II, 46.
mahmudea 219; I, 242.
mahmur 42, 230, 239; I, 243. ~ elă
I, 243. ~ ie I, 243.
mahon I, 243.
mahramă I, 248.
mahut II, 74.
mahzar II, 8.
maia 237; I, 213.
maidan 19, 80, 104; I, 243, 406.
măidănaș I, 244.
maiē I, 243.
maimandar II, 76.
maimar-bașa II, 74.
Maimarolu 88.
maimuț-ă 82, 235; I, 245. ~ ăresc
I, 245. ~ ărie I, 245. ~ esc I, 245.
mală I, 398.
malotea 201, 210, 231; I, 245.
mamelegiū I, 246.
mamodea I, 242.
mămular 236; I, 245.
Manaf 71.
manaf 71; II, 75.
mănătarcă 235; I, 400.
«mânca (a)» 105.
manea 117, 164; I, 246.
mangafa 239, 272; I, 246.
mangal 228; I, 246.
mangăr 51, 219; I, 246.
mangialic 277.
mansup 156; I, 246.
manufer I, 273.
manzil I, 254.
marafet 48, 68, 240; I, 247. ~ os
I, 247. ~ uesc I, 247.

maramă 46, 51, 202, 233; I, 248.
*mărăm-ioră I, 249. ~ iță 81.
marangoz II, 154.
maraz 240; I, 249.
marda 236; I, 249. ~ lîc I, 249.
mărgea I, 249.
mărgén 215, 236; I, 249.
(marghiol) 244, 280.
marifet I, 247.
*marmaziû 84, 237.
marole I, 250.
marpicîu 215; II, 75.
martac 238; I, 249, 406.
mărtăc-el I, 250. ~ esc I, 404, 406.
martalog I, 97; II, 75.
Martalogî 90.
marule 19, 33, 235; I, 250.
masala 46; I, 250. ~ giû 52, 161;
I, 250.
masat 238; I, 250.
mascara 19, 50, 170; I, 250. ~ giû
53; I, 252. ~ lîc I, 252.
măscară I, 251.
măscaradă 282.
măscăr-esc *81; I, 251. ~ iciu 68,
170; I, 251. ~ icios I, 251. ~
iciune I, 251. ~ ie I, 251. ~ it I, 251.
măscaronă I, 251.
măscornicie I, 252.
maslahat II, 154.
mastraf II, 154.
maşala 63.
matara 230; I, 252.
mataragi-û 160, 214; I, 15; II, 75.
~ başa II, 75. ~ iamac II, 75.
matbah II, 88.
matofesc I, 253.
matrapaz I, 252. ~ lîc 191; I, 252.
*mătrac 82.
matuf 239; I, 252.
mauză 224, 277.
mazdrac 49, 180, 226; I, 253. ~ liû
I, 253.
măzdrăcel I, 253.
mazgal II, 154.
mazil 156, 225; I, 353. ~ aş I, 254.
~ esc I, 254, 255. ~ ie I, 255. ~
ime I, 255. ~ it I, 255.
Mazil 90.
Mazilu 88.
mecet 25; I, 253.
mecterhanea II, 77.
medén I, 243.
medresă II, 155.
meemur II, 78.
mefruzul-calem II, 155.
megiană II, 76.
mehchemea II, 154.
mehem II, 84.
mehengher I, 256.

mehenghiû 67, 239; I, 256.
mehlem II, 76.
mehmendar 141; II, 76.
Mehmet II, 76.
mehter 137, 161, 163; II, 77.
mehter-başa 137, 161; 163, II, 77.
~ hanë 161, 162, 163; II, 77.
mehterler-chehaiesi II 77.
mehtup II, 78.
mehtupci-û 27, 160, 181; II, 78. ~
efendi II, 78.
Mehtupciû 88.
meidén 74, 250; I, 243.
meimendar II, 76.
melez 239; I, 256, 408.
membur II, 155.
memlechet II, 78.
memur II, 78. ~ iet II, 78.
mender I, 259.
mengane II, 155.
menghenea 239; I, 256.
menzil 153, 190, 194, 222; II, 79.
buiurultîu II, 79. ~ embru II,
79. ~ esc II, 79. ~ firman II, 79.
~ giû II, 79.
menzilhanea II, 80.
meraz, I, 260.
merchez 234; I, 256.
meremet 238; I, 257. ~ isesc I,
257.
merhamet II, 155.
mermer II, 155. ~ i II, 155.
mersin II, 155.
mertepca 45, 218; I, 257.
meschiû I, 261.
mestî I, 257.
meşferet II, 155.
meşi 47, 67, 200, 202, 233; I, 257.
meşină 226, 238; I, 258.
metah II, 80.
meterez 180; I, 258.
Meterez 91.
meterhanea 142, 151, 158, 166, 212;
II, 77.
mezat 80, 187; I, 258.
mezea 213, 236; I, 258.
mezelic I, 259. ~ ar I, 259.
mezil II, 78. ~ hanca II, 80.
mezilea I, 259.
miambal 237; I, 259.
micsandră I, 259.
micşun-ea 47, 235; I, 259. ~ iû 237
Micşunesci 90.
mictup II, 78.
mihimat 180; II, 84.
mihrab II, 155.
mihmandar II, 77.
mimilingiû I, 246.
mimber II, 155.
minarea 25; I, 80.

mindir 49, 227, 228 ; I, 259. ~ igiü I, 259.
minghinea I, 256.
mintén 231, 234 ; I, 260.
minzil II, 79. ~ hanea H, 80.
miralaiü II, 80.
miralem-aga 26, 142 ; II, 80.
miraz 45, 186 ; I, 260.
miriahor II, 70.
mirialem-aga II, 80.
mirie II, 81.
mirimiran 27, 141 ; H, 81.
(miriște) 243.
mîrza 8 ; I, 260.
Mîrza 90. ~ ânesci 90. ~ asca 90. ~ esci 90. ~ escu 89.
mîrzac 10, 11 ; I, 99, 260.
Misir 88, 210 : I, 261. ~ beü II, 155.
* misir 81, 223.
mischiü I, 261.
misirliü 219 ; I, 261.
misurcă I, 261.
mişchet 235 ; I, 261.
miubaşir II, 85.
mizil II, 79.
Mizil 91 ; II, 79.
Mizil-Craiü I, 400.
mizilic I, 259.
Moamet II, 76. ~ an II, 76. ~ icesc II, 76. ~ ism II, 76.
mofluz 183, 186, 236 ; I, 262. ~ enie I, 262. ~ esc I, 262. ~ ie I, 262. ~ lic I, 262.
moft 69, 240 ; I, 262. ~ angie I, 263. ~ angü 53 ; I, 263. ~ tolog I, 263. ~ tologic I, 263. ~ tologie I, 263. ~ urén I, 263. ~ uros I, 263.
mohair I, 264.
moim-ă I, 245. ~ iță I, 245.
mola 25 ; II, 81. ~ efendi II, 81. ~ lic II, 81.
Mola 91.
Moldovangiü 53.
molož 238 ; I, 263.
momî-ă I, 245. ~ ârie I, 245.
mortasapie 195, 221 ; II, 81.
* morut 81.
mosafir 218 ; I, 263. ~ lic I, 264.
moschee 282.
Moscov-ghiaur 122.
moslim II, 23.
mosor 49, 239 ; I, 264. ~ aş I, 264.
moşmónă 235 ; I, 266, 406.
mozavir-e II, 81. ~ esc II, 82. ~ ie II, 82. ~ nic II, 82.
mubaia II, 85. ~ giü II, 85.
mucader II, 155.
mucadim II, 82.
mucaet II, 156.

mucaieşea 192 ; II, 82.
mucalit 68, 170 ; I, 264. ~ lic I, 264.
mucarel II, 82.
mucarême II, 83.
mucarer 152 ; II, 82.
mucatea II, 156.
mucava 238 ; I, 264.
muchelef I, 264.
muchialemea II, 156.
mudir II, 156.
muegin II, 156.
muezin 25, 282 ; II, 156.
muftagiü 277.
muftiü 25, 28, 205 ; II, 83.
Muftiü 91.
muhadit II, 156.
muhafiz II, 83. ~ ea II, 83.
muhaiar 277.
muhaiar 234 ; I, 264.
muhamedinesc II, 76.
muharem 30.
muhasebea II, 83.
muhaserea 180 ; II, 84.
muhavizea II, 83.
muhemat II, 84.
muhtiü II, 83.
muhur II, 84.
muhurdan 160, 237 ; I, 265.
muhurdar II, 84.
muharem 30.
muhzur-aga 27, 142 ; I, 147 ; II, 84.
mujdë II, 85. ~ giü II, 85.
multezem II, 85.
mumbaia 191 ; II, 85. ~ giü II, 85.
mumbaşir 44, 181, 187 ; II, 85. ~ et II, 85. ~ lic II, 85.
mumie 248, 282.
munegim II, 156.
mung-iü 225, 226 ; II, 86. ~ erie II, 86.
murahaz II, 86.
murdar I, 265. ~ i(p)sesc I, 265. ~ lic I, 265.
murdâr-esc I, 265. ~ ie I, 265.
murtad II, 156.
musaadea II, 86.
musaca 213, 229 ; I, 265.
musaferea II, 156.
musafir I, 263. ~ lic I, 263.
musaip 26 ; II, 86.
muscal 118, 164 ; I, 266. ~ agiü 52 ; I, 266.
muselim II, 87.
muslim II, 23.
musluc II, 156.
Musul II, 87.
musul 210 ; II, 87.
musulman II, 23.
muşama 67, 120, 228 ; I, 265.
muşaverea II, 87.
muşchea I, 266.

muşchi II, 156.
(muşcoiū) I, 95.
muşir II, 156.
muşmule 33, 235; I, 266.
muştea 238; I, 266.
muşteriū 236; I, 266.
mutarechea II, 157.
muteferica II, 87.
muteselim 27.
muteveliū 138; II 88.
mutpac II, 88. ~ emin II, 88.
muvela II, 157. ~ efendi II, 157.
muzur-aga II, 84.

nabab 248, 282; II, 89.
nacaş 225. ~ başa 225; II, 88.
nacanfa I, 267.
nacaradā II, 88.
nacazlic II, 88.
nadolencā I, 267.
nafaca 29, 47; I, 267.
nafea 205; I, 267, 312.
nāframā 120, 213, 233; I, 248.
naft 236; I, 272.
nagara II, 88.
nahiea II, 157.
naht 11, 19, 220, 236; I, 268.
nāhut 229; I, 268. ~ iū I, 268.
(naibā) 243.
naimea II, 88.
naingiu 52; I, 268.
naip II, 88.
Naip 91.
naisan I, 268.
naiū I, 51, 118, 164; I, 268.
nālbant 239; I, 269. ~ baş 160;
I, 269.
namaz 25, 283; II, 157.
naramgiū 19, 237; I, 269.
naramzā 243 I; 269.
narangiu I, 269.
narc I, 270.
nardinchiū II, 89.
narghelea 215; I, 269.
narghelegi-ū 52, 160, 216. ~ başa
I, 269.
nart 221; I, 270.
nāstrapā 46, 230; I, 270.
nāstrāp-at I, 406. ~ iorā I, 270.
Nastratin-Hogea 113.
nāut 85, 235; I, 268. ~ iū I, 268.
naz 240; I, 270.
nazar 41, 239; I, 271. ~ et I, 271.
nazir 27, 138; I, 271. ~ ie I, 271.
~ liū I, 271.
nāzuros I, 271, 406.
neboit I, 56.
nefea I, 267.
nefer 162; I, 25, 272.
neft I, 272. ~ iū I, 272.

neisan I, 268.
neiū 118; I, 268.
nenecā 47, 74, 272; I, 272.
nesfea I, 273.
netegea I, 272.
nevā II, 157.
nezam II, 89.
niambal I, 259.
nicen I, 406.
nichiah II, 157.
ninecā I, 272.
nipar I, 224.
nisangiu II, 89.
nisfea 219; I, 273.
nişadir II, 89.
nişam II, 89.
nişamgi-ū 27, 28; I, 368; II, 89.
~ başa II, 89.
nişastē I, 272.
nişesteā 48, 238; I, 272.
nişter 237; II, 157.
nizam II, 89. ~ gedit II, 89.
nobet II, 90.
nohot 74; I, 268. ~ iū I, 268.
nubet 163; II, 90.
(Nucet) 91.
nufār 235; I, 273.
(nunea) 243.
nur 67, 239; I, 273. ~ liū I, 273.

obā 11; II, 157.
obuduet II, 90.
ocā 185, 221; I, 11, 273.
ocā 61; I, 274. ~ luḡā I, 274.
ocabazlic I, 69.
odā 29, 180. ~ baş II, 90.
odae I, 274.
odagiū I, 275.
odāiaş I, 275. ~ ā I, 275.
odaie 228, 237, 249; I, 274.
Odaie 91, 179.
odagaciū 217, 235; I, 276.
odāitā I, 275.
Odāitā 90.
oda-lalasi II, 157.
odalic I, 275, 406.
odaliscā 282; I, 276.
odobaş 29, 162, 179; II, 90.
odogaciū I, 276.
ogiac 28, 29, 179, 228; I, 25, 276.
~ aga II, 90. ~ bazarghian II, 90.
~ liū 54, 91; II, 90. ~ tatar II, 90.
ogur 239; I, 372. ~ liū 239; I, 372.
~ lic I, 372.
olac 222, 250; I, 277.
olāc-ar I, 278. ~ ārie I, 278. ~ esce
I, 278.
olafani II, 91.
olat 17; II, 91.
olum 237; I, 278.

omadè II, 91.
 omur II, 125.
 onluc 219.
 oracciu II, 91.
 ordă I, 373.
 ordie 180; I, 373.
 ordu-agasi II, 91. ~ cadisi II, 91.
 ~ humaium II, 91.
 orşav 229; I, 277.
 orta 29, 180; I, 278. ~ capi II, 157.
 ~ cianş II, 92. ~ cuşac II, 92.
 * ortac 84.
 ortoman 264; I, 227.
 Osman II, 92. ~ giu II, 92. ~ liu
 23, 26, 54; II, 92.
 osmănesc II, 92.
 Otman II, 92. ~ icesc II, 92.
 Otoman II, 92. ~ liu II, 92.
 oturac II, 92. ~ liu 93.
 otuz-beş calem^{II}, 158.
 otuz-bir 218; II, 158.
 ova II, 71.
 pacea 205, 229; I, 279. ~ gerie I,
 279. ~ giu I, 279.
 paciaură 132; I, 279.
 paclava I, 33.
 padişah 26; II, 93.
 padzerh II, 93.
 pafiu I, 326.
 pafiale 209, 234, 238; I, 280.
 paia 156, 166; I, 253; II, 93. ~ lic
 II, 93.
 paiantă 51, 228; I, 280.
 paic 179, 181; II, 95.
 paidos II, 158.
 paivan 84.
 (pajură) 263.
 pală 180; I, 280.
 palamar 35, 224; I, 280.
 palaşcă 34, 51, 277; II, 93.
 palavr-ă 68; I, 280. ~ agiu 239.
 palmac I, 285.
 paloş I, 280.
 pandişpan I, 281.
 pangea 47; I, 281.
 (pănură) I, 4.
 panzehru II, 93.
 papu-saade-agasi II, 158.
 păpădie 105, 229; I, 281.
 papară I, 282.
 Papazoglu 89.
 papuc 200, 201, 202, 233, 238; I, 282,
 406. ~ el I, 283. ~ hoguea I, 238.
 papugiu 52, 68, 238, 272; I, 282.
 para I, 283. ~ liu 277.
 (paradă) I, 17.
 părăluţă I, 284.
 parangun II, 158.
 parcea I, 284.

pardaf 237; I, 284.
 parlagiu 237; I, 284.
 parmac 238; I, 284. ~ lic 228; I, 285.
 pasfiu I, 326.
 pastram-ă 50, 228; I, 285. ~ agiu
 52, 237, 272; I, 285.
 păstrămioră I, 285.
 paşă 26, 27, 60, 61; I, 285.
 paşa I, 285. ~ capusi 140, 155; II,
 94. ~ lic 27; I, 286. ~ liu I, 287.
 păş-esc I, 286. ~ ie I, 286. ~ ôie
 I, 286.
 patcea I, 279.
 patlagele 47, 49, 213, 229, 235; I, 287.
 patlăginiu I, 287.
 paximat II, 942.
 pazar 281, 287. ~ lic I, 287.
 pazarghian II, 16.
 pazarghidén II, 16.
 pazarnic I, 288.
 pazavan II, 94.
 pazmangi-û II, 95. ~ ie II, 95.
 pazvan II, 94.
 pazvangiu 71; II, 94.
 pazvant II, 94. ~ liu 54; II, 95.
 Pazvantoglu 70; II, 94.
 pedea II, 95.
 pehlivan 168; I, 288.
 pehlivănie I, 288.
 peic 26, 142, 143; II, 95.
 pelivan 68; I, 288.
 peltea 214; I, 289.
 peltic 48, 239; I, 289. ~ aesc I
 289. ~ ie I, 289.
 pembe 237; I, 289.
 (pendar) I, 48.
 pengea I, 296.
 perciune 236; I, 289. ~ at I, 289.
 perdaf 68, 237; I, 289.
 perdăfuesc I, 290.
 perdea 68, 121, 228, 237; I, 190.
 perdegi-û I, 291. ~ başa I, 291.
 perde-luşă I, 291. ~ luţă I, 291.
 pergamote I, 291.
 perghel 80, 238; I, 291.
 peruzea 19, 236; I, 292.
 pervanea II, 158.
 pervaz 228, 238; I, 292.
 peş I, 292.
 peşchergi-û I, 294. ~ başa I, 294.
 pestref 164; II, 155.
 peşcheş 23, 134, 187; I, 292. ~ giu
 II, 158. ~ lic I, 293.
 peşchir 74, 80, 213, 228, 233; I, 293.
 ~ aga 26.
 peschirgi-û 160, 214. I, 294. ~
 başa I, 294.
 peşin 220, 236; I, 294. ~ gea I, 294.
 pe şin 62, 64; I, 294.
 peştimal I, 295.

*peştimală 81.
peştiman 174 ; I, 295.
petlea II, 158.
petmez II, 158.
pezevenlic I, 295.
pezevenghiü 131 ; I, 295.
pezmet 281.
(piftie) 280.
piciü I, 295.
pilaf 29, 211, 213, 229 ; I, 295. ~aga
122 ; I, 296. ~ giü 52 ; I, 296.
pimbiü I, 289.
ping-ea 48, 238 ; I, 296. ~ elesc I,
296. ~ ică I, 296.
pioschiol II, 158.
pirghel I, 291.
pirpiliü I, 296.
pirpiriü 239 ; I, 296.
piştil 229 ; I, 297.
pişcheş I, 292.
pişchir I, 293.
pişcher 239 ; I, 296. ~ lic I, 297.
(pitic) I, 245.
pitligén I, 287.
piuschiul II, 158.
platagele I, 287.
*podrum 81, 84.
(pompă) I, 17.
popară I, 182.
Pörta 107.
portar-başa 55, 107, 171.
(portocală) 33, 243 ; I, 269.
postal 238 ; II, 96.
poş I, 297.
potur 232, 233 ; I, 296. ~ ei I, 297.
pozunar I, 492.
privaz I, 2.2.
pruzgiue II, 158.
puhace I, 61.
(pungă) 107, 187 ; I, 117, 219.
pungue II, 148.
pusulă II, 148.
puşchiü 132 ; I, 297.
puşt I, 297.

Rachiabië II, 98.
rachiaş I, 298.
*rachie 84 ; I, 298.
rachier I, 298. ~ ie I, 297. ~ iţă
I, 298.
rachi-giü I, 298. ~ iţă I, 298. ~ or
I, 298.
rachiü 80, 214, 230 ; I, 298.
raft 236 ; I, 299.
raft 85, 223, 238, 250 ; I, 299.
*raftă I, 299.
raftivan II, 96.
ragial II, 99.
rahag-erie I, 300. ~ iü 52, 53, 238 ;
I, 299.

rahat 338 ; I, 299.
rahatlocum I, 300.
rahtivan 160, 223 ; II, 96.
Rahtivan 89, 90.
raië 24, 138 ; II, 96. ~ licesc II, 97.
raiz II, 97.
ramazan 25, 124 ; II, 97. ~ bairam
II, 10. ~ lic 188 ; II, 97.
rast II, 159.
răstie I, 301.
ravac 230, 235 ; I, 300.
ravent 48 ; I, 300.
razachie 48, 235 ; I, 300.
razzia 248, 282 ; I, 122.
rechiab II, 98.
rechiabië II, 98.
rechiapighen II, 99.
redif II, 159.
ref I, 300.
refenea 236 ; I, 300.
regea I, 301. ~ lic I, 301.
regep 31.
regial II, 99.
reis II, 95. ~ chesedar II, 98. ~
efendi 27, 28, 144 ; II, 98.
reiz 32, 192, 224 ; II, 97. ~ lic II, 98.
reizicol II, 97.
reneabeghen II, 99.
renghiü 240 ; I, 56, 301.
resm II, 98.
revaniü I, 398.
revent 235, 237 ; I, 300.
rezachie I, 300.
rezalet II, 98.
rezm II, 98.
richiab II, 98. ~ caimacam II, 99.
~ imbrohor II, 99.
richiabië 190 ; II, 98.
richiambighe II, 98.
richiaptar II, 99. ~ aga 26 ; II, 99.
rif I, 300.
rieala II, 159.
rigea I, 301.
rigial II, 99.
rîndea 80, 238 ; I, 301.
ristic 48, 202 ; I, 301.
riza-pazar II, 99.
rizilie 240 ; I, 302.
rochearighen II, 99.
rocmani 280.
rubaru II, 159.
rubea I, 302.
rucă II, 100.
rufet 225 ; I, 302. ~ aş I, 303.
Rumele II, 100.
rup 219, 221 ; I, 303.
rupie I, 302.
rusumat II, 100.
ruşfet 240 ; I, 303. ~ ar I, 303. ~
ărie I, 303.

rutea 218; I, 303.
ruzname II, 100.

sabica II, 159.
sabur 19, 41, 235; I, 303.
saca 180, 230; I, 304. ~ baș 29,
179; I, 304. ~ giü 53; I, 304.
săcăluș 245.
sacat 239; I, 304. ~ lic I, 304.
sacât I, 304.
sacâz 236; I, 305.
Sacâz 88; I, 305. ~ liü I, 305.
sacîcol II, 159.
sacnasiü 155; I, 305.
sacsana I, 316.
sacsie I, 317.
sacsongi-bașa, II, 160.
sadacat II, 100. ~ liü II, 100.
sadea 210, 239; I, 305.
sădecar 226; I, 307.
sadetica I, 306.
sadicat II, 100.
sadrazan II, 101.
saegi 267; I, 307.
Saegiü 89.
saftea 41, 48; 236; I, 306.
safterea I, 318.
saftian 201, 226, 238; I, 306.
Saftian 89.
saghirdiü II, 159.
săgéc 277. ~ ar 277.
sagnasie I, 305.
sagniș I, 305.
sagriü II, 101.
sahaidac 11; II, 101. ~ ar II, 101.
sahan 213, 230; I, 307.
sahîn 277.
sahip-devlet II, 101.
sahnîș I, 305.
sahtian I, 306.
saiâ I, 307.
saiâ 237; I, 307.
saidac II, 101.
săidecar I, 307.
saieluță I, 307.
saig-esc I, 308. ~ ie I, 308. ~ it
I, 308.
saigi-ü I, 307. ~ bașa I, 308.
saip II, 101.
sait II, 100.
saivan 145, 237; I, 308.
saivant I, 308.
saiz I, 318. ~ bașa I, 319.
salafiü I, 308.
salahor 70, 179, 190, 194, 331; I,
308. ~ esc I, 310. ~ ie I, 310.
~ it I, 310.
Salahor 90.
salaü I, 314.
salamanic 64.

salamlec 64.
salamlic 64; II, 106.
salaor I, 308. ~ ie I, 310.
sălaș 244, 281.
salavat 26; I, 310.
salcâm 19, 235; I, 310.
salcol-agasi II, 161.
salep 214; I, 310. ~ giü I, 310.
salhana I, 332.
Salhana 91.
salip I, 310.
salt 329; II, 101.
saltanat 239; I, 311.
saltea 46, 80, 224, 228; I, 311.
sam II, 159.
samaia 164; II, 159.
samaniü 237; I, 311.
samasirgiü II, 39.
sambica II, 159.
samdangiü II, 113.
sampson I, 312.
samsar 35, 236; I, 311. ~ lic I,
311.
sămsăresc I, 312.
samsongiü 29.
samur 205, 226. ~ ache I, 312. ~
calpac 206; I, 312.
Samurcaș 89.
Samurénu 89.
sanchi 51, 62; I, 313.
sanchiü 239; I, 313.
sandal 210; I, 313.
sandal 224; I, 313.
sandrace I, 336.
sânduc 19, 238; I, 312. ~ el I, 313.
sangéc I, 313.
sângeclesc I, 313.
sangép II, 102.
sangiac 27, 179; I, 313; II, 8, 102.
aga II, 102. ~ at II, 102. ~ beiü
II, 102. ~ șerif II, 103. ~ tar II,
103.
sangiağaș II, 102.
sângiagat II, 102.
sangiangiü II, 102.
sangiat II, 102.
sapâ 223; I, 314.
saporinâ II, 159.
saplaic II, 159.
sărăcei 178; II, 103.
saraciü I, 15; II, 103. ~ bașa II, 103.
~ iamac II, 103.
saraf I, 386.
saragele 178; II, 103.
sarahol I, 308.
sarahor I, 308.
saraille 54, 230; I, 314.
saraiü 19, 51, 251; I, 314. ~ bașa
II, 104. ~ divan II, 105.
sarangele II, 103.

saraol I, 310. ~ ie I, 310.
sarascher II, 107. ~ lîc II, 108.
sărdăngesci II, 108.
sărdar I, 319.
sarf II, 159.
sarghiu II, 159.
sarhat II, 108.
saric 201; II, 104.
sarigele II, 103.
sarma 213, 229; I, 315.
sărmăluță I, 315.
sărnaciū II, 159.
sarsana I, 316.
(sat) I, 96.
satara 46, 187; I, 315. ~ belea I, 316, 162.
satir II, 114.
satir 237, 223; I, 15, 316.
*satirgi-ū I, 316. ~ bașa 162; I, 316.
saxana 49; I, 316.
saxie 235; I, 317.
saxongi-bașa II, 105, 160.
saz II, 166.
sbenghiū I, 46.
sborșesc I, 64.
(scală) I, 317.
schele 35, 46, 51, 224, 238; I, 317.
Schele 91.
schemni-aga 144, 145, 151; II, 29, 104. ~ ciauș II, 104.
schilă I, 317.
schimbea 237; I, 317.
schimni-aga II, 104. ~ ciauș II, 104.
schingiu 46, 240; I, 318. ~ esc I, 318. ~ ire I, 318.
schirlet II, 160.
«scrisa» 110.
scrup 46; I, 318.
seba II, 10.
sebepi-tahrir II, 105.
sefa II, 160.
sefaet II, 160.
sefer II, 160.
Sefer 116.
sefertas I, 218.
seftea I, 306.
sefterea 46, 48, 235; I, 318.
segedea II, 105.
segban 29, 179; I, 14; II, 106. ~ bașa II, 106.
sehăidac II, 101. ~ ar II, 101.
seidicar I, 307.
seimen 29, 179; II, 105 ~ baș II, 106. ~ esc II, 106.
Seimenu 88.
seir II, 160.
seiyan I, 308.
seiz 45, 223; I, 318. ~ bașa, 160; I, 319.
selamalîc 64.

selamet I, 319.
selamlîc 154; II, 106.
selat II, 110.
seléf 180; I, 321.
selem II, 106.
selém II, 107. ~ aga II, 107. ~ ciauș 161; II, 107.
selemahcésă 187; II, 107.
selihtar II, 110.
selimie 210, 283; II, 107.
senamechie I, 322.
senduc I, 313.
senet I, 322.
sepet I, 323.
seraiū I, 314.
seralie I, 314.
serascher 138; II, 107. ~ lîc II, 108. ~ pașa II, 108. ~ sultan II, 108.
serasir 210; II, 107.
serdalîc I, 320.
serdar 157, 158, 178, 180, 290; I, 11, 254, 319. ~ aga I, 319. ~ ecrem II, 166.
serdăr-ărit I, 320. ~ ésă I, 320. ~ esc I, 320. ~ ie I, 320.
serdenci II, 108.
serdenghești I, 14; II, 108. ~ aga II, 108.
serhat 138; II, 108. ~ liū II, 108.
sermaiă 187; II, 109.
sermaianz II, 109.
sermainsiz II, 109.
sermea II, 109.
serpengea 237; I, 320.
(serta-ferta) 65, 245.
serseliū II, 160.
sevaiū 210; II, 109.
sevda II, 160.
sevghiliū II, 161.
(sfant) I, 228.
sgărbaciū I, 405.
sic 62; I, 320.
sicăiū I, 321.
sicăldisesc II, 109.
sichimea I, 321.
siciū 119; I, 321.
sictet 240; II, 109.
sictir 21, 131; I, 321. ~ elă I, 331. ~ esc I, 321.
sided 48, 236; I, 321.
sifat II, 161.
sigidea II, 105.
siimen II, 105. ~ esc II, 106.
siléf 283; I, 321.
siléh I, 321.
silép I, 321.
silictar II, 110.
silihtar II, 109. ~ aga 26; II, 101. pașa II, 110.
silimet I, 319.

simcîr I, 127.
simén II, 105.
siminechie I, 322.
simig-erie I, 322. ~ iû 52; I, 322.
simit I, 322.
simzar I, 312.
sinamechie 47, 48, 237; I, 322.
sinduc I, 313.
sinet 187; I, 322.
singép 205, 226; I, 323.
singepiû I, 323.
singif I, 323.
singir II, 130.
sinie 213, 230; I, 323.
sipet 50, 238; I, 323. ~ aş I, 324.
sipeţel I, 324.
sir-chiatip II, 161.
sirdingheşti II, 108.
sirghiû I, 324.
sirin II, 110.
sirmaia II, 109.
sîrmaciû I, 331.
sîrmali II, 161.
sîrop 282.
siurmea II, 161.
(sobă) 243.
(sobol) I, 312.
socac 81; II, 161.
sof I, 390.
sofa I, 324. ~ giû, 100 I, 324.
sofra 35, 211, 229; I, 324. ~ gerie I, 325.
sofragi-û 52, 160, 162; I, 324.
~ başa I, 324.
softa II, 161.
soitariû 69, 171; I, 325.
soiû 51, 80, 239; I, 325.
solac 26, 150; II, 110.
Solacolu 88.
solcol II, 161. ~ agasi II, 161.
soliman I, 326.
somachi II, 161.
somon I, 326.
sopă 237; I, 326.
sorbet 282.
(sorliţă) 263.
spafiû I, 326.
spahiesc I, 327.
spahilar-agasi II, 110.
spahi-oglan II, 100.
spahiû 28; I, 326.
Spahiû 90.
spenge II, 110.
spinte II, 110.
stambol 219; I, 327; II, 100.
Stambol I, 328. ~ chilă I, 327. ~ efendi II, 110. ~ şali II, 111.
stambolă 221; I, 327.
Stambul 46; I, 327.
«stéua ciobanului» 330.

stubeçiû 46, 203, 236; I, 238, 328.
stiubiciû 31; I, 238.
subaşa 182; II, 111.
sucman 234; I 3, 327.
sucmănar I, 328.
sufra I, 324. ~ gerie I, 325. ~ giû I, 324.
suia II, 111.
sugiuc 228; I, 328.
suhariû 34.
suitariû I, 325.
suiulgi-û 225; II, 111. ~ başa II, 111.
sulf II, 111.
suliman 203; I, 328.
sulimen-êlă I, 328. ~ esc I, 328. ~ it I, 328.
sultan 26, 27; I, 328. ~ chehaiasi II, 112. ~ iû I, 329; II, 111. ~ mezat II, 112.
Sultana 89; I, 329. ~ valide II, 111.
sultân-esc I, 328. ~ ică I, 328.
sumăeş I, 328.
suman 47, 231; I, 327.
suraf II, 161.
surdisesc II, 161.
surduc I, 329.
sureceiû II, 112.
suret 187; II, 112.
surghiun 186; I, 329. ~ esc I, 330. ~ ie I, 330. ~ ire I, 330. ~ it I, 330. ~ lic I, 330.
surguciû 141, 201, 208; I, 330.
surgun I, 329. ~ ie I, 330. ~ it I, 330. ~ lic I, 330.
surl-ă I, 331. ~ ar I, 331. ~ aş I, 331. ~ oiû I, 331.
surmaciû I, 331.
surmai II, 161.
surmea II, 161.
sursat 194; II, 112.
surug-esc I, 332. ~ esce I, 332. ~ iû 52, 53; I, 332.
susan 45; I, 332.
suvaîû II, 109.
suvariû I, 161.

şaaban 30.
şabana II, 113.
şadirvan 225; II, 112.
(şagă) 280.
Şah 26, 27, 32; II, 112.
şah II, 112.
şah I, 336.
şahmara 210; I, 332.
şahnichie I, 305.
şah-zadea II, 113.
şaiac 234; I, 332.
şaică 224; I, 333.
şaic-ar I, 333. ~ uliţă I, 333.
şaingi-başa II, 105.

şaitan, V. şeytan.
Şaitan 90.
şaiü II, 113.
şal 198, 202, 210, 233 ; I, 333. ~ giü
I, 334.
şali II, 113.
şalîaş I, 334.
şaliü 235 ; I, 334.
şalvar 197, 201, 232 ; I, 334. ~ ara-
gie I, 334. ~ aragiü 52, 238 ; I,
4, 334.
Şam 88, 210, 283 ; II, 113.
şamâ I, 334.
şamalagea 210 ; I, 335.
şamasirgiü II, 39.
şamata II, 162.
şamdangi-ü 160 ; II, 113. ~ başa
II, 113.
şamli II, 113.
şandrama 49 ; I, 335.
şantrace I, 336.
Şapcaliü 89.
(şarampâü) 243.
şart 239 ; I, 335.
şarvana 210 ; II, 113.
şaşcânlic II, 162.
şaşiü 239 ; I, 325.
şafir II, 113. ~ başa II, 114.
şatrâ II, 39.
şatränge 218 ; I, 336.
şavana II, 113.
şchele I, 317.
şchingiü I, 318.
şcodrali II, 162.
«şedeä (a)» 105.
şeh II, 114. ~ islam II, 114.
şeiac I, 333.
şeiç II, 114. ~ ul islam 25.
şeiçä I, 333.
şeih II, 114.
şeytan I, 336.
şeytânicä I, 336.
Şeytânescu 89.
şelvärei I, 334.
şemblic II, 114.
şenlic II, 114.
şerbegi-ü 160, 214 ; I, 336. ~ başa
I, 337.
şerbet 214 ; I, 336. ~ elniță I, 336.
şeret I, 337. ~ lic I, 337.
şerif 282 ; II, 182.
şerim 8, 11 ; II, 114.
şeri-şerif II, 162.
şeş-beş 218 ; II, 162.
şeval 30.
şiboii 235 ; I, 337.
şichirgi-ü 238 ; II, 114. ~ başa 160 ;
II, 115.
şii II, 115.
şiiac I, 333.

şinlic II, 114.
şiret 226, 238 ; I, 337.
şiret 239 ; I, 337. ~ enie I, 337.
~ lic I, 337.
şiric I, 337.
şirinçä II, 115.
şirit I, 337. ~ enie I, 337.
şiş 226 ; I, 337.
şişanea 180 ; I, 338.
şişhanea I, 338.
şişinea I, 338.
şlic I, 229.
şoitän I, 366.
şofran 280.
şoim 248 281.
solovar I, 336.
ştiubeciü I, 338.
ştubete I, 338.
şucada 329.
şurut II, 115.
şuşanea 226 ; I, 338.

Tabac 74, 224, 226, 239 ; I, 338.
täbâc-ar I, 338. ~äréscä I, 338. ~
it I, 338. ~ ärie I, 338. ~ esc I,
338.
taban 238 ; I, 339. |
taban 277. |
taban II, 115. |
tabet I, 239. |
tabie 180 ; II, 115. |
tabiet 216, 239 ; I, 103, 339. ~ liü
I, 340,
(tabin) 245.
tablâ 211, 213 ; I, 340.
tabla II, 115. ~ başa 62, 143, 167,
179, 223 ; I, 340, 408.
tabul II, 115.
tabulhana 145, 163 ; II, 115. ~ giü
II, 116.
tacâm 42, 222, 223, 238 ; I, 341.
taclit 198 ; I, 442.
taçrir 187 ; I, 342.
taçsidar II, 118.
taçsim II, 162.
tact I, 340.
taevil II, 162.
taççihat II, 116.
taft I, 340.
taftâ 51, 250 ; I, 343.
taftaluc I, 343.
taftur 238 ; I, 343.
täççârçä 280.
tahîn 238 ; I, 343.
tahmin 187 ; II, 116.
tahmis 215 ; II, 116.
tahregiü II, 116.
tahsin II, 160.
taht 182 ; I, 340.
tahtalic 224, 237 ; I, 343.

tahtîrvan II, 117.
 tahvil II, 162.
 «tâia (a)» 105.
 taifâ 166 ; I, 340.
 taifas 68, 281 ; I, 340.
 tain 29, 70, 80, 178, 180 ; I, 345.
 ~ at I, 345. ~ giü I, 346.
 taiü II, 117.
 talaf I, 233.
 talambaşa I, 400.
 talan 44 ; I, 152.
 talaş I, 346.
 tälâşman 239 ; I, 346.
 talaz 33, 45, 224 ; I, 346.
 talhiş 140 ; II, 117.
 talhişci-ü II, 117. ~ aga II, 117.
 tali I, 346.
 talicâ 283.
 talîm I, 236.
 talisman 248, 282 ; II, 60.
 tâlmacıü 280.
 tamachiar I, 347.
 * tamam 81.
 taman 19, 45, 62, 64 ; I, 347.
 tamaşa II, 162.
 tamazlıc 237 ; I, 347.
 tambura 164 ; I, 347. ~ giü 52 ; I, 348.
 tandur 156 ; I, 348.
 tanea II, 117.
 tapan-gea 51, 226 ; I, 348. ~ giü I, 348.
 taraba 236 ; I, 348. ~ giü I, 348.
 târâb-oiü I, 349. ~ uçe I, 349.
 tarabulus II, 117.
 tarac 44 ; I, 155.
 taraf 42, 118 ; I, 349.
 tarapana 45, 220, 236 ; I, 349.
 taraphana I, 349. ~ giü II, 162. ~
 emini II, 162.
 taratlı II, 162.
 târbacâ I, 339.
 târbâc-êlâ I, 339. ~ esc I, 339. ~ it
 I, 339.
 tarhana I, 365.
 tarhon 33 ; I, 349.
 tarîf 282.
 târîm I, 350.
 tarla 235 ; I, 350.
 tarpuz II, 117.
 tarsana II, 121.
 târtăcuță I, 352.
 tarz II, 117.
 tas 19 ; I, 357.
 tasma 226 ; I, 350.
 tasmăluță I, 350.
 tatar 10, 106, 222 ; I, 239, 351. ~
 agasi II, 118. ~ mizil II, 118.
 tâtar I, 351. ~ că I, 352.
 Tâtar 88, 90. ~ că 90.
 Tâtâr-anî 90. ~ aş 90. ~ âşeni 90.
 ~ ei 91. ~ escî 91. ~ uşî 91.

tâtâr-esc I, 352. ~ ime I, 352. ~
 iță I, 352.
 tatîr II, 162.
 Tâuşanu 89.
 tavâ 51, 230 ; I, 352.
 tavâ I, 352.
 tavan 61, 227, 228, 237, 238 ; I, 352.
 tavle 218 ; II, 262.
 taxidar II, 118.
 taxidârie II, 118.
 taxim 163 ; II, 162.
 teanc I, 355.
 teas I, 357.
 teberu II, 163.
 techer-mecher 62, 64 ; I, 353.
 teclif II, 118. ~ at II, 118.
 teenefes 223, 237 ; I, 353.
 tedaric II, 118.
 tefaric 277 ; II, 118.
 tefericiü II, 118.
 tefter II, 118. ~ giü II, 119. ~ hana
 II, 119.
 tefterdar 143, 190 ; II, 119. ~ efendi
 II, 119.
 teftişciü II, 119.
 tejghê 236 ; I, 358. ~ tar I, 358.
 tejniş II, 163.
 tel I, 353.
 telal 19, 44, 187, 236 ; I, 353. ~
 baş(a) I, 354. ~ îc I, 354.
 telâl-âü 239 ; I, 354. ~ iță I, 354.
 telar I, 354.
 telatin I, 355.
 telbia II, 163.
 telcurşum II, 163.
 telégâ 280.
 telel-eică I, 354. ~ eü I, 354. ~ ôică
 I, 354.
 telemea 229, 237, 264 ; I, 354.
 Teleorman 15.
 teletin 238 ; I, 355.
 telmiz II, 119.
 telpiz 45, 239 ; II, 219. ~ ie II, 220.
 ~ îc II, 120.
 teltea 238 ; I, 355.
 temasuc II, 120.
 tembel 239 ; I, 355. ~ îc I, 355.
 tembelic II, 125.
 tembur I, 348.
 temen-a I, 355. ~ esc I, 355.
 tenc 236 ; I, 355.
 tenchiü 44, 221 ; I, 356.
 tencurel I, 356.
 tenechea I, 360.
 tenzuh II, 120.
 tepeledisesc II, 163.
 tepsie I, 361.
 teptil 329 ; I, 362.
 terbiê 278 ; II, 120.
 terebea II, 163.

terezie 19, 49, 221; I, 356.
tergiman II, 120. ~ ie II, 120. ~
lic II, 120.
tergimea II, 121.
teriac I, 362.
terlici 201; I, 356.
tersana II, 121. ~ defterdar II, 121.
~ emini II, 121.
tertel 226; I, 356.
tertip 68, 187, 240; I, 357. ~ giü
53; I, 357.
terziaba 224, 238; II, 121.
terziman II, 120. ~ ie II, 121.
tés 163, 221; I, 357.
tescherea 278.
tescherea II, 121.
teslim 187; II, 122. ~ arisesc II,
122. ~ at II, 122.
testea 221, 236; I, 358.
testemel 28, 44, 48, 201, 233; I, 40,
358. ~ ar I, 359.
teşcherè 222; II, 121. ~ giü 28;
II, 22, 38, 122.
teşghè 34; I, 357. ~ tar I, 358.
teşrifagi-calfa II, 122. ~ chesedari
II, 122. ~ efendi II, 122.
teşrifat II, 122.
tetbir II, 163.
tetrea 33, 214; I, 359.
tevarih II, 163.
tevatură 240; I, 359.
tevaturin II, 163.
tevelechie II, 363.
tezie I, 363.
tibigir 49, 74, 236; I, 359.
tichi-e 47, 48, 50, 200; I, 359. ~
uță I, 360.
ticnafes I, 353.
ticnea 239; I, 398.
tifarichiü II, 118.
tiftic 237; I, 360.
tighel 68, 238; I, 360.
tignafes I, 353.
tjghea I, 358.
tilie II, 123.
timar II, 123. ~ iot II, 123. ~ spa-
hiü II, 123.
timin 219; II, 123.
tinghie I, 113.
tingir-e 48, 51, 230; I, 360. ~ ică
I, 360.
tinichè 42, 48, 230, 236, 237, 238;
I, 360. ~ gerie I, 361. ~ giü 52,
238; I, 361.
tipsie 19, 48, 230; I, 361.
tiptil 45, 48; I, 362.
(tîrfă) 243.
tiriac 33, 237; I, 362.
tiriachiü 217, 230, 239; I, 362.
tiriplic I, 362.

tirlici I, 356.
tir-mîr 276.
tirtip I, 357.
tistea I, 358.
tistimel I, 359.
tişghea I, 358.
titin I, 370.
tition I, 370.
tiunzuf II, 120.
tiutium 74; I, 370. ~ gerie I, 371.
tivatură I, 359.
tivilichie I, 363.
tizic 228; I, 363.
Tocat 210; II, 123.
toemac 278.
toiag 280.
toibe II, 163.
toiesc 235; I, 363.
toiü 17, 338; I, 363.
tolb-ă I, 365. ~ aş I, 365.
top 180, 221, 236; I, 363; II, 123.
~ capi II, 123. ~ hana II, 123.
topci-ü 28, 52, 162, 180. ~ başa
162; II, 123.
topor 39, 280.
toptan 62, 236; I, 364. ~ gerie I,
364. ~ giü 52; I, 364.
topus I, 404.
topuz 70, 119, 141, 143, 158, 180,
185; I, 364.
torbă 51; I, 365.
trahana 229; I, 365.
trampă 35, 51, 236; I, 365.
trînchet 35; I, 365.
trufanda 235; I, 365.
trunchet 35, 224; I, 365.
tubulhana II, 116.
tuciü 230, 236; I, 366. ~ riü I, 366.
tufec 180; II, 123.
tufecci-ü 52, 162, 180, 226; I, 15;
II, 123. ~ başa 162, 179; II, 124.
tuigiü II, 125.
tuiü 26, 27, 141, 142, 144, 150, 180;
II, 124.
tulbent I, 366.
tulimeni II, 125.
tulipan 235; I, 366.
tulpan 202, 210, 233; I, 366.
tulpănaş I, 367.
tulpeni I, 366.
tult 219; I, 367.
tulum 236; I, 367.
tulumb-ă 51, 180; I, 367. ~ iță
I, 367.
tulumbagi-ü 52; I, 367. ~ başa
162; I, 368.
tulumeni II, 125.
tumbac 236; I, 368.
tumbaz II, 48.
tumbeciü II, 125.

tumbelechiu 163; II, 125.
tumurluc I, 368.
tumurug I, 368.
tunesli II, 163.
tunzuh II, 120.
tura 27, 42, 119; I, 268. ~ liu I, 268.
tura II, 125.
* turama 81.
turban 175, 199, 200, 201; I, 367.
turbent I, 366.
turc 23; I, 369. ~ esc I, 369. ~ esce I, 369. ~ ime I, 369. ~ omerit I, 369. ~ uleŝ I, 369.
Turc 88, 91. ~ eni 91. ~ oicã 91. ~ uleŝ 88, 91.
tuncagi-baŝ-aga II, 125.
(turcozã) 292.
turlac 230, 239; I, 369.
turlãcesc I, 370.
turliu I, 370.
turluc 278.
turnagi-ũ 29; II, 125. ~ aga II, 126. ~ baŝa II, 105, 126.
turungiu 237; I, 370.
tuŝar 288.
tutea 230; I, 370.
tutun 80, 215, 216; I, 370. ~ ärit I, 371.
tutungi-ũ 52; I, 371. ~ baŝa I, 371. ~ erie I, 371.
tuzimën II, 163.
tuzla II, 164.
tuzlama 229; I, 371.
tuzlucii 233, 234; I, 371.
teft 46.
tebebi 46; I, 100.
terah II, 55.
tevit I, 139.
tezië II, 58.
tegher I, 127.
teŝteghen II, 58.
tol 46.
tucal 281.
tuian II, 44.
tuluc I, 392.
turloiu I, 331.
ucirun II, 164.
ucituilfu II, 72.
ugeŝet 222; II, 126.
ugur I, 372. ~ lic I, 372. ~ liu I, 372.
Ulag 3.
ulama II, 126.
ulema 171; II, 126.
uluc 228, 238; I, 372. ~ ä I, 372. ~ aŝ I, 373. ~ esc I, 373.
umur II, 126.
un-capan I, 164.
urdie I, 373.

urdu-belea 62; I, 373.
urmuz I, 217.
Urmuzescu 89.
ursuz 239; I, 371. ~ luc I, 474.
urum II, 164.
usta II, 126.
ustalia II, 126.
ustu-acie II, 127.
uŝur II, 127. ~ giu II, 127.
uzmet I, 217.
uzur I, 218.
vacanuis II, 164.
vacf II, 127.
vacuf II, 127.
vadea 187; I, 374.
valeda II, 127.
valesi 56; II, 127.
valiu II, 127.
validea II, 127. ~ chethudasi II, 128.
vamã 245, 281.
varoŝ II, 128.
vasiët II, 164.
vataf 179, 182, 267; I, 374.
vatah I, 374.
vataŝ I, 375.
vãtãŝ-el I, 376. ~ ie I, 376. ~ oie I, 376.
vatav I, 374.
vechil 187; I, 376. ~ et I, 377. ~ hargiu II, 128. ~ ic I, 377. ~ ime I, 377.
vedea I, 374.
vedie I, 374.
vel-agã I, 110. ~ caftangiu I, 75.
calvegii 72. ~ ~ ciauŝ I, 125, 126. ~ ciubucciu I, 137. ~ conacciu I, 144. ~ ibrictar I, 222. ~ peŝchirgiu I, 294. ~ serdar I, 74. ~ sofragiu I, 324. ~ ŝerbeciu I, 336.
venetic 220; I, 377.
verã II, 128.
veresie 236; I, 378.
vesat II, 53.
vesli I, 49.
vezaret I, 379.
vezir I, 378. ~ esc I, 379. ~ ie I, 379. ~ lic I, 379.
vezir-agasi II, 128. ~ azem II, 128. ~ chehaiesi II, 128. ~ tatar II, 128.
veznea I, 378.
vilaiet II, 129.
viran I, 378. ~ ea I, 378.
(virã) 243.
viŝinap 230; I, 378.
vizercan I, 379.
vizinea 220.

vizir 119, 140 ; I, 378. ~ berbece I, 379. ~  s  I, 379. ~ esc I, 379. ~ ie I, 379. ~ l c I, 379.
Vizir 91.
vlah-serai  II, 69.
voivoda 27, 34, 182 ; II, 129.
volic II, 164.
(vurta) I, 183.
(vuv ) 243 ; I, 404.

zaana I, 382.
zabet II, 129. ~ l c II, 129.
zabit II, 129. ~ an II, 129. ~ a  II, 129. ~ l c II, 129.
z bun 231, 234 ; I, 379. ~ ar 225, 238 ; I, 380. ~  rie I, 380. ~ a  I, 380. ~ el I, 380.
z efet I, 389.
zagan 235, 263 ; I, 380.
zagara I, 380.
z g rel I, 381.
zagargi-ba a II, 105, 129.
zahana I, 382.
zahara I, 381. ~ gi  I, 382.
zaharea 41, 48, 180, 190, 192 ; I, 381.
zaher  I, 381. ~ gi  I, 382.
zahrea I, 381.
zaiafet I, 389.
zaif 239 ; I, 382. ~ l c I, 382.
zaifet I, 389.
zaim II, 130.
zalhana 41, 237 ; I, 382. ~ gi  I, 382.
z lhize 30.
(z log) I, 19.
zaman II, 130.
zambil  235 ; I, 382.
zamb l  I, 390.
zambul I, 383.
*zampara I, 383. ~ gi  53, 239 ; I, 383. ~ l c I, 383.
zandal I, 313.
z pcese I, 384.
zapc-ial c I, 385. ~ ie I, 384. ~ iea I, 384. ~ il c I, 385. ~ iret I, 385. ~ itur  I, 384.
zapci  181, 182, 187 ; I, 383.
zapt 187 ; I, 385.
zapti-ferman II, 130. ~ namea II, 164.
zar 218 ; I, 385.
zaraf 19, 41, 236 ; I, 386. ~ l c I, 386.
z r fie I, 386.
zarafir I, 386.
zaraphana I, 349.
zarba I, 388.
zarc  II, 164.
z rcul  I, 386.
zardava II, 130.

zarf 214, 226 ; I, 169, 387.
zarg  II, 164.
zarif 41 ; I, 387. ~ ior I, 387. ~ l c I, 387.
zarmacup 219 ; II, 130.
zarnacadea 235 ; I, 387.
zarpa 210 ; I, 387.
zarphana II ; 55.
zarz r 229, 235, 243, 281.
zarzavagi  I, 388.
zarzavat 229 ; I, 388.
zavala  I, 388.
zeban I, 380.
zebon I, 380.
zechir II, 164.
zeefet I, 389.
zefet I, 389.
zeflem-ea 69 ; I, 388. ~ isesc I, 388. ~ ist I, 389.
zefli  I, 389.
zeibeg II, 164.
zelemet I, 319.
zemberec I, 390.
zengerli  II, 130.
zenghi  II, 164.
zerbap I, 388.
zerdava II, 130.
z rdicea I, 389.
zerdiciap 237 ; I, 389.
zerphana I, 349.
zerzavat I, 388.
zevchi  211 ; I, 388.
zevzec 42, 239 ; I, 389. ~ l c I, 389.
ziafet 211 ; I, 389.
zilcade 30.
zimbil 236 ; I, 390.
zimberec I, 390.
zingir II, 130. ~ li  219 ; II, 130.
(zinziifil) 245.
zirdiciab I, 389.
zisi  II, 58.
zobon I, 386. ~ a  I, 380.
zof 41, 201, 210 ; I, 390.
zor I, 390.
zoralia 54, 120 ; I, 391.
zorba I, 391. ~ gi  53 ; I, 391. ~ l c I, 392. ~ li  I, 392.
zorb luesc I, 399.
zorese I, 391.
zuf I, 390.
zuluf 237 ; I, 392. ~ ci  II, 164. ~ e  I, 392.
zulum 180 ; II, 131.
(zumarica) 245.
zurba I, 391. ~ gi  I, 391. ~ l c I, 392. ~ li  I, 392.
zurbuluesc I, 392.
zurumbat II, 164.

2. MACEDO-ROMÂN

abaie I, 5.
abraş I, 7.
adète I, 7.
afendu II, 51.
aferim I, 9.
afioni I, 10.
ahure 79.
aide I, 196.
alaiü I, 16.
alizverisi I, 17.
(alumäl) 119.
amä I, 18.
aman I, 18.
amanete I, 19.
ambare I, 203.
amirä II, 146.
amirescu II, 146.
andriü I, 21.
arâchie I, 298.
arap I, 23.
argafan I, 227.
arigiae I, 301.
arupe I, 303.
arzoali 78 ; II, 8.
aschere 79 ; II, 8.
aslanu 79 ; II, 136.
astare I, 27.
at I, 28.
atlaze I, 29.
avae 79.
avane I, 213.

babà I, 30.
babalic I, 30.
băcăle I, 31.
băcame I, 32.
baciü 266, 267 ; I, 400.
băclăva I, 33.
băgè I, 35.
bahçe I, 137.
bairame 78 ; II, 10.
(balică) 268.
bamia I, 38.
barotă 79.
basmä I, 41.
bătisescu II, 19.
benchiü I, 47.
benghiü I, 47.
bent 276.
berat II, 18.
beşli I, 402.
bişer I, 42.
bilbiliü 79, 283.
bilèe I, 46.
binä I, 52.
birberu II, 18.

birichiete I, 47.
birungică I, 58.
bizilică I, 402.
boè 329 ; I, 56.
bohçè I, 55.
boï I, 57.
boisescu I, 56.
brăşime I, 222.
bre I, 60.
budalaş I, 61.
bulgüre I, 61.
buluche I, 62.
bumbac I, 63.
bustane I, 59.
buzdugan I, 66.

cadifee I, 94.
căfase I, 71.
cafe I, 72.
cafegiü I, 72.
cafinè I, 73.
căftane I, 75.
căiche I, 77.
caimacame I, 78.
caimacan 78.
cais I, 79.
călăbăliche I, 80.
căläuz I, 80.
călfä I, 82.
calp I, 82.
călufe I, 82.
călupe I, 82.
cange I, 85.
cântare I, 86.
capac I, 86.
căplămă I, 396.
capot 332 ; I, 84.
carafile I, 89.
caraghioz I, 88.
caraghiozlichi I, 88.
cărăule I, 89.
cărjiliü I, 90.
cărmezi I, 91.
căşcăval I, 92.
cărvene I, 108.
cărvănar II, 108.
căsmete 111.
cătrane I, 95.
cătun I, 96.
căzane I, 99.
căzmä I, 100.
ceire I, 120.
cepchen II, 35.
cerdache I, 124.
cereche I, 397.
cergä I, 102.

chefe I, 104.
chenare I, 105.
cherestea I, 107.
chiatip 78.
chibrit I, 109.
chifile 329; II, 141.
chihaiie II, 36.
chihlibare I, 110.
chilime I, 111.
chilipure I, 112.
chimer I, 113.
chioftè I, 110.
chior I, 114.
chioşcu I, 115.
chiragi I, 117.
chirie I, 116.
chiupă I, 117.
chiurhane II, 37.
ciacâr I, 119.
ciadîr 79; II, 39.
ciam-sacâz I, 122.
cianac I, 123.
ciantă I, 188.
ciapcân I, 123.
ciarşih I, 125.
cibuche I, 135.
cicriche I, 127.
ciliche I, 127.
cioban I, 128.
cioban-baş 267; I, 32, 128.
cioflie II, 41.
ciorape 332; I, 132.
ciorbă I, 132.
cióreţi 332; I, 133.
(cipune) 332.
cirac I, 134.
ciulac I, 130.
ciumag I, 131.
cizme 286.
cofe 246.
cogea-baş 78.
covă 246.
cubèe 79; II, 43.
cubure I, 140.
cunache 329; I, 144.
cunduş 332.
curbane 78; II, 44.
cusuru I, 151.
cutie I, 151.

dălacă I, 152.
dămbla I, 153.
dândăna I, 154.
destemiale I, 359.
don 332.
duchiane I, 161.
dudue I, 191.
dulape I, 165.
dulben I, 366.
dulma I, 165.

dulumà I, 162.
duluniţ 332; I, 405.
dunaia 79.
duşman I, 166.
dzilit I, 179.

fărfărie I, 168.
(farmazon) 282.
feneră I, 167.
fes I, 171.
filidzan I, 169.
filigiane I, 169.
filu I, 171.
firigè I, 169.
fitile I, 174.
fudul I, 175.
fuşече I, 173.
fută I, 174.

gairete II, 149.
găitan I, 176.
geliatu I, 177.
gemadan I, 186.
gemie I, 187.
geremè I, 178.
ghiulè I, 183.
ghiumbruche 78; II, 57.
ghiurdane I, 180.
ghiuzdane I, 183.
giaba (di) I, 185.
giamală I, 186.
gimandane 332; I, 186.
giambaş I, 187.
giame I, 185.
gianfese II, 149.

hăbare I, 193.
hagi I, 194.
haide I, 196.
hală I, 198.
halale I, 199.
hălvă I, 201.
hamaili II, 60.
hămbare I, 203.
hăndache I, 216.
hane I, 205.
hăngiar I, 205.
harame I, 208.
harafe I, 207.
hărjescu I, 329.
hasap I, 92.
hatîr I, 202.
havane I, 213.
havra I, 213.
havuze I, 213.
haze I, 214.
hăzna I, 215.
hurmae I, 149.
huzmet I, 217.
huzmichiar I, 218.

iaca I, 218.
iadeş I, 219.
iahnè I, 219.
ibric I, 222.
ietache I, 220.
ihtibare 79.
ihtizae 79.
ileche 332 ; I, 225.
imarete 78.
imbruche 329 ; II, 57.
(ip) 119.
irghilie I, 216.
iurgan I, 227.
iuruşe I, 231.

lafe I, 232.
lăgâme I, 232.
lală 79.
leene I, 336.
leşe I, 235.
levendu I, 234.
libade I, 236.
lufè I, 234.

ma I, 401.
madene 79 ; I, 241.
măgăza I, 241.
magiar II, 154.
măhala I, 242.
măimun I, 245.
măngale I, 246.
măngiun I, 241.
măraze 79, 329.
mărulă I, 250.
măscărliche I, 452.
măstrăpă I, 270.
maşala ! 64.
mechemee 78 ; H, 155.
megelise 78.
merimete I, 257.
mezè I, 259.
mirdziane I, 249.
(mirinde) I, 114.
misuru I, 261.
mişic 119.
mitirize I, 258.
(mulă) I, 95.
musafer I, 264.
muşteri I, 267.
muşumă I, 267.

nămuze 79.
năstrăpa I, 270.
Nastradin-Hogea 113.
naz I, 271.
niur I, 273.

odă I, 275.

paia 79 ; II, 93.
pălă I, 280.
pălăvre I, 281.
păpuţă 332 ; I, 283.
pără I, 284.
parnaciu I, 285.
păstrămă I, 285.
păşă 61 ; I, 285.
păzare 329 ; I, 287.
percè I, 289.
peşcheşe I, 293.
piltec I, 289.
pirdè I, 291.
pişchire I, 294.
pitligiane I, 287.
poturi I, 297.
poximadă II, 94.

răchie, V. arăchie.
rahate I, 300.

săate 79.
sabur I, 303.
sacăze I, 305.
săie I, 21, 307.
salaora I, 309.
sangiac 78.
sărafe I, 386.
schele I, 317.
scrum I, 318.
senduche I, 313.
serguce I, 331.
sevdae II, 160.
sicăldisescu II, 109.
sictir I, 324.
sidefi I, 324.
sifte I, 306.
sigiadè II, 105.
siléhe 332 ; I, 325.
simită I, 325.
sinete I, 323.
sinie I, 323.
socacă II, 161.
soi I, 326.
sufra 79 ; I, 334.
sunete 78.

şain 329.
şândan 79.
şamie I, 335.
(şigune) 332.
şiiac I, 3, 333.
şirvâr I, 334.

tabac I, 338.
tabiete I, 340.
tacăme I, 342.
tăchie I, 360.
taifa I, 344.
taine I, 344.

(tălăgan) 332.
talaze I, 346.
talime 79.
taman I, 347.
tăvă I, 352.
tăvane I, 353.
tendzerè I, 360.
tertipe I, 359.
tibişire I, 359.
tiligă 329.
timbel I, 355.
tinichè I, 361.
tipsie I, 362.
tistè I, 358.
tizghiè I, 358.
topă 79 ; II, 123.
trampa I, 365.
tuciū I, 366.
tufeche 79 ; II, 123.
tulumba I, 367.
turungi I, 370.
tutune I, 371.
ţăruhi 332 ; I, 133.

uca I, 274.
udaie I, 275.
ugiac I, 277.
vacâfe 78 ; II, 127.
valiū 78.
veresie I, 378.
vezir I, 379.
vilaiete 78.
zăbit 78 ; II, 129.
zaeree 79 ; I, 372.
zămâne 79 ; I, 329.
zănate 79.
zândane 78
zăptisescu I, 384.
zărare 79.
zărculă I, 386.
zărzavate I, 388.
zefcă I, 388.
ziafete I, 389.
zingire II, 130.
zore I, 391.
zurna I, 331.

II. INDICE ORIENTAL

Vorbele arabo-persane s'au trecut aci numai sub forma lor vulgară, rezervând pe cea literară la indicele corespunzătoare; cele ce nu prezintă vre-o diferență formală (puține la număr), figurează în ambele locuri, dacă au dobândit un caracter popular.

Vorbele însemnate cu o steluță lipsesc în dicționare, dar se află în izvoarele istorice; cele provădute cu două stelufe lipsesc pretutindena; iar crucea indică o lacună în turcesca sub raportul sensului. În indicele lătar, abreviaț. *l. or.* înseamnă giagatai său turc oriental, iar *cum.* cuman.

1. OSMANLI

aba I, 3. ~ ğy I, 4.
abanos (abanoz) 33; I, 6.
*abayi I, 5.
**abeter I, 6.
abraş I, 7.
† ačyk 40; II, 1.
adaly II, 1.
adam, V. baba.
adet 49; I, 8.
aferim I, 9.
afion (afiun) 33; I, 10.
aga II, 2. ~ *kapusy II, 135. ~
*paşa II, 135.
*agabani II, 2.
**agalar aga II, 135.
agyrylyk II, 2.
ağami I, 13.
ağeivat II, 59.
ağem II, 2.
ağemi I, 13. ~ oğlan II, 3.
ahči-başy II, 3.
akaret 42; I, 8.
akče 18, 219; II, 1.
*ak külahly II, 136.
**ak mečet II, 9.
akyde 42, 49; I, 7.
akyngy II, 135.
alağa I, 14.
alamani II, 5.
alat I, 199.
alay 46, 51; I, 16. ~ **baş çauş
II, 5. ~ beyi II, 5.
alekim selam 64.

alem II, 5.
alkyş 140; II, 5.
alla alla! (ill'allah) 63.
allah II, 4.
almas II, 6.
altmyşlyk II, 6.
altynbaş II, 6.
altynğyk I, 18.
alyş veriş I, 17.
ama I, 18.
amade 46; I, 19.
aman 117; I, 18.
amanet I, 19.
ambar 227; I, 203. ~ lar emini
II, 150.
† amber-buy I, 20.
ameği efendi II, 136.
ana teffer II, 7.
anadol(u) II, 6.
anahtar oğlany II, 136.
anason 33; I, 20.
anasyny siktim 131, 132.
(angariya) 280.
angyč I, 395.
antep I, 20.
anteri I, 21. ~ lyk I, 22.
arab 45; I, 22.
aralyk 275.
arka II, 7. ~ ly II, 7.
arkač I, 395.
arnaut I, 26.
† arpağyk I, 26.
arpalyk II, 7.

arsyz 276.
arşyn I, 27.
artyrmak (artyrdy) 66; I, 28.
arz II, 7. ~ odasi II, 136.
arzoval II, 8.
arzu-hal II, 8.
arzu-mahzar II, 8.
* asas II, 150. ~ başy II, 150.
asker 79; II, 8. ~ lü II, 9.
aslan 39, 40, 79, 219; II, 136.
asma I, 395. ~ Çyk I, 27.
astar I, 27.
aşy boya II, 136.
aşyk 46, 119; I, 27.
at I, 28, 35. ~ ly II, 9. ~ meýdan II, 136.
atlaz 45; I, 29.
av I, 395.
avaid I, 29.
avat I, 395.
avgy II, 9. ~ başy II, 9.
avly 81.
avradyny siktim 131, 132.
ayan II, 4.
ayar I, 13.
azman I, 395.

baba I, 30. ~ adam I, 30. ~ lyk I, 31.
** babeyn 44; II, 74. ~ gy II, 74.
badana I, 34.
baga I, 34.
bagçe II, 137. ~ van II, 137.
bagdadi I, 34.
baglama I, 37.
bğa I, 35.
bakal I, 31. ~ ym 276.
(bakala) 280.
bakam 46; I, 32.
baklava 44; I, 33.
baksyş I, 84.
bal 276. ~ ** başy II, 10.
balaban I, 36.
balama I, 37.
baldyr I, 395.
balgy II, 11. ~ ** başy II, 10. ~ ** baş-lyk II, 10.
balta I, 137.
baltağy II, 12. ~ başy II, 12. ~ lar kehayasi II, 12.
** balkyz I, 38.
bal yemez II, 11.
balyk I, 395. ~ dişi II, 11.
bamia 50; I, 37.
barak I, 396.
barata 35, 51; II, 12.
bardak I, 38.
bariak I, 36.
bariam II, 10.
barim I, 38.

barut 79; II, 12. ~ hana II, 12.
basma I, 41. ~ gy I, 41.
baş 32; I, 32, 38; II, 12. ~ * aga II, 13. ~ ** alay çauş II, 13. ~ ** beşli aga II, 13. ~ ** bölük başy II, 13. ~ * bakykulü II, 13. ~ ** bakykulü aga II, 13. ~ bog II, 13. ~ ** buza I, 39. ~ çauş II, 14. ~ ** çauş aga II, 14. ~ çohadar II, 15. ~ * kadyn II, 13. ~ kalfa II, 14. ~ kalion II, 13. ~ ** kapuğy II, 13. ~ kapu kiayasi II, 14. ~ kaymakam II, 14. ~ ** konakçy II, 15. ~ * muhasebe II, 15. ~ * salahor II, 15. ~ terğiman II, 15. ~ yamak II, 15.
başa II, 15.
başka I, 40. ~ ly I, 40.
başlyk 47; I, 230; II, 15, 165.
başmak II, 94.
baştarda II, 138.
başy bozuk I, 40.
batak II, 15.
batalama I, 42.
bayir II, 137.
bayrak I, 36. ~ ** aga II, 136. ~ tar II, 9.
bayram 78, 126, 128; II, 10. ~ * lyk II, 10.
bazè I, 42.
bazyrgian II, 16. ~ başy II, 16.
** beç I, 42.
bedevi 49; I, 51.
beenmek (beendy) II, 138.
beg I, 43, 291.
begir I, 46.
begler-begi II, 16.
beglerge II, 138.
bekçi II, 138.
bekiar 49; I, 42.
bekri 276. ~ lik 276.
bela I, 46. ~ ly I, 45.
beldar II, 17.
belezik I, 46.
belgir I, 46.
bende I, 52.
Bender II, 17. ~ ** ly II, 17.
benek II, 17.
** benk I, 47.
berat II, 18. ~ ly II, 18.
berber II, 18. ~ başy II, 18. ~ lyk II, 18.
bereket I, 47.
* beşli I, 48. ~ ** agasy I, 50.
beşlik I, 48.
beštahta I, 47.
bey 32, 51, 119; I, 43, 53.
beyaz II, 18.
beygir I, 46.
beyler-beyi II, 16.
beylik I, 44. ~ ** kalemi II, 138.

*beylikçy II, 17, 138. ~ ** başy II, 16. ~ ** efendi II, 17.
beyzade I, 45.
bezesten II, 138.
bezir II, 138.
bičky I, 400. ~ ğy II, 138.
bileg I, 46.
bilezik I, 46.
bilmem 116.
bimbaşy I, 51.
bina I, 52. ~ emini II, 18.
biñ-başy I, 51.
binek II, 18. ~ taşy II, 18.
biniĝy I, 53.
biniş I, 52 ; II, 18. ~ ** alay II, 18.
~ ly I, 53.
biringi II, 138.
† birlik I, 53.
bitirme II, 19.
bitirmek (bitirdy) II, 19.
bagasy I, 55.
bogaz II, 19.
boĝca I, 54. ~ ğy I, 55. ~ lyk I, 55.
bogdan 35 ; II, 19. ~ * beyi II, 19.
~ ly II, 20. ~ ** seray II, 20.
bok I, 53. ~ çy I, 53.
böklü II, 139.
bokluk I, 54.
bökme I, 60.
** bolazan I, 57.
bolbol 276.
bölük I, 62. ~ başy I, 63.
borsuk 49 ; I, 64.
bostan I, 58.
bostanĝilar odabaşy II, 20.
bostanĝy II, 20. ~ başy II, 20.
boş 276. ~ tur I, 59.
boy 51 ; I, 57.
boya I, 56.
boyaĝy I, 57. ~ lyk I, 57.
boyama I, 57.
boza I, 59.
bozafer II, 139.
bozaĝy I, 59. ~ lyk I, 59.
bozdogan I, 60. ~ ğy I, 67.
bozma I, 60.
bre I, 90.
** bubaşyr 44 ; II, 86.
† bučuk II, 21.
budak I, 65.
budala 49 ; I, 61 ; II, 139.
buga I, 61.
buhač I, 61.
** buhasebe II, 83.
* buhur II, 22.
buhurdan II, 22.
buhurdanĝy I, 22. ~ ** başy II, 22.
bulamač I, 37.
bulgari II, 23.
bulgar I, 61.

buluk 47 ; I, 62. ~ başy I, 63.
bunar (buñar) 81, 396.
bunduk I, 58.
bunguk II, 158.
burgy I, 64.
burma 81, 83.
burnuz I, 64.
bürüm II, 18.
burunĝuk I, 58.
bury I, 64.
busurman 44 ; II, 23.
but I, 64.
buyuk-miraħor II, 25. ~ * tezke-
reĝy II, 22.
buyurdu II, 22.
buyurultu 32 ; II, 22.
buzà I, 59.
** buz(d)uĝa I, 67.
bykmak (bykty) 276.
čadyr 79 ; II, 39. ~ y I, 120.
~ ** bezi II, 141.
čair I, 120.
čakal I, 119.
čakşyr I, 120.
čakyr I, 119. ~ ğy II, 142.
čalama I, 138.
čalma I, 121.
čalpara II, 187.
čaly II, 142.
čam I, 121. ~ fystygy I, 122.
~ sakyzy I, 122.
čamaşyr II, 39. ~ agasy II, 39.
~ ** başy II, 139. ~ * ğy II, 139.
čamur I, 22.
čanak I, 122.
čanta 50 ; I, 188.
čap 276.
čapkyn I, 123. ~ lyk I, 123.
čaprak I, 211.
čapraz I, 123.
čapukluk II, 142.
čarčaf I, 124.
čardak 22, 227 ; I, 124.
čarkaĝy II, 39. ~ * başy II, 39.
čarkly 76 ; II, 35.
čarşaf I, 124.
čaryk I, 133.
čaşyt II, 39. ~ lyk II, 39.
** čatal menzil II, 35.
čatma II, 40.
čat-pat I, 125.
čauş I, 126. ~ ** baş-aga II, 40.
~ ** baş-kesedari II, 40. ~ başy
II, 165.
* čauşlar-duaĝy II, 20. ~ emini II,
40. ~ * kiatibi II, 40. ~ ** kolauz
II, 40.
čayir I, 120.
čebuk I, 137.

čeger I, 127.
čekme II, 134.
čekmeğe I, 100.
čelebi I, 100. ~ lyk I, 100.
čelenk II, 34.
čelik I, 127.
čember I, 127.
čemeni II, 140.
čengel I, 128.
čengi II, 41.
čepken II, 35.
čerčeve I, 101.
čerek I, 397.
čerga I, 101.
čeri başı II, 42.
čerkez I, 101.
červiş I, 102.
čeşit I, 135.
čeşme I, 135. ~ ğy I, 135.
čeşni I, 136.
četare I, 136.
četari I, 136.
čete 34. ~ ğy II, 35.
čevkian II, 41.
čevre I, 179.
čeyrek I, 397.
-či (čy) 52.
čibuk I, 137.
čiček I, 126. ~ lik II, 142. ~ lü II, 142.
čiflik II, 41.
čift 46. ~ lik II, 41.
čifte II, 40. ~ † kayiki II, 40.
~ ** tatar II, 41.
čifut I, 138.
čigde II, 40.
čilhil beş II, 140.
čile I, 396.
čimbistra I, 127.
čimşir I, 127.
čingiane I, 127.
čini I, 128.
čira II, 142.
čirak I, 134. ~ lyk I, 134.
čiraklamak (čiraklady) 66 ; I, 134.
čiriş I, 134.
čirpi I, 134.
čişit I, 135.
čit I, 136.
** čitak I, 139.
čivit I, 139.
čizme 281.
čob I, 128.
čoban I, 128. ~ ** başı I, 32. ~ yil-
dyzy 330.
čob čin II, 142.
** čö(g)ian II, 41.
čohadar I, 130. ~ * aga II, 41.
~ ** başı II, 41.
čöllük II, 42.

čoltar I, 131.
čomak 4b ; I, 131.
čömlek I, 138.
čorab I, 132.
čorba I, 132. ~ ğy II, 42. ~ lyk I, 132.
čörek I, 138.
čortan I, 133.
čotura 51, 281.
čubuk I, 137. ~ ču I, 138.
** čubukčy başı I, 138.
čufut I, 138.
čukal 281.
čulak I, 131.
čumak I, 131.
čürük I, 139.
čuyen I 125.
čüyen I, 138.
čykryk I, 127. ~ čy 276.
čykyn I, 130.
čyplak II, 35.
dahi I, 152.
daire I, 152.
dalak I, 252.
(dalavere) 35 ; I, 17.
dalga 283.
dal-kauk I, 153.
dal-kylyč II, 45.
dalmak (daldy) 276.
dam I, 153.
damla I, 153.
danga I, 155.
dangalak II, 45.
dara I, 155.
darak 44 ; I, 155.
darayi II, 45.
dava II, 45. ~ ğy II, 45. ~ ğylyk II, 45.
daul II, 115. ~ hana II, 116.
dayanmak I, 152.
dayire I, 152.
deli 15 ; I, 156. ~ başı I, 156. ~ bey II, 46. ** Čauş II, 46. ~ orman 15.
deliler I, 155. ~ aga II, 46.
demet II, 144.
† demirli I, 157.
derbeder I, 156.
derè II, 144. ~ bey II, 144.
derviş II, 46 ~ ** aga II, 46.
devetuyu II, 144.
devlek I, 161.
devlet II, 46. ~ ** tatar II, 47.
† devr I, 157.
devürme I, 157.
dib II, 46.
dibek I, 165.
dibyok 63.
dil oglany II, 145.
dimi I, 157.

dimişki II, 156.
direk I, 397. ~ **li II, 47.
** direkçi başy II, 47.
divan I, 159. ~ ** çausy II, ~ efen-
disi II, 48. ~ *kiatibi II, 47. ~
** sarayi II, 48. ~ ** takymy II, 48.
divan I, 160.
diviktar (divitdar) I, 48.
dizgin I, 157.
dizman I, 160.
doganğybaşy II, 145.
dolab 45, 104; I, 165.
dolama I, 163.
dolandyryğy I, 164.
doldur I, 161.
dolma I, 165.
dombaz II, 49.
domuz 131; II, 49.
donanma II, 49.
donluk II, 49.
dubet II, 49.
dud I, 161.
dudu I, 161.
dukian I, 162. ~ ğy I, 162.
dülger I, 165.
dümenğy II, 49.
dünya 79. ~ lyk II, 49.
dur 63.
durbun II, 145.
dürme I, 157.
düşek(lyk) II, 145.
düşemè I, 166.
düşman I, 166.
düşüş II, 49.
düzmek (düzdi) II, 145.
edirne II, 51.
edna II, 147.
efendi 51, 125; II, 51.
egeç 276.
eglençe I, 167.
eglenmek (eglendy) I, 167.
ekinği II, 135.
ekmekçi 119. ~ başy II, 50.
elbet 50; I, 215. ~ im I, 215.
elçi II, 51.
emektar II, 146.
engür II, 52. ~ şalysy II, 52.
ergevan I, 227.
esirği II, 153.
eskele 35, 51; I, 317.
esnaf I, 231. ~ lyk I, 231.
evalla 63.
eved 62.
evelki 277.
eyalet 17, 27; II, 91.
falaka 186; II, 147.
fanar 33; I, 167. ~ ğy I, 168.
faraş I, 168.

farfara I, 168.
farfuri I, 168.
(farmason) 282.
farsi I, 168.
fener II, 53.
fereğè I, 169.
fermene I, 170.
fes I, 171.
† fesfese I, 171.
fil I, 171. ~ dişi I, 172.
filali I, 171.
filer I, 172.
filğan I, 169.
firman I, 172. ~ ** inam II, 53. ~
ly II, 53.
fişek 49; I, 173.
fitil I, 174.
fitneği I, 171.
fiyat II, 53.
fodul 49; I, 175.
forta 277.
fostan II, 54. ~ lyk II, 54.
fota I, 174.
frengi I, 175.
fudul I, 175.
fulia I, 176.
fuluri altyn II, 147.
funduk II, 54. ~ ly II, 54.
fursant II, 54.
futa I, 174.
fysky II, 147.
fystyk 33; I, 173. ~ y I, 173.
gaytan I, 176.
geçid II, 56.
gedikli II, 148.
geğelik I, 182.
gel 63.
geberü II, 148.
gelir I, 179.
gemi II, 56.
gemiği II, 56. ~ lyk II, 148.
** gençi aga II, 56.
gerdab II, 56 ~ ** aga II, 57.
gerdan I, 180.
gergef I, 180.
germek I, 397.
* germsud I, 180.
gezi I, 177.
giaur 131. ~ lyk I, 181.
gidi I, 181.
göbek I, 397.
göç I, 397.
göden I, 183.
göl I, 182.
gomena 35, 277.
* gönüner agasy II, 57.
gönüllü II, 148.
† gördüm I, 182.
götüre 45; II 183.

göz bagyğylyk II, 157.
gözgöre I, 182.
gübre II, 148.
güderi II, 148.
gügüm 227.
gügeman I, 192.
gügen II, 148.
gül I, 183. ~ i II, 148. ~ suyu II, 149.
güle 45 ; I, 183.
gülgülü I, 184.
gümrük 33, 78 ; II, 57. ~ çy II, 57.
gündelik II, 56.
güniè I, 397.
gurama I, 149.
güveç 45 ; II, 184.
güverğile II, 58.
güvezi I, 184.
** güzlük I, 184.

ğaba I, 185.
gam I, 185. ~ ğy I, 185. ~ lyk I, 185.
gamadan I, 186.
gambaz 50 ; I, 186. ~ lyk I, 187.
gamfes II, 149.
gami I, 187.
ganta 50 ; I, 188.
gar I, 188.
gebeğy II, 55. ~ **başy II, 55.
gebelü II, 55.
gebre I, 177.
ged-biğed 45 ; I, 179.
gedeğe II, 148.
gelat I, 177.
geleb I, 178. ~ ** başy I, 178.
gemal I, 186.
genabet I, 187.
georğina I, 190.
gereme I, 178.
gerah II, 55. ~ başy II, 55.
gerid I, 179.
gevahyr I, 191. ~ ğy 52 ; I, 191.
-ği (ğy) 52.
ğida II, 149.
ğiği I, 188. ~ biği I, 396.
ğirid I, 179.
ğübe I, 189.
ğüğe II, 149.
ğügü I, 189.
ğügük I, 189.
gül I, 188.
gümbüş I, 190.
güre II, 149.
güzdan I, 183.

hab 104 ; I, 205.
habar (haber) 42 ; I, 193.
had I, 211.
hadym II, 59.
hafif I, 9. ~ li I, 9.

haği I, 194. ~ aivat 124 ; II, 59. ~
~ lyk I, 194.
haham I, 195. ~ başy I, 195.
hain I, 197.
haïro(l)sun 63.
hak 104 ; I, 194.
hal I, 198.
halal I, 199.
halaly II, 59.
halat I, 199.
halat I, 398.
haleb I, 398.
halia II, 59.
halka I, 200.
halt II, 59.
halva I, 201. ~ ğy I, 201.
hamaïl II, 60.
hamal I, 202. ~ başy I, 202. ~ lyk I, 202.
hamam 284.
hambar I, 203.
ham-halat II, 149.
** ham-tutmağ II, 150.
han I, 204. ~ ğy I, 204.
han I, 203. ~ lyk I, 204. ~ ym II, 150.
hanè II, 150.
hanger I, 205. ~ ly I, 205.
hap I, 205.
haraç 46 ; II, 207. ~ çi I, 207. ~ başy II, 60. ~ muhasebesi II, 60.
haram I, 208. ~ başy I, 208.
harami I, 208.
harar I, 209.
harbağy II, 150.
harbuz 44 ; I, 209.
harby I, 24.
harè II, 60.
** hareç I, 209.
harem I, 210. ~ kiayasi II, 150.
harğ II, 60. ~ ilyk II, 61.
harman I, 25. ~ ğy I, 25.
* harmani II, 64.
harvany II, 64.
has II, 61. ~ ahyrli II, 61. ~ odalü II, 50.
hasa I, 211.
hasur I, 211.
haşa 46 ; I, 211.
(hatman) 34, 51.
hatayi II, 62.
hatyr I, 212.
haut I, 395.
havala I, 212. ~ ğy I, 212.
havan I, 30, 213. ~ topu II, 63.
havayi I, 212.
havra I, 213.
havuz I, 213.
hayde 42, 51 ; I, 197.
hayin I, 197. ~ lyk I, 196.

haymane I, 196.
haz I, 214.
hazaran II, 64.
hazna I, 215. ~ **ğy I, 215.
haznatar II, 63. ~ **başy II, 63.
hazne I, 215. ~ **agasy II, 63. ~
**kehayasy II, 63. ~ **kiatibi
II, 63. ~ **emini II, 63.
hekim başy II, 150.
helbet I, 215. ~ im I, 215.
hendek I, 216.
hep yek 277.
hergele I, 216. ~ ğy I, 216.
hiç I, 216.
hoğa II, 65. ~ başy 78.
hokabaz 46; I, 69. ~ lyk I, 69.
horasan I, 199.
hoşaf I, 278.
huni I, 406.
hurda I, 176.
hurma I, 149.
hurmuz I, 217.
huzur I, 218.
hyzmet I, 217. ~ kiar I, 217.

-i 53.
ibrik I, 222. ~ tar I, 222.
ibrişim I, 222. ~ ğy I, 223.
iç agasy II, 68. ~ *çohadar II, 68.
~ *mehter II, 68.
içerlü II, 152.
iç oglany II, 68. ~ **çauş II, 68.
İflak 46; II, 69. ~ beyi II, 69. ~
**kiatibi II, 69. ~ **seray II, 69.
~ **voyvodasi II, 69.
ikilik II, 67.
ikindi 46; I, 114.
ikinği II, 152. ~ çohadar II, 152.
iki tuylü II, 68.
imbrohör II, 70.
iman II, 70. ~ bayildi 284.
inat 81. ~ çi 226.
i(n)şalla 63.
irif I, 301.
irmilik I, 228.
*iskemni-agasy II, 103.
*iskemni-çauş II, 103.
iskerlet II, 160.
ispenge II, 110.
istambol 46; I, 327. ~ *efendisi
II, 111. ~ kile II, 327. ~ lu II,
110. ~ **şalysy II, 111.
istubeç 46; I, 338.
işgüzar I, 229. ~ lyk I, 229.
işkembe I, 317.
işkenge 46; I, 318.
**işlik 46; I, 230.
itri şahi I, 226.

kaba I, 148.

kabadayi 71; II, 139.
kabanitza 49, 216; I, 68.
kabara 277.
kabsimal II, 140.
kabal I, 69.
kaçyrma II, 24.
kaçyrmak (kaçyrdy) II, 24.
kadaif I, 94. ~ halvasy, 201.
kadife I, 94.
kady II, 24. ~ lyk I, 70.
kadyň I, 70.
kafa 243; II, 24.
kafas I, 71.
kaftan I, 75. ~ *aga II, 139. ~ ly
I, 76.
kaftanğy I, 75. ~ başy I, 76.
kakum I, 70.
kalaba I, 80. ~ divany II, 139.
kalabalyk 45; I, 80.
kalafat 35. ~ çy II, 139.
(kalas) 35, 399.
kalay 83. ~ ğy I, 396.
kaldyrym I, 81. ~ ğy I, 81.
kalem II, 26. ~ ğy II, 27. ~ kiari
II, 26.
kalembek II, 26.
kalevi 199; II, 140.
kalfa I, 82; II, 140. ~ **efendi II, 140.
kalion 45; II, 54. ~ ğu II, 55.
kalkan I, 81; II, 25.
kalp I, 82. ~ zen I, 82.
kalpak I, 83. ~ çy I, 83.
kalpazan I, 82. ~ lyk I, 83.
kalup I, 83.
kalura I, 133.
kalyp 104; I, 83. ~ çy I, 84.
kanat 45; I, 84.
† kanara I, 84.
kanga 45; I, 85.
kantar 33; I, 86. ~ ğy I, 86.
kantarma 245.
kapak I, 84.
kapama I, 87.
kapan I, 87; II, 27. ~ **emini II,
27. ~ **ly II, 28. ~ **naibi II, 28.
kapaňga 51; I, 87.
kapasyz II, 140.
kaplama I, 396.
kaplamak (kaplady) 276.
kaplan II, 28. ~ pos(ty) II, 28.
kapyğa 49; I, 101.
kapod I, 87.
kaptan (kapudan) 35. ~ paşa II, 28.
*kapuğiler-bulukbaşy II, 38. ~ *ke-
hayasi II, 29.
kapuğy II, 30. ~ başy II, 30.
kapu-kehayasy II, 29. ~ **kehaya-
bey II, 29. ~ kiayasy II, 29. ~
kiayalyk II, 29. ~ oglany II, 29.
kapy-kul II, 140. ~ yoldaşy II, 28.

kara-bogdan II, 31. ~ boya II, 31.
~ * burya II, 31. ~ gurus I, 89.
~ iflak II, 31. ~ kulak II, 31.
~ kyz 116. ~ ulag 3; II, 31.
karagioz 120, 127; I, 88. ~ perde 126.
karagöz 45, 120, 124, 170; I, 88.
~ lük I, 88.
karagu 281.
karağa I, 88.
karaman 55; I, 396.
karanfyl 33; I, 89.
karaul I, 89.
kardaş I, 90. ~ lyk I, 90.
** kargaça I, 87.
karnaksy I, 91.
karpuz I, 209.
kar topu II, 150.
kasab 45; I, 92. ~ baş II, 32. ~
başlyk II, 32.
(kasatura) 35.
kasny 276.
(kaşer) 35.
kaşkaval I, 92.
kat I, 93.
katran I, 95.
katyr I, 94.
kauk I, 96.
kavaf 44; I, 96. ~ başy I, 96.
kaval I, 96.
kavalty 276.
kavanos 45; I, 177.
kavaz II, 33. ~ başy II, 33.
kave I, 72. ~ alty 276. ~ hanè
I, 73.
kaveğy I, 72. ~ ** başy I, 62.
kayik I, 77. ~ çy I, 77. ~ hanè
II, 139.
kaymak I, 177.
kaytan 45; I, 176.
kaymakam 78; I, 77. ~ paşa II, 25.
~ lyk I, 79.
kayisy I, 179.
kayış II, 25.
kaynak I, 141.
kayuk I, 177.
kazan I, 99. ~ ğy I, 99; II, 33.
kazasker II, 25.
kazma I, 100.
kazykly II, 141.
kebab I, 102.
kebe I, 103.
keçe 199; II, 35. ~ lü II, 35.
kef I, 104. ~ li I, 104.
kefelemek 245.
kefil II, 141.
kehaya II, 36. ~ lyk II, 36.
kehlibar I, 110.
kehribar I, 110.
kel I, 104. ~ başlü I, 105. ~ eş I, 105.
kelep I, 81.

kelepir I, 111. ~ ğy I, 112.
kelimet I, 105.
kemer I, 112. ~ ** li I, 113.
kenar I, 105. ~ ğy II, 38.
kepçe I, 105.
kepenek I, 106.
kepenk I, 106.
kerakè II, 37.
kerem I, 106.
kereste I, 107. ~ ğy I, 107.
kergef I, 180.
kerhanè II, 37.
kerma II, 37.
kerpedin I, 107.
kerpiç I, 396.
kertik I, 107.
kervan I, 108. ~ ğy I, 108. ~ seray
II, 32.
kes I, 108.
kesat I, 108.
kese 219; I, 117.
kesedar II, 37. ~ ** efendi II, 37.
keser I, 396.
kesiği I, 108.
keskin II, 37.
kesme I, 141.
kesmik I, 396.
keşkek I, 109.
kez 62.
kezab I, 109.
kiabir I, 109.
kiapoglu II, 141.
kiase I, 117.
kiavgir 45; I, 180.
kiaya 119; II, 35. ~ * bey II, 36.
~ * kiatibi II, 36.
kibrit I, 119.
kil(e) I, 111.
kiler 33; I, 396; II, 36.
kilerğy başy II, 37.
kil ermeni I, 111.
kilim I, 110.
kimion I, 112. ~ i I, 112.
kinab II, 38.
kior I, 114.
kira I, 116. ~ ğy I, 117.
kise I, 117.
kitre I, 359.
kiub I, 117.
köcek II, 141.
kodoş I, 140.
kofa 246.
köfte I, 110.
koğa I, 146. ~ man I, 146.
kol I, 397.
kolan I, 141.
kolçak I, 141.
kolği II, 42.
koltuk I, 142.
konak I, 144.

konakçy I, 144. ~ başy I, 145.
kondak I, 145.
kondura 51; I, 145. ~ ğy I, 145.
kopça 50; I, 145.
kör 45; I, 114.
korabiye I, 145.
kordela I, 397.
koru 276. ~ ğy II, 44.
koş koğa I, 146.
köse-başy II, 142. ~ ** kehaya
II, 141.
kösele II, 142.
köstek I, 115.
köşk I, 115.
kova 246.
koz I, 147.
ko(z)bekçi II, 143.
kubè 79; I, 397; II, 43.
kubur I, 139.
** kubur II, 43.
küçük-mirahor II, 38. ~ * tezke-
reği II, 38.
küftè I, 110.
kufteri I, 141.
kuka 50, 199; I, 147.
kul II, 143. ~ kehaya II, 43. ~ oglu
II, 143.
kula 50; I, 148.
kül I, 183. ~ bas(ty) I, 397.
kula(g)uz I, 80. ~ başy II, 25. ~
* çaus II, 25.
külâh I, 118.
† külhan I, 118. ~ ğy I, 118. ~ i
I, 118.
kullab I, 81.
kulluk II, 43. ~ çy I, 148,
külüg I, 119.
kulun I, 142.
kumaş I, 149.
kumbara II, 44.
kumbarağy II, 44. ~ başy
II, 44.
kunebi I, 149.
kürdiye I, 182.
kürekçy II, 39.
kürk II, 38, 142.
kürkçy II, 39. ~ başy II, 39.
kurkut I, 149.
kurmak (kurdy) II, 143.
kurs I, 149.
kurşum II, 163.
kurtulmak 66; I, 146.
kuruluk I, 397.
kuskuguk I, 192.
kuskus I, 150.
kusur I, 150.
kuşak I, 150.
† kuşaklyk I, 150.
kuş üzümü II, 143.
kutni I, 152.

kütük II, 142.
kuty I, 151.
kuvata 51; I, 47.
kuyumğy II, 43. ~ başy II, 43.
kiyafet I, 76.
kyığy I, 396.
kylaguz I, 80.
kylyç II, 25. ~ ** kaftan II, 25.
kylyf I, 82.
kyna 44; I, 84.
kyrbaç 45; I, 176.
** kyrgali I, 90.
kyrk-ayak I, 89. ~ beş II, 142.
~ kalem II, 142.
kyrmyz I, 91. ~ y I, 91.
kyr serdary I, 89.
kyskaç I, 396.
kysmet 111.
kyst I, 93.
kyşla I, 93.
kyslyk I, 117, 184.
kytlyk II, 33.
kyvyrgyk II, 139.
kyzlar agasy II, 34.
kyzylbaş II, 34.
laf I, 23.
lagum I, 232. ~ ğy I, 232.
lagym I, 232.
lağiverd I, 232.
lahani II, 154.
lahur II, 73.
lala 79.
** lalagit I, 232.
lale I, 233.
lauta 282.
laz I, 233.
lebade I, 236.
legen I, 236.
leke 48; I, 236.
leş I, 235.
levend 179; I, 235.
leylak I, 237.
leylek I, 237.
-li 58.
liman 33; I, 237.
limon ğy I, 238. ~ I, 238.
lipka I, 239. ~ ** agasy II, 73.
lira 51; I, 238.
lobut II, 73.
(lokanda) 35.
löki I, 238.
lokma I, 239.
lokmağun 277.
lökün 277.
longa 35; II, 73.
lüle I, 240.
(lundura) 35.
-ly 55.
lyk 54.

mabeyn 44; II, 74. ~ ğy II, 74.
madè II, 74.
maden 46, 79; I, 241. ~ * kalfasi
II, 74. ~ ** kesedari II, 74. ~
** efendi II, 74.
magar 65.
magaza I, 241.
maguna II, 154.
mağar II, 154.
mağun I, 241.
mahala I, 242.
mahmudiye I, 242.
mahmur 42; I, 243.
mahmuz I, 241.
mahrama I, 248.
mahun I, 243.
makara I, 240.
makas I, 240. ~ ** ğy I, 240.
makat I, 240.
mala I, 398.
malota I, 245.
mamele I, 246. ~ ğy I, 246.
-man 55.
† manav II, 75.
manè I, 246.
mangal I, 246.
mangyr I, 246.
mangylyk 277.
mankafa I, 246.
mantar I, 400.
marangoz II, 154.
maraz I, 249.
marda I, 249.
marifet I, 247.
marol I, 250.
martoloz II, 75.
marul 33; I, 250.
(masa) 35.
masat I, 250.
maskara I, 251. ~ ğy I, 252. ~
lyk I, 252.
masur 49; I, 264.
maşala I, 250.
maşalla 63.
maşrapa 46; I, 270.
matara I, 252.
mataragý II, 75. ~ başy II, 75. ~
** yamak II, 75.
matrabaz I, 252. ~ lyk I, 252.
matrak I, 252.
matuh I, 253.
mavusa 277.
maya I, 243.
maydan I, 244.
maymun 19, 39; I, 245.
mazul 157, 162; I, 254.
meçid I, 256.
mehenk I, 256.
mehkeme 78; II, 155.
mehlem II, 57.

mehmet II, 77.
mehter II, 77. ~ başy II, 77. ~
hanè II, 77. ~ * kiayasi II, 78.
mektub II, 78.
mektubçy II, 78. ~ * efendi II, 78.
melez I, 256.
menekşe 47; I, 259.
mengene I, 256.
menzil II, 79. ~ ** buyurultu II, 79.
~ ** emri II, 79. ~ ** fermany
II, 79. ~ ğy II, 80. ~ hanè II, 80.
meremet I, 257.
merğan I, 249.
nerkez I, 256.
mermer II, 155. ~ i II, 155.
mersin II, 155.
mertebe 45; I, 257.
mertek I, 250.
mes(t) 47; I, 257.
meşin I, 258.
meteriz I, 258.
meydan I, 244.
meymar başy II, 75.
mezat I, 258.
mezè I, 258. ~ lik I, 259.
miğana II, 76.
mimber II, 155.
minarè II, 80.
minder 49; I, 260. ~ ğy I, 260.
mintan I, 260.
miralay II, 80.
* miralem aga II, 80.
miraz 46; I, 260.
misir I, 261. ~ ** beyi II, 155. ~
li I, 261.
misket I, 261.
miskal I, 266. ~ ğy I, 266.
miyan baly I, 259.
molla II, 81. ~ ** efendi II, 81. ~
lyk II, 81.
moloz I, 263.
mosul II, 87.
mosur I, 264.
mubayè II, 85. ~ ğy II, 85.
mubaşyr 44; II, 86.
mufius I, 262. ~ luk I, 262.
muft I, 263. ~ ağy 277; I, 263.
muhiyer I, 265.
muhasebe II, 84.
** muhurdan I, 265.
mukalit I, 264. ~ lik I, 264.
mukava I, 264.
mukelef I, 264.
mumğy II, 86.
murdar I, 265. ~ lyk I, 265.
murtad II, 156.
musafir I, 264. ~ lik I, 264.
musadere 46; I, 316.
musaka I, 265.
musluk II, 156.

muşama I, 266.
muşmula I, 266.
muştè I, 266.
muşteri I, 267.
mutpah II, 88. ~ emini II, 88.
muзде II, 85. ~ ğy II, 85.
myskal I, 262.
myzrak 49; I, 253. ~ ly I, 253.

nafaka I, 267.
nafè I, 268.
naft I, 272.
nakaş II, 88. ~ **başy 225. ~ lyk II, 88.
nakt I, 268.
nalbant I, 269. ~ başy I, 269.
nardenk II, 89.
naremği I, 269.
nargile I, 269.
**nargileği başy I, 269.
nark I, 270.
Nasr-eddin 112.
nay I, 268.
naz I, 271.
nazar I, 271.
nazyr II, 27.
nefer I, 272.
neft I, 272. ~ i I, 272.
nenè I, 272.
neva II, 157.
ney 51; I, 268.
nisfye I, 273.
nişanğy II, 89. ~ başy II, 89.
nişaşte I, 272.
nolud I, 268.
nufar I, 273.
nur I, 273. ~ li I, 273.

oda I, 275. ~ başy H, 90. ~ ğy I, 275. ~ lalasy II, 157. ~ lyk I, 276.
od-agağy I, 276.
ogur I, 372. ~ lu I, 372. ~ suz I, 374.
oğak I, 277. ~ *agalar II, 90. ~ **bazyrgian II, 90. ~ ly II, 90. ~ **tatar II, 90.
oka I, 273.
ölefe I, 233. ~ ğy I, 234.
olum I, 278.
orakçy II, 91.
ordu I, 72. ~ **agasy II, 91. ~ humayun II, 91. ~ kadysy II, 91.
ordy I, 372.
orta I, 278. ~ kapysy II, 158. ~ **kuşak II, 92. ~ çauş II, 92.
ortak 84.
osman II, 92. ~ ly II, 92.
otak I, 279.
oturak II, 92. ~ ly II, 93.
otuz-beş kalem II, 158.

otuz-bir 218; II, 158.
özengi II, 164.

pača 207; I, 279. ~ ğy I, 279.
pačaura I, 279.
pačavra I, 284.
pađisah II, 93.
pafta I, 279.
paidos II, 158.
paklava 44; I, 33.
pala I, 280.
palamar 35; I, 280.
palaska 34, 51, 277; II, 93.
palavra I, 281. ~ ğy I, 281.
palios I, 280.
pambuk I, 63.
pandespan I, 281.
paňar 47; I, 281.
panzehir II, 94.
papadiya I, 281.
papara 105; I, 282.
papuč I, 282. ~ ğy I, 282.
para I, 284. ~ ly 277.
parangun II, 158.
parča I, 284.
parlağy I, 284.
parmak I, 285. ~ lyk I, 285.
pastyrma I, 285.
paşa I, 286. ~ kapysy II, 94. ~ lü I, 287. ~ lyk I, 287.
paşmak II, 94.
patlyğan I, 47, 49; I, 287.
payanta I, 280.
payè 79; II, 23. ~ lü 157.
payvant 84.
pazar 44; I, 287. ~ giden II, 16. ~ lyk I, 288.
pazvan II, 94.
pehlivan I, 2.
pek-simat 281; II, 94.
pek-temis 284.
peltè I, 289.
peltek 48; I, 289.
pembe I, 289.
penge 48; I, 296.
percem I, 289.
perdah I, 289.
perdè I, 291. ~ ğy I, 291.
pergel I, 292.
pergamut I, 291.
peruze I, 292.
pervaz I, 292.
pestil I, 297.
peşin I, 294. ~ ğa I, 294.
peşkeş I, 293. ~ **ğy II, 158.
peşkir I, 293.
peşkirğy I, 294. ~ **başy I, 294
peşrev II, 96.
peştimal I, 295.
petmez II, 158.

peyk II, 95.
pezevenk 131 ; I, 295. ~ lyk I, 295.
piç I, 295.
pidè II, 95.
pilav I, 296.
pirpiri I, 296.
pişekiar I, 297. ~ lyk I, 297.
podrum 16, 84.
postal II, 96.
poş I, 297.
potur I, 297.
püskül II, 158.
pusula II, 158.
puşt I, 298.

rahat I, 299. ~ lokum I, 300.
raht I, 299.
rahtevan II, 96.
raki I, 298. ~ ği 53, I, 298.
ramazan II, 97. ~ **lyk II, 97. ~
† rast II, 159.
rastyk I, 302.
ravak I, 300.
ravent I, 300.
raya II, 97.
razaki I, 301.
refene I, 302.
reĝa I, 302.
rendè I, 301.
reng I, 301.
revany I, 306.
reyiz II, 97. ~ ** i-kul II, 97.
~ ** lyk II, 98.
rezillik I, 301.
rif I, 301.
riyala II, 159.
** riza pazar II, 100.
rubiye I, 302.
rufet I, 303.
Rumeli I, 100
rup I, 303.
rüşfet I, 303.
rüte I, 303.

sabika II, 159.
sabyr I, 303.
sadè I, 306. ~ kiar I, 307.
sadrizam II, 101.
safa II, 160.
sag kol II, 159.
sagry II, 101.
saĝak 277.
sahan I, 307.
sahtian I, 306.
saka I, 304. ~ başy I, 304.
sakat I, 304. ~ lyk I, 305.
saki I, 313.
saknişi(m) I, 305.
saksongy başy II, 160.
saksy I, 317.

sakyz I, 305. ~ ly I, 305.
salahor I, 309.
(salaş) 31, 281.
salavat I, 310.
salep I, 310. ~ ğy I, 310.
salhana I, 382.
salkym I, 310.
salt II, 102.
samani I, 311.
samsun I, 312.
samsungy başy II, 160.
samur I, 312. ~ ** kalpak I, 313.
sandal I, 313.
sandal I, 313.
sanduk I, 313.
saňgak 78 ; II, 102. ~ ** agasy II,
102. ~ beyi II, 103. ~ şerif II, 103.
~ tar II, 103.
sanki 51 ; I, 313.
santraĝ I, 336.
sap I, 314.
saparina II, 159.
saplayk II, 159.
saraf I, 386. ~ lyk I, 386.
saraĝ II, 103. ~ * başy II, 103.
saray 51 ; I, 315. ~ * başy II, 104.
~ ** divan II, 104. ~ ly I, 314.
sargy II, 159.
sarma I, 315.
saryĝa 178 ; II, 103.
saryk II, 104.
saryly I, 315.
satraň I, 326.
satyr I, 316.
** satyrĝy başy I, 316.
saya I, 307.
sayè I, 307.
sayiĝi I, 308. ~ ** başy I, 308.
sayvan I, 308.
** seba II, 160.
saz II, 160.
sedef 48 ; I, 321.
sefa II, 160.
sefer tasy I, 218.
seftè I, 306.
seksana 49 ; I, 316.
selam II, 107. ~ * agasy II, 107.
~ ** ahçesi II, 107. ~ alekim 64.
~ ** çauş II, 107.
salamlyk 64 ; II, 106.
selte I, 311.
senameki I, 322.
senet I, 322.
sepet I, 324.
saraser II, 107.
serasker II, 108. ~ lyk II, 108.
~ * paşa II, 108. ~ ** sülta
II, 108.
serdar I, 320. ~ i ekrem II, 160.
~ lyk I, 320.

sordengeçdi II, 108. ~ ** agasy II, 108.
seren II, 110.
sergi I, 324.
serhat II, 108. ~ ly II, 109.
sermayè II, 109. ~ syz II, 109.
~ dar II, 109.
serpenge I, 320.
serseri II, 160.
sevayi II, 109.
sevgülü II, 161.
seyiz 45 ; I, 319. ~ başy I, 319.
seymen II, 106. ~ başy II, 106.
sifat II, 161.
sikime I, 321.
siktir I, 321.
silah I, 322.
silhtar II, 110. ~ aga II, 110. ~ ** paşa II, 110.
simit I, 322. ~ ği I, 322.
simsar 35 ; I, 312. ~ lyk I, 312.
simşir I, 127.
singap I, 323. ~ i II, 323.
sini I, 323.
skele I, 317.
(soba) 34, 51.
sof I, 390.
sofa I, 324. ~ ** ğy I, 324.
sofra 79 ; I, 324.
sofrağy I, 324. ~ başy I, 325.
softa II, 161.
sokak II, 164.
solak II, 110.
sol kol II, 161. ~ agasy, II 161.
somaki II, 161.
somun I, 326.
sondurma 49 ; I, 335.
sopa I, 326.
sorguç I, 331.
soy 51 ; I, 326.
soya II, 111.
soytari I, 325.
spahi I, 326. ~ ** oğlany II, 110.
spahiler agasy II, 110.
Stambul I, 327. V. Istanbul.
subaşı II, 111.
suğuk I, 328.
suhari 34.
sukman 47 ; I, 328.
süleymani I, 326.
sulf II, 111.
sultan I, 329. ~ i I, 329 ; II, 111.
~ ** kehayasi II, 112. ~ ** mezat II, 112.
sulumen I, 328.
sümbül 41 ; I, 382.
suraf II, 161.
surduk I, 329.
sürgün I, 330. ~ lük I, 330.
surmai II, 161.

sürme II, 161.
sürmek (sürdü) II, 161.
sürna 41 ; I, 331.
sursat II, 112.
sürügü I, 332.
sürükçi II, 112.
susam 46 ; I, 324.
suvari II, 161.
suyolğy II, 111. ~ ** başy II, 111.
-sy 56.
syk I, 320.
syklet II, 109.
sykylmak (sykyldy) II, 109.
syrnali II, 161.
syryk I, 337.

şadyrvan II, 112.
şah II, 112. ~ meran I, 332.
şahin 281.
şaka 280.
şahtere I, 318.
şali II, 113.
şaly I, 334.
şalvar I, 334.
şam I, 334 ; II, 113. ~ alağasi I. 335. ~ ly II, 113.
şamata II, 162.
şamdan 79.
şamdanğy II, 113. ~ ** başy II, 113.
(şarampo) 34.
şart I, 335.
şaşkynlyk II, 162.
şaşy I, 336.
şatranğ 218 ; I, 336.
şatyr II, 114. ~ ** başy II, 114.
şayak I, 333.
şayka I, 333.
şebane II, 113.
şeboy II, 337.
şekerğy II, 115. ~ ** başy II, 115.
şenlik II, 114.
şerbet I, 336.
şerbetğy II, 337. ~ başy I, 337.
şeşane I, 338.
şeytan I, 336.
şiltè I, 311.
şim I, 294.
şiret I, 337.
şiret I, 337. ~ lik I, 337.
şirin II, 114.
şiş I, 338.
şkodrali II, 162.
şolkadar (şokada) 329.
tabak I, 338.
taban 277 ; I, 339.
taban II, 115.
tabia II, 115.
tabiyat I, 340. ~ ly I, 340.

tabla II, 115.
tabla I, 340. ~ başy I, 341.
tafta I, 343.
tagarğyk 280.
tahmin II, 116.
taht I, 344.
** tahtaluk I, 343.
tahyn I, 343. ~ halvasy I, 201.
takiye I, 360.
taklit I, 342.
takrir I, 342. ~ ğy II, 117.
takym I, 342.
talak I, 152.
talaş I, 346.
talaz 33, 45 ; I, 346.
talika 280, 283.
taly I, 346.
talym 79 ; I, 347.
tamam 46 ; I, 347.
tamaşa II, 162.
tamazlyk I, 346.
tambur I, 348. ~ ğy I, 348.
tandur I, 348.
tanè II, 117.
tantana I, 154.
tapanga 51 ; I, 348.
tapkur I, 343.
tarab I, 348.
tarabhana 45 ; I, 349.
† tarabulus II, 117.
taraf I, 349.
tarak 44 ; I, 155. ~li II, 162.
tarhun 33 ; I, 350.
tarla I, 350.
tar-mar 276.
tarpoş II, 117.
tarym I, 350.
tas I, 357.
tasma I, 350.
tatar I, 351. ~ * agasy II, 118. ~
** menzil II, 118.
tava I, 352.
tavan I, 353.
tavla I, 340 ; II, 115.
tavli 218 ; II, 163.
tayfa I, 344.
tayin I, 345. ~ at I, 346. ~ ğy I, 346.
tebeşir 49 ; I, 358.
tebtıl 45 ; I, 360.
tefter 44 ; II, 118. ~ ğy II, 119. ~
hanè II, 119.
tefterdar II, 118. ~ ** efendi II, 118.
teftişğy II, 119.
tegel I, 360.
teker meker I, 353.
tekne I, 398.
teknefes I, 353.
tel I, 353.
telatin I, 355.
telbiz 45 ; II, 120. ~ lyk II, 120.

tellisğy II, 117. ~ * aga II, 117.
tella 44 ; I, 354. ~ başy I, 354. ~
lyk I, 354.
** telme I, 355.
telti I, 355.
telve II, 163.
tembel I, 355. ~ lik I, 355.
temena I, 355.
teneke I, 361. ~ ğy I, 361.
tengere 48 ; I, 360.
tenk I, 356.
tenk I, 356.
tepelemek (tepeledy) II, 163.
tepsi I, 361.
terazy 49 ; I, 356.
terbiye II, 120.
tergiman II, 120.
terhana I, 345.
terlik I, 356.
tersana II, 121. ~ * defterdari II,
121. ~ * emini II, 121.
tertip I, 357.
terzi başy II, 121.
teslim II, 122.
testè I, 358.
testimel I, 359.
teşrifat II, 122.
teşrifatğy II, 122. ~ * kalfasy II,
122. ~ * kesedari II, 122.
tetrè 33 ; I, 359.
tevatür I, 359.
tezek I, 363.
tezgiah I, 358. ~ tar I, 358.
tezkere II, 122. ~ ğy II, 122.
tiftik I, 360.
tikiya I, 360.
timar II, 123. ~ ** spahi II, 123.
timin II, 123.
tiriak 33 ; I, 362. ~ i I, 362.
tiriplik I, 363.
töbe II, 163.
tokat II, 123.
tokmak 278.
tombaz II, 49.
top 89 ; I, 363 ; II, 123. ~ kapu II,
123. ~ hana II, 123. ~ tan I, 364.
topçy II, 123. ~ başy II, 123.
topuz I, 364.
torba I, 365.
torlak I, 370.
torluk 278.
toyaka 280.
tozluk I, 372.
trampa 35, 51 ; I, 365.
trinketa 35 ; I, 365.
tuç I, 366.
tüfek 89 ; II, 123.
tüfekçy II, 124. ~ * başy II, 124.
tugra 42 ; I, 368.
tülbent I, 366, 367.

* tult I, 367.
tulum I, 367.
tulumba 51 ; I, 367.
tulumbağy I, 327. ~ başy I, 368.
tumbak I, 368.
tümbek II, 125.
tümbelek II, 125.
tumuruk I, 368.
tünesli II, 163.
tura I, 368. ~ ly I, 369.
tura II, 125.
turfanda I, 365.
türk I, 369.
türlü I, 370.
turnağy II, 126. ~ **aga II, 126.
~ baş-aga II, 125. ~ başy II, 126.
turunğı I, 370.
tütün I, 370.
tütünğy I, 371. ~ başy I, 371.
tutya I, 370.
tuy II, 125.
tuz emini II, 163.
tuzla II, 164.
tuzlama I, 371.
tyrtyl I, 356.

üei tuylü II, 72.
uçkurluk I, 138.
uçurum II, 164.
ud agağy I, 276.
ugur I, 372. ~ lü I, 372. ~ luk I,
372. ~ suz 374.
ulak I, 277.
ulama II, 126.
ülefe 29, 46 ; I, 323. ~ ğy I, 234.
~ ğian II, 91.
uluk II, 327.
un kapany II, 164.
urdu I, 372.
ursuz I, 374. ~ luk I, 374.
urum II, 164.
usta II, 126.
ustalia II, 127.
** üst-i ačyk II, 127.

vadè I, 374.
varoş 34 ; II, 128.
vatas I, 375.
vekil I, 377. ~ lik I, 377.
venedik I, 377.
vera II, 128.
veresi I, 378.
vezir I, 379. ~ **agasy II, 128. ~
**kehayasy II, 128. ~ lik I, 379.
~ **tatar II, 128.
vezne I, 378.
viran I, 378. ~ è I, 378.
vişnab I, 378.
volyk II, 164.
voyvoda II, 129.

yabanğı II, 66.
yades(i) 47, 50 ; I, 219.
yagma 42 ; I, 219.
yagmalamak (yagmalady) I, 219
yahni I, 219.
yaka I, 218.
yama I, 219.
yamak II, 66.
yamurluk I, 220.
yangyn II, 66. ~ ğy II, 66.
yapunğa I, 228.
yasak II, 67. ~ čy II, 67.
yasmin I, 220.
yaşmak 283 ; II, 152.
yatagan I, 221.
yatak I, 220.
yatsy II, 152.
yavaş II, 152.
yavaşa I, 218.
yaz başy II, 74.
yazy I, 220.
yazyğy II, 67. ~ **efendi II, 67.
yedek I, 223. ~ **li I, 224.
yedekčy II, 68. ~ **başy II, 69.
yeđi kulle II, 51.
yek 119 ; I, 53, 223.
yelek I, 225.
yelkenğy II, 51.
yelkovan II, 146.
yemeklyk II, 52.
yemeni I, 226.
yeñi bahar I, 224.
yeñi čykma 277.
yeñiçeri I, 225. ~ başy II, 69. ~
**efendisi II, 69. ~ *kiatibi II, 69.
yerlü II, 69.
yeşm II, 152.
yevm II, 148. ~ iye II, 147.
yılanğyk II, 66.
yılan kavi 277.
yogurt 42 ; I, 221. ~ ğu I, 222.
yok 63.
yoldaş I, 71.
yorgan I, 227.
yorganğy I, 227. ~ başy I, 227.
yort I, 227 ; II, 153.
yourt I, 221. ~ ğu I, 222.
ytri şahi I, 226.
yufka I, 224.
yüksükçe I, 231.
yüriş I, 231.
** yuruk bayrak II, 72. ~ tar
II, 72.
* yuruk(ler) II, 153.
yürümek (yürüdü) II, 72.
yüz-başy II, 72.
yüzlük I, 231.
** yüz ül-emini II, 153.

zabit II, 129. ~ lyk II, 129.

zabt I, 385. ~ čy I, 384. ~ *fer-many II, 130.
 zagan I, 380.
 zagara I, 381.
 zağarğy başy II, 130.
 zahre I, 382. ~ ğy I, 382.
 zaif I, 382. ~ lyk I, 382.
 zaman II, 130.
 zampara I, 383. ~ lyk I, 383.
 zar 218; I, 385.
 zarče II, 164.
 zarf I, 387.
 zarif I, 387. ~ lyk I, 387.
 zarzavat 45; I, 388. ~ ğy I, 388.
 zavallü I, 388.
 zebun I, 380.
 zemberek I, 390.
 zembil I, 390.
 zengırlü II, 131.
 zer I, 386.

zerbap I, 388.
 zerdava II, 130.
 zerin-kade 49; I, 387.
 zerzevat I, 388.
 zevk I, 388. ~ ly I, 389.
 zevklenme I, 388.
 zevzek I, 389. ~ lyk I, 389
 zeybeg II, 164.
 zil 163.
 zingır II, 130.
 zivane I, 191.
 zor I, 391. ~ ly I, 391.
 zorba I, 391. ~ lyk I, 391.
 zuluf I, 392.
 zülüm II, 131.
 zümbül 41; I, 392.
 zurna 41, 162, 163; I, 331.
 zybun I, 380.
 zyiafet I, 389.
 zyndan 78.

2. TATAR

Prin *tatar* se înțelege aci în special graiul noğai și crimlén.

** abak I, 4.
 akča (cum.) 17, 289.
 Ak kerman (t. or.) II, 4.
 alača I, 14.
 alka (t. or.) I, 200.
 alym II, 6.
 araba I, 206.
 arabağy I, 206. ~ lyk I, 206.
 aran II, 136.
 argamak 83, 261.
 arkan I, 24.
 astelan (cum.) 18, 259, 260.
 ayda (t. or.) I, 196.
 Azak II, 9.

badia I, 34.
 bahmat I, 35.
 ** baibarak I, 35.
 balaban (cum.) I, 36.
 balgas 268.
 balğy-başlyk II, 11.
 baltak 45; I, 137.
 bardac (cum.) I, 38.
 bascha (cum.) I, 40.
 batman (t. or.) I, 50.
 bay (t. or.) 261.
 beči (cum.) 16.
 bičtn (t. or.) 16.
 boy (cum.) I, 57.
 boya (cum.) I, 56.
 boza (cum.) I, 59.
 bučak 12.
 buga (cum.) I, 61.

Buğag II, 21.
 bunčuk II, 23.
 buragan (t. or.) I, 12.
 butak (t. or.) 65.

calip (cum.) I, 84.
 calp (cum.) 18.
 can (cum.) I, 203.
 casap (cum.) I, 92.
 catifa (cum.) I, 94.
 chamal (cum.) I, 202.
 chan (cum.) I, 203.
 chasma (cum.) I, 100.
 chater (cum.) I, 94.
 chatir (cum.) I, 18.
 chazan (cum.) I, 99.
 chisa (cum.) I, 117.
 colan (cum.) I, 141.
 coltuc (cum.) I, 142.
 cor (cum.) I, 114.

čabata 280.
 čalma (cum.) I, 121.
 čanak (cum.) I, 123.
 čapul I, 122.
 čibuch (cum.) I, 137.
 čuvre (cum.) I, 179.

doyum 49; I, 163.
 dulab (cum.) 19; I, 65.
 duşman (cum.) 17.

echindü (cum.) I, 114.
 elči (cum.) II, 51.

fanar (cum.) 19.
fermuta II, 52.
frangi (cum.) 19.

gerdan (cum.) 19.
Ġerey II, 56.
ġuhud (cum.) I, 138.

habar (cum.) 19; I, 193.
hakan II, 59.
hallal (cum.) I, 199.
han I, 203. ~ lyk I, 204. ~ tepesi
II, 20.
haram (cum.) I, 208.
hasap (cum.) I, 92.
haydamak I, 195.

kalga II, 27.
kalkan (cum.) II, 25.
kapkan I, 87.
Kara kala (cum.) 15.
kazak I, 98. ~ **ly I, 98.
kazan akċesy II, 33.
kazna (cum.) I, 215.
kobuz I, 140.
kōċi oba (t. or.) 328.
korsak 207; II, 42.
koş II, 42.
Krym II, 42. ~ gerey II, 42. ~li 8.
kumis II, 143.
kurgan (cum.) I, 191.

lipka I, 239; II, 73.

madim (cum.) 19; I, 241.
maġar (cum.) 65.
makala (cum.) 19.
marul (cum.) 19; I, 250.
maskara (cum.) 19; I, 251.
maydan (cum.) I, 244.
maymun (cum.) 19; I, 245.
meydan (cum.) 19.
mirza I, 260.
** mirzak I, 260.

nagt (cum.) 19.
nakara (cum.) II, 88.
naranġi (cum.) 19.
nay (cum.) 19.
noghut (cum.) 19; I, 268.

oba II, 157.
oleat (cum.) 17; II, 91.
ortak (cum.) 19.

paloş (cum.) I, 280.
pargal (cum.) I, 292.
peroza (cum.) 19; I, 292.

sabur (cum.) 19.
sachez (cum.) 19.
salkum (cum.) 19.
sar (cum.) 263.
saraf (cum.) 19.
saray (cum.) 19.
saydak II, 20.
sinduk (cum.) 19.
surna (cum.) I, 331.
sufra (cum.) 19.

** şirin II, 114.

tabiat (cum.) I, 340.
talal (cum.) 19; I, 354.
talasman I, 346.
taman (cum.) 19; I, 347.
tarazy (cum.) 19.
tas (cum.) 19.
tatar I, 350. ~ agasy II, 118.
teli 15. ~ orman 15.
tenke (t. or.) 40; I, 356.
tepsi (cum.) 19.
tili (t. or.) 15.
tilmaċ (t. or.) 281.
tizgin (cum.) 19.
toy (t. or.) 15; I, 363.
tuman (t. or.) II, 125.
turlu turlu (cum.) I, 370.

uşur II, 127. ~ ġy II, 127.

vataha I, 375.

yaasi (cum.) 15.
yali agasy II, 66. ~ **serdary II, 66.
yam 40.
yarlyk 40; II, 67.
yarmak (t. or.) II, 151.
yasak (t. or.) 40.
yasaul 40; II, 8.
yerlyk 40; II, 67.
yurt 264; I, 227.

3. ARAB

'aba I, 3.
abdal II, 135.
'adet I, 8.
afiun I, 10.
'aġem II, 2. ~ i I, 13.

ahmak 275.
'ahd-name II, 3.
'akarat 42; I, 7.
'akyde 42; I, 7.
'alem II, 5.

alet I, 199.
al-i 'osman II, 136.
allah 63; II, 4.
amma I, 18.
'anber I, 20.
anison I, 20.
'arab I, 22.
'araki I, 298.
'arz II, 7.~i-hal 78; II, 8.~i-mah-
zar II, 8.
'asker II, 8.
atlas I, 29.
'atri sahi I, 226.
avaid I, 29.
a'yan II, 4.
'azeb II, 137.
'azl I, 254.

bab-i 'ali 25. ~ humayun 107; II,
137. ~ se'adet II, 158.
bagdadi I, 34.
bakkal I, 31.
bakkam I, 32.
battal II, 15.
beden II, 16.
bedevi I, 51.
bela I, 46.
bend II, 138.
beraet II, 18.
bereket II, 47.
beyaz II, 18.
bezr II, 138.
bezzazistan II, 138.
bina I, 52.
bita'at II, 138.
buħur II, 22 ~ dan II, 22.
burğ II, 139.

dabbag I, 338.
dahi I, 152.
daire I, 152.
darb I, 348, 349. ~ hane I, 349.
dar-i se'adet II, 144.
dar üş-şifa II, 144.
da'va II, 45.
da'vet II, 45. ~ name II, 45.
dellal 44; I, 354.
devlet II, 46.
devr I, 157.
dimişki II, 156.
divitdar I, 48.
du'a II, 50.
dud I, 161.
duhan 216.
dükkian I, 162.
dünya 79.

ebenüs I, 6.
ebraş I, 7.
eğil II, 145.

** eğnas-i zahire II, 73.
ehali II, 145.
ehli-'irz II, 145. ~ islam II, 145.
elbett I, 215.
el kuran II, 143.
elli kalem II, 146.
elmas II, 6.
elya II, 146.
eman I, 18.
emanet I, 19.
emin II, 146.
emir 32; II, 146. ~ i -aħor II, 70
emma I, 18.
emniyet II, 146.
emr II, 52, 79. ~ i-name II, 52.
erguvan I, 227.
erkian II, 146.
esnaf I, 231.
eşbeh II, 146.
etba' II, 50.
etna II, 147.
evsat II, 145.
eyvallah 63.
ezan II, 147.
eziyet II, 147.

fekar II, 52.
felah II, 147.
fenar I, 167; II, 53.
ferfere I, 168.
ferik II, 147.
fesad II, 53.
fetil I, 174.
fetva II, 53.
fiat II, 53.
fil I, 171.
filali I, 171.
firari II, 53.
fürsat II, 54.
futa I, 174.
fuzul I, 175.

galebe I, 80.
gaşiye I, 249.
gayret II, 149.
gazeb II, 147.
gazi II, 55.
gerdab II, 56.
gull 277.
gurama I, 149.
gureba II, 32.
gylaf I, 82.

ğami' I, 187.
ğebel II, 147.
ğeb harği II, 148.
ğedd' I, 179.
ğeleb I, 178.
ğemal I, 186.
ğenabet I, 187.

ğerid I, 179.
ğerine I, 178.
ğerrah II, 55.
ğevahir I, 191.
ğin 283.
ğiziye II, 58.
ğübbet I, 189.
ğülüs II, 149. ~ name II, 149.
ğüzdan I, 183.

habb I, 205.
habeş II, 58.
hadd I, 211.
hağği I, 194.
hakk I, 194.
hal I, 198.
halal I, 199.
halii II, 149.
halim I, 200.
halva I, 201.
hamail II, 60.
hamil II, 52.
hammal I, 202.
harabiyet II, 150.
haram I, 208.
hareket II, 151.
haremler I, 210.
hasret II, 147.
hata II, 150.
hava 79.
havadiş II, 63.
havale I, 212.
havz I, 213.
hazz I, 214.
hazz II, 61.
hediye II, 64.
hiç I, 216.
hiğret 30 ; I, 283 ; II, 151. ~ ta-
rihi II, 151.
hil'at I, 199.
hırfet I, 303.
höğğet II, 65.
hu II, 151.
hudut-name II, 151.
huğum II, 151.
* hükmler fermanı II, 65.
hüküm II, 65. ~ at II, 65.
huzur I, 218.
hynna 44 ; I, 84.

haber 42 ; I, 193.
hadyn II, 59.
haffaf 44 ; I, 96.
hafif I, 9.
haftan I, 75.
haham I, 194.
hakan II, 59.
halayik 283.
halhal II, 61.
halifa I, 82 ; II, 140.

halt II, 60.
halvet II, 149.
han I, 195.
handek I, 216.
harağ I, 207.
harg II, 60.
hass II, 61.
hassa I, 211.
hasseki II, 61. ~ sülтан II, 62.
hatt 32 ; II, 62. ~ i-şerif II, 62.
~ i-hümayun II, 62.
hatun I, 70.
hatyr I, 212.
havra (ebr.) I, 213.
havvan I, 30.
hayal zill 171.
hayin I, 197.
hazine I, 215.
hil'at II, 151.
huri 283.
hydmet I, 217.
hyrka II, 151.

ibka fermanı II, 71.
ibra II, 67.
ifta II, 51.
iftira II, 69.
iğmal II, 152.
igra II, 153. ~ ** fermanı II, 70.
ihram II, 152.
ihtiyar II, 152.
ihzar II, 70.
ikram II, 68.
iktiza 79.
i'lam II, 70.
ilhak II, 152.
iltifat II, 152.
iltizam II, 70.
imam II, 70.
imame I, 225.
imaret 78 ; II, 152.
imdad II, 70.
i'nad 84.
i'nam II, 71.
in şa'allah 63, 111.
intisab II, 153.
irad II, 71. ~ ğedid II, 71.
irade II, 153.
islah II, 153.
islam II, 153.
istifta I, 306.
isti'ğal II, 153.
i'tibar 79.
itlak II, 72. ~ ** firmanı II, 72.
'iyar I, 13.
** izn kaftan II, 73.

kabizi mal II, 140.
kabil I, 69.
kafa 207 ; II, 25.

kafes I, 71.
kafir I, 181.
kahve I, 72. ~ hane I, 73.
kakula II, 139.
kalb I, 82.
kalem II, 26. ~ iye II, 26.
kalib I, 84.
kaliye I, 396.
kantar I, 86.
kanun name II, 140.
karar II, 32.
kasaba II, 32.
kasavet II, 140.
kasriyed II, 140.
kassab I, 92.
katayif I, 94.
katife I, 94.
** katl fermany II, 140.
katran I, 95.
kavvas II, 33.
kayd II, 25.
kayim-mekam I, 78.
kaymè II, 25.
kaza II, 33.
kazy II, 24. ~ 'asker II, 25.
kebab I, 102.
kebabıye II, 141.
kebir I, 109.
keder II, 35.
kefil II, 141.
kelbetein I, 107.
kelimet I, 105.
kenef II, 141.
kerem I, 106.
kesad I, 108.
keşf II, 38.
keyf I, 104.
kiafir II, 141.
kiatib 78 ; II, 38.
kibrit I, 109.
kira I, 116.
kitab II, 142. ~ i-a'zam II, 142.
kiub I, 117.
komaş I, 149.
koran II, 143.
kubbe II, 43.
kul I, 83.
kulle I, 148 ; II, 43.
kulp II, 143.
kumbe II, 43.
kuneh I, 149 ; II, 38.
kurban 78 ; II, 44. ~ bayramy II, 44.
kurbet II, 143.
kürdiye I, 182.
kurs I, 150.
kuskus I, 150.
kusur I, 150.
kyiafet I, 76⁴
kynare I, 84.
kyst I, 93.

lağiverd I, 232.
laklak I, 237.
leylak I, 237.
lokma I, 239.
ma-beyn 44 ; II, 74.
madde II, 74.
ma'den I, 241.
ma'ğun I, 241.
mahalle I, 242.
mahkeme 78 ; II, 155.
mahmur 42 ; I, 243.
mahzar II, 8.
mahzen I, 241.
mak'ad I, 240.
maktul II, 154.
mallota I, 245.
mansyb I, 247.
maraz 79 ; I, 249.
ma'rifet I, 247.
mashara I, 251.
maslahat II, 154.
masraf II, 154.
maşa'allah 63.
matbah II, 88.
ma'tuh I, 152.
ma'una II, 154.
mazgal II, 154.
ma'zul 157, 162 ; I, 254.
medrese II, 154.
mefruz ul-kalem II, 155.
meğlis 78.
mektub II, 78.
* memhur II, 155.
memleket II, 78.
me'mur II, 78. ~ iyet II, 78.
menare II, 50.
menzil II, 79.
meremmet I, 257.
merğan I, 249.
merhamet II, 155.
merhem II, 76.
merkez I, 257.
mertebe I, 257.
meşğid I, 256.
meşveret II, 155.
meş'ale I, 250.
meşrebe I, 270.
met'a II, 80.
meteriz I, 258.
mevla II, 81.
meydan I, 244.
mezad I, 258.
mihrab II, 155.
mi'mar II, 75.
minber II, 155.
miras I, 260.
miri II, 81.
miskal I, 266.
mu'amele I, 245.

mübaşyr 44; II, 86. ~ et II, 86.
mübaye'a II, 85.
müdir II, 156.
müezzin II, 154.
müflis I, 262.
müfti II, 83.
muhaddit II, 156.
muhafiz II, 83.
muhammed II, 77.
muhasare II, 84.
muhasebe II, 84.
muhayer 277.
muhimmat II, 84.
muhtesib II, 81.
muhzyr (aga) II, 85.
mukaddir II, 155.
mukadem II, 82.
mükaleme II, 156.
mukallid I, 264.
mukareme II, 83.
mukarrer II, 83.
mukata'a II, 156.
mukavva I, 264.
mukayed II, 156.
mukayese II, 82.
mükellef I, 264.
mültezim II, 85.
munegğim II, 156.
mürähhas II, 86.
mürtedd II, 156.
müsa'ade II, 86.
müsadere I, 316.
müsafer I, 264. ~ et II, 156.
musahhib II, 86.
musakka I, 265.
muslim II, 23.
müsselim II, 87.
müşavere II, 87.
müşemma I, 266.
müşir II, 156.
müşteri I, 267.
mutareke II, 157.
müteferryka II, 88.
mütevelli II, 88.
muvela II, 157. ~ efendi II, 157.
müzevvir II, 82.
Mysyr I, 261.
myzrak I, 253.

nafakat I, 267.
nahiye II, 157.
nakd I, 268.
nakkaş II, 88.
na'lband (ar.-p.) I, 269.
namaz II, 157.
namus 79.
nayb II, 89.
nazar I, 271. ~ et I, 271.
nazyr II, 271.
nefer I, 272.

netiğe I, 272.
nikiah II, 157.
nizam II, 89. ~ ğedid II, 90.
nöbet II, 90.
nur I, 273.

'osman II, 92.

ra'aya II, 97.
rahat I, 299. ~ hulkum I, 300.
rahman 280.
ramazan 30 ; II, 97.
redif II, 159.
resm II, 98, 100.
reys II, 97. ~ efendi II, 98. ~ *ke-
sedari II, 98.
rezaki I, 301.
rezalet II, 98.
riğa I, 301.
riğal II, 99.
rikiab II, 99. ~ dar II, 99. ~ kay-
makam II, 99. ~**imbrohor II, 99.
** rikiabiye II, 99.
rüb' I, 302, 303.
rub'iyeye I, 302.
ruk'a II, 100.
rusumat II, 100.
rüşvet I, 303.
rütbe I, 303.
rüteb I, 303.

sa'at 79.
sabr I, 303.
sadat II, 100. ~ ly II, 101.
sade I, 321.
sadr-i a'zam II, 101.
sahh II, 112.
sahib II, 101. ~ i-devlet II, 101.
sahn I, 307.
sa'i II, 101.
sakit I, 313.
sakka I, 304.
sakyt I, 304.
salavat I, 310.
saltanat I, 311.
samm II, 159.
sandal I, 313.
sarf II, 159.
sarrafi I, 386.
satur I, 316.
sayis I, 319.
** sebebi tahrir II, 105.
sefaet II, 160.
sefer 116 ; I, 264 ; II, 160.
seğğade II, 105.
selam II, 107. ~ et I, 319. ~ 'aley-
kum 64.
selimi II, 107.
sema'yi II, 159.

semid I, 322.
sena I, 322.
sened I, 322.
serrağ II, 103.
sesem I, 322.
sevda II, 160.
seyis hane I, 316.
seyr II, 160.
sifet II, 161.
sifta I, 306.
silah I, 322.
simsar I, 312.
sirr kiatiibi II, 161.
soffet I, 324.
suf I, 390.
süfret I, 324.
sülh II, 111.
süls I, 367.
sültan I, 329.
sülümen I, 328.
sünnet 78.
suret II, 112.
syklet II, 109

şahm 277.
şam I, 334 ; II, 113.
şarab I, 270.
şariba I, 132, 336.
şart I, 335.
şatyr II, 114.
şem'edan 79.
şerbet I, 336.
şerif II, 114, 162.
şer'i şerif II, 162.
şeyh II, 114. ~ ül-islam II, 114.
şeytan I, 336.
şi'i II, 115.
şirret I, 337.
şiya'i II, 115.
şorba I, 132.
şurut II, 115.

tabi'at I, 340.
tabie II, 115.
tabl II, 115. ~ hane II, 116.
tahin I, 343.
tahmin II, 116.
tahmis II, 116.
tahsildar II, 118.
tahsin II, 162.
tahvil II, 162.
taklid I, 342.
takrir I, 343.
taksim II, 162.
ta'lim I, 347.
taly I, 346.
ta makiar I, 347.
tannur I, 348.
tara I, 155.
taraf I, 349.

tarhun I, 350.
tarz II, 118.
tas I, 357.
ta'til II, 162.
tayfa 231 ; I, 344.
ta'yin I, 340.
tebdil I, 360.
teberrü II, 162.
tedarük 277 ; II, 118.
tedbir II, 163.
teferrüg II, 118.
teftiş II, 119.
teğnis II, 162.
teklif II, 118. ~ at II, 118.
telbiz II, 120.
telhis II, 117.
tellî II, 123.
telmiz II, 119.
tomam I, 397.
temaşa II, 162.
temenna I, 355.
temessük II, 120.
terbiye 278 ; II, 120.
terebbi II, 163.
terğiman II, 120.
terğime II, 121.
tertib I, 357.
teslim II, 122. ~ at II, 122.
teşrifat II, 122.
tevarih II, 163.
tevatür I, 359. ~ in II, 163.
tevgihat II, 115.
tiriak I, 360.
tezkire II, 122.
töbet II, 163.
tubul hane II, 116.
tüğğar 278.

'ubudiyet II, 90.
üçüngü II, 153.
üğret II, 126.
ukia I, 273.
'ulema II, 126.
'ulufe I, 233.
'umur II, 126.
'üşür II, 127.
va'de I, 374.
va'ka nüvis II, 161.
vakf 78 ; II, 127.
vali 78 ; II, 127.
valide II, 128. ~ **kethudasy II,
128. ~ sülтан II, 128.
vam 281.
vasiyet II, 164.
vattas I, 375.
vekil I, 377. ~ et I, 377. ~ harg
II, 128.
vesvese I, 171.
vazaret I, 379.

vezir I, 379. ~ a'zam II, 128.
vezne I, 378.
vilayet 78 ; II, 129.

ybryk I, 222.
yehud I, 138.
yemeni I, 226.
ystylah II, 153.
'ytr şahi I, 226.

zabit 78 ; II, 129. ~ an II, 164.
zabt I, 385. ~ name II, 129.
za'feran 280.

zahire 79 ; I, 382.
za'if I, 382.
zarar 79.
zarb-emini II, 162. ~ hane 45 ; II, 162.
zarf I, 387.
zarif I, 387.
za'ym II, 130.
zekir II, 164.
zeman II, 130.
zeval I, 388.
zevk I, 388.
zülüm II, 131.
zyiafet I, 389.

4. PERSAN

abdest II, 135.
abeter I, 6.
aferim I, 9.
amade I, 19.
amediyè II, 91.
anbar I, 203.
aster I, 27.
azder II, 135.

badingan I, 287.
bad zehr II, 94.
bafte I, 280.
bagçe II, 137. ~ van II, 137.
bağış I, 34.
bağır I, 46.
bari I, 38.
bayrak I, 36.
bayram II, 10.
bazar 44 ; I, 287. ~ a-giden II, 16.
belend 263.
bend 276.
benefşe I, 259.
beraber 81.
beste II, 138.
bikiar I, 42.
bülbul 79, 283.
burgul I, 61.
bustan I, 58.

çabatan 280.
çakşır I, 120.
çar-çive I, 101.
çar-pare I, 187.
çar-şeb I, 125.
çar-tag I, 124.
çaşni I, 136.
çatr II, 39.
çeger I, 127.
çehre 276.
çenber I, 127.
çengel I, 128.
çenk II, 41.
çep 276.

çep-rast I, 123.
çerbiş I, 102.
çeşid I, 135.
çeşme I, 135.
çiriş I, 134.
çob I, 128.
çuban I, 128.
çyprag I, 134.

dane II, 117.
- dar 52.
darat II, 45.
defter 44 ; II, 119. ~ dar II, 119. ~
hane II, 119.
den-bel I, 355.
denk 44 ; I, 356.
derbeder I, 156.
derbent II, 144.
derd II, 144.
derviş II, 46.
deste 44 ; I, 358.
destere 278.
dest-giah 44 ; I, 358.
destimal 44 ; I, 359.
diba II, 46.
divan I, 159, 160.
dizdar II, 48.
dolab I, 165.
du-bare 276.
dülbend 199 ; I, 366. ~ lale I, 366.
dümbelek II, 125.
dur-bin II, 145.
du-rengi II, 145.
duru-kıar I, 165.
düşman I, 166.

fagfuri I, 168.
farsi I, 168.
ferman I, 32, 172.
fermude II, 52.
firuze I, 292.
fyndyk II, 54.
fystyk I, 173.

gerdan I, 180.
gezi I, 177.
gidi I, 181.
girdab II, 56.
gül I, 183. ~ i II, 148.

ğam I, 185.
ğamedan I, 186.
ğanbaz I, 186.
ğanfes II, 149.
ğar I, 188.
gebe hane II, 55.
ğellad I, 177.
gevanmerd 277.
gümbüş I, 190.
ğure II, 149.
guvan II, 149.

ham 281.
han I, 203.
hare II, 60.
harmen I, 24.
havan I, 213.
hem şehri II, 151.
hurde I, 176.
hurmuz I, 217.

han I, 207.
hanğer I, 205.
har-buza 44 ; I, 209.
har-gela I, 216.
har-har I, 210.
harmen I, 24.
hoğa II, 165. ~ gian II, 65.
horasan I, 199.
hoşab I, 278.
hurma 44 ; I, 149.

ibrişim I, 222.
işkembe I, 317.
işkenge I, 318.

kafadar II, 139.
kalak 280.
keman II, 141.
kemer I, 112.
kemha II, 27.
kenar I, 105.
keşkek I, 109.
kehduda II, 36. ~ sadr a'zam II, 14'.
kezab I, 109.
kiah-rüba I, 110.
kiar II, 38.
kiar-giah I, 180.
kiar-gir 45 ; I, 180.
kiar-hane II, 37.
kiarvan I, 168.
kiase 107 ; I, 117.
kilim I, 111.
kişmiş I, 396.

köşk I, 115.
kötüre I, 183.
küfte I, 100.
külah I, 118.
kül-han I, 118.
kukâ I, 147.

laden II, 73.
laf I, 232.
lahana II, 154.
lale I, 233.
lebade I, 236.
leke I, 236.
leng I, 235.
leş I, 235.
lüle I, 240.

mar-piç II, 75.
maye I, 243.
mey-hane II, 155.
meze I, 258.
mihmandar II, 76.
mihter II, 77.
miri-'alem II, 80. ~ aḥor II, 70. ~
miran II, 81.
mişin I, 258.
müft I, 263.
mühür II, 84. ~ dar II, 84.
mürdar I, 265.
müsülman 44 ; II, 23.
müşte I, 266.
müzde II, 85.

nafe I, 268.
naft I, 272.
name II, 88.
nareng I, 269.
narh I, 270.
nay I, 268. ~ zen I, 269.
naz I, 271.
neft I, 272.
nekare II, 88.
nilufar I, 273.
nişam II, 89. ~ iftilhar II, 89.
nişaste I, 272.
nişter II, 157.
nohud I, 268.
nüşadir II, 89.

padşah II, 93.
papus I, 282.
parçe I, 284.
pare I, 284.
pasvan II, 94.
paybend 84.
paye II, 93.
payende I, 280.
payk II, 95.
pazan 262.
pehlivan I, 288.

pembe I, 289.
pençe I, 296.
perçem I, 289.
perdaht I, 289.
perde I, 291.
perkiar I, 292.
pervane II, 158.
pihti 280.
pilav I, 296.
pişekiar I, 297.
pişin I, 294.
pişkeş I, 293.
pişkir I, 293.
pişrev II, 96.
pištahta I, 47.
puş I, 297.
püşt I, 295, 298.
püştmal I, 295.

raht I, 299. ~ van II, 96.
raht I, 299.
ravend I, 300.
rende I, 301.
reng I, 301.
rubaru II, 159.
ruzname II, 100.

sade I, 306. ~ kiar I, 307.
sahlian I, 306.
saye I, 306. ~ van I, 308.
sebzevat 45; I, 388.
seg-ban II, 100.
sell-hane I, 382.
semmur I, 312.
semşir I, 127.
ser-ahor I, 309.
ser-a-ser II, 107.
seray I, 315.
serdar I, 320.
ser-hadd II, 108.
ser-i 'asker II, 108.
sermaye II, 109.
serpençe I, 320.
serpoş II, 117.
singab I, 323.
sipahi I, 326.
suhte II, 161.

şad-revan II, 112.
şagird II, 159.
şah 32; II, 113. ~ meram I, 332. ~
zade II, 113.
şahnişin I, 305.

şahtere I, 318.
şal I, 333.
şalvar I, 334.
şatranğ I, 336.
şebane II, 113.
şeb-buy I, 337.
şehreng II, 115.
şeş-beş II, 162.
şeş-hane I, 338.
şiş I, 338.
şüban I, 128.

tabar 280.
tafte I, 343.
tahsildar II, 118.
taht I, 344. ~ revan II, 117.
tahite I, 343.
-tar I, 215.
tar hane I, 345.
tay II, 117.
tebaşir I, 359.
tembur I, 348.
teng-nefes I, 353.
tensuh II, 120.
terazi I, 356.
ters hane II, 121.
timar II, 123.
tuç I, 366.
tule 28.
turfende I, 365.
turunğ I, 370.
tuti I, 161.
tutya I, 370.

viran I, 378.

yad-est I, 219.
yahni I, 219.
yasmin I, 220.

zagan I, 380.
zar I, 385.
zenbil I, 390.
zenğir II, 130.
zenpare I, 383.
zer I, 380. ~ baf I, 388. ~ külah I,
386. ~ mahbub II, 130.
zerdalı 281; I, 79.
zerdeçap I, 389.
zor I, 391.
zorbaz I, 391.
zülf I, 392. ~ lü II, 165.
zurumbad II, 165.

III. INDICE SLAV

1. BULGAR

aba I, 3. ~ ġiia I, 4.
abanoz I, 6.
abdez II, 138.
aber I, 193.
abraş I, 7.
açik 40; II, 1.
ada 40. ~ liia II, 1.
adet I, 8.
adymin II, 59.
aferim I, 9.
afion I, 10.
aga II, 2.
aganym 40.
agyrlyk II, 2.
aġamiia I, 13.
aġiia I, 194.
ahĊebaşa II, 3.
ahmak 275.
ahyr 40.
aian II, 4.
aide I, 196.
aigyr 40.
alaga I, 14.
alal I, 16.
alal I, 199.
alem II, 6.
alen 40.
alka I, 200.
alkoran II, 143.
almaz II, 6.
altyn 40.
alyzveriş I, 17.
ama I, 18.
aman I, 18.
amanet I, 19.
ambar I, 203.
anadol II, 6.
anason I, 20.
anison I, 20.
anteriia I, 21.
araba I, 206. ~ ġiia I, 206. ~ ġilyk I, 206.
araċ I, 207.
araliia 40.
arahċiia I, 207.
aram I, 208.
arap I, 23.
arbanas I, 26.
arbiia I, 24.
argovan I, 227.
arka II, 7.
arman I, 25.
arpaġyk I, 26.
arşin II, 27.

asker II, 8.
aslan 40; II, 136.
astar I, 27.
aşa I, 211.
aşik I, 27.
at I, 28.
atardisam 66; I, 28.
atlaz I, 29.
av I, 396.
avan I, 213.
avġiia II, 9.
avra I, 213.
ažder II, 135.

babà I, 30.
baċilo I, 33.
badana I, 34.
baġlama I, 37.
baġa II, 35.
bahċe II, 137. ~ van II, 137.
bairak I, 36.
bairam II, 10.
bakal I, 31. ~ in I, 31.
baktam I, 32.
bakċa II, 137.
baktava I, 33.
bakşış I, 34.
balaban I, 36.
baldyr I, 365.
balta I, 37. ~ ġiia II, 12.
bamia I, 38.
barak I, 396.
bardak I, 38.
barem I, 38.
barim I, 38.
barut II, 12. ~ hana II, 12.
basma I, 41.
baş I, 38. ~ deliia I, 39. ~ hara-
miia I, 39.
başka I, 40.
batak II, 15.
batalama I, 42.
batalesam II, 15.
bazyrgian II, 16.
bedoviia I, 51.
beg I, 44. ~ lik I, 45. ~ likċi II, 17
bei I, 44. ~ lik I, 45.
beiendisuvam II, 138.
bekriia 376.
belià I, 46. ~ liia I, 46.
bekiar I, 42. ~ in I, 42.
bendisam II, 138.
beniş I, 52.
benka II, 47.

berat II, 18. ~ liia II, 18.
berber II, 18. ~ lik II, 18.
bereket I, 47.
beşlik I, 48.
bezisten II, 138.
bičkiia I, 400.
bilegiia I, 46.
bilezik I, 46.
bimbaşia I, 52.
bina I, 52.
binektaş II, 18.
biniş I, 52.
bitirdisam II, 19.
bitisam II, 19.
boaz II, 19.
bogasia I, 55.
bogaz II, 19.
bogdanska II, 19.
bohča I, 55. ~ lyk I, 55.
boi I, 57.
boia I, 56. ~ disam I, 56. ~ ğiia I, 57.
boiama I, 57.
bokluk I, 54.
borsuk I, 64.
bostan I, 59. ~ ği-başa II, 20. ~ ğiia II, 20.
boza I, 59. ~ ğiia I, 59.
bre I, 60.
budalaş I, 61.
buga I, 61.
buiurdisam II, 23.
buiurultia II, 22.
bulgur I, 61.
buliuk I, 62. ~ başa I, 63.
burgiia I, 64.
buriia I, 64.
burunĝuk I, 58.
but I, 64.
buza I, 59. ~ ğiia I, 59.
buzdogan I, 66.
byktisam 276.
čadyr II, 39.
čair I, 120.
čakal I, 119.
čakrečia 276.
čalma I, 121.
čam I, 121.
čanta I, 188.
čapkyne I, 123.
čaprazi I, 123.
čardak I, 124.
čarkliia I, 35.
čarşaf I, 125.
čauş I, 126.
čelebiia I, 100.
čelenki II, 34.
čelik I, 127.
čengel I, 128.

čengiiia I, 41.
čepken II, 35.
čerčaf I, 125.
čerčeve I, 101.
čerek I, 397.
čerga I, 101.
čerkeska I, 101.
čerşaf I, 125.
červiş I, 102.
čeşma I, 135.
(četa) 34.
četeĝiia II, 35.
čibuk I, 137.
čičekliia II, 142.
čiflik II, 40.
čifte II, 40.
čiftlik II, 40.
čifut I, 138.
čimşir I, 127.
čirak I, 134.
čoban I, 128.
čohodar I, 130.
čolak I, 131.
čorap I, 132.
čorba I, 132. ~ ğiia II, 42.
čorek I, 139.
čritogü (vsl.) 22, 40.
čubuk I, 137. ~ čia 103.
čugun I, 125.
čumber I, 127.
čuruk I, 139.
čutura 281.
čykryk I, 127.
daare I, 152.
daboani II, 116.
dalak I, 152.
dalkauk I, 153.
dalkylyč II, 45.
dam I, 153.
damga I, 155.
damla I, 153.
dara I, 155.
darak I, 155.
dava II, 45. ~ ğiia II, 45.
davul II, 155.
deli I, 156. ~ başia I, 156.
dembel I, 355. ~ ik I, 355.
demet II, 144.
demir-kapiia II, 46.
demişkiia II, 156.
denk I, 356.
dere II, 144.
derven II, 144.
derviş II, 46.
digingiia I, 162.
dismanli I, 160.
divan I, 160.
diugen I, 162.
diulben I, 366.

diulger I, 165.
diușeklik II, 145.
diușeme I, 166.
dizgin I, 157.
dolama I, 164.
dolap I, 165.
dolma I, 165.
donanma II, 49.
dudum I, 161.
dușman I, 166. ~ ka I, 166.
duzdisam II, 145.

edikula II, 51.
efendiia II, 51.
eglendisam I, 167.
eglenğa I, 167.
ekmekçi-bași II, 50.
ela! 63.
elçiiia II, 151.
elek II, 225.
emeniia I, 226.
enibahar I, 225.
erfene I, 301.
esnaf I, 231.
evet 62.

farforiia I, 168.
farsiia I, 168.
fereğa I, 169.
ferman I, 173.
fermele I, 170.
fermene I, 170.
fes I, 171.
fetfa II, 53.
fil I, 170.
fildiş I, 172.
firalı I, 172.
fișek I, 173.
fistașka I, 173.
fitil I, 174.
frengiia I, 175.
fudul I, 175.
furma I, 149.
fusta(n) II, 54.
futa I, 174.

gairat II, 140.
gaitan I, 176.
garagașka I, 88.
gavaz II, 33.
gazep II, 147.
gazi II, 55.
ghemiia II, 56.
ghemiğiiia II, 56.
gherdan I, 180.
gheziiia I, 177.
ghiaur I, 181.
ghiger I, 127.
ghiol I, 181.
ghiozboiaği-ia II, 57. ~ lyk II, 57.

ghirbač I, 176.
ghiul I, 183.
ghiule I, 183.
ghiumruçiiia II, 57.
ghiumruk II, 57.
ghiundelik II, 56. ~ çiiia II, 56.
ghiuvergele II, 58.
ghiveč I, 184.
ghivezen I, 184.
greh I, 301.

ğaba I, 185.
ğam I, 185.
ğamadan I, 186.
ğamal I, 186.
ğambaz I, 187.
ğamiia I, 187.
ğebra I, 177.
ğefana II, 55.
ğelat I, 177.
ğelep I, 178.
ğeraf II, 55.
ğereme I, 178.
ğergef I, 180.
ğevre I, 179.
ğilit I, 179.
ğirit I, 179.
ğivair I, 191. ~ ği I, 191.
ğozdan I, 183.
ğube I, 189.
ğuđe II, 149.
ğumbuș I, 190.

hăbar I, 193.
haber I, 193.
haği-ia I, 194. ~ ika I, 194. ~ lyk I, 194.
haham I, 195. ~ bași I, 195.
haian II, 4.
haida(te) I, 196.
haide I, 196.
haidite I, 196.
hak I, 194.
halah II, 4.
halal I, 199.
halka I, 200.
halva I, 201. ~ ğiia I, 201.
hamailiia II, 60.
hambar I, 203.
han I, 205. ~ ğiia I, 205.
hanyma II, 150.
hap I, 205.
harač I, 206. ~ ar I, 206. ~ iia I, 206.
haram I, 208. ~ iia I, 208.
harap I, 23.
harbağiiia II, 150.
harč II, 61.
hareme I, 210.
harman I, 125.
harzoval II, 8.

hasyr I, 211.
haşa I, 211.
hat I, 28; II, 62.
hatişerif II, 62.
havan I, 213.
havra I, 213.
havuz I, 213.
hazna I, 215. ~ tar II, 62.
hergile I, 216. ~ ğiia I, 216.
hiç I, 216.
hizmekiar I, 218.
hizmet I, 217.
hodaia I, 275.
hodobaşa II, 90.
hoğa I, 65.
horasan I, 146.
hordiia I, 372.
hoşav I, 278.
hrimiz I, 91.
hunıia I, 405.
hurma I, 149.

iabangıia II, 66.
iahniia I, 219.
iagurt I, 221.
iaka I, 218.
iamak II, 66.
iamurluk I, 220.
ianiçarin I, 225.
iapunĝe I, 228.
iasak II, 67. ~ çiiia II, 67.
iaşmak II, 152.
iatagan I, 221.
iatak I, 220.
iazaĝiia II, 67.
iazy I, 220.
ibrık I, 222.
ibrışin I, 222.
içolan II, 68.
iedikule II, 51.
ierliia II, 69.
iftira II, 69.
iğra II, 153.
ihram II, 152.
ikindiia I, 114.
ikram II, 68.
ilam II, 70.
ilek I, 225.
iltizam II, 70.
iname I, 225.
imaret II, 152.
imdat II, 71.
imrihor II, 70.
iniçerin I, 225.
iorgan I, 227. ~ ğiia I, 227.
irade II, 153.
irmilik I, 228.
işala 63.
iureş I, 231.

iuriş I, 231.
iuzbaşıia II, 72.
iuzluk I, 231.

kabadahiia II, 139.
kabal I, 69.
kaçerdisam II, 24.
kadife I, 94. ~ li I, 94.
kadifenka I, 94.
kadiia II, 24.
kadylyk I, 70.
kadyna I, 70.
kadynce I, 70.
kafe I, 72.
kafene I, 73.
kaftan I, 75.
kafez I, 171.
kahva I, 72.
kahvene I, 73.
kaiçiiia I, 77.
kaik I, 77.
kaimak I, 77.
kaimakam I, 78.
kaime II, 25.
kaisiia I, 79.
kalabalyk I, 80.
kalanfir I, 89.
kalauz I, 83.
kalaigıia I, 396.
kaldarym I, 81.
kalem II, 26.
kalevra I, 133.
kalfa I, 82.
kalika (vsl.) 280.
kalkan II, 26. ~ balyk I, 81.
kalp I, 82.
kalpak 39; I, 83. ~ çiiia I, 83.
kalpazan I, 82. ~ lyk I, 83.
kalup I, 84.
kalyf I, 82.
kalyp I, 84.
kamuha II, 27.
kanara I, 84.
kanat I, 84.
kantar I, 86.
kapak I, 86.
kapançe I, 87.
kapasyz II, 140.
kaplaĝa I, 101.
kapuĝiia II, 30.
kapysiz II, 140.
kapzumal II, 140.
karaghioz I, 88.
karagroş I, 89.
karaĝa I, 8.
karamfil I, 89.
kârar II, 32.
karaul I, 81.
karavansaraı II, 32.
kara-vlah II, 31.

karavul I, 89.
karmazin I, 91.
karpuz I, 209.
kartop II, 150.
karvan I, 108. ~ ğiia I, 108.
kasaba II, 32.
kasap I, 92. ~ başı II, 32.
kasavet II, 140.
kaşkaval I, 92.
kat I, 93.
katran I, 95.
katyr I, 94.
kauk I, 96.
kaval I, 96.
kavaz II, 33.
kayış II, 35.
kaza II, 33.
kazak I, 98.
kazalbaş II, 34.
kazan I, 99. ~ ğiia I, 99.
kazma I, 100.
kebab I, 102.
kebcē I, 105.
kebe I, 103.
kef I, 104.
kefil II, 141.
kehaia II, 36.
kehlibar I, 110.
kel I, 104.
kelepir I, 112. ~ ğiia I, 112.
keler H, 37.
keleş I, 105.
kelev I, 104.
keman II, 141.
kemer I, 112.
kenar I, 105.
kenef II, 141.
kepeneg I, 106.
kepenk I, 106.
kereste I, 107.
kerhana II, 37.
kervan I, 108. ~ ğiia I, 108.
kesa I, 117.
kesat I, 108.
keseĝiia I, 108.
kesiĝiia I, 108.
kesiia I, 117.
keskin II, 37.
keşkek I, 109.
kezap I, 109.
kiar II, 38.
kibrit I, 109.
kihaia II, 36.
kile I, 111.
kilep I, 81.
kiler II, 37.
kilim I, 111.
kior I, 114.
kioşk I, 115.
kiraĝiia I, 117.

kiriiia I, 116.
kirpiç I, 396.
kirpiçiiia I, 396.
kitap(in) II, 38.
kitip II, 38.
kiufte I, 120.
kiulaf I, 118.
kiup I, 117.
kiustek I, 115.
klobukü (vsl.) 39.
kobur I, 140.
kolan I, 141.
kolçak I, 141.
kolunü (vsl.) I, 142.
komaş I, 149.
konak I, 144.
kopçe I, 145.
korabiia I, 145.
koriiak 276.
kube II, 43.
kubur I, 139.
kuç 245.
kuiumĝiia II, 43.
kula I, 148.
kuluk II, 43.
kumaş I, 149.
kumbara II, 44.
kundak I, 146.
kundura I, 145.
kurban II, 44.
kurdisam II, 143.
kuriia 276.
kurka II, 38.
kurkut I, 149.
kurtulisam 66 ; I, 146.
kusur I, 151.
kuşak I, 150.
kutiiia I, 151.
kutniia I, 152.
kyefet I, 76.
kylyç II, 25.
kyna I, 84.
kynosam I, 85.
kyrĝaliia I, 90.
kyrmyz I, 91.
kyr serdarin I, 89.
kyşla I, 93.
lagym I, 233.
lahur II, 73.
lale I, 233.
lefe I, 234.
legen I, 236.
leke I, 236.
lemon I, 238.
leş I, 235.
levent I, 235.
libade I, 236.
liliak I, 237.
liman I, 237.

limun I, 238.
lioki I, 238.
lobut II, 73.
lokma I, 239.
longa II, 73.
lula I, 240.

madem I, 241.
maġar 65.
maġaza I, 241.
maġar II, 154.
maġun I, 241.
mahala I, 242.
mahmudia I, 242.
mahmuren I, 243.
mahrama I, 249.
maia I, 243.
maimar II, 75.
maimuna I, 245.
mākar 65.
makat I, 240.
manaf II, 75. ~ in II, 75.
mane I, 246.
mangal I, 246.
mangura I, 246.
marama I, 249.
marangoz II, 154.
marifet I, 247.
markuč II, 75.
martaloz II, 75.
maruli I, 250.
maskara I, 251. ~ lyk I, 252.
maslahatie II, 154.
masraf II, 154.
māstrapa I, 270.
masur I, 264.
mašala I, 250.
māzdrak I, 253.
mazgal II, 154.
mečet I, 256.
mečit I, 256.
medan I, 244.
medrese II, 155.
mehane II, 155.
mehenk I, 256.
mehkeme II, 154.
mehlem II, 76.
meidan I, 244.
memleket II, 78.
mender I, 260.
menekše I, 259.
mengene I, 256.
menzil II, 79.
merġan I, 249.
merkez I, 257.
mermer II, 155.
mešin I, 258.
meteriz I, 258.
mezat I, 258.
mezelik I, 259.

mezilena II, 80.
minare II, 80.
minziliania II, 80.
miralaġ II, 80.
miraz I, 260.
misirka I, 261.
miuezin II, 156.
miuhluz I, 262. ~ luk I, 262.
miuslimanin II, 23.
miuzevirin II, 82.
moloz I, 263.
mošama I, 266.
mošmula I, 266.
muftiia II, 83.
muhafeza II, 83.
mukadim II, 82.
mukalet II, 156.
mukava I, 264.
mula II, 81.
mušavere II, 87.
mušta I, 266.
mušterija I, 267.
mušulin II, 87.
mutbah II, 88.
mužde II, 85.

nabakamiti I, 32.
nahiia II, 157.
nakarada II, 88.
nalbant I, 269.
nargele I, 269.
nark I, 270.
nāstrapa I, 270.
nefer I, 272.
nerandza I, 269.
nikiah II, 157.
nišan II, 89.
nišatyr II, 89.
nišeste I, 272.
nizam II, 89.
nobet II, 90.
nohut I, 268.

odabaša II, 90.
odaġiia I, 275.
odaia I, 275.
oġak I, 277.
oka I, 274.
omurdaria I, 265.
ordiia I, 373.

pača I, 279.
padišah II, 93.
pafiti I, 280.
pala I, 280.
palamar I, 280.
pambuk I, 63.
papuč I, 283.
papuġiia I, 283.
para I, 284.

parča I, 284.
parmak I, 285.
pastrāma I, 285.
paša I, 286. ~ lyk I, 287.
patliğan I, 287.
pazar I, 287. ~ lyk I, 287.
pehlivan I, 288.
peksimet II, 94.
pelivan I, 288.
peltek I, 289.
penče I, 296.
percin I, 289.
perdah I, 290.
perde I, 291.
pergel I, 292.
pervaz I, 292.
pestil I, 297.
peşkir I, 294.
peştimal I, 295.
petmez II, 158.
pezevenk I, 295.
pič I, 295.
pilav I, 296.
piuskiul II, 158.
p ostal I, 96.
poş I, 297.
(potiera) 34.
puşt I, 298.

rahat I, 300.
raià II, 97.
rakiia I, 298.
ramazan II, 97.
razakiia I, 300.
revent I, 300.
riğa I, 301.
riğal II, 99.
rimizen I, 91.
rubiia I, 302.
rufet I, 303.
rusumat II, 100.

sade I, 306.
sadrizam II, 101.
sahan I, 307.
sahibiia II, 101.
sahtiian I, 306.
saie I, 307.
saiia II, 101.
saivan I, 308.
sakat I, 304.
saksiia I, 317.
sallhana I, 302.
salkym I, 310.
salt II, 102.
saltanat I, 311.
samsar I, 312.
samur I, 312. ~ kalpak I, 313.
sandal I, 313.
sanduk I, 313.

saŋgak II, 102.
sanki I, 313.
sanü (vsl.) 22.
saraç II, 103.
saraf I, 386.
sarai I, 315.
sargiia II, 159.
saryk II, 104.
satyr I, 316.
sedef I, 321.
sefa II, 160.
sefer II, 160.
seğade II, 105.
seiksana I, 216.
seimen II, 106.
sez I, 319.
selamlyk II, 106.
seliaf I, 322.
serdar I, 320.
sevda II, 160.
sidef I, 321.
siliah I, 322.
simiğiia I, 322.
simit I, 322.
siniia I, 323.
skela I, 317.
sofa I, 324.
sofra I, 324. ~ ğiia I, 324.
soi I, 326.
soitariia I, 325.
sokak II, 161.
somun I, 326.
sopa I, 326.
spahiia I, 326.
Stambol I, 327. ~iia I, 327.
suğuk I, 328.
sukman I, 328.
siulemen I, 328.
siurgiuun I, 330.
subasçe II, 111.
surat II, 114.
surdisam II, 161.
surma II, 161.
susan I, 332.
syrmalı II, 161.

şafrañü (vsl.) 280.
şagü (vsl.) 280.
şaiak I, 333.
şaika I, 333.
şali II, 113.
şalvare I, 334.
şam II, 113.
şamiia I, 334.
şegert II, 159.
şerbet I, 336.
şiboı I, 337.
şilta I, 311.
şimşir I, 127.
şirit I, 337.

- şiş I, 338.
şişane I, 338.
şkembe I, 317.
- tabak I, 338.
tabiia II, 115.
tabiiat I, 340.
taht I, 344.
taifa I, 344.
tain I, 345. ~ ğiia I, 345.
taklit I, 342.
takym I, 342.
talaş I, 346.
talim I, 347.
tamam I, 347.
tamazlyk I, 347.
tambura I, 398.
tandyr I, 348.
taraba I, 348.
taraf I, 349.
taraphana I, 349.
tarhana I, 365.
tarhun I, 350.
tatarin I, 351. ~ ka I, 351.
tava I, 352.
tavan I, 353.
tavla I, 340 ; II, 162.
tebdil I, 362.
tebeşir I, 359.
tefter II, 119.
tel I, 353.
telal I, 354. ~ başa I, 354.
telar I, 354.
telatin I, 355.
temena I, 355.
tenekiĝiia I, 361.
tenekiia I, 361.
teŋgere I, 360.
tepsiia I, 362.
teriak I, 362.
tersana II, 121.
tertip I, 367.
teskere II, 122.
teslim II, 122.
teste I, 358.
testemel I, 359.
tevaturen II, 163.
tezghetar I, 358.
tezgiah I, 358.
tibdil I, 362.
tiftik I, 360.
timar I, 123.
tiulpan I, 366.
tiumbelek II, 125.
tiutiun I, 371.
tlümaçü (vsl.) 280.
top II, 123.
- toiagü (vsl.) 280.
toporü (vsl.) 39, 280.
toptan I, 364.
topuz I, 365.
torba I, 365.
tozluk I, 372.
trampa I, 365.
trêmü (vsl.) I, 350.
tuç I, 366.
tufek II, 123. ~ çiiia II, 124.
tufekçi-başa II, 124.
tug II, 125.
tulum I, 367.
tulumba I, 367.
tumruk I, 368.
tura I, 368. ~ li I, 369.
turfanda I, 366.
turk I, 369.
turli turli I, 370.
tutun I, 371. ~ ğiia I, 371.
- učkurluk I, 138.
uĝurt I, 221.
ulak I, 277.
- vade I, 374.
vakuf II, 127.
vallaha ! 63.
vekil I, 377.
veresiia I, 378.
vezne I, 378.
vezir I, 379.
vilaet I, 129.
vişni 34 ; I, 378.
- zabitin II, 129.
zabun I, 380.
zahare I, 382.
zahere I, 382.
zaif I, 382.
zaim II, 130.
zaptisam I, 384.
zar I, 385.
zaraf I, 386.
zarf I, 387.
zarzala I, 79.
zarzavat I, 388.
zemberek I, 390.
zempare I, 383.
zerdava II, 130.
ziiafet I, 389.
zimbil I, 382, 390.
zolufi I, 392.
zor I, 391.
zorba I, 390. ~ lyk I, 391.
zulum II, 131.
zumbul I, 382.

2. SERB

- aba I, 3.
` abagiia I, 4.
abaiia I, 5.
abanos I, 6.
abdes II, 135.
adet I, 8.
aferim I, 9.
affiun I, 10.
aga II, 2.
agam II, 2. ~ iia I, 13.
agem II, 2.
almak 275.
akingiia II, 135.
aian II, 4.
aičibaša II, 3.
alağa I, 14.
alah II, 4.
alai I, 199.
alal I, 199.
alamanka II, 5.
alat I, 199.
alem II, 6.
alişveriş I, 17.
alka I, 200.
alkuran II, 143.
almaz II, 6.
altanbaş II, 6.
alva I, 201.
ama I, 18.
aman I, 18.
amanet I, 19.
ambar I, 203.
amire II, 146.
anadol I, 6.
anason I, 20.
anison I, 20.
anteri-ia I, 21. ~ luk I, 22.
araba I, 206.
araç I, 207.
araluk 275.
aram I, 208. ~ başa 81.
aramiia I, 208.
arap I, 23.
arar I, 209.
arbanas I, 26.
arbiia I, 24.
arka II, 7.
arman I, 24.
arpağik I, 26.
arpaluk II, 7.
arşin I, 27.
arterisati I, 28.
arvaniia II, 64.
arzi-mahzar II, 8.
arzoal II, 8.
arz-odaia II, 136.
arzohal II, 8.
arzovan II, 8.
arzuhal II, 8.
asker II, 8.
astar I, 27.
aşa I, 211.
at I, 28.
atagan 81.
atlaz I, 29.
av I, 396.
avan I, 30, 213.
avgiia II, 9.
avliia 81.
avra I, 213.
avramiia II, 64.
azap II, 173.
azman I, 395.
ažder I, 135.
baba I, 30. ~ luk 81 ; I, 31.
baba zemana (ot) 30.
baç I, 33.
bača II, 137.
bačiia I, 33.
bağlama 81 ; I, 37.
bağa I, 35.
bairak I, 36. ~ tar II, 9.
bairam II, 10.
baka 83.
bakal I, 31. ~ in I, 31.
bakam I, 32. ~ iti I, 32.
baklava I, 33.
bakşiş I, 34.
(balega) 268.
baltağı II, 12.
bamia I, 38.
barabar 81. ~ iti 81.
barak I, 396.
barat II, 18.
bardak 81 ; II, 38.
barem I, 38.
bariak I, 36.
bariam II, 10.
barim I, 38.
barut II, 12. ~ ana II, 12.
bašća 81, 83 ; II, 137.
baščovan 81 ; II, 137.
basma I, 40.
basmanğiia I, 41.
baş 81 ; I, 38. ~ knez I, 39.
baša II, 15.
başıbozuk I, 40.
baška I, 40. ~ li`I, 40.
bazerdiambaša II, 16.

bečar I, 42.
bedeviiia I, 51.
beg I, 144.
begendisati II, 138.
begler beg II, 16.
begluk I, 45.
begzada I, 45.
beī I, 44. ~ luk I, 45.
bekriia 276.
belia I, 46.
belezuk I, 46.
berat II, 18.
berber II, 18.
beričet I, 47.
bestili I, 397.
beşluk I, 48.
bezer II, 139.
bezisten II, 138.
bičkiiia I, 400.
bidat II, 138.
bilegiia I, 46.
bina I, 52.
binbaşa I, 52.
binegiia I, 53.
biniektaş II, 18.
biniş I, 52.
bo(g)az II, 19.
bogčaluk I, 55.
boī I, 57.
boia I, 56. ~ disati I, 56. ~ giia II, 57.
bokluk 81, 83 ; I, 54.
bolozan I, 57.
bombak I, 63.
bostan I, 59. ~ giia II, 20.
bostanġi-başa II, 20.
boşča I, 55.
bozaġiia I, 59.
bozdogan I, 66.
bre I, 60.
budalaş I, 61.
bugasiie I, 55.
Bugak II, 21.
buhurdar II, 22.
buiruntiiia II, 22.
bulgur I, 61.
buliu-başa I, 61.
buliuk I, 62.
bulumač I, 37.
bumbak I, 63.
bunar 81.
bunguk II, 158.
burgiia I, 64.
buriia I, 64.
burma 81.
burnus I, 64.
but I, 64.
burunġuk I, 58.
buza I, 59. ~ giia I, 59.
buzdovan I, 66. ~ gi I, 67.

čadir II, 39.
čafir II, 141.
čaiia II, 36.
čakal I, 119.
čakar I, 119.
čakşire I, 120.
čaliiia II, 142.
čalma I, 121.
čam I, 121.
čampari I, 187.
čamurliiia I, 122.
čanak I, 123.
čanta I, 188.
čapkun I, 123.
čaprazi I, 123.
čar II, 38.
čarak I, 133.
čardak 40 ; I, 124.
čarkaġiia II, 39.
čarşaf I, 125.
časa I, 117.
čatip II, 38.
čebap II, 102.
čebe I, 103.
čeča II, 35.
čef I, 104.
čefil II, 141.
čefş II, 38.
čehaia II, 36.
čehlubar I, 110.
čehra 276.
čeirek I, 397.
čekme II, 34.
čekrk I, 127.
čela I, 104.
čelav I, 104.
čelenka II, 34.
čelepīr I, 112.
čelibar I, 110.
čelik I, 127.
čemane II, 141.
čember I, 127.
čemēr I, 112.
čenar I, 105.
čenef II, 141.
čengel I, 128.
čepenag I, 106.
čerana II, 37.
čerasta I, 107.
čerčev I, 101.
čereče II, 37.
čerga I, 101.
čerpic I, 396.
česa I, 117.
českin II, 37.
česma II, 141.
čeşket I, 109.
čeşma I, 135.
čevre I, 179.
čezap I, 109.

čezelbaş II, 34.
čibrit I, 109.
čibuk I, 137. ~ čia I, 138.
čiček I, 126.
čiflik II, 41.
čifluk II, 41.
čifte II, 40.
čiler II, 37.
čilim I, 111.
čirak I, 134.
čirria I, 116.
čiripiia I, 134.
čiriš I, 134.
čitap II, 38.
čivit I, 139.
čivut I, 138.
čizma 281.
čoban I, 128. ~ baş 267 ; I, 32.
čohodar I, 130.
čoltar I, 130.
čor I, 114.
čorap I, 132.
čorba I, 132. ~ ġia II, 42. ~ luk I, 132.
čoška I, 115.
čubuk I, 137.
čufte I, 110.
čukur I, 138.
čulaf I, 118.
čulania I, 119.
čulbastiia I, 397.
čulum I, 119.
čup I, 117.
čurčibaša II, 38.
čurčia II, 38.
čurdia I, 182.
čurak II, 38.
čuruk I, 139.
čuşte I, 115.
čutura 281.

dahia I, 152.
daiani(sa)ti I, 152.
daira I, 152.
dalah I, 152.
daldisati 276.
dalkauk I, 153.
damazlik I, 347.
dambulhana II, 116.
danga I, 155.
dara I, 155.
dava II, 45. ~ ġia II, 45.
davul II, 115. ~ hana II, 115.
deli I, 156. ~ başiia I, 156.
dembel I, 355.
demet II, 144.
demirk-apiia II, 46.
demirli I, 157.
demiškiia II, 156.
deniak I, 356.

derbeder I, 156.
dere II, 144.
deribeg II, 144.
dert II, 144.
derventa II, 144.
derviř II, 46.
devar I, 157.
dever I, 157.
devlet II, 47.
diaur I, 181. ~ luk I, 181.
diba II, 47.
dieġeluk I, 182, 405.
diemi-ia II, 56. ~ ġia II, 56.
dierdan I, 180.
dimie I, 157.
direkliia II, 47.
diule I, 183.
diumruk II, 57. ~ čia II, 57.
diuřekluk II, 145.
diutura 84 ; I, 183.
diuveče I, 184.
diuvez I, 184. ~ lia I, 184.
divan I, 160. ~ kabanitse I, 69.
divaniti 81, 83 ; I, 344.
dizdar II, 48.
dizgin I, 157.
doganġia I, 162.
dolaf 81 ; I, 165.
dolama I, 164.
dolma I, 165.
domuz II, 49.
dova II, 50.
dovlet II, 47.
dučan 84 ; I, 162. ~ ġia I, 162.
dud I, 161.
dugania I, 162.
duhan I, 371.
dulbent I, 366.
duleče 81.
dumenġia II, 49.
dumlek I, 161.
dur ! 63.
duřman I, 166.
dyidi I, 181.

edba II, 50.
efendiia II, 51.
eglendisati I, 167.
ehali II, 145.
eialet II, 91.
elbet I, 215.
elčia II, 51.
emernama II, 52.
emir II, 146.
endek I, 216.
engeč 276.
erende I, 301.
ergele 81, 83 ; I, 216.
erlia II, 69.
esnaf I, 231.

ğupa I, 189.
ğuzdan I, 183.

haber I, 193.
hadum II, 59.
haği I, 194. ~ iia I, 194. ~ inița I,
194. ~ luk I, 194.
haham I, 195.
haian II, 4.
haida 82.
haidamak 83.
haide (haidete) I, 196.
hain I, 197.
hak I, 194.
hal I, 198.
halah! II, 4.
halal I, 199.
halat I, 199.
halhal II, 61.
halka I, 200.
halva I, 201. ~ ğiia I, 201.
halvet II, 149.
hambar 82; I, 203.
han I, 205. ~ ğiia I, 205.
hangar 81; I, 205 ~ liia I, 205.
hanuma II, 150.
haraç I, 206. ~ ar I, 207. ~ iia
I, 207.
haram I, 208. ~ başa I, 208.
haramiia I, 128.
harap I, 23.
harç II, 61.
harem I, 210.
harman I, 24.
hasura I, 211.
haşa I, 211.
hat I, 28.
havaia I, 212.
havan I, 213.
havra I, 213.
hazna I, 215. ~ tar II, 62.
helbet I, 215.
hemşeriia II, 151.
hendek I, 216.
hergelaş I, 216.
hiç I, 216.
hizmeçar I, 218.
hizmet I, 217.
hodaia I, 275.
hodo başa II, 90.
hoğa II, 65.
hordiiia I, 372.
huçumet II, 65.
huğet II, 65.
huniia I, 405.

iabangiiia II, 66.
iagma I, 219.
iagmiti I, 219.
iahniia I, 219.

iaaka I, 218.
iamak II, 66.
iangiia II, 66.
ianičar(in) I, 325.
iapunđe I, 228.
iasak II, 67. ~ čiiia II, 67.
iasemin I, 220.
iašmak II, 152.
iatagan I, 221.
iatak I, 220.
iatsiia II, 152.
iavaš II, 152.
iazigiiia II, 67.
ibrik 82; I, 222. ~ tar I, 222.
ibrišim 81, 82; I, 222.
ičindiiia I, 114.
iči-tuigli II, 68.
ič-oglan(in) II, 68.
ičram II, 68.
iedek I, 223.
iedikula II, 51.
ieglenđe I, 167.
iekmesčiiia II, 50.
ielek I, 225.
iemekgiluk II, 52.
iemeniia I, 226.
iemeniie I, 226.
iemin II, 146.
ieničar I, 225.
iergovan I, 227.
iftira II, 69.
ihtiiar II, 152.
ilam II, 70.
iltizam II, 70.
imam II, 70.
imame I, 225.
imaret II, 152.
imdat II, 71.
imiraor II, 70.
inačiiia I, 226.
inat 81, 84.
inšala! 63.
iogurt I, 221.
ioldaš II, 71.
iorgan I, 227. ~ ġiia I, 227.
iorgovan I, 227.
irađ II, 71.
išklik I, 230.
iufka I, 224.
iureš I, 231.
iuriš I, 231.

kabadahiia II, 139.
kaban I, 69. ~ itsa 83; I, 69.
kabal I, 69.
kadaif I, 64.
kadif-a I, 94. ~ eli I, 94. ~ ița I, 94.
kadi-ia II, 24. ~ luk I, 70.
kaduna I, 70. ~ ġilka I, 70.
kafa I, 72.

kafana I, 73.
kafaz I, 71.
kaftan I, 75.
kahve I, 72. ~ ġiia I, 72.
kaik I, 77. ~ čiiia I, 77.
kaimak I, 77.
kaimakam I, 78. ~ luk I, 79.
kaime II, 25.
kaisiia I, 79.
kakule II, 139.
kalabaluk I, 80.
kalauz I, 80. ~ iti I, 81.
kalavre I, 133.
kalaĭ 83. ~ ġiia I, 396.
kaldrm I, 81. ~ ġiia I, 81.
kalem II, 26. ~ čarka II, 26.
kalfa I, 82.
kaliun II, 54.
kalkan II, 25.
kalp I, 82.
kalpak 39; I, 83, 403. ~ čiiia I, 83.
kalpozan I, 82.
kaluf I, 82.
kalup I, 84.
kanare I, 84.
kanat I, 84.
kanga I, 85.
kantar I, 84. ~ ġiia I, 86.
kapak I, 86. ~ li I, 86.
kapama I, 87.
kapiġiia II, 30.
kapučehaia II, 29.
kapuoglan II, 30.
karabogdanska II, 31.
karaboia 81; II, 31.
karagioz-čiiia I, 88. ~ luk I, 88.
karar II, 32.
karaula I, 89.
kara-vlah II, 31.
karpuz I, 209.
kartop II, 150.
karvan 83; I, 108.
kasaba II, 32.
kasap I, 92.
kasavet II, 140.
kat I, 93.
katran I, 95.
katun 82; I, 95.
kauk I, 96.
kava I, 72.
kaval I, 96.
kavana I, 73.
kavaz II, 33. ~ baša II, 33.
kave I, 72. ~ ġiia I, 72.
kazan I, 99. ~ ġiia I, 99.
kazma I, 100.
kemen II, 141.
kemer I, 112.
kerbač I, 176.
kesa I, 117.

keseĝiia I, 108.
kesiĝiia I, 108.
kiiafet I, 76.
kila I, 111.
kiler II, 37.
kiraĝiia I, 117.
kirĝaliia I, 90.
kizlar-aga II, 34.
kna I, 84.
kniti I, 85.
kodoŝ I, 140.
koĝamiti I, 146.
kolan I, 141.
konak 81 ; I, 144. ~ ĉiia I, 144.
kondak I, 145.
kondura 81 ; 145.
kopĉa I, 145.
kos koĝamiti I, 146.
krzi I, 91.
kuba II, 43.
kubure I, 140.
kuiumĝiia II, 43.
kula I, 148.
kuluk II, 43. ~ ĉiia I, 148.
kumaŝ I, 149.
kumbara II, 44.
kuran II, 143.
kurban II, 44.
kurtarisati I, 146.
kusur I, 151.
kuŝak I, 150.
kutiiia I, 151.
kutniia I, 152.

laf I, 232.
lagum I, 232. ~ ĝiia I, 232.
laĝuver I, 232.
lahur II, 73.
lale I, 233.
ledien I, 236.
lefa I, 234.
lelek I, 237.
lemun I, 238.
leŝ I, 235.
libade I, 236.
liliak I, 237.
liman I, 237.
limun I, 238.
lobut II, 73.
lokma I, 239.
longa II, 73.
lula I, 240.

mabein II, 74.
maframa I, 249.
magar 65.
magaza I, 241.
maĝar II, 154.
maĝun I, 241.
mahala I, 242.

mahrana 81.
mahmudiia I, 242.
mahmuran I, 243.
mahrama I, 249.
maia I, 243.
maimar II, 75.
maimun I, 245. ~ ĉe 82 ; I, 245.
makat I, 240.
makaze I, 240.
maluta I, 245.
mamuran I, 243.
mangal I, 246.
mangura I, 246.
mansub I, 247.
maram-a I, 249. ~ iĝa 84.
maraz I, 249.
marifet I, 247.
marulia I, 250.
masala I, 250.
masat I, 250.
maskara I, 251.
maskariti 81.
mastrap I, 270.
maŝala 64.
matara I, 252.
matrak 82.
matvak II, 88.
mavluta I, 245.
mazgal II, 154.
medan I, 244.
meidan I, 244.
meĉet I, 256.
meĉit I, 256.
medrese II, 155.
mehana II, 155.
meidan 82.
mekter II, 77. ~ baŝa II, 77. ~ ha-
na II, 77.
melem II, 76.
member II, 155.
memleĉet II, 77.
memur II, 78.
mengene I, 256.
menzil II, 79.
merĝan I, 249.
merhamet II, 155.
merkez I, 257.
mermeli II, 155.
mermer II, 155.
mesti I, 257.
mestva I, 257.
meŝcena II, 154.
meŝin 81 ; I, 258.
meterbaŝa II, 77.
meteriz I, 258.
meza I, 258.
mezil II, 79. ~ ĝiia II, 80. ~ (h)ana
II, 80.
minare II, 80.
minder I, 260.

miralāi II, 80.
miraz I, 260.
miriia II, 81.
Misir 82.
misir*81. ~ ka I, 261.
mizdrak I, 243. ~ liia I, 253.
mor 81.
mosur 82 ; I, 264.
muasera II, 84.
mufliz I, 261.
muftaġiia I, 263.
mufta I, 263.
muhasera II, 84.
muhimat II, 84.
muhur II, 84.
mukaiet II, 156.
mula II, 81.
multezim II, 85.
munġiia II, 86.
mur II, 84.
murdar I, 265.
murtat II, 156.
musafir I, 264.
musaka I, 265.
musloman II, 23.
muşama I, 266.
muşmula I, 266.
mušta I, 266.
muteriia I, 267.
muteferika II, 88.
mužde II, 85. ~ ġiia II, 85.

nafa I, 268.
nafaka I, 267.
nafiia I, 157.
naib II, 89.
nalbant I, 269.
namaz II, 157.
nargila I, 369.
naut I, 268.
nefer I, 272.
neranġa I, 269.
niċah II, 157.
nişador II, 89.
nişan II, 89. ~ ġiia II, 89.
nişeste I, 272.
nizam II, 89.
nobet II, 90.

odabaşa II, 90.
odagaċ I, 276.
odaġiia I, 275.
odaia I, 275.
oġak I, 277.
oka I, 274.
ordiia I, 375.
orta I, 278.
ortak 84.
osmanliia II, 92.

oşav I, 278.
oturak II, 93.
paċaura I, 279.
paċe I, 279.
padişah II, 93.
pafti I, 280.
paianta I, 280.
paivan 84.
pala I, 280.
palamar I, 280.
paloş I, 280.
papuċ I, 283.
para I, 284.
parangon II, 158.
parċe I, 284.
parmak I, 285. ~ luk I, 287.
pastrama I, 285.
paşa I, 286. ~ luk I, 287.
patliġan I, 287.
pazar I, 287. ~ dīan II, 16.
pehlivan I, 288.
peik II, 95.
peksimet II, 94.
pelivan I, 288.
pembe I, 289.
penġe I, 296.
perċin I, 289.
perdaf I, 290.
perde I, 291.
pervaz I, 292.
peş I, 292.
peşkir I, 294.
peştimali 81 ; I, 295.
petmez II, 158.
pezevenk I, 295.
pilav I, 296.
piruze I, 292.
podrum 81, 84.
postola II, 96.
poşa I, 297.
potur I, 297.
puşt I, 298.

rahat I, 300. ~ likum I, 300.
raht I, 199.
raia II, 97.
rakġi I, 299.
rakiia 84 ; I, 298.
ramazan II, 97.
rastok I, 302.
ravak I, 300.
razakiia I, 300.
redif II, 159.
reiz II, 97.
renk I, 301.
revent I, 300.
reziluk I, 302.
rif I, 301.
riġal II, 99.

rub I, 303.
 rubiia I, 302.
 rufet I, 303.

sade I, 306.
 sadrazan II, 101.
 sadrevan II, 112.
 safa II, 160.
 sağada II, 105.
 sagriia II, 101.
 sahan I, 307.
 sahibiiia II, 101.
 sahtiiian I, 306.
 saia I, 307.
 saia II, 101.
 saka I, 304.
 sakat I, 304.
 sakaz I, 305.
 saksiiia I, 317.
 salana I, 382.
 salep I, 310.
 salt II, 102.
 saltanet I, 310.
 samsar I, 312.
 samur I, 312.
 sandal I, 313.
 sanduk I, 313.
 sangak II, 102.
 santal I, 313.
 sapi I, 314.
 saraf I, 386. ~ luk I, 386.
 sarai I, 315.
 sarailiia I, 314.
 sarailika I, 314.
 saraf I, 386. ~ luk I, 386.
 saraor I, 309.
 sarma I, 315.
 saruk II, 104.
 sčela I, 317.
 sedef I, 321.
 sefer II, 160.
 seiz I, 319. ~ başa I, 319.
 seksana I, 316.
 selam-aga II, 107.
 selamet I, 319.
 senet I, 323.
 sepet I, 324.
 serasker II, 108.
 şerdar I, 320.
 serhat II, 108.
 sevda II, 160.
 sexana I, 316.
 sidef I, 321.
 silah I, 322. ~ tar I, 110.
 silikdar I, 110.
 sim(i)şir I, 127.
 simit I, 322.
 singef I, 323.
 singir II, 130.
 siniia I, 323.

sofa I, 324.
 sofran I, 324. ~ ğiia I, 324.
 soi I, 326.
 soitarriia I, 325.
 sokak 81 ; II, 161.
 somun I, 326.
 sopa I, 326.
 sorguç I, 331.
 spahiia I, 326.
 Stambol I, 327.
 subaşa II, 111.
 suğuk I, 328.
 (suhari) 34.
 sulimen 82 ; I, 328.
 surduk I, 329.
 suret II, 112.
 surgun I, 330. ~ isati I, 330. ~
 luk I, 330.
 surla I, 331.
 suruğiiia I, 332.
 susam I, 332.

şaiak I, 333.
 şaika I, 333.
 şal I, 333.
 şalvare I, 334.
 şam II, 113.
 şamalaga I, 335.
 şart I, 335.
 şaşav I, 336.
 şeboi I, 337.
 şeh II, 114. ~ islam II, 114.
 şenluk II, 114.
 şerbet I, 336.
 şeret I, 337. ~ luk I, 337.
 şeşana I, 338.
 şilta I, 311.
 şirit I, 337.
 şiş I, 338.
 şurut II, 115.

tabak I, 338. ~ ar I, 338. ~ ariia
 I, 339.
 taban I, 339 ; II, 115.
 tabiat I, 340.
 tabiia II, 115.
 tahmin II, 116.
 tahtirevan II, 117.
 tain I, 346. ~ at I, 346. ~ ğiia I, 346.
 takrir I, 343.
 takum I, 342.
 talas I, 346.
 taliia I, 346.
 talum I, 346.
 tamam 81.
 tambura I, 347.
 tandur I, 348.
 tane II, 117.
 tapange I, 348.
 taraba I, 348.

taraf I, 349.
tarak I, 155.
tarhana I, 365.
tarpoş II, 117.
tatar-aga II, 118.
tatar-in I, 351. ~ iia I, 351. ~ ka I, 351.
tava I, 352.
tavan I, 353.
tavla I, 340. ~ başa I, 341.
tedaruč II, 118.
teferič II, 118.
teftedar II, 119.
tefter II, 119.
tekne I, 398.
teknefes I, 353.
tel I, 353.
telal I, 354. ~ başa I, 354.
telar I, 354.
telbiz II, 120.
teletin I, 355.
temasuč II, 120.
temena I, 355.
teneče I, 361. ~ ğiia I, 361.
teğere I, 360.
tepsiia 82; I, 362.
terekliia II, 162.
tereziia I, 356.
terğuman II, 120.
teriak I, 362.
terlutsi I, 356.
tertip I, 357.
terzi başa II, 121.
teskere II, 122. ~ ğiia II, 122.
teslim II, 122.
teste I, 358.
testemelī I, 359.
tevdil I, 362.
tezia I, 358.
timar II, 123.
tiriplik I, 363.
tobe II, 163.
tomruk I, 368.
top II, 123.
topči-başa II, 123.
topuz I, 365.
torba I, 365.
torlak I, 370.
tozluk I, 372.
trampa I, 365.
tuč I, 366.
tufeč II, 123. ~ čiia II, 124.
tug II, 125.
tulbenta I, 366.
tulipan I, 366.
tulum I, 367.

tumbas II, 49.
tura II, 125. ~ li I, 369.
turnaĝiia II, 126.
tutun I, 371. ~ ğiia I, 371.
tuzla II, 164.
učkurluk I, 138.
ugur I, 372. ~ li I, 372. ~ suz II, 374.
ulak 82; I, 277.
ulema II, 126.
urma I, 149.
usta II, 126.
uşur II, 127.
uzur I, 217.
vada I, 374.
vakuf II, 127.
valaa! 63.
valiia II, 127.
vasiiet II, 164.
večil I, 377. ~ harč II, 128.
venedik I, 377.
veresiia I, 378.
vezir I, 379.
vilaet II, 129.
(volevoda) 34; II, 129.
zabit II, 129.
zahira I, 382.
zaim II, 130.
zaman II, 130.
zapt I, 385. ~ iti I, 384.
zaraf I, 386.
zarf I, 387.
zarif I, 387.
zarkula I, 386.
zarzavat I, 388.
zaval I, 388.
zečir II, 164.
zelenkada I, 387.
zembel I, 390.
zerdeliia I, 79.
zevak I, 388.
zevzek I, 389.
ziiafet I, 389.
zimbil I, 382.
zingir II, 130.
zor I, 391. ~ iti I, 391. ~ li I, 391.
zorba I, 391.
zubun I, 380.
zulum II, 131.
zumbul I, 382.
žurba I, 391.
zurla I, 331.
zurna I, 331.

3. RUS

- alağa I, 14.
 alkoranü II, 143.
 almazü II, 6.
 ambarü I, 203.
 arapü I, 23.
 arba I, 206.
 arbuzü I, 209.
 argamakü 83, 261.
 arkanü I, 24.
 arşinü I, 27.
 asaulü II, 8.
- bachmatü I, 35.
 badiia I, 34.
 bakamü I, 32.
 balabanü I, 36.
 başlykü I, 230.
 bezmenü I, 50.
 biriuzä I, 292.
 bogatyrka 285.
 Bohmütü II, 23.
 borsukü I, 64.
 bugai I, 61.
 buncügü II, 23.
 busulmanü II, 23.
 buza I, 59.
 buzdychanü I, 66.
- chalätü I, 199.
 chanü I, 203.
 chanü I, 205.
- čakčiry I, 120.
 čalma I, 121.
 čarokü I, 133.
 čarykü I, 133.
 čemodanü I, 186.
 čerdakü I, 124.
 čibukü I, 137.
 čin 40.
 čobotü 280.
 čubukü I, 137.
 čumakü I, 131.
- deniği 40.
 dimiia I, 157.
 divanü I, 160.
 dubasü II, 49.
- (ebenü) I, 16.
 erlykü I, 67.
- (farmazonü) 282.
 fereža I, 169.
 firmanü I, 173.
- fonari I, 167.
 fota I, 174.
- gaba I, 3.
 gaidamak I, 195.
- ğami I, 187.
- haği I, 194.
 harapü I, 23.
- iaponča I, 228.
 iarlykü II, 67.
 iemurlukü I, 220.
- kaftanü I, 75.
 kaganü II, 59.
 kaiükü I, 77.
 kaliia I, 396.
 kamka II, 27.
 kapkanü I, 87.
 karaulü I, 89.
 karavansaraı II, 32.
 karbaç I, 176.
 katranü I, 95.
 kazakü I, 98.
 kazanü I, 99.
 kazna 40 ; I, 215.
 kilimü I, 111.
 kioskü I, 115.
 kisa I, 117.
 kişmiş I, 396.
 klobukü I, 83.
 kobıza I, 140.
 kobuzü I, 140.
 kolpakü I, 83.
 končarü I, 205.
 koranü I, 143.
 korganü II, 191.
 korsakü II, 42.
 koşü II, 42.
 kulanü I, 142.
 kuburü I, 140.
 kultukü I, 142.
 kumişü II, 143.
 kurganü I, 191.
 kurkutü I, 149.
 kurma I, 149.
 kutniia I, 152.
- lafa I, 234.
 (lazurü) I, 232.
- maidanü I, 244.
 minderü I, 260.

mirza I, 261.
mohoiarü I, 265.
murza I, 261.
musliumü II, 23.
muşmula I, 267.

neftü I, 272.
nişatyrü II, 89.

oslamü 18.

parča I, 284.

raki I, 298.
reventü I, 300.

saburü I, 303.
sagaidakü II, 101.
saidakü II, 101.
salepü I, 310.
samurü I, 212.
sandalü I, 313.
santalü I, 313.
saraı I, 315.

sukmanı I, 328.
sultanü I, 329.
sundukü I, 313.

şaravary I, 324.
şlykü I, 230.

tafta I, 342.
tarhunü I, 350.
telçga 280, 283.
teremü I, 350.
terlikü I, 356.
tiulipanü I, 367.
tiutiunü I, 371.
torba I, 365.
tuy I, 360.
tyftykü I, 363.

vataga I, 375.

yam 40.
yasakü II, 67.
yaşma II, 152.

zimbilı I, 390.

4. R U T É N

almaz II, 6.
ambar I, 203.
arap I, 23.
arşyn I, 27.
asaul II, 8
(ataman) 34.

bachmat I, 35.
bachrama I, 249.
balaban (sokol) I, 401.
barak I, 396.
basma I, 41.
başa II, 15.
bezmen I, 50.
borsuk I, 64.
buhai I, 61.
bunčuk II, 23.
buzduhan I, 66.

chalat II, 199.
čan I, 205.
čalma I, 121.
čambul I, 122.
čaun I, 125.
čauş I, 126.
čepraha I, 123.
čerdak I, 124.
čoban I, 128.
čurek I, 139.
čyryz I, 134.

dohan I, 371.
dyvan I, 160.

erlyk I, 67.

ferezyia I, 169.

gerdan I, 180.
giordan I, 180.

haba I, 3.
haidamak I, 195.
haideı I, 196.
harap I, 23.
harba I, 206.
harbuz I, 209.
hič (ne) I, 216.

kaftan I, 75.
kaiuk I, 77.
kalabalyk I, 80.
kapkan I, 87.
karavan I, 403.
kazan I, 99.
kebab I, 102.
kepeniak I, 106.
kobza I, 140.
kondury I, 145.
koş II, 42.
kurhan I, 191.

salep I, 310.
sukmana I, 328.
saᅅgak II, 102.

ᅅaitan I, 336.
ᅅaravary I, 334.

tasma I, 350.
tatarka I, 352.
tiutium I, 371.
torba I, 365.

vatah I, 375.
vataha I, 375.
(vataman) 34.
vataᅅ I, 375.
vatazelo I, 376.

5. POLON

dyvan II, 160.
dzambas I, 187.
dziryt I, 179.

ezaᅅ II, 147.

farfury I, 168.
(farmazon) 282.
ferczija I, 169.
ferman I, 173.
fes I, 170.
fetva II, 53.
filiᅅanka I, 169.
fota I, 174.

hadᅅi I, 194.
hajdaj I, 196.
hajdamak I, 197.
haᅅadᅅia I, 14.
harap I, 23.
harbuz I, 209.
(heben) I, 6.
(hetman) 34.

imbryk I, 222.

jarmuluk I, 220.
jedikula II, 51.
joldasz II, 71.
juzbasza II, 72.

kaftan I, 75.
kalkan II, 25.
kamcha II, 27.
kapak I, 86.
karavansaraj II, 32.
kava I, 72.

kazna I, 215.
kiecza II, 35.
kiesa I, 117.
kila I, 111.
kilof I, 119.
kiosk I, 115.
kiszmisz I, 396.
kobza I, 140.
kofter I, 141.
koftyr I, 141.
kolpak I, 83.
kopieniak I, 106.
korbacz I, 176.
korsak II, 42.
kosz II, 42.
kumys II, 143.
kurhan I, 176.

lafa I, 324.
(lazur) I, 232.
liman I, 237.
lulka I, 240.

machram I, 249.
majdan I, 244.
meszty I, 257.
mirza I, 261.
muchoiar I, 265.

mufty II, 83.
mukadyn II, 82.
murza I, 261.

oka I, 274.
oponeza I, 288.

postoly II, 96.

rumak 83, 261.

sahajdak II, 101.
sajdak II, 101.
sandżak II, 102.
saraskier II, 103.
Stambul I, 327.
sukmana I, 328.
sultan I, 329.
sunduk I, 313.
szlyk I, 230.

tafta I, 343.
tarhun I, 350.
tasma I, 350.

vataha I, 375.
vataszka I, 375.
vezir I, 379.

IV. INDICE NEO-GREC

Vorbele din paranteze sînt prototipurile bizantine ale vorbelor turcesci sau vorbe de altă origină.

ἀβάνης I, 30.
ἀγάκι I, 11.
ἀγάς II, 8.
(ἀγγαρσιά) 280; I, 45.
ἀγιάρι I, 13.
(ἀδάμας) II, 6.
ἀζάπιδες II, 137.
ἀζάρι I, 386.
ἄντε I, 196.
(-άκι) 56.
ἀκιντζίδες II, 135.
ἀλάι I, 16.
ἀλαντζιάς I, 14.
ἀλισβερίσι I, 17.
(ἀλλαμπάμοολα) 65, 263.
ἀλλᾶ II, 4.
(ἀλλ'ἀν'ἄλλα) 65.
ἀλλᾶχ II, 4.

ἀλοφατζίδες II, 91.
ἀμά I, 401.
ἀμάν I, 18.
ἀμανέτι I, 19.
ἀμήρας II, 146.
ἀμουραχόριος II, 70.
ἀμπανός I, 6.
ἀμπανόζι I, 6.
ἀμπάρι I, 203.
ἀμπᾶς I, 3.
ἀμπερμπόι I, 20.
ἀναφακᾶς I, 167.
(ἀνισον) 33; I, 20.
ἀντέτι I, 8.
ἀντηρί I, 21.
ἀραπάκι I, 401.
ἀράπη I, 23.
ἀράπιδες I, 401.

- γιανιτζάρης I, 225.
γιαούρτι I, 221.
γιαπουντζές I, 228.
γιασουμί I, 220.
γιαταγάνι I, 221.
γιατάκι I, 220.
γιαουρίδες I, 181.
γιλέκι I, 225.
γιολδάσης II, 71.
γιουβερτζιλές II, 58.
γιουμπρούκι II, 57.
γιουμπρουκτζής II, 57.
γιορντάνι I, 182.
γιουρούσι I, 231.
γιουρουστίζω I, 231.
γκαουκίρι I, 180.
(γομένα) 277.
- δαβάς II, 45.
δαβατζής II, 45.
δαβούλι II, 115.
δαϊρές I, 52.
δαλκαβούκι I, 153.
δαμλάς I, 153.
δεζγκίνι I, 157.
δεμάτι II, 144.
(δηνάρι) 33.
διμισκί II, 156.
(διφθέρα) 38 ; II, 119.
δραγομάνος II, 120.
(δρακόντιον) 33.
(δυσμένης) I, 166.
- (ἔβενος) 33 ; I, 6.
έγλεντζές I, 167.
έγλεντίζω I, 167.
έλα 63.
έλτζής II, 51.
έμίνι II, 146.
έμμανέτι I, 19.
(-έτικα) 59.
(εὐφόρβιον) 33.
- ζαβάλλης I, 388.
ζαγάνος I, 380.
ζαΐμι II, 130.
ζαμάνι II, 130.
ζαμπίτη; II, 129.

ζαμπιτλίκι II, 129.
ζάπτι I, 385.
ζάρι I, 386.
ζαρζαβάτι I, 388.
ζαρίφης I, 387.
ζάρφι I, 387.
(ζαφείρι) 41.
(ζάχαρι) 41.
ζαχερέ I, 382.
ζαχιρέ I, 382.
ζεμπερέκι I, 390.
ζεμπίλι I, 390.
ζενζεφύλι 245.
ζερδαβās II, 130.
ζέρζαλον 243, 281; I, 70.
ζερκούλα I, 386.
ζεργνακαδές 49; I, 387.
ζέφρι I, 388.
ζιαφέτι I, 389.
ζιμπίλι I, 382.
ζόρι I, 391.
ζορμπās I, 391.
ζορμπαλίκι I, 392.
ζουλούμι II, 131.
ζουλούφι I, 392.
ζουρνās I, 331.

(θάλασσα) 33; I, 346.
(θηριακή) 33; I, 326.

ιασουμί I, 220.
ιαχνί I, 219.
(-ικα) 58.
ιλτιζάμι II, 70.
ιμαμές I, 225.
ιμάμης II, 70.
ιμαρέτι II, 152.
ιμάτι II, 71.
ινάτι I, 84.
(-ίσμα) 58.
ισνάφι I, 231.
(-ιστης) 58.
(-ιτης) 58.
ιτσογλάνι II, 68.

καβαδαγιατός II, 139.
καβάκι 40.
καβούκι I, 96.

καβούλι 40.
καδής II, 24.
καζάνι I, 99.
καζαντζής I, 99.
καζμās I, 100.
καζνās I, 215.
καίτι I, 77.
καϊκτζής I, 77.
καϊμακάμης I, 78.
καϊμάκι I, 77.
καϊρέτι 40; II, 149.
καίτι I, 79.
κακούμι I, 70.
καλάι 83.
καλάμι II, 26.
(κάλαμος) II, 26.
καλαμπαλίκι I, 80.
καλαούζης I, 81.
καλαφάτης II, 139.
καλδιδρίμι I, 81.
καλεμπέκι II, 26.
καλιμά I, 200.
καλιουντζίδες II, 55.
καλκάνι II, 26.
(καλόπου-) I, 84.
καλούπι I, 84.
καλπάκι I, 83.
κάλπικος I, 82.
καλπουζάης I, 82.
καλπουζανλίκι I, 83.
κάλφας 51.
καλφās 51; I, 82.
(καμάρα) I, 112.
(καμισί) 33.
καμουχās II, 72.
καμπουλεύω I, 69.
καμπούλι I, 69.
κανάτι I, 34.
καντάρι I, 86.
κάντζα I, 85.
(κανών) II, 140.
καπάκι I, 86.
καπαμās I, 87.
καπίντζα I, 87.
καπλαδιζω 276.
καπλάνι II, 28.
καπουδανπασās II, 18.
καπικεχαγās II, 29.

παραγιάννης II, 31.
 παραγρόσι I, 89.
 παρακάτζα I, 88.
 παραμπογια II, 30.
 παραούλι I, 89.
 καρβάνι I, 108.
 καρβασάρης II, 32.
 καρίπιδες II, 32.
 καρπούζι I, 209.
 (καρούφιλλον) 33 ; I, 89.
 κασαμπά; II, 32.
 κασαμπασλίκι II, 33.
 κασάπης I, 92.
 κασκαβάλι I, 92.
 κασνί 276.
 καταίφι I, 94.
 (καταβράκτης) II, 33.
 (κάτεργον) 33.
 κατηφές I, 94.
 κατούνα I, 96.
 κατράνι I, 95.
 καχπέ 40 ; II, 141.
 καφάς II, 25.
 καφάσι I, 71.
 καφέ I, 72.
 καφενές I, 73.
 καφετζής I, 72.
 καφτάνι I, 75.
 (κεδριά) 33.
 κείφι I, 104.
 κελεπίρι I, 112.
 (κελλάρι) 33 ; II, 37.
 κεμέρι I, 113.
 κεμπάπι I, 102.
 κενάρι I, 105.
 κενέφι II, 141.
 (κεντηγάρι) 33.
 κεπέγκι I, 106.
 κερβάνι I, 108.
 κερετζές I, 107.
 κερκέφι I, 180.
 κεσές I, 117.
 κεσάτι I, 108.
 κεσιντζής I, 108.
 κεσκέκι I, 109.
 κετσές II, 34.
 κέφι I, 104.
 κεφίλης II, 141.

κεφλής I, 104.
 κεφτές I, 110.
 κεχαγιās II, 36.
 κεχλιμπάρι I, 110.
 κεχριμπάρι I, 110.
 κεψέ I, 105.
 κικλάραγκας II, 34.
 κιλερμενί I, 111.
 κιλές 51 ; I, 111, 403.
 κιλίμι I, 111.
 κιμπρίτι I, 109.
 κιοσελές II, 142.
 κιόσκι I, 115.
 κιοιυμπαστή I, 397.
 κιοιουλόγκι I, 112.
 κιοφτές I, 110.
 κιας I, 116.
 κιαρατζής I, 117.
 κιαρζαλήδες I, 90.
 κιαρχανās II, 37.
 κιας I, 84.
 κόζι I, 147.
 (κοϊλον) I, 111.
 κολάνι I, 141.
 κομάσι I, 149.
 κονάκι I, 144.
 κονακτζής I, 144.
 κοντουρα I, 145.
 (κοπριά) II, 148.
 κόπττζα I, 145.
 κορασανί I, 146.
 κουβās 246.
 κουγιουμτζής II, 43.
 κοῦλα I, 148.
 κουλούκι II, 43.
 (κουμέρκι) 33, 40.
 κουμπαρας II, 44.
 κουμπές II, 43.
 κουμπούζι I, 140.
 κουμπούρι I, 140.
 κουραμζας I, 149.
 κουράνι II, 143.
 κουρκούτι I, 149.
 κουρμας I, 149.
 κουρμπάνι II, 44.
 κούρσι I, 150.
 κουρσοῦμι 40 ; II, 163.
 κουςούρι I, 151.

μεντζίτι I, 256.
μερεμέτι I, 257.
μερεμestίζω I, 257.
μερσίσι II, 155.
μερτζάνι I, 249.
μερχαμέτι II, 155.
μεσίγη I, 258.
(μέσπιλος) 33.
μέτσι I, 257.
μετερίζι I, 258.
μετζίτι I, 256.
(μηλλοτή) I, 245.
μηρί II, 81.
μηριμιράνης II, 81.
μιναρές II, 80.
μιντέρι I, 260.
μιραλάης II, 80.
μιράσι I, 260.
μισίρκα I, 261.
μουζδετζής II, 85.
μουζδές II, 85.
μουκαβās I, 264.
μουκαλίτης I, 264.
μουκαλιτλίσι I, 264.
μουλας II, 81.
μουρδαρεδω I, 265.
μουρδάρης I, 265.
μουρδαριά I, 265.
μουρδαρλίσι I, 265.
μουρτασίπης II, 81.
μουρτάτης II, 156.
μουσαμάς I, 266.
μουσαφίρης I, 264.
μουσαφιρλίσι I, 264.
(μουσελίνα) II, 87.
μουσλούσι II, 156.
μούσμουλον I, 266.
μουσουλί II, 87.
μουζουλμάνος II, 23.
μουστερής I, 267.
μουφλουζεδω I, 262.
μουφλούζης I, 262.
μουφλουζιά I, 262.
μουφτής II, 83.
μουχαϊάρι I, 264.
μπαγās I, 34.
μπαζές I, 402.
μπαϊράκι I, 36.

μπαϊράμι II, 10.
μπαϊρακτάρης II, 9.
μπακαλας 280.
μπακαλής I, 31.
μπακαλίκον I, 32.
μπακάμι I, 32.
μπακλαβās I, 33.
μπαλταντζής II, 12.
μπαλτάς I, 37.
μπάμια I, 38.
μπαμπάκας I, 30, 401.
μπαμπάκι I, 63.
μπαμπās I, 401.
μπαντζās I, 35.
μπαράτι II, 18.
μπαρδάνι I, 38.
μπάρεμου I, 38.
μπαροτι II, 12.
μπάσι I, 38.
μπασās II, 15.
μπασλίσι II, 15.
μπασμαντζής I, 41.
μπάσσιος I, 33.
μπαχτζεβάνης II, 137.
μπαχτζές II, 137.
μπαχτζίσι I, 34.
μπεγεντίζω II, 138.
μπεγεντώ II, 138.
μπεγιάζι II, 18.
μπεγίρι I, 46.
μπεδένι II, 16.
μπέτης I, 44.
μπετηλέριμπετης II, 16.
μπεζεστένι II, 138.
μπεϊζαδές I, 45.
μπεκιάρης 49 ; I, 42.
μπεκρής 276.
μπεκριλίσι 276.
μπελας I, 46.
μπελιās I, 46.
μπενίσι I, 52.
μπεντένι II, 16.
μπεράτι II, 18.
μπερεκέτι I, 47.
(μπερμπάννης) 243.
μπερμπέρης II, 18.
μπεσταχτάς I, 47.
μπίμπασις I, 52.

μπινέκ-τσάσι II, 18.
μπινίσι I, 52.
μπινιτζής I, 53.
μπιτιζω II, 19.
μπογάζι II, 19.
μπογασί I, 55.
μπόγι I, 57.
μπογιά I, 56.
μπογιαντίζω I, 56.
μπογιατζής I, 57.
μπογιατιζω I, 56.
μποζās I, 58.
μπόι I, 57.
μποστάνι I, 58.
μποστταντζής II, 20.
μποστταντζήμπασης II, 20.
μπουγās 51 ; I, 61.
μπουγδανία II, 19.
μπουγιουρντί II, 22.
μπουδαλās II, 139.
μπουζοῦ I, 67.
μπουζουνάρα I, 67.
μπουίσουρδί II, 22.
μπουλγούρι I, 61.
μπουλούκι I, 62.
μπουλουκμπάσης I, 63.
μπουμπασίρι II, 86.
μπουρνοῦζι I, 61.
μπουρουνδζούκι I, 58.
μπουσδογάνον I, 66.
μπούτι I, 64.
μπρέ I, 60.
μπρίκι I, 222.
μπρισίμι I, 222.

ναζάρι I, 271.
νάζι I, 271.
νάι I, 268.
ναλμπάντης I, 269.
ναράντζι 243 ; I, 269.
νάρκι I, 270.
νάχτι I, 268.
νέι I, 268.
νεράντζι 243.
νέφτι I, 272.
νιζάμι II, 89.
νισάνι II, 89.
νισαντήρι II, 89.

νισαντζής II, 89.
νισεστές I, 272.
νιστέρι II, 157.
νούρι I, 273.
νούφαρα I, 273.
νταβās II, 45.
νταβατζής II, 45.
νταβέτι II, 45.
νταγιαντώ I, 182.
νταηρές I, 152.
νταμουλās I, 153.
ντεβλέτι II, 47.
ντελής I, 156.
ντεμπέλης I, 355.
ντερβένι II, 146.
ντερβίσης II, 46.
ντερεμπέτης II, 144.
ντέρτι II, 144.
ντεστεμέλι I, 359.
ντζάμι I, 185.
ντζαμί I, 187.
ντζαμτζής I, 185.
ντζάρι I, 187.
ντζερεμές I, 178.
ντζιρίτι I, 179.
ντιρέκι I, 397.
ντιβάνι I, 160.
ντιμπās II, 47.
ντολανδριζω I, 164.
ντολμās I, 165.
ντουβλέτι II, 47.
ντουλαμās 51 ; I, 164.
ντουλάπι I, 165.
ντουνανμās II, 49.
ντουντοῦ I, 161.
νυστέρι II, 157.

όγούρι I, 372.
όγουρσοζής I, 374.
όδαγάτζι I, 276.
όδās I, 275.
όκά I, 274.
όλάκνης I, 277.
όντās I, 275.
(όπιον) 33 ; I, 10.
όρντι I, 377.
όρτās I, 278.
(όγκιά) I, 274.

οὐδαγάτσι I, 276.
 οὐτσόρι II, 127.
 οὐτσάκι I, 177.
 παγιαντᾶς 51 ; I, 280.
 παζάρι I, 287.
 παζαργιάνης II, 16.
 παζαργικιντένης II, 16.
 παζαρλίκι I, 288.
 πάλα I, 280.
 παλάβρα I, 281.
 παλαμάρι 35 ; I, 280.
 παλάσκα 277 ; II, 93.
 παντζάρι I, 281.
 παντζέχρι II, 94.
 παξιμάδι II, 94.
 παπαδιά I, 281.
 παπουτζάκι I, 283.
 παπουτζής I, 283.
 παπούτζι I, 283.
 παρᾶς I, 284.
 παρμάκι I, 285.
 παρμακλίικια I, 285.
 πασσαλής I, 287.
 πασσαλίκι I, 287.
 πασᾶς I, 286.
 παστέλι I, 297.
 παστουρμάς I, 285.
 ποστραμάς I, 285.
 πατζαβοῦρα I, 279.
 πατζᾶς I, 279.
 πατλιζάνα 49 ; I, 287.
 πιτούρα I, 279.
 πατομάκι II, 94.
 πεζεβεγκης I, 295.
 πεζεβεγκλίκι I, 295.
 πεζεστένι II, 138.
 πελτέκης I, 289.
 πελτές I, 289.
 πεμπέ I, 289.
 περβάζι I, 293.
 περβανές II, 158.
 περγέλι I, 292.
 περδές I, 291.
 περουζέ I, 292.
 περτζέ I, 289.
 πεσίγι I, 294.
 πεσκέσι I, 293.

πεσκίρι I, 291.
 πεστέλι I, 297.
 πεστεμάλι I, 295.
 πέταυρον I, 284.
 πετιμέζι II, 158.
 πεχλεβάνης I, 288.
 (πηκτή) 280.
 πιλάφι I, 296.
 (πίνειν καπνόν) 103.
 πιουσκιούλι II, 158.
 (πιστάκιον) 33 ; I, 173.
 (πορτοκάλλι) 33, 243 ; I, 269.
 πόσι I, 297.
 ποστάλι II, 96.
 (πουγγί) 107.
 πούστης I, 298.
 (πυρίτης) II, 12.
 ραβέντι I, 300.
 ραζακί I, 300.
 ραϊᾶς II, 97.
 ραϊζης II, 97.
 ρακί I, 298.
 ραμαζάνι II, 97.
 ραστίκι I, 302.
 ραχάτι I, 300.
 ράχτια I, 299.
 ράφι I, 299.
 ρεβέντι I, 300.
 ρέγκι I, 301.
 ρέζμι II, 98.
 ρετζιάλι II, 99.
 ρεφενές I, 301.
 ριτζάλι II, 99.
 ριτζᾶς I, 301.
 ρίφι I, 301.
 ρουκᾶς II, 100.
 ρούπι I, 302.
 ρουφέτι I, 303.
 σαδιρβάνη II, 112.
 σαής II, 101.
 σαιά I, 307.
 σαϊκα I, 333.
 σακάτης I, 304.
 σακατλίκι I, 305.
 σαλβάρι I, 334.
 σαλί II, 113.

ταμάμου I, 347.
ταμπάκης I, 338.
ταμπάρων 245.
τάμπια II, 115.
ταμπιέτι I, 340.
ταμπουράς I, 348.
τανές II, 117.
ταντούρι I, 348.
τάρα I, 155.
ταράκι I, 155.
ταρακλί II, 162.
ταραπαχανός I, 349.
ταράφι I, 349.
ταρσανά II, 121.
τάσι I, 357.
τατάρος I, 351.
ταφτάς 51 ; I, 343.
τάχτι I, 344.
ταχτιρβάνι II, 117.
ταψί I, 362.
τέγγι I, 356.
τεζγιαχί I, 358.
τεκλίφι II, 118.
τεκνές I, 398.
τελατίνι I, 355.
τέλι I, 353.
τελλάλης I, 354.
τελχίσι II, 117.
τεμενά I, 355.
τεμπέλης I, 355.
τεμπερίσι 49 ; I, 359.
τενεκές I, 361.
τενεκετζής I, 361.
τεντζερές 51 ; I, 360.
τεντζέρι 51 ; I, 360.
τεντζούχι II, 120.
(τέρεμνον) I, 350.
τερλίκι I, 356.
τερτίπι I, 357.
τερσανός II, 121.
τεσγιαχί I, 358.
τεσκερές II, 122.
τεσλίμι II, 122.
τεστερές 278.
τεστές I, 358.
τεφραρίκι II, 118.
τεφτερδάρης II, 119.
τεφτέρι II, 119.

τεφτίκι I, 360.
τεψί I, 362.
τζαίρι I, 120.
τζακάλης I, 119.
τζαλαμάς I, 121.
τζαμαντάνι I, 186.
τζάμι I, 121.
τζαμί I, 187.
τζαμιτζής I, 185.
τζαμμενδάνι I, 186.
τζαμπάλης I, 186.
τζαμτζής I, 185.
τζαμφέσι II, 149.
τζανάκι I, 123.
τζαντήρης II, 114.
τζαούσης I, 126.
τζαπουκλούκι II, 142.
τζαπράσι I, 123.
τζαρδάκι I, 124.
τζαρδούχι I, 133.
τζαρπί I, 134.
τζαχπίνης I, 123.
τζαχοίρια I, 120.
τζεβαέρι I, 191.
τζεβαέρικον I, 191.
τζεβαερτζής I, 191.
τζεβιρτζιλές II, 58.
τζεκμετζές I, 177.
τζελάτης I, 177.
τζελεμπής I, 100.
τζελέπης 46 ; I, 178.
τζελίκι I, 127.
τζεμπέρι I, 127.
τζεπαχάνες II, 155.
τζερεμές I, 178.
τζέργα I, 102.
τζερτζεβές I, 101.
τζιαμί I, 187.
τζιάμπα I, 185.
τζιάντα I, 188.
τζιγέρι I, 127.
τζιγκέλι I, 128.
τζικοοδία II, 40.
τζικρίκι I, 127.
τζιλίγγα II, 94.
τζιμισίρι I, 127.
τζιμπήστρα I, 127.
τζιμπούκι I, 137.

τζινί I, 128.
 τζιρίτι I, 177.
 τζίτα I, 136.
 τζιφλίκι II, 41.
 τζιφούτι I, 138.
 τζιφτέ II, 40. ~ καίκι II, 40.
 τζίφτι 46.
 τζοβαέρι I, 191.
 τζοβαερικόν I, 191.
 τζοβαερτζής I, 191.
 τζομπάνης I, 128.
 τζουκάλι 281.
 τζούλι 46; I, 137.
 τζουλούφι I, 392.
 τζουμπούκι I, 137.
 τζουράπι I, 132.
 τζουτζές II, 149.
 τιμαριώτης II, 123.
 τιμίν II, 123.
 τόπι II, 123.
 τοπούζι I, 365.
 τοπτζής II, 123.
 τορβάς 51; I, 365.
 τορμπάς I, 365.
 τούγι II, 125.
 τουζλούκι I, 372.
 τουλάπι I, 165.
 τουλούπάνι I, 366.
 τουλούμι I, 367.
 τουλούμπα I, 367.
 τουλπάνι I, 366.
 τούλτι I, 367.
 τουμπελέκι II, 125.
 τουμπρούκι I, 368.
 τούντζι I, 364.
 τουρβάς I, 368.
 τουρκομερίτης I, 369.
 τούρκος I, 368.
 τουτιά I, 370.
 τουτοόνι I, 371.
 τουφέκι II, 123.
 τουφεκτζής II, 124.
 τράμπα I, 365.
 τραχανάς I, 365.
 τρουγκέτο I, 365.
 τσαδήρι II, 39.
 τσαίρι I, 120.
 τσακάλης I, 119.

τσαλί II, 142.
 τσαμί I, 187.
 τσαμπάσης I, 186.
 τσαντήρι II, 39.
 τσαούσις I, 126.
 τσαπράζι I, 123.
 τσαρδάκι I, 124.
 τσαρούχια I, 133.
 τσαρτσάφι I, 125.
 τσεβρέ I, 179.
 τσελίκι I, 127.
 τσεράκι I, 134.
 τσηγγέρι I, 127.
 τσίτα I, 136.
 τσιτσέκι I, 126.
 τσοκαδαραιός I, 128.
 τσουράκι I, 134.
 τσουράπι I, 132.
 τσουρέκι I, 139.
 (ύπόδρομο:) 16, 84.
 (φάλαγγος) I, 147.
 φανάρι 33; I, 167.
 Φανάρι II, 53.
 φαναριώτης II, 53.
 φαράσι I, 168.
 (φαρμασόνος) 282.
 φαρζί I, 168.
 φαρφαρβάς I, 168.
 φαρφουρί I, 168.
 φερμάνι I, 172.
 φερμελή I, 170.
 φέσι I, 171.
 φετβά II, 53.
 φίλι I, 171.
 φιλδίσι I, 172.
 φιλτσάνι I, 169.
 φιρμάνι I, 172.
 φιστίκι I, 173.
 φιτίλι I, 174.
 φλουρί 220; II, 147.
 φουσακι II, 147.
 φουστάνελα II, 54.
 φουστάκι II, 54, 162.
 φουτσάς 51; I, 174.
 φραντζέλα 243.
 φουσέκι 49; I, 173.
 φυτίλι I, 174.

γάπι I, 205.
χαράμι I, 208.
χαραμλήδης I, 208.
χαράρι I, 209.
χαρατζής I, 207.
χαράτζι I, 207.
χαρέμι I, 210.
χαργάλι II, 61.
χασάπης I, 92.
χασάς I, 211.
γάσι II, 61.
χασνατάρης II, 63.
χατῶς II, 150.
χατζής I, 194.
χατήρι I, 212.
χαχάμης I, 195.
χεργελέ I, 216.
χεργελετζής I, 216.
χασάφι I, 278.
χουζμέτι I, 217.
χουζμεκιάρης I, 218.
χουζούρι I, 218.
χουζουρέω I, 218.
χουρμάς I, 149.
χουτζέτι II, 65.
χωνί I, 406.

V. INDICE ALBANES

asker II, 8.
aslan II, 136.
astar I, 27.
aşik I, 27.
at I, 28.

babà I, 30.
baça II, 137.
baga I, 35.
bahçe II, 137. ~ van II, 137.
(baigã) 268.
bairak I, 36.
bairam II, 10.
bakal I, 31.
bakşış I, 34.
bamie I, 38.
barabar 83.
barak I, 396.
bardak I, 38.
bariak I, 36.

barut II, 12. ~ ane II, 12.
başı-bozuk I, 40.
başka I, 40.
batak II, 15.
batal I, 15.
bats I, 33.
bazar I, 287.
beçar I, 42.
beg I, 44.
belia I, 46.
beniş I, 52.
berat II, 18.
berber II, 18.
berekiet I, 47.
bina I, 52.
biniş I, 52.
boi I, 57.
boia I, 56.
boiadis I, 56.
boiaği I, 57.
budalek 49; I, 61.
bülük I, 62.
bunar I, 396.
burgi I, 64.
but I, 64.
buzà I, 59.

čadyrâ II, 39.
čair I, 120.
čakal I, 119.
čam I, 121.
čanak I, 123.
čanta I, 189.
čapras I, 123.
čardak I, 124.
čarşaf I, 125.
čef I, 104.
čehribar I, 110.
čelâ I, 104.
čelenga II, 34.
čelik I, 127.
čember I, 127.
čemer I, 113.
čenef II, 141.
čengel I, 128.
čercive I, 101.
čereke I, 397.
čese I, 117.
českin II, 37.
čeşme I, 135.
čibuk I, 137.
čiflik II, 41.
čifte II, 40.
čikrik I, 127.
čiler II, 37.
čimşir I, 127.
čira I, 114.
čirak I, 134.
čizme 281.
čoban I, 129.

čolak I, 131.
čomag I, 131.
čor I, 116.
čorba I, 132.
čubuk I, 137.
čurape I, 132.

da(h)i I, 152.
daire I, 152.
dambla (damula) I, 153.
(dânâmarâyâ) I, 17.
daule II, 115.
dava II, 45.
denk I, 356.
derven II, 144.
dert II, 144.
derviş II, 46.
destemel I, 358.
devrâ I, 157.
dimi I, 157.
direk I, 397.
divan I, 160.
döbek I, 165.
dolama (dolomâ) I, 164.
dolap I, 165.
domuz II, 49.
dud I, 161.
dufek II, 123.
duhan I, 371; pi ~ 103.
dulkian I, 162.
dülden I, 366.
dülger I, 165.
dura 63.
düşeklik II, 145.
düşeme I, 166.
duşmen I, 166.
duva II, 50.

elçi II, 51.
elmas II, 6.

farfuri I, 168.
fener I, 167.
ferman I, 172.
fermele I, 170.
fes I, 171.
fil I, 171.
fildiş I, 171.
filğan I, 169.
fitil I, 174.
fodul I, 175.
fusta(n) II, 54.
füşek I, 173.
futa I, 174.
fystyk I, 173.

gairret II, 149.
gaitan I, 176.
gavas II, 33. ~ baş II, 23.
gavata I, 47.

gazep II, 147.
giaur I, 181.
giemi II, 56. ~ ği II, 56.
gierdun I, 180.
giol I, 182.
gium 277.
gülle I, 188.
gümriük II, 57. ~ çi II, 57.
gyrbaç I, 176.

ğam I, 186.
ğamadan I, 181.
ğambas I, 187.
ğami I, 187.
ğelat I, 177.
ğelit I, 179.
ğenabet I, 187.
ğepana II, 55.
ğerah II, 55.
ğevahir I, 191.
ğup I, 189.

haber I, 193.
hadym II, 49.
hadyn II, 59.
haği I, 194. ~ lek I, 194.
haide I, 196.
hain I, 197.
hak I, 194.
hal I, 198.
halal I, 199.
halat I, 199.
halka I, 200.
hamaili II, 60.
hamal I, 202.
hamam 284.
hambar I, 203.
han I, 205.
hanğar I, 205.
hap I, 205.
haraç I, 207.
haram I, 208.
harami I, 108.
harar I, 209.
harbi I, 24.
harem I, 210.
hasa II, 150.
hatyr I, 212.
havaiet I, 29.
havan I, 213.
haznatar II, 63.
haznadar II, 63.
hazne I, 215.
hiç I, 216.
hoda I, 275.
hoğa II, 65.
hoşaf I, 278.
hurma I, 149.
hüzmekiar I, 218.
hüzmet I, 217.

iabanği II, 66.
iakâ I, 218.
iargavan I, 227.
iasak II, 67.
iatagan I, 221.
iavaş II, 152.
ibrik I, 222.
içindi I, 114.
ielek I, 225.
iopanğe I, 228.
iorgan I, 227.
işala ! 63.
iufk I, 225.
iuzbaş II, 72.

kabanitza I, 69.
kabal I, 69.
kadi II, 24.
kadife I, 94.
kafas I, 71.
kafe I, 72.
kafene I, 73.
kaftan I, 75.
kaimak I, 77.
kaimakan I, 78.
kalabalek I, 80.
kalam II, 26.
kalaus I, 80.
kaldram I, 81.
kalfâ I, 82.
kalkan II, 26.
kanatâ I, 84.
kapak I, 86.
kaplan II, 28.
karaboia II, 31.
karanfil I, 89.
kar(a)van I, 108.
kasaba II, 32.
kasap I, 92.
kasavet II, 140.
katâ I, 94.
katun I, 96.
kauk I, 96.
kaval I, 96.
kazan I, 99. ~ ği I, 99.
kazmâ I, 100.
kelepir I, 112.
kiafâ 249 ; II, 25.
kiase I, 117.
kiemer I, 113.
kienar I, 105.
kierpiç I, 396.
kiese I, 117.
kilâ I, 403.
kilim I, 111.
kior I, 114.
kiostek I, 115.
kioşk I, 115.
kira I, 116. ~ ği I, 117.
kirstee I, 107.

kolan I, 141, 144.
konak I, 144.
kondak I, 145.
kondure I, 145.
kopsă I, 145.
koran II, 143.
kovă 246.
kube II, 43.
kubure I, 140.
kuiunği II, 43.
kulal , 148.
külaf I, 118.
kuluk II, 43. ~ çi I, 148.
kurabie I, 145.
kurban II, 44.
kurbet II, 143.
kurdîs II, 143.
kusur I, 151.
kuti I, 151.
kuturu I, 183.
kylyf I, 82.
kyrmyz I, 91.

lagym I, 232.
lelek I, 237.
liaf I, 232.
lieke I, 236.
lieş I, 235.
liman I, 237.

madem I, 241.
maf mur I, 243.
mahalâ I, 242.
maidan I, 244.
maimun I, 245.
makar 65.
makas I, 240.
maram I, 249.
maras I, 249.
marda I, 249.
marifet I, 247.
marul I, 251.
maskara I, 251.
maslahat II, 154.
mastrapa I, 270.
masur I, 264.
mazgală I, 154.
meglem II, 76.
mehane II, 155.
meidan I, 244.
mekieme II, 155.
menekşe I, 259.
mengene I, 256.
mergan I, 249.
merhamet II, 155.
meşt I, 257.
meteris I, 258.
meze I, 258.
minare II, 80.
mînder I, 260.

miras I, 260.
miri II, 81.
mukaiet II, 156.
murdar I, 265. ~ is(eps) I, 265.
musafir I, 264.
muşavere II, 87.
müşma I, 266.
muşmula I, 266.
muşteri I, 267.
müzde II, 85.
myzdrak I, 253.

nafaka I, 267.
naft I, 268.
nahie II, 157.
naut I, 268.
naz I, 273.
nişter II, 157.
nur I, 273.

oda I, 275.
orta I, 278.
ortak 84.
oturak II, 92.
oğak I, 277.
oka I, 274.

paça I, 279.
paçavura I, 279.
padişa II, 93.
pafâ I, 280.
palamar I, 280.
paŋgar I, 281.
pambuk I, 63.
panzehir II, 94.
para I, 284.
parmak I, 285.
pastyrma I, 285.
paşa I, 286.
patliğan I, 287.
pazar I, 287.
pehlivan I, 288.
pekmez II, 158.
peksimet II, 94.
pelivan I, 288.
perçin I, 289.
perde I, 291.
pergel I, 292.
pervas I, 292.
peşkeş I, 293.
peşkin I, 294.
peştmal I, 295.
petavră I, 284.
pizaveng I, 295.
pumbak I, 63.
puşt I, 298.

raft I, 299.
raie II, 97.
raki I, 298.

ramazan II, 97.
rende I, 301.
riğa I, 301.
riğal II, 99.
rüşfet I, 303.

sade I, 306.
sadravan II, 112.
saftian I, 306.
sahan I, 307.
sakat I, 304.
sakes I, 306.
saksi I, 317.
samur I, 321.
sangak II, 102.
saraf I, 386.
sarai I, 315.
saraskier II, 108.
satir I, 316.
sefa II, 160.
sefer II, 160.
seğade II, 105.
senduk I, 313.
seimen II, 106.
sepet I, 324.
sergi I, 324.
sermaie I, 109.
siklet II, 109.
silih I, 322.
simit I, 322.
sini I, 323.
soi I, 326.
sokak II, 161.
somune I, 326.
sondurma I, 335.
suфра I, 324.
suğuk I, 328.
sürdis II, 161.
surgion I, 330.
surna I, 331.
susan I, 332.
suvari II, 161.

şamata II, 162.
şami I, 334.
şart I, 335.
şegert II, 169.
şeytan I, 336.
şkrump I, 318.

tabak I, 338.
tabiat I, 340.
taft I, 344.
tahmin II, 116.
taifa I, 344.
taki I, 360.
takym I, 342.
talas I, 346.

talim I, 347.
taman I, 347.
tapanğe I, 348.
taraf I, 349.
tarapane I, 349.
tas I, 357.
tavā I, 352.
tavan I, 353.
tebeşir I, 358.
tefter II, 119.
teknemes I, 353.
tel I, 353.
telal I, 354.
temena I, 355.
teneke I, 361.
tepsiiā I, 362.
terezi I, 356.
terlik I, 356.
tersane II, 121.
tertip I, 357.
teskere II, 122.
teste I, 358.
tevdil I, 362.
tezgiah I, 358.
tezgin I, 157.
tombruk I, 368.
top II, 123.
topuz I, 365.
torbā I, 365.
tozluk I, 372.
tsergā I, 101.
tsirak I, 134.
tuč I, 366.
turfanta I, 366.
turk I, 369.
turlak I, 370.
türlü I, 370.

ugur I, 372. ~ suz I, 374.
ülef I, 234.
usta II, 126.
uşur II, 127.

vade I, 374.
vakof II, 127.
vekil I, 377.
vezir I, 379.
vezne I, 378.
vilact II, 129.

zabit II, 129.
zaire I, 382.
zaman II, 130.
zapatoī I, 384.
zapti I, 385.
zar I, 386.
zaraf I, 386.

zarfa I, 387.
zemberek I, 390.
zerdelü I, 79.
zevk I, 388.
ziafet I, 389.
zimbile I, 390.

zingir II, 130.
zor I, 391.
zulufe I, 392.
zulum II, 131.
zümbül I, 382.
zurna I, 331.

VI. INDICE MAGHIAR

Vorbele din parentese sint cele originale.

aba 82 ; I, 3.
afiom 82 ; I, 10.
akancsa II, 135.
ánis I, 20.

bácsi 267 ; I, 33.
bácsó I, 33.
bagazia I, 55.
bálmos I, 37.
Becs 16 ; I, 42.
betyár 42.
(biró) 34.
bonesok II, 23.
borz I, 64.
boza I, 59.
burjunti II, 22.
buzogány I, 67.

csálma I, 121.
csanak I, 123.
csász I, 126.
cserge I, 102.
cserkesz I, 101.
csirak I, 134.
csiriz I, 134.
csit I, 136.
csizma 281.
csoltár I, 131.
csomak I, 131.
csömbördsi II, 42.
csorba I, 132. ~ dzia II, 42.
csörög I, 139.
csuhodár I, 130.
csütora 82, 281.

defterdár II, 119.
divány I, 160.
dogány I, 162.
dohány 80.
dolmány I, 164.
dolomán I, 164.
domasz II, 49.
düllő 215, 264, 281.
dzida II, 149.

firmány I, 172.
fosztány II, 54.
futa I, 174.

(hagyma) I, 26.
(hajdú) 34.
hám 245, 281.
hambár I, 203.
harács I, 207, 209 ; II, 61.
haram I, 208. ~ basa I, 208.
haramia I, 208.
(hintó) 34.

ispán 34.

jatagány I, 221.

kajszy I, 79.
kalap I, 83.
kalauz I, 80.
kalpak I, 83.
kapocs I, 145.
káptalan I, 400.
kaptár I, 400.
karmazsin I, 9.
karoly 245, 281.
kaskavál I, 92.
katrány I, 95.
kazán I, 99.
kila I, 111.
kilim I, 111.
koboz 82 ; I, 140.
(kocsi) 34.
köpenyeg I, 106.
korbács 82.
korom I, 318.

lémonyá I, 238.

(magyar) II, 154.
majom 39 ; I, 245.
mámor I, 243.

martalóz II, 75.
mecset I, 256.

odabasa I, 90.
ökör 39.
organafa I, 227.
oroszlán 39.
(öszvér) I, 94.
(palánka) 34.
(palaszka) 34, 277; II, 93.
pamuk I, 63.
papucs I, 283.
peszmét 281; II, 94.

réf I, 301.

sajka I, 333.
sakál I, 119.
salavár I, 334.
solyom 281.
(sorompó) 34, 243.

szakállas 245.
(szállás) 34, 281.
(szoba) 34, 243.
száz 39.
Sztambul I, 327.
szukmány I, 328.

tabak I, 338.
tarhonya I, 365.
tarkony I, 350.
tarló I, 350.
tatár I, 351.
tekenő I, 398.
terem I, 350.
(tolvaj) 34.
tulipán I, 367.

vám 245, 281.
(város) 34.
vásár 39.

VII. INDICE ROMANIC

Vorbele in parentese sint cele originale, cursivele reproduc vorbe latine saú medio-latine.

I. ITALIAN

aida! (venet.) I, 196.
(alababala) 243, 263.
alcova II, 43.
ammiraglio II, 146.
amuleto II, 60.
amuletum II, 60.
arancia I, 269.
arsenale II, 121.
azzardo I, 386.
azzurro I, 232.

babuccia I, 283.
Bafomet (privençal) II, 23.
Baldacco I, 34.
baldacchino I, 34.
(barbiere) II, 18.
(bastarda) II, 130.
bazar I, 287.
beduino I, 51.
belzuar II, 89.
(beretta) 35; II, 12.
(birbante) 243.
boccassino I, 55.

(caccio cavallo) II, 92.
(calafatare) 35.
calibro I, 84.
califfo II, 140.
camisia 33.
(cántaro) I, 86.

(capitano) 35; II, 28.
(capotto) 35; I, 87.
carabe I, 110.
carmino I, 91.
carovana I, 108.
carovanserraglio II, 32.
catarannus I, 95.
catrane I, 95.
(cavatta) I, 147.
cellarium 33; II, 36.
centenarium 33; I, 86.
chacanus II, 59.
chaganus II, 59.
chermesino I, 91.
commercium 33.
cotone I, 63, 152.
cubebe II, 141.

darsena II, 121.
denarius 33.
dogana I, 160; II, 57.
dragomanno II, 120.

fanfarone I, 168.
fustagno II, 54.

(gabbano) I, 69.
(galeone) 35; II, 54.
gelsomino I, 220.
giannizzero I, 225.

giubba I, 189.
giuppa I, 189.
(gomena) 35.
limone 243 ; I, 238.
lilac I, 237.
(locanda) 35, 243.
(loggia) 35 ; II, 73.
macari ! (sicilian) I, 196.
magazzino I, 241.
(marangone) II, 154.
maschera I, 251.
materasso I, 260.
meschita I, 256.
minareto II, 80.
(moscato) I, 261.
mucaiardo I, 265.
mussolino II, 87.
musulmano II, 23.
nacara II, 88.
nafta I, 272.
naranja (venet.) 243 ; I, 269.
nenufar I, 273.
orda I, 373.
(osteria) 35.
(palamara) 35.
(palla e mezzo) II, 12.
(portogallo) 243.
sagrin (venet.) II, 101.
(saia) I, 307.
sandalò I, 313.
scammum II, 104.
(savorra) 35.

scacchi I, 336.
(scala) 35.
(scarlatto) II, 160.
sciallo ,I 333.
sciropo I, 132, 336.
sena I, 332.
(sensale) 35.
serraglio I, 315.
sesamum I, 332.
sindalum I, 313.
sofa I, 324.
soldano I, 329.
sorbetto I, 132, 336.
(stallia) II, 127.

taffetà I, 343.
talismano II, 60.
tamburo I, 348.
tara I, 155.
(tavola) I, 340.
tazza I, 357.
tragone I, 350.
(tramuta) 35 ; I, 365.
(trinchetta) 35 ; I, 365.
(tromba) I, 367.
turbante I, 366.
turchese I, 292.
turcimano II, 120.

uncia I, 274.

(vapore) 35.
visire I, 379.

zara I, 386.
zibellino I, 312.
zigrino II, 101.

2. SPANIOL

abenuz I, 6.
acemita I, 322.
aduana I, 160.
afion I, 10.
ajedrez I, 336.
al-acer II, 127.
alam II, 6.
albornoz I, 64.
albudega I, 209.
alcalde II, 24.
alcatifa I, 91.
alcoba II, 43.
alfange I, 205.
alfena (portug.) I, 84.
alfil I, 171.
alfocigo I, 173.
(algaravia) I, 13.
algodon I, 152.

alhacena I, 215.
alhamel I, 202.
alheña I, 84.
aljamia I, 13, 187.
almacen I, 241.
almaden I, 241.
almdraque I, 260.
almdraza II, 164.
almahala I, 242.
almiral II, 146.
alquerque I, 91.
alquitran I, 95.
amir II, 146.
arac I, 298.
arraez II, 97.
arroba I, 303.
arzana II, 121.
asucach II, 161.

azacan I, 304.
azar I, 386.
azul I, 232.

babucha I, 283.
bezoard II, 89.
bocacin I, 55.

(caban) I, 69.
cafre II, 141.
caimaçan I, 78.
calibo II, 140.
califa I, 84.
çarabe I, 110.
çarafo I, 386.
caravana I, 108.
carmesi I, 91.
chacal I, 119.
chal I, 333.
chibuque I, 137.
chilibi I, 100.
cipayo I, 326.
corbacho I, 176.
cubeba II, 141.

duliman I, 164.

emir II, 146.

falaque II, 147.
fanal I, 167.
fanfaron I, 168.
fileli I, 171.
firman I, 172.
fostan II, 54.
fota I, 174.

(gaban) I, 69.
genizaro I, 225.
gileco I, 225.

harem I, 210.
hoque I, 194.

jazmin I, 220.
juba I, 189.

levandi I, 236.
(levante) I, 236.

lilac I, 237.
limon I, 238.

mahaleb I, 20.
mahona II, 154.
malota I, 245.
mascara I, 251.
mesquita I, 256.
minarete II, 80.
musulman II, 23.

nachera II, 88.
naranja I, 269.
narguile I, 269.

oxalá! 63.

(palabra) I, 281.
pateca (portug.) I, 209.

(quintal) I, 86.

ramadan II, 97.

salep I, 310.
sandalo I, 313.
sanjaco II, 102.
sena I, 322.
serallo I, 315.
serasquier II, 108.
soldan I, 329.
soliman I, 328.

taifa I, 344.
tara I, 155.
trujaman II, 120.
turbante I, 366.
turchesa I, 292.

ulema II, 126.

vizir I, 379.

xame I, 335.
xarope I, 336.
xeque II, 114.

yatagan I, 221.

zamarra I, 312.

3. FRANCES

achour II, 127.
alcade II, 24.
alcôve II, 43.
amiral II, 146.
amulette II, 60.
arack I, 298.

arsenal II, 121.
azur I, 232.

babouche I, 283.
baldaquin I, 34.
(basin) I, 42.

bazar I, 287.
bédouin I, 51.
bezestan II, 138.
bézoard II, 94.
bosan I, 59.
boucassin I, 55.
burnous I, 64.

calibre I, 84.
calife II, 140.
(capote) I, 87.
carabe I, 110.
caravane I, 108.
caravansérail II, 32.
carmin I, 91.
chabraque I, 211.
chacal I, 119.
chagrin II, 101.
chah II, 13.
châle I, 333.
cipaye I, 326.
colback I, 83.
coton I, 63, 152.
couscous I, 150.
cramoisi I, 91.
cravache I, 176.
cubèbe II, 141.

derviche II, 6.
dolman I, 164.
douane I, 160; II, 57.
drogman II, 120.

échecs I, 386.
emir II, 146.
estragon I, 503.

fanal I, 167.
fanfaron I, 168.
féluque II, 164.
fûtaine II, 54.

goudron I, 95.

hazard I, 386.
horde I, 373.

janissaire I, 225.
jasmin I, 220.
jupe I, 189.

kamokas I, 27.
kermès I, 91.
kioéque I, 115.

lilas I, 237.
limon I, 238.

magasin I, 241.
maimon I, 245.
mahone II, 154.
masquarade I, 251.
matelas I, 260.
minaret II, 80.
mômerie II, 77.
mosquée I, 256.
mousseline II, 87.
musulman II, 23.

nabab II, 89.
nacaire II, 88.
naphte I, 272.
néufar I, 273.

orange I, 269.
Ottoman II, 92.
ottomane I, 160; II, 92.

pastèque I, 209.

razzia I, 122.
reïs II, 97.

salep I, 310.
séné I, 322.
sérail I, 315.
sésame I, 332.
simarre I, 312.
sofa I, 324.
sorbet I, 132, 336.
surmé II, 161.
sultan I, 329.
syrop I, 132.

taffetas I, 343.
talisman II, 60.
tambour I, 348.
tare I, 155.
tartare I, 351.
tasse I, 357.
thériaque I, 362.
(trinquette) I, 365.
trucheman II, 120.
turban I, 366.
turquoise I, 292.
tutie I, 370.

vizir I, 379.

yatagan I, 221.

TABLA DE MATERII

	Pag.
Prefața	III—V
Abreviațiuni	VIII
Vorbe istorice	1—131
Imprumuturi literare	135—165
Adaose și îndreptări	165
Indice general	167—278
A. Indice real	169—173
B. Indice verbale	174—278
I. Indice român	174—212
1. Daco-român	174—208
2. Macedo-român	209—212
II. Indice oriental	213—237
1. Osmanli	213—228
2. Tatar	228—229
3. Arab	229—235
4. Persan	235—237
III. Indice slav	238—258
1. Bulgar	238—245
2. Serb	246—254
3. Rus	255—256
4. Rutén	256—257
5. Polon	257—258
IV. Indice neo-grec	258—269
V. Indice albanes	269—274
VI. Indice maghiar	274—275
VII. Indice romanic	275—278
1. Italian	275—276
2. Spaniol	276—277
3. Frances	277—278


~~~~~  
**Tipografia GUTENBERG, Joseph Göbl, str. Doamnei, 20. — București.**  
~~~~~